

Universitätsbibliothek Wuppertal

M. Tvllii Ciceronis Opera Omnia

Cicero, Marcus Tullius

Basileæ, MDCLXXXII

Epistolae ad familiareis

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1133](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1133)

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLARVM

AD

FAMILIAREIS.

LIBRI XVI.

LIBER I. AD P. LENTVLVM.

a Familiares Epistolae quibusdam appellantur, ut ab his quae ad Atticum scriptae distinguuntur, & alii qui vetuli codices hanc inscriptionem non habent; & singuli harum epistolarum libri, ab eo, ad quem prima Epistola scripta sunt denominantur. Sic Natio citatur Cicerone ad Varro-nem Epistola Pecti: id est epistola ad Poetum missa, quae continetur in volumine epistolarum ad Varr.

ARGVMENTVM. De officio & pietate Ciceronis, erga Lentulum, in hoc uno maxime, usque ad Psolomaum Auletem regem Aegypti in regnum rediret. De Ammonio regis legato. De Pompejo competitore Lentuli. De his qua in senatu eo nomine acta sunt. Id. Januarias Marellino Cess. ab Hortensio, Cicerone, Lucullo, Crasso, Volcatio, Lupo, Afranio, Libone & Hypsaio. De studio & officio Ciceronis in Lentulum.

M. T. C. P. LENTULO PROCOS. S. D.

Go omni officio, ac potius pietate erga te ceteris satisfacio omnibus; mihi ipse nunquam satisfacio. Tanta enim magnitudo est tuorum erga me meritorum, ut, qui tu, nisi perfecta re, de me non conquisisti; ego, quia non idem in tua causa efficio, vitam mihi esse acerbam putem. In causa haec sunt, Ammonius, regis legatus, a parte pecunia nos oppugnat. Res agitur per eosdem creditores, per quos, cum tu aderas, agebatur. Regis causa, si qui sunt, qui velint, qui pauci sunt, omnes rem ad Pompejum deferri volunt. Senatus religionis calumniam, non religione, sed malevolentia, & illius regis largitionis invidia comprobatur. Pompejum & hortari, & orare, & jam liberius accusare, & monere, ut magnam infamiam fugiat, non desistimus. Sed plane nec precibus nostris, 2 nec admo-

ditionibus relinquit locum. Nam cum in sermone quotidiano, tum in senatu palam sic egit causam tuam, ut neque eloquentia maiore quisquam, neque gravitate, nec studio, nec contentione agere potuerit, cum summa testificatione tuorum in se officiorum, 3 & amoris erga te sui. Marcellinum tibi esse iratum scis. Is, hac regia causa excepta, ceteris in rebus se acerrimum tui defensorem fore ostendit. Quod dat, accipimus; quod instituit referre de religione, & saepe jam retulit, ab eo deduci non potest. Res ante idus acta sic est, nam hac idibus mane scripsi, Hortensii & mea, & Luculli sententia cedit religioni de exercitu, (teneri enim res aliter non potest) sed ex illo senatusconsulto, quod te referente factum est, tibi decernit, 4 ut regem deducas; 5 quod comodo rem facere possis; ut exercitum religio tollat, te auctorem senatus retineat. 6 Crassus tres legatos decernit, nec excludit Pompejum, censet enim etiam ex iis, qui cum imperio sunt. Huic assentiantur reliqui consulares, praeter Servilium, qui omnino reduci negat oportere; & Volcatium, qui, Lupo, referente, Pompejo decernit; & Afranium, qui assentitur Volcatio; quae res auget suspicionem Pompeji, voluntatis,

1. U. T. qui tu non nisi perfulla re. Ita malebat Gruterus noster, quia in Pal. primo & editione Veneta, quae prodit anno 1468. cum ad in qua in ipsius factam, jam qui, quod & prius fuisse, usque ad Palatini sed. indicant litterae, denique ita fuisse in Med. lib. annotat Egnatius & ex suo vult. al. ut, quia tu, vulgo, ignemiam.
2. Nec admoitionibus relinquit locum. Ita Vici. Pal. sec. quare, omnes Gulielm. alii reliquit, ceterum Gruterianus codex, amonitionibus, quo inclinatur item Pal. peim, in quo amonitionibus, de qua re, nos plurima in Crepundius.
3. Et amentie vixit sui. Sic Pall. omnes, attamen in tribus Gulielm. miss. & Gruteriano; se sui.
4. Ut regem deducas. Malebat Gulielm. ex Scriverchii libro quod &

Lamb. sequutus est, redueat; quod in nullo nostrorum vadi: nisi in editione Victorii.
5. Quod comode facere possis. Pal. pr. Grut. Pecti. Medicei Cardinalis libri, quod comode rem fac. ut ex suis adnotavit Victorius, estque sic in Pal. sec. a manu secunda, cum a prima fuerit, in modo, tert. quod comode quart. ut volebat Victor. quod comode rem facere, Vatic. quod comode resp. facere p. sicut aliis legi admonet Vici. ediditque Lambinus, mihi veritissima lectio genuina videtur, ut neque probatum optimo Vici. 6. Assus vixit legatos decernit. Sic hanc antiquitatis elegantiam sapiunt libri Tusculanis & ex edit. Victorii, & miss. reportavit huc quoque ex Palatin. omnibus; Gruterique codice atque editione Veneta.
1. Nam

luntatis, nam advertebatur, Pompei familiaris as-
sentire Volcatio. Laboratur vehementer. inclinata res
est. Libonis & Hyplai non obscura conuersatio, & con-
sentio, omniumque Pompei familiarium studium, in
eam opinionem rem adduxerunt, ut Pompeius cupere vi-
deatur: cui qui nolunt, iidem tibi, quod eum ornasti, non
sunt amici. Nos in causa auctoritatem eo minorem ha-
bemus, quod tibi debemus. Gratiam autem nostram ex-
tinguit hominum suspicio, quod Pompeio se gratificari
putant. Ut in rebus multo ante, quam profectus es, ab
ipso rege, & ab intimis, ac domesticis Pompei clam exul-
ceratis, deinde palam a consularibus exagitatis, & in sum-
mam invidiam adductis, ita versamur. 2. Nostram fidem,
omnes, amore tui absentis presentis tui cognoscunt.
Si esset in his fides, in quibus summa esse debebat, non la-
boraremus. Vale.

ARG. iterum de reduciendo rege Ptolemaeo; & his qua eo
nomine Idibus Ianuariis a Marcelino Coss. & Caninio Tribuno plebis
& qua postredie acta; & de sententia Bibuli (ea fuit, ut a Lentulo)
Volcatii (ea fuit, ut a Pompeio rex reduceretur.) Que eadem die pri-
vatis acta eo nomine inter Pompeium & Ciceronem. De senatu
XVI. Kal. rogando ac futuro. De senatusconsulto XVII. Kal. Feb.
facto & intercessione Catonii & Caninii trib. pleb.

M. T. C. S. D. P. LENTULO PRO CONSULE.

Idibus Ianuariis in senatu nihil est consecutum, propter
ea quod dies magna ex parte 3 consumtus est altercatio-
ne 4 Lentuli consulis, & Caninii tribuni pl. Eo die nos
quoque multa verba fecimus: maximeque visi sumus sena-
tum commemoratione tua voluntatis erga illum ordinem
commovere. Itaque postredie placuit, ut breuiter senten-
tias diceremus. videbatur enim reconciliata nobis volun-
tas senatus esse: 5 quod tum dicendo, tum singulis appel-
landis, rogandisque perspexeram. Itaque cum sententia
prima Bibuli pronuntiata esset, 6 ut treis legati regem re-
ducerent: secunda Hortensii, ut tu sine exercitu reduceres:
tertia Volcatii, ut Pompeius reduceret: postulatam est, 7 ut
Bibuli sententia divideretur. Quatenus de religione dice-
bat, 8 cuique rei iam obstitinon poterant, Bibulo assensum
est: de tribus legatis, frequentes ierunt in alia omnia.
Proxima erat Hortensii sententia, cum Lupus, tribunus
pleb. quod ipse de Pompeio retulisset, 9 intendere cepit,
ante se oportere discessionem facere, quam consules. Ejus
orationi vehementer ab omnibus reclamatum est. erat e-
nim iniqua, & nova. Consules neque concedebant, ne-
que valde repugnabant. diem consumi volebant: id quod
est factum. Perspiciebant enim, in Hortensii sententiam
multis partibus plureis ituros: quamquam aperte Volcatio
assentirentur. Multi rogabantur, atque id ipsum consu-
libus inuitis. 10 nam ii Bibuli sententiam valere cupie-

runt. Hac contraversia usque ad noctem ducta, senatus
dimissus: & ego eo die casu apud Pompeium cenavi: na-
ctusque tempus hoc magis idoneum, quam umquam an-
tea, quod post tuum discessum, 11 is dies honestissimus
nobis fuerat in senatu: ita sum cum illo locutus, ut mihi
videret animum hominis ab omni alia cogitatione ad
tuam dignitatem tuendam traducere, quem ego ipsum cum
audio, profusus eum libero omni suspicione cupiditatis.
cum autem ejus familiaris omnium ordinum video, per-
spicio, id quod iam omnibus est apertum, totam rem
istam jampredem certis hominibus, non invito rege ipso,
consiliariisque ejus, esse corruptam. Hac scripsi ad XVI.
Kal. Febr. ante lucem. Eo die senatus erat futurus. Nos in
senatu, quemadmodum spero, dignitatem nostram, ut po-
test in tanta hominum perfidia, & iniquitate, retinebimus.
Quod ad popularem rationem attinet, hoc videmus esse
consecutum, ut nequid agi cum populo aut salvis auspiciis,
aut salvis legibus, aut denique sine vi possit. De his rebus
pridie, quam haec scripsi, senatus auctoritas gravissima in-
tercessit: cui cum Cato, & Canninius intercessissent, ta-
men est perscripta. Eam ad te missam esse arbitror. De
ceteris rebus, quidquid erit actum, scribam ad te: & 12 ut
quam rectissime agantur omnia, mea cura, opera, diligen-
tia, gratia providebo. Vale.

ARG. Commendat Trebonium Lentulo.

M. T. C. P. LENTULO, S. D.

Aulo Trebonio, qui in tua provincia magna negotia,
& ampla, & expedita habet, multos annos utor valde
familiariter. Is cum antea semper & suo splendore, &
nostra, ceterorumque amicorum commendatione gratissi-
mus in provincia fuit: tum hoc tempore propter tuum in
me amorem, nostramque necessitudinem vehementer con-
fidit his meis litteris, 13 se apud te gratiosum fore, qua ne
spes eum fallat, vehementer rogo te; comendoque tibi ejus
omnia negotia, libertos, procuratores, familiam: im-
punitaque, ut, quae T. Amplius de ejus re decreverit, ea com-
probes, omnibusque rebus eum ita tractes, ut intelligat,
14 meam commendationem non vulgarem fuisse. Vale.

ARG. iterum de rege reduciendo, & qua eo nomine XVI. Kal.
Febr. acta in Senatu a Volcatio, ab adversariis Lentulo, Curione, Bi-
bulo, Catone, Catone. De quoque tribunorum adversariis Lentulum aui-
mo, de studio Ciceronis, Senatus, populi erga eundem Lentulum
summo.

M. T. C. S. D. P. LENTULO PRO CONS.

AD XVI. Kal. Febr. 15 cum in senatu pulcherrime sta-
remus, quod iam illam sententiam, Bibuli de tribus
legatis, pridie ejus diei frugeramus: unumque certamen
esset relictum, sententia Volcatii: res ab adversariis nostris
extracta est variis calumniis. causam enim frequenti sena-
tu,

1. Non advertebatur. Lamb. reclamantibus libris inveniit, antea ad ver-
tetur Pal. quart. Veneta editio nostra, & alia Gulielm. item Peccili
ber adversariis. quod omnibus mihi modis legitimum videtur.
2. Nihil in senatu, omnes 3. amorem tui absentis presentis tui cognoscunt. In
Pal. sec. quart. editio princeps, Peccili. Stov. vechii, Ven. & recte. in
Grut. solum que omisum erat: eratque quoque in Pal. sec. a manu pr.
volgo. Nihil in senatu, omnes amorem tui absentis presentis tui cogn.
3. Consensus est altercatio. Pal. quart. Peccili liber altercatio: quasi
altercatio sit duorum inter se collisio & mixta velitar o.
4. Lentuli consulis & Caninii. Liber Med. & al. Lucii consulis.
5. Quod iam dicendo, non sing. Mf. Grut. & Stev. vechii dicendo annotat-
que Gulielm. suspicari se elapsam, aut intercidisse vocam, sententia. &
vero item annotatum ab Egnatio, alibi legi, cum sententia dicendum in
Mediceo legere totam dicendo.
6. Ut tres legati regem reducerent. Probo. consensum. Pall. tert. quarta.
7. Regem ducerent.
8. Ut Bibuli sententia divideretur. Gulielm. ex ver. cod. auctoritate in-
scriptum volebat sententia: eum quia praecessisset etiam. Dors. 1498
scriptanda.
9. Cuique rei iam obstiti non poterat. Ita edidit accuratissimus Vici. pu-
er. cod. Mediceo, in quo ita fuisse, excerptis Egnatio: exstatque sic in
uno Pal. nam tert. quart. Grut. cuique rei iam obstiti non poterat.
& dicitur capiti. Hoc Lamb. praeferebat ex vet. lib. exactaque in edit.

principe, postea Vici. Pall. tert. quart. Grut. Pec. Mediceus tamen cod.
icum Lupus Trib. Pl. quod ipse de Pompeio retulisset contendere cepit, quod con-
tendit aequale est in vulgaris.
10. Nam ii Bibuli sententiam valere cupierunt. Lamb. oggesit nobis ex
mssibus, nam is quod est in Pall. plerisque. Verum cum conspiciatur
in imbricantico Grut. nam enim Bibuli, etc. dispiciant cordatores num
fuerit in istis orationibus ut postea accesserit illud nam, non ferentibus
hominibus vocabulum enim inchoare sermonem.
11. Et dies honestissimus nobis fuerat in senatu. Non est in Pall. tert.
quart. Peccili. Grut. ed. Ven. prima illa vox prima, eamque non agnoscit
Lamb. unus tamen e Pall. habet: si oris die honestissimus.
12. Ut quam rectissime agantur omnia, mea cura, opera. Ita Vici. qui se-
cundas ferunt Pal. quart. Ven. ed. Pecili liber: ita ut non improbi opti-
morum librorum Pal. tert. Geoteriani script. ut quam rectissime agantur
omnia mea cura, opera, etc. vulgo enim in senatu.
13. Se apud te gratiosum fore. Vetus liber Gulielm. gratiosum quod non
displicet. sic tamen nullus Palatinorum. in quibus etiam nospiam com-
paret Fulvii ac Lamb. gratiosissimum supra.
14. Meam commendationem. Sic plerique veteres libris certe omnes
Gulielmiani, numero septem, ne addam Lambrianos & Pall. nostris,
itaque reperi prius vulgatum: nostram com. quod tamen in editione co-
muni prima nostram quoque lectioem admittit Vici.
15. Cum in senatu pulcherrime staretis. Nescio quid velit Pall. tert. &
Grut. illo extantiss.

tu. in magna varietate, magna que invidia eorum, qui à te cautam regiam alio transferebant, obtinebamus. Eo die acerbum habitum Curionem: Bibulum multo iustiorum: pane etiam amicis. 2. Caninius, & Caro negarunt se legem uliam ante Comitiam esse laturos. Senatus haberi ante Kalendas Feb. per legem Pupiam, id quod scis, non potest: neque mense Feb. toto, nisi perfectis, aut rejectis legationibus. Hæc tamen opinio est populi R. à tuis invidis, arque obrectatoribus nomen indicium factæ religionis, non iam ut te impedirent, quam ut ne quis propter exercitus cupiditatem Alexandriam vellet ire. Dignitatis autem tuæ nemo est, qui existimet habitam esse rationem ab senatu. Nemo est enim qui nefariat, quod minus discessio fieret, per adversarios tuos esse factum: 3. qui nunc populi nomine, re autem vera, sceleratissimo latrocinio, si quæ conabantur agere, satis provisum est, ut ne quid salvis auspiciis, aut legibus, 4. aut jam sine vi agere possint. Ego nequus de meo studio, neque de nonnullorum injuria scribendum mihi esse arbitror. Quid enim aut me offendent? qui si vitam pro tua dignitate profundam, nullam partem videar tuorum meritorum assensus: aut de aliorum injuriis querar? quod sine summo dolore facere non possum. 5. Ego tibi à vi, hac præsentim imbecillitate magistratum, præstare nihil possum, vi excepta, possum confirmare, te & senatus, & populi Romani summo studio amplitudinem tuam retenturum. Vale.

ARG. Iterum de rege raducendo. De studio Ciceronis in Lentulum. De Catone Lentulo ad versario: veretur Cicero ne regia causa aut Lentulo eripiat, aut deseratur: si minus, se id effecturum sperat, ut Pompeio etiam eripiat. Et tamen Lentulo nihil desperandum virtute id minus facile obtinere posse. Pompejum de eo obtinendo jam quasi desperare. Hoc verè & aperte, intellecto Regem unius Lentuli operi certo imploraturum: Catonem, ceteros, denique omnes (Hortensio & Lucullo exceptis) Lentulo aut iniquos aut iratos. In his tamen omnibus fatis animo utendum esse.

M. T. C. S. D. P. LENTULO PRO CONS.

6. **T**abste ipso, deinde à ceteris omnibus, quam gratissimus erga te esse cognosceret: tamen afficior summo dolore, ejus mediæ tempora post tuam perfectionem consecuta esse, ut & meam, & ceterorum erga te fidem, & benivolentiam absens experirere. 7. Te videre, & sentire, eandem fidem esse hominum in tua dignitate, 8. quam ego in mea salute sum expertus: ex tuis litteris intellexi. Nos cum maximè consilio, studio, labore, gratia, de causa regia, niteremur, subito exorta est nefaria Catonis promulgatio, quæ nostræ studia impediret, & animos à minore cura ad summum timorem traderet. Sed tamen in hujusmodi

perurbatione rerum quamquam omnia sunt metendæ, nihil magis, quam perfidiam timemus: & Catoni quidem, (quoquo modo se res habeat) profectò resistimus, De Alexandrina re, causaque regia, tantum habeo polliceri, me tibi absentem, tuisque presentibus cumulatè satisfacturum. Sed 9. vereor, ne aut eripiat causa regia nobis, aut deseratur: quorum utrum minime velim, haud facile possum existimare. Sed, si res coget, est quiddam tertium, quod neque Selicio, nec mihi displicebat: ut neque jacere regem pateremur, nec, nobis repugnantibus, ad eum deferri, ad quem propè jam delatum existimatur. A nobis agentur omnia diligenter: ut nec, si quid obtineri poterit, non contendamus: nec, si quid non obtinuerimus, repulsi esse videamur. Tuæ sapientia, magnitudinisque animi est, omnem amplitudinem, & dignitatem tuam in virtute, atque in rebus gestis tuis, atque in tua gravitate positam existimare. Si quid ex iis rebus, 20. quas tibi fortuna largita est, nonnullorum hominum perfidia detraxerit, id majori illis fraudi, quam tibi futurum. A me nullum tempus præmittitur de tuis rebus & agendi, & cogitandi: utorque ad omnia Q. Selicio: 21. neque enim prudentiorem quemquam ex tuis, neque fide majorem esse judico, neque amantiorum tui. Hic quæ aguntur, quæque acta sint, ea te, & litteris multorum, & nuntiis cognoscere arbitror: quæ autem posita sunt in conjectura, quæque mihi videntur fore, ea puto tibi à me scribi oportere.

12. Posteaquam Pompejus apud populum ad 11x. Idus Febr. cum pro Milone diceret. 13. clamore, convicioque jactatus est, in senatuque à Catone asperè, 14. acerbè nimium, magno silentio est accusatus: visus est mihi vehementer esse perturbatus. Itaque Alexandriam causa, quæ nobis adhuc integra est, (nihil enim tibi detrahit senatus, nisi id, quod per eandem religionem dari alteri non potest) videtur ab illo esse deposita. Nunc id speramus, idque molimur, ut, cum rex intelligat, se se id, quod cogitabat, ut à Pompejo reductatur, assequi non posse: & nihil per te sit restitutum. desertum se, atque abjectum fore. proficiscatur ad te. quod sine ulla dubitatione, si Pompejus paulum modò offenderit sibi placere, faciet. Sed nostri hominis tarditatem, & taciturnitatem. Nos tamen nihil, quod ad eam rem pertineat, præmittimus. Ceteris injuriis, quæ proposita sunt à Catone, facilè, ut spero, resistemus. Amicum ex consularibus neminem tibi esse video, præter Hortensium, & Lucullum: ceteri sunt partim obscurissimi iniqui, partim non dissimulant irati. Tu fac animo forti, magnoque sis: speresque, fore, ut, fracto impetu levissimi hominis, tuam pristinam dignitatem, & gloriam consequatur.

ARG.

1. In magna varietate. Duo scripti cond. Guliel. item & Grut. & tres Pall. & inventum in editione Venetâ placuit magis Camerario. recepitque in contextum Lamb. ac ipsi potius favorem vulgato, ob causam Manutio propositam in Comment. ad hunc locum.
 2. Caninius & Caro negarunt.) Faciunt huc Funestellæ quedam ex Annalium ejus libro xxi. laudata Nonio Marcello in voce Romanor. Gulielmus.
 3. Qui nunc pop. nomine.) Delevi Rom. vet. cond. auctoritate: edit. pr. Ven. Pal. tert. Vatio. cum ead. Victoriæ atque Lamb.
 4. Aut jam sine vi agere possint.) Sic est in antiquioribus Edit. prioribus Ven. postea in Pall. Grut. Pal. quart. in tertio erat, aut sine vi jam agere. Ceterum in Pall. quart. Medic. possess. tert. Pal. possim.
 5. Ego tibi à vi, hac præsentim imbecillitate.) Pal. tert. quart. Venet. PecKii lib. Ego tibi in hac præsentim imbecillitate. Sic paulo post Ven. Pall. tert. quart. ut excepta. Sed ex Medic. annotatum Egnatio, excepta vi, quod æque est in Pall. quart.
 6. Tamen si mihi nihil fuit optatius. Ita ordinant verba editio princeps Victoriæ Pall. tert. quart. Vatio. mihi tamen melius placet, quod Grut. subducit te mihi.
 7. Te videre & sentire.) Sic omnes mss. nostri cum Vict. & Lamb. & prius auferat oratio: Te autem & sentire.
 8. Quam ego in mea salute sum expertus.) Ita edere ausus sum suffulcius partim libro Medicæ Pall. quart. PecKii edit. princeps: vulgo quam ego in mea salute sum expertus.

9. Vereor ne aut eripiat causa regia nobis.) Sic Manotiana editio, stabiliteque eam & Pal. pr. & PecKii lib. ceteri Pall. tert. quart. Ven. Grut. eripiat causa regia à nobis aut deseratur. vulgo aut eripiat à nobis regia causa.
 10. Quæ tibi fortuna largita est.) Sic multi cum edit. principe Ven. Vict. Lamb. Pal. tert. Grut. PecKii lib. elegia.
 11. Neque enim pudentiorum quomquam ex tuis, neque fide majorem esse.) Sic editio princeps: Victoriæ Pall. tert. quart. Grut. PecKianus: adeo ut mirari subeat deficientium à vestigiis mss. vulgo: que neque prudentiorum quomquam ex tuis neque fide majore esse.
 12. Posteaquam Pompejus.) Mss. Pall. itemque Grut. novam hinc ordiuntur Epistolam: Sed Egnatius annotat in Medic. partem. hanc esse superioris continuatque præcedenti Vict. Lamb. Manut.
 13. Clamore convicioque jactatus est.) Sic quidem prima editio: sed adnotatum ad eam ab Egnatio, legi in Medic. jactatus est, neque aliter aut Grut. aut Pall. quartor. adeo ut jacti convicio esse possit: sicut Propertius forma agendi dixit: In vestrum jactis verba superba capis. atque ipse Tullius ad Atticum lib. 2. Ep. 29. Qui cum se omnium firmibus sentiet vapulare.
 14. Acerbè nimium, magno silentio est accusatus.) Revocari scripturam quartor. Pall. uniusque Grut. & PecKii, nec non editionis primogeniæ, Victoriæ. ratio quidem magis quod eam esse lectionem ferme omnium mss. innotum indicaverit Lamb. postea in vinctum est libris, omnium magna silentio. Paul. Man. præter, & acerbè, nimium magno silentio, quæ distinctè minus adposita videtur. 1. Quom

ARG. Sperare se scribit, ut adversariorum Lentuli improbi-
tas infringatur, consiliis amicorum. sed Lentuli, & ipsa temporis
lapsa. Idque eo magis, quod in majoribus malis, in seipso, salus, rebus
Cicero ipse idem sit expertus.

M. T. C. P. LENTULO PRO CONS. S. D.

QUAE gerantur, accipies ex Pollione: qui omnibus ne-
gotiis non interfuit solum, sed praefuit. Me in sum-
mo dolore. 1 quem in tuis rebus capio, maxime scilicet
consolatur spes, quod valde suspicor, fore, ut infringatur
hominum improbitas, & consiliis tuorum amicorum, 2 &
ipsa die, quae debilitat cogitationes & inimicorum, & pro-
ditorum. Facile secundo loco me consolatur recordatio
meorum temporum: quorum imaginem video in rebus
tuis. Nam et si minore in te violatur tua dignitas, 3 quam
mea salus afflicta sit: tamen est tanta similitudo, ut spe-
zem, te mihi ignoscere, si ea non timuerim, quae ne tu qui-
dem umquam timenda duxisti. Sed praesta te eum, qui
mihi a teneris (ut Graeci dicunt) unguiculis es cognitus.
Illustrabit (mihi crede) tuam amplitudinem hominum in-
juria. 4 A me omnia summa in te studia, officiaque ex-
specta. non fallam opinionem tuam. Vale.

ARG. Iterum de reducendo rege & de mutuis eo nomine in-
ter Lentulum & Ciceronem littera & officii. 2. De his qui in ea
causa Lentuli amici aut adversarii. 3. Qua prudentia aut spe
Lentulus in consilio esse debeat. 4. De Milone, de Clodio. 5. De
statu Republica. 6. De nuptiis Tullia filia Ciceronis ejuq; mari-
to Craspede.

M. T. C. P. LENTULO PRO CONS. S. D.

ES tuas litteras: quibus ad me scribis, gratum tibi es-
se, quod crebro certior per me fias de omnibus rebus,
& meam erga te benevolentiam facile perspicias: quorum
alterum mihi, ut te plurimum diligam, facere necesse est, si
volo is esse, quem tu me esse voluisti: alterum facere liben-
ter: ut, quoniam 5 intervallo locorum, & temporum dis-
juncti sumus, per litteras tecum quam saepissime collo-
quar. Quod si rarius fiet, quam tu expectabis, id erit cau-
sa, quod non ejus generis meae litterae sunt, ut eas audeam
temere committere. 6 Quoties mihi certorum hominum
potestas erit, quibus recte dem, non praetermittam. Quod
scire vis, qua quisque in te fide sit, & voluntate: difficile
dictu est de singulis. Unum illud audeo, quod antea tibi
saepe significavi, nunc quoque, re perspecta, & cognita,
scribere: vehementer quosdam homines, & eos maxime,
7 qui te & maxime debuerunt, & plurimum juvare potue-
runt, invidisse dignitati tuae: simillimamque in re dissimi-
li, tui temporis nunc, & nostri quondam fuisse rationem:
ut, quos tu reip. causa laeseras, palam te oppugnarent: quo-
rum auctoritatem, dignitatem, voluntatemque defenderas,
8 non tam memores essent virtutis tuae, quam laudis ini-
mici. Quo quidem tempore, ut perscripsi ad te antea, co-

gnovi Hortensium percupidum tui, studiosum Lucillum:
9 ex magistratibus autem L. Racilius & fide, & animo sin-
gulari. Nam nostra propugnatio, ac defensio dignitatis
tuae, propter magnitudinem beneficii tui fortasse plerisque
officii majorem auctoritatem habere videatur, quam len-
tentiae. Praeterea quidem de consularibus nemini possum
aut studii erga te, aut officii, aut amici animi esse restis.
Etenim Pompejum, qui mecum saepissime, non solum a
me provocatus, sed etiam sua sponte de te communicare
solet, scis, temporibus illis non saepe in senatu fuisse. Cui
quidem litterae tuae, quas proxime miseras, quod facile in-
tellexerim, per jucunda fuerunt. mihi quidem humanitas
tua, vel summa potius sapientia, non jucunda solum, sed
etiam admirabilis visa est. Virum enim excellentem, & ti-
bi tua praestanti in eum liberalitate devinctum, non nihil
suspicientem, propter aliquorum opinionem suae cupi-
ditatis, te ab se alienatum, illa epistola retinuisse. qui
mihi cum semper tua laudi favere visus est, etiam ipso su-
spiciosissimo tempore Caniniano: tum vero, lectis tuis lit-
teris, perspectus est a me, toto animo de te, ac de tuis or-
namentis, & commodis cogitare. Quare ea, quae scribam,
sic habeto, me, cum illo te saepe communicata, de illius ad
te sententia, atque auctoritate scribere: Quoniam sena-
tusconsultum nullum exstat, quo deductio regis Alexan-
drini tibi adempta sit: eaque, quae de ea scripta est, aucto-
ritas, cui scis intercessum esse, ut nequis omnino regem re-
duceret, tantam vim habet, ut magis iratorum hominum
studium, 11 quam constantis senatus consilium esse videat-
ur, te perspicere posse, qui Ciliciam, Cyprumque teneas,
quid efficere, & quid consequi possis: & si res facultatem
habitura videatur: ut Alexandriam, atque Aegyptum tene-
re possis: esse & tuae, & nostri imperii dignitatis, Ptole-
maide, aut aliquo propinquo loco rege collocato, te cum
classe, atque exercitu proficisci Alexandriam: ut, cum eam
pace, praesidiisque firmaris, Ptolemus redeat in regnum:
ita fore, ut per te restituarur, quemadmodum senatus ini-
tium censuit: & sine multitudine reducat, quemadmodum
homines religiosi Sibyllae placere dixerunt. Sed haec sen-
tentia sic & illi, & nobis probabatur, ut ex eventu homines
de tuo consilio existimatos videremus: si cecidisset ut vo-
luis, & optamus; omnes te & sapienter, & fortiter: sin
aliquid esset offensum; eosdem illos & cupidè & temerè
fecisse disturos. Quare quid assequi possis, non tam facile
est nobis, quam tibi, 12 cui propè in conspectu Aegyptus
est, judicare. 13 Nos quidem hoc sentimus: si exploratum
tibi sit, posse te illius regni potiri, non esse cunctandum:
14 si dubium, non esse conandum. Illud tibi affimo. si rem
istam ex sententia gesseris, fore, ut absens a multis; cum
redieris, ab omnibus collaudere, offensionem esse pericu-
losam

X x

1. Quam in tuis rebus capio, maxime scilicet. Ita omnes Pall. nam Grut.
maximo salutem. H. Stephan. l. ii. Schediasm. prodixit legitur ex tuis
Cic.
2. Et ipsa die, qua debilitat cogitationes & inimicorum & proditorum. Sic
editit Vict. eumque secutus Lamb. exhaecque sic in Pall. omnibus, atque
Lamb. Grut. Var. quod & adnotavit ad oram libri sui Egnat. neque id tantum,
sed in Med. lib. inventi proditorum; non proditorum. Vulgo: qua de-
bilitant cogitationes.
3. Quam mea salus afflicta sit. Vict. editio, quam mea afflicta est. neque
tu salus novit ullus Pall. neque Grut. neque editio princeps: in Vat. ta-
men quam mea salus afflicta est. Ego nihil ducebam expungi debere: quod
doqui dem etiam nihil turbet Man. quo non ut duce, sed velut accenso
simur.
4. A me omnia. Sic edit princeps: Vict. Lamb. sic in Pall. nostri omnes:
deinceps voce auctores; A me autem omnia.
5. Inter alia locorum & temporum disjuncti sumus. Vatic. disjuncti.
6. Quoties mihi certorum hominum potestas erit. Sic prima editio, sic
Vict. Man. Lamb. adeoque bis in Pall. alii fecerunt. vellem scire qualiam
notations.
7. Qui te & maxime debuerunt & plurimum juvare potuerunt. Editio num.
penultima: & si aude maxime debuerunt, & plurimum juvare. neque aliter
Pall. tert. reliqui adhaerent vulgatis: nisi quod sec. qui & te max. quartus
vero qui & maxime deb. omisso te.
8. Non tam memores essent virtutis tuae. Stov. vechcii liber, immemores. quo-

modo & à manu correctrice Grut. Pall. sec.
9. Ex magistratibus autem L. Racilius & fide & animo in te singulari. Sic
in omnes tam nostri, quam Lamb. ut ne dicam de edit. princeps, &
Var. vulgo: L. Racilius & fide & animo in te singulari. At tibi in te, quod ad-
eò necessarius videbatur Lamb. addidit, non expressam Manut. videtur
delectumque à nobis auctoritate omnium mis.
10. Cupiditatis ab se alienatum. Editio princeps, Pall. tert. Grut. et
peditatis ab se alienatum. quart. vel ab se alien. talia ex suis quoque mo-
net Man.
11. Quam constantis senatus consilium esse videatur. Martini codex: non
solum: quod alludescit Guilhel. tanquam magis proprie dictum. ac
cum sicut ab altero omnes Pall. editionesque, vel sola ratio me id cogit
tuert.
12. Cuius propè in conspectu Aegyptus est judicare. Expediit summa hęc
Memmi. conjectura confirmata est ab omnibus tum Lamb. mis. acce-
derunt jam nostri omnes & Grut. Var. vero: cuius propè in conspectu Aegy-
ptus est, nec qui dem iudicari hoc sentimus.
13. Nos quidem hoc sentimus. Sic est in edit. Veneta antiquissima, idem
Vict. ac Pall. pr. Pall. sec. & tert. quidem nec hoc sent. at Grut. & id quidem
nec hoc sent. sic omisso & quart.
14. Si dubium non esse conandum. Sic ex libris suis ac Medicis P. Ma-
nut. Sed primitus impressi, Pall. Var. Grut. Victori i eo. si dubium sit, nec
esse conandum, vulgo sit.

iosam propter inestimatam auctoritatem, religionemque video. Sed ego te, ut ad certam laudem adhortor, sic à diuinatione deterreo: redeoque ad illud, quod initio scripsi, notius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo, quam ex eventu homines esse facturos. Quod si hæc ratio rei gerendæ, & periculosa tibi esse videbitur, placebat illud, ut, si rex amicis tuis, qui per provinciam, atque imperii tui provincias ei credidissent, fidem suam præstitissent; & auxiliis eum tuis, & copiis adiuuaret, & eam esse naturam, & regionem provinciarum tuarum, ut illius reditum vel adiuuando sensu mares, vel negligendo impedires. In hac ratione quid res, quid causa, quid tempus ferat, tu facillimè, optimèque percipis: quid nobis placuisse, ex me potissimum putavi te scire oportere. Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, de levitate, & imbecillitate Clodii gratularis: minimè mitamur, te tuis, ut egregium artificem, præclaris operibus latari: quamquam est incredibilis hominum peruersitas (graviori enim verbo uti non libet) qui nos, quos favendo in communi causa retinere potuerunt, invidendo abalienarunt: quorum malevolentissimis obrectationibus nos scito de veteri illa nostra, diuturna que sententia propè jam esse depullos, non nos quidem ut nostræ dignitatis simus obliiti, sed ut habeamus rationem aliquando etiam salutis. Pererat utrumque præclarè, si esset fides, si gravitas in hominibus consularibus. sed tanta est in plerisque levitas, ut eos non tam constantia in re nostra delectet, quam splendor offendat. Quod eo libentius ad te scribo, quod non solum temporibus tuis, quæ per te sum adeptus, sed etiam olim nascenti propè nostræ laudi, dignitati, virtutique præfuisi: simul quod video, non, ut antehac putabam, novitati esse in visum meæ; in te enim homine omnium nobilissimo similia invidorum vitia percipere: quem tamen illi esse in principibus facile sunt passi, evolare altius certe noluerunt. Gaudeo tuam dissimilem fuisse fortunam. multum enim interest, utrum laus immineatur, an salus deferatur. Me meæ tamen ne nimis pecciteret, tua virtute perfectum est. Curasti enim, ut plus additum ad memoriam nostris nostris, quam demum de fortuna videretur. Te verò moneo cum beneficiis tuis, tum amore incitatus meo, ut omnem gloriam, ad quam à pueritia inflammatus fuisti, omni cura, atque industria consequare: magnitudineinque animi tui, quam ego semper sum admiratus, semperque amavi, ne umquam inflectas cuiusquam injuria. Magna est hominum opinio de te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria consu-

latus tui. Hæc profectò vides quanto expressiora, quantoque illustriora futura sint, cum aliquantum ex provinciis atque ex imperio, laudis accesserit. Quamquam te ita gerere volo, quæ per exercitum, atque imperium gerenda sunt, ut hæc multo ante meditare, hæc te patres, hæc cogites, ad hæc te exerceas, sentiasque id, quod quia semper sperasti, non dubito quin adeptus, intelligas, te facillimè posse obtinere summum, atque altissimum gradum civitatis. Quæ quidem mea cohortatio, ne tibi inanis, aut sine causa suscepta videatur, illa me ratio movit, ut te ex nostris eventis communibus admonendum putarem, ut considerares, 10 in omni reliqua vita, quibus crederes, quos caveres. Quod scribis te velle scire, qui sit resp. status: summa dissentio est, sed contentio dispar. Nam qui plus opibus, armis, potentia valent, 11 profectissimum tantum mihi videntur stultitia, & inconstantia adversariorum, ut etiam auctoritate jam plus valerent. Itaque, per paucis adversantibus, omnia, quæ ne per populum quidem sine seditione, 12 se sequi posse arbitrabantur, per senatum consecuti sunt. nam & stipendium Casari decretum est, & decem legati: & ne lege Semproniam succederetur, facile perfectum est. 13 Quod ad te breviter scribo, quia me status hic resp. non delectat: scribo tamen, ut te admoneam, quod ipse, litteris omnibus, à pueritia deditus, experiendo tamen magis, quam discendo, cognovi; tu, rebus tuis integris, discas, neque salutis nostræ rationem habendam nobis esse sine dignitate, neque dignitatis sine salute. Quod mihi de filia, & de Crassipide gratularis, agnosco humanitatem tuam: speroque, & opto, nobis hanc conjunctionem voluptati fore. 14 Lentulum nostrum eximia spe, summæ virtutis adolescentem, cum ceteris artibus, quibus auduisti semper ipse, tum in primis imitatione tui fac studias, nulla enim erit hac præstantior disciplina: quem nos, & quia tuus, & quia te dignus est filius, & quia nos diligit, semperque dilexit, in primis amamus, carumque habemus.

ARG. De statu verum mutato congeritur: ut ex eo intelligat Lentulus, nihil amplius sibi sperandum esse de Ptolemaeo reg. reducendo.

M. T. C. P. LENTULO PRO CONS. S. D.

DE omnibus rebus, quæ ad te pertinent, quid actum, quid constitutum sit, quid Pompejus susceperit, optime 15 ex Emplatario cognosces: qui non solum interfuit his tuis, sed etiam præfuit 16 neque ullum officium erga te ho-

1. Periculis tibi esse videbitur. Interui verbum esse ex Victor. Lamb. Pall. Grat. Veneta editio, esse tibi, vulgò esse abest contra libros.
 2. Quæ per provinciam atque imperii tui provincias ei credidissent. Sequitur sum scriptor Guelm. tum Pall. Grat. iud. & editionem primam. Posteriorum enim: qui per provinciam imperii tui provincias ei credidissent; à qua etiam discessit P. Man. ac Lam. sed ultimus hic duas voces internevit an intrusit, neutram in ullis membr. coniciendam.
 3. Eam esse partem, & regionem provinciarum. M. Omnes & præfixe edit. itemque Vict. ac Manut. regionem: quod hic interpretatur, tum vulgò rationem: quod tamen etiam in vet. legi annotavit Fulvius Ursinus.
 4. Qui non solum. Sic editio primæ tunc Vict. quippe Pall. tert. Grat. quart. non solum qui temporibus tuis.
 5. Sed etiam olim nascenti propè nostræ laudi, dignitati, virtutique præfuisi. Bene monuit Vict. ac Manut. locum esse suspectum vitium vetustatis quippe cod. solum exare, dignitatisque virtuti, nullo relicto vestigio vocis seq. & vero eodè etiam modo scribitur in Pal. pr. seq. quart. nam tert. diserte prætere spatium vacuum litterarum ferè duodecim inter sed & sinistra habere que dignitatisque virtuti simul quod. Cæc. quem admodum primus fuisse in cod. scribit Man. Editio prima exhibet dignitatisque virtutisque præfuisi, neque aliter membr. Grat. nisi quod illæ sine copula virtuti præfuisi, quomodo etiam fuisse in Erfordien. codicibus adnotatam Guelm. Vat. sed iam olim nascenti propè nostræ laudi dignitatisque virtutisque quod videt. Latet monstrum verbi in illo virtuti. obstrictum eum fuisse laudi: suæ virtutisque forsitan dicere voluit, sed quæ figurâ, nescio. Lamb. mirè solitus iactare m. l. i. uos, ortus hic est in Angerona facris.
 6. Quam tamen esse. Sic Pall. tres Grat. Ven. quart. esse illi, aded ut non abhorream ab eadem sit, quod exemplaribus quibusdam se tuent, ad idem adnotatum est alius.
 7. Quam ademptam de fortuna videretur. Sic Vict. editio. Lamb. Man. quoque locus Pal. omnes, nisi quod secund. ademptam lectionem quoque hanc habet editio prima, cod. Grat. Vat. posteriores, quam adeptam. Ceterum

ut curiosis semel satisfaciam, testor in mss. nostris heic exare demum quilibet etiam legi impium, videlicet, compiam item consuetis consueti, aliisque: de quibus egregiè Iosephus Castalio Decretia 1. c. 1. observ. in Criticis.
 8. Te verò moneo. Pall. omnes Grat. omnes, sic est. Amos & Epist. t. amandibus. Edit. prima adnotat.
 9. Quamquam te ita gerere volo. Pal. tert. Grat. quam te ita gerere.
 10. In omni reliqua vita. Sic m. Lamb. neque aliter Pall. nisi quod duo eorum in omni reliqua vita, vulg. in omni reliqua tua vita, prima edit. in omni reliqua vita. Grat. codex n. omni te quam eam vitam.
 11. Profectissimum tantum mihi videntur. M. ferè omnes, Pall. Grat. Ven. edit. Stev. profectissimum: Goll. formavit profectissimum.
 12. Se aliqui passim arbitrantur. Vox posse nullam habet locum in Pall. aut Grat. aut adeo editione vetustissima.
 13. Quod ad te breviter scribo. M. Grat. duo Pall. sec. tert. carent te te prima edit. Pall. hinc ejus loco esse exhibent, quod placuit P. Man. nisi utrumque displicet. Videntur enim adidamenta lectorum: ut & infra ubi editus ut te rebas tuis integris. prima editio non agnoscit neque videtur in membr. Grat. aut Pall. ullis aut Vatic. neque requiritur. Eisdem interpretationem singulis pane lineis irrepserunt: quod re ipsa experitur, qui Tullium suum oculis non perferat. Contentet eum antiquioris notæ libris. Verum quis id faciet, hoc studiose rum frigore hæc principium tenacitate?
 14. Lentulum nostrum eximia spe, summæ virtutis adolescentem. Editio pr. Pall. quart. summa virtute: quod minus placet: illud magis: si dilinqueretur, excima spe summa virtute. Nam in adolescentie tantum spe virtutis non illa ipsa l. u. numeris.
 15. Ex Emplatario. Sic n. omnes Pall. at Grat. Explatario. Prima editio exploratus, unde facile fit ex P. Latoris. Manutius coniecerat ex M. Plat. etc.
 16. Neque ullum officium. Pall. tert. quart. neque enim ullum officium.

re hominis amantissimi, prudentissimi, diligentissimi prætermittit. Ex eodem de toto statu rerum communium cognoscens: quæ quales sunt, non facile est scribere. Sunt quidem certe in amicorum nostrorum potestate, atque ita, ut nullam mutationem umquam hac hominum ætate habitura res esse videatur. Ego quidem, ut debeo, & ut tute mihi præcepisti, & ut me pietas, utilitasque cogit, me ad ejus rationes adjungo, quem tu in meis rationibus tibi esse adjungendum putasti. Sed te non præterit, quàm sit *difficile, sensum in rep. præsertim rellum & confirmatum deponere.* 2 Verumtamen ipse me confirmo ad ejus voluntatem, à quo honestè dissentire non possum: neque id facio, 3 ut forsitan quibusdam videor, simulatione. tantum enim animi inductio; & mehercule amor erga Pompejum apud me valet, ut, quæ illi utilia sunt, & quæ ille vult, ea mihi, 4 omnia jam, & recta, & vera videantur. Neque (ut ego arbitror) erarent, ne adversarii quidem ejus, si cum pares esse non possent, pugnare desisterent. Me quidem etiam illa res consolatur, quod ego is sum, cui vel maxime concedant omnes, ut vel ea defendam, quæ Pompejus vult, vel tacitam, vel etiam, id quod mihi maxime lubet, ad nostra studia referam literarum: quod profectò faciam, si mihi per ejusdem amicitiam licebit. Quæ enim proposita fuerant nobis, cum & honoribus amplissimis, & laboribus maximis perfuncti essemus, dignitas in sententiis dicendis, libertas in rep. espendenda; ea sublata tota: sed nec mihi magis, quàm omnibus. Nam aut assentiendum est nulla cum gravitate paucis, aut frustra dissentiendum. Hæc ego ad te ob eam causam maxime scribo, ut jam de tua quoque ratione meditere. Commutata tota ratio est senatus, judiciorum, rei totius publicæ. otium nobis exoptandum est: quod ii, qui potuerunt rerum, præstatum videntur, 5 si quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint. Dignitatem quidem illarum consularem fortis, & constantis senatoris, nihil est quod cogitemus. amissa est culpa eorum, qui à senatu & ordinem conjunctissimum, & hominem clarissimum abalienaverunt. Sed, ut ad ea, quæ conjunctiora rebus tuis sunt, revertar: Pompejum tibi valde amicum esse cognovi: 6 & ut tu consules, quantum ego perspicio, omnia, quæ voles, obtinebis: quibus in rebus me tibi ille affixum habebit: neque à me ulla res, quæ ad te pertinet, negligetur. Neque enim verebor, ne sim ei molestus: cui jucundum erit etiam propter id ipsum, quod me esse gratum videbit. Tu velim tibi ita per-

suadeas, nullam rem esse minimam, quæ ad te pertineat, quæ mihi non carior sit, quàm mex res omnes. 7 Idque cum sentiam, sedulitate mihi met ipse satisfacere possum. 8 re quidem ipsa ideo mihi non satisfactio, quod nullam partem tuorum meritorum non modò referenda, sed ne cogitanda quidem gratia consequi possum. Rem te valde bene gessisse rumor erat. Exspectabantur litteræ tuæ: de quibus eramus jam cum Pompejo locuti: quæ si erant allata: 9 nostrum studium exstabit in conveniendis magistratibus, & senatoribus. Cetera, quæ ad te pertinebunt, cum etiam plus contenderimus, quàm possumus, minis tamen faciemus, quàm in debemus.

¶ ARG. 1. Rescripserunt se ad ea, quæ Lentulus quaesisset pollicetur. 2. Nimirum, cur redierit in gratiam cum Casare & Appiano. 3. Cum Vatino. 4. & Crasse. 5. De suo in Republicam animo. 6. De scripta quadam missurum, hoc est, orationes quadam, libros de oratore, versus quosdam de temporibus suis. 7. His adjicit quadam de domesticis rebus Lentuli. 8. de Quinto fratre. 9. De rebus Lentuli, ejusque filio. 10. De successoribus Lentuli. 11. De decretis Lentuli adversus publicanos.

10 M. T. C. P. LENTULO IMPERATORI S. D.

PERICUNDA mihi fuerunt litteræ tuæ: quibus intellexi te perspicere meam in te pietatem: quid enim dicam benivolentiam, cum illud gravissimum, & sanctissimum nomen pietatis, levius mihi meritis erga me tuis esse videatur? 1 Quod autem tibi grata mea erga te studia scribis esse, facis tu quidem abundantis quadam amoris, ut etiam gratas sint ea, quæ prætermitti sine nefario scelere non possunt. Tibi autem multo notior, atque illustrior meus in te animus esset, si hoc 2 tempore omni, quo disjuncti fuimus, & unâ, & Romæ fuisset. Nam in eo ipso, quod te ostendis esse futurum, quodque & in primis potes, & ego à te vehementer exspecto: in sententiis senatoriis, & in omni actione, atque administratione reip. sturuisse. De qua ostendam equidem paullo post, qui sit meus sensus, & status: & rescribam tibi ad ea, quæ quaeris: sed certè ego te auctore, amicitissimo, ac sapientissimo, & tu me consiliario fortasse, non imperitissimo, fidelique dem, & benivolo certe, ulas es: quamquam tua quidem causa te esse imperatorem, provinciamque bene gessis sed 3 cum exercitu victore obtinere, ut debeo, lætor. Sed certè quæ

X x 2 tibi

1. *Ut me prius utilitatem cogit.* Sic fuisse in veteri suo, prodidit Vici. prohibuitque Gulelm. Prius erat, *me dignitate utilitatemque*, quod inventum in Med. adnotavit Egnat. Editio prima post se fert me commodis utilitatem, quomodo & correctum in Pall. quarto à manu secunda, editis litteris prioribus, diversum quid indicantibus. Tertius spatium habet vacuum recipiendæ voci: ignotiorque in primo item & sec. & Gruteriano est: *ut me dignitate utilitatemque cogit.* quod vocabulum cum & in Memmianis invenitur Lamb. idemque de suis rellum P. Man. in quibus autem *dicatur aut me dicitur* 2. dispiciant acutiores annon hic habere locum suum possent, idemque signa fere quod medium, certè libro de Veneritate vocem eam sursum, sed ita tamen, ut addat, *vix enim audeo dicere mediocritatem.* Sed quid aut cur hic mediocritas? probemus lectionem Vici à Lamb. ac Man. confirmatam.

2. *Verumtamen me ipsum confirmo.* Gulelm. indicat hanc scripturam inveniri in quatuor missis, neque aliter in Grut. aut Pall. quatuor, quorum duo à manu sequuntur, reformati in consuetudinem exhibent editi prima, receptumque Man. denique placitum Lamb. confirmo. addit Man. *quæ non utrumque tam in rebus serviam, quod extra non feci, quam in optime de memoris gratiam referam.* Imò melius confirmo ex Med. & Vici noluisse quæ Cic. animos & robore sumebat contra adversarios atque remulos, sequitur *in certa præpositis se illi addidit: non simulatione*: quia sequitur animi in dicitur.

3. *Ut quibusdam videor.* Medices liber. Vat. videor: quod etiam fuisse in quart. intercepto indicat: nam videtur tibi à manu corruptrice substitutum: ac in Ven. quoque legitur.

4. *Omnia jam & recta & vera videantur.* Pall. quart. omnia jam & recta. 5. *De quadam hominibus.* Lamb. in editio, quidem quomodo & Vat. Pall. quæ à manu lectioni. ceteri omnes Vici editioni: 93. prim. addiderunt.

6. *De rebus domesticis.* Sic editi in edit. Vat. Pall. tert. *De rebus domesticis.* cum edit. primam & in consuetudinem additum polio: jam oram & Grut. & in consuetudinem.

7. *Idque cum sentiam, sedulitate mihi met ipse satisfacere possum.* Locus

fructos. nam prima editio interjecta negatione, non possum quomodo & in Pall. quart. à manu altera cum prius fuisset, *quæcumque sentiam, quod & in aliis Pall. quorum præterea præhabes, sed utilitatem mihi me ipsum satisfactio possum.* nec aliter Gruteri membranarum quibus extoritur adnotatum: *difficili extoritur. tert. id quæcumque sentiam satisfactio meam ipsum satisfactio possum.* Gulelm. adnotavit ex velligis cod. Stevvechiani elici: *id quæcumque sentiam sedulitate mihi me ipsum satisfactio non possum.*

8. *Re quidem ipsa ideo mihi non satisfactio.* Gul. voces, mihi non satisfactio, plane glossam existimat, ideoque delet. haberi tamen in omnibus missis, rellum solo quarto plura vera erant. Sed adeo improbe stras, ut mea acie deprehendi nequeverint.

9. *Nestrum studium exstabit.* Lamb. ex Memmianis præterea antequam tamen mutata, neque Pall. quatuor, Med. cod. exhibet studium, Grut. & adnotat: *studium verum paullo post legent. Pall. Vat. prima edit. Cæteraque quæ ad te pertinebunt.*

10. *M. TULLIUS CICERO P. LENTULO IMPERATORI S. D.* Sic editi Man. qui affixum hæc in re tibi me habere contentem amplius auctoritatem editionis primæ: Pall. quart. Grut. Epiphod. PRO COZ. 129.

11. *Quod autem tibi grata mea erant.* Vt editi à Lamb. est in omnibus missis editionibusque: miror itaque volgarum gratia mihi mea.

12. *Tempore quoque quo disjuncti fuimus.* Ita Lamb. in Vat. Med. cod. Polit. quem communis carat Episcopo Thomas Lupsetus, varianterque lude aliquot exceperat, Gruterique libens communicat: loan. Iacobs Pontanus, sic supra Vat. inter alios locorum & temporum disjuncti sumus: Ep. 7. inquit Grut. qui disjuncti vulgò sequuntur.

13. *Cum exercitu victore obtinere.* Haud aliter editio prima, Victoris à Lamb. Pall. tert. Grut. verò: *victore obtinere.* Pall. quart. *victoria obtinere.* ut liquisimè glossam agnoscas Nilis autem ultatius quam *exerciti ut videtur* apud classicos: sic Ovidius *exercitum victorem* d. Xil. 17. Trist. El. 2. *Hæc super in curia Casar. victore videtur.*

tibi ex me fructus debentur, eos uberiores, & 1 presentiores presentiores capere potuisses. In eis vero ulciscendis, quos tibi partim inimicos esse intelligis propter tuam propugnationem salutis meae, partim invidie propter illius actionis amplitudinem & gloriam: mirificum me tibi comitem praebuissem: quamquam ille perennis inimicus amicum suorum, qui tuis maximis beneficiis ornatus, in te potissimum fractam illam, & 2 debilitatam vim suam contulit, nostram vicem ultus est ipse sese. est enim ea conatus, quibus patefactis, nullam sibi in posterum, non modo dignitatis, sed ne libertatis quidem partem reliquit. Te autem etsi mallem in meis rebus expertum, quam etiam in tuis, tamen in molestia gaudeo, 3 eam fidem cognoscere hominum, 4 non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. De qua ratione tota iam videtur mihi exponendi tempus dari, ut tibi rescribam ad ea, quae quae tuis. Certiore te per litteras scribis esse factum, me cum Caesare, & cum Appio esse in gratia: neque id non reprehendere ad scribis Vatinius autem scire te velle ostendis, quibus rebus adductus defenderim & laudaram. Quod tibi ut planius exponam, alius paullo rationem consilio: meo meorum repetam, necesse est. Ego me Lentule, initio rerum, atque actionum tuarum, non solum meis, sed etiam reipublicae restitutum putabam: & quoniam tibi incredibilem quendam amorem, & omnia in te ipsum summa, ac singularia studia deberem, reipublicae quae te in me restituendo multum adjuvasset, eum certe me animum merito ipsius debere arbitrabar, quem antea tantummodo communi officio civium, non aliquo erga me singulari beneficio debitum praestitisset. Hae me mente fuisse, & senatus ex me, te consule, audivit, & tu in nostris sermonibus, colloquutionibusque ipse vidisti. Etsi jam primis temporibus illis, multis rebus meus offendebar animus: cum, te agente de reliqua nostra dignitate, aut occulta nonnullorum odia, aut obscura in me studia cernebam. Nam neque de monumentis meis ab iis aditus es, a quibus debuisti: neque de vi nefaria, qua cum fratre eram domo expulsus, neque hercule in iis ipsis rebus, quae quamquam erant mihi propter rei familiaris naufragia necessariae, 5 tamen a me minimi putabantur, in meis damnis 6 ex auctoritate senatus sciendis, eam voluntatem, quam expectaram, praestiterunt. Quae cum viderem (neque enim erant obscura) non tamen tam acerba mihi haec accidebant, quam erant illa gratia, quae fecerant. Itaque quamquam & Pompejo plurimam, te quidem ipso praedicatore, ac teste, debebam, & cum non solum beneficio, sed amore etiam, & perpetuo quodam iudicio meo diligebam: tamen non reputans, quid ille vellet, in omnibus meis sententiis de reipublica pristinis permanebam. Ego sedente Cn. Pompejo, 7 cum, ut laudaret P. Sextium, introisset in urbem, dixissetque testis Varius, me fortuna, & felicitate C. Caesaris commotum, illi amicum esse coepisse: dixi, me eam Bibuli fortunam, quam ille affli-

ctam putaret, omnium triumphis, victoriisque antefere dixique eodem teste, alio loco, eosdem esse, qui Bibulum exire domo prohibuissent, & qui me coegissent: & tota vera interrogatio mea nihil habuit, nisi reprehensionem illius tribunatus: in quo omnia dicta sunt libertate, animoque maximo, de vi, de auspiciis, de donatione regnorum. Neque vero hac in causa modo, sed constanter saepe in senatu, quin etiam, Marcellino, & Philippo, consulibus, nonis April. mihi esse senatus a senatu, ut de agro Campano, frequenti senatu, idibus Maij referretur. Num potui magis in arcem illius causae invadere, aut magis oblivisci temporum meorum, meminisse actionum? Hac a me sententia dicta, magnus animorum motus est factus, cum eorum, quorum oportuit, tum illorum etiam, quorum numquam putaram. Nam hoc senatusconsulto in meam sententiam facto, Pompejus, cum mihi nihil ostendisset se esse offensum, in Sardiniam, & in Africam profectus est, eoque itinere Lucam ad Caesarem venit, ibi multa de mea sententia quaesitum est Caesar, quippe qui etiam Ravenna Crassum antea videret, ab eoque in me esse incensus. Sanè molestè Pompejum id ferre constabat: quod ego cum audissem ex aliis maxime ex meo fratre cognovi: quem cum in Sardinia Pompejus paucis post diebus, quam Luca discesserat, convenisset: Te, inquit, ipsum cupio: nihil opportunius potuit accidere, nisi cum Marco fratre diligenter egeris, dependendum tibi est, quod mihi pro illo spondidisti. Quid multa? quaesitum est graviter: sua merita commemoravit: quid egisset sapientissime de actis Caesaris cum ipso meo fratre quidque sibi is de me receperit, in memoriam redegit: seque, quae de mea salute egisset, voluntate Caesaris egisse, ipsum meum fratrem testatus est, cuius causam, dignitatemque mihi ut commendaret, rogavit, ut eam ne oppugnarem, si nollem, aut non possem tueri. Haec cum ad me frater pertulisset, & cum antea tamen Pompejus ad me cum mandatis Vibullium misisset, ut integrum mihi de causa Campana ad suum reditum reservarem: collegi ipse me, & eum ipsa quasi reipublicae colloctus sum: ut mihi tam multa pro se perperis, atque perfundo, concederet, ut officium meum, memoremque in benemeritos animum, fidemque fratris mei praestarem: eumque, quem bonum civem semper habuisset, bonum virum esse pateretur. In illis autem meis actionibus, sententiisque omnibus, quae Pompejum videbantur offendere, certorum hominum, quos jam debes suspicari, sermones referebantur ad me: qui cum illa sentirent in reipublica, quae ego agebam, semperque sentissent: me tamen non satisfacere Pompejo, Caesaremque inimicissimum mihi futurum, gaudere se aiebant. Erat hoc mihi dolendum: sed multo illud magis, quod inimicum mentis, (meum autem? immò verò legum, iudiciorum, otii, patriae, bonorum omnium) sic amplexabantur, sic in manibus habebant, sic fovebant, sic me praesente osculabantur: non illi quidem, ut mihi siomachum facerent, quem ego funditus

1. Presentiores presentiores capere potuisses. Protrahe hanc lectionem Vict. quam & in uno suorum reperit Lamb. videoque eam adnotatam ab Egnatio ex Mediceo principi editionum: jam vero quoque accedente Vatic. solum me addidi Gulielm. pugnanti pro presentiores, contra Man. adducto illo Virgilio: Ne tam presentiores adhibi cognoscere dixer. 2. Debilitatam vim suam contulit. Gul. adnotavit, conicere Gabrielem Rolandum conid. & atque, ut itandum. 3. Eam fidem cognoscere hominum. Sic vet. cod. Pall. tert. quart. Grut. Stev. vech. Ven. edit. prima. ceterum alius vet. cod. ut & Politiani liber, cognoscere. Egnat. ad primam edit. allinere ex Med. cognoscere, vulgo, eandem fidem cognoscere. 4. Non ita magna mercede, quam ego maximo dolore cognoram. Suspiciatur Grut. illa, quam maximo dolore cognoram, esse pannum in purpura, interpretis videlicet additamentum non necessarium, ignorantis vim vocis incedere. 5. Tamen a me minimi putabantur. Pall. duo, Stev. vech. minimi putab. Grut. minimi impudabatur. Lelio: quod ille minimi putabatur, vulgo execulum

est eum codex Cuspij minimi exhibeat, e.3 medio. 6. Ex auctoritate senatus sciendis. Expressimus quod habuit Lamb. probavitque Stev. vech. Gul. ipse ex Pal. Vat. Grut. editione prima. post publicatorum sciendis. 7. Cum ut laudaret P. Sextium, introisset in urbem. Non praeterenda haec fuerat lectio, quam referit in Mediceo, Egnat. editioque Vict. Manut. Lamb. exstante item in Vat. Grut. verò, cum ut laudaret Pompejum, Sextium, vulgo ut & Pall. duo, cum tribus Gul. cum ut laudaret Pompejum, P. Sextium introisset. 8. Tota vera interrogatio mea nihil habuit, nisi. Recte sic Lamb. a quo non discedit aut editio, aut ceteri omnes vulgo: nihil habuit aliud nisi. 9. Num potui magis in arcem illius causae invadere, aut magis oblivisci temporum meorum, meminisse actionum? Praetuli hanc scripturam ut animosissimam, ex Lamb. Pal. tert. Med. Vat. Stev. vech. alius est in Pal. quart. Nec. Grut. Nam in vulgatis & edit. prima non illud verò & post meorum evanuit in tribus mss.

funditus peridi, sed certe ut facere se arbitrentur. Hic ego, quantum humano consilio efficere potui, et circumspicis rebus meis omnibus, rationibusque subductis, summam feci cogitationum mearum omnium; quam tibi, si potero, breviter exponam. Ego, si ab imp. obis, & perditis civibus temp. teneri viderem, sicut & meis temporibus scimus, & nonnullis aliis accidisse accepimus, 2 non modò præmiis, quæ apud me minimum valent, sed ne periculis quidem compulsus ullis, quibus tamen moventur etiam fortissimi viri, ad eorum causam, me adjunderem: ne si summa quidem eorum in me merita constarent. Cum autem in rep. Cn. Pompeius princeps esset, viris, qui hanc potentiam, & gloriam maximis in temp. meritis, præstantissimisque rebus gestis esset consecutus, cuiusque ego dignitatis, ab adolecentia fautor, in prætura autem, & in consulatu adjutor etiam existissem: cumque idem auctoritate, & sententia: per se, consiliis, & studiis, tecum me adjuvisset; meumque inimicum unum in civitate haberet inimicum: non putavi famam inconsistentem mihi perimiscendam, si quibusdam in sententis paulum me immutasse, meamque voluntatem ad summi viri, de meque optimè meriti dignitatem aggregasse. In hac sententia complectendus erat mihi Cæsar, ut vides, 3 in conjuncta & causa & dignitate. Hic multum valuit cum verus amicitia, quam tu non ignoras mihi, & Q. fratri cum Cæsare fuisse, tum humanitas ejus, ac liberalitas, brevi tempore & literis, & officiis perspecta nobis, & cognita, vehementer etiam res ipsa publica me movit, quæ mihi videbatur, contentionem, præsertim maximis rebus à Cæsare gestis, cum illis viris nolle fieri: & ne fieret, vehementer recusare. 4 Gravissimè autem me in hac mente impulit & Pompeii fides, quam de me Cæsari dederat: & fratris mei, quam Pompejo. Etant præterea hæc animadvertenda in civitate, quæ sunt apud Platonem nostrum scripta divinitus: 5 **QUALIS IN REP. PRINCIPES** essent, tunc reliquos solere esse cives. Tenebant memoria, nobis consulibus, ea fundamenta jacta ex Kalendis Januariis confirmandi senatus, ut neminem mirari oporteret, nonis Decembris tantum vel animi fuisse in illo ordine, vel auctoritatis.

Idemque memineram, nobis privatis usque ad Cæsarem, & Bibulum consules, cum sententiæ nostræ magnam in senatu pondus haberent, unum ferè sensum fuisse bonorum omnium. Postea cum tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres, neque resp. consules haberet, sed mercatores provinciarum, & seditionum servos, ac ministros: jecit quidam casus caput meum, quasi certaminis causa in mediam contentionem, dissensionemque civilem. Quo in discrimine cum misitica senatus, incredibilis Italia totius, & singularis omnium bonorum consensio in me tendendo existisset: non dicam, quid acciderit (multorum est enim, & varia culpa): tantum dicam brevi, non mihi exercitum, sed duces defuisse. In quo, ut jam fit in iis culpa, qui me non defenderunt: non minor est in iis, qui reliquerunt 7 & si accusandi sunt, qui si perstimuerunt; magis etiam reprehendendi, si qui se timere simularunt. Illud quidem certè nostrum consilium jure laudandum est, 8 quæ meos cives & à me conservatos, & me servare cupientes, spoliatos ducibus, servis armatis objici noluerim: 9 declararique maluerim, quanta vis esse potuisset in consensu bonorum, 10 si iis pro me stante, pugna licuisset; cum afflictum excitare potuissent. Quorum quidem animus tu non perspexisti solum, cum de me ageres, sed etiam confirmasti, atque tenuisti. Quam in causa 11 (non modò non negabo, sed etiam semper & meminerò, & prædicabo libenter) usus es quibusdam nobilissimis hominibus, fortioribus in me restituendo. 12 quàm fuerant iidem in tenendo: qua in sententia si constare voluissent, suam auctoritatem simul cum salute mea recuperassent. 13 Recreatis enim bonis viris consulari tuo, & constantissimis, atque optimis actionibus tuis excitatis, Cn. Pompejo præsertim ad causam adjuncto, cum etiam Cæsari, rebus maximis gestis, singularibus ornatus, & novis honoribus, ac judiciis senatus, ad auctoritatem ejus ordinis adjungeretur: 14 nulli improbo civi locus ad temp. violandam esse potuisset. Sed attende, quæ, quæ sunt consecuta: 15 primum illa furta muliebrium religionum. Qui non pluries fecerat Bonam deam, quàm treis forores; 16 impunitatem est illorum sententiis affectus, qui 17 (cum tribunus pleb. pœnas à seditioso civi per bonos

X * 3 VIRO

1. Circumspicis rebus meis omnibus, rationibusque subductis. Ita in melioribus editionibus omnibus ac mss. Pal. cumen quart. rebus utriusque omnibus rationibusque subductis non absurdè. Vulgo enim sum est utriusque. habet nihilominus Vict. Pall. Grut. Vatic. Lamb.

2. Non modò præmiis. I. Miror quænam in re ferret illud, non modo non præmiis, quod in nullo reperit mss. Pal. neque Grut. neque editione principis aberrat eod. Stevvechii. excludit denique Lamb. Vict. verò non solum hoc admittit, sed etiam pro minimam partem: nescio quibus signis.

3. In conjuncta & causa & dignitate. Sic editionum optimarum prima, Vict. Lamb. adeoque mss. Pal. Grut. Stevvechii. vulgo in abelli contra libri omnes, ut dixi.

4. Gravissimè autem me in hac mente impulit & Pompeii fides. Elegantis- simam hanc lectionem corrupti in frunicum quoddam genus correctio- rum, quibus omnis elegantiam barbariem, omnis barbaries elegantiam spicabat postliminè: o itaque eam relictam ex Pal. tert. quart. quamquam hic mangoni passus, veritatem adimere ipsam nequirit. Grut. Vatic. denique Vulgò, ad salivam pullati circuli in hanc mentem.

5. Qualis in Rep. Principes essent. Gulielm. videtur inclinasse in scripturam eod. Stevvechianam; Qualis in Repub. principes se fecit contra eam, tenendo Pall. præter tert. in quo, quæ in Rep. Principes essent, error ille provenit è ratione scribendi, qualis enim antiquis, valere.

6. Singularis omnium bonorum consensio. Ita eod. ver. Pall. Grut. edicij princeps. Vict. tamen non male, singularis bonorum omnium consensus legitur & Lamb. in quibusdam suis proficitur fuisse.

7. Et si acciderit fatis, qui perstimuerunt magis etiam opprobriandi, si qui se timere simularunt. Egregie & hic locumendanda cum in nostra editione exhibendus fuit in aliis omnibus; accensandi sunt, qui perstimuerunt, magis etiam reprehendendi, qui se timere simularunt, atque aversionem illam lectionem duxi huc ex editione Vict. adnotatur quoque ex Medicab. Egoatio Ven. Pall. Grut. Stevvech. Vatic. Lambino denique.

8. Quæ meos cives. Ita Gulielm. Stevvech. neque secus Pall. Grut. ac editionum primarum addim Vict. ac Lamb. Medic. quod mss.

9. Declararique maluerim. Videtur propendisse Gulielm. in vulgariam, quod erat in Stevvech. quem librum solum suis oculis excussisse apparet et si, quæ marginibus alligata non admittunt eam lectionem ceteri mss. Pall. ac Grut. in Vatic. erat: malueram.

10. Si iis pro me stante pugna licuisset. I. Emendatio Vict. ex optimo codice Bibliothecæ Mediceæ quæ item conspicitur in Vatic. Stevvech. præterea ad oram editionis primæ manu Bap. Egnatii, addito, legere se litera unâ adhuc mutata, libuisset: quam lectionem exflare ajunt in libro Polmanii. Vulgaris si pro me stante pugna non desisset. sed Pal. tert. editio primæ. si hi pro me stante pugna non reliquisset. quart. ac Grut. pro me stante pugna reliquisset.

11. Non modò non negabo. I. Parenthesis hæc dudum erat ab aliquo ingeniosiori difflata in Grut. quam postea suo libro commisit Gulielm. non sine loci totius lucis, ut argueret. Lamb. nimis præcipitem mirandæ frequentia se usum esse quibusdam. animadverta quoque ingenio Henrici Stephani Schoetal. lib. 1. cap. 26.

12. Quàm fuerant iidem in tenendo. Maluit sic Gulielm. neque aliter seditio prius, Victoris Lamb. Pall. Grut. Stevvech. deinceps aliquot, in tenendo.

13. Recreatis enim. Locis interpolatus. ut enim indicavit V. & ex illis in vetustissimo Mediceo; Recreatis enim boni viri consulat. 100. e. ca. ad opt. ad. excitatis: quod idem est thor. de Pall. de que Grut. & Stevvech. item impressione primæ. Medicina Lamb. nimis est add. X.

14. Nulli improbo civi locus. Pal. tert. Grut. Stevvech. nulla.

15. Primum illa furta muliebrium religionum. Dicitur ut Terent. Primum jam de amore hæc comperit.

Sic Gulielm. a spernatus Lamb. Victori. que conjecturas, quibus nihil opus est, hæc nostra interpunctio, traducta ex membranarum Grut. optimis vetustissimisque.

16. Impunitatem est illorum sententiis affectus. Reducendum duxit ex Vatic. Gulielm. hanc lectionem inveniam Vict. in membranarum Medicarum, nisi quod ibi littera unâ minus; impunitatem est illorum, &c. & verò Pal. pr. etiam discretè habet impunitatem est illorum sententiis. ceteri impunitatem scelerum sententiis affectus. ut & prima editio. alix. imp. scelerum omnium sententiis.

17. Cum tribunus pleb. pœnas à seditioso civi per bonos viros judicio prosequi voluit. Ita scripti potius ex Vatic. Pall. edit. primæ. alioque ver. eod. quam vulgo, &c. in judicio. sed mirum & portentum ne sicam ad priora Pal. tert. Grut. habent; cum tyrannus P. Lentulus; pro, cum tribuno pleb. & pœnas.

viros iudicio persequi vellet) exemplum præclarissimum in posterum vindicanda seditionis de rep. sustulerunt: illamque postea non meum monumentum (non enim illa manubia mea, sed operis locatio mea fuerat) monumentum verò sonatus, hostili nomine, & cruentis inultum literis esse passi sunt. Qui me homines quòd saluum esse vulerant, est mihi gratissimum: sed vellem non solum salutis meæ, quemadmodum medici: sed, ut alipta, etiam virium, & coloris rationem habere voluissent. Nunc, ut Apelles Veneris caput, & summa pectoris politissima arte perfecti, reliquam partem corporis, inchoatam reliquit: sic quidem homines in capite meo solum elaborarunt: reliquum corpus, imperfectum, ac rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli non modò invidorum, sed etiam inimicorum meorum: qui de uno acerrimo, & fortissimo viro, meoque iudicio, omnium magnitudine animi, & constantia præstantissimo, Q. Metello, Lucii filio, quondam falsam opinionem acceperunt: quem post reditum dicitant fracto animo, & demisso fuisse. Est verò probandum, qui & summa voluntate cesserit, & egregia animi alacritate absterit, neque sanè redire curavit, eum ob id ipsum fractum fuisse: in quo cum omnes homines, tum M. illum Scæurium, singularem virum, constantia, & gravitate superasset. Sed, quod de illo acceperant, aut etiam suspicabantur, de me idem cogitabant, abjectiore animo me futurum: cum resp. majorem etiam mihi animum, quam unquam habuissem, daret: quæ declarasset, se non potuisse me uno civi carere: cumque Metellum unius tribuni pleb. rogatio, me universa resp. duce senatu, comitante Italia, promulgantibus omnibus, referente consule, comitiis æturiatis, cunctis ordinibus, hominibus, incumbentibus, omnibus denique viribus recuperasset. Neque verò ego mihi postea quidquam assumi: neque hodie assumo, quod quemquam malevolentissimum jure possit offendere. tantum enixor, ut neque amicis, neque etiam alienoribus, opera, consilio, labore desum. Hic meæ vitæ cursus offendit eos fortasse, qui splendorem, & speciem hujus vitæ intuentur: sollicitudinem autem, & laborem perspicere non possunt. Illud verò non obscure queruntur in meis sententiis, quibus ornem Cæsarem quasi desciverim à pristina causa. Ego autem cum illa sequor, quæ paulo ante proposui, tum hoc non in posteris, de quo cœperam exponere. Non offendet eundem bonorum sensum, Lentule, quem reliquisti: qui confirmatus consulatu nostro, non nunquam postea interruptus, afflictus ante te consulem, & creatus abs te totus est: nunc ab iis, à quibus tuendus fuerat, derelictus, idemque non solum fronte, atque vultu, quibus simulatio facillimè sustinetur, declarant ii, qui tum nostro illo statu optimates nominabantur: sed etiam sensu sæpe jam, tabellaque docuerunt. Itaque tota jam sapientium civium, qualem me & esse, & numerari volo, &

sententia, & voluntas, mutata esse debet. Id enim habet idem ille Plato, quem ego vehementer auctorem sequor, TANTUM contendere in rep. quantum probare ius civibus possis: Vim neq. parenti, neque patriz afferre oportere. Atque hanc quidem ille causam sibi ait non attingendæ resp. fuisse: quòd cum offendisset populum Atheniensem propèjam desipientem senectute, cumque eum nec persuadendo, nec cogendo regi posse vidisset, cum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur. Mea ratio fuit alia, quòd, neque desipiente populo, neque integra re mihi ad consulendum, capesseremne temp. implicatus tenerbar. Sed latatus tamen sum, quòd mihi liceret in eadem causâ & mihi utilia, & cuius bono recta defendere. Huc accessit commemoranda quadam, & diviua Cæsaris in me, fratremque meum liberalitas: qui mihi, quasunque res gereret, tuendus esset. Nunc in tanta felicitate, tantisque victoriis etiam si in nos non is esset, qui est, tamen ornandus videretur. Sic enim te existinare velim: cum à vobis, meæ salutis auctoribus, discesserim, neminem esse, cujus officiis me tam esse devinctum non solum confitear, sed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi exposui, facilia sunt ea, quæ à me de Vatino, & de Crasso requiris. Nam de Appio quod scribis, sicuti de Cæsare, te non reprehendere: gaudeo consilium tibi probari meum. De Vatino autem, primum reditus intercesserat in gratiam per Pompejum, statim ut ille prator est factus, cum quidem ego ejus petitionem gravissimis in senatu sententiis oppugnasssem, neque tam illius laudandi causâ, quam defendendi, atque ornandi Catonis. post autem, Cæsaris, ut illum defenderem, mira contentio est consecuta. Cur autem laudarem, peto a te, ut id à me 7 neve in hoc reo, neve in aliis requiras: ne tibi ego idem reponam, cum veneris: metus possum vel abenti. Recordare enim, quibus laudationem ex ultimis terris miseris. nec hoc pertimueris. nam à me ipso laudantur, & laudabuntur idem. Sed tamen defendendi Vatini fuit etiam ille stimulus, de quo in iudicio, cum illum defenderem, dixi me facere quiddam, quod in Eunuchio Parasitus suaderet militi:

Ubi nominabit Phadriam, in Paphlagonia Contorno. si quando illa dicit, Phadriam intermitamus comissatum: tu, Pamphilam Cantantem prooveemus, si laudabis hanc Illius formam: tu hujus contra. denique 8 Par pari refero, quod eam mordeat.

Sic petivi à iudicibus, ut, quoniam quidam nobiles homines, & de me, optimè meriti, nimis amarent inimicum meum; meque inspectante sæpe eum in senatu modò severe seducerent, modò familiariter, atque hilarè amplexarentur: quoniamque illi haberent suum Publium: darent mihi i ipsi alium Publium, in quo possent illorum animos, mediocriter lacescitus, leviter repungere. Neque solum dixi:

1. Sed us alipta, etiam virium.) Sic mss. Pall. Grut. Stevvech. editio princeps: Pall. tert. & virium, & coloris. Vulgari serè transpositus vocibus sed etiam us alipta, & virium: minimum quidem istud est: sed tamen dicendum fuit, nequis forte queratur alia à nobis mutata, quam quæ etiam indicaremus. Et tamen haud pauca emendavimus in auctore isto, secuti auctoritatem mss. & Victor. & Manut. & Guicelmii & Palatinae Bibliothecæ, quorum puduit meminisse, præsertim si existarent ad eandem etiam faciem in editione aliquâ insigni priorè. Ergo semel dixisse sufficiat: infinite esse mutata (à me in Tulculianis, & hisce lib. xv. Epist. à Cl. Gruterò in opere toto) quorum non sollicitè reddidimus rationem; sed ita tamen ut id fecerimus præventibus aperit aut mss. pluribus, aut libris impressis notæ selectioris: hoc est, quibus præfuit Robertus Stephanus, quibus Victorius, quibus Pauli. Manutius, nam Lambini sanè fides nobis admodum suspecta, ideoque haud temere ipsi ausi sumus credere: nisi quatenus exemplaria nostra convenirent eum ejus codicibus calamo exaratis.

2. Fractum fuisse: in quo.) Posteriùs editi si alium fuisse atimis, quomodo nulli vetustis casu aut mss. nostri: neque Stevvech.

3. Quæ declarasset se non potuisse me uno civi carere.) Sic rectè Lamb. tam Pall. Grut. Stevvech. Vatic. Princeps editio Victorique inducunt

Ti jam, potro civi non esse. Pall. tert. Vatic. Stevvech. editio Victor. In Vatic. alias est, quom declarasset se non inde Victorius: cum declarasset se non. Pall. tert. cum Grut. quæ declarasset se jam non.

4. Quæsi deservierim à pristina causa. Ita malui cum Vict. & Man. præsertim cum Janoer Egnatus in aliis membranis existitisse deservierim à pristina causa, quæ daturque Vac. quæsi deservierim pristina causa, & onique Pall. pr. deservierim referens, ceteri mss. etiam editio princeps: deservierim. vulgò deservierim referens causa. portò Pall. tert. pro quibus non Cæsarem & referre coramem. item pro pristina, prima.

5. Quæ ego vehementer auctorem sequor.) In editione princeps: postea Vict. hunc ordinem videlicet in Grut. ac Vac. nam Pall. tert. quem ego vehementer sequor, cum sibi vocabulo auctorem.

6. Tamen in nudus videretur.) Pall. Grut. manutius, editio princeps: nudandus.

7. Neve in hoc reo, neve in aliis requiras.) Quæram nupere editi. Sed alterum est in Pall. tert. neve in hoc reo, neve in aliis req. Grut. Stevvech. editione primæ: desin Vict. Man. Lamb. eod.

8. Par pari refero.) Sic Pall. pr. & quart. nam sec. tert. item membrana Grut. habent: par par pari referi. Lamb. adjecti: Tu par pari, &c. sed non à libris

diri: sed etiam saepe facio, diis, hominibusque approban-
 tibus. Habes de Vatino: cognosce de Crasso. Ego cum
 mihi cum illo magna jam gratia esset, quod ejus omnibus
 gravissimas injurias, communis concordiae causa, volun-
 taria quadam oblivione contriveram, repentinae ejus
 defensionem Gabinii, quem proximis superioribus diebus
 a crimine oppugnasset, tamen, si sine ulla mea contumelia
 suscepisset, tulissem: sed cum me disputantem, 2 non
 lacescentem lacescisset, exarsit, non solum praesenti, credo,
 iracundia, (namea tam vehemens fortasse non fuisset) sed,
 cum inclusum illud odium multatum ejus in me injuria
 tum, quod ego effudisse me omne arbitrabar, 3 residuum
 tamen, inscientem me fugisset; omne repente apparuit.
 Quo quidem tempore ipso, quidam homines, & iidem
 illi, quos saepe nutu, significationeque appello, cum se
 maximum fructum cepisse dicerent ex libertate mea, me-
 que tum denique sibi esse visum reip. qualis fuisset, restitu-
 tum, cumque ea contentio mihi magnum etiam foris
 fructum tulisset; gaudere se dicebant, mihi & illum ini-
 micum, & eos qui in eadem causa essent, numquam ami-
 cos futuros. Quorum iniqui sermones cum ad me per ho-
 mines honestissimos perferrentur: cumque Pompeius ita
 contendisset, ut nihil umquam magis, ut cum Crasso re-
 direm in gratiam, Caesarque per litteras maxima mole-
 stia ex illa contentione affectum ostenderet: habui non
 temporum solum rationem meorum, sed etiam naturae.
 4 Crassusque, ut quasi testata pop. Rom. esset nostra gratia,
 parè à meis laboribus in provinciam est profectus. Nam cum
 mihi condixisset, cenavit apud me in mei generi Crasso spe-
 dis hortis. Quamobrem ejus causam, quod te scribis au-
 disse, magna illius commendatione suscepim, defendi in
 senatu, sicut mea fides postulabat. Accepisti, quibus rebus
 adductus, quamque rem, causamque defenderim: si mihi
 integra omnia, ac libera fuissent. Nam neque pugandum
 arbitraber contra tantas opes; neque delendum, etiam si id
 fieri posset, lumorum civium principatum; neque per-
 manendum in una sententia, converis rebus, ac bonorum
 voluntatibus immutatis: sed temporibus assentiendum.
 NVMQVAM ENIM PRAESTANTIBVS IN rep. gubernan-
 da viris laudata est in una sententia perpetua permanens, s
 sed ut navigando tempestatì obsequi artis est, etiam si por-
 tum tenere non queas: cum vero id possis, mutata velifica-
 tione assequi, stultum est eam tenere cum periculo cui sum,
 quem ceperis, potius quam, eo commutato, quò velis, tan-
 dem pervenire: sic, cum omnibus nobis in administranda

rep. propositum esse debeat id, quod à me saepissime di-
 ctum est, CUM DIGNITATE OTIUM; NON idem semper
 dicere, sed idem semper spectare debemus. Quamobrem, ut
 paullo ante posui, si essent omnia mihi solutissima, tamen
 in rep. non alius essem, atque nunc sum. Cum vero in hunc
 sensum & alliciar beneficiis hominum, & compellat in-
 juriis: facile patior, ea me de rep. sentite, ac dicere, 5 quæ
 maxime cum mihi, tum etiam reip. rationibus putem con-
 ducere. Apertius autem hæc ago, ac sapius, quòd &
 Quin. frater meus, legatus est Caesaris, & nullum meum
 minimum dictum, non modò factum, pro Caesare inter-
 cessit, quod ille non ita illustri gratia exceperit, ut ego cum
 mihi devinctum putarem. Itaque ejus omni & gratia,
 quæ summa est, & opibus, quas intelligis esse maximas, sic
 fruor, ut meis. Nec mihi aliter potuisse videor hominum
 perditorum de me consilia frangere, nisi cum praesidiis iis,
 quæ semper habui, nunc etiam potentium benevolentiam
 conjunxisset. His ego consiliis, si te praesentem habuis-
 sem, ut opinio mea lect, essem usus eisdem. novi enim
 temperantiam, & moderatorem naturæ tuæ: novi ani-
 mum, tum mihi amicissimum, tum nulla in ceteros ma-
 levolentia suffusum: contraque cum magnum, & excel-
 sum, tum etiam apertum & simplicem. Vidi ego quos-
 dam in te taleis, quales tu eosdem in me videre potuisti.
 Quæ me moverunt, movissent eadem te profectò. Sed, quo-
 cumque tempore mihi potestas praesentis tui fuerit, tu eris
 omnium moderator consiliorum meorum, tibi erit ei-
 dem, cui salus mea fuit, etiam dignitas curæ. 6 Me quide-
 m certe tuarum actionum, sententiarum, voluntatum,
 rerum denique omnium socium, comitemque habebis: ne-
 que mihi in omni vita res tam erit ulla proposita, quam ut
 quotidie vehementius te de me optimè meritum esse late-
 re. Quòd rogas, ut mea tibi scripta mittam, quæ post di-
 scessum tuum scripserim: sunt orationes quædam, quas
 Menocrito dabo: 7 neque ita multæ; ne pertimescas. Scri-
 pli etiam (nam ab orationibus dijungo me ferè, referoque
 ad mansuetiores Musas: quæ me maxime, sicut jam a pri-
 ma adolescentia delectarunt) scripsi igitur Aristoteli mo-
 re: quem admodum quidem volui, tres libros in disputa-
 tione, ac dialogo de oratore, quos arbitror Lentulo tuo
 fore non inutiles. Abhorrent enim à communibus præcep-
 tis: ac omnem antiquorum, & Aristotelem, & Isocra-
 team rationem oratoriam complectuntur. Scripsi etiam
 versibus tres libros de temporibus meis: quos jam pridem
 ad te misissem, si esse edendos putassem. Sunt enim testes,
 & erant, sempiterni in meritorum erga me tuorum, meæ-
 que pietatis. Sed quia verebar, non eos, qui se laesos arbi-
 trarentur

X x 4

trarentur

1. Oblivione contriveram.) Pal.pr. contriverem. Soc. Grut. conterem. Ste-
 vechii mss. contereram. Grut. aliquando fuit suspicatus contereram.
 2. Non lacescentem lacescisset.) Sic repono ex editione prima. Pall. tert.
 quart. Grut. unde illud vulgatum lacesisset irrepperit multum mecum an-
 quillivi, nec reperi.
 3. Residuum tamen inscientem me fugisset.) Teretem hanc lectionem &
 adeo suavem auribus, revocavi ex Pal.pr. ac Med. primaque editione: cum
 in ceteris serb omnibus, restaret inscite ut vesugisset: præter tot in
 quo hic complexus multis modis ab aliis discedit, ut notor: exarpi mss.
 præsentis ante iracundia. Nam c. i. v. ubi dicitur f. n. f. c. i. n. e. i. n. e. i.
 m. i. quod ego effugisse me esse arbitror. rest. inscientem me fugisset omnes rep. a.
 vulgo: inscientem me fugisset.
 4. Crassusque aut quibus.) Monuit Gulielmius fuisse in Martini
 end. et esse quosq. non respuo; sed prius apparet in ceteris omnibus:
 Vati. quoque & Guteriano.
 5. Ad ut navigando tempestatì obsequi artis est, etiam si portum tenere non
 queas. Ita scripti si auctoris titulis Victorianorum Lambini ac mss.
 Vict. quidem in, quod aliis 7 qd navigando præstebatur, expunxit, nec
 videtur adeo necessarium cum mss. quoque tribuente, alius que ut alius;
 in semet. dein vulgo tandem pro quo Lamb. tamens, ut & Pall. rect.
 Grut. Vat. editio prima. paullo superius tres mss. hinc etiam volentibus
 m. a. t. u. non immutatis.
 6. Cum vero in hunc sensum & alliciar.) Pal. tert. cum vero jam hunc sen-
 sam.

7. Quæ maxime cum mihi etiam reip. rationibus putem conducere.)
 Ita quæ cum mihi maxime: sed mihi ad Pal. tert. Stev. vech. editionem
 primam, quæ cadunt: quæ maxime cum mihi, multum etiam Grut. verò, quæ
 mihi maxime, cum multum etiam reip. neutra spernenda ad vulgatum.
 8. Me quidem certe tuarum actionum.) Stev. vech. liber. tuarum certe actio-
 num. Pal. quart. Me quidem ceterarum tuarum nescio quam bene. In tem fe-
 re Propert. Te scilicet te vix se corporis esse licet: Te dominum admittis ve-
 bus, amice, meo. Et Apoll. Lt. Καλὸς ὄπταίς τῶν τῶν θῶν
 αὐ Φορδὸς Φυλακὸς τε βίαις. Paullo ante ex duobus mss. maxime
 Tibi erit eidem, cui salus mea fuit, etiam dignitas curæ. Et paullo post: ex
 Grut. neque tu comi mihi dicitur: tam etas ulla proposita.
 9. Neque ita multæ; ne pertimescas.) Sic habent meliores codices o-
 mnes Stev. vech. Vat. Grut. Pal. tert. nam quart. totus à bliteo interpola-
 tus conjunctim ut ne pertimescas. Cui hæc lect. o non liquet. neque meri-
 dium liquere: mihi elegantissima & germanissima videtur. vulgo,
 ut pectus. paullo post scripti dijungo ex Victorii edit. Palat. tert.
 Vati. Sicut, dilectissime, ex omnibus mss. ac libris. Vulgo die-
 jungo & delectans.
 10. Meritorum erga me tuorum, meaque pietatis.) Omnium codicum fide
 & meliorum editionum ductæ sic quoque edendum just. vulgo: meri-
 torum tuorum erga me, meaque in se pietatis nimis putat.

L. Bens

trarentur (etenim id feci, parè & molliter) sed eos, quos erat infinitum bene de me meritis omnibus nominare. Quos tamen ipsos libros, si quem, cui restè committam, in venio, curabo ad te perferendos. Atque istam quidem partem vitæ, consuetudinisque nostræ totam ad te defero. Quantum litteris, quantum studiis, veteribus nostris delectationibus, consequi poterimus, id omne ad arbitrium tuum, qui hæc semper amasti, libentissimè conferemus. Quæ ad me de tuis rebus domesticis scribis, quæque mihi commendas, ea tantæ mihi curæ sunt, ut me nolum admoneri: rogari verò sine magno dolore vix possum. Quod de Quinti fratris negotio scribis, te priore ætate, quod morbo impeditus in Ciliciam non transferis, conficere non potuisse: nunc autem omnia facturum, ut conficias: id scito esse ejusmodi, ut frater meus verè exsistimet, adjuncto isto fundo, patrimonium fore suum per te constitutum. Tu me de tuis rebus omnibus, & de Lentuli tui, nostrique studiis, & exercitationibus, velim quàm familiarissimè certior, & quàm sapissimè facias: existimesque, neminem cuiquam neque carior, neque jucundior, umquam fuisse, quàm te mihi: idque me, non modo ut tu sentias, sed ut omnes gentes, etiam ut posteritas omnis intelligat, esse facturum. Appius in sermonibus antea dicitabat: postea, dixit etiam in senatu palam, sese, si licitum esset legem curiatam ferre, sortiturum esse cum collega provinciam: si curiata lex non esset, 4 se paratum cum collega, tibi que successurum: legemque curiatam consuli, si ferre opus esse, necesse non esse: se, quoniam ex senatusconsulto provinciam haberet, lege Cornelia imperium habiturum, quoad in urbem introisset. Ego, qui ad te tuorum quisque necessariorum scribat, nescio: varias esse opiniones intelligo, sunt qui putent posse te non decedere, quòd sine lege curiata succedatur: sunt etiam, qui, si decedas, à te relinqui posse, qui provinciam

præsit. Mihi non tam de jure certum est (quamque enim id quidem valde dubium est) quàm, illud ad tuam summam amplitudinem, & dignitatem, libertatem, qua te scio libentissimè frui solere, pertinere, te sine ulla moræ provinciam successoris concedere, præsertim cum sine suspitione tuæ cupiditatis non possis illius cupiditatem refutare. Ego utrumque meum puto esse, & quid sentiam, ostendere, & quod feceris, defendere. Scripta jam epistola superiore, 7 accepi tuas litteras de publicanis: quibus æquitatem tuam non potui non probare, & felicitate quidem, vellem, consequi potuisses, ne ejus ordinis, quem semper ornasti, rem, aut voluntatem offenderes. Equidem non desinam tua decreta defendere: sed nostri consuetudinem hominum. scis, 9 quàm graviter inimici ipsi illi Qu. Scævola fuerint. Tibi tamen sum auctor, ut si quibus rebus possis, eum tibi ordinem aut reconcilies, aut mitiges. Id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentia tua, Vale.

ARG. Lentulo Valerij nomina per litteras se gratiam egisse, et cum quo profertem cupere scribis: & cum eo jocatur.

M.T.C.S. D.L. VALERIO, JURISCONSULTO.

10 CURA enim tibi hoc non gratificer, nescio: præsertim cum hæc temporibus audacia pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias diligenter. Sed tu velim desinas tua nostris litteris uti, & nos aliquando revisas: & ibi malis esse, ubi aliquo numero sis, quàm istic, ubi solus sapere videare. 11 Quamquam qui istinc veniunt, partim te luperbum esse dicunt, quòd nihil respondeas: partim contumeliosum, quòd male respondeas. Sed jam cupio tecum coram jocari. Quare fac, ut quam primum venias, neque in Apuliam tuam accedas, ut possumus salvum venisse gaudere. Nam illo si veneris, tamquam Ulysses, cognosces tuorum neminem. Vale.

M. TVL-

1. *Bræ de meritis annis nominare.* Quæ.) Expun XII inter medias vocales gl'ossæ injectas ab istis cerebrosis ac superciliosis Magistris, cum eas inficiunt Pall. Grut. prima editio elegantissimè denique Vict. ac Raphaelengii: video etiam (præta esse Manur.
2. *Id omne ad arbitrium tuum.*) Notavit ex Stevvech. Gulielm. omne arbitrio tuo: quod repetitum mihi in Pal. tert.
3. *Est tanta mihi cura sunt, ut me nolum admoneri.*) Locus correctorum flagitio corruptus, liquet mihi ex libris mss. in Stevvech. [sicur in Pal. quart. fuisse rasuræ vestigia ducunt.] Id est, tantæ mihi curæ sunt, & me velim admoneri. Pall. prim. sec. [sicur hic quoque subiecit manus poporum librorum.] Id est ante mihi curæ sunt, ut me velim admoneri. rogari verò sine magno dolore vix possum. sicut & Grut. tert. ea, ut ante mihi curæ sunt, & me nolum admoneri. Ego quid statuat in præterito, libeat prius alios inspectare, carnere hanc pugnam.
4. *Se paratum cum collega.*) Primus assertor hujus lectionis Vict. qui invenerat in suis vetulis libris separatim: ut est in Grut. Pal. quart. editione prima, sed in ceteris tribus se paratum d. v. l. m. Partium vulgò, quòd tamen extitisse quidam in Politani libro notant, & Egnatius oræ primæ impressionis impiegit, ex aliquo veteri codice.
5. *Ferre opus esse necesse non esse.* Ita omnes editiones: & mss. vulgò tamen ex officina Magistrorum: sibi necesse non esse.
6. *Dignitatem, libertatem.*) Et hic prætulimus lectionem accuratissimam Vict. inventam nobis in Pall. quatupr. Grut. Stevvech. Vatic. editione prima, nec laudamus vanitatem Lamb. vel ambitionem putant: hæc egregiam se discendi à Vict. occasione nactum esse, libertatem contra propugnantis: sicut supra: ita ingenium ejus deditum erat novitatibus, edentis, quoad urbem intrasset, ne videretur Vict. acceptum re-

ferre, si, ut ille edidit, utque habet codex Medic. notat. Egnatio, quoad urbem intrasset, veterem lectionem produxisset.
7. *Accepi tuas litteras de publicanis.*) Gulielm. adnotat ex lib. vet. legi ostendi, unde conjicit ostendi, sicut paullo ante ex Stevvech. sine præsumptione tua cupiditatis.
8. *Felicitate quidem vellem consequi potuisses.*) Adhæsi potius Victorio, Lamb. Man. ita edentibus, quàm ut incertus jactarer, accedente proxime Pal. tert. optimo codice: felicitate autem quid vellem. nec differat quart. ut ex rasura conjici potest. Grut. scribit autem quid vellem. Vatic. ut ex suis quoque notat Man. felicitatem quidem vellem, consequi potuisses, ceteri, ut editio princeps: facilius autem quid vellem, nostrum omnino liquidissimum est.
9. *Quam graviter inimici ipsi illi Qu. Scævola fuerint.*) Elegantius geminato provocabulo *δενικῶν* seu *ἐπιφανῶν*. Pall. o. Vict. Medic. cod. Stevvech. Grut. tamen: ipsi *Qu. Scævola*. Paullo ante legebant duo Pall. præstantissimi, tert. quart. Tandem non desinam tua decreta defendere, paullo post scripsi ex omnibus mss. numero octo: editionibus dein melioribus: si quis velim posito, vulgò sic omissem.
10. *Cur enim sibi hoc non gratificer.*) In codice editionis vulgare: sibi hoc non. Salsuli illud non supposito non auctoritate & editionum & mss. omnium.
11. *Quamquam qui istinc veniunt.*) Vulgò, qui istinc nunc veniunt, unde conjectura Gulielm. volebat: hoc ven. sed tu non adjuvant tres Pall. nam in quarto ejus loco abstrusus fuisse conjicio ex rasura, Grut. Stevvech. sicut & illud se paullo post, ut possumus salvum venisse gaudere: suavit omnium mss. rum. Vatic. quoque editionis primæ, ac Victorianæ.

3. Quæ

Epistola
M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS
CICERO
M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS
CICERO
M. TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER PRIMUS
CICERO

M. TVLLI CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
C. CVRIONEM, ET CETEROS,
LIBER SECVNDVS.

ARG. Excusat se quod minus sapē scripserit, cupit presentem Curionem, beneficia in eundem commemorat: eorumq; memo-
rans esse cupit.

M. T. C. S. D. C. CVRIONI.

VAMQVAM me nomine negligentia su-
spectum tibi esse doleo, tamen non tam
mihi molestum fuit accusari abs te offi-
cium meum, quam iurandum requiri:
praesertim cum in quo accusabar, culpa
vacarem: in quo autē desiderare te signifi-
cabas meas litteras, praeter ferres perfectum mihi quidem,
sed tamen dulcem, & optatum amorem tuum: Equidem
neminem praetermissi, quem quidem ad te perventurum
putate, cui litteras non dederim, etenim i quis est tam
scribendo impiger, quam ego? 2 A te verò bis, terve sum-
mum, & eas per breves accepi. Quare, si iniquus es in me
iudex, condemnabo eodem ego te criminare: sin me id face-
re noles, te mihi aequum praebere debebis. Sed de litteris
hactenus non enim vereor, ne non scribendo te expleam:
praesertim si in eo genere studium meum non aspernabere.
Ego te abfuisse tamdiu à nobis, & dolui, quòd carni fructu
iucundissimae consuetudinis: & lator, quòd absens omnia
cum maxima dignitate es consecutus: quodque in omni-
bus tuis rebus, meis optatis fortuna respondit. Breve est,
quod me tibi praecipere meus incredibilis in te amor cogit-
ranta est expectatio vel animi, vel ingenii tui, ut ego te ob-
secrare obtestarique non dubitem, 4 sic ad nos conforma-
tus revertare, ut, quam expectationem tui concitasti, hanc
sustinere, ac tueri possis. Et, quoniam meam tuorum erga
me meritorum & memoriam ulla numquam delebit obli-
vio, te rogo, ut memineris, quantacumque tibi accessiones
fient & fortunae, & dignitatis, eas te non potuisse consequi,
nisi meis puer olim fidelissimis, atque amantissimis confi-
liis paruissem. Quare hoc animo in nos esse debebis, ut atas

nostra jam ingravescens, in amore, atque & in adolescentia
conquiescat. Vale.

ARG. De morte patri Curionis.

M. T. C. C. CVRIONI, S. D.

GRAVE teste privatus sum amoris summi erga te mei,
patri tuo, clarissimo viro: qui cum suis laudibus, cum
verò te filio superasset omnium fortunam, si ei contigisset,
ut te ante videret, quàm à vita discederet. Sed spero no-
stram amicitiam non egere testibus, Tibi patrimonium
disfortunent. Me certe habebis 7 cui & carus aequè sis, &
iucundus ac fuisse patri:

ARG. Mores Curionem ne in editionibus munerum patrimo-
nium suum profundat.

M. T. C. C. CVRIONI, S. D.

RUPE studium non desuit declarandorum mune-
rum tuo nomine: sed nec mihi placuit, nec cuiquam
tuorum, quidquam, te absente, fieri, quod tibi, cum ve-
nisses, non esset integrum: 8 Equidem quid sentiam aut
scribam ad te postea pluribus, aut, ne ad eam meditare
imparatum te offendam, 9 coramque contra istam ratio-
nem, meam dicam: ut aut te in meam sententiam addu-
cam: aut certe testatum apud animum tuum relinquam,
quid senserim: ut, si quando (quod nolim) displicere tibi
consilium tuum coeperit, possis meam recordari. Brevi ta-
men sic habeto, in eum statum temporum tuum redditum
incidere, ut iis bonis, quae tibi natura, studio, fortuna data
sunt, facilis omnia, quae sunt amplissima in rep. consequi
possis, quàm muneribus: quorum neque facultatem quis-
quam admiratur (est enim copiarum, non virtutis) neque
quisquam est, quin *satiestate iam defessus sit*. Sed aliter, atque
ostenderam, facio, qui ingrediar ad explicandam ratio-
nem

1. Quia est tam scribendo impiger quam ego? Delevi particulam in an-
tonio Victorio, Palat. prim. sec. quint. Grut. licet eam repe-
dit affirmit: in tribus Manutius. Ceterum initium hujus periodi val-
de variat in mss. Pal. tert. Stevvech. Quis enim est. Omnino verissima
lectio Gruteriana liquet. Eam quia est tam scribendo: ut illud & pre-
fixum sit ab indocto & avaro Magillio.

2. A te verò bis, terve summum & eas per breves accepi. Diligentissimus
Victorius sic ex suo libro edidit, cui tradunt assensus suos Pal. pr. sec.
Grut. Stevvech. Marini vulgari: a summum.

3. Et dolui quod carni fructu iucundissima consuetudinis: & lator. Ita
scribit ex editione Victorio, & ferè omnibus Pall. nam dolui habet
Vig. Pal. pr. Va. can. & r. ita ignorant quinque, Pall. sec. Manut.
Grut. alique vulgo: & dolui quod se per eos, ita & lator.

4. Sic ad nos conformatus revertare. Hanc exhibet in sua editione le-
ctionem Victorio, quam & nos recepimus adducti consensu Pal. pr.
sec. quint. Vatic. editionis principis. In Grut. est vulgi lectio: confor-
matus cum super scripta gloria, insistentem; Manutius tractum à ponde-
ribus putat quae non facile sustinent imbecilli: sed non opus est hoc
utroque: confirmatus si qui se praeparat expectationi sustinenda.

5. Memoriam ulla nunquam delebit oblivio. Pusillum hoc: sed ita ta-
men edendum, ut praecant meliores libri: nempe Victorio, Vatic.

Pall. quare: quintus: vulgo nulla nunquam.

6. In adolescentia conquiescat. Expansi ut supervacuum tua, & auctori-
tate Pall. pr. sec. quint. Grut. in aliis transposuit: adolescentia conqui-
escat tua: sicut in Peckii libro. Ven. edit. ac Manutii.

7. Cui & carus aequè sis & iucundus. Sic Victorio: Pal. pr. Grut.
Stevvech. nam Vatic. Pal. sec. cui & carus atque sis & iucundus val. & e-
ni carus aequè sis & iucundus.

8. Pupae studium non desuit. Solas Pal. primus hanc lectionem pre-
fert: nam tert. id super studium non des. Grut. super studium. Mirè hanc
tam verisimilem indagatus est Victorio, cum secut. Lambinus alii-
que, dissimulant. Vulgo pessime: nempe studium meum non desuit.

9. Equidem quid sentiam aut scribam. Sic optimus cod. Med. Sic Vat.
sic Victorio edidit. Grut. Pal. tert. equidem sententiam. Stevvech. equi-
dem sententiam. notat praeterea in aliis binis: sicut legi Galienius, equi-
dem meam sententiam: vulgo: meam quidem sententiam aut scribam.

10. Coramque contra istam rationem meam dicam. Consensio codicum
meliorum & hanc lectionem Victorio ac Lambino perlocuti: & sic quo-
que est in Pal. pr. sec. tert. Gruter. nam quare. contra istam suam ratio-
nem dicam: aut in meam sent. quint. coramque te contra istam rationem
dicam: vulgo: contra istam rationem.

nem sententia mea Quare omnem hanc disputationem in aduentum tuum differo. Summa scito in expectatione te esse, eaque te re expectari, quae ad summa virtute, summoque ingenio expectanda sunt: ad quae si es, ut debes, paratus: (quod ita esse confido) plurimis, maximisque munibus & nos amicos, & civis tuos universos, & temp. afficies. Illud cognosces prof. cto, mihi te neque cariorum, neque jucundiorum esse quemquam.

ARG. Nullum e tribus, negotiali, jocofo & severo, generibus epistolarum nunc occurrere: se id tantum cupere, ut Curio expectationi respondeat.

M. T. C. C. CURIONI. S. D.

Epistolarum genera multa esse non ignoras: sed unum illud certissimum, cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores feceremus absentibus, si quid esset, quos eos scire, aut nostra, aut ipsorum interesset. Hujus generis litteras a me profectio non expetis. Tuorum enim rerum domesticatum habes & scriptores, & nuntios. In meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quae me magnopere delectant: unum familiare, & jocosum: alterum severum, & grave. Utro me minus deceat uti, non intelligo. Jocerne tecum per litteras? civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? quid est, quod possit graviter a Cicero scribi ad Curionem, nisi de rep. Atque in hoc genere hae mea causa est, 2 ut neque ea, quae non sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar ea clausula, qua soleo, teque ad studium constituta & parata, incredibilis quaedam expectatio: quam tu una re facillime vinces, si statueris, QUARVM LAVDVM gloriam adamatis: quibus artibus ex laudes comparantur, in iis esse laborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua sponte satis incitatum esse considerem: & hoc, quidquid attingi, non feci inflammandi tui causa, sed testificandi amoris mei. Vale.

ARG. Curionem in summa laude, & expectatione esse scribit, eundem ad temp. ornandam exhortatur.

M. T. C. C. CURIONI. S. P. D.

Hae negotia quomodo se habeant, ne epistola quidem narrare audeo. tibi, etsi ubicumque es (ut scripti ad te antea) in eadem es navi: tamen quod abes, gratulor: vel quia non vides ea, quae nos: vel quod ex cello, & illustri loco sita sit laus tua, in plurimorum & sociorum, & civium conspectu: quae ad nos nec obscuro, nec vario sermone. 3 sed & clarissima, & una omnium voce perfertur. Unum illud nescio, gratulerne tibi, an timeam, quod mirabilis est expectatio reditus tui: non quod verear, ne tua virtus opinioni hominum non respondeat: sed mehercule,

ne, cum veneris, non habeas jam, quod cures: & ita sunt omnia debilitata jam propè & exstincta. Sed hae ipsa nescio, refene sint litteris commissa. quare cetera cognosces ex aliis. Tu tamen, sive habes aliquam spem de rep. sive desperas: ea para, meditare, cogita. quae esse in eo civi, ac viro debent: qui sit temp. afflictam, & oppressam miseris temporibus, ac perditis moribus, in veterem dignitatem ac libertatem, vindicaturus.

ARG. Milonem Curioni commendat in petitione consultatus. M. T. C. C. CURIONI. S. D.

NONDVM erat auditum, te ad Italiam adventare, & cum Sextum Villium, Milonis mei familiarem, cum his ad te litteris misi. Sed tamen cum appropinquare tuus adventus putaretur, & te jam ex Asia Romam versus profectum esse constaret, magnitudo rei fecit, ut non veteremur, ne nimis cito mitterem, cum has quam primum ad te perferri litteras magnopere vellemus. Ego si mea in te essent officia solum, Curio, tanta, quanta magis a te ipso praedicari, quam a me ponderari solent: verecundius a te, si qua magna res mihi petenda esset, contenderem. GRAVIA EST ANIM homini pudenti, petere aliquid magnum ab eo, de quo te bene meritum putet: ne id, quod petat, exigere magis, quam rogare: & in mercedis potius, quam beneficii loco numerare videatur. Sed quia tua in me, vel nota omnibus, vel ipsa novitate meorum temporum clarissima & maxima beneficia existerent: EST QVAE ANIMI ingenui, cui multum debeas, eidem plurimum velle debere: non dubitari id a te per litteras petere, quod mihi omnium esset maximum, maximeque necessarium. Neque enim sum veritus, 6 ne sustinere tua in me vel innumerabilia non possem: cum praesertim considerem, nullam esse gratiam, 7 quam non vel capere animus in accipiendo, vel in remunerando, cumulandoque illustrare possit. Ego omnia mea studia, omnem operam, curam, industriam, cogitationem, mentem denique omnem in Milonis consilium fixi, & locavi: statimque in eo me non officii solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere querere. Neque vero cuiquam salutem, ac fortunam suam tantae curae fuisse amquam puto, quante mihi sit honos ejus, in quo omnia mea posita esse decevi. Huic te unum tantum adjuvamento esse, si volueris, posse intelligo, ut nihil sit praeterea nobis requirendum. Habemus hae omnia: bonorum studium conciliatum ex tribunatu, propter nostram (ut spero te intelligere) causam: vulgi ac multitudinis, 8 propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturae: juventutis, & 9 gratiosorum in suffragiis studia, propter ipsius excellentem in eo genere, vel gratiam, vel diligentiam: nostram suffragationem, 10 si minus potentem, at probatam tamen & justam, & debitam, & propterea fortasse etiam gratiosam. Dux nobis, & auctor opus est, & eorum

1. Hujus generis litteras a me profectio non expetis. Sic habetur in Pall. cert. quint. eratque item in sec. ac quarto, praeter ceteris manus corruptrices expertis: pro quo in hoc expetis. in illo expellit, sed expetis quoque adnotat ex Stev. vech. Gullielmus, firmatque Pal. pr. exhibendo expetis. Vulgo expetis: alii expectabitis.

2. Ut neque ea, quae non sentio, velim scribere. Recte hoc Manutius ex suis libris ac Medic. exstat quoque hae lectio in quinque Pall. Grut. Stev. vech. vulgo: quae nunc sentio.

3. Sed & clarissima & una omnium voce perfertur. Sic cum Lambin. & plerisque mss. volui. Victorius tamen edidit: sed & clarissima & una una omnium voce perfertur, cui ferè in omnibus accedit Pal. prim. sed & clarissima & una & una omnium voce perf. quart. & clarissima & una omnium & una voce perf.

4. In sum omnia debilitata jam propè & exstincta. Primae impressionis lectionem exhibui inventam quoque in Pall. sec. tert. quart. Peck. Grut. Stev. vech. tamen ut Lamb. ediderat, debilitata jam propè & exstincta. Pal. prim. quint. sic quoque nisi quod copulam & spernant. vulgo: debilitata, & jam propè exstincta.

5. Cum sext. Villium Miloni mei familiarem. Hoc nomen praesertim ad notum optime Vict. ac Manut. extatque ea lectio in Pal. pr. Vatic. alii hic mihi, Statum alium, alii servitium citant, quae nomina tantum a Manu radente respondent in libris nostris.

6. Ne sustinere tua in me vel innumerabilia non possem. Ablegant Tò benesca in charonium quiaque Pall. Grut. edicio Victorii: sicut paulò post Tò tantum.

7. Quam non vel capere animus meus in accipiendo, vel in remunerando cumulandoque illustrare possit. Reddidit hae suo vigori Vict. ac Lamb. sic mihi quoque conspecta in omnibus Pall. Grut. Vatic. Stev. vech. Vulgo totus complexus sic edebatur: Neque enim sum veritus, ut sustinere tua in me vel innumerabilia beneficia non possem: cum praesertim considerem, nullam esse gratiam tantam, quam vel non capere animus meus accipiendo: vel remunerando cumulandoque illustrare possit. Nihil, ne latum quidem unguem a mss. discelsimus.

8. Propter magnificentiam munerum, liberalitatemque naturae. Sic Grut. Pal. sec. tert. quart. ad marginem; quinc. edit. prima Stev. vech. Peckii libentem. alii quart. in textu: liberalitatemque necessariae juventutis.

9. Gratiosorum in suffragiis studia. Non est hae vulgatum edit. lectio, sed omnium mss. edit. onisque Vict. ipsiusque cod. Medic. cui parcere debebat Manut. neque studia sine consilio ac iustis librorum temere eiecerit ut glossema.

10. Si minus potentem; at probatam tamen. In Pall. sec. tert. ceterisque omnibus; sicut & edicione vetustissima ac probat. placuit tamen Stev. vechiani cod. scriptura, quam praesertim Vict. Lamb. Man. vulgo; approbatam.

eorum ventorum, quos proposui, moderator quidam, & quasi gubernator: qui si ex omnibus unus oprandus esset: quem tecum conferre possimus, non haberemus. Quamobrem, si me memorem, si gratum, si bonum virum, vel ex hoc ipso quiddam vehementer de Milone laborem, existimare potes: si dignum denique tuis beneficiis iudicas: hoc à te peto, ut subvenias huic meæ sollicitudini, ut huic meæ laudi, 2 vel (ut verius dicam) propè salutem tuam studium dicas. De ipso T. Annio tantum tibi polliceor, te majoris animi, gravitatis, constantiæ, benivolentiæque erga te, si complecti hominem volueris, habiturum esse neminem. Mihi verò tantum decoretis, tantum dignitatis adjunxeris, ut eundem te facile agnoscam fuisse in laude mea, qui fueris in salute. Ego ni te videre scirem, 3 cum ad te hæc scriberem, quantum officii sustinerem, quanto perè mihi esset in hac petitione Milonis omni, non modò contentione, sed etiam dimicatione elaborandum, plura scriberem. Nunc tibi omnem rem, ita causam, meque totum commendo, atque trado. Vnum hoc sic habeto: si à te hanc rem impetraro, me parè plus tibi, quàm ipsi Miloni debiturum. non enim mihi tam mea salus cara fuit, in qua præcipue sum ab illo adjutus: quàm pietas erit in referenda gratia, jucunda. eam autem unius tui studio me assequi posse confido. Vale.

¶ ARG. Curioni de tribunatu & sacerdotio gratulatur. Proconsulatum sibi non prorogari, à Curione petit.

M. T. C. PROCONSUL C. CURIONI, TRIBUNO P. L. S. D.

7 SÆRA gratulatio reprehendi non solet, præsertim si nulla negligentia prætermissa est. longè enim absim: audio serò. Sed tibi & gratulor: & ut sempiternæ laudi tibi sit iste tribunatus, exopto: teque hortor, ut omnia gubernes, & moderere prudentia tua: ne te auferant aliorum consilia. Nemo est, qui tibi sapientiùs suadere possit te ipso: numquam labere, si te audies. Non scribo hoc temere: cui scribam, video: novi animum, novi consilium tuum. non vereor, nequid timide, nequid stulte facias, si ea defendes, quæ ipse recta esse senties. Quod in id reip. tempus non incidetis, sed veneris (iudicio enim tuo, non casu in ipsum discrimen rerum contulisti tribunatum tuum) profectò vides, quanta vis in rep. temporum sit, quanta varietas rerum, quàm incerti exitus, quàm flexibiles hominum voluntates: quid insidiarum, quid vanitatis in vita, non dubito, quin cogites. Sed amabo te cura, & cogita, nihil novi, sed illud idem, quod initio scripsi: tecum loquere: & te adhibe in consilium: te audi: tibi obtempera. 4 alteri qui melius dare consilium possit, quàm tu, non facile inveniri potest: tibi verò ipsi certè nemo melius dabit. Dii immortales, cur ego non adsum, vel spectator laudum tuarum, vel particeps, vel socius, vel minister consiliorum? 5 jam et si hoc minime tibi deest, sed tamen efficeret magnitudo, vis amoris mei, consilio te ut posses iuvare. Scribam ad te plura aliàs, paucis enim diebus etiam missurus domesticos tabellarios: ut, quoniam sanè feliciter, & ex mea sententia temp. gestimus, unis lit-

teris totius ætatis res gestas ad senatum perscriberem. De sacerdotio tuo quantum curam adhibuerim, & quamquam difficili in re, atque causa, cognoscet ex iis litteris, 7 quas Tharasoni, liberto tuo, dedi. Te, mi Curio, pro tua incredibili in me benivolentia, meaque item in te singulari, rogo, atque oro, ne patiare quiddam mihi ad hanc provinciam molestiam temporis prorogari. Præsens tecum egi, cum te tribunum pleb. isto anno fore non putarem: itemque petivi sæpius per litteras: sed tum quasi à senatore nobilissimo, tum adolescente gratiosissimo: nunc à tribuno pleb. & à Curione tribuno: non ut decernatur aliquid novi: quod solet esse difficilior: sed ut ne quid novi decernatur: & 8 ut senatoconsultum, & leges defendas: ea que mihi conditio maneat, qua profectus sum. Hoc te vehementer etiam, atque etiam rogo. Vale.

¶ ARG. Monet Curionem, ne posthac de levissimis rebus scribat. Colloquium sibi fuisse cum Pompejo scribit, eumque laudat: De suo in provinciam itinere scribit. Non prorogari sibi consulatum petit.

M. T. C. PROCONSUL, M. COELIO S. D.

QUID? tu me hoc tibi mandasse existimas, ut mihi gladiatorum compositiones, ut vadimonia dilata, & Christi compilationem mitteres, & ea, quæ nobis, cum Romæ fumus, narrare nemo audeat? Vide, quantum tibi meo iudicio tribuam, (nec mehercule injuria: *παιδικὰ τέχνη* enim te adhuc neminem cognovi) ne illa quidem curo mihi scribas, quæ maximis in rebus reip. geruntur quotidie, nisi quid ad me ipsum pertinebit. scribeat alii: multi nuntiabunt. perferet multa etiam ipse rumor. Quare ego nec præterita nec præsentia abs te, sed ut ab homine longè in posterum prospiciente, futura expecto, ut ex tuis litteris, cum formam reip. viderim, quale ædificium futurum sit, scire possim. Neque tamen adhuc habeo, quod te accusem. neque enim fuit, quod tu plus providere posses, quàm quivis nostrum, inprimisque ego, qui cum Pompejo complures dies nullis in aliis, nisi de rep. sermonibus versatus sum: quæ nec possunt scribi, nec scribenda sunt. Tantum habeto, civem egregium esse Pompejum, & ad omnia, quæ providenda sunt in rep. & animo, & consilio paratum. Quare da te homini, complectetur, mihi eredo, jam iidem illi & boni, & mali cives videntur, qui nobis videri solent. Ego cum Athenis decem ipsos dies fuisset, multumque mecum Gallus noster Caninius, proficiscebatur inde prid. nonas Quint. cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio, tum nihil magis, quàm ne tempus nobis provinciæ prorogetur. in eo mihi sunt omnia. Quod, quando, & quomodo, & per quos agendum sit, tu optime constitues. Vale.

¶ ARG. De adilitate Curionis, & Hirro ejus competitoris repulsam passio.

M. T. C. COELIO RUFO, A. DILI CURULI DESIGNATO S. D.

PREMIUM tibi, ut debeo, gratulor, laetorque cum præsentem, tum etiam sperata tua dignitate, seriùs, non negligentia mea, 9 sed ignorantia rerum omnium. in his enim

1. Qui si ex omnibus unus oprandus esset. Licet rejecerit hanc lectionem Guliel. tamen probatam Viét. ex Med. cod. (ut eam annotat prima edit. Egnatius) mihi verò deprehensam in Pall. pr. quint. Vatic. reliquos polponere, certè elegantem: ore ac meliorem mihi visum vulgata exprandus? plura nihil intineti ingredi in hac temporis caritate.
2. Vel (ut verius dicam) propè salutem tuam studium dicas. Arrisr hoc nobis ex antiquissima editione, dein Viét. Lamb. Manut. denique m. Pal. pr. Vat. Peck. vulgo: *propè salutem*.
3. Cum hæc ad te scriberem. Miror quid acciderit Pal. pr. sec. referentibus, cum in hæc scriberem: & tert. Græc. quem in te hæc scriberem.
4. Alteri qui melius dare consilium possit. Sic habent plerique libri & editiones. Pall. tamen tert. quart. quint. ceterisque Gulielmii alter qui melius, quod exhibet quoque editio prima.
5. Jam est hoc minime tibi deest. Sic præferunt Pall. pr. sec. quint. ceterique Gulielmii: vulgo *iam est*. supra agnoscent: Pall. pr. sec. tert. Græc.

cur ego absim: sicut sec. non minister sed magister.

6. Quamquam difficili in re. Rectè sic Viétor. Pall. pr. tert. quint. Medic. Scovvch. alias quoque difficili.

7. Quas Tharasoni liberto tuo dedi. Hoc nomen Liberto Curionis indidit editio primitiva cosa, Pall. tert. Græc. duo Guliel. Pall. pr. Tharasoni quint. Tassanti. vulgo Tharasoni.

8. Ut senatoconsultum & leges defendas. Fremtentibus Magistrellis produxi hanc lectionem ex editione Victorii ac Pal. pr. Vatic. ut sæpe Livius. vulgo *denique consulatum*.

9. Sed ignorantia rerum omnium. Invenit hoc vocabuli in novem mss. Manut. ipse in Pall. quatuor posterioribus ac Græc. notatque sic Egnatius ad primam editionem, ex Medic. item Gulielm. ex tribus. sed ignorantia tueret Victorius, & Pal. pr. quem codicem ut minime hucatque subleatæ fidei ac manus expertus sum.

enim sum locis, quod & propter longinquitatem, & propter latrocinia, tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor, tum vero quibus verbis tibi gratias agam, non reperio, 1 quod ita factus sis ut dederis nobis, quemadmodum scripseras ad me, quem semper ridere possemus. Itaque cum primum audivi, ego ille ipse factus sum, scis quem dicam, egi que omnes illos adolescentis, 2 quos ille jactitat. difficile est loqui. Te autem contemplans absentem, & quasi tecum coram loquerer, *Non adeo, quantum egeris rem, neque quantum facinus feceris.* Quod quia prater opinionem mihi acciderat, referebam me ad illud; *Incredibile hoc factu obicitur.* repente vero inaccessi omnibus letitiis. In quo cum objurgarer, quod nimio gaudio pane desiperem: ita me defendebam: 3 *Ego voluptatem animi nimiam.* Quid queris? dum illum rideo, pane sum factus ille. Sed hæc pluribus: multaque alia & de te, & ad te, cum primum ero aliquid otii nactus. Te vero, mi Rufe, diligo, quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis meae, ultorem non modo inimicorum, sed etiam invidiorum meorum: ut eos partim scelorum suorum, partim etiam ineptiarum poeniteret. Vale.

10 ARG. Literas sibi non reddi conquirunt Res suas in Amalmo monte gestas, & Pindenissis expugnationem refert. Proconsulatum sibi non prorogari petit. De statu Reipub. inquiris.

M. T. C. IMP. M. COELIO RUF0, AEDILI CURULI DESIGNATO S. D.

tu vide, quam ad me litteræ non perferantur. non enim possum adduci, ut abs te, postea quam ædilis es factus, nullas putem datas: præsertim cum esset tanta res, tanta gratulationis: de te, quia quod sperabam 4 de nihilo. Balbus enim sum, quod non putaram. Atque sic habeo, nullam me epistolam accepisse tuam post comitia ista præclara: quæ me lætitia extulerunt, ex quo vereor, ne idem eveniat in meas litteras. Equidem numquam domum misi unam epistolam, quin esset ad te altera: nec mihi est te jucundius quidquam, nec carius. Sed balbi non fumus: ad rem redeamus. Ut optasti, ita est. velles enim, ais, tantummodò ut haberem negotiis, quod esset ad laureolam factis. Parthos finies, quia diffidis copiis nostris. ergo ita accidit. Nam Parthico bello nuntiato, locorum quibusdam angustiis, & natura montium fretus, ad Amanum exercitum adduxi, satis probe ornatum auxiliis, & quadam auctoritate apud eos, qui me non norant, nominis nostri. Multum est enim in his locis: *Hecime est ille, qui urbem? quem senatus? nostri cetera.* Cum venissem ad Amanum,

qui mons mihi cum Bibulo communis est, divitius agrarum divortis, Cassius noster, quod mihi magna voluptati fuit, feliciter ab Antiochea hostem receperat. Bibulus provinciam acceperat. Interea cum meis copiis omnibus, sexaginta Amanientis, hostes sempiternos, multi occisi, capti: reliqui dissipati: castella munita, improviso adventa capta, & incensa. Ita victoria iusta imperator appellatus apud Iffum (quo in loco sæpe, ut ex te audivi, Clitarchus tibi narravit, Darium ab Alexandro esse superatum) 5 adduxi exercitum ad infestissimam Ciliciz partem. Ibi quintum vicissimum jam diem aggeribus, vineis, turribus oppugnabam oppidam munitissimum, Pindenissum, 6 tantis operibus, tantoque negotio, ut mihi ad summam gloriam nihil desit, nisi nomen oppidi: quod si, ut spero, cepero: tum vero litteras publice mittam. Hæc ad te in præsentia scripsi, ut speres, te assequi id, quod optasles. Sed, ut redeam ad Parthos, hæc ætas habuit hunc exitum satis felicem. Ea, quæ sequitur, magno est in timore. Quare, mi Rufe, vigila: primum ut mihi succedatur: sin id erit, ut scribis, 7 & ut ego arbitror, spissius: illud, quod facile est, nequid mihi temporis prorogetur. De rep. 3 ex tuis antea tibi scripsi, cum præsentia: tum etiam futura magis exspecto. Quare ut ad me omnia quam diligentissime perferbas, te vehementer rogo. Vale.

ARG. De successione provinciarum: De Pantheris editionis ludorum à casto petiti: De omni reipublica statu sollicitum se esse ait.

M. T. C. IMP. M. COELIO, AEDILI CURULI, S. D.

utares numquam accedere posse, ut mihi verba desissent: neque solum ista vestra oratoria, sed hæc etiam levia, nostratia? Desunt autem proter hanc causam, quod mirificè sum sollicitus, quodnam de provinciis decernatur. Mirum me desiderium tenet urbis, incredibile meorum, 9 atque in primis tui: fatietas autem provinciarum: vel qua videtur eam famam consecuti, ut non tam accessio querenda, quam fortuna metuenda sit: vel, quia totum negotium non est dignum viribus nostris, 10 qui majora onera in rep. sustinere & possim, & solem: vel quia belli magni timor impendet, quod videtur effugere, sed ad constitutam diem decedemus. De pantheris, per eos, qui venari solent, agitur mandato meo diligenter: sed mira paucitas est & eas, quæ sunt, valde ajunt queri, quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia, nisi sibi, fiat, itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamem ledulo sit, & in primis à Patisco. Quidquid erit, tibi erit:

1. Quod ita factus sis. Debetur hoc quoque editionum vetustissimæ atque Victorio, restorque sic exitare in Pall. pr. tert. Vatic. Grut. Stevvech. Peck. Vulgo; quod ita factum sit.

2. Quæ ille jactitat. Hoc præferunt quatuor Pall. (nam sec. jactat) Grut. Vict. edit. ac pr. ma. alii aliter, quod in nullo nostrorum extat. vulgo; jactitabat. sed hæc minuta sunt; indicanda tamen: ne aliquid sine libris tentasse videamur. sicut & illud: *scis quem dicam*, repouit ex Victorio: Pal. pr. Vatic. Stevvech. non dicam.

3. Ego voluptatem animi nimiam. Addixi meam credulitatem hic Vict. Lamb. Manut. Vatic. abeuntibus ab omnibus nostris: nam pr. homini, sicut vulgò, sec. hominum. tert. hominib. quart. Grut. habui. quint. omnium, representat. sicut in illo; *incredibile hoc factu obicitur*: ubi nullus non discessionem facit. pr. *incredibile hoc factum obicitur*. sec. *incredibile hoc factum obicitur* præsertim disputatione, quas annotare non operæ est.

4. De nihilo. Balbus enim sum, quod non putaram. Hæc est omnium n. s. lectio: quam ut integram affirmare, non audeamus: ita aliorum conjecturæ codicem scripturam præferre tutius visum. emendarunt alii: De Nullo (Balbus enim sum) quod. Gulhelm. ariolabatur, dein, Nullo.

5. Adduxi exercitum ad infestissimam Ciliciz partem. Probabat hanc Lanbini lectionem, Gulielm. ex Stevvech. & Peck. quæ quia existabat in Pall. tert. quart. quinto, non contemnenda scum. sic melior vulgata) in hac editione videbatur. Pal. sec. deduxi. Vulgò, adduxi.

6. Tantis operibus, tantoque negotio. Sic est in omnibus mss. Pall. duobus Gulhelm. editione primas aequæ Victorio; præterque Manut. ex illo Virgillio, tanta pugnatum quam vi. vulgo operibus.

7. Ut ego arbitror, spissius. Quid illos nominem, qui primitus à prima editione hanc lectionem ut in corruptas offerente deliquerunt? scilicet quia vox infrequentior, illico innotanda erat magisteriorum stupore. Eam vindicavit sœz editioni Vict. habetque Vatic. Pal. sec. Grut. serius spissius conjunxit. in Pal. tert. est serius proximè conveniens. Vulgò serius.

8. Exvite, ut antea tibi scripsi. Glossam hæretis expunxi fide cod. Grut. Pal. tert. Stevvech.

9. Atque in primis tui: fatietas autem provinciarum. Politiani liber habet pro autem autem. miram ego fatietatem, imò nausæam cepi ex corruptelis ac variatibus hujus loci, quas objecerunt mihi ipsos inventi mss. Pal. prim. & quint. incredibile meorum, atque in primis fatietas autem provinciarum. sec. tert. atque in primis fatietas provinciarum. Mihi, quam primam addoxi, liquida apparet: ut sub appellatione meorum, quoque Coelium claudat & dudum se tædio subactum provinciarum queratur.

10. Qui majora onera in Rep. sustinere & possim & solem. Ita passim omnes libri: cum editio princeps, itemque Victorio. Vulgo: majora in rep. onera sustinere & possim. & solem.

erit: 1 sed quid esset, planè esset, nesciebamus. Mihi, me- hercule, magnæ curæ est ædilitas tua. 2 ipse dies me ad- monebat. scripsi enim hæc ipsi Megalensibus. Tu velim ad me de omni reip. statu quam diligentissimè perferbas. ea enim certissima putabo, quæ ex te cognoro. Vale.

¶ ARG. Sollicitus de rebus urbanis. Litteras à Cælio pœsit. De Diogenis & Philonis itinere. De vita urbana & provinciali col- latione. De provincia rectè administrata. De reditu in urbem.

M. T. C. IMP. M. COELIO ÆDILI CU- RULI, S. D.

12 SOLLICITUS equidem eram de rebus urbanis: ita tu- multuose conciones, 3 ita molestæ Quinquatrus affe- rebantur. nam ceteriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis sollicitabat, quam, in his molestiis non me, si quæ ridenda essent, ridere tecum. sunt enim multa, sed ea non audeo scribere. Illud molestè fero, nihil me adhuc his de rebus habere tuarum litterarum. Quare etli, cum tu hæc leges, ego jam annum munus confecerò: tamen obvia mihi velim sint litteræ tuæ, quæ me erudiant de omni rep. ne hospes planè veniam. hoc melius quam tu, facere nemo potest. Diogenes tuus, homo mode- stus, à me cum Philone Pessinuntî discessit. 4 iter habe- bant ad Dejotarum regem. quæquam omnia nec benig- na, nec copiosa cognovant. 5 Urbem, urbem, mi Rufe, cole, & in ista luce vive. Omnis peregrinatio (quod ego ab adolescentia judicavi) obscura, & fordida is, quorum industria Romæ potest illustis esse. Quod cum probe sci- rem, utinam in sententia permansissem. Cum una meher- cule ambulatuncula, atque uno sermone nostro, omnes fructus provinciarum non confero. Spero me integritatis lau- dem consecutum, 6 non eram minor ex contemenda, quam ex conservata provincia. 7 Ipem triumphi? Inquis. gloriosè triumpharem, si non essem quidem tam diu in de- siderio rerum mihi castissimarum. Sed (ut spero) propediem te videbo. tu mihi obvia mitte epistolas te dignas. Vale.

¶ ARG. Respondet epistola sexta librioni. M. T. C. IMP. M. COELIO, ÆDILI CVRV- LI S. D.

13 RARAS tuas quidem (fortasse enim non perferuntur) sed tuaveis accipio litteras: vel quas proximè accepe-

ram, quam prudentis? quam multi & officii, & consilii? Etsi omnia sic constitueram mihi agèda, ut tu admonebas: tamen confirmantur nostra consilia, cum sentimus, pru- dentibus, fideliter; suadentibus idem videri. Ego Appium (ut sæpe tecum locutus sum) valde diligo: neque ab eo diligi statim ceptum esse, ut similitatem deposuimus, sensi. Nam & honorificus in me consul fuit, & tuavis amicus, & studiosus studiorum etiam meorum. 8 Mea verò officia ei non defuisse, tu es testis; 9 quoniam καμινός μοί εἶπες (ut opinor) accidit Phania: & mehercule etiam plures cum teci, quod te amari ab eo sensi. Jam me Pompeji totum esse scis. Brutum à me amari intelligis. Quid est causa, cur mihi non in optatis est complecti hominem, florentem atque opibus, honoribus, ingenio, liberis, propinquis, a fini- bus, amicis: collegam meum præsentem, & in ipsa collegii laude, & scientia, studiosum mei? Hæc eo pluribus scripsi, quod mihi significabant tuæ litteræ, subdubitare, qua essem erga illum voluntate. Credo te audisse aliquid. fal- sum est, mihi crede, si quid audisti. Genus institutorum, & rationum mearum, dissimilitudinem nonnullam habet cum illius administratione provinciarum. Hæc quidam sus- piciat fortasse sunt, animorum contentione, non opinio- num dissensione, me ab eo discrepare. Nihil autem feci umquam, neque dixi, quod contra illius exclamationem esse vellem. Post hoc negotium autem, & temeritatem nos- tri Dolabellæ, deprecatorum me pro illius periculo præ- beo. Erat in eadem epistola veterum civitatis gaudebam sanè, & congelasse nostrum amicum lætabar otio. Extrema pagella pupugit me tuo chirographo. Quid ais? Cæarem non defendit Curio? quis hoc putaret præter me? 10 nam, ita vivam putavi. Dii immortales: quam ego risum nostrum desidero! Mihi erat in animo, quoniam iurisdictionem conseceram: civitates locupletaram: publicanis, etiam su- perioris lustri reliqua, sine lociosum ulla quæstela, confer- varam, privatis, lummis, infimis fueram jucundus: profici- cisci in Ciliciam novis Maji. 11 &, cum prima æstiva atti- gissem, militaremque rem collocaissem, decedere ex sena- tus consulto. Cupio te ædilem videre, miroque desiderio me urbs afficit, & omnes mei, tuque in primis. Vale.

¶ ARG. Fabium commendat. M. T. C. IMP. M. COELIO ÆDILI CVRVLLI, S. D.

M. Fabio, viro optimo, & homine doctissimo, fa- miliarissimè utor, mirificeque eum diligo, cum propter

1. Sed quid esset, planè nesciebamus. Sic est in omnibus antiquioribus editionibus, ac melioribus codicibus. vulgo: sed, quid planè esset nescie- bamus.
2. Ipse dies me admonerat. Qui non intellexerunt hunc locum, inter- polarunt. sed ita habetur in edit. principe, Vict. Vatic. peck. pal. pr. ipse ex me admonerat. co. ut vulgò; ipsa die me admonuit. pall. tert. quart. quint. ipsa res me admon.
3. Ita molestæ Quinquatrus afferebantur. Ita Vict. & post eam Lamb. (qui tamen uno in suo reperiri testatur Quinquatrus) pall. pr. Vaticanus. nam ceteræ: Quinquatrus.
4. Iter habebant ad Dejotarum Regem. Quia quasi Cynosura est nobis editio Victorii in plerisque; & eam respicere hoc loco volumus: eum portento la seditione mss. diversitas concertet. alii Labyrinthum Reg. alii Lajum, alii Latorum. Medic. verò: ut annotat Egnatius: Diatorum. pal. pr. tert. Latorum. secund. Latorum. quart. Latorum regem. quint. verò si- per. & peck. & vetusta: Latorum. Jacob. Taurelius ex conjectura, refe- rente p. Manutio Adiatorum regem: quod cum Camanorum regem tunc temporis fuisse scribit Strabo. l. x. Vatic. tamen, ut nos, Dejotarum.
5. Urbem urbem, mi Rufe, cole & in ista luce. Omnis peregrinatio (quod ego ab adolescentia judicavi) obscura & fordida is, quorum. J Emaculatissi- mus locus primus à Victorio; qui ex Medico primos voces gem- minabat: de me à me asserta eadem iteratio, & hæc traducta, quod ex hære dixeram. in aliquo codice Vaticanæ Bibliothecæ. delecto quoque eam ex omnibus mss. &, ita ex istis.
6. Non eram minor ex contemenda quam ex conservata provincia. Ita pal. optimus primus & peck. Vulgò erat quò referatur, cum ignarif- simis sic.
7. Spero triumphi? Inquis. Satis gloriose triumpharem, si non essem quidem tam diu. Est codicis Medicæ lectio quam allevit orz sui codicis signa-

tus: introduxitque diligentissimus Victorius: quam & in Vatic. ha- beri gaudeo. Nec longe desinit pal. pr. spem triumphi inquis. Satis glorio- se triumpharem. non essem quidem, & c. loc. spes triumphi inquis. Satis glorio- se triumpharem. non essem tam diu quidem in desid. tert. spes triumphi in quo ne satis gl. tert. non essem equidem. quart. spes triumphi. in qua gl. et. non essem tam diu. ind. quint. spes triumphi. in qua (super scriptum hinc nifi) satis glo- riosè triumpharem non essem tam diu quidem. Verum sentio mihi fastidio ac vo- mitu cœlium politari, ut pelvi usus sit, nisi desinam.
8. Mea verò officia ei non defuisse testatur quoniam καμινός μοί εἶπες (ut opinor) accidit Phania. Hanc scripturam à se inventam in vet. li- bris asserit, ceteraque eam in pall. sec. quint. nec abis longè quartus. Guillem. pro quoniam putabat legendum quo jam. vulgò officia desit, & tunc et excidit.
9. Quoniam καμινός μοί εἶπες, ut opinor, accidit Phania. Quom- jocum parum adlocuti sunt docti viri. Mea, inquit ille, officia in Ap- pium constituisse testem dare poteram ante omnes libertum eius rha- niam. Nam sic lib. 3. epist. ad ipsum Appium: De mea autem liber- taria erigat, si potes ex eodem Phania cognoscere. Nunc te potius ap- pellabo ipsum, quando illum, ni fallor, fecit quod sibi faciendum fuit, & Acheranti potius quam inter superos testimonium potest per- hibere. Hunc vocat καμινός μοί εἶπες, notam aliam ob causam, quam ob nomen personis scenicis imponi solitam. Crenurius.
10. Nam ita vivam putavi. Hanc scripturam in solo quarto depre- hendi, ceteris vicii pertinacissimis in via. sed cum exher in ed. tio- num prima: probantique Vict. ac Lamb. denique & Vatic. & peck. & ipsa veritas asserat, quis ambigat?
11. Et cum prima æstiva attigissem. Aliis primam: sed pro nostra po- gnant & editionum antiquiorum: & optimæ & omnes ferè mss. to- nus quippe pal. quint. primam.

propter summum ingenium ejus, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos, hominem occidat oportet, qui vestra opera uti velit. sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia reliques, si me amabis, cum tua opera Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto, & desidero: in primisque, quid agas, scire cupio. nam jamdiu, propter hiemis magnitudinem, nihil novi ad nos afferebatur. Vale.

ARG. Respondet in genere epistola 11. 13. & 10. In specie autem scribit, de supplicationibus sibi decretis, De Dolabella. De nuptiis Tullie. De suo in Republicam studio. De Ocella. M. T. C. IMP. M. COELIO, CURULI A. DILLI, S. P. D.

NON potuit accuratius, nec prudentius quam actum Nestà te cum Curione de supplicatione: & mehercule, confecta res ex sententia mea est, cum celeritate, tum quod is, qui erat iratus, competitor tuus, & idem meus, assensus est ei, qui ornavit res nostras divinis laudibus. Quare scito me sperare ea, quae sequuntur: ad qua tu te para. Dolabella nam a te gaudeo primum laudari, deinde etiam amari. Nam ea, quae speras Tullia mea prudentia temperari posse, scio, cui tua epistola respondeant. Quid si meam legas, 1 quam ego tam ex tuis mihi ad Appium? Sed quid agas? sic vivitur. Quod actum est, dii approbent. Spero fore jucundum generum nobis, multumque in eorum nos humanitatis adjuvabit. Resp. me valde sollicitat: faveo Curioni: emori 2. Casarem honestum esse cupio: 3 pro Pompejo emori possum. sed tamen ipsa rep. nihil mihi est carius: in qua tu non valde te iactas. distictus enim mihi: videris esse, quod & bonus civis, & bonus amicus es. Ego de provincia decedens, quae storem Coelium proposui provinciae. Puerum? inquit. At quae storem. at nobilem adolescentem: at omnium ferè exemplo: 4 neque erat superiore honore usus, quem praeficerem. Pomptinus multo ante discesserat, à Quinto fratre impetrari non poterat: quem tamen si reliquissim, dicerent iniqui non me plane post annum, ut senatus voluisset, de provincia decessis: quoniam alterum me reliquissim. Fortasse etiam illud adderent, senatum eos voluisse provinciam praeficere, qui antea non praefuissent: fratrem meum triennium Asia praefuisse. Denique, nunc sollicitus non sum: si fratrem reliquissim, omnia timerem. Postremo non tam mea sponte, quam potentissimorum duorum exemplo, qui omnes Cassios, Antoniosque complexi sunt, hominem adolescentem non tam aliocece volui, quam alienare nolui. Hoc tu meum consilium laudes necesse est mutari enim non potest. De Ocella parum ad me plane scripseras: & in actis non erat. Tuae res gestae ita notae sunt, ut trans montem Taurum etiam de Matrinio sit auditum. Ego, nisi quid me Etesiae morabantur, celeriter (ut spero) vos videbo. Vale.

1. Quam ego tam ex tuis mihi ad Appium. Iterum delevi glossam litteram ex Pal. tert. & Steevchiano.
 2. Casarem honestum esse cupio. Sic Med. codex, Victorii editio, Pal. pr. At reliqui quatuor, sicut & Grut. & Pe. cum prima impressione: Casarem honestissime cupio. Alias (quod Lamb. non asserendum videtur) Casari honestissime cupio.
 3. Pro Pompejo emori possum. Emori digni erant, qui huc inculcarunt simplex mori, contra omnes libros ac editiones.
 4. Neque erat superiore honore usus. Sic omnes tum Pall. tum Lamb. Vatic. Gruter. Peck. vulgo: neque erat superiore honore usus. unde Lamb. superior honore usus, quod ita imitari in hac editione esset hominis non solum temerarii, sed etiam demeritis.
 5. De Matrinio sit auditum. Invenit hoc in Medico, adnotavitque Egnatius; sequuntur post Victorius, Lamb. Manut. Nam vulgi de Matrinio, lectio non est nauci.
 6. Et prope praeterea desiccerem. Pall. sec. tert. quart. Peck. desiccerem. Pal. quint. desiccerem. Paullo post: quod initio semperque fugi. Gultelm. attendere nos jubebat, an legend. quod in scis.

ARG. Respondet epistola Coelii qua est xvij libri vij. M. T. C. IMP. M. COELIO, A. DILLI CIVI, L. S. P. D.

MAGNO dolore me affecissent tuae litterae, nisi jam & ratio ipsa depulisset omnes molestias, & diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum. Sed tamen quare acciderit, ut ex meis superioribus litteris id suspicarer, quod scribis, nescio. quid enim fuit in illis, praeter querelam temporum, quae non animum meum magis sollicitum haberet, quam tuum? Nam non eam cognovi aciem ingenii tui, quod ipse videam, te id non putem videre. Illud miror adduci potuisse te, qui me penitus non esse deberes, ut me existimares, aut tam improvidum, qui ab excitata fortuna ad inclinatam, & prope jacentem desciscerem: aut tam inconstantem, ut collectam gratiam florantissimi hominis effunderem, à meque ipse desicerem, & quod initio, semperque fugi, civili bello interessem. Quod est igitur meum triste consilium? ut discederem fortasse in aliquas solitudines? non enim non modo stomachi mei, cuius tu similem quondam habebas, sed etiam oculorum, in hominum insolentium indignitate, fastidium. Accedit etiam molesta haec pompa liborum meorum, nomenque imperii, quo appellor. Eo si onere carerem, quamvis parvis Italiae latebris contentus essem. Sed incurrit haec nostra laurus non solum in oculos, sed jam etiam in voculas malivolorum. Quod cum ita esset, nil tamen unquam de praefactione, nisi vobis approbanti-bus, cogitavi. Sed mea praediola tibi nota sunt, in his mihi necesse est esse, ne amicis molestus sum. 7 Quod autem in maritimis facillime sum; moveo nonnullis suspitionem, velle me navigare: quod tamen fortasse non nollem, si possem ad otium. nam ad bellum quidem qui convenit? praefortim contra eum, cui spero me satisfacisse: ab eo, cui tamen satisfacere nullo modo potest? Deinde sententiam meam tu facillime perspiciere potuisti jam ab illo tempore, cum in Cumanum mihi obviam venisti. 8 non enim te celavi sermonem T. Ampii: vidisti, quam abhorrerem ab urbe relinquenda? 9 Cum audissem, nonne tibi affirmavi, quidvis me potius perpessurum, quam ex Italia ad bellum civile exsursum? Quid ergo accidit, cur consilium mutarem? nonne omnia potius, ut in sententia permanerem? Credas hoc mihi velim, quod puto te existimare, 10 ex his miseris nihil aliud querere, nisi ut homines aliquando intelligant, me nihil maluisse, quam pacem: ea desperata, nihil tam fugisse, quam arma civilia. Hujus me constantiae puto fore, ut numquam poenitear. Etenim meminim, in hoc genere gloriari solum esse familiarem nostrum, Q. Hortensium, quod numquam bello civili interfuisset. Hoc nostra laus erit illustrior, quod illi tribuebatur ignavia: de nobis id existimari posse non arbitror. Nec me ista terrent, quae mihi à te ad timorem fidissimè atque amantissimè proponuntur. Nulla est enim acerbitas, quae non omni-bus,

7. Quod autem in maritimis facillime sum; moveo nonnullis suspitionem. Facillime esse quid sit norunt qui Plautum legunt: & sic edidit Lamb. cum Manut. extatque in Vatic. in Pall. aliis omnibus ferè, sum facillime. At in quart. tert. sec. Steevch. Mitall. moyes. alias: quod autem in maritimis sum; facile movere nonnullis suspitionem.
 8. Non enim te celavi sermonem T. Ampii: vidisti quam abhorrerem. Sic rectè ex Med. edidit Victor. nec longe dissentit liber. Pagina in Pal. sec. erat sermoem tam piti vidisti; sicut ex Medic. notat Manut. sed cum sic versatur in Steevch. & Vat. non amplius de veritate periclitandum est. T. Ampium ait idem Tull. lib. vi. Ep. 12. belli civilis cubam apprehensum fuisse, vulgo insubide nimis, celari, sed nonne non providisti quam ab. In qua tamen conjectura quam sibi placet Manutius.
 9. Cum audissem nonne tibi affirmavi. Expanxi quod in usu omnium Pall. Grut. quatuor Gulielmianorum.
 10. Ex his miseris nihil aliud querere. Vulgo: aliud me querere, sed pro vocabulum praetererunt quinq. Pall. Grut. editio princeps, Victorius, sicut est in Vaticano, edidit, existimare, me ex his miseris nihil aliud querere.

bus, hac orbis terrarum perturbatione, impendere videatur: quam quidem ego à rep. meis privatis, & domesticis incommodis libentissimè, vel istis ipsis, quæ tu me moneas, ut caveam, redemissem. Filio meo, quem tibi carum esse gaudeo, si erit ulla resp. 1. satis amplum patrimonium relinquam in memoria nominis mei. si autem nulla erit, nihil acciderit ei separatim à reliquis civibus. Nam quod rogas, ut respiciam generum meum, adolescentem optimum, mihiq; carissimum: an dubitas, cum scias, quanti cum istum, tum verò Tulliam meam faciam: quin ea me cura vehementissimè sollicitet? & eò magis, quod in communibus miseriis hæc tamen oblectabar specula: Dolabellam meum, 2. vel potius nostrum, fore ab iis molestiis, quas liberalitate sua contraxerat, liberum. Velim quaras, quos ille dies sustinuerit, in urbe dum fuit: quàm acerbos sibi, quàm mihi ipsi fecero non honestos, itaque neque ego hunc Hispaniensem casum exspecto, de quo mihi exploratum est ita esse, ut tu scribis: nec quidquam astute cogito. Si quando erit civitas, erit profectò nobis locus. sin autem non erit: in easdem solitudines tu ipse (ut arbitror) venies, in quibus nos confedisse audies. Sed ego fortasse vaticinor: & hæc omnia meliores habebunt exitus. Recordor enim desperationes eorum, qui senes erant, adolescente me. Eos ego fortasse nunc imitor, & ut atatis vitio. Velim ita sit. Sed tamen togam prætextam tibi Oppio, puto te audisse, nam Curtius noster dibaplum cogitat: sed cum infector moratur. Hoc adpersi, ut scires, me tamen in siomacho solere ridere: 3. Dolabellæ, quod scripsi, si adeo videas, tamquam si tua res agatur. Extremum illud erit: nos nihil turbulenter, nihil temerè faciemus. Te tamen oramus, quibuscumque erimus in terris, ut nos, liberosque nostros ita tueare, ut amicitia nostra, & tua fides postulabit. Vale.

ARG. Respondet duabus epistolis Canini.

M. T. C. IMP. 4 CANINIO SALLUSTIO PROQUÆSTORI, S. D.

LITTERAS à te mihi statim tuos reddidit Tarsi ad xv. Kalend. Sextilis. Hic ego ordine, ut videris velle, respondèdo. De successore meo nihil audivi, nec quemquam fore arbitror. Quin ad diem decedam nulla causa est, præsertim sublato metu Parthico. Commoratorum me nullam sanè arbitror. Rhodum, Ciceronum causa puertum, accessurum puto: neque id tamen certum. Ad urbem volo quàm primum venire: sed tamen iter meum, resp. & rerum urbanarum ratio gubernabit. Successor tuus non potest ita maturare ullo modo, ut tu me in Asia possis convenire. 5. De rationibus referendis, non erat incommodum, te nullam referere: quam tibi scribis à Bibulo fieri potestatem. Sed id vix mihi videris per legem Juliam facere posse: quam Bibulus certa quadam ratione non servat: tibi

magnopere servandam conseo. Quod scribis, Apameæ præsidium deduci non oportuisse, videbam idem ceteros existimare: molestèque ferebam, de ea re mihi commodos sermones malivolorum fuisse. Parthi transferunt, necne, præter te, video dubitare neminem: itaque omnia præsidia, quæ magna, & firma paraveram, commotus hominum non dubio sermone, dimisi. Rationes mei quæstoris, nec verum fuit me tibi mittere, nec tamen erant confectæ: eas nos Apameæ deponere cogitabamus. De præda mea, 6. præter quæstores urbanos, id est, populum Roman. teruncium nec attigit, nec tacturus est quicumque. Laodiceæ me prædes accepturum arbitror omnis pecuniæ publicæ, ut & mihi, & populo cautum sit sine vecturæ periculo. Quod scribis ad me de drachmis 600000. nihil est, quod in isto genere cuiquam possim commodare. Omnis enim pecuniæ ita tractatur, ut præda à præfectis: quæ autem mihi attributa est, à quæstore curetur. Quod quaris, quid existimem de legionibus, quæ decretae sunt in Syriam: antè dubitabam, venturæne essent: nunc mihi non est dubium, quin si antè auditum erit, otium esse in Syria, venturæ non sint. 7. Marium quidem successorem tandem video esse venturum, propterea quod senatus ita decrevit, ut cum legionibus iret. Uni epistolæ respondi: venio ad alteram. Petis, ut Bibulo te quàm diligentissimè commendem: in quo mihi voluntas non deest: sed locus esse videtur tecum expostulandi. Solus enim tu ex omnibus, qui cum Bibulo sunt, certorem me nunquam fecisti, quàm valdè Bibuli voluntas à me sine causa abhorret. Permulti enim ad me detulerunt, cum magnus Antiochiæ metus esset, & magna spes in me, atque in exercitu meo, solitum dicere, quidvis se perpeti malle, quàm videri eguisse auxilio meo. quod ego officio quæstorio te adductum, reticere de prætoris tuo, non molestè ferebam: quamquam, quemadmodum tractare, audiebam. Ille autem, cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me litteram nunquam misit: ad quem intellegebat, ejus belli periculum pertinere. Tantum de auguratu filii sui scripsit ad me: in quo ego misericordiam commotus, & quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam, ut ei quàm humanissimè scriberem. Ille si omnibus est malivulus (quod nunquam existimavi) minus offendor in me, sin autem à me est alienior: nihil tibi meæ litteræ proderunt. Nam ad senatum quas Bibulus litteras misit, in iis, quod mihi cum illo erat commune, sibi soli attribuit. se ait curasse, ut cum quæstu populæ pecuniæ permutaretur, quod autem meum erat proprium, ut alariis Transpadanis uti negarem, id etiam populo se remisisse scribit. quod verò illius erat solius, id mecum communicat. **EQUITIBVS AVXILIARIIS, INQUIT, CVM AMPLIVS FRUMENTI POSTVLAREMVVS.** Illud verò pusilli animi, & ipsa malivolentia jejuni, atq; inanis, quod Ariobarzanem, quia senatus per me regem appellavit, mihiq; commondavit, iste in litteris non regem, sed regis Ariobarzanis filium

1. Satis amplum patrimonium relinquam in memoria nominis mei. Non debui attendere fastidio Lamb. hanc lectionem à Vict. editam rejicientis, cum eam præstari videam à Pall. pr. tert. quart. Grut. nam reliqui duo, in memoriam, sicut & editionum prima præterunt. vulgo: satis amplum patrimonium relinquam memoriam.

2. Vel potius nostrum, sive ab his molestiis. Vulgo: nostrum, videbam ad illud, quod verbi in nullo præterquam tert. deprehendi: & rectè relegatur. verèque accedit à finit. Tullianis.

3. Dolabellæ, quod scripsi, si adeo videas. Cur hæc scriptura exuler non video approbata & custodiata res optimis codicibus. sic enim Med. sic Pall. sec. tert. quart. Grut. Politiani cod. Stevvech. Vulgo: De Dolabella præ quoque de De inficiatur. duo Gulielm. libri De Dolabella.

4. CANINIO SALLUSTIO PROQUÆSTORI. Non erat Man. pro arbitratu suo immutare Epistolaram inscriptiones: omnes quippe libri MSS. Sallustio non Sallustiano inscribunt. deinde quod præsensulem quoque salutat, eisdem ratio & frivola, & credulitas multa est. sic quo-

que cum appellant quinque Pall. Grut. tres Gulielmii: valois tamen pluris apud me unius codicis Medicæ sinceritas, in quo sic fuisse monent Egnatius: & Victorii auctoritas, à quo sic excudere iussus est Rob. Stephanus. sed ne dememinerim: pal. pr. C. Sallustio, sec. Canis. tert. Grut. Canis. quart. Canis Salsus. solus quint. Canis. in Vatic. læton quoque esse nostram lectionem.

5. De rationibus referendis. Pal. pr. sellianibus.

6. Præter quæstores urbanos, id est, populum Romanum, teruncium. Pal. sec. Grut. Stevvech. exigunt illa verba radicibus, id est, populum Romanum.

7. Marium quidem successorem tandem video esse venturum. Elegantiissimam lectionem unica ista vocula reddidi ex Pall. sec. tert. Grut. Stevvech. vulgò interperatamento contenti sunt, eade videas: sicut & paupost: petis a me, ut Bibulo, cum illud à me projectum sit Pall. sec. tert. Grut. Stevvech.

ium appellat. *Hoc animo qui sunt, detiores sunt rogati. Sed tibi morem gessi; litteras ad eum scripsi, quas cum acciperis, facies quod voles. Vale.*

¶ ARG. Suadet, ut decedens proficiat provincia potius quastorem, quam legatum.

M. T. C. IMPERATOR Q. THERMO
PROCURATORI. S. D.

OFFICIUM meum erga Rhodonem, ceteraque mea studia, quae tibi ac tuis praestiti, tibi homini gratissimo, grata esse vehementer gaudeo: mihique scito in dies maiori curae esse dignitatem tuam: quae quidem à te ipso integritate, & clementia tua sic amplificata est, ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis, magisque; quotidie de rationibus tuis cogitanti, placet illud meum consilium, quod initio Aristoni nostro, ut ad me venit, ostendi: graveis te suscepturum inimicitias, si adolescens potens, & nobilis à te ignominia affectus esset. & hercle sine dubio erit ignominia. habes enim neminem honoris gradu superiorem. Ille autem, ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit viros optimos, hominesque innocentissimos, legatos tuos, quod & quaestor est, & quaestor tuus. Nocere tibi iratum neminem, posse perpericio: sed tamen treis fratres, summo loco natos, promptos, non indifferos, te nolo habere iratos, jure praesertim, quos video deinceps tribunos pleb. per triennium fore. Tempora autem reip. qualia futura sint, quis scit? mihi quidem turbulenta videntur fore. Cur ego te velim incidere in terrores tribunitios, praesertim cum i sine cuiusquam reprehensione quaestoris legatis quaestorem possis anteferre? Qui si dignum maioribus suis praebuerit (ut spero, & opto) tua laus ex aliqua parte fuerit. sin quid offenderit: sibi totum, nihil tibi ostenderit. Quae mihi veniebant in mentem, quae ad te pertinere arbitrabar, quod in Ciliciam proficiscebam, exstimavi me ad te oportere scribere. Tu, quod egeris, id velim dii approbent. Sed, si me audies, vitabis inimicitias, & posteritatis otio confules. Vale.

¶ ARG. Ostendit optatorem sibi quaestorem obtingere non potuisse: & hortatur ut maueret in provinciam venire, antequam 1788 decedat.

M. T. C. IMP. C. COELIO. L. F. CALDO
QUAESTORI DES. S. D.

CUM optatissimum nuntium acceperim, te mihi quaestorem obtigisse, eo jucundior mihi eam fore sperabam fore, quo diutius in provincia mecum fuisset. Magni enim videbatur interesse, ad eam necessitudinem, quam nobis fors tribuisset, consuetudinem quoque accedere. Postea quàm mihi nihil neque à te ipso, neque ab ullo alio de adventu tuo scriberetur; verebar ne id ita caderet, (quod etiam nunc vereor,) ne ante, quàm tu in provinciam venisses, ego de provincia decederem. Accepi autem à te 3 missas litteras, in Cilicia, cum essem in castris, a. d. x. Kal. Quintilicis, scriptas humanissime: quibus facile & officium, & ingentium tuum perspicere poterat. sed neque unde, neque quo die datae essent, atque quo tempore te expectarem, significabant; nec is, qui attulerat, à te acceperat, ut ex eo scirem, quo ex loco, atque tempore, essent datae. Quae cum essent incerta, existimavi tamen esse faciendum, ut ad te statores meos, & liitores cum litteris mitterem: quas si satis opportuno tempore acceperis, gratissimum mihi feceris, si ad me in Ciliciam quàm primum veneris. Nam quod ad me Curius, consobrinus tuus, mihi (ut scis) maxime necessarius: 4 quod item C. Virgilius propinquus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissime scripsit: valet id quidem apud me multum, sicuti debet hominum amicis simorum diligens commendatio; sed tuae litterae, de tua praesertim dignitate, & de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quaestor, optatior obtingere nemo potuit, 5 quam obrem, quae cumque à me ornamenta ad te proficiscuntur, ut omnes intelligant, à me habitam esse rationem tuam, majorumque tuorum dignitatis. Sed id facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & reipub. & maxime tua interesse arbitror. Vale.

M. TUL-

1. Sine reprehensione quaestoris legatis quaestorem. a.] Ita est in Med. Vatic. ita restituit optim. Victorius. in Pal. om. est quaestoris: sicut in Cruteriano, Peck. & Polit. libro; ut facile alterum propter alterum exoleverit.

Quam nobis fors tribuisset.] Hanc lectionem longe optimam tradidit nobis Pal. pr. Vatic. Victorii editio. vulgo fors. sed Pall. pr. sec. tert. Grut. accedere non accedere quod mihi ob causam intimam placebat magis. paullo post legendum, postea quam mihi ex Pall. o. Grut. editionum antiquissimis optimisque Ven. & Vict. vulgo, postea cum.

3. Missae litterae in Cilicia.] Sic codex Med. editio Vict. Pall. pr. tr.

quint. nam bini reliqui, sicut & editio princeps, & Peck. in Ciliciam Vulgo, in provincia.

4. Quod item C. Virgilius.] praestitit mihi hanc lectionem Pall. sec. in quem illata est à manu secunda. recepi ed. lubentius, quod vidi eandem attribuisse Lambino: atque extare in omnibus Pall. Grut. ipsiq; Guetelmianis, non Virgilius sed Virgilius. Vatic. quod item C. Virgilius.

5. Quam ob rem, quae cumque à me ornamenta ad te proficiscuntur; ut omnes.] Sic castigavit Victorius ex suis, ad ipsalantibus nostris omnibus: & ut omnes intelligant illud elaboratis esse suppositivum: Grut. ad marginem pro illo subijcto faciam.

M. TVLLII CICERONIS

EPISTOLARVM

LIBER TERTIVS,

AD

APPIVM CLAVDIVM PVLCHRVM.

¶ ARG. De Phania & Cilicia Appii liberti. De L. Valerio Jurisconsulto.

M. T. C. APPIO PVLCHRO IMP. S. D.

SI ipsa resp. tibi narrare posset, quomodo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modo prudens, & verum etiam (quod iuvat) curiosus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id & ad breviter est aptius, & ad reliquas res providentius. De mea autem benivolentia erga te, et si potes ex eodem Phania cognoscere: tamen videntur etiam aliquae partes. Sic est, tibi persuadeo, rarissimum te mihi esse, cum propter multas suavitates ingenii, officii, humanitatis tuae: tum quod ex tuis litteris, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia, quae à me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. Quod cum ita sit, perficiam profecto, ut longi temporis utram, qua caruimus, & intermissa nostra consuetudine, & gratia: & crebritate, & magnitudine officiorum meorum sarciam: idque me (quoniam tu ita vis) puto non invita Minerva esse facturum: quam quidem ego si forte de tuis sumsero, non solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus, antea mihi minus fuit notus: sed ut mihi reddidit à te litteras, plenas & amoris, & officii, mirifice ipse suo sermone subiecutus est humanitatem litterarum tuarum. Jucunda mihi ejus oratio fuit, cum de animo tuo, de sermonibus, quos de me haberes quotidie, mihi narraret. Quid quæris? biduo factus est mihi familiaris: ita tamen, ut Phaniam valde sim desideraturus: quem cum Romam remittes, quod (ut putabamus) celeriter eras facturum, omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari à me voles, mandata des velim. L. Valerium, jurisconsultum, valde tibi commendo: sed ita etiam, si non est iureconsultus. Melius enim ei cavere volo, quam ipse aliis solet. Valde hominem diligo. est ex meis domesticis atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: sed idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. Id eum ne fallat te etiam atque etiam rogo. Vale.

1. Verum etiam (quod iuvat) curiosus. Debetur hujus loci restitutio accuratissimo Victorio, licet eam præcipue satagat Dionysius: existat ea quoque in Stevvech. ac Vastic. Insuper in Pal. sec. & Grut. persuadent ratione: in pr. verum etiam quo dicitur curiosus. ceteri indigni sunt qui hic nominentur.

2. Id & ad breviter est aptius. Vbiq; scatur Tullius vomit ac noxios Magistellorum tumores: qui ne ipsi aliquid deesse viderent, inculcarunt id enim mihi & ad breviter est. abnuente Pal. sec. tert. Gruteriano Stevvech. & cui quæso sensui istæ voces non quiescunt?

3. Sic est tibi persuadeo, rarissimum te mihi esse. Animosissimam hanc lectionem produco ex Pal. tert. quint. cui si displicet, neutem certe beatè languidorem habet. vulgò sic enim tibi persuadeo.

4. Intermissa nostra consuetudine & gratia. Optimi codices Pall. sec. tert. Grut. non velligium habent duarum vocum & gratia: quas tamen necessitas esse res monet, verum illud celèritate longius præferrem illi crebritate, si melioris commatis codex accederet: Ioh. Peck. Pal. quint. editione nona, ejus lectionis patronus, ceterum miror cur Victorius aut Rob. Steph. ediderint ista iuxta Minerva: docuit me quispian istorum satageorum. Sed Μαριανθη, Διδος Κεραυθου.

5. Quod neque tibi expeditior. Antiqua hæc lectio, sed an idem minus

¶ ARG. Petit ab Appio provinciam Ciliciam sibi expeditissimam tradi.

M. T. C. PROCONSUL, APPIO PVLCHRO, IMP. S. D.

CUM & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset, in multis, & variis molestiis, cogitationibusque meis, hæc una consolatio occurrebat, & quod neque tibi amicitior, quam ego sum, quisquam posset succedere: neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallet eam mihi quam maximè aptam, explicatamq; tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profecto numquam fallat. A te maximo opere pro nostra summa conjunctione, tuæque singulari humanitate, etiam atque etiam quæro, & peto, ut, quibuscumque rebus poteris, (poteris autem plurimis) prospicias, consulas rationibus meis. Vides, ex senatusconsulto provinciam esse habendam. si eam & (quoad ejus facere poteris) quam expeditissimam mihi tradideris, facilius erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. Ego te, quod tibi venit in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem expectaret: aut id fieri nostra amicitia pateretur: aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadere, & si rationibus meis provisum esse intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

¶ ARG. Petit ab Appio expeditissimam, neque militibus diminuatam provinciam sibi tradi.

M. T. C. APPIO PVLCHRO, S. D.

AD XI Kalend. Junias Brandisium cum venissem, & Q. Fabius, legatus tuus, mihi præsto fuit, eaq; me ex tuis mandatis monuit, quæ non modo mihi, ad quem pertinebant,

Ciceroniana? O vos verveces qui ad vestrum captum ac iudicium resumptis istum virum sic est in Pall. pr. sec. tert. Grut. eamque ipsam nihil fallor prodit ac sibi lib. Iretros lib. iv. Miscell. ad Symmach. Ep. vulgò. Amicior. sic est in Pal. sec. tert. Grut. nec te amicitior potuisse provinciam tradere. sic ipsi s. iidem eod. neminem potuisse nec mihi amicitiorum, &c.

6. Quoad ejus facere poteris. Quid sequar hic, hæreo. Pal. pr. quoad via facere poteris. sed. i manu secunda, quart. quint. quod equidem fac. pot. à quibus paululum nutent Peck. edit. prima quod quidem fac. tert. quod aquè fac. quæ mihi omnium videtur sincerissima: nam quoad ejus gloria est.

7. Si rationibus meis provisum esse intellexero. Vulgo: rationibus meis & te provisum. Lamb. provisum à te esse intellex. sed quis (malum) tolerat superflua excoerentibus in Pal. sec. tert. Grut. Stevvechianis?

8. Q. Fabius legatus tuus. Noli immutare hanc lectionem: liceo pr. edit. Vict. Pal. pr. tert. Grut. Vatic. eorundemque Gualtel. ingerant. Q. Fabianus. Illud. Q. Fabius propugnant Pall. sec. quart. quint. ipse Cicero Epistolæ sequenti: ubi Q. Fabius Virgilianus meminerit. paulo post omnes inff. nostri, ut & Stevvech. asseverant. quæ non mihi ad quem pertinere, emoto illo modo; contra vulg. opiniones.

bant, sed uniuerso senatui venerant in mentem, praesidio firmiori opus esse ad istam provinciam. Censebant enim omnes ferè, ut in Italia supplementum meis, & Bibuli legionibus scriberetur. Id cum Sulpicius, consul, passurum se negaret, multa nos quidem questi sumus: sed tantus consensus senatus fuit, ut mature proficisceremur, patendum ut fuerit: fraque fecimus. Nunc, quod à te petii litteris istis, quas hominibus tabellariis tuis dedi, velim tibi curæ sit, ut, quæ successori conjunctissimo, & amicissimo commodare poteris, qui provinciam tradit, & ea pro nostra consociatissima voluntate, cura, ac diligentia tua contemplantur: ut omnes intelligant, nec me benivolentiori cuiquam succedere, nec te amicioi potuisse provinciam tradere. Ex iis litteris, quarum ad me exemplum misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexeram, permultos à te milites esse dimissos: sed mihi Fabius idem demonstravit, id te cogitasse facere: sed cum ipse à te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est: pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias, quas habuisti, quam minimè imminueris: & qua de re senatus consulto, quæ facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidem pro eo quanti te facio, quidquid feceris, approbabo. Sed te quoque confido ea facturum, quæ mihi intelliges maximè esse accommodata. Ego C. Pomptinum legatum meum, Brundisii expectabam: eumque ante Kalend. Jun. Brundisium venturum arbitror. Quis cum venerit, & quæ primum navigandi nobis facultas data erit, utemur. Vale.

ARG. L. Clodium eum Appii mandatu exspectat. Officium Appio in omnibus pollicetur.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

PRIDIE nonas Jun. cum essem Brundisii, litteras tuas accepi: quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum mecum loqui velles. Eum sanè expectabam, ut ea, quæ à te afferret, quam primum cognoscerem. Meum studium erga te, & officium, tametsi multis jam rebus spero tibi esse cognitum: tamen in iis maximè declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi estimationem, & dignitatem carissimam esse. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus, L. F. & diligentissime M. Octavius, Cn. F. demonstravit, me à te plurimi fieri: quod egomet multis argumentis jam antea judicaram, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissime scriptum, suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipsum, ex quo tempore tu me diligere cepisti, quoties pluris feci: tum accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum. 4. duo enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pom-

pejum, filia tua socerum, & M. Brutum generum tantum. Collegique conjunctione præsertim tam honorificè à te approbata, non mediocriter vinculum mihi quidem autulisse videatur, ad voluntates nostras copulandas. Sed & si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, ut quæ primum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires, id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale.

ARG. De mandatu ab Appio missa Cicero provinciam ingressus: De suo in provinciam itinere: De administratione provincie Scævola demandata ab Appio.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

TRALLEIS veni ad v. Kalend. Sextiles ibi mihi praesidio fuit L. Lucilius cum litteris, mandatisque tuis: & quo quidem hominem neminem potuisti, nec mihi amicioiorem, nec (ut arbitror) ad ea cognoscenda, quæ scire volebam, aptiorem, prudentiorem remittere. Ego autem & tuas litteras legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc, quoniam & tu ita sentis, (scribis enim, quæ de nostris officiis ego ad te scripserim, etsi tibi jucunda fuerint, tamen, quoniam ex alio repetita sunt, non necessaria te putasse) & te vera, confirmata amicitia, & perspecta fidei commemoratio officiorum super vacua est: eam partem orationis prætermittam: tamen agam, ut debeo, gratias. Animadverti enim, & didici ex tuis litteris, te omnibus in rebus habuisse rationem, & ut mihi consuleres, restitueresque, & præparares quodammodo omnia, quod mea ratio facilius, & solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam, sequitur illud, ut te existimare velim, mihi magna curæ fore, atque esse jam, primum, ut ipse tu, tuique omnes: deinde etiam reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, si mihi nolle magis, nos hoc animo esse, quam non intelligere videntur. Sed profecto intelligerent, neque enim obcuris personis, nec parvis in causis res agerent. Sed hæc geri melius, quam dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurus me sis in provincia: & ea res sic se habet. Brundisii cum loquerer cum Phania, liberto tuo, vepi in eum sermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem provincie primum esse venturum, quod te maximè velle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, 10 quod classe tu velles decedere: & per fore accommodatum tibi, si ad illam maritimam partem provincie, navibus accessissem. Dixi me esse facturum: itaque fecissem, nisi mihi L. Clodius noster Corcyra dixisset, minimè id esse faciendum: te Laodiceæ fore ad meum adventum. Eras id mihi

1. Ea pro nostra consociatissima voluntate, cura ac d. c. Sic meliores codices nostri: Medic. Victor. Pall. pr. sec. quare quint. Vatic. cur. Lambinus ac Manutius antiquissimè huic lectioni vulgarem consociatissima voluntate erga te, d. c. præferant, velim secerasiam.
2. Quæ de re senatus consulto qua facta sunt. Ita quatuor Pall. Grut. Stevvech. ita tamen ut auribus meis non ingruat accidat primi Palat. collocatio: qua de re qua facta sunt senatus consulto ad te missa esse arbitror. vulgò senatus consulta, in quam lectiorem Pal. quart. interpolatus est.
3. Quæ primum navigandi nobis facultas data erit utemur. Iiquidissima lectio hæc erat in Pall. prioribus quatuor. in Pic. Græ. ac Stevvech. item Vaticano: quam à Victorio quoque inventam atque eam videro. vulgatum aliis, Qui cum venerit, cum primum navigandi nobis facultas data erit, ea utemur. aliqui mss. quæ primum: atque malè.
4. Duo enim duarum ætatum plurimi facio. Sic ex Florentino Victorius, quod probat Lambinus, quidni & ego, cum repetitum in Pal. pr. libro omnium elegantissimo, castigatissimo, quo omnes omnium Italicorum in hoc volumine copias inconciliare possumus: ut ait Plautus. Vulgò dicitur.
5. Et M. Brutum, generum tantum. Collegique conjunctis. Quinque Pall. Grutes. & meum Brutum: quod ut non damnum, sic quoque emere non admittam. nam illud meum potest ex divinatione litterarum ortum ac propterea esse à sciolis librariis. vulgò pauld post, Collegique conjunctis: sed, ut castigavi. o. mss. Vict. pauld post. omnes mss. attendit videtur, sicut & præca edit. non videtur, & iterum: sed & si Clodius excusum est &

6. Quo quidem hominem neminem potuisti. Represento hanc lectionem ex Pall. quatuor prioribus, Grut. Stevvech. vulgò: hominem neminem, sed sic quoque Plautus bene nemo, nemo natus.
7. Quoniam ex alio repetita sunt. O. mss. & editio istud habent, vulgò sunt, pauld antè: Pall. quatuor Grutes. qua nostris officiis ego ad te scripsi omisso de. sicut & pauld post: sic. tot. Grutes. prætermittam: tamen agam, ut debeo gratias, abrupto illo tibi quorum consensus mihi non spernedus videtur. scripsi quoque super vacua non super vacua ex Pall. sec. tert. quart. Gruteriano.
8. Ut mihi consuleres, restitueresque & præparares. Haud secus est in omnibus & mss. & editionibus. Lamb. & conjectura reparari. at Guilielm. consuleresque restitueresque & præparares neutrum audio.
9. Erat sic se habet. Sic o. mss. Grutes. Stevvech. prima editio. Alias non malè: erat sic habet.
10. Quod classe tu velles decedere. Cur hæc lectio exfulat vulgatis notis: ea certe conspicitur in editione prima, V. Grotii, Pall. quatuor Grutes. nam in Pall. pr. hæc omnia sunt, vulgò, ex arbitratu alij capes pagdagogi, excusum est: divit classe te velles decedere, sed illum eum sua audacia cuminum bibere & cepe edere jubeo.
11. Et prætere accommodatum, si ad illam maritimam partem provincie navigabis accessissem. Sic hunc locum reperio in Pall. quatuor Grutes. edit. prima & Victor. tribus Guilielmianis, pro illam, conjectura, & sequent. epistola ductus, quibus emendavit fidem Pal. pr. tot. ceterum Guilielm. maritimam partem provincie pro glossa dicebat: volebatque trigam illam vocabulorum ab hoc eloquentia corru abjugatam: sed & rō navibus ignorarunt Pall. tert. quart. Grutes. in navibus.

Id mihi multo breuius, multoque commodius, cum praferim te ita malle arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc, quid fieri possit, tu facillimè statues, ego tibi meum consilium exponam. Prope Kal. Sextil. puto me Laodiceae fore: perpaucos dies dum pecunia accipietur, quae mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. Deinde iter faciam ad exercitum, ut circiter Idus Sextil. puto me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim aberam ab re ipsa, & à locis) simul ac progredi coepero, 3 quam celerrime potero, & quam creberrimis litteris faciam, ut tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo. Sed, quod tuo commodo fieri potest, 4 utriusque nostrum magni inter ** quam decedat. Quam facultatem si quis casus eripuerit, 5 mea tamen in te omnia officia constabunt, non focus ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum antè mandaturus per litteras, quam despero coram me tecum agere posse. Quòd te à Sexvula petiisse dicis, ut, dum tu abesses, ante adventum meum, provinciae praesert: eum ego Ephesi vidi: fuitque mecum familiariter triduum illud quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quidquam audivi, quod tibi à te mandatum diceret. 6 Sanè vellem potuisset obsequi voluntati tuae, non enim arbitror noluisse, Vale.

ARG. De Appii congressu expectis, eog. ab Appio curata. De suo in provinciam itinere.

M. T. C. S. D. APPIO PVLCHRO.

Cum meum factum cum tuo comparo, etsi non magis mihi faueo in nostra amicitia tuenda, quam tibi: tamen multo magis meo facto delector, quam tuo. Ego enim Brundisii quasi ex Phania, cuius mihi videbat & fidelitate erga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret: quam in partem provinciae maximè putaret te velle, ut in succedendo primùm venirem. Cum ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam navigassem: etsi minus dignitatis habebat illa adventus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamen ita me dixi facturum. Idem ego cum L. Clodium Corcyrae convenissem, hominem ita tibi conjunctum, ut mihi, cum illo cum loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei, me ita facturum esse, ut in eam partem, quam Phania rogasset, primùm venirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset, magnopere à me petivit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima provincia velle esse, ut quam primùm decederes: quin, nisi ego successerissem, quem tu cuperes videre, te antea, quam tibi successum esset, decedurum fuisse: quod

quidem erat consentaneum cum iis litteris, quas ego Romae acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar quam festinates decedere. Respondi Clodio, me ita esse facturum, ac multo quidem libentius, quam, si illud esset faciendum, quod promiseram Phanix. Ita & consilium mutavi, & ad te statim mea manu scriptas litteras misi: quas quidem ex tuis litteris intellexi satis maturè ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valde delector, nihil enim potuit fieri amantius. Considera nunc vicissum tuum. Non modò ibi non fuisti, ubi me quam primùm videre posses, sed eo discessisti, quòd ego te ne persequi quidem possem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (ut opinor) Cornelia constituti essent: ut tuum factum, qui, quo animo inter nos sumus, ignorant, alieni hominis, (ut levissime dicam) & fugientis congressum: meum verò, conjunctissimi, & amicissimi esse videatur. Ac mihi tamen antè, quam in provinciam venirem, reddite sunt à te litterae: quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, tamen mihi non dubiam spem mei conveniendi afferebas: cum interea, credo equidem, malivoli homines (latè enim patet hoc vitium, 7 & est enim in multis) sed tamen probabilem materiam nacti sermonis, ignari meae constantiae, conabantur alienare à te voluntatem meam: qui te forum Tarfi agere, statueret multa, decernere, iudicare, dicerent, cum posses jam suspicari, tibi esse successum: quae ne ab iis quidem fieri solerent, qui brevi tempore sibi succedi putarent. Horum ego sermone non movebar, quin etiam (credas mihi velim) si quid tu ageres, levari me putabam molestia: & ex annua provincia, quae mihi longa videtur, 8 prope iam undecim mensium provinciam factam esse gaudebam, si absentem mihi unius mensis labor detractus esset. Illud (vere dicam) me movet, in tanta militum paucitate abesse tris cohortis, quae sint plenissimae: nec me scire ubi sint. Molestissime autem fero: quòd, te ubi visurus sim, nescio: eoque ad te tardius scripsi, quòd quotidie te ipsum expectabam: cum interea ne litteras quidem ulla acceperis, quae me docerent, quid ageres, aut ubi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihi quae in primis probatum, Antonium, praefectum evocatorum, misi ad te, cui, si tibi videtur, cohortes traderes: ut, dum tempus anni esset idoneum, aliquid negotii gerere possem. In quo, tuo consilio ut me sperarem esse usurum, & amicitia nostra, & litterarum fecerant: 10 quod ne nunc quidem despero. Sed plane, quando, aut ubi te visurus sim, nisi ad te scripseris, ne suspicari quidem possum. Ego, ut me tibi amicissimum esse, & equi, & iniqui intelligant, curabo. De tuo in me animo iniquis secus existimandi vitæ non nihil loci dedisse, id si correxeris, mihi valde gratum erit. Et, ut tu

Yy 2 habere

1. Prope Kal. Sextil. puto me Laodiceae fore.] Mixor quibus fiduciis alii fuerint prius, cum hoc exisset, in editionum primaria. Victorii, Pal. tribus, Grut. Peck. propono tamen pensandam optimi codicis primi lectionem cordioribus: prope Kal. Sextil. nam mihi salivam movet.
2. Procul enim aberam ab re ipsa & à locis.] Sic ex Mediceo Victorius: sic quoque o. Pall. præter tert. Gruter. Stevvech. vulgo, Procul enim absum ab re ipsa, & à locis.
3. Quam celerrimè potero. & quam creberrimis litteris faciam.] Pateroli hanc lectionem quam obtulit Pal. quint. ben. quærit, eò magis quòd eam certam ex Med. cod. primæ editionis oræ ab Egnatio adjectam: Nam ceteri miras turbellas mihi hinc dant. Pall. sec. tert. Stevvech. & quam creberrimè non habent quart. vero, quam creberrimè postulat & prima edit. Vict. & Pal. præ suffragantur vulgaris: quam creberrimè patet & quam creberrimè litteris fac.
4. Utriusque nostrum magni inter ** quam decedat.] Pateroli multorum Ciceronis auctum tenere, quam aliorum nialè aceratum ac coherens lutum: sic Victorius in suo invenit: & ego in Pal. quæ nunquam satis laudare fidei codice, gemina littera auct. or est quint. interit. neque mutum mulcum tere. in quo: utriusque nostrum magni interit. quam decedat: cypus tamen levæ oræ imponit: ut non videam: cum sit in sec. interit. ubi ut te viderem antequam decedat. in quarto: magni interit. quando decedat. vulgò est mangenti ingenio sinuorum capicum: & interit. prius ut te antequam quam decedat. Mihi fixum determinatumque est quicquid poterit dicitur eodum in fialièni deprehendere, exonerare: non enim Cicero ipse, in quem omnes quidi hominationes sui crebri foricas de-

acere debeant.
5. Mea tamen in te omnia officia constabunt.] Certant invicem mss. meliorum consensum prætulit: pro hoc enim lectione sunt, Pal. pr. quint. Grut. Stevvech. edit. prima & Victorina. pro illa: mea tamen te te officia constabunt: Pall. secunda. tert. Lamb. vulgo officia desit.
6. Sanè vellem potuisset obsequi.] Nihil ego muto, cum hæc scriptura sit cod. Medice. ne longè abeat Pal. pr. permissa, facili enim mixtura seu muratio f. pro t. licet omnes reliquis sicut & Victor. petuisset. nam & Vaticano nostro mixtur.
7. Et est enim in multis.] Non asus sunt discedere à Victorio, Pall. sec. quart. quint. Primus & tunc est enim in multis: non tamen improbandam iudico lectionem cod. Peck. latè enim patet vitium, & in multis.
8. Sibi succedi putarent.] Sic omnes Pall. seur. Victorius, alias: successum sibi putarent.
9. Prope iam undecim mensium provinciam factam esse gaudebam.] Benè Lamb. videtur mensuram: quod tamen in nullo omnino nostrorum reperit: at videtur non videtur ostentatur à Victorio & prima edit. Pall. pr. sec. quart. quint. Vatic.
10. Quod ne nunc quidem despero.] Ita quinque Pall. cod. Gruteri, Victorii editio. Gulielmus tamen in Codicis eckiani: scripturam quam & ego in editione prima animadverto, propodebat, quod ne, (pro ne) ego nunc quidem despero. ut confirmet despicere se de consilio Appii, quod prima fronte aliquid apparet, sed si perpendas & componas cum sequentibus si volum mag. s. nunc ac levius ppula venies. nam & nuntium intelligendo nostrum sup. patem progues.

habere rationem possis, quo loco me, salva lege Cornelia, convenias, ego in provinciam veni pridie Kal. Sext. iter in Ciliciam facio per Cappadociam. castra moyi ab Iconio pridie Kalendas Sept. Nunc tu & ex diebus, & ex ratione itineris, si putabis me esse conveniendum, constitues, quo loco id commodissime fieri possit, & quo die. Vale.

ARG. Querelis Appii satisfaci: Osendis enim se jure obfistisse, ne Appiani monumentum Appii extruerent: eog. nomine tributum exigent. Ad hac, fatetur se Appio obviam venisse, non tamen Appium ea de causa queri debere, cum ipsi Appio sit par & tamen amicissimus.

M. T. C. S. D. APPIO PULCHRO.

PLURIBVS verbis ad te scribam, cum plus otii habuero. Hæc scripsi subito, cum Bruti pueri Laodiceæ me convenissent, & se Romam properare dixissent. Itaque nullas iis, præterquam ad te, & ad Brutum, dedi litteras. Legati Appiani mihi volumen à te, plenum querelæ iniquissimæ, reddiderunt, quod eorum adificationem litteris meis impedissem. Eadem autem epistola petebas, ut eos quam primum, ne in hiemem incidere, ad facultatem ædificandi, liberarem: & simul peracutè querebare, quod eos tributa exigere vetarem, prius, quam ego, re cognita, permissem. genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego cognoscere non possem, nisi cum ad hiemem me ex Cilicia recepissem. Ad omnia accipe: & cognosce æquitatem expostulationis tuæ. Primum, cum ad meadium esset ab iis, qui dicerent, à se intolerabilia tributa exigi; quid habuit iniquitatis, me scribere, ne facerent, antequam ego rem, causamque cognossem? Non poteram, credo, ante hiemem, sic enim scribis. Quasi verò ad cognoscendum ego ad illos, non illi ad me venire debuerint. Tam longe? inquis. Quid? cum dabis iis litteras, per quas mecum agebas, ne eos impediens, quo minus ante hiemem ædificarent, non eos ad me venturos arbitrabar? Tameñ id quidem fecerunt ridiculè, quas enim litteras afferebant, ut opus æstate facere possent, eas mihi post brumam reddiderunt. Sed scito, & multo plures esse, qui de tributis recusent, quam qui exigere velint: & me tamen, quod te velle existimem, esse facturum. De Appianis hætenus. A Pausania, Lentuli liberti, accenso meo, audivi, cum diceret, se secum esse questum, quod tibi obviam non prodissim. Scilicet contempsit te: nec potest fieri me quidquam superbius. Cum puertius ad me secunda ferè vigilia venisset, atque te ante lucem Iconium mihi venturum nuntiasset, incertumque, utra via, cum essent duæ: altera Varronem, nam familiarissimum, altera Q. Leptam, præfectum fabricam meum, tibi obviam misi. mandavi utrique eorum, ut ante ad me excurrerent, ut tibi obviam prodire possem. Cæsrens Lepta venit, mihi que nuntias, te jam castra prætergressum esse, confestim Ionium veni. cetera jam tibi nota sunt. An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde, imperatori? deinde, more majorum? deinde, quod caput est, amico? præferam cum in isto genere multo etiam ambitiosius facere soleam, quam honos meus, & dignitas postulat. Sed hæc hætenus. Illud idem Pausania dicebat. te dixisse: Quidni? Appius Lentulo, Lentulus Appio processit obviam: Cicero Appio non hui? Quæro, etiamne tu has ineptias, homo (mea senten-

tia) summa prudentia, multa etiam doctrina, plurimum rum usu, & addo urbanitate, quæ est virtus, ut Stoici rectissime putant: ullam Appicitatem, aut Lentulitatem, valere apud me plus, quam ornata virtutis, existimas? Cum ea consecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima: tamen ista vestra nomina nunquam sum admiratus: viros esse, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea verò, quam ita & cepi, & gessi maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, & neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem nunquam, sed parem vobis me speravi esse factum. Nec, mehercule, alter vidi existimare, vel Cn. Pompejum, quem omnibus, qui umquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem mihi ipsi antepono. Tu si aliter existimas, nihil erabis, si paulo diligentius (ut quid sit *Αἰσθησις*, quid sit nobilitas intelligas) Athenodorus, Sandonius filius, quid de his rebus dicat attenderis. Sed, ut ad rem redeam, me tibi non amicum modò, verum etiam amicissimum existimes velim. profectò omnibus meis officiis efficiam, ut ita esse verè possis judicare. Tu autem si id agis ut minus mea causa, dum ego absum, debere videaris, quam ego tua laborarem: libero te ista cura. *παρ' ἐμῆς γὰρ καὶ ἀλλοῦ, Οὐκί με πρὸς τὸν, μὲν δὲ μνηστὴρ Ζῆλος.* Si autem natura es φιλαίμων, illud non pericies, quo minus tua causa velim, hoc assequere, ut, quam in partem tu accipias, minus laborem. Hæc ad te scripsi liberius, fretus conscientia officii mei, benivolentiæque: quam à me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conservabo. Vale.

ARG. Appio respondet querenti immittens sibi honores à Cicero. De rebus urbanis certiorum factum se ab Appio. De rebus suis ad Appium scribit. Sibi ab eodem Appio scribiti postulat.

M. T. C. PROCONS. S. D. 4 APPIO PULCHRO.

ETS, quantum ex tuis litteris intelligere potui, videbam, te hanc epistolam, cum ad urbem esses, esse lecturum, refrigerato jam levissimo sermone hominum provincialium: tamen, cum tu tam multis verbis ad me & de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putavi, ut tuis litteris brevi responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ, tacita mihi quodammodo relinquenda sunt. Nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certum: nisi me vultu, taciturnitate significasse, tibi non esse amicum, idque pro tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conviviis intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cum sit nihil, ne quid dicatur quædam, intelligo. Illud quidem scio, meos multos, & illustres, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, & 6 cum magna sollicitudine, significatione nostræ familiaritatis, ad te verè potuisse deferri. Nam, quod ad legatos attinet, quid à me fieri potuit aut elegantius, aut iustius, quam ut sumis egentissimi marum civitatum minuerem, sine ulla imminutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis civitatibus postulantibus? Nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium, notum non erat. A patre cum essem: multorum civitatum principes ad me detulerunt, sumtus decerni legatis nimis magnos, cum solvendo civitates non essent. Hic ego multa simul cogitavi. primum te hominem, non solum sapientem,

1. Et simul peracutè querebare.] Non temerarius consensus Pall. sec. det. quart. Grut. Stev. vech. eck. cum editionum prima: & simul peracutè querebare: Sed mihi ante hoc tamen placet peracutè.
2. Adde urbanitate.] Urbanitatem omnes Pall. prætuli tamen lectionem Victorianæ: impressis & Vatic. cod. ut maxime concinnam, atque elegantem.
3. Neque ad gloriam acquirendam putarem.] Prætuli & hanc lectionem ex Vatic. atque editione Victorianæ, cum in quatuor Pall. & Stev. vech. existeret acquirendam putarem. v. l. ego: acquirendam detulsi put.
4. APPIO PULCHRO.] Vulgo addunt IMPERATORI: quod ego in

solo tertio inventi: ceteri omnes ignorant hunc titulum.
5. De improborum oratione scripsisses.] In optimo codice Pal. pr. & Grut. quemadmodum Lambinus coniecit: oratione. sed ideo ego non referrem ad triumphum meritorum, quos somniat Lamb.
6. Cum magna sollicitudine, significatione nostræ fam.] Ea est lectio primarum editionum, Pall. quatuor, eodemque Gulielm. anorum ac Gruterian. Pal. tert. sollicitudine significatione: quam scripturam nescio unde, aliquis ore Venetæ editionis adposuit. Vulgo: cum magna nostra significatione nostræ fam.

scientem, verumetiam (ut nunc loquimur) non urbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadis pro tribunalibus, multis verbis disputavisse: primum, Appium Claudium, senatui, populoque Rom. non Myndensium testimonio, (de ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte, esse laudatum: deinde me ista vidisse multis accidere, ut eorum causa legationes Romam venirent: sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent: consilium totum videri mihi necessarium. Si autem vellet declarare in eo officium suum, laudaturum me, si qui suo sumtu sanctus esset officio: concessurum, si legitimum: non permissurum, si infinitum. Quid enim reprehendi potest, nisi quod addis, visum esse quibusdam edictum meum, quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum? Jam non tam mihi videntur injuriam facere illi, qui hæc disputant, quam si cujus aures ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum: nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissime scriptum caput est, quod pertinet ad minuendos sumtus civitatum: quo in capite sunt quædam nova, salutaria civitatibus: quibus ego magnopere delector. Hoc verò, ex quo suspicio nata est, me exquisivisse aliquid, in quo te offenderem, translativum est. Neque enim eram tam desipiens, ut private rei causa legari putarem, qui & tibi non privato, & pro re non privata sua, sed publica non in privato, sed in publico orbis terræ consilio, id est, in senatu ut gratias agerent, mittebantur: neque cum edixi, ne quis injussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maxime in tuis literis irridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent, cum ego Laodiceam usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum dicecesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus, legationesque convenirent? Nisi forte postea ceperunt eam, quam ego Taurum transgressus sum, quod certe non ita est. Cum enim Laodiceam, cum Apameam, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconii essem: quibus in oppidis omnibus commoratus sum: omnes jam istius generis legationes erant constituta. Atque hoc tamen te scire volo, ne de isto sumtu legationum aut minuendo, aut remittendo decrevisse nihil, nisi quod principes civitatum à me postulassent: ne in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem (quam tu non ignoras) capitum, atque ostiorum inducerentur sumtus minime necessarii. Ego autem cum hoc suscepissem, non solum justitia, sed etiam misericordia adductus, ut levarem miseris perditas civitates, & perditas maxime per magistratus suos, non potui in illo sumtu non necessario negligens esse. Tu, cum istiusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. Si autem hoc genere delectaris, ut, quæ tibi in mentem veniant, aliis attribuas: genus

sermonis inducis in amicitiam minime liberale. Ego si in provincia detrudere de tua fama umquam cogitarem, non ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brundisii, neque ad præfectum fabrum Coreyræ, quem in locum me venire velles, retulissem. Quare potes, doctissimi hominibus auctoribus, quorum sunt de amicitia gerenda præclarissimi scripti libri, genus hoc totum orationis tollere, DISPUTABANT, EGO CONTRA DISSEREBAM. DICEBANT, EGO NEGABAM. An mihi de te nihil esse dictum umquam putas? ne hoc quidem, quoddam me Laodiceam venire voluisses, Taurum ipse transisti? Quod istidem diebus meus conventus erat Apameæ, Synnadis, Philomeli, tuus Tharsi? Non dicam plura, ne, in quo te oburgem, id ipsum videar imitari. Illud dicam, ut sentio: si ista, quæ alios loqui dicis, ipse sentis: tua summa culpa est. sin autem alii tecum hæc loquuntur: tua tamen, quod audis, culpa nonnulla est. Mea ratio in tota amicitia nostra constans, & gravis reperitur. Quod si qui me astutiorum fingit: quid potest esse callidius, quam, cum te absentem semper defenderim, cum præsertim mihi usum venturam non arbitrarer, ut ego quoque absens à te defendendus essem: nunc committerem, ut tu jure optimo me absentem deserere posses? Unum genus excipio sermonis, in quo per se aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: si aut legatorum tuorum cuiquam, aut præfectorum, aut tribunorum militum male dicitur: quod tamen ipsum non mehercule adhuc accidit me audiente, ut aut gravius diceretur, aut in plura, quam mecum Coreyræ Clodius est locutus: cum in eo genere maxime quereretur te aliorum improbitate minus felicem fuisse. Hos ego sermones, quod & multi sunt, & tuam existimationem, ut ego sentio, non offendunt, lacerativi numquam, sed non valde repressi. Si quis est, qui neminem bona fide in gratiam putet redire posse: non nostram sine perfidia coarguit, sed indicas suam: simulque non de me is pejus, quam de te existimat. Sin autem quem mea instituta in provincia non delectant: & quadam dissimilitudine institutorum meorum, ac tuorum lædi se putat, eam uterque nostrum recte fecerit, sed non idem uterque secutus sit: hunc ego amicum habere non curo. Liberalitas tua, ut hominis nobilissimi, latius in provincia patuit: Nostra si angustior (etsi de tua prolisa, beneficaque natura limavit aliquid posterior annus, propter quandam tristitiam temporum) non debent mirari homines, cum & natura semper ad largiendum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alii moventur, istidem ego movear: *me esse acerbum sibi, ut sim dulcis tibi.* De rebus urbanis quoddam certiores fecisti, cum per se mihi gratum fuit, tum quod significasti, tibi omnia mea mandata curæ fore. In quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, ne quid mihi ad hoc negotii aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiumque nostrum collegam, & familiarum, roges, ut, si umquam mea causa quidquam aut sensit, aut fecit, de hac quoque sententia bima decedat: qua mihi nihil potest esse inimicitias. De nostris rebus quod scire

Y y 3 vis 2

1. Quod si qui me astutiorum fingit: quid potest esse callidius. Sic ante Lambin. prima editio ac Victorio: qui pro quis ut paulo supra; si qui sua sumtu sumtus esse officios ex Pall. sec. Grut. Vatic. Jam callidus est in primo, quare quoniam in Peck. Grut. in sec. ter. callidus puto antiqua scriptura non geminans liquidas hæc scripsit, vulgo in callidus nimis frivolum. Ceterum paulo post est in Pall. sec. cum præsertim mihi usum venturam non arbitrarer, quod valde probat. Sic Plant. C. fell. si quis autem dicitur, Item Bæch. An pro heredes si magis usum venturam. Forent. Heaut. Non usum venturam spero, aut si nolis sic accipere, accipit ut idem Aler. Plorum. Nec cum his sumtus unquam usum venturam: ut suspicariet mala. Pall. ter. usum venturam.

2. Si aut legatorum tuorum cuiquam, aut præfectorum, aut tribunorum militum male dicitur. Heic potius alius credidi quam mihi: puta Victorio, Manutio. Lambino hanc lectionem exhibentibus, accedente Vaticano eod. in quo, talis scriptura testat. ceterum nullos nos horam huic lectioni favet: quorum ten. & Grutes, quippiam aut præf. aut trib. militum male dicitur quod ego

non spernere rationibus mihi domi conductis possum. primus verò accedit ad Victorianam lect. quippe quipiam & emipiam, jam verò una sepe ex brevitate ignorantia præteritur; ut modò supra. Illud verò recte est ex Palat. pr. sec. Grut. Medic. Vatic. emendatum, ut in pluri. vulgo in sept. aut imperio, quod tamen velut legitimum nonnullos codices invadit & infect.

3. Nostra si angustior, & si. Vulgo angustior erit, sed istud verbi neg; in melioribus editionibus, neque in ullis mss. conspicitur. amandavi ergo eis angustior, ceterum in omnibus nostris, ut & tribus Galiel. est dimittatis non limavit. Egnatius quia invenerat in Medicis limavit, legit limavit, quod verbum est Latinum & proprium hu jus sensus, ductum à lima quæ atretit quod superfluit. Mihi in illo limavit subesse aliquid suspicio est: atque hoc tot codicum fides apud me fundata est, quam vel monumenta sagacissima conjectura seo acuminis.

4. Nihil potest esse inimicitias. Et hæc quatuor Pall. priorum scriptura est: ac Grutesiani, vulgo inimicitias. vide supra hoc eodem libro.

vis: Tarso, nonis Octobr. Amanum versus profecti sumus. Hæc scripsi postidie ejus diei, cum castra haberem in agro Moshestia. Si quid egero, scribam ad te: neque domum umquam ad me litteras mittam, quin adjungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis quod queris, fuisse nullos puos. Arabes qui fuerunt, admisso Parthico ornato, dicuntur omnes revertisse. Hostem esse in Syria negant ullum. Tu velim ad me quam sapissimè, & de tuis rebus scribas, & de meis, & de omni reipublica statu, de quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis litteris cognovi, Pompejum nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

¶ ARG. Litteras ab Appio sibi inhumanissime scriptas ait. Gratulatur Appio triumphaturo: Libros Augurales petit ab eodem Appio, & ut sibi decerni supplicationem curet.

M. T. C. APPIO PULCHRO S. D.

¶ Vix tandem legi litteras dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officii, diligentie. Adspexit videlicet urbis tibi tuam pristinam urbanitatem reddidit. Nam, quas ex itinere ante, quam ex Asia egressus es, ad me litteras misisti, unas de legatis à me prohibitis proficisci, alteras de Appianorum ædificatione impedita, legi perinvitus. Itaque conscientia mea constantis erga te voluntatis, rescripti tibi subiratus. Iis vero litteris lectis, quas Philotimo, liberto meo, dedisti, cognovi, intellexique, in provincia multos fuisse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nolent: ad urbem verò ut accesseris, vel potius ut primum tuos videris, cognosse te ex iis, qua in te absentem fide, qua in omnibus officiis tuendis erga te observantia, & constantia fuisset. Itaque quanti illud me æstimare putas, quod est in tuis litteris scriptum: si quid inciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, etsi vix fieri possit, tamen te parem mihi gratiam relaturum? Tu verò facile facies. NIHIL EST enim, quod studio, & benivolentia, vel amore potius, effici non possit. Ego, etsi & ipse ita judicabam, & fiebam crebro à meis per litteras certior: tamen maximam lætitiã cepi ex tuis litteris de spe minime dubia, & planè explorata triumphi tui: neque verò eo eam, causam, quo ipse facilis consequeretur: (nam id quidem *ἰσχυρὸς* est) sed, mehercule, quod tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa cara per se. Quare quoniam plureis tu habes, quam ceteri, quos scias in hanc provinciam proficisci, quod te adeunt ferè omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simul atque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, litteras miseris. Longi subfelli (ut noster Pompejus appellat) judicatio, & mora, si quem tibi item unum, alterumve diem abstulerit, (quid enim potest amplius?) tua tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed si me diligis, si à me diligis vis, ad me litteras, ut quam primum lætitiã a facias, mitto. Et velim, reliquam quod est promissi, ac muneris tui, mihi persolvere. Cum ipsam cognitionem juris augurii consequi cupio, tum mehercule tuis increduliter studiis erga me, munericibusque delector. Quod autem à me tale quiddam desideras, sanè mihi considerandum est, quoniam te remunerer potissimum genere: nam profectò non est meum, qui in scribendo (ut soles admirari) tantum indulgentiam ponam, com-

mittere, ut negligens scribendo fuisse videat: præteritum cum id non modo negligentis, sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. Verùm hæc videbimus. Illud, quod polliceris, velim pro tua fide, diligentiaque, & pro nostra non insituta, sed jam inveterata amicitia, cures, emitate, ut supplicatio nobis quam honorificentissimè, quam primumque decernatur. Omnino serius mihi litteras, quam vellem: in quo cum difficultas navigandi fuit odiosus, & tum ipsam discessum senatus incidisse credo litteras meas. Sed id feci adductus auctoritate, & consilio tuo: idque à me rectè factum puto, quod non statim, ut a puellatus imperator sim, sed aliis rebus additis, æstivisque confectis, litteras miserim. Hæc igitur tibi erunt cura, quemadmodum offensus: meque totum, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

¶ ARG. Se graviter commotum scribit quod à Dolabella ipse Appium majestati sit accusatus. De suo & omnium ordinum erga Appium studio. Rediit ad accusationem Dolabellæ. Negat siquidquam laudibus Appii detraxisse. Sua erga Appium studia commemorat. De eodem Appio censoro futuro scribit.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

¶ CUM est ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negotium facessero, etsi graviter primo nuntio commotus sum, quod mihi tam præter opinionem meam accedere potuit: tamen, ut me collegi, cetera mihi facilissima videbantur, quod & in te ipso maximam spem, & in tuis magnam habebam: multaque mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud planè molestè tuli, quod certissimum, & justissimum triumphum, hoc invidiorum consilio esse tibi ereptum videbam. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper judicavi faciendum esse: facies sapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum justissimum. Ego enim planè video fore, nervis, opibus, sapientia tua, vehementer ut inimicos tuos pœnitentem intemperantiam suam: & de me tibi sic, contestans omnes deos, promitto, atque confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quam pro salute) in hac provincia, cui tu præfuiti, rogando, deprecatois, laborando, propinquo: & auctoritate, cari hominis (ut spero) apud civitates: gravitate, imperatoris suscepturum officia, atque partes. Omnia volo à me & postules, & expectes: vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Servilius pe. brevis mihi à te litteras reddidit, quæ mihi tamen nimis longa vixit sunt. Injuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. Nollem accidisset tempus, in quo perspicere polles, quanti te, quanti Pompejum, quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum fecerem: quamquam in consuetudine quotidiana perspexisses, sicut perspicere: sed quoniam accidit, si quid à me præter ipsum erit, commissum tacinus, & admissum dedecus constet. Pontinus, qui à te tractatus est præstanti, ac singulari fide, cuius tui beneficii sum ego testis, præstat tibi memoriam, benivolentiamque, quam debet: qui, cum maximis rebus suis coactus à me invitissimo decessisset: tamen ut vidit interesse tua, descendens jam navem, Epheso Laodicæam revertit. Talis te cum studia videam habiturum esse

1. In agro Moshestia. Ita Victorius, Mod. Pal. pr. secundus verò & Peek. Moshestia. tort. mofestia. quart. quint. Mofestia. alii ut Victor. & Lamb. Mofestia: sicut dudum ante illos natos emendat. Egnatius.

2. Neque domum umquam ad me litteras mittam. Elegantisimè & optimi modo Tullianè: ex Victorio ac Vaticano, in quibus Pall. erat ad me litteras. qui hujus: venutatis vim non ceperunt, legerunt ad me litteras mittam.

3. Tamen de parem mihi gratiam relaturum. Non illepidè est prima oodicis Gruteriani scriptura: Perhenn mihi gratiam relaturum.

4. Tum ipsam discessum senatus incidisse credo litteras meas. Sic est elegantius ex tribus posterioribus Pall. & Stevvech. vulgus adiecit in hoc: etiam est circa quæritonem, quo procederet oratio regimini.

5. De me tibi sic contestans omnes deos promitto. Sic est in editionum principe, inveniit; Victorius in suis ceterum sic expressit Grut. Pall. sec. tert. quint. ob compendium scriptiois constans, alii obsequia: alii istam utriusque male. sic Cicero alibi in Verrem: Deo hominisque contrariis clamant capiti. Item pro Flacco: Quam ego te Flacci colorem terramque venustas hinc hinc ostendebat. Rectè autem hunc locum ex Festo interpretatus est Victorius.

6. Auctoritate cari hominis. Sic est in omnibus nostris mss. & editionibus, solum in Pal. secundo est à manu secunda clari hominis, quod improbandum non ducere, modo numerosiore & firmiore se teste tueretur. Clarum apud suos provinciales se fuisse, jactat Cælio lib. 11. cap. 10. quædam auctoritate apud eos, qui me non negant omnino scribi. Multum est enim in his locis: Hicim est ille, qui vult: quem senatus scripsi: etiam

esse innumerabilia, planè dubitare non possum; 1. quin tibi amplitudo ista sollicitudo futura sit, 2. Si vero efficiis, ut censores creentur: & si ita gesseris censuram, ut & debes, & potes: non tibi solum, sed tuis omnibus video in perpetuum summo te præsidio futurum. Illud pugna, & enitere, ne quid nobis temporis proteratur: ut, cum hic tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te benivolentiam navare possimus. Quæ de hominum, atque ordinum omnium erga te studiis scribis ad me, minime mihi miranda, & maxime jucunda acciderunt: eademque ad me per scripta sunt à familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem, cum tibi, cuius mihi amicitia non solum ampla, sed etiam jucunda est, 3. ea tribui, quæ debeantur: sum verò remanere etiam nunc in civitate nostra studia, prope omnium consensu, erga forteis, & industrios viros: quæ mihi ipsi una semper tributa merces est laborum, & vigiliatum mearum. Illud verò mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuisse in eo adolescente, cuius ego salutem duobus capitis iudiciis summa contentione defendi: ut, tuis inimicitias suscipiendis, oblivisceretur patroni omnium fortunarum, ac rationum suarum: præsertim cum tu omnibus, vel ornamentis, vel præsidii redundares: illi (ut levissimè dicam) multa desissent. cuius sermo stultus, & puerilis, erat jam antea ad me à M. Coelio, familiari nostro, perscriptus: de quo item sermone multa scripta sunt abs te. 4. Ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias susceperat, veterem conjunctionem diremissem, quam novam conciliaissem. Neque enim de meo erga te studio dubitare debes: neque id est obscurum cuiquam in provincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis literis suspicio quadam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus est mihi tecum expostulandi: purgandi autem mei, necessarium. Ubi enim ego cuiquam legationi sui impedimento, quò minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, si te palam odissem, minus quod tibi obesset, facere? si etiam, magis aperte inimicus es? Quòd si essem ea perfidia, qua sunt illi, qui in nos hæc conferunt: tamen ea stultitia certè non fuisset, ut aut in obscuro odio apertas inimicitias: aut, in quo tibi nihil nocerem, summam ostenderem voluntatem nocendi. 5. Ad me adire quosdam memini, qui dicerent, nimis magnos sumtus legatis decerni: quibus ego non tam imperavi, quam censui, sumtus legatis quam maxime ad legem Corneliam decernendos. Atque in eo ipso me non perleverasse, testes sunt rationes civitatum, in quibus, quantum quæque voluit legatis tuis datum induxit. Te autem quibus mendacis hominis levissimi oneravit: non modo sublatis sumtus, sed etiam à procuratoribus eorum, qui jam profecti essent, repositos, & ablatis: eamque causam multis omni-

no non eundi fuisse. Quereret tecum, atque expostularem, ni (ut supra scripti) purgato me tibi hoc tuo tempore, quam accusare te mallet: idque putarem esse rectius. Itaque nihil de te, quod credideris de me: quamobrem non non debueris credere, pauca dicam. Nam si me virum bonum, si dignum his studiis, eaque doctrina, cui me à parentibus dedi: si satis magni animi, non minimi consilii in maximis rebus perspectum habes, nihil in me, non modò perfidiosum, & infidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidem, aut jejunum debes agnoscere. 6. Sin autem me astutum, & occultum lubet fingere: quid est, quod minus cadere in ejusmodi naturam possit, quam aut florentissimi hominis aspernari benivolentiam, aut ejus existimationem oppugnare in provincia, cuius laudem domi defenderis? aut in ea te animum ostendere inimicum, in qua nihil obis? aut id eligere ad perfidiam, 7. quod ad indicandum odium apertissimum sit: ad nocendum, levissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cum te ex fratre meo, ne tunc quidem, cum tibi prope necesse esset eas agere patris, inimicum mihi fuisse cognossem? Cum verò reditum nostrum in gratiam uterque expetisset: quid in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cum te Puteolis prosequeretur, in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? Quòd si id est maxime astuti, omnia ad suam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid commodis meis aptius quam hominis nobilissimi, atque honoratissimi conjunctio: cuius opes, ingenium, liberi, affines, propinqui, mihi magno, vel ornamento, vel præsidio esse possent? Quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non astuta quadam, sed aliqua potius sapientia, secutus sum. Quid? illa vincula, quibus quidem libentissimè adstringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suavitas consuetudinis, delectatio vitæ, atque victus, sermonis societas, literæ interiores. Atque hæc domestica. Quid illa tandem popularia; reditus illustris in gratiam? in quo ne per imprudentiam quidem errari potest, sine suspitione perfidie: amplissimi sacerdotii collegium? in quo non modò amicitiam violari apud majores nostros fas non erat, sed ne optari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quæ ut omittam tam multa, atque tanta: quis umquam tanti quemquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompejum, socerum tuæ filie? Etenim si merita valent: patriam, liberos, salutem, dignitatem, memet ipsum mihi per illum restitutum puto, si consuetudinis jucunditas: quæ fuit umquam amicitia consularium in nostra civitate conjunctior? si illa amoris atque officii signa: quid mihi ille non commisit? quid non mecum communicavit?

1. Quis tibi ampliando ista sollicitudo futura sit. Qui mutarunt: quin tibi ampliando ista sollicitudo, ad dicitur suæ ac temeritatis specimen dederunt: quasi hæc omnium librorum ac miss. lectio minus liqueret, aut partem integra foret. Eam certè conspicio in Pall. omnibus, Grut. Stevv. Variè denique editione prima ac Victorii.

2. Si vero efficiis, ut censores creentur. Nondum apud me per vitæ auctoritas Lambini ut hanc scripturam Victorii (quæ est in o. Pall. Grut. tribus Guilielmianis, editionum prima) cum ipso rejicerem, quid causet? certè volgarè neque volam neque vestigium invenio: sicut & illud in quo spero doctorum reminem rivalium habituros est. Prior lectio vulgò sic concepta est, si vero efficiis ut censores creentur.

3. Ex tibi, quæ debentur non verò remanere etiam studia. Vulgò tibi videris pollicetur rectè abigunt quatuor Pall. Grut. Pec. editio prima & Victorii: nō iterum vulgatur. Quæ verò est remanere etiam studia: sed illud etiam non ex tribus quæque Pall. tert. Grut. Stevv. pro nostra verò lectione pugnant quatuor Pall. Victorii editio, sicque transposuit in prima impressione Eganè panilo post Pall. tert. Grut. Stevv. erga fratres & videris: qui codices tamen non postremo apud me sint numero: tamen non auctorem hanc novitatem ac licentiam admittendi quodvis in Cicerone assumere atque usurpare. Porro item Pall. tert. ac

Stevv. tantam temeritatem fuisse adolescenti.

4. Ego autem citius cum eo equi. Vulgò ab eo: sic est in omnibus miss. & editionibus vetustioribus. Porro omnes miss. & præterea editiones: esse ex perfidia, forte, ut Plautus ex paupertate, sed crebro permittantur &c.

5. Ad me adire quosdam memini. Verba illa quæ ex suis vetustis libris affuit V. Cl. nimirum ex Epistolo, cum æque in Pall. Grut. Guilielm. ed. pr. neque Lamb. libris compareant, nefas doxi inducere hoc eundem re vera videantur prænam in purpura. At illam subsequenter tenentur Pall. tres quatuor, Grut. Stevv. V. Cl. editiones: quantum quæque veluit, legatis tuis datum induxit: quantum magis probem Pal. pr. & Peck. scripturam quantum quæque veluit legatis tuis datum, induxit: Pal. quint. non absurdè, quantum quæque veluit legatis tuis datum, induxit.

6. Ita me astutum & occultum lubet fingere. Sic Medicorum codex, & ex eo Victorina, vulgò libet: sicut & plerique miss. pal. pr. jure, quint. jure, quæque verò, occultum ut & dicitur libet fingere. Mihi illud, verè displicere non potest.

7. Quod ad indicandum odium apertissimum sit. Pall. tert. quart. Grut. quod ad indicandum odium, quod non frustra adnoto. Inferius quinquè pall. Grut. prima edit. sit ad optari quidem sacerdotem, qui non intellexerunt vim verbi optari fecerunt pro fronte sua dicitur capiti.

vit? quid de se in senatu, cum ipse abesset, per quemquam agi maluit? in quibus ille me rebus non ornatissimum voluit amplissimè? qua denique ille facilitate, qua humanitate tulit contentionem meam pro Milone, & adversantem interdum actionibus suis quo studio providit, nequa me illius temporis invidia attingeret, cum me consilio, tum auctoritate, cum armis denique texit suis? quibus quidem temporibus hæc in eo gravitas, hæc animi altitudo fuit, non modò ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis fecisti: sed ne summorum quidem hominum malivolis de me sermonibus crederet. Hujus igitur filius cum sit gener tuus, cumque præter hanc conjunctionem affinitatis, quam sis Cn. Pompejo carus, quamque jucundus, intelligam: quo tandem animo in te esse debeo? cum præsertim eas ad me is litteras miserit, quibus, etiam sibi, cui sum amicissimus, hostis essem, placaret tamen: totumque me ad ejus viri, ita de me meriti voluntatem nuntiumque converterem. Sed hæc hæc tenus. pluribus enim etiam fortasse verbis, quam necesse fuit, scripta sunt. Nunc ea, quæ à me profecta, quæque instituta sunt cognosce.

** Non pauca desiderantur, quæ fortassis ipso eo Cic. detracta sunt. **

Atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quam pro periculo tuo. Te enim (ut spero) propediem censorem audiemus: cuius magistratus officia, quæ sunt maximi animi, summique consilii, tibi diligentius, & accuratius, quam hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda esse censeo. Vale.

ARG. Duabus epistolis Appii respondet. In prima responsione gratulatur Appio majestati absoluto, eundem ambitum absolventem sperat: testes mercenarii notandos pollicetur. in alterius epistola responsione, de forma Republicæ ab Appio sibi expressa, de Auguralibus ejus libri: de duabus epistolis ad Appium antebac scriptis paulo Stomachosioribus judicio Appii de epistola censura agit.

M. T. C. APPIO PULCHRO, (UT SPERO) CENSORI, S. D.

CUM essem in castris ad fluvium Pyramum, reddita mihi sunt uno tempore à te epistola duæ, quas ad me Servilius Tarso miserat. Earum in altera dies erat adscripta nonarum Aprilium: in altera, quæ mihi recentior videbatur, dies non erat. Respondebo igitur superiori prius: in qua scribis ad me de absolutione majestatis, de qua, etiam per multum antè certior factus eram literis, nuntiis, fama denique ipsa (nihil enim fuit clarior: non quò quisquam aliter putasset: sed nihil de insignibus ad laudem viris, & obscurè nuntiari solet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ litteræ: non solum quia planius loquebantur, & uberius, quam vulgi sermo: sed etiam quia magis videbar tibi gratulari, cum de te ex teipso audiebam. Complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolam verò osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum. Quæ enim à cuncto populo, à senatu, à iudicibus, ingenio, industria, virtuti tribuantur: quia mihi ipsi assessor fortasse, cum ea esse in me fingo: mihi quoque ipsi tribui puto. Nec tam gloriosum exitum tui iudicii existitisse, sed tam pravam inimicorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu verò quid interest, inquires, an de majestate? Ad rem nihil, alterum enim non attingit: alterum auxilii. Verumtamen est majestas (ut Sulla

voluit) ne in quemvis impunè declamare liceret. Ambitus verò, ita a pertam vim habet, ut aut accusetur improbè, aut defendatur, qui enim facta, aut non facta largitio ignorari potest? Tuorum autem honorum, curus, cui suspectus umquam fuit? Me miserum, qui non affueam, quos ego risus excitassem! Sed de majestatis iudicio duo mihi illa ex tuis litteris jucundissima fuerunt: unum, quòd te ab ipsa rep. defensum scribis: quæ quidem, etiam in summa bonorum, & fortium civium copia, tueri taleis viros deberet: nunc verò eò magis, quòd tanta penuria est in omni, vel honoris, vel ætatis gradu, ut tam orba civitas taleis tutores complecti debeat: alterum, quòd Pompeji, & Bruti fidem, benivolentiamque mirificè laudas. Lator virtute, & officio, cum tuorum necessariorum, meorum amicissimorum: tum alterius, omnium seculorum & gentium principis: alterius, jam pridem juvenutis, celeriter (ut spero) civitatis. De mercenariis testibus à suis civitatibus notandis, nisi jam factum aliquid est per Flacum, fiet à me, cum per Asiam decedam. Nunc ad alteram epistolam venio. Quòd ad me quasi formam comitum temporum, & totius reip. misisti expressam: prudentia litterarum tuarum valde mihi est grata. Video enim & pericula leviora, quam timebam, & majora præsidia, si quidem (ut scribis) omnes vires civitatis se ad Pompeji ductum applicaverunt, tumque simul promptum animum, & alacrem perspexi ad defendendam rem. mirificamque cepi voluptatem ex hac tua diligentia, quòd in summis tuis occupationibus, mihi tamen reip. statum per te notum esse voluisti. Nam auguralis libros ad commune utriusque nostrum otium serva. Ego enim, à te cum tua promissa per litteras flagitabam, ad urbem te otiosissimum esse arbitrabar nunc tamen, ut ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes tuas confectas omnes expectabo. Tullius, cui mandata ad me dedisti, non convenerat me: nec erat jam quisquam mecum tuorum. præter omnes meos, qui sunt omnes tui. Stomachosiores meas litteras quas dicas esse, non intelligo, bis ad te scripti, me purgans diligenter: te leviter accusans in eo, quòd de me cito credidisses: quod genus querelæ mihi quidem videbatur esse amici. Sin tibi displicet, non utar eo posthac. Sed si, ut scribis, hæ litteræ non fuerunt disertas, cito meas non fuisset. Ut enim Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu (liber enim mihi joculari) quod dilectum non erit, ne putaris meum. Vale, & in censura, si jam es censor, (ut spero) de proavo multum cogitato tuo.

** ARG. Duabus de rebus hic agit. Gratulatur Appio ambitu absoluto: deinde purgat se de nuptiis Tullie, se absente, conciliatis cum Dolabella Appii accusatore.*

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

GRATULABOR tibi prius: (ita enim rerum ordo postulat) deinde ad me convertat. Ego verò vehementer gratulor de iudicio ambitus: neque id, quòd nemini dubium fuit, absolutum esse te: sed illud, quòd, quo melior civis, & quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoque plura virtutis, & industriae ornamenta in te sunt, eo mirandum est magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse absconditam malivolentiam, quæ te impugnare auderet: non horum temporum, non horum hominum, atque horum negotium: nihil jam sum pridem admiratus magis

1. Quibus ille me rebus non ornatissimum voluit amplissimè? Sic editio veterum ac Victor. Pall. quinque Geut. vulgo: quibus ille me in rebus non ornatissimum voluit.

2. Adversantem interdum actionibus suis. Sic vet. cod. sic quint. Palae. Vict. editio. Grut. tamen adversantem, quasi esset adversari, adversari & occurere cupere atque affectare, sicut apud Plautum *Domitiana* aliaque; multum ut Milonis intentio potius in conatu fuerit quam affectu. Multa elegantia & antiqua exciderunt: imò præcipitavit ex Ciceronis sublimata facundia, pro quibus nunc humilia, jejuna, sordida sustulimus. ut Gualdo post, eadem Palae. tertio *armis denique detinuit*: cum sit in anti-

quinibus, hoc est Latine puritatis genuinis auctoribus *dirigere* æque intense & accurate regere, ac *deamare* impense amare & cetera: in loc. conspicitur *atque*, vulgo *atque* sicut supra *adversantem*.

3. *Obscurè nuntiari solet.* Peck. *nuntiare*, quod probabat Guald. referre atque ad famam, quod in nullo omnium nostrorum nisi reperis prima editio illud agnoscit.

4. *Tum alterius omnium seculorum.* Dudum adnotatum est, superflue voce maxime, quo carere video omnes libros.

5. *Quo vis clarior.* Peckii liber (quo cum consensisse Pal. pr. videre video ex raturæ) *industriæ*, unde Gualdus volebat *industriæ*.

magis. De me autem, suscipe paullisper meas partes, & eum te esse finge, qui sum ego: si facile inveneris quod dicas, noli ignoscere hâstitationi meæ. Ego verò velim mihi, Tullique meæ (sicut tu amicissimè, & suavissimè optas) prosperè evenire ea, quæ, me insciente, facta sunt à meis: sed ita cecidisse, ut agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opro. verumtamen plus me in hac spe, tua sapientia & humanitas consolatur, quàm opportunitas temporis. Itaque, quemadmodum expediam exitum hujus institutæ orationis, non reperio. neque enim tristius dicere quidquam debeo ea de re, quam tu ipse omnibus optimis prosequeris. neque non me tamen mordet aliquid: in quo unum vereor, ne tu parùm perspicias ea, quæ gesta sunt, & ab aliis esse gesta, quibus ego ita mandaram, ut, cum tam longè absuturus essem, ad me ne referrent: agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur si assuisses? Rem probassem. de tempore, nihil te invito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me, jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam. Leva me igitur hoc onere. numquam enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. 2 Sic habeto tamen: nisi jam tunc omnia negotia cum summa tua dignitate diligentissimè confecissem, tamen si nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen, hac mihi affinitate renuntiata, non majore equidem studio, sed acrius, apertius, significantius dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi, & jam imperio annuo terminato, ante diem 111. Nonas Sextileis, cum ad Sidam navi accederem, & mecum Q. Servilius esset, litteræ à meis sunt reddita. dixi statim Servilio (etenim videbatur esse commotus) ut omnia à me majora expectaret. quid multa? benivolentior tibi, quàm fui, nihilo sum factus: diligentior ad declarandam benivolentiam, multò. Nam, ut vetus nostra similtas antèa stimulabat me, ut caverem, ne cui suspicionem fictè reconciliatæ gratiæ

darem: sic affinitas novam curam mihi offert cavendi, ne quid de summo meo erga te amore detractum esse videatur. Vale.

ARG. Agit Appio gratias de supplicatione sibi ejus officio donata.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. P. D.

QUA S I divinarem, tali in officio fore mihi aliquid, quando expetendum studium tuum: sic, cum de tuis rebus gestis agebatur, inserviebam honori tuo. Dicam tamen verò, plus, quàm acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non percipit, te non solum auctoritate orationis, sententia tua quibus ego à tali viro contentus eram: sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conveniendis meis, nullum onus officii cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multo sunt, quàm illa ipsa, propter quæ hæc laborantur. **INSIGNIA** enim **VIRTUTIS** multj etiam sine virtute assecuti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitie nostræ, ipsam amicitiam: qua nihil est uberius, præsertim in iis studiis, quibus uterque nostrum devinctus est. Nam tibi me profiteor, & in rep. socium, de qua idem sentimus: & in quotidiana vita conjunctum, cum iis artibus, studiisque, quæ colimus. Velim ita fortuna tulisset, quanti ego omnes tuos facio, uti tu meos facere posses: quod tamen ipsum, nescio qua permotus animi divinatione, non despero. Sed hoc nihil ad te: nostram est onus. Illud velim sic habeas, quòd intelliges, hac renovata, additum potius aliquid ad meum erga te studium, cui nihil videbatur addi posse, quàm quidquam esse detractum. Cum hæc scriberem, censorem jam te esse sperabam. eo brevior est hæc epistola, & ut adversus magistrum morum, modestior. Vale.

Yy 5

M. TUL-

1. Ab aliis esse gesta. Ita Pall. sec. quart. quint. Var. V. l. t. vulgò, ab illis esse.

2. Sic habeto tamen. Sic est in melioribus, & Victorii, item in Pall. Græc. vulgò, sed tamen sic habeto.

EPISTOLARUM LIBER QUARTVS AD SER. SULPICIUM.

ARG. De statu Reip. mutato Caesaris & Pompeji discordiis.

A JUS Trebatiis, familiaris meus, ad me scripsit, te ex te quaesisse, quibus in locis essem: molestusque te ferre, quod me propter valitudinem tuam, cum ad urbem accessissem, non vidisses: & hoc tempore velle te mecum, si propius accessissem, de officio utriusque nostrum communicare. Utinam, Servi, salvis rebus, (sic enim est dicendum) colloqui potuissemus inter nos, profecto aliquod opis occidenti reip. tulissemus. Cognovam enim jam absens, te hanc mala multo ante providentem, defensorem pacis, & in consulatu tuo, & post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium tuum probarem, & idem ipse sentirem, nihil proficiebam. Serò enim veneram: solus eram: rudis (etsi videbar) in causa: incidit in hominum pugnandi cupidorum insanias. Nunc, quoniam nihil jam videbimur opulari posse reip. si quid est, in quo nobismetipsis consulere possimus, non ut aliquid ex pristino statu nostro retineamus, sed ut quam honestissime me lugeamus: nemo est omnium, quicum potius mihi, quam tecum, communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum, quorum similes esse debemus, exempla: neque doctissimorum quos semper coluisti, praecepta te fugiunt. Atque ipse antea ad te scripsissem, te frustra in senatum sive potius, in conventum senatorum esse venturum, ni veritas essem, ne ejus animum offenderem, qui à me, ut te imitaret, petebat. Cui quidem ego me cum rogaret, ut ad essem in senatu, eadem omnia, quae à te de pace, & de Hispanis dicta sunt, ostendi me esse dicturum. Res vides quomodo se habeat: orbè terrarum, imperiis distributis, ardeat bello: urbem sine legibus, sine judiciis, sine jure, sine fide, relicta in direptioni, & incendiis. Itaque mihi venire in mentem nihil potest, non modò qui sperem: sed vix jam quid audeam optare. Sin autem tibi, homini prudentissimo, videtur utile esse, nos colloqui: quamquam longius etiam cogitabam ab urbe discedere, cujus jam etiam nomen invitus audio, tamen propius accedam. Trebatioque mandavi, ut, si quid tu eum velles ad me mittere, ne recusaret: idque ut facias, velim: aut, si quem tuorum fidelium voles, ad me mitteras: ne aut tibi exire ex urbe: necesse sit, aut mihi accedere. Ego tantum tibi tribuo, quantum mihi fortasse arrego: ut exploratum habeam, quidquid nos communi sententia statuerimus, id omnes homines probaturos, Vale.

ARG. Pompeij partes Caesarianae se anteponeat.
M. T. C. SER. SULPICIO, S. D.

A D III. Kal. Majas cum essem in Cumano, accepi tuas litteras: quibus lectis, cognovi, non satis prudenter fecisse Philotimum: qui, cum abs te mandata haberet, ut scribis, de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, litteras tuas misisset: quas intellexi breviores fuisse, quod eum perlaturum putasses. Sed tamen, postquam litteras tuas legi, Postumia tua me convenit, & Servius noster. His placuit, ut tu in Cumanum venires: quod etiam mecum, ut ad te scriberem, egerunt. Quod meum consilium exquiris: id est tale, ut capere facilius ipse possim, quam alteri dare. Quid enim est, quod audeam suadere tibi, homini summa auctoritate, summaque prudentia? Si quid rectissimum sit, quaerimus: perspicuum est, si quid maxime expediat, obscurum. Si in sumas, qui profecto esse debemus, ut nihil arbitremur expedire, nisi quod rectum, honestumque sit: non potest esse dubium, quid faciendum nobis sit. Quod existimas, meam causam conjunctam esse cum tua: cerè similis in utroque, nostrum, cum optimè sentiremus, error fuit. Nam omnia utriusque consilia ad concordiam spectaverunt: qua cum ipsi Caesari nihil esset utilius, gratiam quoque nos inire ab eo, defendenda pace, arbitrabamur. Quantum nos fefellerit, & quem in

locum res deducta sit, vides. Neque solum ea perspicis, quae geruntur, quaeque jam gesta sunt: sed etiam, qui cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare oportet ea, quae sunt: aut interesse, etiam si non probes: quorum altera mihi turpis: altera etiam periculosa ratio videtur. Restat, ut discedendum putem. In quo reliqua videtur esse deliberatio, quod consilium in discessu, quae loca sequamur. Omnino cum inferior res nunquam accidit, tum ne deliberatio quidem difficilior. Nihil enim constitui potest, quod non incurrat in magnam aliquam difficultatem. Tu, si videbitur, ita censeo facias: ut si habes jam statutum, quid tibi agendum putes, in quo non sit conjunctum consilium tuum cum meo, supercedeas hoc labore itineris, sin autem est quod mecum communicare velis, ego te expectabo. Tu, quod tuo commodo fiat, quam primum velim, venias, sicut intellexi & Servio, & Postumia placere. Vale.

ARG. Sulpicium consolatur, Achaei praepositum à Caesare post victum in Pharsalia Pompejum.

M. T. C. SER. SULPICIO, S. D.

V EHEMENTER te esse sollicitum, & in communibus miseriis praecipuo quodam dolore angere, multi ad nos quotidie deferunt. Quod quamquam minimè miror, & meum quodammodo agnosco: doleo tamen, te sapientia praeditum prope singularem, non tuis bonis delectari potius, quam alienis. Me quidem, etsi nemini concedo, qui majorem ex pernicie, & peste rei, molestiam traxerit: tamen multa jam consolantur, maximeque conscientia consiliorum meorum. Multo enim antea, tanquam ex aliqua specula, prospexi tempestatem futuram: neque id solum mea sponte, sed multo etiam magis, monente, & denuntiante te. Etsi enim abfui magnam partem consulatus tui: tamen & absens cognoscebam, quae esset tua in hoc pestifero bello cavendo, & praedicendo sententia: & ipse affui primis temporibus tui consulatus, cum accuratissimè monuisti senatum, collectis omnibus bellis civilibus, ut & illa timerent, quae meminissent: & scirent, cum superiores, nullo tali exemplo antea in rep. cognito, tam crudeles fuissent: quicumque postea temp. oppressisset armis, multo intolerabiliorem futurum. Nam, quod exemplo sit, id etiam jure fieri putant: sed aliquid, atque adeo multa addunt, & afferunt de iugo. Quare meminisse debes, eos, qui auctoritatem, & consilium tuum non sunt secuti, sua stultitia occidisse: cum tua prudentia salvi esse potuissent. Dices: Quid me ista res consolatur in tantis tenebris, & quasi parietinis reip.? Est omnino vix consolabilis dolor: tanta est omnium rerum amissio, & desperatio reconperandi. Sed tamen & Caesar ipse ita de te judicat: & omnes cives sic existimant: quasi si lumen aliquod exstinctis ceteris, elucere sanctitatem & prudentiam, & dignitatem tuam. Haec tibi ad levandas molestias magna esse debent. Quod autem à tuis absedis: eo levius ferendum est, quod eodem tempore à multis & magnis molestiis abes: quas ad te omnes perferberem, nisi vererem, ne ea cognosceres absens, quae quia non vides, mihi videris meliorem esse conditione, quam nos, qui videmus. Haec tamen existimo nostram consolationem rectè adhibitam esse, quoad certior ab homine amicissimo fieres iis de rebus, quibus levati possent molestiae tuae. Reliqua sunt in te ipso, neque mihi ignota, nec minima solatia, ut quidem ego sentio, multo maxima: quae ego experiens quotidie, sic probò, ut ea mihi salutem afferre videantur. Te autem ab initio aetatis memoria teneo summè omnium doctrinarum studiosum fuisse, omniaque, quae à sapientissimis ad bene vivendum tradita essent, summo studio, curaque didicisse: quae quidem vel optimis rebus & usui, & delectationi esse possent. his vero temporibus habemus aliud nihil, quo acquiescamus. Nihil faciam insolenter: neque, tali vel

scientiis,

scientia, vel natura præditum, hortabor, ut ad eas te referas
arteis quibus à primis temporibus ætatis studium tuum de-
disti. Tantum dicam, quod te spero approbaturum, me, po-
stea quam illi arti, cui studueram, nihil esse loci neq; in cu-
ria, neq; in foro videre, omnem meam curam, atq; operam
ad philosophiam contulisse. Tuæ scientiæ excellenti, ac sin-
gulari nō multo plus, quàm nostræ, relicum est loci. Quare
nō equidem te moneo: sed mihi ita persuasi, te quoq; in iis-
dem versari rebus, quæ, etiam si minus prodesse, animum
tamen à sollicitudine abducerent. Servius quidem tuus in
omnibus ingenii artibus, in primisque hac, in qua ego me
scripsi acquiescere, ita versatur, ut excellat. A me verò sic di-
ligitur, ut tibi uni concedam, præterea nemini. mihiq; ab eo
gratia refertur: in quo ille existimat, quod facile appareat,
cum me colat, & observet, tibi quoque in eo se facere gra-
tissimum. Vale.

ARG. *Litteras Sulpicii commendat Achaje administrationem à
Sulpicio recusatam probat. De Marcello à Casare restituta, & senatus
precibus donato scribit. De Sulpicii filio. De rebus urbanis & Casare.*

M. T. C. S. D. SER. SULPICIO.

Accipio excusationem tuam, qua usus es, cur sæpius ad
me litteras uno exēplo dedisses: sed accipio ex ea par-
te, quatenus aut negligentia, aut improbitate eorum, qui e-
pistolas accipiunt, fieri scribis, ne ad nos perferantur. illam
partē excusationis, qua te scribis orationis paupertate (sic
enim appellas) iisdem verbis epistolas sæpius mittere, nec
nosco, nec probō. Et ego ipse, quem tu per jocum (sic enim
accipio) divitiis orationis habere dicis, me non esse verbo-
rum admodum inopem agnosco: *εργασθε, & x* enim non
necesse est: sed tamē idē (nec hoc *εργασθε, & x*) facile ce-
do tuorum scriptorum subtilitati, & elegantia. Consilium
tuum, quo te usum scribis, hoc a Chalcicum negotium non re-
cusavisse, cum semper probavisset, tum multo magis pro-
bavi, lectis tuis proximis litteris. Omnes enim causæ, quas
comemorās, iustissimæ sunt, tuæq; & auctoritate, & prudentia
dignissimæ. Quod aliter cetidisse rem existimas, atq; o-
pinatus sis: id tibi nullo modo assentior. Sed quia tanta per-
turbatio, & confusio est rerum: ita percussa, & prostrata se-
dissimo bello jacent omnia, ut is cuiq; locus, ubi ipse sit, ut
sibi quisq; miserrimus esse videatur: propterea & tui te cō-
siliū pœnetet: & nos, qui domi sumus, tibi beati videmur: at
contra nobis, non tu quidem vacuus molestia, sed præ no-
bis beatus. Atq; hoc ipso melior est tua, quàm nostra, con-
ditio, quod tu, quid dolere, scribere audeas, nos, ne id quidem tu-
to possumus: nec id victoris vitio, quo nihil m. odorsus,
sed ipsius victoriæ, quæ civilibus bellis semper est insolens.
Uno te vicimus: quod de Marcelli, collega tui, salute paulo
antē, quàm tu, cognovimus: etiam me hercule, quod, quem
admodum ea res ageretur, vidimus. Nam sic fac existimes:
post has miseras, id est, postquam armis disceptari cœptum
est de jure publico, nihil esse actum aliud cum dignitate.
Nam & ipse Casar accusata acerbitate Marcelli, (sic enim
appellabat, laudatq; honorificentissimè & æquitate tua, &
prudentia, repente, præter spem dixit, se senatui roganti de
Marcello, ne hominis quidem causa negaturum. Fecerat au-
tem hoc senatus, ut, cum à L. Pisone mentio esset facta de
Marcello, & cum C. Marcellus se ad Casaris pedes abjecisset,
cunctus conflugeret: & ad Casarem supplex accederet.
Noli querere, ita mihi pulcher hic dies vitus est: ut speciem
aliquam videri videre quasi reviviscentis reip. Itaq; cum
omnes ante me rogati gratias Casari egissent, præter Vol-
catium (is enim, si eo loco esset, negavit se facturum fuisse)
ego rogatus, mutavi meum consilium. Nam statueram, nō
me hercule inertia, sed desiderio pristina dignitatis, in per-
petuum tacere. Fregit hoc meum consilium & Casaris in-
agnitudo animi, & senatus officium. Itaq; pluribus verbis e-
gi Casari gratias: meq; metuo, ne etiam in ceteris rebus ho-
nesto otio privarim: quod erat unum solacium in malis. Sed
tamen, quoniam effugi ejus offensionem, qui fortasse arbi-

traretur, me hanc rē, non putare, si perpetuo tacerem: mo-
dicè hoc faciam: aut etiam intra modum, ut & illius volun-
tati, & vris studiis serviam. Nam et si à prima ætate me omni
ars, & doctrina liberalis, & maxime philosophia delecta vitæ
tamen hoc studium quotidie ingravescit, credo & ætatis
maturitate ad prudentiam, & his temporum vitiis, ut nulla
res alia levare animum molestiis possit. A quo studio te ab-
duci negotiis intelligo ex tuis litteris: sed tamen aliquid jã
noctes te adjuvabunt. Servius tuus, vel potius nosser, summa
me observantia colit: cuius ego cum omni probitate, sum-
maq; virtutem studiis, doctrinaq; delector. Is mecum sæpe
de tua mansione, aut decessione communicat. Adhuc in
hac sam sententiâ, nihil ut faciamus, nisi quod maxime Cas-
sar velle videatur. Res sunt ejusmodi, ut, si Roma sis, nihil,
præter tuos, delectare possit. De reliquis, nihil melius ipso
est. Ceteri & cetera, ejusmodi, ut, si alter unum necesse sit,
audire ea malis, quàm videre. Hoc nostrum consilium no-
bis minime jucundum est, qui te videre cupimus: sed consu-
limus tibi. Vale.

q. ARG. *Consolatur Ciceronem Sulpic. mortuam filiam Terentiam la-
gentem.* SER. SULPICIIUS M. T. CICERONI. S. D.

Postea quàm mihi renuntiatum est de obitu Tullia, fi-
liae tuæ, sanè quàm pro eo, ac debui, gratia videri, molesteq;
tuli, comunemq; eam calamitatem existimavi. qui si istuc
affuissem; neq; tibi defuissem, coramq; meum dolorem tibi
deklarassem. Esti genus hoc consolationis miserum, atq; a-
cerbum est: propterea quia, per quos ea consieri debet, pro-
pinquos, ac familiaris, id ipsi pari molestia afficiuntur,
neq; sine lacrymis multis id conari possunt: uti magis ipsi
videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse
suum officium præstare: tamen quæ in præsentia in mentē
mihî venerunt, de te v. brevi ad te per scribere: non quod ea
te fugere existimem: sed quod forsitan dolore impeditus
minus ea perspicias. Quid est, quod tanto opere te commo-
veat tuus dolor intestinus? cogita, quem admodum adhuc
fortuna nobiscum egerit: ea nobis crepta esse, quæ homini-
bus non minus, quàm liberi, cara esse debent: patriam, ho-
nestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno in modo
addito, quid ad dolorem adungi potuit: aut qui non in illis
rebus exercitatis animus callere jam debet, atq; omnia mi-
nori existimare? An illius vicem (credo) doles? Quoties in
eam cogitationem necesse est & tu veneris, & nos sæpe in-
cidimus, hisce temporibus non pessime cum iis esse actum,
quibus sine dolore licitum est mortem cum vita cōr utare?
Quid autem fuit, quod illam hoc tēpore ad vivendum mag-
nopere invitare posset? quæ res quæ spes? quod animi sola-
tium? Ut cum aliquo adolescente primario conjuncta a-
tatem gereret? Licet tibi (credo) pro tua dignitate ex
hac juventute generum diligere, eujus fidei liberos tuos te-
ruto committere putares. An ut ea liberos ex se se pararet:
quos cum florentis videret, lætaretur? qui rem à parente
traditam per se tenere possent? honores ordinatim petitori
essent in rep. in amicorum negotiis libertate sua uti? Quid
horum fuit, quod non prius, quàm datum est, ademptum sit?
At verò malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc pejus
sit, hæc sufferre, & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem
consolationem attulit, volo tibi commemorare, si fortè eadē
res tibi minuere dolorem possit. Ex Asia rediens, cum
ab Ægina Megaram versus navigarem, cœpi regiones cir-
cum circa prospicere, post me erat Ægina: antè Megara.
dextra Piræus: sinistra Corinthus: quæ oppida quodam
tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata, & diruta an-
te oculos jacent. capi egomet mecum sic cogitare: Hem,
nos homunculi indignamur, si quis nostrum interiit, aut
occisus est, quorum vita brevior esse debet, cum uno loco
tor oppidum cadavera projecta jaceant? Visnetu te, Servi,
cohibere, & meminisse, hominem te esse natum? Crede
mihî: cogitatione ea nō mediocriter sum confirmatus.
Hoc idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas.

Modo

Modo uno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tanta & deminutio facta est: omnes provincie conquassatae sunt in unius mulierculæ animula si iactura facta est: tanto opere commoveris? quæ si hoc tempore non diem suum obisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit: quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum 2 ad cogitationem tuam avoca: atque ea potius reminiscere, quæ digna tua persona sunt: illam, quamdiu ei opus fuerit, vixisse, unâ cum rep. fuisse: te patrem suum, prætorem, consulem, augurem vidisse: adolescentibus primariis nuptam fuisse: omnibus bonis probè persunctam esse, cum temp. occideret, vita excessisse. Quid est, quod tu, aut illa, aut illa, quæ fortuna hoc nomine queri possitis? Denique noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum, qui aliis consuevit præcipere, & dare consilium: neque **IMITARI** malos medicos, qui in alienis morbis proficiunt tenere se medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt: sed potius, 3 quæ aliis tute præcipere soles, tute tibi subijce, atque apud animum propone. **NULLUS DOLOR EST**, quem non longinquitas temporis minuat, ac molliat. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientia tua te occurrere. Quod si qui etiam infens sensus est: qui illius in te amore, pietasque in omnibus suis, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ: da ceteris amicis, ac familiaribus, qui tuo dolore moerent: da patriæ: ut, si qua in re opus sit, opera, & consilio tuo uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit: noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam, quam reip. tempora, & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ dissidere. Quare, si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te aequè ferre posse, neque id majus, quam debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cum te tranquilliorum animo esse cognoro, de iis rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certiorum faciam. Vale.

A R G. Superiori Epistola Sulpitii respondet.
M. T. C. S. D. S. R. S. U L P I C I O.

E Go vero, Servi, vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu assuilles. Quantum enim præsens me adjuvare poteris & consolando, & propè aequè dolendo, facile ex eo intelligo, quod, litteris lectis, aliquantum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent, & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quam suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore; 4 cuius officia, jucundiora scilicet sæpe mihi fuerint:

numquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solus, & societas panè agri tudinis; sed etiam auctoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu, tali sapientia præditus, ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quod ea me solatia deficiunt, quæ ceteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus, qui filium consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit; & L. Paulus, qui duo septem diebus; & vester Gallus & M. Cato, qui summo ingenio, summa virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt, 6 ut eorum luctum ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex rep. consequebantur. Mihi autem, amisit ornamentis, quæ ipse commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus: unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis, non reip. procuratore impediuntur cogitationes meæ: nihil in foro agere licebat, adspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industria meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed, cum cogitarem, hæc mihi tecum, & eum quibusdam esse communia: & cum frangerem jam ipse me, cogere me; illa ferre toleranter, habebam quod confugerem, ubi conqueſcerem, cuius in sermone, & suavitate omnes curas, doloresque deponerem. Nunc autem, hoc tam gravi vulnere, etiam illa 7 quæ consanuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tum me ad rep. moestum domus excipiebat, quæ levaret: sic nunc domo moerens ad temp. confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum & foro, quod nec eum dolorem, quem ad rep. capio, domus jam consolari potest, nec domesticum resp. Quo magis te exopto, teque videre quam primum cupio. 8 Major mihi levatio offerri nulla potest, quam conjunctio consuetudinis, sermonumque nostrorum: quamquam sperabam, tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem eam multis de causis te exopto quam primum videre: tum etiam, ut ante commentemur inter nos, qua ratione nobis tradendum sit hoc tempus: quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis, & liberalis, & (ut pers. exiſſe videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magnæ est tamen deliberationis, quæ ratio sit in eunda nobis non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quietiſſi. Vale.

A R G. Marcellum (consilii accipitem victo Pompejo.) hortatur ut omnibus aliis consiliis postpositis, à Casare veniam petat, & Romam redeat.

M. T. C. S. D. M. M. A R C E L L O.

E T s i eo te adhuc consilio usum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quod ea te sapientia esse iudicem, ut meum consilium non anteponam: tuo: tamen & amicitia nostræ vetustas, & tua summa erga me benivolentia, quæ mihi jam

1. Dominatio facta est. Sic rectius alii, ex vetusto codice annotant; extatque hoc in Pal. pr. codice omnium emendatissimo, qui & pro clarissimi representat carissimi quod non absque ratione: quamquam vulgatum malim. Paullò postquam homo nata erat, extatque in omnibus mss. & impressis, Lindebructus tamen corrigebat, hoc modo nata erat.

2. Ad cogitationem tuam avoca. Sic Pal. pr. Vict. editio. Pall. tres ad cogitationem tuam adveca. Pal. quart. ad cognitionem tuam adveca. vulgati, quod & ex alio vetustiore libro ad impressionem notavit Egnat. habeturque in Vat.

3. Quæ aliis tute præcipere soles, tute tibi subijce. Sic Pall. quatuor Stev. vulgò ea tibi subijce.

4. Cuius officia jucundiora scilicet sæpe mihi fuerint. Ita editio Vict. ac plerique Pall. nisi quod tert. & Grut. In eundem si sæpe mihi fuerint. duo item Gul. consulti jucundiora licet sæpe vulgò fuerint.

5. Qui duo septem diebus. Ita Pall. pr. sec. Stevv. Vac. Vict. editio. vulgò duos. Antim vester scripsit auctoritate editionis Victorianæ, Pall. pr. quart. quint. Grut. Stevv. Vat. alius noster.

6. Ut eorum luctum ipsorum dignitas consolaretur. Hæc est editio Victorianæ lectio; recepta postea Lamb. Pall. hic omnes correpta sunt

quorum pr. quint. & editio pr. ut eorum tum ipsorum, sec. ut eorum ipsorum, tert. ut eorum tamen ipsorum dignitas, quart. ac Grut. ut eorum cum ipsorum dignitas, vulgò ut eorum ipsorum dignitas, sed ut editio reperit quoque in codice Vaticanæ Bibliothecæ.

7. Quæ consanuisse videbantur, recrudescunt. Ita ex Mediceo Vi. & neque alter quoque Politiani liber, & Vat. omnes tamen Pall. sicut & Grut. ex consanuisse, quod quantum est defendit Man. Mihi tamen space ejus, verulitissimis libris adhaerere, & bonis rationibus prætere hanc libuit. Veruliora enim vulnera peioris conditionis sunt, & acque adeo de sperare salutis videantur. Cl. Gruteri nostri suspiciones; disputabilibus: ne hisce de rebus aliquid, paucis post diebus. Gifantius in Observariis suis suis Ling. Latine citat eam sanavisse, postquamque vult pro simpliciter.

8. Major mihi levatio offerri nulla potest. Princeps hujus lectionis auctor est Egnat. qui eam oræ primæ editionis adiecit, poruit tamen eadem optimo Vict. in mentem fuisse: imò eam quoque esse codicis Vat. video ex excerptis And. Schorri. sed Pal. pr. o. sicut & Grut. & Stevv. ratio, nisi quod præterea Pal. pr. ratio affere nulla potest, quod non dispiciendum videbitur, si quis sagacius indagetur.

jam à pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & salutis tue conducere arbitraret, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multo ante videris, consulatum magnificentissimè, atque optimè gesseris, præclare meministi: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeji, nec genus exercitus, probare, & semperque summè diffidere. Qua in sententia, me quoque fuisse, memoria tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus gerendis: & ego id semper egi, ne interesset. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, auctoritate, causa, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis, & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur: aut, si vincti dignitas non potest, fracti cecidi, & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abieceris certandi etiam cupiditatem: ostendisti que, sapientem, & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quòd tu, secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, hinc se in Africam contulerunt: aut quemadmodum nos, & victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres: illud, pertinacis. Fateor, à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium: à multis, etiam magni, ac fortis animi iudicatum. Sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quandam modum: præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse, quòd dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quòd vereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere: cum appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituis, ut abesse perpetuo males, quàm ea, quæ nolles, videre: tamen id cogitare deberes, ubicumque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate: qui si facile passurus esset, te carentem patria, & fortunis tuis, quietè & liberè vivere: cogitandum tibi tamen esset, Romæ & domi tuæ, cuiusmodi res esset: an Mytilenis, aut Rhodi malles vivere. Sed cum ita late pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit: nonne magis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem, etiam si oppetenda mors esset, domi, atque in patria malle, quàm in externis, atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna, pro tuis maximis, clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit: propterea quòd neque is, qui tenet tempus, patietur, neque ipsa res, tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri polo. Hi autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere considerem. Hæc te unius sollicitudines unius etiam multæ, & assidue lacrymæ C. Marcelli, fratris optimi, deprecantur: nos cura, & dolore proximi sumus: precibus tardiores, quòd jus adeundi, & cum ipsi deprecatio-

ne eguerimus, non habemus. Gratia tantum possumus quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non defumus. A tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus. Vale.

ARG. Itum Marcellum hortatur ut Romam redeat, M. T. C. S. D. M. MARCELLO.

NEQUE monere te audeo, præstanti prudentia virum: nec conficinate, maximi animi hominem, & unumque fortissimum: consolari vero aullo modo. Nam si ea, quæ acciderunt, ita fers, ut audio, gratulari magis virtuti debeo, quàm consolari dolorem tuum. Sin te tanta mala, resp. frangunt: non ita abundo ingenio, ut te consolet, cum ipse me non possim. Reliquum est igitur, ut tibi me in omni re eum præbeam, præstemque, ut ad omnia, quæ tui velint, & ita ad sim præsto, ut me non solum omnia debere tua causa, sed ea quoque, etiam quæ non possim, putem. Illud tamen vel tu me monuisse, vel cenuisse puta, vel propter benivolentiam tacere non potuisse: ut, quòd ego facio, tu quoque animum inducas: si sit aliqua resp. in ea te esse oportere, iudicio hominum, teque principem, necessitate cedentem tempori: sin autem nulla sit, hinc tamen aptissimum esse etiam ad exsulandum locum. Sic enim libertatem sequimur: qui locus hoc dominatu vacat? sin qualemcuque locum, quæ est domestica sede jucundior? Sed mihi crede, etiam is, qui omnia tenet, favet ingenii: nobilitatem verò, & dignitates hominum, quantum ei res, & ipsius causa concedit, amplectitur. Sed plura, quàm statueram. Redeo ego ad unum illud, quod tuum esse, fore cum tuis, si modo erunt tui: si minus, me certè in omnibus rebus satis nostræ conjunctioni, mori- que facturum. Vale.

ARG. Marcellum etiam atque etiam hortatur ut Romam redeat.

M. T. C. S. D. M. MARCELLO.

ET SI perpaucis ante diebus dederam, Mucio litteras, ad te pluribus verbis scriptas, quæ declaraveram, quo te animo censerem esse oportere, quid tibi faciendum arbitraret: tamen, cum Theophilus, libertus tuus proficisceretur, cuius ego fidem te, benivolentiamque perpereram, sine meis litteris, ut ad te venire nolui. Iisdem igitur de rebus etiam, ut etiam hortor, quibus superioribus litteris sortatus sum: ut in ea rep. quæcumque est, quàm primum velis esse. Multa vide bis fortasse, quæ nolis: non plura sanè, quàm audis quotidie. Non est porro tuum, uno sermo oculorum moveri: cum idem illud auribus percipias, quòd etiam majus videri solet, minus laborare. At tibi ipsi dicendum erit aliquid, quòd non sentias, ut faciendum, quòd non probes. Primum TEMPORIS, id est, necesse est parere, semper sapientis est habere, deinde non habet, ut nunc quidem est, id viri re. Dicere fortasse, quæ sentias, non licet: tacere plane licet. Omnia enim delata ad unum sunt. Is utitur consilio, re suorum quidem, sed suo. Quòd non multo sensus fiet, si is tempus teneret, quem secuti sumus. An, quod in bello, cum omnium nostrum conjunctum esse periculum suo cerneret, certorum hominum minimè prudentium

1. Semperque summè diffidete. Parum absque quin recipere coniectionem Iani Gualdini & Gruteri nostri summa, quandoquidem & eam ex verbo cod. notant ad eam primæ editionum Baptista Egnartus videtur de hoc vocabulo nostra crepanda.
2. Victori sese crediderunt. In ex luyi Victi quod receperunt Lamb. ac Man. restatque item in Vac. nec longe abeunt Pall. quimæ & Grut. q. d. videri sese crediderunt. ceteri omnes cum vulgatis, se victor esse crediderunt.
3. Cum ipsi deprecationes eguerimus. Sic est in omnibus Pall. Gr. & Pec. editione omnium vetustissimæ, neque alter edidit Vict. vulg. deprecationes.
4. Vanique fortissimum. Ita Vict. editio, ita Pall. quidem, item ex luyi

quæ vet. cod. adnotat Gul. eest unico Pall. plus tribuo quam omnibus. Iam vulgò diciturque fortissimum.
5. Ut ad sim præsto me non solum omnia debere tuas, sed et quoque etiam quæ non possum, putem. Eniaculavi hunc locum, in vulgatis male acceptum: ope quoque Pall. Grut. editionum primæ ac Vict. nam ad sim non in Pall. quatuor. prima editio, ad sim deinde quæ possum nullibi comparant, cum vulgò sequi ament post tua causa, demiq; sua sua eorumdem omnium etiam immisi, accedente quoque Stevvech. cum vulgò omiffum sit.
6. Me tuum esse præsto cum tuis. Eleganter sic edidit Vict. exatque ea lectio in Pall. omn. Grut. Var. Stevv. vulgò me tuum fore cum tuis. in Pall. tamen quarto, me tuum esse & fore, sed illud & est à sequiore manu.

ARG. P. Nigidio fidam pollicetur exsilii dubia conjectura e Cesaris amro.

M. T. C. S. D. P. NIGIDIO, FIGVLO.

13 **Q**UAE RENT mihi jamdiu, quid ad te potissimum scriberem: non modò certa res nulla, sed ne genus quidem litterarum usitatum veniebat in mentem. Unam enim partem, & consuetudinem eorum epistolarum, quibus, secundis rebus uti solebamus, tempus eripuerat: perfecteratque fortuna, ne quid tale scribere possem, aus omnino cogitare. Relinquebatur triste quoddam, & miserum, & his temporibus consentaneum genus litterarum, id quoque deficiebat in: in quo debebat esse aut promissio auxilii alicujus, aut consolatio doloris tui. Quod pollicerer, non erat. ipse enim, pari fortuna abjectus, aliorum opibus casus meos sustentabam: saepiusque mihi veniebat in mentem queri, quod ita viverem, quam gaudere, quòd viverem. Quamquam enim nulla me ipsum privatim pepulit insignis injuria: nec mihi quidquam tali tempore in mentem venit optare, quod non ultro mihi Cesar detulerit: tamen nihilominus eis conficior curis, ut ipsum, quod maneam in vita, peccare me existimem. ca-reo enim cum familiarissimis multis, quos aut mors eripuit nobis, aut distraxit fuga: tum omnibus amicis; quorum benivolentiam nobis conciliarat per me quondam, te socio, defensa resp. versoque in eorum nautagii, & bonorum direptionibus: nec audio solum, quod ipsum esset miserum, sed etiam video, quo nihil est acerbius, eorum fortunas dissipari, quibus nos olim adiutoribus illud incendium exstinximus: & in qua urbe modò gratia, auctoritate, gloria floramus, in ea nunc iis quidem omnibus creemus. Obtinemus ipsius Cesaris summam erga nos humanitatem. sed ea plus non potest, quam vis, & mutatio omnium rerum, atque temporum. Itaque opibus iis rebus omnibus, quibus & natura me, & voluntas, & consuetudo assuefecerat, cum ceteris, & quidem videor, tum mihi ipse displiceo. Natus enim ad agendum semper aliquid dignum viro, nunc non modò agendi rationem nullam habeo, sed ne cogitandi quidem: & qui antea aut oblectus hominibus, aut etiam fontibus optulari poteram, nunc P. Nigidio, uni omnium doctissimo, & sanctissimo, & maxima quondam gratia, & mihi certe amicissimo, ne benignè quidem polliceri possum. Ergo hoc creptum est litterarum genus. Reliquum est, ut consolet, & afferam rationes, quibus te à molestis coner abducere. At ea quidem facultas vel tua, vel alterius consolandi, in te summa est, frumquam in ullo fuit. Itaque eam partem, quae ab exquisita quadam ratione, & doctrina proficiscitur, non attingam, tibi totam relinquam. Quid sit forti, & sapienti homine dignum: quid gravitas, quid altitudo animi, quid acta tua vita, quid studia, quid artes, quibus à pueritia floruisti, à te flagitent, tu videbis. Ego, quod intelligere, & sentire, quia sum Romae, & quia curo, attendoque, possum: id tibi affirmo, te in istis molestiis, in quibus es hoc tempore, non diutius futurum: in iis autem, in quibus etiam nos sumus, fortasse semper fore. Videor mihi perspicere primùm ipsius assitum, qui plurimum potest, propensum ad salutem tuam. Non scribo hoc temere. **Q**UO M I N A S familiaris sum, hoc sum ad investigandum curiosior. Quo facilius, quibus est irarum, respondere tristis possit: hoc est adhuc tardior ad te molestia liberandum. Familia res verò ejus, & si quidem, qui illi jucundissimi sunt, mirabiliter de te & loquuntur, &

sentiant. Accedit eodem vulgi voluntas, vel potius consensus omnium. etiam illa, quae minimam nunc quidem potest, sed possit necesse est, resp. 3 quascumque vires habebit, ab iis ipsis, quibus tenetur, de te propediem (mihi crede) impetrabit. Redeo igitur ad id, ut jam tibi etiam pollicear aliquid, quod primò omiseram. Nam & complectar ejus familiarissimos, qui me admodum diligunt, multumque mecum sunt: & in ipsius consuetudinem, quam adhuc meus pudor mihi clausit, insinabo: & certe omnes vias persequar, quibus putabo ad id, quod volumus, pervenire posse. In hoc toto genere plura faciam, quam scribere audeo. Cetera, quae tibi à multis prompta esse certo scio, à me sunt paratissima. nihil in te familiaris mea est, quod ego meum malim esse, quam tuum. Hac de re, & de hoc genere toto, hoc scribo parcius, quòd te, & quòd ipse confido, sperare malo esse usurum tuis. Extremum illud est. 4 ut te orem, & obsecrem, animo ut maximo sis: nec ea solum memineris, quae ab aliis magnis viris accepisti: sed illa etiam, quae ipse ingenio, studioque peperisti. quae si colliges, & sperabis omnia optimè, & quae accident, qualiacumque erunt, sapienter feres. Sed haec tu melius, vel optimè omnium. Ego, quae pertinere ad te intelligam, studiohissimè omnia, diligentissimeque curabo: tuorumque tristissimo meo tempore meritorum erga me memoriam conservabo. Vale.

ARG. Duabus Epistolu Plancii respondet. Negat se primam dignitatem ratinere apud Cesarum. Denupiu cum Publiu contraclis, Terentia dimissa rescribit. Exultantem consolatur operam pollicetur: litteras ab eo press.

M. T. C. S. D. CN. PLANCIO.

B I N A S à te accepi litteras, Corcyrae datas: quam pristinam dignitatem obtinere: alteris dicebas te velle, quae egissem, bene, & feliciter evenire. Ego autem, si dignitas est, bene de republ. sentire, & bonis viris probare quòd sentias: obtineo dignitatem meam. sin autem in eodignitas est, quod sentias, aut te efficere, si possis, aut denique libera oratione defendere: ne vestigium quidem ulum est reliquum nobis dignitatis: agiturque praclarè, si nosmetipsos regere possumus, ut ea, quae partim jam ad-sunt, partim impendent, moderatè feramus: quòd est difficile in ejusmodi bello, cuius exitus ex altera parte cedem ostentat, ex altera setvritem. Quo in periculo non nihil me consolatur, cum recorder, haec me tum vidisse, cum secundas etiam res nostras, non modò adversas pettimestebam: videbam, quanto periculo de jure publico disceptaretur armis. Quibus, si vicissent ii, ad quos ego pacis spe, non belli cupiditate adductus accesseram: tamen intelligebam, & itatorum hominum, & cupidorum, & insolentium, quam crudelis esset futura victoria: sin autem vicisti essent, quantus interitus esset futurus civium, partim amplissimorum, partim etiam optimorum, qui me haec praedicentem, atque optimè consulentem saluti suae, malebant nimium timidum, quam satis prudentem existimari. Quod autem mihi de eo, quod egerim, gratularis: te ita velle certò scio: sed ego tam misero tempore nihil novi consilii cepissem, nisi in reditu meo nihil meliores res domesticas, quam tempubl. offendissem. Quibus enim pro meis immortalibus beneficiis, carissima mea salus, & mea fortuna esse debebant: cum propter eorum scelus tristis mihi

1. Pari fortuna abjectus. Alii affluens. Crumenianus codex abjectus quae si effect quodam ita depressus ac prostratus. Pal. quint. adjetivum. Quid si addidit nam illi plane suis exur: ab alienis pendunt opibus.
2. sed etiam videt. Sic est in Stev. ac val. ter. Grut. vulgo sed etiam id ipsum videt. Vat. sed etiam id videt. reliqui id tantum modo amittunt.
3. Quae cumque vires habebit. Sic melius praeca edito, ac Victotii, Vat.

Pall. o. Grut. allas. quascumque vires.
4. Ut te orem & obsecrem. Ita Vat. ut quoque Vic. ex suis antiquis, in Pall. o. est haec, ac vulgo, nisi quod Grut. & cert. omittant so. paullo post. pro peperisti alii legunt reperisti. Pall. duo postremi; peperisti non. Inuav. ter. Den. que ultimo verbo huc epistolae Pal. primus, casti-ga-tus sine & mombas; legunt reperisti.

mihi intra meos parietes tutum, nihil infidiis vacuum viderem, novarum me necessitudinum fidelitate contra veterem perfidiam, muniendum putavi. Sed de nostris rebus satis, etiam nimium multa. De tuis velim, ut eos sis animo, quo debes esse. id est, ut ne quid tibi precipue timendum putes. Si enim status erit aliquis civitatis: quicumque erit, te omnium periculorum video experem fore. Nam alteros tibi jam placatos esse intelligo: alteros numquam iratos fuisse. De mea aut in te voluntate sic velim iudices, me, quibuscumque rebus opus esse intelligebam: quamquam videam, qui sim hoc tempore, & quid possim: opera tamen & consilio, studio quidem certe, et rei, fama, salutis praesto futurum. Tu velim & quid agas, & quid acturum te putes, facias me quam diligentissime certiozem. Vale.

1. *Rei, fama, salutis.*) Galiel ex vestigiis codicis Stevv. conjectabat rei familiari ac salutis: supra ep. 7. *Habemus etiam rationem rei familiaris exa.* sed non video causam, cur vulgata omnibus mss. patrocinantibus ejici debeat.

2. *Id hoc sciream.*) Vulgò sciebam, sed illud o. Pall. Grut. Stevv. prisca

ARG. *Horatius ut communem fortunam fortiter ferat.*
M. T. C. S. D. C. N. PLANCIO.

Accepi perbreves tuas litteras, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autem id, quod mihi dubium non fuit, nam quam fortiter serres communitis miserias non intellexi: quam me amares, facile perspexi: 2 sed hoc scieram. illud si scissem, ad id meas litteras accommodavissim. Sed tamen etsi antea scripsi, 3 quae existimavi scribi oportere: tamen hoc tempore breviter commonendum putavi, ne quo periculo te proprio existimares esse: in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, & precipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo finis inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me praestare possum. Vale.

editio ac Viçt. Orsum epistolae mire alternant nostri libri. Pall. sec. *Accepi perbreves tuas epistulas.* Pall. tert. Grut. *Accepit per epistulas.*

3. *Qua existimavi scribi oportere.* Ita edidit Victorius, neque aliter est in editione principis, Pall. o. Gruter. Lambinus homo omnium vanissimus ne videatur à Victorio accepisse, in sevit tibi scribis, vulgò si sciream.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARUM
AD
FAMILIAREIS
LIBER QUINTVS.
AD
Q. METELLVM, ET ALIOS.

ARG. *Conqueritur Metellus Celer fratrem Metellum Nepotem à Cicerone oppugnatum.*

Q. METELLVS, Q. F. CELER, PROCOS.
S. D. M. T. CICERONI.

I vales, bene est. Existimaram pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, et nec absentem iudicio laesum iri, nec Metellum fratrem ob dictum capite, ac fortunis per te oppugnatum iri, quem si parum pudor ipsius defendebat: debebat vel familiae nostrae dignitas, vel meum studium erga vos, remque publicam, satis sublevare. Nunc video illum circumventum: me desertum, à quibus minimè conveniebat. Itaque in luctu, & squalore sum, qui provinciae, qui exercitui praesum, qui bellum gero. quae quoniam nec ratione, nec majorum nostrum clementia administrastis, non e-

rit mirandum, si vos poenitebit. Te tam mobili in me meosque esse animo non sperabam. Me interea nec domesticus dolor, nec cujusquam injuria à republ. abducat. Vale.

ARG. *Respondet epistola superiori Metelli.*

M. T. M. F. C. Q. METELLO Q. F. CELERI,
PROCOS. S. D.

I tu, exercitusque valetis, bene est. Scribis ad me, te existimasse, pro mutuo inter nos animo, & pro reconciliata gratia, numquam te à me iudicio laesum iri. Quod cujusmodi sit, satis intelligere non possum: sed tamen suspicor, ad te esse allatum, me in senatu, cum disputarem, permultos esse, qui republ. à me conservatam dolerent, dixisse: à te propinquos tuos, quibus negare non potuisses, impetrasse, ut ea, quae statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda, reciteres. Quod cum dicerem, illud ad junxi:

1. *Nec absentem iudicio laesum iri.* Ita prisca editio ac Victorii: neque aliter quinque Pall. Gruterianus, vulgò, neque me absentem iud.

2. *Nec majorum nostrum clementia administrastis.* Sic tres Galiel. libri: sic Pall. pr. tert. Grut. Vatican. quorum consensum non sequi irreligiosum esset, vulgò *administrastis.*

1. Quas-

adunxi: mihi tecum ita disperitum officium fuisse in reip. salute retinenda, ut ego urbem à domesticis insidiis, & ab intestina scelere: tu Italiam & ab armatis hostibus, & ab occulta conjuratione defenderes: atque hanc nostram tantam, & tam præclaram muneris societatem, à tuis propinquis labefactam: qui, cum tu à me rebus amplissimis, atque honorificentissimis, ornatus esses, timuissent, ne qua mihi pars abs te voluntatis mutua tribueretur. Hoc in sermone, cum à me exponeretur, quæ mea expectatio fuisset orationis tuæ, & quantoque more meo versatus essem: visa est oratio non injucunda: & mediocri quidam est risus consecutus, non in te, sed magis in morem meum, & quod me abs te cupisse laudari, apertè atque ingenuè confitebar. Jam hoc non potest in te non honorifice esse dictum, me in clarissimis meis, atque amplissimis rebus, tamen aliquod testimonium tuæ vocis habere voluisse. Quod autem ita scribis, PRO MUTUO INTER NOS ANIMIS: quid tu existimes esse in amicitia mutuum, nescio. Equidem hoc arbitror, cum par voluntas accipitur, & redditur. Ego, si hoc dicam, me tua causa prætermisisse provinciam: tibi ipse levior videar esse. mea enim rationes ita tolerant: atque ejus me consilii majorem in dies singulos fructum, voluptatemque capio. Illud dico, me, ut primum in concione provinciam deposuerim, statim, quemadmodum eam tibi traderem, cogitare coepisse. Nihil dico de sortitione vestra: tantum te suspicari volo, nihil in ea re per collegam meum, me insciente, esse factum. Recordare cetera: quam cito senatus illo die, facta sortitione, coegerim: quam multa de te verba fecerim, cum tu ipse mihi dixisti, orationem meam non solum in te honorificam, sed etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Jam illud S. C. quod eo die factum est, ea præscriptione est, ut, dum id existabit, officium meum in te obsecrum esse non possit. Postea vero, quam profectus es, velim recordare, quæ ego de te in senatu egerim: quæ in concionibus dixerim, quas ad telitteras miserim: Quæ cum omnia collegeris: tu ipse velim judices, satisne videatur his omnibus rebus tuus adventus, & cum proximè Romam venisti, mutuo respondisse. Quod scribis, de reconciliata nostra gratia: non intelligo, cur reconciliatam esse dicas, quæ numquam immutata est. Quod scribis, non oportuisse Metellum fratrem tuum ob dictum à me oppugnari: primum, hoc velim existimes, animum mihi idum tuum vehementer probari: & fraternam plenam humanitatis ac pietatis voluntatem: deinde, si qua ego in te fratri tuo, & reip. causa, resistere, ut mihi ignoscas, tam enim sum amicus reip. quam qui maxime. Si verò meam salutem contra illius impetum in me crudelissimum defenderim: satis habeas, nihil me etiam tecum de tui fratris injuria conqueri. Quem ego cum compertissem omnem sui tribunatus conatum in meam perniciem parare, atque meditari: egi cum Claudia, uxore tua, & cum vestra sorore Mucia, cujus erga me studium pro Cn. Pompeji necessitudine, multis in rebus perspexeram: ut eum; ab illa injuria deterrerent. Atque ille, quod te audisse credo, pridie Kal. Januar. qua injuria nemo s. um-

quam in aliquo magistratu improbissimus civis affectus est, ea me consulem affectit, cum temp. conservassem: atque abeuntem magistratu concionis habendæ potestate privavit: cuius injuria mihi honori summo fuit. Nam cum ille mihi nihil, nisi ut jurarem, permitteret: magna voce juravi verissimum, pulcherrimumque jusjurandum: quod populus idem magna voce me verè jurasse juravit. Hac accepta tam insigni injuria, tamen illo ipso die mihi ad Metellum communis amicos, qui agerent cum eo, ut de illa mente desisteret. quibus ille respondit, sibi non esse integrum. etenim paulo ante in concione dixerat, ei, qui in alios animadvertisset indicta causa, & dicendi ipsi potestatem fieri non oportere. Hominem gravem, & civem egregium: qui, qua pœnis senatus confensio bonorum omnium, eos affecterat, qui urbem incendere, & magistratus, ac senatum trucidare, bellum maximum consistare voluissent, eadem dignum judicaret eum, qui curiam exade, urbem incendiis, Italiam bello liberasset. Itaque ego Metello, fratri tuo, præsentem restiti. Nam in senatu Kal. Jan. sic cum eo de republ. disputavi, ut sentiret, sibi cum viro forti, & constanti esse pugnandum. Ad tertium Non. Januar. cum agere coepisset, tertio quoque verbo orationis suæ me appellabat, mihi minabatur, neque illi quidquam deliberatus fuit, quàm me, quacumque ratione posset, non judicio, neque disceptatione, sed vi, atque impressione evertere. Hujus ego temeritatis si virtute, atque animo non resistissem: quis esset, qui me in consulari non casu potius existimaret, quàm consilio fortem fuisse? Hæc si tu Metellum cogitare de me nescisti, debes existimare, te maximis de rebus à fratre esse celatum: sin autem aliquid impertivit tibi sui consilii, lenis à te, & facilis existimari debeo, qui nihil tecum de his ipsis rebus expoñentem. Et, si intelligis, non me dicto Metelli, ut scribis, sed consilio ejus, animoque in me inimicissimo esse commotum: cognosce nunc humanitatem meam: si humanitas appellanda est in acerbissima injuria remissio animi, ac dissolutio. Nulla est à me umquam sententia dicta in fratrem tuum, quotiescumque aliquid est actum, sedens iis assensu, qui mihi lenissimè sentire vult sunt. Addam & illud etiam, quod jam ego curare non debui, sed tamen fieri non molestè tuli: atque etiam, ut ita fieret, pro mea parte adjuvi, ut senaticonsulto meus inimicus, quia tuus frater erat, sublevaretur. Quare non ego oppugnavi fratrem tuum, sed fratri tuo repugnavi: nec in te, ut scribis, animo sui mobili: sed ita stabili, ut in mea erga te voluntate, etiam desertus ab officiis tuis, permanerem. Atque, hoc ipso tempore tibi prædè minitanti nobis per litteras, hoc rescribo, atque respondeo: Ego dolori tuo non solum ignosco, sed summam etiam laudem tribuo. meus enim me sensus, quanta vis fraterni sit amoris, admonet. A te peto, ut tu quoque, æquum te judicem dolori meo præbeas: si acerbè, si crudeliter, si sine causa sum à tuis oppugnatus, ut statuas, mihi non modò non cedendum, sed etiam tuo, atque exercitus tui auxilio, & in ejusmodi causa, utendum fuisse. Ego te mihi semper amicum esse volui: & me ut tibi amicitium

Z z m m m

1. Quantoque more versatus essem.) Ita habent o. Pall. Grut. Stevv. Vid. tamen quantumque in errore versatus: & paulo post, si magis in errorem meum.
 2. Cum proximè Romam venisti, mutuo respondisse.) Hanc lectionem jure prætori ex Pall. sec. quart. quæ. Vas. Editione V. & vulgò interpolatè mutas: sic quoque, ex Stevv. Vas. ac Pall. emendandam infra Ep. 7. §. quando sit mutuo respondisse, ubi etiam mutuo vulgarior.
 3. Quæ cum omnia collegeris, etc.) Med. (ut adnotat Egnat.) immutata est. & hic & multis partibus locis simili exemplo collisè vocalibus: prout in metro, quod admittit Lamb. unquam non novitatis stud. sed ut eadem curamque est in o. Pall. [nisi quod quartæ primorem syllabam truncat, immutata est.] Gr. Stevv. Vas. editionibus melioribus, ac omnium principe Veneta, sique ipse Cicero Ep. 3. ad C. Antonium: aliquod de utraque consuetudine immutatum esse ostenderem. vulgo male: quæ nunquam immutata est.
 4. Reip. causam resistere, ne mihi ignoscas.) Iterum intruderunt corre-

ctores (sen prædicatori illi fuerunt, resistere, prout mihi ego. quod abest ab editione primaria, Victoris Pall. o. Gr. Peck. Vas.
 5. Ab illa injuria deterrerent.) Sic plerique Pall. Grut. Stevv. Vas. nisi quod in Pall. sec. & editione principis, deterrerent, qualiter & in quint. fuisse apparet, aut deterrerent, ad marginem præbuerunt. vulgo deterrerent.
 6. Vagantem aliquo magistratu.) Sic omnes m. tam Pall. quam Gul. consulti, nec video cur accedam illi emendantibus in m. m. m. magistratu respicit. Vult in anam magistratus quia in Mediceo erat, in animo mag.
 7. Dicendi ipsi potestatem fieri non oportere.) Pall. recte ad dicendum ipsi, quæ vergunt pr. & stat. ad dicendi. Pall. sec. abdicendi. quart. quæ. ad dicendi. & ad dicendi. Nihil hic innovo.
 8. In ejusmodi causa utendum fuisse.) Et hic nihil mutò, licet Pall. quatuor. Grut. Stevv. Peck. sicut xij. Libri Manutii habeant: tandem, Pall. quatuor.

mum esse intelligeres, laboravi. maneo in voluntate. & quoad voles tu. permanebo. citiusque amore tui fratris suum odisse definam, quam illius odio quidquam de nostra benivolentia detraham. Vale.

ARG. Molestè se ferre ait à suis & à Cicero concionibus onerari. De suis rebus se scripsisse ait. Amoris conversationem petiit.

Q. METELLUS NÉP. S. D. M. T. C.

OMINIS importunissimi contumelia, quibus crebris concionibus me onerat, tuis erga me officiis leniuntur; & ut sunt leves ab ejusmodi homine, à me despiciuntur: libentique commutata persona, te mihi fratris loco esse duco. De illo ne meminisse quidem volo: tamen tibi bis eum invitum servavi. 2 De meis rebus, ne vobis multitudine litterarum molestior essem, ad Lolium perscripsi: de rationibus provinciarum quid vellem fieri, ut is vos doceret, & commonefaceret. Si poteris, vclim pristinam tuam erga me voluntatem conserves. Vale.

ARG. Exul auxilium implorat Metelli Consulis.

M. C. S. D. Q. METELLO NEPOTI COS.

LITTERAE Q. fratris, & T. Pomponii, necessarii mei, tantum spei dederant, ut in te non minus auxilii, quam in tuo collega mihi constitutum fuerit. Itaque litteras ad te statim misi: per quas, ut fortuna postulabat, & gratias tibi egi, & de reliquo tempore auxilium petii. Postea mihi non tam meorum litterarum, quam sermones eorum, qui hæc iter faciebant, animum tuum immutatum significabant. quæ res fecit, ut tibi litteris obstreperere non auderem. Nunc mihi Quintus frater meus mitissimam tuam orationem, quam in senatu habuisses, perscripsit: qua inductus, ad te scribere sum conatus, & abs te, quantum tua fert voluntas, peto, quæsoque, 4 ut tuos mecum serves potius, quam propter arrogantem crudelitatem tuorum me oppugnes. Tu, tuas inimicitias ut reip. donares, te vicisti; alienas ut contra temp. confirmes, adducis? Quod si mihi tua clementia opem tuleris, omnibus in rebus me fore in tua potestate, tibi confirmo. si mihi neque magistratum, neque senatum, neque populum auxiliari, præter eam vim, quæ me cum rep. vicit, licebit: vide, ne, cum velis revocare tempus omnium reservandorum, cum, qui servetur, non erit, non possis. Vale.

ARG. Ingratitudinem aspergit Antonio: operam pollicetur. Atticum commendat.

M. C. S. D. C. ANTONIO, M. F. IMPERATORI.

ES statueram nullas ad te litteras mittere, nisi commendatitias, & non quod eas intelligerem satis apud te valere: sed ne tuis, qui me rogarent, aliquid de nostra conjunctione imminutum esse ostenderem: tamen, cum T. Pomponius, homo omnium meorum in te studiorum, & officiorum maxime conscius, tui cupidus, nostri amatissimus, ad te proficisceretur, aliquid mihi scribendum putavi: præsertim cum aliter ipsi Pomponio satisfacere non possem. Ego si abs te summa officia desiderem, mirum

nemini videri debeat. omnia enim à me in te profecta sunt, quæ ad tuum commodum, quæ ad honorem, quæ ad dignitatem pertinerent. Pro his rebus & nullam mihi abs te relatam esse gratiam, tu es optimus testis. Contra etiam esse aliquid abs te profectum, ex multis audivi. nam comperisse me, non audeo dicere, ne forte id ipsum verbum ponam, quod abs te ajunt falsò in me solere conferri. Sed ea, quæ ad me delata sunt, malo te ex Pomponio, cui non minus molesta fuerunt, quam ex meis litteris, cognoscere. Meus in te animus quàm singulari officio fuerit, & senatus, & populus R. testis est. Tu quàm gratus erga me fueris, ipse existimare potes. quantum mihi debeas, ceteri existimant. ego quæ tua causa antea feci, voluntate sum adductus, posteaque constantia. Sed reliqua, mihi crede, multo majus meum studium, majorumque gravitatem, & laborem desiderant. Quæ ego si non profundere, ac perdere, videbor: omnibus meis viribus sustinebo. si autem ingrata esse sentiam: non committam, ut tibi ipse insanire videar. Ea quæ sint, & cujusmodi, poteris ex Pomponio cognoscere. atque ipsum tibi Pomponium ita commendò, ut, quamquam ipsius causa confido te facturum esse omnia: tamen abs te hoc petam, ut, si quid in te residet amoris erga me, id omnem in Pomponii negotio ostendas. Hoc mihi nihil gratius facere potes. Vale.

ARG. Operam in eo adhibitam ne Sextio succederetur quaestori Antonii in Macedonia, exponit. De domo à seempta locum quibusdam adjuncit scribit. De aditu Sextii. De Antonio a se defenso, crebras litteras exposcit.

M. C. S. D. P. SEXTIO L. F. PROQUESTORI.

CUM ad me Decius, librarius, venisset, egissetque mecum, ut operam darem, ne tibi hoc tempore succederetur: quamquam illum hominem frugi, & tibi amicum existimabam, tamen, quòd memoria tenebam, cujusmodi ad me litteras antea misisses, non satis credidi homini prudenti, tam valde esse mutaram voluntatem tuam. sed postea, quàm & Cornelia tua Terentiam convenit, & ego cum Q. Cornelio locutus sum: adhibui diligentiam, quotiescumque senatus fuit, ut adesset, plurimumque in eo negotii habui, ut Q. Fufium, tribunum pl. & ceteros, ad quos tu scripseras, cogere potius mihi credere, quam tuis litteris. Omnino res tota in mensem Januarium rejecta erat, sed facile obtinebatur. Ego me gratulatione commotus, quod ad me pridem scripseras, velle te bene venire, quòd de Crasso domum emissem: 7 emi eam ipsam domum xxxv, aliquantò post tuam gratulationem. Itaque nunc me scito tantum habere aris alieni, ut cupiam conjurare, si quisquam recipiat, sed partim odio induti, me excludunt, & aperte vindicem conjurationis oderunt: partim non credunt, & à me insidias metuunt. nec putant ei nummos deesse posse, qui ex obsidione hæneratores exemerit. 9 Omnino semisibus magna copia est. ego autem meis rebus gestis hoc sum assecutus, 10 ut bonum nomen existimer. Domum tuam, atque ædificationem omnem perpexi,

1. De ut tibi amicis sumum esse intelligeres. Non placet, quod est in Stev. Grut. pall. tert. me autem tibi amicis sumum esse laudari.
2. Ut sunt leves ab ejusmodi homine. Sic ex Med. cod. edidit Vich. sicque est in Var. aliis, ut sunt leves ejusmodi homines. porro paullo statim. To hic insitiantur pall. tert. quare, quint. Grut. Stev.
3. De meis rebus. Restat in omnibus nostris nisi, item editione Vich. alii de meis rebus. paullo post ad Lolium perscripsi, legunt Pall. pr. tert. Stev. unde suspicatur verum esse posse Gulielm. ad Lolium orationem scripsi. & ex parte secundum scripsi.
4. Ad te scribere sum conatus. Ita reperi in pall. pr. quint. Var. editione Vich. Stev. tamen, quæ ad te scribere sum conatus: paullo ante pal. pr. tert. quint. Grut. Stev. in senatu non habuisses familiare jam. ex notatione Doctorum, Cicero: quod tamen hæc non introduxit. contentus animadevertisse.
5. Ut tuos mecum serves potius. Ita reperi præter Vich. ac Manut. editionem in quinque pall. Grut. Stev. vulgò: ut tu me, conserves potius.
6. Non quæ eas intelligerem. Sic pall. pr. fac. quart. quint. sic duo Gul. alii quæ. non hæc, sed hoc potius duxi. hæc tantum censui sum.

7. Nullum mihi abs te relatam esse gratiam. Val. pr. Grut. restituit: sed causa, quod scriptum erat [sicut in pal. sec. restituit] hujus mutationis: illud me mirum habet. præferre quartum videtur.
8. Domi eam ipsam domum xxxv. Sic voluit prudentissimus Vich. sic nos, quia sic scriptum reperimus in quinque pall. in primo ac tert. ante numerum non nihil. In quatuor erant relicta, & significando aliquid deesse. Lamb. ex voluntate Budæ: edidit emi eam ipsam domum et in quatuor. LLS porro, ipsam expungitur in pal. tert. Grut. Stev.
9. Si quisquam recipiat. Hoc est in quatuor pall. Grut. Stev. nam pall. quint. si qui recipiat, non ablonet. Val. si quisquam recipiat. omnes melius quam vulgò, si quis me recipit.
10. Omnino semisibus magna copia est. Sic Victor. quia erat in suis, quemadmodum est in pall. quatuor, Grut. omni semisibus, quod præbavit Hermolaus Barbarus & secutus est. Iam quia eam sic reperit Man. in Thomæ Leonici lib. visaturque in Var. omnis dubitationis alea tollenda est. vulgò: Hominis semisibus magna copia est.
11. Ut bonum nomen existimer. qui hoc non ceperunt, iscularunt. v. 1. 576.

perspexi, & vehementer probavi. Antonium, etsi ejus in me officia omnes desiderant: tamen in senatu gravissimè, ac diligentissimè defendi, senatumque vehementer oratione mea, atque auctoritate commovi. Tu ad me velim litteras cœribus mittas. Vale.

ARG. Gratulatur Pompejo ob Mithridatem victum, con-
gruitur; quod de conjuratione Catiline sibi frigidè gratulatus es-
set.

M. T. M. F. CICERO, S. D. CN. POMPEJO
CN. F. MAGNO, IMPERATORI.

S T. E. Q. V. B. E. E. V. Ex litteris tuis, quas publicè
7 misisti, cepi unam cum omnibus incredibilem volu-
pratem. tantam enim spem orti ostendisti, quam ego
semper omnibus, te uno fretus, pollicebar. Sed hoc scito,
tuos veteres hostes, novos amicos, vehementer litteris
periculosos, atque ex magna spe turbatos, jacere. Ad me
autem litteras, quas misisti, quamquam exiguam signifi-
cationem tuæ erga me voluntatis habebant, tamen mihi
sicuti jucundas fuisse, nulla enim te tam laxari soleo, quam
meorum officiorum conscientia: quibus si quando non
mutue responderet, apud me plus officii residere facillimè
patior. Illud non dubito, quin, si te mea summa erga te
studia parum mihi adjunxerint, resp. non inter nos concilia-
tura, conjuncturaque sit. Ac, ne ignores, quid ego in
tuis litteris desiderarim: scribam aperte, sicut & mea natura,
& nostra amicitia postulat. Res eas gessi, quarum
aliquam in tuis litteris, & nostræ necessitudinis, & reip.
causa, gratulationem expectavi: quam ego abs te prætermis-
sam esse arbitror; 2 quod vererè, ne cujus animum
offenderes. sed scito, ea, quæ nos pro salute patriæ gessi-
mus, orbis terræ iudicio, ac testimonio comprobari.
Quæ, cum veneris, tanto consilio, tantaque animi magni-
tudine à me gesta esse cognosces, ut tibi multò majori,
quam Africanus 3 fuit, tamen non multò minorem, quam
Lælium, facile & in rep. & in amicitia, adjunctum esse
patiari, Vale.

ARG. Officium suum Crasso pollicetur.

M. T. C. M. LICINIO P. F. CRASSO S. D.

Q uantum meum studium existerit dignitatis tuæ, vel
tuendæ, vel etiam augendæ, non dubito, quin ad te
omnes tui scripserint. Non enim fuit, aut mediocre, aut
obscurum, aut ejusmodi, quod silentio possit præteriri.
Nam & cum consulis, & cum multis consularibus tanta
contentione decertavi, quanta numquam antea ullà in
causa, suscipere mihi perpetuam propugnationem pro om-
nibus ornamentis tuis: veterique nostræ necessitudini
jamdiu debjrum, sed multa varietate temporum interru-
ptum, officium cumulata reddidi. Neque mehercule um-
quam mihi tui, aut colendi, aut ornandi voluntas defuit:
sed quædam pestes hominum, laude aliena dolentium, &
te nonnumquam à me alienarunt, & me aliquando im-

mutarunt tibi. Sed existit tempus optatum mihi magis,
quam speratum, ut, florentissimis tuis rebus, mea perspicui
posset, & memoria nostræ voluntatis, & amicitia fides.
Sum enim consecutus, non modò ut domus tua tota, sed
ut cuncta civitas me tibi amicissimum esse cognosceret.
Itaque & præstantissima omnium foeminarum, uxor tua,
& eximia pietate, virtute, gratia, tui Crassi: meis consiliis,
monitis, studiis, actionibusque nituntur: & senatus, po-
pulusque Romanus intelligit, tibi absenti nihil esse tam
promptum, aut tam paratum, quam in omnibus rebus, quæ
ad te pertineant, operam, curam, diligentiam, auctorita-
tem meam. Quæ sint acta, quæque agantur, domestico-
rum tibi litteris declarari puto. De me sic existimes, ac
tibi persuadeas vehementer velim, non me repentina ali-
qua voluntate, aut fortuito, ad tuam amplitudinem meis
officiis amplectendam incidisse: sed, ut primum forum
attigerim, inspectasse semper, ut tibi possem quam maximè
esse conjunctus. Quo quidem ex tempore, memoria te-
neo neque meam tibi observantiam, neque mihi tuam
summam benivolentiam, ac liberalitatem defuisse. 4 Si
quæ intercederunt, non tam re, quam suspitione violata:
ea cum fuerint & falsa & inania, sint evulsa ex omni me-
moria, vitaque nostra. Is enim tu vir es, & eum me esse
cupio, ut, quoniam in eadem reipubl. tempora incidi-
mus, conjunctionem, amicitiamque nostram utrique
nostrum laudi sperem fore. Quamobrem tu, quantum
tuo iudicio tribuendum esse nobis putes, statues ipse: ut
spero, statues ex nostra dignitate. Ego verò tibi profiteor
atque polliceor eximium, & singulare meum studium in
omni genere officii, quod ad honestatem, & gloriam tuam
spectet. in quo, etiam si multi mecum contendunt, tamen
cum reliquis omnibus, tum Crassis tuis iudicibus, omnem
facile superabo: quos quidem ego ambo unice diligo: sed
in Marco benivolentia impari. hoc magis sum Publio
deditus, quod me, quamquam à pueritia sua semper, ta-
men hoc tempore maximè, sicut alteram parentem, &
observat, & diligit. Has litteras velim existimes: de-
bituras esse vim, non epistolæ, meque ea, quæ tibi pro-
mitto, ac recipio, 5 sanctissimè esse observaturum, dili-
gentissimeque esse facturum. Quæ à me suscepta defen-
sio est, te absente, dignitatis tuæ: in ea jam ego, non
solum amicitia nostræ, sed etiam constantia mea causa,
permanebo. Quamobrem satis esse hoc tempore arbi-
tratus sum, hoc ad te scribere: me, si quid ipse intelli-
gerem, aut ad voluntatem, aut ad commodum, aut ad
amplitudinem tuam pertinere, mea sponte id esse factu-
rum: sin autem quippiam aut à te essem admonitus, aut
à tuis, effecturam, ut intelligeres, nihil neque te scripsis-
se, neque quemquam tuorum frustra ad me detulisse.
Quamobrem velim ita & ipse ad me scribas de omnibus
minimis, maximis, mediocribusque rebus, ut ad homi-
nem amicissimum: & tuis præcipias, ut opera, consilio,
auctoritate, gratia mea licentur in omnibus, publicis,
privatis, forensibus, domesticis, tuis, amicorum, ho-
spitum, clientium tuorum negotiis: ut, quoad ejus fie-
ri possit, præsentia tuæ desiderium meo labore minuatur.
Vale.

Zz 2

ARG.

1. S. T. E. Q. V. B. E. E. V. Istud malui cum Vict. ac Lamb. quam ex-
gressis verbis. Sed quod miseris, pall. pr. quart. quint. representant, si
tibi inquitando vis, bene est: ex ignorantia ac falsa interpretatione li-
terarum Capitalium; quippe vult: Si tu exercitum que dabo, bene est ego
vult.

2. Quod præterit, cum ejus animum off. Ita Vict. editio, pall. pr. sec. Grut.
Var. nam pall. tert. Stev. vultus vulgo vultus.

3. Fuit, tamen non multo minorem, quam Lælium facile (in rep.). Scripsi
auctoritate Vict. ac Var. codicis, nam in omnibus pall. & Grut. non

tamen, sed Lælium non Lælium idem omnes: ceterum tibi ex eorundem
omnium consensu egeri.

4. Si qua intercederunt non tam re, quam suspitione violata. Sic pall. pr.
quart. quint. Var. Vict. editio, vulgo: Si qua intercederunt quæ susp. violata.

5. Sanctissimè esse observaturum, diligentissimeque esse facturum. Sic pall.
pr. sec. quint. Var. Grut. editio Vict. nec tamen displiceat pall. quart.
& Stev. vult. scriptura: sanctissime observaturum diligentissimeque esse fact.

¶ ARG. *Petit absentem defendi. De litteris ad Senatum. De anagnina Ciceronis fugitivo scribis utamur se à Cicrone petis.*

I. VATINIUS IMP. CICERONI SUO
S. D.

S. V. B. E. V. Si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis servas: P. Vatinius cliens advenit, qui pro se causam dicere vult. Non, puto, repudiabis in honore, quem in periculo recepisti. Ego autem, quem potius adoptem, aut invocem, quam illum, quo defendente, vincere didici? An verear, ne, qui potentissimorum hominum conspirationem neglexerit pro mea salute, is pro honore meo, pusillorum ac malivolorum obtestationes & invidias non proferat, atque obterat? Quare, si me, sicut soles, amas, suscipe me totum: atque hoc, quidquid est oneris ac muneris, pro mea dignitate tibi tradendum ac sustinendum puta. Scis meam fortunam, nescio quomodo, facile obtestatores invenire, non meo quidem, mehercules, merito: sed quanti id refert, si tamen iato nescio quo accidit? Si quis forte fuerit, qui nostræ dignitati obesse velit, peto à te, ut tuam consuetudinem, & liberalitatem in me absentem defendendo mihi præstes. Litteras ad senatum de rebus nostris gestis, quo exemplo miseram, infra tibi perscripsi. Dicitur mihi tuus servus anagnostes fugitivus cum Vardæis esse: de quo tu mihi nihil mandasti: ego tamen terra marique ut conquiretur, præmandavi: & profecto tibi illum reperiam, nisi in Dalmatiam aufugerit, & inde tamen aliquando eruam. Tu nos fac amas. Vale. Ad V. Idus Quintileis, ex castris, Narona.

¶ ARG. *De Dionysio Ciceronis liberto. De Catilio. De Sexto Servilio. De rebus à se in Dalmatiâ gestis, quarum causa & supplicationem sibi doceri petit.*

P. VATINIUS CICERONI SUO, S. D.

S. V. B. E. V. De Dionysio tuo adhuc mihi extrico & eo minus, quod me frigus Dalmaticum, quod illic eiecit, etiam hic refrigeravit. Sed tamen non desistam, quin illum aliquando eruam. Sed tamen omnia mihi dura imperas. De Catilio nescio quid ad me scripsisti deprecationis diligentissimæ. Apage te cum nostro Sexto Servilio. nam mehercule ego illum quoque amo. sed huiusmodi vos clientibus causas recipitis? hominem unum omnium crudelissimum, qui tot ingenuos, matres, familias, civeis R. occidit, arripuit, disperdidit, regiones vastavit? Simius non semel homo contra me arma tulit, & eum bello cepi. Sed tamen, mi Cicero, quid facere possum? Omnia, mehercule, cupio, quæ tu mi imperas. Meam animadversionem, & supplicium, quo usurus eram in eum, quem cepissem, remitto tibi, & condono. Quid illis respondere possum, qui sua bona direpta, naveis expugnatas, fratres, liberos, parentis occisos, actione exposculant? Si mehercules Appii os haberem, in cuius locum susceptus sum, tamen hoc sustinere non possum. Quid ergo est? Faciam omnia sedulo, quæ te sciam velle. Defenditur à Q. Volusio, tuo discipulo: si forte ea res poterit adversarios fugare. in eo maxima spes est. Nos, si quid erit istius opus, defendes. Cæsar adhuc mihi injuriam facit: de meis supplicationibus, & rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert: quasi verò non iustissimi triumphum in Dalmatia res gesserim. Nam si hoc expectandum est, dum totum bellum conficiam: viginti

oppida sunt Dalmatiæ antiqua: quæ ipsi sibi asciverunt, amplius sexaginta. hæc nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur, longe alia conditione ego sum, ac ceteri imperatores. Ego post supplicationes mihi decretas, in Dalmatiam profectus sum: sex oppida vi oppugnando cepi: unum hoc, quod erat maximum, quates à me jam captum quatuor enim turris, & quatuor muros cepi, & arcem eorum totam, ex qua me nives, frigora, imbres detruferunt: indigneque mi Cicero, oppidum caprum, & bellum jam confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad Cæsarem meam causam agas, meque tibi in omniis partibus defendendum putes: hoc existimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. Data non. Decembris, Narona.

¶ ARG. *De studio erga Vatiniûm. De Dionysio. De Dalmatiâ.*

M. T. C. P. VATINIO, IMPERATORI,
S. D.

G. RATA tibi mea esse officia non miror. cognovi enim te gratissimum omnium: idque nunquam desisti prædicare. nec enim tu mihi habuisti modò gratiam, verum etiam cumulativissimè retulisti. Quamobrem reliquis tuis rebus omnibus, pari me studio erga te, & eadem voluntate cognosces. Quòd mihi fœminam primarium, Pompejam, uxorem tuam, commendas: cum Sura nostro statim tuis litteris lectis locutus sum, ut ei meis verbis diceret, ut, quidquid opus esset, mihi denuntiaret: me omnia, quæ ea vellent, summo studio curaque facturum: itaque faciam, eamque, si opus esse videbitur, ipse conveniam. Tu tamen ei velim scribas, ut nullam rem, neque tam magnam, neque tam parvam putet, quæ mihi aut difficilis, aut parum me digna videatur. Omnia, quæ in tuis rebus agam, & non laboriosa mihi & honesta videbuntur. De Dionysio, si me amas, confice. quamcumque ei fidem dederis, præstabo. Si verò improbus fuerit, ut est: a duces eum captivum in triumpho. Dalmatis dii male faciant, qui tibi molesti sunt. Sed, ut scribis, brevi capiuntur, & illustrabunt res tuas gestas. semper enim habitus sunt bellicosi. Vale.

¶ ARG. *Petit à Luccejo, ut res se à in suo consulatu gestas litterari mandet.*

M. T. CICERO. S. D. L. LUCCEJO,
Q. FILIO.

C. O. R. A. M. me tecum eadem hæc agere sæpe conantem deterruit pudor quidam, panè subrusticus: s; quæ nunc expromam absens audacius. EPISTOLA ENIM NON ERUBESCIT. Ardeo cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror, reprehendenda, nomen ut nostram scriptis illustretur & celebretur tuis, quod et si mihi sæpe ostendis te esse facturum: tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, et si erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, meque ita vel cepit, vel incendit, ut superem quam celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Neque enim me solum commemoratio pestiferitatis ad spem quandam immortalitatis rapit: sed etiam illa cupiditas, ut vel auctoritate testimonii tui, vel indicio benivolentia, vel suavitate ingenii, vivi perfruar. Neque tamen, hæc cum scribebam, eram nescius, quantis oneribus preme-

1. VATINIUS IMP. CICERONI SUO. Ita concipitur inscriptio in Pal. sec. tert. quart. Grut. Stevv. nam Pal. pr. quint. etiam illud IMP. exlinguunt. vulgò prænominebus augent P. VATINIUS IMP. M. CICERONI.

2. P. Vatinius cliens advenit. Sic est in editione Vict. Pall. quatuor. Grut. Stevv. ar. quint. simpliciter cliens venit. vulgò, ad te venit. pauld post Lamb. legit qui pro se causam dicere vult, quam lectionem in Pal. quart. reperit. vulgata se omnium ceterorum auctoritate tuetur: & ipsa ratione, quidquid dicat Dionysius aut alij pro illo.

3. Simius non semel homo. Sic Vict. & eum secutus Lamb. repetitur.

que in Vat. nec divortit longius Pal. pr. Simius non semel homo. reliqui vel se minus non sermo sit. vel si minus non sermo sit. hinc, vel etiam aliter, quod non opere pretium est adnotare. vulgò, simul vero semel homo. paullo ante Pall. omnes, Grut. Stevv. qui res ingenuas, &c.

4. Duces enim captivum in triumpho. Quis non animadversione dignam depuret scripturam Pall. pr. quint. duces enim in triumpho captivum. incertum quoq; Pall. sec. tert. Grut. Stevv. captivum, non ut vulgatum captivum.

5. Quæ nunc expromam absens audacius. Sic o. Pall. Gr. Stev. Pec. editio princeps ac Vict. substituerunt expromam, causam addidisse debebant.

premerere susceptarum rerum, & jam institutarum: sed quia videbam, Italici belli & civilis historiam jam à te pene esse perfectam: dixeris autem mihi, te reliquas res ordi: deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjunctene malles cum reliquis rebus nostra contexere, an, ut multi Græci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timæus Pythi, Polybius Numantinum: qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt: tu quoque item civilem conjurationem ab hostilibus externisque bellis se jungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse: sed ad properationem meam quiddam interest, non te expectare, dum ad locum venias: ac statim causam illam totam, & tempus arripere. Et simul, si uno in argumento, unaque in persona mens tua tota versabitur: cerno jam animo, quanto omnia uberiora, atque ornata futura sint. Neque tamen ignoro, quam impudentem faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam, (potest enim mihi denegare occupationi tua) deinde etiam, ut ornas me, postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, QUI SEMEL verecundiz sineis transierit, eum bene & naviter oportet esse impudentem. Ita que te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornas ea vehementius etiam, quam fortasse sentis, & in eo leges historiz negligas: gratiam illam, de qua suavissimè quodam in proemio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate: ea si me tibi vehementius commendabit, ne aspernere; amorique nostro plusculum etiam, quam concedet veritas, largiare. Quod si te adducemus, ut hoc suscipias: erit, (mihi persuadeo) materies digna facultate, & copia tua. A principio enim conjurationis usque ad reditum nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse: in quo & illa poteris uti civilium commutationum scientia, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum, cum & reprehendis ea, quæ vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis, & si liberius, ut consuevi, agendum putabis, multum in nos perfidiam, insidias, proditorem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. HABET ENIM PRÆTERI- TUM doloris secura recordatio delectationem. Ceteris vero nulla perfunctis propria molestia; casus autem alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantineam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, postea quam ei percontanti dictum est, clypeum esse salvum; ut

etiam in vulneris dolore æquo animo eum laude moreretur. Cujus studium in legendo non et erectum Themistocli fuga, redituque retinetur? Etenim ordo ipse annualium mediocriter nos retinet, quasi enumeratione factorum. At viri sæpè excellentis ancipites, varique casus habent admirationem, expectationem, læticiam, molestiam, spem, timorem: si verò exitu notabili concluduntur: expletur animus jucundissima lectionis voluptate. Quo mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus, multasque actiones & consiliorum, & temporum. Ac non vereor, ne assentiant uncula quadam occupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrarem, me à te potissimum ornari celebrarique velle. Neque enim tu is es, qui, quid sis, nescias: & qui non eos magis, qui te non admirantur, invidos, quam eos, qui laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille, gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, & a Lyfippo fingi volebat: sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant: quæ vel si nulla sint, nihilominus tamen obscuriores clari viri. Nec minus est Spartiatus Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt. unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudato facile omnem imagines omnium, statuasque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit & ad læticiam animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripita pervenero, quam si in ceterorum, quod non ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli, sed etiam auctoritas clariissimi & spectatissimi viri, & in reip. maximis gravissimisque causis cogniti, atque in primis probati, ut mihi non solum præconium, quod cum in Sigæum venisset Alexander, ab Homero Achilli tributum esse dixit: sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis, magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nævianus, qui non tantum laudari se lætatur: sed addit etiam, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si quæ te res impeditur (neque enim fas esse arbitror, quidquam me rogantem, abs te non impetrare) cogar fortasse facere, quod nonnulli sæpè reprehendant. scribam ipse de me: multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed, quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia, & verecundius ipsi de sese scribant, necesse est, si quid est laudandum: & prætereant, si quid reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor auctoritas, multi denique reprehendant: & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnicorum, qui

Z z 3 qui

3. *À qua te affici non magis potuisse demonstras.* Illi ita in omnibus ferè libris tam calamo exaratis, quam impressis, nisi quod in Pall. tert. quint. & qua te affici. Viç. ex conjectura stelli, unde alii desisti, ante omnes, Egeat. alii. nos scribitorum consensum conjecturæ prætulimus: quamquam eandem confirmet Vat.

2. *Erectum Themistocli fugæ redituque retinetur.* Non habent Themistocli Pall. tert. quart. Med. Vat. editio Viç. pro erectum verò Pall. sec. quart. eripunt: quæ rectum Stevv. recitat: unde Gul. Erechti 3. quod non probobidei de structur non retinetur agnoscat idem Stevv. ac Pall. quint. Grat.

3. *Qui quid sit nescias.* Commendat hanc lectionem ipsa veritas, quam secutus quoque sunt Viç. ac Man. Lamb. tamen ait in omnibus editis haberi quicquid scire nescias adstructumque eam ibat Gul. ex Miliæ Plautina. sequi tamen se male testatur Lamb. quod in nonnullis MSS. reperisset qui qui sit nescias. Pall. pr. sec. quart. quint. item prima editio præterantem in ægri si nescias. Pall. tert. Grat. qui quis nescias. in Me-

dicæ fuisse notat Egeat. Neque enim tu is quid nescias: archicoctetur quod cuilibet optimo videretur, mihi edita est omnium integerrima.

4. *Nihilominus tamen obscurior clari viri.* Pusilla [fateor] emendatio, sed tamen magnam & vim & clarorem tali sententiæ refundens. Alii libri o. sunt præter Pall. pr. quint. Vat. editionem Viç. Paulo ante legobat Henricus Stephanus simulacra ex ignotis nota faciebant, male, si non pessimè; nam omnes illius emendationes absque libris tales sunt: ita mihi nulla unquam palatum commovit. Paulo post, Nec minus et Spartiatus legunt omnes MSS. & Viç. editio. Prima tamen & Pal. tert. Nec minus enim est Spartiatus, ac Pal. quart. prohibendus vitiosus pro perhibendus. Alterum paucis interjacentibus verbis recepi probatissimam lectionem ex Palatino primo, numquam satis de prædicandæ honitatis, inque imagine omnium statuasque superavit; cum tam quoque ex suis offeruerit Viç. reperiatque in Vat. nec alieni sint Pall. tert. quint. coner in a gnat hominum omnesque statuas superavit. Valgò pro statuas agnoscent hominum, nimis languidæ ad nostram.

qui cum ceteris coronas impofuerint victoribus, eorumque nomina magna voce pronuntiarint, cum ipfi ante ludorum miffionem corona donentur, alium praconem adhibeant, ne fua voce ipfi fe victores effe praedicent. Hac nos vitare cupimus: & fi recipis caufam noftram, vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac, ne forte mirere, cur fiam mihi faepe oftenderis, te accuratiffime noftrorum temporum confilia, atque eventus litteris mandaturum, a te id nunc tanto opere, & tam multis verbis petamus: illa nos cupiditas incendit, de qua initio fcripti, feftinationis, quod alacres animo fumus: ut & ceteri, viventibus nobis, ex litteris tuis nos cognofcant, & nosmetipfi vivi gloriola noftra perfuamur. His de rebus, quid acturus fis, fi tibi non eft moleftum, refcribas mihi velim. Si enim fufcipis caufam, conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud: coram tecum loquat. tu interea non ceffabis, & ea quae habes inftituta, perpolies, nosque diliges. Vale.

¶ ARG. *Confolationem litterarum Luccei fibi gratiffimam effe fcribit.*

M. C. S. D. L. LUCCEJO Q. F.

QUAM QUAM ipfa confolatio litterarum tuarum mihi gratiffima eft: declarat enim summam benevolentiam conjunctam pari prudentia: tamen illum fructum ex iis litteris vel maximum cepi, quod te praclare humanas contemnentem, & optimè contra fortunam paratum armatumque cognovi. Quam quidem laudem fapientia, ftatuo effe maximam, non aliunde pendere, nec extrinsecus aut bene aut male vivendi fufpenfas habere rationes. Quae cogitatio, cum mihi non omnino excidiffet (etenim penitus infederat) vi tamen tempeftatum, & concursu calamitatum erat aliquantum labefactata, atque convulfa: tui te opulari & video, & id feciffet etiam proximis litteris, multumque profeciffet sentio. Itaque hoc fapientius dicendum, tibi que non fignificandum folum, fed etiam declarandum arbutor: nihil mihi effe potuiffe tuis litteris gratius. Ad confolandum autem cum illa valent, quae elegantè copiofeque collegiti, tum nihil plus, quam quod firmitudinem gravitatemque animi tui perpexi: quam non imitari turpiffimum exiftimo. Itaque hoc etiam fortiorem me puto, quam teipfum, praecipitorem fortitudinis, quod tu mihi videre fperem nonnullam habere, haec aliquando futura meliora. Cafus enim gladiatorii, fimilitudinesque ex, tum rationes in ea dilputatione a te collectae, vetabant me reip. penitus diffidere. Itaque alterum minus mirum, fortiorem te effe, cum aliquid fperes: alterum mirum, fpe ulla teneri. Quid enim non ita affectum, ut id non deletum, exinctumque effe fateare? Circumfpece omnia membra reip. quae notiffima funt tibi, nullum reperies profectum, quod non fractum debilitatumve fit. quae perfequerer, fi aut melius ea viderem, quam tu vides: aut commemorare poffem sine dolore: quamquam tuis monitis, praecipisque omnis eft abjiciendus dolor. Ergo & domestica feremus, ut cenfes: & publica paullo etiam fortius fortasse, quam tu ipfe, qui praecipis. Te enim fper aliqua confolatur, ut fcribis: nos

autem erimus etiam in omnibus desperatione fortes, ut loquar tamen idem & hortatis, & praecipis. Das enim mihi jucundas recordationes conficientia noftra, retumque eorum, quas, te in primis auctore, gefsimus. Praeftinus enim patria non minus certe, quam debuimus: plus profectum, quam eft ab animo cujuscquam, aut confilio hominis poftulatum. Ignofces mihi de meipfo aliquid praedicanti. quarum enim tu rerum cogitatione nos levare aegritudine voluiffi, earum etiam commemoratione lenimur. Itaque, ut mones, quantum potero, me ab omnibus moleftiis & angoribus abducam: transferamque animum ad ea, quibus fecunda res ornantur, adverfa adjuvantur: tecumque & ero tantum, quantum patietur utriusque aetas & valetudo: & fi effe una minus poterimus, quam volumus: animum tamen conjunctione, iisdem ftudiis ita fruemur, ut numquam non una effe videamur.

¶ ARG. *Confolatur moerentem Cicaronem, & ne ab ite tam diu abfit, rogat.*

L. LUCCEJUS, Q. F. S. D. M. T. C. M. F.

Si vales, bene eft: valeo, ficut fofo: paullo tamen etiam deterius, quam fofo. Te requiffi fapies, ut viderem. Romae quia poftea non fuiffi, quam difcefferat, miratus fum: quod item nunc miror. Non habeo certum, quae te res hinc maximè retrahat. Si folitudine delectare, cum fcribas, & aliquid agas eorum, quorum confueffi, gaudeo: neque reprehendo tuum confilium, nam nihil ifto poteft effe jucundius, non modò miferis his temporibus, & luctuofis, fed etiam tranquillis, & optatis: praefertim vel animo defatigato tuo, qui nunc requietem quaerit ex magnis occupationibus: vel erudito, qui femper aliquid ex fe promat, quod alios delectet, ipfum laudibus illuftret. Sin autem, ficut hie dum eras, lacrymis ac triftitia te tradidiffi: doleo, quia doles, & angere non poffum te non, fi concedis, quod fentimus, ut liberius dicamus, accufare. Quid enim? tu folus aperta non videbis, qui propter acumen oculiffima perfpicis? tu non intelliges te querelis quotidianis nihil proficere? non intelliges duplicari follicitudines, quas elevare tua te prudentia poftulat? Quod fi non poffumus aliquid proficere fuadendo: gratia contendimus, & rogando, fi quid noftra caufa vis, ut iftis te moleftis laxes, & ad con victum noftrum redeas & ad confuetudinem, vel noftram communem, vel tuam folius, ac propriam. Cupio non obtundere te, fi non delectare noftra ftudio: cupio deterere, ne permanes in incepto, cum duae res ifta contrariae me conturbent: ex quibus, aur in altera mihi velim, fi potes, obtemperes: aut in altera non offendas. Vale.

¶ ARG. *Respondet fuperiori Epiftola Lucceij.*

M. CICERO, L. LUCCEJO, Q. F.

MNS AMOR tuus ex omnibus partibus fe offendit in iis: his litteris, quas a te proximè accepi, non ille quidem mihi ignotus, fed tamen gratus, & optatus. dicerem, jucundus, nifi id verbum in omne tempus perdidiffem. neque ob eam unam caufam, quam tu fufpicaris, & in qua me leniffimis & amantiffimis verbis utens, te graviter accufas: fed quod, illius tanti vulneris quae remedia effe debebant,

1. Itaque hoc etiam fortiorem me puto. Vrfinus ex aliquo vetere malebat. Atque hoc fortiorem: quod in nullo noftrorum comparat, & habet ille mirabiles libros ut omnino cum Grut. noftra exiftimem cum plurima domi confinxiffe quae deinde alii, ipfo ignaro, nobis obferunt tanquam veterum exemplarium variantes lectiones hoc femel dictum fit, ne quis ignoret tanti ejus a me emendationes & animadvertiones haberi, cum praeteriero.
2. Erimus etiam in omnibus desperatione fortes. Vulgò in omni desperatione f. cum alius codex praeferebat, in omni non desperatione fort. sed noftra omnino melior, quem accepimus ex Pall. pr. ter. quint. Grut. Vat. videretur ideo haec lectio immutata, quia non cuivis puero plana & obvia: sed non fic in utraque.
3. Non fuiffi quam difcefferat. Adftipulantur quidem o. Pall. vulgatae & Cicero: quam a me difcefferat: sed tamen verior omnino eft noftra quam

acceptam referimus Vifit ac Vat. fubintelligitur (ut etiam rectè notavit Lamb. Cafar, cuius nomen fubfcribi foiebat) confolatur epiftolae ad T. Pomponium lib. ix. ep. 6. & 17.
4. Qui nunc requietem quaeris. Sic editit ex Mediceo Victorius: neque fentit Vat. in noftris omnibus refidet vulgaris lectio: requiem fic paullo poft ex Pall. pr. m. quia. Vat. lego: non poffum te non fi concedas, ut liberius dicamus, accufare. ceteri corrupti ferè funt: ftabilitateque non nihil hanc noftra m. fi erroris caufam alius perfequeris: vulgò nec poffum te. fi concedas non accufare. paulo poft pro elevare Gulielm. in duobus fuis libris invenit alterare. fequentibus non longe intervallo, e. Pal. fecant quiffimo codice, lubeat legemur: con vitium noftrum reddas, & confuetudinem vel n. unica enim littera minus quod ei familiare cum duplicatur eadem.] reddas: non inconciannè, & puto verius quam eft in vulgaribus.
5. Teum

bebant, ea nulli sunt. Quid enim? ad amicosne confugiam? quam multi sunt? habuimus enim ferè commoneis: quorum alii occiderunt: alii nescio quo pacto obdaru- runt. 1. Tecum vivere possem, equidem & maxime vellem: vetustas, amor, consuetudo, studia paria, 2. quod vinculum, quasi deest nostræ conjunctionis. Possimusne igitur esse una? nec mehercule intelligo, quid impediatur. sed certè adhuc non fuimus, cum essemus vicini in Tusculano, in Pateolano. Nam quid dicam in urbe? in qua, cum forum commune sit, vicinitas non requiritur. Sed casu nescio quo in ea tempora nostra atas incidit, ut, cum maxime florere nos oporteret, tum vivere etiam puderet. Quod enim mihi poterat esse perfugium, spoliato & domesticis, & forensibus ornamentis, atque solatiis? litteræ, credo, quibus utor assidue. Quid enim aliud facere possum? sed nescio quomodo ipsæ illæ excludere me à portu, & perfugio videntur, & quasi exprobrare, quod in ea vita maneam, in qua nihil insit, nisi propagatio miserissimi temporis. Hic tu ea me abesse urbe miraris, in qua domas nihil delectare possit? summum sit odium temporum, hominum, fori, curiæ? Itaque sic litteris utor, in quibus consumo omne tempus, non ut ob his medicinam perpetuam, sed ut exiguum doloris obliuiscerem petam. Quod si id egissemus, ego, atque tu, quod ne in mentem quidem nobis veniebat, propter quotidianos metus, omne tempus unâ fuissetus: neque me validitudo tua offenderet, neque te mæror meus: quod, quantum fieri poterit, consequamur. Quid enim est iuriusque nostram aptius? Prope- diem te igitur video.

ARG. Consolatur Titium amantem ex interitu filii. M. T. C. S. D. TITIO.

16 E T S I ex omnibus minime sum ad te consolandum ac- commodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem: tamen, cum longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quam tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meaque in te benivolentia, non tacere 4. tanto in tuo mærore tamdiu: sed adhibere aliquam modicam consolationem quæ levare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio per vulgata quidem illa maxime, quam semper in ore atque in animo habere debemus, HOMINIBUS NOS UT ES- SE MEMINERIMUS, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ propolita sit vita nostra: neque esse recusandum, quo mi- nus ea, quâ nati sumus, conditione vivamus: neve tam graviter eos casu feramus, quos nullo consilio vitare pos- simus. eventisque aliorum memoria repetendis, nihil ac- cidisse nobis novi cogitemus. Neque hæc, neque ceteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpata,

& memoriæque litteris prodita, tantum videntur profice- re debere, quantum status ipse nostræ civitatis, 6 & hæc perturbatio temporum perditorum: cum beatissimi sint, qui liberos non susceperunt: minus autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quam si eosdem bona, aut denique aliqua rep. perdidissent. Quòd si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mæres: non faci- le exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto. sin illa te res cruciat, quæ magis amoris est, ut eorum, qui occiderunt, miseras luceas: ut ea non dicam, quæ sepi- sime & legi, & audiui, nihil mali esse in morte, in qua se resideat sensus, immortalitas illa potius, quam mors du- cenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiat. hoc tamen non dubitans confirmare pos- sum, ea miseri, parari, impendere reip. quæ qui relique- rit, nullo modo mihi quidem 7 deceptus esse videatur. Quid est enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati, ac salu- ti loci? non, mehercule, quemquam audiui hoc gravissi- mo, pestilentissimo anno, adolescentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non 8 à diis immortalibus exceptus ex his miseris, atque ex iniquissima conditione vitæ, vi- detetur. Quare, si tibi unum hoc detrahi potest, nequid iis, quos amasti, mali putes contigisse: permultum erit ex mærore tuo diminutum. Relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communica- bitur, sed ad te ipsam propriè referetur: in qua non est jam gravitatis ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præsti- tisti, ferre immo detrahi casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseria maloque sejun- ctus. Etenim eum semper te, & privatis in rebus, & pub- licis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantia servendum. Nam, quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, 9 id nos præcipere consilio prudentiaque debemus. Etenim si nulla un- quam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit: certè nos, quod est dies allatura, id consilio antè ferre debemus: ne- que expectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possimus. His ego litteris si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse affectum: si minus fortè valuissent, 10 officio tamen esse functurum benivolentissimi atque amicissimi: quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas.

ARG. Excusat parvitatem litterarum. Exulem consolatur. M. C. S. D. P. SEXTIO, P. F.

NON oblivione amicitia nostræ, neque intermissio- ne consuetudinis meæ, superioribus temporibus ad

Zz 4 te

1. Tecum vivere possem, equidem & maxime vellem. Hunc locum præ- ter solus intellexit Victorius: ut ex ipsius distinctione apparet, quam & nos expressimus. Docet enim particula si vel utinam & sic est in Pall. primò & tertio. nam Pal. sec. rec. utinam equidem vivere possem, & max. vel Lam- binus has scripturas, quia in ipsius capite non oriebantur, vitiofas pro- clamar, mavoltque ex suo ingenio, Tecum vivere posse equidem maxime vellem, in quem tamen propendit Pal. quart. liber debet fidei: Tecum vi- vere possem, equidem velim. Canterus tamen correctum habet, Tecum vivere possem, equidem maxime vellem. Pal. quint. Tecum vivere possem, & maxime quidem vellem. Catullus: Tecum ledere se ut ipsa possem. nam & tibi deest, EVKTIKOS.

2. Quod vinculum quasi deest nostræ conjunctionis. Sic est in Pal. præc. Var. denique editione Viç. nisi quòd ille conjunctivum. Vagari libri, quod vin- culum qua res deest. sed Pal. sec. Grut. id est, ex utraque parte mendosi. paullo post Pall. pr. sec. rec. utinam mehercule, quart. nunc mehercule 3. non nec mehercule, & Pall. sec. rec. Scov. impeditur, legemur ergo: Ne mehercule intelli- git, quid impediatur? usuratum enim in te confirmanda se veterore, gemi- nare assuetudinem. Omnino antecedentia ac sequentia hanc lectio- nem desiderant.

3. Nisi propagatio miserissimi temporis. Non intelligo scripturam Pal. sed præparatis, quart. item præparatis. Alii dicant curiosiores, semper no- vare paratis, quibus adnotavi.

4. Tanta in tua mærore tamdiu. Hæc omnia habet pro glossa Gruter. nos sic ut & illud paullo post 4. potuisset rem modicam consolationem, malitque solum legi, nec tacere. sed addidit aliquando levate dolorem tuum possent, si minus sanare, quæ tamen præferunt in sompne.

5. Memoriæque litteris prodita. Malè vulgo & inserunt ante litteræ, nam litteris res memoriæ produntur, beneficio litterarum & scientia aut op. sic autem legunt o. Pall. Grut. Stev. Viç. editio.

6. Et hæc perturbatio temporum perditorum. Pall. pr. sec. tert. quint. fa- perne probatio: quod & in Grut. erat, sed correctum postea exprobat.

7. Deceptus esse videatur. Nihil mutandum: nam in permutatione dicitur deceptum deceptis accepit, in alio amisso. videatur Plautò Tr. numus. Sic habent omnes. Pall. Grut. nisi quod in sec. decepto. si voluit ergo al. orum deceptus aut ceptus.

8. A diis immortalibus exceptus ex his miseris. Elegantissima est hæc viç. lectio, quem & hic ut in omnibus 7 secuti sumus. Nostri ferè o- mnes ceptus, quod glossam respicit, tert. ceptus, & videtur Pal. quinta. habuisse quid simile, nam saluram excepit. Paullo post pro se junctum o. Pall. quint. miseria maloque de junctis, puto reponendum diuinitus ut supra aliquoties.

9. Ad nos præcipere consilio. Sic est in editione prima, admonitum Viç. in venique hoc verbi in Pall. pr. quint. quorum hæc glossam habet ad interiorem oram anticipare. Hoc verbum & aliis scriptoribus testi- tumus in crepundiorum nostrorum vestibulo. ceterum statim ante Pal. sec. legit, quæ maxime luctus tollit, omisso & de veritate, quod ut glo- sam rectè etiam advertit Henricus Stephanus l. it. Schediasmarum.

10. Officio tamen esse functurum. Sic est in Pall. prope omnibus, Grut. Stev. Pock. alius fastidium. quod Pal. sec. suo loco ignorat plane. ceterum 7, optandum, sicut & 74 ferè valuisse pro glossematibus: obolue- runt Grut. nostro.

te nullas litteras misi, sed quod priora tempora in ruinis reip. nostrisque jacuerunt: posteriora autem me à scribendo, tuis injustissimis atque acerbissimis incommodis, retardarunt. Cum verò & intervallum jam satis longum fuisset, & tuam virtutem animique magnitudinem diligentius essem mecum recordatus: non putavi esse alienum institutis meis, hæc ad te scribere. Ego te, P. Sexti, & primis temporibus illis, quibus in invidiam absens, & in crimen vocabare, defendi: & cum in tui familiarissimi iudicio ac periculo & tuum crimen conjungeretur, ut potui accuratissimè te tuamque causam curatus sum: & proximè, recentè adventu meo, cum rem aliter institutam offendissem, ac mihi placuit, si assissem: tamen nulla re salutè tui defui: cumque eo tempore invidia annonæ, inimici non solum tui, verum etiam amicorum tuorum, iniquitas totius iudicii, multaque alia reip. vitia plus quàm causa ipsa veritasque valuissent: Publio tuo neque opera, neque consilio, neque labore, neque gratia, neque testimonio defui. Quamobrem, omnibus officiis amicitia, diligenter à me sanctèque servatis, ne hoc quidem præmittendum esse duxi, te ut hortarer, rogaemque, ut & hominem te, & virum esse meminisses, id est, ut & communem, incertumque casum, quem neque vitare quisquam nostrum, nec præstare ullo pacto potest, sapienter ferres: & dolori fortiter ac fortunæ resisteres: cogitaresque, & in nostra civitate, & in ceteris, quæ reram potita sunt, multis fortissimis atque optimis viris, injustis iudiciis, talis casus incidisse. Illud utinam ne verè scriberem, ea te rep. carere, in qua neminem & prudentem hominem res ulla delectet. De tuo autem filio, vereor, ne, si nihil ad te scripserim, & debitum ejus virtuti videar testimonium non cepisse: sin autem omnia, quæ sentio, perscripserim: ne refricem meis litteris desiderium, ac dolorem tuum. Sed tamen prudentissimè facies, si illius pietatem, virtutem, industriam, ubicumque eris, tuam esse, tecum esse, duces. **N**EC ENIM MINUS **N**OSTRA sunt, quæ animo complectimur, quàm quæ oculis intuemur. Quamobrem & illius eximia virtus, summusque in te amor, magna tibi consolationi debet esse: & nos, ceterique, qui te non ex fortuna, sed ex virtute tua pendimus, semperque pendemus: & maximè animi tui conscientia, cum tibi nihil merito accidisse reputabis, & illud adjunges, **H**OMINES sapientis turpitudine, non casu: & de lictio suo, non aliorum injuria commoveri. Ego, & memoria nostræ veteris amicitia, & virtute atque obsequantia filii tui monitus, nullo loco deero, neque ad consolandum, neque ad levandum fortunam tuam. Tu, si quid ad me forte scripseris, perficiam ne te frustra scripsisse arbitretur. Vale.

ARG. Exulem consolatur.

M. CICERO S. D. T. FADIO.

ET si egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum: propterea quod nullam rem gravius jamdiu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non horror solum, sed etiam, pro amore nostro, rogo atque oro, te colligas, virumque præbeas, & quæ conditione omnes homines, & quibus temporibus nati sumus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit: Propterea quod adeptus es, quod non multi homines novi: amisisti, quæ plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur

1. *Tuum crimen conjungeretur, ut potui.* Sic omnes missæ Vict. alii tamen tantum *amenem enim, quam potui.* verum, *Tuum crimen irreputatum* putat esse Gul. neque ego dissentio.
 2. *Prudentem hominem res ulla delectet.* Hoc modo emendarunt docti, cum esset in *Med. desolatus, talisque error & nostris contigit miss. deservet* ingentes.
 3. *Debitum ejus virtuti videat testimonium non cepisse.* Non erat Lamb. quæ majestatem omnibus antiquis codicibus eriperet, illisque proculcatis suum *des. se exponere.* Tenemus firmiter hoc, ex quinque Pall. erat. duobus Guliesii. editionibus omnibus.
 4. *Et maximè animi tui conscientia.* Sic emendavit primus hunc locum Papp. Egnat. cum in *Med. reperisset & quæ maximè amici tui conscientia*

conditio impendere legum, iudiciorum, temporum, ut optimè actum cum es videatur esse, qui quàm levissimè poena ab hac rep. discesserit. Tu vero, qui & fortunæ, & liberos habes, & nos ceterosque necessitudine, & benevolentia tecum conjunctissimos: quumque magnam facultatem sis habiturus, nobiscum, & cum omnibus tuis vendi: & cum unum sit iudicium, ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod una sententia, eaque dubia, potentia alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quàm lenissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem tu esse vis, & qui esse debet.

ARG. Monet ut Pompeij partes sequatur. CICERO, RUFO.

ET mihi numquam dubium fuit, quin tibi essem carissimus: tamen quotidie magis id perspicio: existatque id, quod mihi ostenderas quibusdam litteris; hoc te studiosiorem in me colendo fore, quàm in provincia fuisses (etsi, meo iudicio, nihil ad tuum provinciale officium addi potest) quo liberius iudicium esse possit tuum. Itaque me & superiores litteræ tuæ admodum delectaverunt, quibus & expectatum meum adventum abs te amanter videbam, & cum aliter res cecidisset ac putasses, te meo consilio magnopere esse lætatum: & his proximis litteris magnum cepi fructum & iudicii, & officii tui: iudicium quod intelligo, te, id quod omnes fortes ac boni viri facere debent, nihil putare utile esse, nisi quod rectum honestumque sit: quod te mecum, quodcumque cepissem consilii, polliceris fore: quo neque mihi gratius, neque, ut ego arbitror, tibi honestius esse quidquam potest. Mihi consilium captum jamdiu est: de quo ad te, non quo celandus esses, nihil scripsi antea, sed quia communicatio consilii, tali tempore, quasi quædam admonitio videtur esse officii, vel potius efflagitatio ad cõfundam societatem vel periculi, vel laboris. Cum verò ea tua sit voluntas, humanitas, benevolentia erga me, libenter amplector talem animum: sed ita (non enim dimittam pudorem in rogando meum) si feceris id, quod ostendis, magnam habebō gratiam: si non feceris, ignoscam: & alterum timori, alterum mihi te negare non potuisse arbitrabor. Est enim res profectò maxima, quid rectum sit, apparet: quid expedit, obscurum est: ita tamen, ut, si nos ii sumus, qui esse debemus, id est, studio digni, & litteris nostris, dubitare non possimus, quin ea maximè conducant, quæ sunt rectissima. Quare tu, si simul placebit: statim ad me venies, sin idem placebit, atque eodem, necontinuò poteris. omnia tibi à nota sint, faciam. Quidquid statueris, te mihi amicum: sin id quod opto, etiam amicissimum iudicabo.

ARG. De rationibus provincialibus, Rufo quæstione non expectato, ad aratum missi suo delatum scribit.

CICERO RUFO.

Quo modo potuissent, te convenissem, si eò, quod constitueras, venire voluisses. Quare etsi mei commodi causa commovere me noluisti, tamen ita existimes velim, me antelatum fuisse, & si ad me misisses, voluntatem tuam commodo meo. Ad ea, quæ scripsisti, commodi

quod est in omnibus nostris; recepit postea Vict. sicque exstat in mss. Anepipienst ac Var. vulgo: *pendemus maximè etiam si tui conscientia.*
 5. *T. FADIO.* Sic est in Pal. quine. Var. sicque edidit Vict. & Lamb. vulgo *T. Fabii. malè.* Fabii enim nobilissimi. hic autem fuit homo novus, ut innuit ipse Cicero.
 6. *Si ad me misisses.* Ita est in Pal. quine. Var. Victorii editione: *nos setque credo in reliquis, nisi tota hæc epistola deesset Pal. secundo, tert. Græc. Stevv. vulgo venisset.* Principio Epistolæ scripsi *quomodo non quoque modo: aut contineat Pall. prim. quart. quine. Vatic. editionum primæ ac Victorianæ.*

modis equidem possem de singulis ad te rebus scribere, si M. Tullius, scriba meus, adesset: à quo mihi exploratum est, in rationibus duntaxat referendis, (de ceteris rebus affirmare non possum) nihil eum fecisse scientem, quod esset contra aut rem, aut existimationem tuam. dein, si rationum referendarum jus vetus, & mos antiquus maneret, me relatum rationes, nisi tecum pro conjunctione nostræ necessitudinis contulisset, confecissemque, non fuisse. Quod igitur fecissem ad urbem, si consuetudo pristina maneret: id, quum lege Julia relinquere rationes in provincia necesse erat, eademque totidem verbis referre ad ararium, feci in provincia. Neque ita feci, ut te ad meum arbitrium adducerem: sed tibi tibi tantum, quantum me tribuisse nunquam me poenitebit. totum enim scribam meam, quem tibi video nunc esse suspectum, tibi tradidi, tu ei M. Mindium, fratrem tuum, adiunxisti. Rationes confectæ me absente sunt tecum: ad quas ego nihil adhibui præter lectionem. Ita accepi librum à meo servo scriba, ut eundem acceperim à fratre tuo. Si honos is fuit, majorem tibi habere non potui: si fides, majorem tibi habui, quam panè ipsi mihi. si providendum fuit, ne quid aliter, ac tibi & honestum & utile esset, referretur: non habui, à cui potius id negotii darem quam darem. Illud quidem certè factum est, quod lex jubebat, ut apud duas civitates, Laodicensem, & Apamensem, quæ nobis maximè videbantur, quoniam ita necesse erat, rationes confectas, & consolidatas deponeremus. Itaque huic loco primùm respondeo, me, quamquam iustis de causis rationes deferre properarim, tamen te expectaturum fuisse, nisi in provincia relictas rationes pro latis haberem. Quamobrem de Volusio quod scribis, non est id rationum. docuerunt enim me periti homines: in his cum omnium peritissimus, tum mihi amicissimus, C. Camillus, ad Volusium transferri nomen à Valerio non potuisse: sed prædes Valerianus teneri: neque id erat festiuitis xxx, ut scribis, sed xix. Erat enim nobis curata pecunia Valerii mancipis nomine: ex qua reliquam quod erat in rationibus, retuli. Sed sic me & liberalitatis fructu privas, & diligentia, & (quod minimè tamen laboro) mediocritas etiam prudentia. Liberalitatis, quod mavis scribæ mei beneficio, quam meo, legatum meum, præfectumque Q.

Leptam, maxima calamitate levatos: cum præsertim non deberent esse obligati: diligentia, quod existimas de tanto officio meo, tanto etiam periculo nec scisse me quidquam, nec cogitavisse: scribam, quidquid voluisset, cum id mihi ne recitavisset quidem, retulisse, prudentia, & cum rem à me non insipienter excogitatum quidem putes. Nam & Volusii liberandi meum fuit consilium: & ut multa tam gravis Valerianis prædibus, ipsique T. Mario depelleretur, à me inita ratio est: quam quidem omnes non solum probant, sed etiam laudant: & si verum scire vis, hoc uni scribæ meo intellexi non nimum placere. Sed ego putavi esse viri boni, cum populus suum servaret, consulere fortassis tot vel amicorum, vel civium. Nam de Lucrejo est ita actum, ut auctore Cn. Pompejo, in pecunia in fano poneretur. id ego agnovi meo iustis esse factum. qua pecunia Pompejus est usus, & ut tua, quam tum deposuerat Sestius. Sed hæc ad te nihil intelligo pertinere. Illud me non animadvertisse, molestè ferrem, ut adscriberem, te in fano pecuniam iustis meo deposuisse, nisi ista pecunia gravissimis esset, certissimisque monumentis testata, cui data, quo senatusconsulto, quibus tuis, quibus meis litteris P. Sestio tradita esset. Quæ cum viderem tot vestigiis impressa, ut in his errari non posset: non adscripsi id, quod tua nihil referebat. Ego tamen adscripsisse mallem, quum id te video desiderare. Sicut scribis tibi id esse referendum, idem ipse sentio, neque in eo quidquam à meis rationibus discrepabunt. Adde enim tu, meo iustis: quod ego quidem non addidi: nec causa est, cur negem: nec, si esset, & tu nolles, negarem. Nam de n. s. nongentis milibus, certè ita relatum est, ut tu, si frater tuus referri voluit. Sed, si quid est (& cum de logio parum gratiosum est) quod ego in rationibus referendis etiam nunc corrigere possim: de eo mihi, cum senatusconsulto non fuit usus, quid per leges liceat, considerandum est. te certè in pecunia exacta ita afferre ex meis rationibus relatis non oportuit, nisi quid me fallit: sunt enim alii peritiores. Illud cave dubites, quin ego omnia faciam, quæ interesse tua, aut etiam velle te existimem, si illo modo facere possim. Quod scribis de beneficiis: scito à me & tribunos militaris, & præfectos, & contubernales duntaxat meos delatos esse. In quo quidem ratio me fecellit. liberum enim mihi

Zz 5

tempus

1. Sed tibi tibi tantum, quantum me tribuisse nunquam me poenitebit.] Auctores, sunt provocabulo tibi Pall. prim. quart. quintus, editioque Victorii: & posteriore me, Vatic. Medicæus atque editio Victoriana.
2. Cui potius id negotii darem quam darem.] Per nos vacua potius sit hæc Ciceroni lacuna, quam ut impleatur aliorum pluvia ac sordida aqua: sic autem est in Pal. pr. ac Vaticano. nam Pall. quartus ac prima editio: cui potius id negotii darem quam tibi, sic & Pal. quint. nisi quod id negotium. Lambinus tamen emendat non habui cui potius id negotii darem illud q. vulgo: cui potius id negotii darem, quam scriba me. Vnde facit H. Stephanus emendationem quod non dicam quale sit. Panthagathus verò referent Vesino; non habui cui potius id negotii darem quam darem illud, &c.
3. Rationes confectas & consolidatas deponeremus.] Sic Pal. quint. unus Maffei, omnes denique Lambini. Quid sit autem consolidare rationes, suggerit Aconius in III. Verrinam; ad verbum quadratur. Quadraturus in quibus) solida facta fuerit, ne neque plus quidquam, neque minus inveniat in summa. Vbi cum ratio sua frange est, difficile est severita detrahi quadraturus quadraturus vel solida ferri, quin minus aut plus aliquid reperitur. Victorius consolatur, ex Med. Pal. pr. sicut, quart. consolatur; alii consolatur vel castigatur habent.
4. Cum rem à me non insipienter excogitatum, nec cogitatum quidem putes.] Libu't amplècti emendationem Victorii tanto opere laudaram ac probatam Lambino, eo magis, quod cum Medico codice congruant Pall. tres, Veneta editio princeps: cum rem à me non insipienter excogitatum quidem putes. Veneti doinde ediderunt; cum rem à me non insipienter excogitatum putes. Vulgata tamen lectio etiam Lambino tolerabilis videbatur, cum rem à me non insipienter excogitatum, nec cogitatum quidem putes.

5. Non de Lucrejo est ita actum.] Scaliger ad Carullum Lucello, quod nullo libi reperio, & puto verum non esse. alii Lucretio alii Loge.
6. Ut iniquam tum deposuerat Sestius.] Sic habet castigatissimus Pall. primus, quart. quam tua tamen quam deposuerat Sest. quint. tua tamen quam deposuerat Sestius. Alii quam tum deposuerat in tua.
7. Quod ego quidem non addidi.] Est & Palat. quinto, Vaticano, editio Victorii; nec longè abeunt reliqui duo; repræsentantes meos, quod ego qui non addidi. Anton. Augustinus; quod ego tamen non addidi: nostra omnino melior ac Cicerone dignior, licet eam vel decem Vrsini carpant. Vulgo quod ego nunquam addidi.
8. Cum de logio parum gratiosum est.] Mirum agitur locus, quem compositum vult Scaliger, & in eo mirè alius fastidit, Lucello pro logio rependo. Nos ut in his Cimmericis nihil post alios cernere possumus ita nihil temerariè fecisse videri volumus. habebat Medicæus: quam de Logio parum gratiosum est. Ex quo emendat Egnatius, quando de Lucrejo parum gratiosum est. Pal. primus, quem non inferiorem bonitate Medicæus perimat, quomodo de logio parum gratiosum est: alii: quando de logio parum gratiosum est. Alii: quando de logio parum ratum visum est: Eligat inde quod quisque velit: Ego cum Claudiano, navabo operam, ne inimicum simulanda vultus acribit.
9. Te certè in pecunia exacta afferre.] Nullum mihi fore periculum iudicavi si sequeretur Victorii editionem; & à vulgata una litera discederem; illa enim afferre. Ceterum Politiani liber; te pecunia exacta ista, cum in Pall. quarto ac quinto referret, te certè in pecunia exacta ista referret, nec multum dissentiant Lambiniani ac Medicæi, ut notat Egnat. te certè in pecunia exacta ista referret, unde Dionysius ille nimis libere fecit, te certè pecunia abe et exacta tantum referret.

tempus ad eos deferendos existimabam dari postea certior sum factus, triginta diebus deferri necesse esse, quibus rationes retulisset. 1 Sane molestè tuli, non illa beneficia tua potius ambitioni reservata esse, quam meae, qui ambitione nihil uterer. De centurionibus tamen, & de tribunorum militarium contubernalibus, res est in integro. genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. Reliquum est de n-s centum millibus: de quibus memini mihi à te Myrina litteras esse allatas, non mei errati, sed tui: in quo peccatum videbatur esse, si modò erat fratris tui, & Tullii. Sed cum id corrigi non posset, quòd, jam depositis rationibus, ex provincia decessimus: credo me quidem tibi pro animi mei voluntate, proque ea spe facultatum, quam tum habebamus, quam humanissimè potuerim, rescriptis. Sed neque tum me humanitate litterarum mearum obligatum puto, neque tuam hodie epistolam de n-s centum sic accepisse, ut si accipiunt quibus epistola per hæc tempora molestæ sunt. Simul illud cogitare debes, me omnem pecuniam, quæ ad me salvis legibus pervenisset, Ephesi apud publicanos deposuisse: id fuisse n-s xxxi. millia: eam omnem pecuniam Pompejum abstulisse: quod ego si ve æquo animo, si ve iniquo fero: tu de n-s centum æquo animo ferre debes, & existimare eo minus ad te vel de tuis cibariis, vel de mea liberalitate pervenisse. Quòd si mihi expensa ista n-s centum tulisses, tamen, quæ tua est suavitas, quique in me amor, nolles à me hoc tempore estimationem accipere. nam numeratum si cuperem, non erat. Sed hæc jocosam me putato, ut ego te existimo. Ego tamen, cum Tullius rure redierit, mitam eum ad te, si quid ad rem putabis pertinere. Hanc epistolam cur non scindi velim, causa nulla est. Vale.

ARG. De statu republica miserrimo ac penè oppresso.
M. T. C. S. D. 2 L. MESCINIO.

21 GRATAE mihi tuæ litteræ fuerunt: ex quibus intellexi, quod etiam sine litteris arbitrabar, te summa cupiditate affectum esse videndi mei: quod ego ita libenter accipio, ut tamen tibi non concedam. nam tecum esse, 3 ita mihi omnia, quæ opto, contingant, ut vehementer velim. 4 Ut enim cum esset major & virorum, & civium bonorum, & jucundorum hominum, & amantium mei copia: tamen erat nemo quibuscum essem libentius quam tecum: & pauci quibuscum essem æquè libenter, hoc verò tempore, cum alii interierint, alii absint, alii mutati voluntate sint: unum, mediis fidius, tecum diem libentius posuerim, quam hoc omne tempus cum plerisque eorum, quibuscum vivo necessariò. Noli enim existimare, mihi solitudinem non jucundiorum esse, qua tamen

ipsa uti non licet, quam sermones eorum, qui frequentant domum meam, excepto uno, aut summum altero. Itaque utor eodem perfugio, quo tibi utendum censeo, litterulis nostris: præterea conscientia etiam consiliorum meorum. Ego enim is sum, quemadmodum tu facillimè potes existimare, qui nihil umquam mea potius, quam meorum civium causa fecerim: cui nisi invidisset, quem tu numquam amasti: (me enim amabas) & ipse beatus esset, & omnes boni. Ego sum, s qui nullius vim plus valere volui, quam honestum otium: idemque, cum illa ipsa arma, quæ semper timebam, plus posse sensi, quam illum consensum bonorum, quem ego idem effeceram: quævis tuta condicione pacem accipere malui, quam viribus cum valentiore pugnare. Sed & hæc, & multa alia coram brevi tempore licebit. Neque me tamen ulla res alia Romæ tenet, nisi expectatio rerum Africanarum. videtur enim mihi res in propinquum adducta discrimen. Puto autem mea non nihil interesse: (quamquam id ipsum, quid interest, non sanè intelligo) verumtamen, quicquid illinc nuntiatur sit, s non longè abesse à consiliis amicorum. Est enim res jam in eum locum adducta, ut, quamquam multum interit inter eorum causas, qui dimicant, tamen inter victorias non multum interfuturum putem. Sed planè animus, qui dubiis rebus forsitan fuerit infirmior, desperatis confirmatus est multum: quem etiam tuæ superiores litteræ confirmarunt: quibus intellexi, quam fortiter injuriam ferres: juvenique me, tibi cum summam humanitatem, tum etiam tuas litteras profuisse. Verum enim scribam: teneriore mihi animo videbare: sicut omnes ferè. qui vita ingenua, in beatâ civitate & in liberâ viximus. SED, V T I L L A secunda moderatè tulimus: sic hanc non solum adversam, sed funditus everfam fortunam fortiter ferre debemus: ut hoc saltem in maximis malis boni consequamur, V T MORTEM QUAM ETIAM beati contemnere debeamus, propterea quòd nullum sensum esset habitura, nunc sic affecti, non modò contemnere debeamus, sed etiam optare. Tu, si me diligis fructu isto otio, tibi que persuade, 7 P R A E T E R C Y L P A M A C P E C C A T V M, qua semper caruisti, & carebis, homini accidere nihil posse, quod sit horribile, aut pertimescendum. Ego, si videbitur rectè fieri posse, ad te veniam brevi: si quid acciderit, ut mutandum consilium sit: te certior faciam statim. Tu ita fac cupidus mei videndi sis, ut istinc te ne moveas tam infirma valetudine, nisi ex me prius quæsieris per litteras, quid te velim facere. Me velim, ut facis, diligas, vilitudine que tuæ & tranquillitati animi servias.

M. TUL-

1. Sane molestè tuli, non illa beneficia tua potius ambitioni reservata esse, etc.] Per ambitionem, intelligit gratiam & studii demonstrationem in clientes. Significat ergo se facile pati potuisse, ut hanc apud delatos gratiam iniret Rufus, quam ipse deferendo non sit secutus gratiam, sed morem & veritatem & merita. Illud haud protritum: qui ambitione uterret. Sic Plautus Trinummo: *Apote te, amor, non placeat nihil te uter.* Vbi pro accipere, &c. *Grav. de Selt pap. 560.*

2. L. MESCINIO.] Ita Pal. pr. quint.; & alius vetus codex: nec longè abest Victorius cum suo *Mescinio*, vulgo *Mescinio*.

3. Ita mihi omnia, quæ opto, contingant.] Secutus sum & hic editionem Victorii præterente tamen Larabino & eandem in suam admittente. vulgo: *Ita mihi commoda omnia, quæ opto, contingant:* cum Pall. pr. sec. quart. quint. habet *Stevvech.* & *Gruterianus*; *Ita mihi commoda* (quart. quint. commoda mihi) omnia quæ opto. His omnibus puto melius Pal. tert. *Ita mihi coram omnia, quæ opto, contingant.* Nam inde scaturit illud commoda. Nam & commoda & commoda addi tamen est, ut etiam post Ep. 3. fin. Te omnia additum est in 5.

4. Ut enim cum esset major.] Licet hic Tulliani isti Simii reclamet, tamen hanc lectionem addicentibus eam omnibus mis. vindicavi Cicero nostro, cui post Victorium in his Epistolis (fascinum abominor & lividam mentem) plurimum omnium bene fecimus: Sic autem habent Pall. o. Grut. editio prima ac Victorii. Alii *strenui*.

5. Qui nullius vim plus valere volui.] Si penes me stare, abjecerem cum Pall. sec. illo dicitur ut minimè necessarium, itaque absentia plus elegantia reliquitur. Quod autem legit Lambinus *Ego sum is, qui, &c.* in nullo Palatinorum codicum reperi, nisi quod eandem lectionem ex *Stevvech.* notet Guelielmus.

6. Non longè abesse à consiliis amicorum.] Pyrrhonica Lambinus occupavit hesitatio de verbulo *velim*: ac ego idem Stoica constantia tollo, ex Pall. omnibus; Gruteriano; Vaticano; editione Victorii; sicut & paulò statim provocabulum *esse*.

7. Præter culpam ac peccatum, quæ semper caruisti.] Sic est in Pall. quarto Grut. Vaticano, editione prima ac Victorii Pall. Tert. *culpam ac peccatum quæ, malè, vulgo, quæ.*

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARUM

A D

FAMILIAREIS

LIBER SEXTVS,

A D

A. TORQVATVM, ET ALIOS.

ARG. Consolatur Torquatus tum Athenis exultantem, quod Pompeji partes secutus esset.

M. CICERO S. D. A. TORQVATO.

Tis ea perturbatio est omnium rerum, ut suam quemque fortunam maximè poeniteat: nemoque sit, qui ubi ubi, quam ibi, ubi est, esse malit: tamen mihi dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romæ esse miserimum sit. Nam, etsi quocumque in loco quisquis est, idem est ei sensus, & eadem acerbitas ex interitu rerum & publicarum, & suarum: TAMEN OCULI ARGENT DOLOREM: qui ea, quæ ceteri audiunt, intueri cogantur: nec avertere à miseris cogitationem sinunt. Quare etsi multarum rerum desiderio te angere necesse est: tamen illo dolore, quo maximè te confici audio, quod Romæ non sis, animum tuum libera. Etsi enim cum magna molestia tuos, tuaque desideras: tamen illa quidem, quæ requirit, suum statum tenent: nec melius, si tu ades, tenerent: nec sunt ullo in proprio periculo. Nec debes tu, cum detuis cogitas, aut precipuam aliquam fortunam postulare, aut commune reculare. De te autem ipso, Torquate, est tuum, sic agitare animo, ut non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem, aut timorem. Nec enim is, qui in te adhuc iniustus, quam tua dignitas postulabat, fuit, non magna signa dedit animi erga te mitigati. Nec tamen is ipse, à quo salus petitur, habet explicatam aut exploratam rationem salutis suæ. CVMQVE OMNIUM bellorum exitus incerti sint: ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio, quod quidem se junctum sit ab omnium interitu: ab altera te ipsum numquam timuisse certo scio. Reliquum est, ut te id ipsum, quod ego quasi consolationis loco pono, maximè excruciet, commune periculum reip. cuius tanti mali, quamvis docti viri multa dicant, tamen vereor, ne consolatio nulla possit vera reperiri, præter illam, quæ tanta est, quantum in cuiusque animo roboris est, atque nervorum. SI ENIM BENE sentire, recteque facere, satis est ad bene beatæque vivendum: non vereor, ne eum, qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare possit, miserum esse nefas sit dicere. Nec enim nos

arbitros victoriæ præmiis ductos, patriam olim, & liberos, & fortunas reliquisse: sed quoddam nobis officium justum, & pium, & debitum reip. nostræque dignitati videbamur sequi: nec cum id faciebamus, tam eramus amantes, ut explorata nobis esset victoriæ. Quare si id evenit, quod ingredientibus nobis in causam propositum fuit accidere posse: non debemus ita cadere animis, quasi aliquid evenerit, quod fieri posse numquam putavimus.

4. Simus igitur ea mente, quæ ratio & virtus præscribit, ut nihil in vita nobis præstandum, præter culpam, putemus: eaque cum careamus, omnia humanæ placatè & moderatè feramus. Atque hæc eò pertinet oratio, ut, perditis rebus omnibus, tamen ipsa virtus se sustentare posse videatur. Sed, si est spes aliqua rebus communibus, ea tu, quicumque status est futurus, carere non debes. Atque hæc mihi scribenti veniebant in mentem, me eum esse, cuius tu desperationem accusare solitus esses: quemque auctoritate tua cunctantem & dissidentem excitare. Quo quidem tempore non ego causam nostram, sed consilium improbabam. Serò enim nos iis armis adversari videbam, quæ multo antè confirmata per nosmetipsos erant: dolebamusque, pilis & gladiis, non consiliis, neque auctoritatibus nostris de jure publico disceptari. Neque ego ea, quæ facta sunt, fore cum dicebam, divinabam futura: sed, quod & fieri posse, & exitiosum fore, si evenisset, videbam: id ne accideret, timebam: præsertim cum, si mihi alterum utrum de eventu atque exitu rerum promittendum esset, id futurum, quod evenit, exploratius possem promittere. His enim rebus præstabamus, quæ non prodeunt in aciem: usu autem armorum, & militum robore inferiores eramus. Sed tu illum animum nunc adhibe, quæso, quo me tum esse oportere censebas. Hæc eò scripsi, quod mihi Philargyrus tuus omnia de te requirenti, fidelissimo animo (ut mihi quidem visus est) narravit, te interdum sollicitum solere esse vehementius: quod facere non debes, nec dubitare, quin aut aliqua reip. sis futurus, qui esse debes: aut perditæ, non afflictioris conditione, quam ceteri. Hoc verò tempus, quo exanimati omnes, & suspensissimi sumus, hoc moderatioris animo ferere debes, quod & in urbe aas, ubi

1. *Quin ubi ubi, quam ibi ubi est, esse malit.* Concinnior foret hic orationis complexus si obtemperes Pal. quart. illud ibi longum relegantibus, paulo post refert Pal. tert. Grut. *quin hoc tempore bono Romæ esse miserimum sit & excussio illo viri.*

2. *Non vereor, ne eum, qui se optime consiliorum conf.* Solus Pal. quint. ignorat: *to non;* reliqui quatuor, ut & Gruterianus, tres Gulielm. prima editio ac Victorii præ se ferunt: *non majori consiliorum fecerit nos præsumimus.*

3. *Debitumque reip. nostræque dignitati videbamur sequi: nec sum fac.*

Ita edidit Victorius eumque sequutus. Lambin. neque aliter in Vaticano. Mss. hic corrupti sunt. quorum Pall. pr. tert. quint. Grut. *videbamur; sed qui nec prima editio, Pal. sec. Peck. sed quia nec quart. sed quid nec. vulgo; videbatur: qui neque eum id fac.*

4. *Simus igitur ea mente, quæ ratio & virtus præscribit.* Sic Pal. sec. Gruterianus quoque ad oram virtus. tertius vero Pal. quæ non quam. vulgo, *quam ratio & virtus præse,* quid agat hic virtus non excogit: est ex compendio nata vulg.

tibi nata & alta est ratio, ac moderatio vitæ: & habes Ser. Sulpicium, quem semper unice dilexisti: qui te profectio & benivolentia, & sapientia consolatur. cuius si essemus & auctoritatem & consilium secuti: togati potius potentiam, quam armati victoriam subissemus. Sed hæc longiora fortasse fuerunt, quam necesse fuit: illa, quæ majora sunt, brevius exponam. Ego habeo, cui plures, quam tibi, debeam, neminem. quibus tantum debebam, quantum tu intelligis, eos mihi hujus belli casus eripuit. Qui sim autem hoc tempore, intelligo. sed quia NEMO EST tam afflictus, & qui, si nihil aliud studeat, nisi id quod agit, non possit navare aliquid, & efficere: omne meum consilium, operam, studium, certè velim existimes tibi, tuisque liberis esse debitum.

ARG. Spem facit de reconciliato Cesaris animo. M. T. C. A. TORQUATO, S.D.

2 P ERO à te, ne me pures oblivione tui rariùs ad te scribere, quam solebam: sed aut gravitate vastitudinis: qua tamen jam paullum videor levare. aut quòd absim ab urbe, ut, qui ad te proficiscantur, scire non possim. Quare velim ita statutum habeas, me tui memoriam cum summa benivolentia tenere, tuasque omnes res non minori mihi curæ, quam meas esse. Quod majore in varietate versata est adhuc tua causa, quam homines aut volebant, aut opinabantur: mihi crede, non est pro malis temporum, quòd molestè feras. Necesse est enim aut armis urgeri remp. sempiternis, aut, his positis, recreari aliquando, aut funditus interire. Si arma valebunt: 2 nec eos, à quibus reciperis, vereri debes: nec eos quos adjuvisti. Si armis aut conditione positis, aut defatigatione abjectis, aut victoria detractis, civitas respiraverit: & dignitate frui tibi, & fortunis licebit. Sin omnino interierint omnia, fueritque is exitus, quem vir prudentissimus M. Antonius, jam tum timebat, cum tantum instare malorum suspicabatur: misera est illa quidem consolatio, tali præsertim civi, & viro, sed tamen necessaria, Nihil esse præcipue ciquam dolendum in eo, quod accidit universis. Quæ vis inest in his paucis verbis (plura enim committenda epistolæ non erant) si attendes, quod facis: profectio etiam sine meis litteris intelliges, te aliquid habere quod speres: nihil quod aut hoc, aut aliquo reip. statu timeas: omnia si interierint, cum superstitem te esse reip. ne si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, præsertim quæ ablit à culpa. Sed hæc hæc lenus. Tu velim scribas ad me, quid agas, & ubi futurus sis: ut aut quò scribam, aut quò veniam, scire possim.

ARG. Consolatur Torquatum in malis publicis. M. T. C. S. D. A. TORQUATO.

3 S U P P R I O R I B V S litteris benivolentia magis adductus, 3 quam quòd res ita postularer, fui longior. Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua: neque erat ea mea causa, atq; fortuna, ut, cui ipsi omnia deessent, alterum confirmarem. Hoc item tempore brevior esse debeo. sive enim nihil tum opus fuit tam multis verbis, nihil magis nunc opus est: sive tum opus fuit, illud satis est, præsertim cum accesserit nihil novi. Nam etsi quotidie aliquid audimus earum rerum, quas ad te perferri existi-

mo: summa tamen eadem est, & idem exitus, quem ego tam video animo, quam ea, quæ oculis cernimus. nec verò quidquam video, quod non idem te videre certò scio. Nam etsi, quem exitum acies habitura sit, divinare nemo potest: tamen & belli exitum video: & si id minus, hoc quidem certè, eum sit necesse alterum utrum vincere, qualis futura sit vel hæc, vel illa victoria. Idque cum optimè perspexi, tale video, 4 nihil ut mali videatur futurum, si id vel antè acciderit, quod vel maximum ad timorem proponitur. I T A E N I M V I V E R E, V T N O N S I T V I V E N D V M, miserum est. mori autem nemo sapiens miserum dixit, ne beato quidem. Sed in ea es urbe, in qua hæc, vel plura, & ornatiores parietes ipsi loqui posse videantur. Ego tibi hoc confirmo, E T S I L E V I S E S T consolatio ex miseris aliorum, nihil te nunc majore in discrimine esse, quam quemvis aut eorum, qui discesserint aut eorum, qui remanserint. alteri dimicant: alteri victorem timent. Sed hæc consolatio levis est: illa gravior, qua te uti spero: ego certè utor. nec enim, 5 dum ero, angar ulla re, cum omni vacem culpa: &, si non ero, sensu omnino carebo. Sed rursus γλαυκὸν εἶς Ἀθῆνας, qui ad te hæc. Mihi tu, tui, tua omnia maxime curæ sunt, & dam vivam, erunt.

ARG. Consolatur Torquatum. M. T. C. A. TORQUATO, S.D.

N O V I, quod ad te scriberem, nihil erat: & tamen si quid esset, sciebam te à tuis certiore fieri sole: e. De futuris autem rebus etsi semper difficile est dicere, tamen interdum conjectura possis propius accedere, cum est res ejusmodi, cujus exitus provideri possit. Nunc tantum videmar intelligere, non diuturnum bellum: etsi id ipsum nonnullis videatur secus. Equidem cum hæc scribebam, aliquid jam actum putabam: 6 non quòd ego certò sciam, sed quòd haud difficilis erat conjectura. N A M E Y M omnis belli Mars communis & cum semper incerti exitus proeliorum sunt: tum hoc tempore ita magnè utrinque copis, ita paratè ad depugnandum esse dicuntur, ut, uterumque vicerit, non sit ritum futurum. Illa in dies singulos magis magisque opinio hominum confirmatur, etiam si inter casus armorum aliquantum interfit, tamen inter victorias non multum interfuturum. Alteros propemodum jam sumus experti: de altero, nemo est, quin cogitet, 7 cum sit metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augere dolorem tuum, quem consolando levare debeam, fateor me communium malorum consolationem nullam invenire, præter illam: quæ tamen, si possis eam suscipere, maxima est, quaque ego quotidie magis utor: C O N S C I E N T I A M rectæ voluntatis, maximam consolationem esse rerum incommodarum: N E C ESSE VLLVM MAGNV M MALVM, præter culpam. A qua quum tantum absumus, ut etiam optimè senserimus: eventusque magis nostri consilii, quam consilium reprehendatur: & quum præstitimus, quod debuimus, moderatè, quod evenit, feramus. Sed hoc mihi tamen non fumo, ut te consolor de communibus miseriis, quæ ad consolandum, majoris ingenii, & ad ferendum, singulari.

1. Quia, si nihil a. si nisi, id quod agit, possit navare. Sic edidit ex Med. Victorius, sperantque omnes Pall. non, ante post. neque secus est in Vat. Pal. tamen sec. pro agit eger. Tertius, Grut. Stevv. agit. Miram tamen ostendunt scripturam, quod agit, possit navare aliquid & reficere. 2. Nec eos, à quibus reciperis, vereri debes. Hæc est codicis Vaticani lectio: cum exister in Mediceo. Pall. tribus, Grut. Stev. vech. reciperis: in quart. reciperis: in quint. accepit sic emendavit ad oram primæ editionis Baptista Egnatius Venetus, post eumque P. Victorius, quos secuti Marutius ac Lambinus. vulgo: a quibus reciperis. 3. Quam quæ res ita postularer. Sic ex Pall. prim. quarto, quinto, Vaticano, reficimus, non quod, ut vulgò: quomodo & lib. II. emendasse me recorder. sicque legitur Epist. seq. & lib. x. ep. 3. lib. XI. 4. Nihil ut mali videatur futurum, si id vel ante acciderit. In est in o-

mnibus Pall. Grut. Stev. vech. (nisi quod in his eisdem binis occidit solemnè mutatione s. pro 4.) item editione Victorii. vulgò, esse futurum si id vel ante accidit. 5. Dum ero, angar ulla re. Pall. pr. tert. Grut. sangar ullæ re: de qua quid sentiam, differam dicere. paullo post, duo postremi Pall. legunt, quia hæc re: quæ lectio utroque absurda, ita inde nata est vulgata; quæ ad se habet. 6. Non quòd ego certò sciam. Sic Victorii editio: at Pall. pr. tert. Grut. prima editio aliquid jam actum putabam non quòd sciam quod difficile erat conjectura. Mihi præstant Victoriana. 7. Cum sit metuendus iratus victor armatus. Vulgò, quam sit metuendus, annotat quoque Egnatius legi ut sit met. sed nostrum fraximus longe accommodatior est Victorii editionis, Pall. pr. tert. Gruteriano. 1. Videtur

laris vltutis indigent. Illud cuius facile est docere, cur præcipue tu dolere nihil debeas. Eius enim, qui tardior in te levando fait, quam fore putarem, non est mihi dubia de tua salute sententia. de aliis autem non arbitror te expectare quid sentiam. Reliquum est, ut te angat, quod ab his à tuis tamdiu. Res molesta, præsertim ab iis pueris, quibus nihil potest esse festivius. Sed, ut ad te scripsi antea, tempus est huiusmodi, ut suam quisque conditionem miseriam putet: & ubi quisque sit, ibi esse minime velit. Equidem, nos quod Romæ sumus, miseriam esse duco, non solum quod in malis omnibus acerbus est videri, quam audire: sed etiam, quod ad omnis casus subitorum periculorum magis obiecti sumus, quam si abessemus. et si me ipsum, consolatore tuum, non tantum litteræ, quibus semper studii, quantum longinquitas temporis mitigavit. Quanto fuerim dolore, loquimini. In quo prima illa consolatio est, 1. vidisse me prius, quam ceteros, cum cupiebam, quamvis iniqua conditione, pacem. Quod est casu, non divinatione mea factum est; 2. tamen in hac inani prudentiæ laude delector. Deinde, quod mihi ad consolationem commune tecum est, si jam voer ad exitum vitæ, non ab ea repubi. avellat, qua ceterandum esse doleam, præsertim cum id sine ullo sensu futurum sit. Adjuvat etiam ætas: & acta iam vita, quo cum cursu suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere, quod nos jam natura ipsa pæne perduxerit. Politem, is vir, vel etiam ii viri, hoc bello occiderunt, ut impudentia videatur, eandem fortunam, si res cogat, recusare. Equidem mihi omnia propono: nec ullum esse tantum malum, quod non putem impendere. SED CVM PLYS in metuendo mali sit, quam in ipso illo, quod temetur, desino, præsertim cum impendat, in quo non modò dolor nullus, verum finis etiam doloris futurus sit. Sed hæc satis multa, vel plura potius, quam necesse fuit. facit autem non loquacitas mea, sed benivolentia longiores epistolæ. Servium discussisse Athenis, moleste tui. non enim dubito, quin magna tibi levationi solitus sit esse quotidianus congressus, & sermo cum familiarissimi hominis, tum optimi & prudentissimi viri. 3. Tu velim tere, ut debes, & soles, tua virtute sustentens. Ego, quæ te velle, quæque ad te, & ad tuos pertinere arbitrator, omnia studiosè diligenterque curabo: quæ cum faciam, benivolentiam tuam erga me imitabor, merita non assequat. Vale.

ARG. Respondet epistola Cæcina, qua est septima huius libri, namq; hortatur ut bene de Casara speret.

M. T. C. A. CÆCINÆ, S. D.

QVOTIES CVM QVÆ filium tuum video (video autem ferè quotidie) polliceor et studium quidem meum, & operam, sine ulla exceptione aut laboris, aut oc-

cupationis, aut temporis: gratiam autem, atque auctoritatem, cum hac exceptione, quantum valeam, quantumque possim. Liber tuus & lectus est, & legitur à me diligenter, & custoditur diligentissimè. Res, & fortunæ tuæ mihi maximæ curæ sunt, quæ quidem quotidie faciliores mihi, & meliores videntur: multisque video magna esse curæ: quorum de studio, & de sua spe filium ad te perscripisse, certò scio. His autem de rebus, quas conjectura consequi possumus, non mihi sumo, ut plus ipse perspiciam, quam te videre atque intelligere mihi persuaserim: sed tamen, quia fieri potest, ut tu ea perturbatiore animo cogites, puto esse meum, quid sentiam, exponere. Ea natura rerum est, & is temporum cursus, ut non possit ista aut tibi, aut ceteris, fortuna esse diuturna: neque hætere in tam bona causa, & in tam bonis civibus tam acerba injuria. 4. Quare ad eam spem, quam extra ordinem de te ipso habemus, non solum propter dignitatem, & virtutem tuam (hæc enim ornamenta sunt tibi etiam cum aliis communia) accedunt tua præcipua propter eximium ingenium, summamque virtutem, cui, mehercules, hic, cuius in potestate sumus, multum tribuit. Itaque ne punctum quidem temporis in ista fortuna fuisses, nisi eo ipso bono tuo, quo delectatur, se violatum putasset, quod ipsum leniter quotidie significatur; nobis aliis, qui simul cum eo vivunt, tibi hæc ipsam opinionem ingenii apud ipsum plurimum profuturam. Quapropter primum fac animo forti atque magno sis. ita enim natus, 5. ita educus, ita doctus es, ita etiam cognitus, ut tibi id faciendum sit: deinde spem quoque habeas firmissimam propter eas causas, quas scripsi. A me verò tibi omnia, liberisque tuis paratissima esse, confidas velim. Id enim & vetustas nostri amoris, & mea consuetudo: meos, & tua multa erga me officia postulant.

ARG. Spem facit Cæcina redintegrandi status, ducti consueverit à Casari, temporum, & rerum natura.

M. T. C. A. CÆCINÆ, S. D.

VERBORUM, ne desideres officium meum: quod tibi pro nostra & meritorum multorum, & studiorum, & partium conjunctione, deesse non debet: sed tamen vercor, ne litterarum à me officium requiras: 6. quas tibi & jam pridem, & sæpe misissem, nisi quotidie melius expectans, gratulationem, quam confirmationem animi tui complecti litteris maluissem. Nunc, ut spero, brevi gratulabimur. Itaque in aliud tempus 7. id argumentum epistolæ differo. His autem litteris animum tuum, 8. quem minime imbecillum esse & audax, & spero, et si non sapientissimi, at amicitissimi hominis auctoritate, confirmandum etiam atque etiam puto: nec iis quidem verbis, quibus te consolet ut afflicti. & jam omni spe salutis orbatum: sed ut eum, de cuius incolumitate non plus dubitem: quam

1. Vidisse me prius quam ceteros. Sic prima editio Pal. pr. tert. Groe. Vatic. (nam ceteros consulere hic desino, tempore consulens meo) aliis omnes, vidisse me prius. paulo post: ex iisdem codicibus, item editione Victorii et usque compilatore Lambino repositi, cum cupiebam quamvis iniqua conditione pacem. Alter quam supra lib. v. ep. 21. quæ vitæ tantâ conditioe pacem accipere: sed ibi alia quoque res erat.

2. Tamen in hac inani prudentiæ laude delector. Sic Pal. pr. tert. Grut. Var. editio prima ac Viç. vulgo in abest, non bono exemplo.

3. Tu velim tere ut debes, & soles, tua virtute sustentens. Ita Palat. tert. Grut. Stevv. vulgo velim, ut, ut debes, illud efficacius.

4. Quare ad eam spem, quam extra ordinem. Hic locus, ut editimus, est in editione Victorii & Palacino primo. Tertius verò, quam ex ordine: & post hunc quoque Grut. per non propter, Lamb. pro fronte sua eorum locum conscribilla vitæ melius factum si in eandem frontem suam ferum explorasset de te ipse habemus & propter dignitatem & virtutem tuam (h. en. cr. s. 2. e. al. e.) accid. tua præcaxim. mg. summamque doctrinam, et meher. H. Steph. leg. contendebat. quare ad eam spem, & ipse, non ipse.

5. Ita educus, ita doctus. Sic recte ex Memmianis Lamb. vulgo: educus. in editione antiqua est ductus.

6. Quas tibi & jam pridem & sæpe misissem. Mutatus locus, cui tamen nihil curant libri veteres Pal. pr. quæ tibi etiam pridem esse dimissis.

ep. Pal. tert. Scév. eisdem pridem & sæpe misissem: sic quoque Grut. unica littera anticus & s. videndum ne loci nomen desit. vulgata autem lectio debita est Egnatio, cuius emendationem ad oram primæ editionis positam ex libro fides causa. Quæ tibi jam pridem & sæpe misissem. Ita positum est in libris recentioribus omnibus. Et non video quo sensu, quo ad istudum. Is verus Medicorum intelligit: corruptus quidem est, habet enim: quæ tibi & jam pridem & si dimississem. Ego ait porro Egnat) una tantum littera d, in p. mutata, fuit enim inverla, sic lego collimans ut puto ad scopum: quæ tibi & jam pridem & sæpe misissem. Veneta editio antiquissima: pridem & s. dimississem. in ea itacim altera ab initio. & studiorum & partium conjunctione, legunt cum Viç. vulgatæ. sed Pal. pr. tert. Grut. Stevv. posteriorem copulam omittunt & Pal. quoque tert. partium. Mibi libuit hic mirari vel temeritatem vel credulitatem Manutianam studiorum partium. admittentis.

7. Id argumentum epistola differo. Sic Viç. & Vac. codex & Grut. à secundam manu Pal. verò pr. & Grut. à prima manu in argumentum epistolæ differo, cum alias Pal. tert. in argumentum epistolæ differo. Scév. differo vulgò differo.

8. Quem minime imbecillum esse. Vulgò imbecillum: sed nostram accipi ex editione antiquissima ac prima, Pal. tert. Grut. Stevv.

quàm te memini dubitare de mea. Nam cum me ex rep. expulissent, qui illam cadere posse, stante me, non putarunt: memini, me ex multis hospitibus, qui ad me ex Asia, in qua tu eras, venerant, audire, te de glorioso & celesti reditu meo confirmare. Si te ratio quadam Etruscæ disciplinæ, quam à patre, nobilissimo, atque optimo viro, acceperas, non sefellit: ne nos quidem nostra divinatio faller: quam cum sapientissimorum virorum monumentis, atque præceptis, plurimoque, ut tu scis, doctrinæ studio, tum magno etiam usu tractandæ reip. magnæque nostrorum temporum verietate consecuti sumus. Cui quidem divinationi hoc plus confidimus, quod ea nos nihil in his tam obscuris rebus, tamque perturbatis umquam omnino sefellit. Dicerem, quæ ante futura dixissem, ni vererer, ne ex eventis fingere viderer. Sed tamen plurimi sunt testes, me & initio, ne conjungeret se cum Cæsare, monuisse Pompejum: & postea, ne sejungeret. conjunctione frangi senatus opes: dijunctione civile bellum excitari videbam. Atque utebar familiarissimè Cæsare: Pompejum faciebam plurimi: sed erat meum consilium cum fidele Pompejo, tum salutare utriusque. Quæ præterea providerim, prætereo. Nolo enim, hunc de me optimè meritum, existimare, ea me sua fuisse Pompejo, quibus ille si parisset, esset hic quidem clarus in toga, & princeps: sed tantas opes, quantas nunc habet, non haberet. Eundem in Hispaniam censui: quod si fecisset, civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis, non tam pugnari ut liceret, quàm ut, quum, ipso consule pugnante, populus iusserat, haberetur. Causa orta belli est. quid ego prætermisi aut monitorum, aut querelarum, cum vel iniquissimam pacem iustissimo bello antefeream? Victa est auctoritas mea non tam à Pompejo (nam is movebatur) quàm ab iis, qui duce Pompejo freti, peropportuna & rebus domesticis, & cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant. Susceptum bellum est, quiescente me: depulsum ex Italia, manente me. quoad potui: sed valuit apud me plus pudor meus, quàm timor. veritus sum deesse Pompeji salutem, & cum ille aliquando non defuisset meæ. Ita que vel officio, vel fama bonorum, vel pudore victus, ut in fabulis Amphiarus, sic ego, prudens, & sciens, ad pelitem ante oculos positam sum profectus. Quo in bello nihil adversi accidit, non prædicente me. Quare, quum, ut augures & astrologi solent, ego quoque augur publicus ex meis superioribus prædictis constitui apud te auctoritatem augurii, & divinationis meæ: 2 debet habere fidem nostra prædictio. Non igitur ex altis involatu, nec è cantu sinistro officinis, ut in nostra disciplina est, nec 3 ex tripudis solistimis, aut sonivis tibi auguror: sed habeo alia signa, quæ observem: quæ etsi non sunt certiora illis, minus tamen habent vel obscuritatis, vel erroris. Notatur autem mihi ad divinandum signa duplici quadam via: quarum alteram duco à Cæsare ipso: alteram è temporum civilium natura, atque ratione. In Cæsare hæc sunt: mitis, elementisque natura, qualis ex præclaro illo libro Querelarum tuarum. Accedit, quod mirificè ingenio excellentibus, quale est tuum, delectatur. præterea cedit multorum iustis & officio incensis, non inanibus, aut ambitiosis, voluntatibus. In quo vehementer eum consen-

tiens Etruria movebit. Cur hæc igitur adhuc parum profecerunt? Quia non putat se sustinere causas posse multorum, si tibi, cui iustis videtur irasci posse, concesserit. Quæ est igitur, inquit, spes ab irato? Eodem fonte se hauriturum intelligit laudes suas, è quo sit leviter adspersus. Postremo homo valde est acutus, & multum providens. intelligit, te, hominem in parte Italæ minime contemnenda, faciliè omnium nobilissimum, & in communis rep. cuius summorum tuæ ætatis, vel ingenio, vel gratia, vel fama populi R. parem, 5 non posse prohibere reip. diutius. Nollet, hoc temporis potius esse aliquando beneficium, quàm jam suum. Dixi de Cæsare, nunc dicam de temporum, rerumque natura. Nemo est tam inimicus ei causa, quàm Pompejus animatus melius, quàm paratus, susceperat, qui nos malos civis dicere, aut homines improbos audeat. In quo admirari soleo gravitatem, & iustitiam, & sapientiam Cæsaris. numquam, nisi honorificentissimè, Pompejum appellat. At in ejus personam multa fecit asperius. Armorum ista, & victoriarum facta non Cæsaris. At nos quemadmodum est complexus? Cassium sibi legavit: Brutum Galliarum præfecit: Sulpicium Græciæ: Marcellum, cui maximè succensebat, cum summa illius dignitate restituit. Quò igitur hæc spectant? Rerum hoc natura, & civilium temporum non patietur nec manens nec mutata ratio feret: primum, ut non in causa pari eadem sit & conditio & fortuna omnium: deinde, ut in eam civitatem boni viri, & boni cives nulla ignominia notari non revertantur, in quam tot nefariorum scelerum condemnati revertentur. Habes augurium meum, quo, si quid addubitarem, non potius uterer, quàm illa consolatione, qua facile forem vitium sustentarem: te, si explorata victoria arma sumisses pro rep. (ita enim tum putabas) non minus esse laudandum: sin, propter incertos exitus eventusque bellorum, posse accidere ut vinceremur, putasses: non debere te ad secundam fortunam bene paratum fuisse, adversam ferre nullo modo te posse. Disputarem etiam, quanto solatio tibi conscientia tui facti, quantave delectationi in rebus adversis literæ esse deberent. Commemorarem non solum veterum, sed horum etiam recentium vel ducum, vel comitum tuorum gravissimos casus. Etiam externos multos claros viros nominarem. LEVAT ENIM DOLOREM COMMUNIS QUASI LEGIS, ET HUMANÆ CONDITIONIS RECORDATIO. Exponerem etiam, quemadmodum hic, & quanta in turba quantaque in confusione rerum omnium viveremus. necesse est enim minore desiderio perdita rep. carere, quàm bona. Sed hoc genere nihil opus est. incolumem te citò, ut spero, vel potius, ut perspicio, videbimus. interea tibi absenti, & huic, qui adest, imagini animi & corporis tui, constantissimo, atque optimo filio tuo, studium, officium, operam, laborem meum jam pridem, & pollicitus sum, & detuli: nunc hoc amplius, quod me amicissimè quotidie magis Cæsar amplectitur: familiares quidem ejus, sicuti neminem. Apud quem quidquid valebo vel autoritate, vel gratia, valebo tibi. Tu cura, ut & cum firmitudine te animi, tum etiam spe optima sustentas.

§ ARG.

1. Cum ille aliquando non defuisset meæ.] Sic omnes libri: quod moneo, ne quis facile accedat Vrsino, negationem temerè ejicienti.

2. Debeti habere fidem nostra prædictio.] Hoc melius ex Pal. pr. Vaticano atque editione Victorii: vulgò debet.

3. Ex tripudis solistimis aut sonivis tibi auguror.] Rectè sic Medicæus codex, modò committas sonivis: neque aliter Vaticanus: quod optimus P. Victorius observavit primus: cupideque, sed tamen dissimulato auctore, sustulit Lambinus. vulgò sonivis: sed quid sonivis eum auguribus videatur Festus ejusque Castigator Scaliger. Ego puto profectio mutum fuisse Mantrium, aut qui ad tam bona nullum habere sensum poterit: aut adeò livore cæcum, ut noluerit.

4. Præclaro illo libro.] Sic Pal. primustertius, Græc. editione prima, vulgò præclaro.

5. Non posse prohibere reip. diutius.] Sic est in Pal. prim. Græc. Vatic. editione Victorii. Lambinus ne non nihil novarè prohiberi edidit: Strevech. prohiberi reip. vulgò prohiberi a rep.

6. Cum firmitudine te animi, tum etiam spe optima sustentas.] Sic optimus codex Pal. primus: sicque edidit accuratissimus P. Victorius Pal. tert. Græc. editio prima paucis immutatis: cum firmitudine animi te, tum etiam, vulgò interpolatè: ne cum firmitudine animi tuo te, rep. etiam spe optima sustentas.

ARG. De suis ad versus Caesarem & pro Caesare scriptis agit. Hinc epistolare respondet Cicero epistola 5. supra eod.

A. C. A. C. A. C. I. N. A. M. C. I. C. E. R. O. N. I. S. D.

7 Quid tibi non tam celeriter liber est redditus, ignosce timori nostro, & miserere temporis. Filius, ut audio, petiuit; (neque injuria) si liber exisset, quum non tam interesset, quo animo scribatur, quam quo accipiatur, ne ea res ineptè mihi noceret: cum praesertim adhuc stili poenas dem. Quae quidem in re, singulari sum fato: NAM cum mendum scripturae litura tollatur, stultitia fama mul- tetur: meus error exsilio corrigitur: eujus summa criminis est, quòd armatus adversario maledixi. Nemo nostrum est, ut opinor, quin vota victorix suae fecerit, nemo, quin, etiam cum de alia te immolaret, tamen eo quidem ipso tempore, ut quam primum Caesar superaretur, optaret. Hoc si non cogitat, omnibus rebus felix est: si scit & persuasus est, quid irascitur, qui aliquid scripsit contra suam voluntatem, cum ignorat omnibus, qui multa deos venerati sint contra ejus salutem? Sed, ut eodem revertor, causa haec fuit timoris, scripsi de te parè, mediis fidius, & timidè, non revocans me ipse, sed paxè refugiens. Genus autem hoc scripturae, non modò liberum, sed i-ncitatum atque latum esse debere, quis ignorat? Solutum existimatur esse, alteri maledicere: tamen cavendum est, ne in petulantiam incidas, impeditum, se ipsum laudare, ne vitium arrogantiæ subsequatur. solum verò liberum, alterum laudare, de quo quidquid detrahas, necesse est, aut infirmitati, aut invidiæ assignetur. Ad nescio, an tibi gratius opportuniusque acciderit. Nam quod praclare facere non poteram, primum erat non attingere: secundum beneficium, quam parissimè facere, sed tamen ego quidem me sustinui, multa minui: multa sustuli: complura ne posui quidem. QVAMADMODVM IGITVR SCALARVM ERADVS si alios tollas, alios incidas, nonnullos male ha- rentes relinquis, ruinae periculum struas, non ascensum pares: 2 sic tot malis cum vincitum, tum fractum studium scribendi, quid dignum auribus, & ut probabile potest asser- ferre? Cum verò ad ipsius Caesaris nomen veni, toto cor- pore contremisco, non poenae metu, sed illius iudicii, totum enim Caesarem non novi. Quem putas animum esse, ubi secum loquitur? hoc probabit: hoc verbum suspicio- sum est. quid si hoc mutò? at vereor, ne pejus sit. Age verò, laudo aliquem: 3 num offendo? cum porò offendam, quid si non vult? armati stilum persequitur: victi, & non- dum restituti quid faciet? Auges etiam tu mihi timorem, qui in oratore tuo caves tibi per Brutum, & ad excusatio- nem socium quaeris. Ubi hoc omnium patronus facit, quid me, veterem tuum, nunc omnium clientem, sentire oportet? In hac igitur calumnia timoris, & caecae suspicio- nis tormento, cum plurima ad alieni sensus conjecturam, non ad suum iudicium scribantur, quam difficile sit eva- dere, si minus expertus es, quòd te ad omnia, summum at- que excellens ingenium armavit, nos sentimus. Sed tamen ego filio dixeram, librum tibi legeret, & auferret: aut ea conditione daret, si reciperes te correpturum, hoc esse, si to- rum alium faceres. De Astatico itinere, quamquam sum- ma necessitas premebat: ut imperassis, feci. Te pro me quid horret? vides tempus venisse, quo necesse sit de no- bis constitui. Nihil est, mi Cicero, quòd filium meum ex-

species. adolescens est: omnia excogitare, vel studio, vel aetate, vel metu non potest. Totum negotium tu sustineas, oportet: in te mihi omnis spes est. Tu, pro tua prudentia, quibus rebus gaudeat, quibus capiatur Caesar, tenes: à te omnia proficiantur, & per te ad exitum perducantur, necesse est. apud ipsum multum, apud eju- omneis pluri- mum potes: unum tibi si persuaseris, non hoc esse tui mu- neris, si quid rogatus fueris, (quamquam id magnum & amplum est) sed totum tuum esse onus, perficies. nisi forte aut in miseria nimis stultè, aut in amicitia nimis im- pudenter tibi onus impono. Sed utriusque rei excusatio- nem, tua vitæ consuetudo dat. nam quod ita consuevisti pro amicis laborare, non jam sic sperant abs te, sed etiam sic imperant tibi familiares. Quod ad librum attinet, quem tibi filius dabit, peto à te, ne exeat: aut ita corrigas, ne mihi noceat.

ARG. Datum sibi & Balbo & Oppio scribit, ut Caesina lice- ret esse in Sicilia.

M. C. A. C. A. C. I. N. A. S. D.

Cum esset mecum Larius, homo tui studiosus, locu- tus, Kalendas Jan. tibi praefinitas esse: quòd omnibus rebus perpexeram, quæ Balbus & Oppius, absente Caesa- re, egissent: ea solere illi rata esse, egi vehementer cum his, ut hoc mihi darent, tibi in Sicilia, quoad vellemus, esse uti liceret. Qui mihi consueverunt, aut libenter pollice- ri, si quid esset ejusmodi, quòd eorum animos non offen- deret: aut etiam negare, & asserere rationem, cur negarent: huic meæ rogationi potius non continuo responderunt: eodem die tamen ad me reverterunt: mihi hoc dederunt, ut esses in Sicilia, quoad velles: se praestituros, nihil esse eo te offensionis habiturum. Quando, quid tibi permittatur, cognovisti: quid mihi placeat, puto te scire oportere. Actis his rebus, litteræ à te mihi reddita sunt, quibus à me con- siliium petis, quid sim tibi auctor: in Sicilia me subsidias, an ad reliquias Astaticæ negotiationis proficiscare. Hæc tua deliberatio non mihi convenire visa est cum oratione Lari- gi. Ille enim mecum, quasi tibi non liceret in Sicilia diutius commorari, ita locutus erat: tu autem, quasi concessum sit, ita deliberas. Sed ego, si hoc, si illud est, in Sicilia censo commorandum. Propinquitas locorum vel ad im- petrandum adjuvat crebris litteris, & nuntiis, vel ad reditus celeritatem, re aut imperata, quòd spero, aut aliqua ra- tione confecta. Quamobrem censo magno opere com- morandum. 5 T. Furfano Postumo, familiari meo, lega- tisque ejus, item meis familiaribus, diligentissimè te com- mendabo, cum venerint. erant enim omnes Mutinæ viri sunt optimi, & tui similitum studiosi, & mei necessarii. Quæ mihi venient in mentem, quæ ad te pertinere arbitra- bor, ea mea sponte faciam. Si quid ignorabo de eo admo- nitus, omnium studia vincam. Ego etsi coram de te cum Furfano ita loquar, ut tibi litteris meis ad eum nihil opus sit: tamen, quum tuis placuit, te habere meas litteras, quas ei redderes, motem his gestis, earum litterarum exem- plum infra scriptum est.

ARG. Commendat Caesinam Furfano.

M. T. C. T. FURFANO PROCOS. S. D.

Cum A. C. A. C. I. N. A. tanta mihi familiaritas consuetudineq; semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus: & hunc

1. Incitatum atque latum esse debere quis ignorat? Sic editiones primæ & Victorii, ex utraque hæc lectio in Pall. primo, tertio, Græci, qui hanc non ceperunt, stiliam intrulerunt.

2. Sic ut malis cum vincitum, non fractum studium scribendi. Elegantis- sime sic edidit P. Victorius, habens Vaticanus codex; cum in Pall. primo, tertio, Græci editione prima, unica tantum abhorreat littera, tuo vitium: in vulgatis verò delectum acum sit, tuo vitium, non fractum.

3. Non offendo? cum porò offendam. Lambinus, cum porò non offendam, contra omnes iussit nisi quòd in Græci à manu interpolatrice. Non effen- dit. cam. Deinde edidit, nisi hæc unum patuisse facis, auctoritate Pal. pr.

quem codicem plures decem Lambinus ducit, neque aliter Vaticanus, denique legendum existimat Gullielmus pro clivum sentis oportere, seu- tu oportere. Causam non committat.

4. Hinc meæ rogationi potius non continuo responderunt. Quid mirum etiam hic obtendi coram Victorio à Dionysio illo, nisi majoris Dionysiacum dicere? sed ab illo stant Pall. pr. tert. Græci, editio princeps, vulgata quam defendit Lambinus: Hinc meæ rogationi potius non continuo responderunt.

5. Tui Furfano Postumo. Sic Pal. pr. editio Victorii, ac codex Vatica- nus. per me licet preliari Vrsino, pro suo Furfano, Furfanum compels- lant nostri mss. & editio Victorii, quibus potius credo.

hunc a puero, quod de spem magnam mihi afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè, non solum officiiis amicitia, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet me plura scribere, quàm mihi necesse est ejus salutem, & fortunam, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. reliquum est, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de reipub. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

¶ ARG. *Se suaque omnia Trebiano offert & pollicetur.*

M. T. C. TREBIANO, S. D.

EGO quanti te faciam, semperque fecerim, quanti me à te fieri intellexerim, sum mihi ipse testis. Nam & consilium tuum, vel casus potiùs, diutius in armis civilibus commorandi, semper mihi magno dolori fuit: & hic eventus, quod tardius, quàm est æquum, & quàm ego vellem, 2 reciperas fortunam, & dignitatem tuam, mihi non minori curæ est, quàm tibi semper fuerint casus mei. Itaque & Postumuleno, & Sestio, & sapissimè Attico nostro, 3 proximeque Theudæ, liberto tuo, totum me patefecerim, & hæc iis singulis sæpe dixi, quacumque re possim, me tibi, & liberis tuis satisfacere cupere: idque tu ad tuos velim scribas: hæc quidem certè, quæ in potestate mea sunt, ut operam, consilium, rem, fidem meam, sibi ad omnes res parata putent. Si auctoritate, & gratia tantum possem, quantum in ea te pub. de qua ita meritus sum, posse deberem: tu quoque is esses, qui fuisti, cum omni gradu amplissimo dignissimus, tum certè ordinis tui facile princeps. Sed quum eodem tempore, eademque de causa nostram uterque cecidit: tibi & illa polliceor, quæ supra scripsi, quæ sunt adhuc mea: & ea, quæ præterea videor mihi ex aliqua parte retinere, tamquam ex reliquiis pristinae dignitatis. Neque enim ipse Cæsar, ut multis rebus intelligere potui, est alienus à nobis: & omnes ferè familiarissimi ejus 4 casu devincti magnis meis veteribus officiis, me diligenter observant, & colunt. Itaque si qui mihi erit aditus de tuis fortunis, id est, ne tua incolumitate, in qua sunt omnia, agendi, quod quidem quotidie magis ex eorum sermonibus adducor ut sperem: agam per me ipse, & moliar, singulo persequi non est necesse. universum studium meum, & benivolentiam ad te defero. Sed magni mea interest, hoc tuos omnes scire, quod tuis litteris fieri potest: ut intelligant, omnia Ciceronis patere Trebiano. Hoc eò pertinet: ut nihil existiment esse tam difficile, quod non pro te mihi susceptum, jucundum sit futurum. Antea misissem ad te litteras, si genus scribendi invenirem. tæli enim tempore aut consolari, amicorum est, aut polliceri. Consolatione non utebar, quod ex multis audiebam, quàm fortiter, sapienterque ferres injuriam temporum, quamque te vehementer consolaretur conscientia factorum, & consiliorum tuorum: quod quidem si facis, magnum fructum studiorum optimorum capis: in quibus te semper scio esse versatum: idque ut facias, etiam atque

etiam te hortor. Simul & illud tibi, homini peritissimo rerum, & exemplorum, & omnis vetustatis, ne ipse quidem rudis, sed in studio minus fortasse, quàm vellem: at in rebus, atque usu plus etiam, quàm vellem, versatus: spondeo tibi, 5 istam acerbiter, & injuriam, non diuturne fore. Nam & ipse, qui plurimum potest, quotidie mihi delabi ad æquitatem, & ad rerum naturam videtur: & ipsa causa ea est, ut jam simul cum rep. quæ in perpetuum jacere non potest, necessariò reviscat, atque recreetur: quotidieque aliquid fit lenius, & liberalius, quàm timebamus. Quæ quoniam in temporum inclinationibus sæpe parvis posita sunt: omnia momenta observabimus: neque ullam prætermitemus tui juvandi, & levandi locum. Itaque illud alterum, quod dixi, litterarum genus, quotidie mihi, ut spero, fiet proclivius, ut etiam polliceri possim. id re, quam verbis, faciam libentius. Tu velim existimes, & plures te amicos habere, quàm qui in isto casu sint, ac fuerint, quantum quidem ego intelligere potuerim: & me concedere eorum nemini. Fortem fac animum habeas, & magnum: quod est in uno te, quæ sunt in fortuna, temporibus regentur, & consiliis nostris providebuntur.

¶ ARG. *Reditum in patriam Dolabella beneficio impetratum nunciat.*

M. C. TREBIANO S. D.

DOLABELLAM antea tantummodò diligebam: obligatus ei nihil eram. nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non defeceram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in te, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Quæ in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratis agere malim. alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit: est tua sapientia, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci: quid recuperatis, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. plus acquisisti dignitatis, quàm amissisti rei familiaris: quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Nestorius noster familiaris, ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te uti facilè patior, cum apud alios, tum mehercule apud Syronem, nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quàm primum.

¶ ARG. *Gratulatur Balbo de reditu apud Cæsarem impetrato.*

M. T. C. AMPIO S. D.

GRATULOR tibi, mi Balbe, vereque gratulor. nec sum tam stultus, ut te usura falsi gaudii frui velim: deinde, frangi repente, atque ita cadere, ut nulla res ad æquitatem te animi postea posse extollere. Egi tuam causam apertius, 7 quàm mea tempora ferebant. Vincebatur enim fortuna ipsa debilitata gratia nostra tui caritate, & meo perpetuo erga te amore, culto à te diligentissime. Omnia promissa, confirmata, certà, & rata sunt, quæ ad reditum, & ad salutem tuam pertinent. vidi, cognovi, interfui. Et enim

1. M. T. C. TREBIANO. Sic edidit Viç. & sic est in Pall. pr. tert. Vaticanano editione princeps. vulgò Trebatio.

2. Reciperas fortunam & dignitatem. sic scripsi, quum esset in mss. tribus nostris, & Stevv. reciperas, sicut in Medic. vel reciperes. Viç. ac Vat. reciperas. vulgò male, reciperas.

3. Proximaque Theuda lib. i. totum me pat. & hæc hinc fing.) Vulgò Tendo contra omnes libros, quæ calamo exaratos, quæ impressos: provocabulis quoque; hæc spernant seu ignorant vulgati. immisi id ex Pal. pr. ac Viç. edit.

4. Casu devincti magnis meis.) Vulgò: quasi devincti. sed illud recepi ex Pal. pr. Grut. Vat. editione Viçtorii.

5. Illam acerbiter & injuriam non diuturne fore.) Sic Pall. pr. tert. Gr.

Stevv. Viç. prima editio ac Viçtorii. vulgò acerbiter in istam & injuriam non diuturnam fore.

6. M. T. C. AMPIO S. D.) Vulgò T. AMPIO BALBO; contra libros Viçtorii editio rectè solum medium nomen agnoscit, ut & Vat. & Gr. codices. Pal. pr. hic in vitio leviter hæret: præsignat enim Cicero Appio salutem plurimum.

7. Quam mea tempora ferebant.) paululum à Pall. pr. tert. Grut. Stev. Vat. editione Viçtorii disce. sic prima editio: quam tempora mea fer. unde credo proreperit vulgata lectio, quam tempora nostra ferebant. paullo post cum Lamb. ac Man. scripsi debilitata gratia cum sic in omnibus libris nostris debilitate oratore solemniter atque usitato purem & pro a diphthongo scribendi.

enim omnes Caesaris familiaris satis opportunè habeo implicatos consuetudine, & benivolentia, sic, ut, cum ab illo discesserint, me habeant proximum. Hoc Panfa, Histius, Balbus, Oppidius, & Matius, Postumius, planè ita faciunt, ut me unicè diligant. Quod si mihi pro me efficiendum fuisset, non me pòneret, pro ratione temporum ita esse molitum. Sed nihil est à me inservitum temporis causa. veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt: quibuscum ego agere de te non desisti. Principem tamen habuimus Panfam, tui studiosissimum, mei cupidum: qui valeret apud illum non minus auctoritate, quam gratia. Cimber autem Tullius mihi planè satis fecit. Valent tamen spud Cæsarem non tam ambitiosè rogationes, quam necessariè; quam quia Cimber habebat, plus valuit, quam pro ullo alto valere potuisset. Diploma statim non est datum, quòd mirifica est improbitas in quibusdam, qui tulissent acerbius, veniam tibi dari, & quam illi appellant tubam belli civilis: multaque ita dicunt, quasi non gaudeant id bellum incidisse. Quare visum est occultius agendum, neque ullo modo divulgandum, de te jam esse perfectum. sed id erit perbreve: nec dubito, quin legente te has litteras, confecta jam res futura sit. Panfa quidem mihi, gravis homo & certus, non solum confirmavit, verum etiam recepit, perceleriter te ablatum diploma. Mihi tamen placuit, hæc ad te perferri. minus enim te firmum & sermo Eppulejæ tuæ, lacrymæque Ampij declarabant, quam significant tuæ litteræ: atque illæ arbitrabantur, cum à te abessent ipsæ, multo in graviore te cura futurum.

4 Quare magno opere putavi, angoris, & doloris tui levandæ causâ, pro certis ad te ea, quæ essent certa, perferri. Scis, me antea sic solitum esse scribere ad te, magis ut consolaretur fortem virum atque sapientem, quam ut exploratæ spem salutis ostenderem, nisi quam ab ipsa rep. cum hic ardor restinctus esset, sperari oportere censeme. Recordare tuas litteras, quibus & magnum animum mihi semper ostendisti, & ad omnes casus ferendos constantem, ac paratum: quod ego non mirabar, cum recordare, te & à primis temporibus ætatis in rep. esse veratum, & tuos magistratus in ipsa discrimina incidisse salutis, fortunarumque communium: & in hoc ipsum bellum esse ingressum, non solum uti victor, beatus, sed etiam ut si ita accidisset, victus, ut sapiens esses. Deinde, cum studium tuum consumas in virorum fortium factis memoris prodendis, considerare debes, nihil tibi esse committendum, quam obrem eorum, quos laudas, & te non simillimum præbeas. Sed hæc oratio magis esset apta ad illa tempora, quæ jam efugisti. Nunc vero tantum te para ad hæc nobilicium ferenda: quibus ego si quam medicinam invenirem, tibi quoque eandem traderem. Sed est unum per fugium, doctrina, ac littera, quibus semper uti sumus: quæ secundis rebus delectationem modò habere videbantur: nunc vero etiam salutem. Sed, ut ad initium revertar, cave dubites, quin omnia de salute, ac reditu tuo perfecta sint.

¶ ARG. Ligarium bene de Casare sperare jubet.
CICERO LIGARIO.

ETSÏ tali tuo tempore me aut consolandi, aut juvandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat: & adhuc id non feceram: quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea verò, quam magnam spem habere coepi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus. facere non potui, quin tibi & sententiam, & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo, & perspicio, non fore in te Cæsarem duriozem, nam & res cum quotidie, & dies, & opinio hominum, & ut mihi videtur, etiam sua natura mitiozem facit: idq; cum de reliquis sentio, tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus: quibus ego ex eo tempore, quo primum ex Africa nuntius venit, supplicare unà cum fratribus tuis non desisti. quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua, & perpetua cura salutis tuæ tantum proficit, ut nihil sit, quod non ipsum Cæsarem tributurum existimem. Sed si tardius sit, quam volumus; magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur, aditus ad eum difficiliores fuerunt: & simul Africanæ causæ itatioz, diutius velle videtur eos habere sollicitos à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conficiatum. sed hoc ipsum intelligimus eum quotidie remissius, & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoratè manda, me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutius non futurum. Quum quid sentirem, exposui: quid vellem tua causa, te potius declarabo, quam oratione: & si tantum possem, quantum in ea rep. de qua ita sum meritus, ut tu existimas, posse debebam: ne tu quidem in istis incommodis esses, eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen, quidquid imago veteris meæ dignitatis, quidquid reliquæ gratiæ valebat: studium, consilium, opera, gratia, fides mea, nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primum ob eas causas, quas scripsi: deinde, quòd ea de rep. semper voluisti, atque sensitisti, ut non modò cum secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia adversa essent, tamen conscientia, & factorum, & consiliorum tuorum, quæ cumque acciderent fortissimo, & maximo animo ferre deberes.

¶ ARG. Narrat, quidcum Casare egeris de Ligari incolumitate.
CICERO LIGARIO.

MERITO omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere. nam cum te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æquè, atque te, summa benivolentia sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus, nullum me patitur officii erga te, studiique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te litteris, quam ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. 7 Nam si quis est timidus in magnis, periculum esse restitit.

A a a

lollisqu-

1. *Matius, Postumius.* Ita Pal. pr. Vat. Victor. vulgò *Matius*, malè. Codex Medicæus *Matius*, unde peccatum. sed *Matius* Cæsarianus, ejus meminit Tranquillus, paulo post Pall. pr. tert. Græc. Stev. vech. Peck. quod si mihi per me effundendum: non per me: quod & habet prima editio: nunc: quamvis non displiceat, tamen nihil audeo mutare.

2. *Quam illi appellant tubam belli civilis.* Vnica syllaba auctiores sunt codices Pall. pr. tert. Græc. Stev. Peck. editio prima: *quæ illi appellant tubam*, unde fortasse legendum: *dari ei, quam illi appellant, tubam*, &c. ut in Vatinii ad Ciceronem epistola. vulgò, *quæ illi appellantur*, paulo ante scripsit ex omnibus nostris, *quam quia Cimber. hoc. cum vulgò feratur, quæ quia nimis præagogicè.*

3. *Sermo Eppulejæ tuæ.* Ita Victorius editit: exstatque in Pal. pr. ac Græc. Epulejæ vulgò *Appulejæ*, editio princeps *Apulejæ*.

4. *Quare magno opere putavi.* Sic palmè Victorii editio ac Vaticanus codex, & hoc loco Pal. pr. Gulielmus tamen legendum iudicat, *Magno opere te, non absurde, ita tamen, ut si hanc non invideam tuæ salutis.* Verbum *sperare* expungant o. m. l. post *perferri*: quod & mihi non tolerandum videbatur, licet Montrolensis illud necessarium esse restitit.

5. *Ut explorata spem salutis ostenderem.* Prætulit hoc ex Pal. pr. tert. Stev. vichiano: nec longe abeunte Græteriano, *explorata*, repræsentante. Peck. *explorato*, unde forte legendum suspicabatur Gulielm. *explorata*, paulo post statim scripsit ex editione princeps, Græc. Pal. tert. Stev. Peck. *ut quam ab ipsa rep.* cum vulgetur, *nisi eam, quam, &c.* Lambinus perpendat *nisi eam, quam, &c.* Denique ex omnibus n. l. restituit: pro quo existat existit.

6. *Te non simillimum præbeas.* Vnanimò consensu hanc locutionem præstant Pall. pr. tert. Græc. Variè. editio princeps ac Victorii. Lambinus, tamen ne nihil post Victorium novi addidit, præter, legit, *te non quam simillimum præbeas*, quam tamen video existare in v. c. ut hic ei ignoscant, vulgò, *non te similem præbeas*.

7. *Adhuc id non feceram.* Sic Medicæus codex, & ex eo Victorius, neque variat Vaticanus Pall. pr. tert. Græc. *feceram*, vulgò *feci*.

8. *Nam si quis est timidus.* Ita fidenter scribo ex Pal. tert. Græc. quod ita meminim loqui Plaut. Mollæria de hac re: *qui tuam similitudine eris in rebus dubitis, nunc non eris.* Vulgò *quisquam*.

iosisque rebus, semperque magis aduersos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: & si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad v. Kal. intercalareis prioris, rogatu fratrum tuorum venissem mane ad Caesarem: atque omnem adeundi, & conueniendi illius indignitatem & molestiam pertulissimam: cum fratres, & propinqui tui iacerent ad pedes, & ego essem locutus, quae causa, & quae tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Caesaris, quae sanè mollis, & liberalis fuit: sed etiam ex oculis & vultu, ex multis praeterea signis: quae facilius perspiciere potui, quam scribere: hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortisque sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora late feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis, neque Caesaris solum, sed etiam amicis eius omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. Vale.

ARG. Gratulatur Basilio.
CICERO BASILIO, S.

13 **T**ibi gratulor: mihi gaudeo: te amo: tua tuor. à te amari, & quid agas, quidque agatur, certior fieri volo.

ARG. Petit ut absentem se tueatur.
BITHYNICUS CICERONI, S.

16 **S**i mihi tecum non de multis, & iuxta causa amicitia priuata essent, repeterem initia amicitiae ex parentibus nostris, quod faciendum iis existimo, qui paternam amicitiam nullis ipsi officiis profecuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia: cuius fiducia peto à te, ut absentem me, quibuscumque in rebus opus fuerit, tueare, si nullam officium tuum apud me intermoriturum existimas. Vale.

ARG. Cupit una cum Bithynico Remp. constitutam bene: & nam Bithynico uiuere.

M. CICERO BITHYNICO, S.

17 **C**um ceterarum rerum causa cupio esse aliquando Remp. constitutam: tam velim mihi credas, accedere id etiam, quo magis expetam promissum tuum, quo in litteris uteris. Scribis enim, si ita sit, te mecum esse victurum. Gratissima mihi tua voluntas est: facisque nihil alienum necessitudine nostra, iudicisque patris tui de me, summi viri. Nam sic habeto: beneficiorum magnitudine eos, qui temporibus valuerunt, aut valeant, conjunctiones tecum esse, quam Oppio locutus sum, necinim. Quamobrem grata mihi est, & memoria tua nostrae conjunctionis, & eius etiam augenda voluntas.

ARG. De lege quadam Caesaris. De negotio Leptaeis suis. De Oratore perfecto à se composito. De mansione urbana. De filio Leptae.

CICERO LEPTAE.

2 **S**IMVL accipi à Seleuco tuo litteras, statim quaesivi è Balbo per codicillos, quid esset in lege. Rescripsit, eos, qui facerent praconibus, vetari esse in decurionibus: qui fecissent, non vetari. Quare bono animo sint & tui, &

mei familiares. neque enim erat ferendum, eam, qui hodie hauspiciam facerent, in senatu Romae legerentur: eos, qui aliquando praconium fecissent, in municipiis decuriones esse non licere. De Hispaniis novi nihil, magnum tamen exercitum Pompejum habere constat. Nam Caesar ipse 3 ad vos misit exemplum Paciaei litterarum, in quo erat, illi undecim esse legiones. scripserat etiam Messala Q. Salasus, P. Curtium fratrem ejus, iussu Pompeji, inspectante exercitu, interfestum, quod consensisset cum Hispanis quibusdam, si in oppidum nescio quod Pompejus rei frumentariae causa venisset, eum comprehendere, ad Caesaremque deducere. De negotio tuo, quod sponsor es pro Pompejo: si Galba conponitor tuus redierit, homo in re familiarum non parum diligens, non desinam cum illo communicare, si quid expediri possit: quod videbitur mihi ille confidere. Oratorem meum tantopere à te probari vehementer gaudeo. Mihi quidem sic persuado, me, quidquid habuerim iudicii de dicendo, in illum librum contulisse. Qui si est talis, qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum: sin aliter, non recuso, quin, quantum de illo libro, tantumdem de mei iudicii fama detrahatur. Leptam nostrum cupio delectari jam talibus scriptis. etsi abest maturitas aetatis, tamen personare aureis ejus huiusmodi vocibus, non est inutile. Me Romae tenuit omnino Tullia meae partus. Sed cum ea, quemadmodum spero, satis firma sit: teneor tamen, dum à Dolabella procuratoribus evigam primam pensionem: & mehercule, non tam sum peregrinator jam, quam solebam adificia mea me delectabant, & otium domas est, quae nulli villarum mearum cedit: otium omni desertissima regione maius. Itaque ne litterae quidem meae impediuntur: in quibus sine ulla interpellatione versor. Quare, ut arbitror, prius hic te nos, quam istic tu nos videbis. Lepta suavissimus edificat Hesiodium: & habeat in ore,

Tus d' aperiis id est.

ARG. A Macula devarforio humanissimè exceptum gratulatur. Ludorum curatorem dissuadet.

CICERO LEPTAE, S. D.

19 **M**aculam officio functum esse gaudeo. ejus Falernum mihi semper idoneum visum est diversorio: si modò tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum. Ceteroqui mihi locus non displicet: nec ea te Pettinum tuum deseram. Nam & villa, & amoenitas illa, commorationis est, non diversorii. De curatione aliqua munerum regionum, quam Oppio locutus sum, nam Balbum, postea quam tu es profectus, non vidi, tantis pedum doloribus afficitur, ut se conueniri nolit. Omnino de tota re, ut mihi videtur, sapientius faeres, si non curares, quod enim eo labore assequi vis, nullo modo assequere, tanta est enim intimatorum multitudo, ut ex his aliquis potius effluat, quam novo sit aditus: praesertim qui nihil afferat, praeter operam: in qua ille se dedisse beneficium putabit, (si modò ipsum sciet) non accepisse. Sed tamen aliquid videbimus, & in quo sit species, aliter quidem non modò non appetendum, sed etiam fugiendum puto. Ego me

Aitura

1. Quae tuum tempus postulabat. O. miff. melius, quam vulgò, quae tempus cum postulabat. paulò post, & vultu: ex multis praeterea signis habent cum o. miff. editiones Victorii ac prima. Lambinus tamen homo furacissimus & vanissimus omnium, & vultu & ex multis, vulgò & vultu & multis praet.

2. Simul accipi à Seleuco. Rectissimè & elegantissimè, sic Pall. pr. aert. Peck. & Medic. vulgò: simul ut accipi. Alii simul ac acc, alii simul ac ut acc. Memini sic loqui sepius optimos auctores & in illis Curtium meum. Videantur tamen ad hunc locum Manutiana, nam cum vix lingua Latinae elegantis asperum dixerim, qui disiteatur aut ignoret talia.

3. Ad vos misit exemplum Paciaei. Sic Pall. pr. Victorius ac Vatic. nec longè diuertit Grut. in quo visitur paciaei. ceterum vos non sic ingeant Pall. pr. Grut. Vatic. editio Victorii. statim modo: in quo erat, illi undecim esse legiones. Pall. prim. tert. Grut. illas undecim esse leg. non male, non praehabenda videbitur scriptura Stevv. ipsas undecim esse leg. hoc est, expletas, integras. Peck. in quo sit illas xl. unde Gulielm. con-

jectabat, erat illa. nescio quo sensu.

4. In quibus sint illa interpellatione vos for. Vulgatur: sine ulla interpellatione vos for. Sed nostram reposui ex Pall. prim. tert. Grut. Vatic. editione Victorii.

5. Ceteroqui mihi locus non displicet. Sic est in Pall. pr. tert. Grut. Vatic. Peck. editione Victorii: vulgò: ceterum in mihi quidem locus.

6. De curatione aliqua munerum regionum. Ita optimus codex Pall. primus: sed ante ita legendum coniecerat Paulus Manutius, non improbane Lambino, quandoquidem in aliquo suorum repererat regionum, vulgò, regionum.

7. In qua sit species. Quandoquidem in omnibus non sequi tantum, sed etiam exprimere Victorianam editionem statimus: lectionem quoque ejusdem ex Medic. libro ascitam & eruditissimè explicatam: frustra tamen ab ejusdem Amulius impugnatam praetolimus vulgatae: quam illam quoque codex Vaticanus agnoscat. vulgò spu: ex tempore nata.

Atque diutius arbitror commoraturum, quoad ille quoadque veniat. Vale.

ARG. Consolatur exultantem.

CICERO TORANIO, S.

20 **D**EDRAM triduo ante pueris Cn. Plantii litteras ad te. eo nunc ero brevior, teque, ut antea consolabar, hoc tempore monebo. Nihil puto tibi esse utilius, quam ibidem opperiri, quoad scire possis, quid tibi agendum sit. Nam praeter navigationis longae, & hiemalis, & minimè portuosæ periculum, quod vitaveris, & ne illud quidem non quantivis, subito cum certi aliquid audieris, te istinc posse proficisci. Nihil est praeterea, 2. cur adventibus te offere gestias. multa praeterea metuo, quæ cum Cilone nostro communicavi. Quid multa? Loco opportuniore in his malis nullo esse potuisti: ex quo te, quocumque opus erit, facillimè, & expeditissimè conferas. Quod si recipiet ille se: ad tempus aderis. sin (3. quum multa accidere possunt) aliqua res eum vel impediet, vel morabitur: tu ibi eris, ubi omnia scire possis. hoc mihi prius valde placet. De reliquo, ut te sæpe per litteras hortatus sum, ita velim tibi persuadeas, te in hac causa nihil habere, quod tibi timendum sit, praeter communem casum civitatis: qui etsi est gravissimus, tamen ita vivimus & id ætatis jam sumus, ut omnia, quæ non nostra culpa nobis accidant, fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent, summaque pietate te desiderant, & diligunt, & colunt. Tu & cura ut valeas, & te istinc ne temerè commoveas.

ARG. Consolatur Toranum in publicis malis.

CICERO TORANIO, S.

21 **E**T si, cum hæc ad te scriberem, aut appropinquare Exitus hujus calamitosissimi belli, aut jam aliquid actum, & confectum videbatur: tamen quotidie commemorabam, te unum in tanto exercitu mihi fuisse assensorem, & me tibi: soloque nos vidisse, quantum esset in eo bello mali, in quo, spe pacis exclusa, ipsa victoria futura esset acerbißima: quæ aut interitum allatura esset, si victus esses: aut, si vicisses, servitutem. Itaque ego, quem tum fortes illi vizi, & sapientes, Domitii, & Lentuli, timidum esse dicebant: seram planè: timebam enim, ne evenirent ea, quæ acciderunt) idem nunc nihil timeo, & ad omnem eventum paratus sum. Cum aliquid videbatur caveri posse: tum id negligi dolebam. nunc verò, eversis omnibus rebus, cum consilio profici nihil possit, una ratio videtur, quicquid evenierit, ferre moderatè: **PRAESERTIM CVM OMNIUM RERVM MORS SIT EXTREMVM** & mihi sim conscius, me quoad licuerit, dignitati reip. consuluisse: & hæc amissa, salutem retinere voluisse. Hæc scripsi,

non ut de me ipse dicerem, sed ut tu, qui conjunctissima fuisti mecum & sententia, & voluntate, eadem cogitares. **MAGNA ENIM** consolatio est, cum recordare, etiam si lecus acciderit, te tamen rectè, vereque sensitte. Atque utinam liceat aliquando aliquo reip. statu nos frui, inter nosque conferre sollicitudines nostras, quas pertulimus tum, cum timidi putabamur, quia dicebamus ea futura, quæ facta sunt. De tuis rebus nihil esse, quod timeas, praeter universæ reip. interitum, tibi confirmo. De me autem sic velim judices, quantum ego possim, me tibi, salutis tuæ, liberisque tuis summo cum studio præsto semper futurum. Vale.

ARG. Consolatur moerentem interitu amicorum: officia sua Domitio deservit.

CICERO DOMITIO.

NON ea res me deterruit, quo minus, postea quam in Italiam venisti, litteras ad te mitterem, quod tu ad me nullas miseris: sed quia nec quid tibi pollicerer, ipse egens rebus omnibus: nec, quid suaderem, cum mihi metipsum consilium deesset: nec quid consolationis afferrem in tantis malis, reperiebam. Hæc quamquam nihilo meliora sunt, nunc etiam atque etiam multò desperatiora, tamen inaneis esse meas litteras, quam nullas, malui. Ego, si te intelligerem plus conatum esse suscipere reip. causa muneris, quam quantum præstare potuisses: tamen, quibuscumque rebus posses, ad eam conditionem te vivendi, quæ daretur, quæque esset, hortarer. Sed cum consilii tui bene, fortiterque suscepti, eum tibi finem statueris, quem ipsa fortuna terminum nostrarum contentionum esse voluisset: oro, obtestorque te pro veteri nostra conjunctione, ac necessitudine, proque summa mea in te benivolentia, & tua in me pari, te ut nobis, parenti, conjugii, tuisque omnibus, quibus es, fuistisque semper carissimus, saluum conserves, in eo iurati tux. tuorumque, qui ex te pendunt, consulas: quæ didicisti, quæque ab adolescentia pulcherrimè à sapientissimis viris tradita, memoria & scientia comprehendisti, iis hoc tempore utare: quos conjunctos summa benivolentia, plurimisque officiis amisisti, eorum desiderium, si non æquo animo, at forti feras. Ego, quid possim, nescio: vel potius me parum posse sentio: illud tamen tibi polliceor, me, quæcumque salutis dignitatisque tuæ conducere arbitrabor, tanto studio esse facturum, quanto semper tu & studio & officio in meis rebus fuisti. Hanc meam voluntatem ad matrem tuam, optimam familiam, tuique amantissimam, detuli. Si quid ad me scripseris, ita faciam, ut te velle intellexero. Sin autem tu minus scripseris: ego tamen omnia quæ tibi utilia esse arbitrabor, summo studio diligenterque curabo. Vale.

Aaa 2

M. Tvl-

1. Ne illud quidem non quantivis subito. Pall. primus, certus, Gracianus, ne illud quidem non quantivis subito: liqueat vel caeco illud quantum degenerasse in quantum quod quia æquè in suis sic invenit Lambinos, ut adderet aliquid post accuratissimum Victorium: sincerum, vas incultavit legendo non quantivis, quantum subito. vulgo: ne illud quidem negligendum quantum: sed nostram lectionem archiepsctus est ex Medice. Victorius, dilaudat Lambinos, adfruit Vaticanus. Ego bonum exagitate Manutium hic terropero.

2. Cur adventibus te offere gestias. Ita Pal. pr. Varianus Victorii editio. vulgò: adveniens. Scio Magistellus, qui pueris suis has episto-

las interpretabatur, non affecturos emendationes nostras: sed per me illis in lingua Latina arcana penitus se penetrare licet: non vacat singula nec lubet eviscerare & commentarios perditos hinc inde exaggerare & undequaque concervare: qui sapit, sapiat, Paulo statim scripsi quæ cum Cilone vestre communicavi, ex auctoritate Pal. pr. Victorius Chilone, vulgò Miliare.

3. Quam multa accideri possunt. Ita Victorius: malum tamen administrante Pal. primo, quum vix multa acc. vulgò: quantum multa acc.

M. TULLII CICERONIS
M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBER SEPTIMVS,
AD
M. MARIVM, ET ALIOS.

ARG. De ludu à Pompejo exhibitu, & eorum fastidio Nihil in illis fuisse dignum Mario.

M. CICERO S. D. M. MARIO.

Ite dolor aliqui corporis, aut infirmitas
valitudinis tuæ tenuit, quo minus ad ludos
venires: fortuna magis tribuo, quam
sapientiæ tuæ. Sin hæc, quæ ceteri miran-
tantur, contemnenda esse duxisti, &
cum per valitudinem posses, venire tamen
noluisti: utrumque lætor, & sine
dolore corporis te fuisse, & animo valuisse, cum ea, quæ
sine causa mirantur alii, neglexeris: modò, ut tibi consti-
terit fructus orti tui: quo quidem tibi perfrui mirifice li-
cuit, cum esses in ista amœnitate panẽ solus relictus. Ne-
que tamen dubito, quin tu ex illo cubiculo tuo, ex quo tibi
Stabianum perforasti, & 2 patefiscisti Sejanum, per eos dies
maturina tempora lectiunculis consumeris: cum illi in-
tereã, qui te istic reliquerunt, spectarent communcis mi-
mos semisomni. Reliquas verò parteis dici tu consumebas
his delectationibus, quas tibi ipse ad arbitrium tuum com-
pararas: nobis autem erant ea perpetienda, quæ scilicet
Sp. Mæcius probavisset. Omnino, si quaris, ludi appa-
ratissimi: sed non tui stomachi, conjecturam enim facio de
meo. Nam primùm honoris causa de scena decessit arbitrabar. Deli-
ciz verò tuæ, noxter Æsopus, ejusmodi fuit, ut ei desinere
per omnes homines liceret. is jurare cum coepisset, vox
cum defecit in illo loco, si sciens fallo. Quid tibi ego
alia narrem? nostri enim reliquos ludos. 4 Quid? ne id qui-
dem leporis habuerunt, quod solent mediocres ludi. Appa-
ratus enim spectatio tollebat omnem hilaritatem: quo
quidem apparatu non dubito, quin animo æquissimo ca-
rueris. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in
Clytemnestra? aut in equo Trojano craterarum tria mil-
lia? aut armatura varia peditatus, & equitatus in aliqua pu-
gna? quæ popularem admirationem habuerunt: delectatio-
nem tibi nullam attulissent. Quòd si tu per eos dies operam

dedisti Protogeni tuo, dummodò is tibi quidvis potius, quam
orationes meas legerit: nã tu haud paullo plus, quam
quisquam nostrum, delectationis habuisti. Non enim te
puto Græcos, aut Oscos ludos desiderasse: præsertim cum
Oscos ludos vel in senatu vestro spectare possis: Græcos
ita non ames, ut ne ad villam quidem tuam via Græca ire
soleas. Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui
gladiatores contemseris? in quibus ipse Pompejus confite-
tur, se & operam & oleum perdidisse. Reliquæ sunt vena-
tiones binæ per dies quinque, magnificæ, nemo negat. sed
6 quæ potest homini esse polito delectatio, cum aut homo
imbecillus à valentissima bestia laniatur, aut præclara be-
stia venabulo transverberatur? quæ tamen, si videnda sunt,
sepe vidisti: neque nos, qui hæc spectavimus, quidquam
novi vidimus. Extremus elefantorum dies fuit: in quo ad-
miratio magna vulgi atque turbæ: 7 delectatio nulla existi-
tit, quin etiam misericordia quædam consecuta est, atque
opinio ejusmodi, esse quandam illi beluæ cum genere hu-
mano societatem. His ego tamen diebus, ludis scenicis,
ne fortè videas tibi non modò beatus, sed liber omnino
fuisse, diruptæ panẽ in judicio Galli Caninii, familiaris
tui. Quòd si tam facilem populum haberem, quam Æsopus
habuit: libenter mehercule artem desinerem, tecum-
que, & cum similibus nostris viverem. Nam me cum antea
radebat, cum & ætas, & ambitio me hortabantur, & licebat
denique, quem nolebam, non defendere: tum verò hoc
tempore vita nulla est. 9 Neque enim fructum ullum labo-
ris ex his expecto: & cogor nonnumquam homines
non optimè de me meritos, rogatu eorum, qui bene meriti
sunt, defendere. Itaque quero causas omneis aliquando
vivendi arbitratu meo: teque, & istam rationem orti tui
& laudo vehementer, & probo: quodque nos minus in-
tervisis, hoc fero animo æquiore, quòd, si Romæ esses,
tamen neque nos lepore tuo, neque te (si qui est in me)
meo frui liceret, propter molestissimas occupationes meas:
quibus

2. *Ite dolor aliqui corporis.* Sic Victorius, & Vatic. & alibi sæpissimè
restitimus qui pro quo vulgatur quis. paullo post ex Pall. duo-
bus ac Gruteriano edendum duxi, contemnenda esse duxisti: nam vulgo
verbum esse desideratur.

3. *Patefiscisti Sejanum.* Prima editio, *senium*: Gruterianus, Med. Pall.
senon: & hic præterea ad oram, *senium*, Pal. alter, *seni nuper esse dicit*.
Lambinus, *deseniam*, quod si à libris est, validè probo.

4. *De scenâ decessit arbitrabar.* Sic Pal. pr. Vatic. Victorii editio. vul-
go, *decessisse*.

5. *Quid? ne id quidem leporis habuerunt.* Lambinus obsecutus ju-
dicio Rivii introduxit, *quid? quid ne id quidem leporis hab.* quam qui-
dem scripturam in nullo nostrorum offendit. Guelmius ex conjectu-
ra sanandum sumebat hoc modo: *qui ne id quidem.* Sagacior omnine
mihi Rivius.

6. *Cum esoc ludos vel in senatu vestro spectare possis.* Græcos ita non ames.]
Ita est in Pal. pr. Vaticano, editione Victorii: vestro quidem, pro quo

vulgo *vestro*. Grut. & alter Pal. postrema verò ita concipiunt: *Græcos
vero ita ames.* vulgò: *Græcos vero ita non ames.*

7. *Quæ potest homini esse polito delectatio.* Ita Victorii editio ac Va-
ticanus codex. Pal. alter *politis*. reliquis ut & primus & Grut. *politicæ*
quod hæc à Cicero scriptum esse, decem Manutii juratis non ac-
cedam.

8. *Delectatio nulla existit.* Grut. *adstitit*: Pal. alter *existit*: ut apud
Nasonem in Fabula Aleyones, *quæ pars advenit adstitit*.

9. *Sed liber omnino fuisse, dirupti me panẽ.* Rectissime sic Pall. duo,
Grut. Scæv. editio Victorii. Ego quidem hujus lectionis longe aliam
sententiam video, quam non potuisse venire in mentem Lambino, de-
miror. vulgatum est: *Sed ne liber omnino fuisse, dirupti panem.*

10. *Neque enim fructum ullum laboris ex his expecto.* Ita Victorius, & Va-
ticanus codex: Pall. tamen bini Grut. prima editio, quinque Guel-
mio super hoc loco consulti fructum nihil laboris ex his per, vulgo: *la-
boris expecto*.

quibus si me relaxaro, (nam ut planè exsolvam, & non postulo: te ipsum qui id multos annos nihil aliud commentaris) docebo profecto, quid sit humaniter vivere. 2. Tu mihi istam imbecillitatem valitudinis sustenta, & tueri, ut facis, ut nostras villas obire, & mecum simul lecticula concursare possis. Hæc ad te pluribus verbis scripsi, quam soleo, non oïi abundantia, sed amoris erga te, quod me quadam epistola subinvitaras, si memoria tenes, ut ad te aliquid hujusmodi scriberem, quo minùs te prætermisisset ludos pœniteret. Quod si assécutus sum gaudeo: sin minus, hoc me tamen consolor, quòd posthac ad Indos venies, nosque vides: neque in epistolis relinques meis spem aliquam delectationistua. Vale.

g. ARG. Mandatum Marii sibi cura: Bursa condemnationem gratulatione dignam esse scribit.

M. T. C. M. MARIO S. D.

MANDATVM tuum curabo diligenter. Sed homo acutus, ei mandasti potissimum, cui expedit, illud venire quàm plurimo. Sed eo vidisti multum, quòd præfinito, quo ne plus emerem. Quòd si mihi permisisset: qui meus amor in te est: confecissem cum coheredibus. nunc, quum tuum pretium novi, 3. in licitorem potius ponam, quàm illud minoris vaneat. sed de joco satis est. Tuam negotium agam, sicuti debeo, diligenter. De Bursa, te gaudere certe scio: sed nimis verecundè mihi gratularis. Putas enim, ut scribis, propter hominis fordeis, minùs me magnam illam lætitiã putare. Credas mihi velim, magis me iudicio hoc, quàm morte inimici lætatum. Primum enim iudicio malo, quàm gladio: deinde gloria potius amici, quàm calamitate. In primisque me delectavit, tantum studium bonorum in me existisse contra incredibilem contentionem clarissimi, & potentissimi viri. Postremò, vix verisimile fortasse videatur, oderam multo pejus hunc, quàm illum ipsum Clodium. Illam enim oppugnãram: hunc defendere ram. Et ille, cum omnis resp. in meo capite discrimen esset habitura, magnam quiddam spectavit: nec fua sponte, sed eorum auxilio, qui me stare stare non poterant: hic simiolus, animi causa, me, in quem inveheretur, delegerat: persuaseratque nonnullis invidis meis, se in me emissurum semper fore. Quamobrem valde jubeo gaudere te magna res gesta est. numquam ulli fortiores civis fuerunt, quàm qui ausi sunt cum contra tantas opes ejus, à quo ipsi lecti iudices erant, condemnare. Quod fecissent nunquam, nisi iis doloris mei fuisset dolor. 4. Nos hic in multitudine, & celebritate iudiciorum, & novis legibus ita distinemur, ut quotidie vota faciamus, ne intercaletur, ut quàm primum te videre possimus.

g. ARG. Causas exponit, cur post Pharsalicam pugnam à Pompejanis discesserit.

M. CICERO M. MARIO S. D.

PERSAPPE mihi cogitanti de communibus miseris in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus unà. quin etiam ipsum diem memoria teneo. Nam ad 11. Idus majas, Lentulo, & Marcello consulibus, cum in

Pompejanum vesperi venissem, tu mihi sollicito animo præsto fuisti. Sollicitum autem te habebat cogitatio tum officii, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, vererebare, ne officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profectò me quoque ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu. pudori tamen malui, famæque cedere, quàm salutis mex rationem ducere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi, quòd veneram. Primum neque magnas copias, neque bellicosas: deinde, extra ducem, paucosque præterea, (de principibus loquor) reliqui primum in ipso bello rapaces: deinde in oratione ita crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? nihil boni, præter causam. Quæ cum vidissem: desperans victoriam, primum cœpi suadere pacem, cuius fueram semper auctor: deinde, cum ab ea sententia Pompejus valde abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, nullus imperator fuit. Signa tirone & collectio exercitu cum legionibus robustissimis contulit. victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putari, cum integri pares non fuisset, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad subam confugiendum, aut capiendum tanquam exilio locus, aut cõsilienda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea, si te victori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exsilio, præsertim innocenti: ubi nulla adjuncta est turpido: addo etiam, cum ea urbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sine dolore. Ego cum meis, (si quidquam nunc cujusquam est) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi futura. Veni domum, non quòd optima vivendi conditio esset: sed tamen, si esset aliqua forma reip. tanquam in patria ut essem: si nulla, tanquam in exsilio. Mortem mihi cur confecerem, causa nulla visa est: cur optarem, multa causa. Vetus est enim, VBI NON SIS QUI FERIS, NON ESSE cur velis vivere. Sed tamen vacare culpa, magnum est solatium, præsertim cum habeam duas res, quibus me sustentem: optimarum artium scientiam, & maximam rerum gloriam: quæ tibi altera mihi vivo nunquam eripietur: altera ne mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosius, & tibi molestus fui, quòd re cum mei, tum reipub. cognovi amantissimum. Notam tibi omne meum consilium esse volui, ut primum scires, me nunquam voluisse plus quæquam posse, quàm universam reipub. Postea autem, quàm alicujus culpa tantum valeret unus, ut obisti non posset, me voluisse pacem, amisso exercitu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, & me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipse finem fecisse bellum: nunc autem, si hæc civitas est, civem esse me: si non, exulem esse

Aaa 3

esse

1. Non postulo: te ipsum qui id multos annos nihil aliud commentaris decebat. Accepit hæc lectio nem ex editione Victorii & cod. Vaticano, ut pote rectè simam & elegantissimam. Pall. duo. Grut. tres Gulielm. Et te ipsum quid in quod multos annos, &c. ceterum primus, ac Grut. commentariis. Pal. alter commentariis à manu secunda. vulgatum est: (non postulo) te ipsum quidem qui multos, &c.

2. Tu mihi istam imbecillitatem valitudinis sustenta. Sic melius ex Gruteriano & Scovv. nam Pal. iter. ac vulgò: Tamodas sustenta. Paulò post statim eadè: Et mecum simul lecticula concursare: cum vulgò existeret concursare ex Pall. duobus Grut. editione Victorii ac omnium antiquissima Venet. Pal. tamen alter stabilis talem lectionem: Et mecum vestra simul lecticula concursare.

3. In licitorem potius ponam. Sic Pal. pr. atque editio Victorii. alter verò: In licitorem potius ponam. Gruterianus, su. licitationem potius ponam: licet & editio prisca. Editum est: licitorem potius apponam.

4. Nos hic in multitudine & celebritate iudiciorum. Ita emendavit & edidit Victorius, assentitur Vaticanus. Vulgò in omittitur. ceterum servola est Lambini emendatio celebritate. in quam vel cordatores desipient, vel pueri ipsi meient.

5. Si esset aliqua forma reip. Sic Victorii editio, cui accedit item antiquissima. Pall. duo. Grut. vulgò, forma. paulò post eadem omnes libri: cur optarem, multa causa, vulgò abest causa; & meo animo abesse rectius. sed an ideo libros & ipsam Cicertonem in ordinem redigamus quod non scripsit interdum & volumus?

6. Me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipse finem fecisse bellum. Hæc vera ac recta est distinctio lectioque hujus loci. Lamb. cum Manatio dixerit distinguendum atque interpurgendum, me voluisse etiam reliquis omnibus, postquam non potuerim, mihi, &c. quæ rotam tentant elegantiã perire vel puer viderit, ceteram ipse non ipse ingentur o. miff. editiones, prisca ac Victorii.

esse non incommodiore loco, quam si Rhodum, aut Mytilenas contulisset. Hactecum coram malueram: sed quia longius fiebat, volui per litteras eadem: ut haberes quid diceret, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim, qui, cum meus interitus nihil fuerit reip. profuturus, criminis loco putent esse quod vivam. Quibus ego certò scio non videri satis multos perisse: qui si me audissent, quamvis iniqua pace, honestè tamen viverent. Armis enim inferiores, non causa fuissent. Habes epistolam verbosiorum fortasse, quam velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remisisset. Ego, si, quæ volo, expediero, brevi tempore te, ut spero, videbo.

¶ ARG. *Præmonet Mariam de adventu suo in Pompejanum.*

M. T. C. M. MARIO S. D.

AD IX. Kal. in Cumanum veni cum Libone tuo, vel nostro potius, in Pompejanum statim cogito. Sed faciam antè te certiorum. Te cum semper valere cupio, tum certè, dum hic sumus. Vides enim, quanto post unà futuri simus. Quare si quod constitutum cum podagra habes, fac ut in alium diem differas. Cura igitur ut valeas: & me hoc biduo, aut triduo expecta.

¶ ARG. *Commendat Trebatium Casari.*
CICERO CÆSARI IMPER. S. D.

VIDE, quàm mihi persuaserim, te me esse alterum, non modò in his rebus, quæ ad me ipsum, sed etiam in iis, quæ ad meos pertinent. C. Trebatium cogitaram, quocumque exirem, mecum ducere, ut eum meis omnibus studiis, beneficiis quàm ornatissimum, domum reducerem. Sed postea quàm & Pompeji commoratio diuturnior erat, quàm putaram: & mea quædam tibi non ignota dubitatio, aut impedire profectioem meam videbatur, aut certè tardare: 2. vide, quid mihi sumserim. Cœpi velle, ea Trebatium expectare à te, quæ sperasset à me. Neque me hercule minus ei prolixè de tua voluntate promisi, quàm eram solitus de mea polliceri. Casus verò mirificus quidam intervenit, quasi vel testis opinionis meæ, vel sponfor humanitatis tuæ. Nam cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo nostro loquerer accuratius domi meæ, litteræ mihi dantur à te: quibus in extremis scriptum erat, 3. M. ORFIVM, QVEM MIHI COMMENDAS, VEL REGEM GALLIÆ FACIAM, 4. VEL HVNC LEPTAE DELEGA. SI VIS TV, AD ME ALIVM MITTE QVEM ORNEM. Sufultimus manus & ego, & Balbus, tanta fuit opportunitas, ut illud nescio quod non fortuitum, sed divinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium, atque ita mitto, ut in initio mea sponte, post autem invitatu tuo mittendū duxerim. Hunc, mi Cæsar, sic velim omni tua comitate complectare, ut omnia, quæ per me possis adduci, ut in meos conferre velis, in unum hunc conferas: de quo tibi

homine hæc spondeo non illo veteri verbo meo, quod, cum ad te de Milone scripsissem, iure iustis, sed more Romano, quo modo homines non inepti loquuntur: probiorum hominem, meliorem virum, s. prudentiorem esse neminem. Accedit etiam, quod 6. familiarum ducit in iure civili: singularis memoria, summa scientia. Hæc ego neque tribunatum, neque præfecturam, neque ullius beneficii certum nomen peto: benevolentiam tuam & liberalitatem peto: neque impedio, quo minus, si tibi ita placuerit, etiam hæc eum ornès gloriolæ insignibus, totum denique hominem tibi ita trado de manu (ut ajunt) in manum tuam istam, & victoria & fide præstantem. 7. Simus enim putidiusculi, quàm per te vix licet: verum, ut video, licet. Cura, ut valeas, & me, ut amas, ama.

¶ ARG. *Monet Trebatium ut urbis desiderium deponat: suasque res, suæq. incœpta perficiat.*

CICERO TREBATIO, S. D.

IN omnibus meis epistolis, quas ad Cæsarem, aut ad Balbum mitto, legitima quædam est accessio commendationis tuæ, nec ea vulgaris, sed cum aliquo insigni indicio mea erga te benevolentia. Tu modò ineptias istas, & desideria urbis, & urbanitatis deponere: & quo consilio profectus es, id assiduitate & virtute consequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici, quàm ignoverunt Medæ, 8. quæ Corinthum arcem illam habebant matronæ opulenta, optimates: quibus illa manibus gypsatissimis persuasit, ne sibi vitio illa verterent, quod abesset à patria. NAM MVLLI SVAM REM BENE GESSERE, & publicam, patria procul. Multi, qui domi astatem agerent, propterea suos improbat. Quo in numero tu certè fuisses, nisi te extruissim. Sed plura scribemus aliàs. Tu, qui ceteris cavere didicisti, in Britannia ne ab essedariis decipiaris, caveto: & quum Medeam agere cœpi, illud semper memento, QV IPSI SIBI sapiens prodesse non quit, nequidquam sapit. Cura ut valeas.

¶ ARG. *Monet ut assiduam operam navet Cæsari.*

CICERO TREBATIO.

Ego te commendare non desisto: sed, quid proficiam, ex te scire cupio. Spem maximam habeo in Balbo: ad quem de te diligentissimè & sæpissimè scribo. Illud soleo mirari, non me toties accipere tuas litteras, quoties 9. à te mihi fratre afferantur. In Britannia nihil esse audio neque auri, neque argenti. Id si ita est, 10. esset dum aliquod suadeo capias, & ad nos quam primum recurras. Sin autem sine Britannia tamen asequi, quod volumus, possumus; perficere ut sis in familiaribus Cæsaris, multum te in eo frater adjuvabit meus, multum Balbus: sed mihi crede, tuus pudor, & labor plurimum. Imperatorem libera lissimum, ætatem opportunitissimam, commendationem certè singularem habes: ut tibi unum timendum sit, ne ipse tibi defuisse videare.

¶ ARG.

1. Ut cum meis omnibus studiis, beneficiis quàm orn. Sic Gruterianus & Victorii editio ex Mediceo codice: ita ut non displiceat lectio Vaticani: ut cum meis studiis, beneficiis omnibus quàm orn. vulgò: meo communi- bus studiis & beneficiis, &c.

2. Vide quid mihi sumserim. Gruterianus, quid mihi viderim sumpsi, quid si legamus, quid mihi interim sumpsi. Paullo post retinuit vulgatam lectionem stabilitam à Medice. Pal. pr. editioe Victorii: quæ sperasset à me, cum præferant prima editio, Pal. alter Grut. Gulielmiani quatuors quæ respiciunt.

3. M. ORFIVM. Sic edidit Victorius, sic quoque est in Vaticano. Pal. pr. M. Iustum, sec. Iustum. Gruter. Iustum. vulgò, M. Furium: alii, ut prisca editio, M. Rufum.

4. VEL HVNC LEPTAE DELEGA. Sic quoque editio prisca Victorii Pal. pr. Grut. Vatican. Stavvech. Peck. vulgò, vel Lepia Legatum. Lamb. Erlegato. Liber Politiani Delegationis quibus omnibus nihil opus est ad nostram.

5. Prudentiorem esse arminem. Hanc lectionem ex v. c. oræ primæ editionis commisit Egnatius, conspiciturque in Pal. pr. libro aurum contra non raro accepto, Vatic. recepit denique Lambinus, vulgò, prudentiorem.

6. Familiam duci in quæ civis. Sic Victorii editio, Pal. alter ac Vaticanam unica littera dispeffa peccant Pal. pr. Grut. prima editio: familia inducitur, vulgatur ineptissimè: quod familiaritatem inducitur iure civis singularis memoria, summa scientia.

7. Simus enim putidiusculi. Mihi hæc placuit codicis Vaticani scriptura, quam gaudeo quoque probatam Victorio & receptam, vulgò, sumus, ceterum alii Balaiusculi, alii Impudensiusculi, utriusque glossa decepti.

8. Quæ Corinthum arcem illam habebant. Sic meliores editiones omnes ac missi alii tamen Corinthu, editum tamen est, Corinthi. paullo post, ad manibus gypsatissimis notavit vir doctus ad editionem principem talem glossam: id est, fugitivis, improbitissimis. Gypsat enim de caratâ venalicio. Talis & Medea fugitiva erat patris & patriæ proditrix, quod & ex Politiani codice eisdem verbis exscripti Iohannes Isaacius Pontanus, Victorii editio ac Pal. primus scribunt gypsatissimis. Pal. alter ad marginem civitissimis.

9. A te mihi fratre afferantur. Sic transtulit Pal. pr. Grut. editio prima ceterum afferantur Palat. sec. Vatic. Victorii editio. Pal. verò pr. afferantur, vulgò: à Quinto fratre mihi afferantur. Pal. alter frater meo offerat, quod primo proposuit.

10. Esset dum aliquod suadeo capias. Ita habet editio Victorii, Pall. duo, vulgò nimis importunè, rapias. paullo post ex Pall. duobus, Gruteriano, editioe Victorii ac Vaticano editio, assequi quod volumus delecto, quod id, quod vulgò male hic uberat: sic 7. id enim paullo post, ideò & ibidem auctoribus omnibus libris nostris scripti Malcom in in cœfrater adjuvab. cum Pal. alter tamen sufficit novam planè lectionem: Mal- in adjuvabit in eo frater meus.

ARG. Reprehendit Trebatium, quia delatum à Caesare tribunatum recusaverat.

CICERO TREBATIO.

SCRIPSI ad me Caesare perhumaniter nondum te sibi satis esse familiare propter occupationes suas, sed certe fore: cui quidem ego tescripsi, & quam mihi gratum esset futurum, si quam plurimum in te studij, officij, liberalitatis suae contulisset. Sed ex tuis litteris cognovi praeproperam quandam festinationem tuam, & simul sum admiratus, cur tribunatus commoda, demto praesertim labore militiae, contemseris. Querat cum Vacerra, & Manilio: nam Cornelio nihil audeo dicere, cujus tu periculo stultus es, quam te ab eo sapere didicisse profiteris. Quin tu urges istam occasionem, & facultatem, qua meliore numquam reperitur? Quod scribis de illo Preciano jure consulto, ego te ei non desino commendare: scribit enim ipse mihi, te sibi gratias agere debere. De eo quid sit, cura, ut sciam. Ego veteras litteras Britannicas exspecto. Vale.

ARG. Litterarum officium à Trebatio requirit. Monet ut reditum in urbem praeproperè cupiat.

MARCUS CICERO TREBATIO.

IAMDITU ignoro, quid agas nihil enim scribis: neque ego ad te his duobus mensibus scripseram: quia cum Q. fratre meo non eras, quod mitterem, aut cui darem, nesciebam. Cupio scire quid agas, & ubi sis hiematurus. Equidem velim cum Caesare: sed ad eum propter ejus nihil sum ausus scribere. ad Balbum tamen scripsi. Tu deesse tibi noli. scribis postis ad nos, dum pleris. Quod huc properes, nihil est, praesertim Battata mortuo, sed tibi consilium non deest. Quid constitueris, cupio scire. Cn. Octavianus an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris, summo genere natus, tetræ filius, is me, quia scit tuam familiam, esse, crebro ad cenam invitat. adhuc non potuit perducere: sed mihi tamen gratum est. Vale.

ARG. Objicit per omnia Trebatio ambitionem, justitiam, incontinentiam. Peti, quid profecerim littera ad Caesarem de eo diligenter prescripta.

MARCUS CICERO S. D. TREBATIO.

Ego tuas litteras: ex quibus intellexi, te Caesari nostro valde jureconsultum videri. Est quod gaudeas, te in ista loca venisse, ubi aliquid sapere viderere. Quod si in Britanniam quoque profectus esses: profectò nemo in illa tanta insula peritior te fuisset. Verum tamen rideamus, licet: sum enim à te invitatus) subinvideo tibi, ultra te etiam accessurum ab eo, ad quem ceteri, non propter superbiam ejus, sed propter occupationem adspirare non possunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus: quae mehercule mihi non minori curæ sunt, quam mex. Valde metuo, ne frigeas in hibernis, quamobrem camino luculento utendum censeo. Idem Mucio, & Manilio placebat, praesertim qui legis non abundares: quamquam vos nunc istis satis calere audio. quo quidem nuntio valde mehercule de te timueram. Sed tu in re milita multo es cautior, quam in advocacionibus: qui neque in Oceano natare volueris, studiosissimus homo natandi, neque spectare effedarios: quem antea ne Andabatam qui-

dem defraudare poteramus. Sed jam satis jocati sumus. Ego de te ad Caesarem quam diligenter scripserim, tute scis: quam saepe, ego. Sed mehercule jam intermiseram, ne videret liberalissimi hominis, meique amantissimi voluntati erga me disfidere. Sed tamen his litteris, quas proxime dedi, putavi esse hominem commonendum id feci, quid profecerim, facias me velim certior: & simul de toto statu tuo, consilijque omnibus. Scire enim cupio quid agas, quid exspectes, quam longum istum tuum discessum à nobis futurum putes. Sic enim tibi persuadeas velim, unum mihi esse solatium, quare facilius possim pati te esse sine nobis, si tibi esse id emolumento sciam. sin autem id non est: nihil duobus nobis est stultius: me, qui te non Romam attraham: te, qui non huc advoles. Una mehercule nostra vel severe, vel jocosà congressio, pluris erit, quam non modò hostes, sed etiam fratres nostri Hædii. Quare omnibus de rebus, fac ut quam primum sciam, aut consolando, aut consilio, aut re juvero.

ARG. Jocatur: monet ut apud Caesarem maneat: sin minus Romam rediat.

CICERO TREBATIO S. D.

INTE ante Roma profectus esses, nunc eam certe relinqueres, quis enim tot interregnis jureconsultum desiderat? Ego omnibus, unde petitur, hoc consilij dederim, ut à singulis interregibus binas advocaciones postulerent. Satisne tibi videor abs te jus civile didicisse? Sed heus tu, quid agis? ecquid sit? video enim, te jam joculari per litteras. Hac signa meliora sunt, quam in meo Tusciano. Sed quid sit, scire cupio. Consuli quidem te à Caesare scribis: sed ego tibi ab illo consuli malle, quod si aut sit, aut futurum putas: perfer istam militiam, & permane. Ego enim desiderium tui, spe tuorum commodorum consolabor. sin autem ista sunt inaniora; recipe te ad nos. Nam aut erit hic aliquid aliquando: aut, si minus, una mehercule collocutio nostra, plus erit, quam omnes Samarobriæ. Denique, si cito te retuleris: sermo nullus erit. si diutius frustra abfueris: non modò Laberium, sed etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco. Mira enim persona induci potest Britannici jureconsulti. Hac ego non rideo, quamvis tu rideas: sed de te severissima tecum, ut soleo, joco. Komoto joco, tibi hoc amicissimo animo precipio, ut, si tunc mea commendatione tuam dignitatem obtinebis, perferas nostri desiderium: honestatem, & facultates tuas augeas. sin autem ista frigeant, recipias te ad nos. Omnia tamen, quæ vis, & tua virtute profectò, & nostro summo erga te studio consequere.

ARG. Dissuadet Epicuri sectam Trebatio, praesertim Jurisconsulto.

CICERO TREBATIO.

TRABAR, quid esset, quod tu mihi litteras mitteres intermississes. Indicavit mihi Lanfa meus, Epicureum te esse factum. O castra præclara! quid tu fecisses, si te Tarentum, & non Samarobriam misisses? Jam tunc mihi non placebas, cum idem intubere, quod & Titius familiaris meus. Sed quoniam modo jus civile defendes, cum omnia tua causa facias, non civium? Ubi porrò illa erit formula fiducia, UT INTER BONOS BENE AGIAS

Aaa 4 OPORTET?

1. Quam mihi gratum esse futurum. Pal. alter, Stev. vech. solemniter edoce esse: unde tamen velle Galiel. per quam mihi gratum esse futurum. Ego nolim quicquam mutari.

2. Sed ad eum propter ejus nihil sum ausus scribere. Indicio Victorij & hunc locum athenico notavi, quia sic quoque eum reperti in laudatissimo Pal. pr. & Gruteriano. Pal. alter tunc concipit: sed ad eum propter ejus nihil ausus sum scribere. Galiel. tamen affectabat medicinam: sed ad eum propter ejus nihil sum ausus scribere. V. Corri tamen non absurda conjectura incipientis, propter ejus lullum.

3. Praesertim Battata mortuo. Sic Pal. pr. editio Victorij; Pal. alter, Grut. Stev. vech. & alij Gulielmo abusus codari, Battata, ms. Poltriani Battata. vulgo Vacerra, paulo post, ex Pal. deobas, Gruteriano, editione prima edidi. Cn. Octavianus an Cn. Cornelius quidem tuus familiaris.

Victoriana unico verbulo est post Oportet antea est in nostris Phedro, vulgo absunt an Cn. Cornelius quidem.

4. Ubi aliquid sapere viderere. Grut. viderere unde legendum fortasse quemadmodum est in Pal. altero viderere, paulo post leges duo Pal. Grut. altera tunc acc. misse prox. abulo 12.

5. Quam antea ne Andabatam quidem defraudare poteramus. Sic est in Pal. omnibus, editioneque Victorij. Grut. tamen Andabatam, unde forsitan legendum, Andabatam: quasi dicat, noluisse adesse spectandis effedariis, quem non viximus adeo cupidum fuisse spectandi Andabatam, ut nulla te ratione intervertere aique avertere ab eorumdem spectacione poterimus. verum hoc quoque modo citat Lipsius lib. II. Saturnal. sermonum cap. 12.

OPORTET? 1 Quis enim est, qui facit nihil, nisi sua causa? Quod jus statues COMMUNI DIVIDENDO, cum commune nihil possit esse apud eos, qui omnia voluntate sua metiuntur? Quomodo autem tibi placebit, JOVEM LAPIDEM jurare, cum scias, Jovem iratum esse nemini posse? Quid porro fiet populo Ulubano, si tu statueris, *παλιτ' ὄξ' ἔξ' ἔξ'* non oportere? Quare si planè à nobis deficiis, moleste fero: sin Panfa assentari commodum est, ignosco: 2 modo scribe aliquando ad nos, quid agas: &, à nobis quid fieri, aut curari velis.

ARG. Intermissionis litterarum causam exponit, & in de occasionem arripit libertatis jocanda.

M. T. C. S. D. TREBATIO.

13 **A**DRONE me injustum esse existimasti, ut tibi irascerer, quod parum mihi constans, & nimium cupidus decedendi viderere, ob eamque causam me arbitrare litteras ad te jamdudum non misisse? Mihi perturbatio animi tui, quam primis litteris perspiciebam, molestam attulit. Neque alia ulla fuit: 3 causa intermissionis epistolarum, nisi quod, ubi esses, planè nesciebam. Hic tu me etiam insimulas, nec satisfactionem meam accipis. Audi, Testa mi, Utrum superbiorem te pecunia facit, an quod te imperator consulit? Mornar, ni, quæ tua gloria est, puto te malle à Casare consuli, quàm inaurari. Si verò utrumque est: quis te feret, præter me, qui omnia ferre possum? Sed, ut ad rem redeam, te istuc invitum non esse, vehementer gaudeo: &, ut illud erat molestum, sic hoc est jucundum. Tantum metuo, ne artificium tuum tibi parum proficit. Nam ita audio istuc.

Non ex jura manus consecutum, sed magis ferro rem repetunt.

Et tu soles ad vim faciendam adhiberi? neque est, quod illam exceptionem in interdicto pertimescas: 4 QUOD TU PRIOR VI, HOMINIBUS ARMATIS NON VENERIS. Scio enim, te non esse procacem in lacescendo. Sed, ut ego quoque te aliquod admoneam de vestris cautionibus: Treviros vites censeo, audio capitalis esse. malle aurum, etc. argento, esse. Sed aliàs jocabimur. Tu ad me de istis rebus omnibus scribas velim quàm diligentissimè. Vale. Ad IIII. Non. Mart.

ARG. locis reprehendit Trebatium, qui nullas litteras miserat.

CICERO TREBATIO.

14 **C**HRYSIPPUS Vettius, Cyri architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei, salutem enim verbis tuis mihi nuntiarat. Valde jam lautus es, qui gravere litteras ad medare, homini præsertim prope domestico. Quod si scilicet oblitus es: minus multi jam, te advocato, causa cadent. sin nostri oblitus es: dabo operam, ut istuc veniam ante, quàm planè ex animo tuo effluo: sin æstivorum timor te debilitat: aliquid excogita, ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysiippo, te esse Casari familiarem. Sed meher-

1. Quis enim est, qui facit nihil nisi sua causa. Hæc verba ita concepta sunt in Pal. in Grut. ad marginem, nam feriem ipsa desinunt in editionibus, prima ac Viçt. Ante dabatur, Quis enim est bonus, qui facit nihil.
2. Modo scribe aliquando. Ita Pal. pr. Grut. Viçt. editio, & omnium antiquissima scribunt, vulgo scribas. Sicut & illud succinctius, à nobis quid fieri aut curari velis, dum edatur, à nobis quid agis, quid fieri aut curari velis. Stev. quoque illa duo non necessaria vocabula spernit.
3. Causa intermissionis epistolarum. Litterarum aliàs, sed hoc est ex Pal. Grut. Viçt. statim post, transposita verba, ex Palat. [nam primum tantum, & Gruterianum persequi decrevi: ex temporis angustia, cum quis ceteri in rebus bonis ferè concurrent] & Viçt. editione; Testa mi: licet passim feratur, mi Testa.
4. QUOD TU PRIOR VI, HOMINIBUS ARMATIS NON VENERIS. Viçt. Med. ita quoque Pal. concepta, neque magnopere titubatur Grut. tantum omnibus pro hominibus referens. Vatic. hæc omnia ita transformat rem repetunt, & tu soles ad vim faciendam adhiberi, neque est, quod in prior vi hominibus armatis. Mihi quoque interjacentia vulgo verba] pro commento ac glossæ oboleverunt, quod auget suspensionem, quòdque neque in Grut. editione prima in conspectu sit. Aliàs cetera sic circum-

cule malle, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis litteris quàm sapissimè cognoscerem. Quod certe ita fieret, si tu maluisses benivolentia, quàm litium jura perdere. Sed hæc joci sumus, & tuo more, & non nihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari cum volumus, tum etiam confidimus.

ARG. Trebatium cupit presentem esse. Gratulatur de Marii familiaritate.

CICERO TREBATIO.

15 **Q**UAM sint morosi qui amant, vel ex hoc intelligi potest, moleste ferebam antea, te invitum istuc esse: pugnit me rursus, quod scribis esse te istuc libenter. neque enim mea commendatione te non delectari faciliè patiebar; & nunc angor, quidquam tibi sine me esse jucundum. Sed hoc tamen malo ferre nos desiderium, quàm te non ea, quæ spero, consequi. Quum verò in C. Matii, suavissimi, doctissimi que hominis familiaritatem venissem, non dici potest quàm valde gaudeam: qui fac ut te quàm maxime diligam. mihi crede, nihil ex ista provincia potes, quod jucundius sit, deportare. Cura, ut valeas.

ARG. De sapientia Trebatii in bello vitando. De Octavio. De rebus Trebatii inquiri. De divitiis. De superbia ejusdem joculari.

M. T. C. S. D. TREBATIO.

16 **I**N equo Trojano scis esse in extremo, SERO SAPIUNT. Tu tamen, 5 mi vetule, non ferò, primas, illas rabiosis las fat fatuas dedisti: deinde, quòd in Britannia non nimis *φίλοφύγος* te præbuissem, planè non reprehendo. 6 nunc verò in hibernis injectus mihi videris. itaque te commovere non curas. *ἴσπερ* quæque sapere oportet, id erit telum acerrimum. Ego si foris cenitarem, Cn. Octavio, familiari tuo, non desuissem. cui tamen dixi, cum me aliquoties invitaret: Oro te, quis tu es? Sed mehercules, extra jocum, homo bellus est. vellem eum tecum adduxisses. Quid agatis, & equid in Italiam venturi sitis hac hieme, fac planè sciam. Balbus mihi confirmavit, te divitem futurum. id utrum Romano more locutus sit, bene nummatum te futurum, an, quomodo stoici dicunt, OMNIS ES SE DIVITES, QUI CAELO, & terra frui possint, postea videro. Qui istuc veniunt, superbiam tuam accusant, quòd negent te percunctantibus respondere. sed tamen est quòd gaudeas, constat enim inter omnes, neminem te uno Samarobrivæ juris peritorem esse.

ARG. Gratulatur Trebatio de verbis desiderio deposito, eumque cohortatur ut Casari amicitiæ plurimè faciat.

CICERO TREBATIO S. D.

17 **E**x tuis litteris, & Quinto fratrigratias egi, & te aliquando collaudare possum, quod jam videris certa aliqua in sententia constitisse. Nam primorum mensium litteris tuis vehementer commovebar, quòd mihi interdum (pace tua dixerim) levis in urbis, urbanitatisque desiderio, interdum piger, interdum timidus in labore militari, sæpe autem etiam, 7 quòd à te alienissimus, & subim-

ferent, quod tu prior cum hominibus armatis veneris. prima editio sinceram lectionem ferè exhibet, si modo pro in emendes vi.
5. Mi venis, non ferò: prima illas ratiqulas. Sic habetur in Pal. Grut. editione princeps, ac Victorii: Alii *βαρῆλας* intrudunt, vulgo primum illas rati.
6. Nunc verò in hibernis injectus mihi videris. Ita est in Pal. primo. Gr. editione prima, & Victorii. Lamb. quod in unico mss. repererat ian-tilius, fecerat ianxum vel potius viulius: quasi difficile fuisset, quod alii ante me viderent extricare ianxum; Gulelm. tamen conjectat, in ianxum.
7. Quod à te alienissimus est subimpendens videris. Revocavi hanc lectionem ex Pall. o. Gruteriano, editione prima: cuius acrimoniam facile tetigerit, cum sagaciones naves: neque enim possum me in explicatione undantes esse dèdere, quod forsitan plerique quærent ac quærentur. Vulgo interpolatæ est editum, quod à te alienissimum est subimpendens videris. Paulo post scripsit. Alexandriam. Ad rem quod attinet, signat decoctionem Peolomæi Regis: cum Rab. tio Postumo & aliis creditoribus. In præ ergo Lamb. *Alexiam* introduxit.

subimpudens videbare. tamquam enim syngrapham ad imperatorem, non epistolam attulisses, sic pecunia ablata domum redire properabas: nec tibi in mentem veniebat, eos ipsos, qui cum syngraphis venissent Alexandream, numquam adhuc nullum auferre potuisse. Ego, si mei commodi rationem ducerem, te mecum esse maxime vellem. non enim mediocri afficiebar vel voluptate ex consuetudine nostra, vel utilitate ex consilio, atque opera tua. Sed cum te ex adolescentia tua in amicitiam, & fidem meam contulisses: semper te non modò tuendum mihi, sed etiam augendum, atque ornandum putavi. Itaque quoad opinatus sum, me in provinciam exiturum, quæ ad te ultro attulerim, meminisse te credo, postea quam mea mutata ratio est, cum viderem, me à Cæsare honorificentissime tractari, & unice diligere, hominisque liberalitatem incredibilem, & singularem fidem nossem: sic ei te commendavi, & tradidi, ut gravissime, diligentissimeque potui. Quod ille ita & accepit, & mihi sæpe litteris significavit: & tibi & verbis, & te ostendit, mea commendatione sese valde esse commotum. Hunc tu virum nactus, si me aut sapere aliquid, aut velle tua causa putas, ne dimiseris: & si qua te fortè res aliquando offenderit, cum ille aut occupatione, aut difficultate tardior tibi erit visus, perfero, & ultima expectato: quæ ego tibi & jucunda, & honesta præstabo. Pluribus te hortari non debeo, tantum debeo, neque amicitia confirmanda clarissimi, ac liberalissimi viri, neque uberioris provincie, neque ætatis magis idoneum tempus si hoc amiseris, te esse ullum unquam reperturum. Hoc, quemadmodum vos scribere solitis in vestris libris, idem Q. Cornelio videbatur. 2 In Britanniam te profectum non esse gaudeo, quòd & labore caruisti, & ego te de rebus illis non audiam. Ubi sis habernaturus, & qua spe, aut conditione, perscribas ad me velim. Vale.

¶ ARG. Laudat Trebatii sententiam de militia. vocatur in ejus parafraasi, quia scripserat in palimpsesto.

CICERO TREBATIO, S. D.

18 **A**CCEPI à te aliquot epistolas uno tempore, quas tu diversis temporibus dederas: in quibus me cetera delectarant. Significabant enim, te istam militiam jam firmo animo ferre, & esse fortem virum & constantem. Quæ ego paulisper in te ita desideravi, non imbecillitate animi tui, sed magis ut desiderio nostri te ætate putarem. Quare perge, ut cœpisti: forti animo istam tolera militiam. Multa, mihi crede, assequere. ego enim renovabo commendationem: sed tempore. Sic habeto, non tibi majori esse curæ, ut iste tuus à me & dilectus quam fructuosissimus tibi sit, quam mihi. Itaque, quando vestra cautiones in sum sunt, Græculam tibi mihi cautionem chirographi mei. Tu me velim de ratione Gallici belli certiorum facias. ego enim ignavissimo cuique maximam fidem habeo. Sed, ut ad epistolas tuas redeam, cetera bellè: illud miror. quis solet eodem exemplo pluris dare, qui sua manu scribit? Nam quòd in palim

perfo, laudo equidem parsimoniam: sed miror, quid illa chartula fuerit, quod delere malueris, quam hæc scribere: nisi fortè tuas formulas. Non enim puto te meas epistolas delere, ut reponas tuas. An hoc significas, nihil fieri? fringere te? ne chartam quidem tibi suppeditare? Jam ista tua culpa est, qui verecundiam tecum extuleris, & non hic nobiscum reliqueris. Ego te Balbo, cum ad vos proficisceretur, more Rom. commendabo. Tu, si intervallum longius erit mearum litterarum, ne sis admiratus. eram enim abfuturus mense Aprili. Has litteras scripsi in Pomptino, cum & ad villam Metrii Philemenis devertissem: ex quo jam audieram fremitum clientium meorum, quos quidem tu mihi consiliaisti. Nam Ulubris honoris mei causa vim maximam ranunculorum se commosse constabat. Cura ut valeas. VI. Idus April. de Pomptino.

EPISTOLAM tuam, quam accepi ab L. Arruntio, consoci innocentem, nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Arruntius ita te mandasse aiebat, & tu adscripseras. Verum illud esto, nihil te ad me postea scripsisse demitor, præsertim tam novis rebus.

¶ ARG. De Topicis, à se, Trebatio inscriptis.

CICERO TREBATIO, S.

VIDE, quanti apud me sis: etsi jure id quidem. non enim te amore vinco. Verumtamen quod presenti tibi propè subnegarem, non tribuerem certe, id absenti debere non potui. Itaque, ut primum Velia navigare cœpi, initiui 6 Topica Aristotelea conscribere, ab ipsa urbe commonitus, amantissima tui. Eum librum tibi misi Rhegio, scriptum, quam plenissime res illa scribi potuit. Sin tibi quædam videbuntur obscuriora: cogitare debebis, NULLAM ARTEM litteris sine interprete, & sine aliqua exercitatione percipi posse. Non longe abieris, num jus civile vestrum ex libris cognosci potest? qui quamquam plurimi sunt, 7 doctorem tamen, unumque desiderant. Quamquam tu si attentè leges, si sapius, per te omnia consequere, ut certè intelligas. ut verò etiam ipsi tibi loci propòsita quæstione occurrant, exercitatione consequere, in qua quidem nos te continebimus, si & salvi redierimus, & salva ista offenderimus. V. Kal. Sext. Rhegio.

¶ ARG. De amore Velsenium erga Trebatium, Hortatur ne paternis possessiones vendat, De Nicom. libro.

CICERO TREBATIO, S. D.

AMABILIOR mihi Velia fuit, quod te ab ea sensu amavi. Sed quid ego dicam, quem quis non amat? Rursum, medius fidius, tuus ita desiderabatur, ut si esset unus è nobis. Sed ego te non reprehendo, qui illum ad adificationem tuam traduxeris. Quamquam enim Velia non est vilior, quam Lupercal, tamen isthuc malo, quam hæc omnia. Tu, si me audies, quem soles, has paternas possessiones

Aaa 5 nes

1. Et tibi & verbis, & te ostendit. Ita elegantius Vat. & Vict. editio. vulgo secundum ordinem negligit. paulo statim ex Vatic. ac Vict. scriptis: si qua te fuerit uti aliquid. vulgo si qua: cum tamen omnes mss. & editio prima contra eam: & qua te fuerit.

2. In Britanniam te profectum non esse gaudeo. Ita Pal. pr. Gr. editio pr. ac Vict. Vulgatum ante hæc est: in Britanniam non esse profectum te debentem gaudeo.

3. Desiste quam fructuosissimum tibi sit quam mihi. Ita edidit Vict. Pal. tamen Gr. prima editio, Vat. tam fructuosissimum. Vulgo desiste fructuosissimum tibi sit quam mihi, qui paulo post Græculam, expunctum, pro eo que gravitationem subscrituram verum, videant an Græca fide egerint. nam mihi comitar eos hoc cæco die videtur.

4. Quid in illa chartula fuerit. Vnus Gul. codex: quid in illa chartula fuerit. Quod verò illa postiora verba quam hæc scribere inducit atq; est etiam Lan. solens more suo ingenii facit, non ex veritate sed ex libidine. restant illa in libris omnibus, atque adeo editione principum

quod ad eandem nolet Egnat. legialius [ut Man. volebat postea adnotatum] quod ad Politiani librum] quam exscribere. Cauteris tamen amplius malebat, quam hæc exscribere.

5. Ad villam Metrii Philemenis devertissem. Sic Pal. primus, Vat. editio Vict. vulgo devertissem: sicut & Philemenas, pro Philemena subingerunt editiones.

6. Topica Aristotelea. Hoc edidit Vict. ex Med. & sic quoque Vatic. vulgo, Aristotelea. post statim, edidit plenissime ex Pal. pr. Gr. Stev. editione prima atque Vict. vulgo, plenissime.

7. Dolorem nunquam desierant. Ita est in Pal. Stev. Pec. Vat. editione prima & Vict. Nec erat, quod Man. istam emendationem usumque pro sua nimis vendicaret, cum tam adnotatit ad editionem primam, nescio unde. Egnat. Grut. habebat nunquam fronti deinde diverso calamo additum: quod tamen glacie fragilius [sicut à Lambino omni judicio præferunt] durare non potest, vulgo, Dolorem nunquam desierant. 1. Habet

nes tenebis (nescio quidem velientes verebantur) neque Halethem, nobilem annem relinques, nec Papirianam domum deseres. quamquam illa quidem habet locum, a quo etiam advenz teneri solent: quem tamen si excideris, multum profpexeris. Sed in primis oportunitum videtur, his praxertim temporibus, habere perfugium, primum eorum urbem, quibus carus sis: denique tuam domum, tuosque agros, ea que remoto, salubri, ameno loco: idque etiam mea interesse, mi Trebati, arbitror. Sed valebis, & mea que negotia, meque diis juvantibus ante brumam expectabis. Ego à Sext. Fadio, Niconis discipulo, librum abstuli, Νικωνος δὲ πολυπραγμίας. O medicum istas cum Musis Metelli comparas. Quid simile? primum, ipsas ego Musas numquam tanti putassem: atque id fecissem Musis omnibus approbantibus. sed tamen erat aptum bibliotheca, studiisque nostris congruens. Bacchis vero ubi est apud me locus? At pulchellae sunt. Novi optimè, & saepe vidi. nominatim tibi signa tibi nota mandassem, si probassem. Ea enim signa ego emere soleo, quae ad similitudinem gymnasiolorum exoritur mihi in palastra locum. Maxis verò signum quò mihi patris auctori? Gaudeo nullum Saturni signum fuisse. huc enim duo signa putarem mihi ex alienum attulisse. Mercurii mallem aliquod fuisset. felicitus, puto, cum Aviano transigere possemus. Quod tibi destinatas trapozophon: si te delectat, habebis: sin autem sententiam mutasti, ego habeo sollicit. Ista quidem summa nax ego multo libentius emetim diversorum Tarracinae, ne semper hospiti molestus sim. Omnino liberti mei video esse culpam, cui planè res certas mandaram: itemque Junii, quem puto tibi notum esse, Aviani familiarem. Exheredia quaedam mihi nova sunt instituta in porticula Tusculani. ea volebam tabellis ornare. etenim, si quid generis istiusmodi me delectat, pictura delectat. Sed tamen, si ista mihi sunt habenda, certiore velim me facias, ubi sint, quando accessantur, quo genere vectura. Si enim Damasippus in sententia non manebit, aliquem pleudoda, masippum vel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo scribis iterum, jam id ego proficiscens mandabam meae Tulliae. Ea enim ipsa hora acceperam tuas litteras: egeram etiam cum tuo Nicia, quò is utitur, ut seis, familiariter Cassio. Ut redii autem, prius, quam tuas legi has proximas litteras, quaesivi de mea Tullia, quid egisset, per Liciniam se egisse dicebat, sed opinor Cassium uti non ita multum sorore. eam porro negat se audere, cum vir abesset (est enim profectus in Hispania Dexius) illo & absente, & insciente, migrare. Est mihi gratissimum, tanti à te extimatam consuetudinem vitæ, victusque nostri: primum ut eam domum sumeres, ut non modò propè me, sed planè mecum habitare posses: deinde ut migrare tantopere festines. Sed ne vivam, si tibi concedo, ut ejus rei tu cupidior sis, quam ego sum. Itaque omnia experiar. Video enim quid mea intellit, quid utriusque nostrum. si quid egero, faciam ut seias. Tu & ad omnia rescribes, & quando te expectem facies me, si tibi videtur, certiore.

g. ARG. *Sitis causam Trebatio commendat.*

CICERO TREBATIO, S.D.

21 **S**ITIS causam te docui. is postea fuit apud me, cum edicerem, tibi videri sponsonem illam non sine periculo facere posse, si bonorum Turpiliae possessionem, quae Caepio praetor ex edicto suo mihi dedit, negare aiebat Servium, tabulas testamenti esse eas, quas instituisset is, qui factionem testamenti non habuerit: hoc idem Offiliam dicere: tecum se locutum negabat: meque rogavit, ut se & causam suam tibi commendarem. Nec vir melior, mi Testa, nec mihi amior P. Silio quisquam est, te tamen excepto. Gratissimum igitur mihi feceris, si ad eum ultro veneris, eique pollicitus eris. sed, si me amas, quam primum hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

g. ARG. *De quadam juris controversia scribis.*

CICERO TREBATIO, S.D.

22 **L**USERAS heri inter scyphos: quòd dixeram, controvertisam esse, possitne heres, quòd furum antea factum esset, furti rectè agere. Itaque, etsi domum bene potius, seroque redieram, tamen id caput, ubi haec controversia est, notavi, & descriptum tibi misi: ut scites, id, quòd tu neminem sensisse dicebas, Sex. Aelium, M. Maniliam, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scavola, & Testa assentior. Vale.

g. *De signis à Fabio Gallo comparatis.*

CICERO S.D. FABIO GALLO.

23 **T**ANTUM quòd ex Arpinati veneram, cum mihi à te litterae redditae sunt: ab eodemque accepi Avianii litteras: in quibus hoc inerat liberalissimum, nomina se facturum, cum venisset, qua ego vellem die. Fac, quaeso, qui ego sum, esse te. etne aut tui pudoris, aut nostri, pri-

1. *Habet locum, a quo etiam advenz teneri solent* Nos quidem, qua licet, ne pilum à Vict. dilectimus: quòd & hic cavimus, quando quidem illi secundas fert Varr. licet oppelat Man. quòd ferè anim ad verum, eam facere animi morbo in Victorium. quem quidem post Politanum omnium maximi, ut debeat, facio. vulgo, *secundum illas locum*: quidam *locum*: Canteri *terro*: locum non habet.

2. *Meaque negotia meque diis juvantibus.* Ejeci Te videbis post negotia sua. Pall. Gror. Stevv. & editionis primae hoc verbi reduriam praedentium. Praeterea plurima in hac epistola emendavi auctoritate librorum: ad quorum singulorum rationes considerare & immorari cupis caudem qui esset?

mum rogare de die: deinde plus annua postulare? Sed essent, mi Galle, omnia facili, si & ea mercatus esses, quae ego desiderabam, & ad eam summam, quam volueram.

4. *At tamen ista ipsa, quae te emisse scribis, non solum rata mihi erunt, sed etiam grata. planè enim intelligo, te non modò studio, sed etiam amore usum, quae te delectarint, hominem, (ut ego semper judicavi,) in omni judicio elegantissimum, quae me digna puraris, coemisse. Sed velim maneat Damasippus in sententia. profus enim ex istis emtionibus nullam desidero. Tu autem ignarus instituti mei, quanti ego genus omnino signorum omnium non existimo, tanti ista quatuor, aut quinque sumisti. Bacchas istas cum Musis Metelli comparas. Quid simile? primum, ipsas ego Musas numquam tanti putassem: atque id fecissem Musis omnibus approbantibus. sed tamen erat aptum bibliotheca, studiisque nostris congruens. Bacchis vero ubi est apud me locus? At pulchellae sunt. Novi optimè, & saepe vidi. nominatim tibi signa tibi nota mandassem, si probassem. Ea enim signa ego emere soleo, quae ad similitudinem gymnasiolorum exoritur mihi in palastra locum. Maxis verò signum quò mihi patris auctori? Gaudeo nullum Saturni signum fuisse. huc enim duo signa putarem mihi ex alienum attulisse. Mercurii mallem aliquod fuisset. felicitus, puto, cum Aviano transigere possemus. Quod tibi destinatas trapozophon: si te delectat, habebis: sin autem sententiam mutasti, ego habeo sollicit. Ista quidem summa nax ego multo libentius emetim diversorum Tarracinae, ne semper hospiti molestus sim. Omnino liberti mei video esse culpam, cui planè res certas mandaram: itemque Junii, quem puto tibi notum esse, Aviani familiarem. Exheredia quaedam mihi nova sunt instituta in porticula Tusculani. ea volebam tabellis ornare. etenim, si quid generis istiusmodi me delectat, pictura delectat. Sed tamen, si ista mihi sunt habenda, certiore velim me facias, ubi sint, quando accessantur, quo genere vectura. Si enim Damasippus in sententia non manebit, aliquem pleudoda, masippum vel cum iactura reperiemus. Quod ad me de domo scribis iterum, jam id ego proficiscens mandabam meae Tulliae. Ea enim ipsa hora acceperam tuas litteras: egeram etiam cum tuo Nicia, quò is utitur, ut seis, familiariter Cassio. Ut redii autem, prius, quam tuas legi has proximas litteras, quaesivi de mea Tullia, quid egisset, per Liciniam se egisse dicebat, sed opinor Cassium uti non ita multum sorore. eam porro negat se audere, cum vir abesset (est enim profectus in Hispania Dexius) illo & absente, & insciente, migrare. Est mihi gratissimum, tanti à te extimatam consuetudinem vitæ, victusque nostri: primum ut eam domum sumeres, ut non modò propè me, sed planè mecum habitare posses: deinde ut migrare tantopere festines. Sed ne vivam, si tibi concedo, ut ejus rei tu cupidior sis, quam ego sum. Itaque omnia experiar. Video enim quid mea intellit, quid utriusque nostrum. si quid egero, faciam ut seias. Tu & ad omnia rescribes, & quando te expectem facies me, si tibi videtur, certiore.*

ARG.

3. *Tantum quòd ex Arpinati veneram.* Ita Pall. Var. peck. nam Gruteriano & Stevv. tota deest: ita prima edicio ac Vict. vulgo edictio praedogorum tò quòd exulat. paulo Ratim ex pall. Var. editione Vict. scripsi, accepi Avianii litteras in quibus hoc inerat. cum vulgetur: *Aviana in quibus hoc erat.*

4. *At tamen ista ipsa.* Sic edidit Vict. sic quoque prima, & Var. pall. tamen optimus haec tamen ista ipsa vulgo: *istae*, *istae*, *istae* huc sunt. sed tamen exoneranda, quia non Ciceronis: sicut & illud: *genus omne signorum omnium*: cum existet in pall. editione primaria ac Victorii, ut edidit.

T. Quomodo

¶ ARG. Tigellium iniuste sibi irasce scribit.

CICERO S. D. M. FABIO GALLO.

24 MORIS quidem tui, quoquod me verti, vestigia: vel proximè de Tigellio. Sensi enim ex litteris tuis, valde te laborasse. Amo igitur voluntatem. Sed pauca de te. Capius, opinor olim, NON ONNIBUS DORMIO: sic ego non omnibus, mi Galle, servio: et quæ est hæc servitus? Olim, cum regnare existimabamur, non tam ab ullis, quam hoc tempore observor à familiarissimis Cæsaris omnibus, præter istum. Id ego in lucris pono non ferre hominem pestilentiorum patria sua: eumque additum jam tum puto esse Calvi Licinii Hipponacteo præconio. At vide, quid succenseat. Phæmæ causam receperam, ipsius quidem causa, erat enim mihi sanè familiaris. Is ad me venit: dixitque, iudicem sibi operam dare constituisse eo ipso die, quo de P. Seitio in consilium iri necesse erat. respondi nullo modo me facere posse. et quum vellem alium diem si sumissem, me ei non defuturum. Ille autem, qui sciret, se nepotem, bellum tibicinem habere, et fat bonum unctorem, discessit à me, ut mihi videbatur, iratior. Habes Sardos venales: alium alio nequiorum. Cognosti meam causam, & istius Salaconis iniquitatem. Caronem tuum mihi mitte. cupio enim legere. me adhuc non legisse, turpe utriusque nostrum est. Vale.

¶ ARG. Epistolam Galli non concessam significat. Memento ut caute de Cæsare loqueretur, gratis agit. Hortatur ut ne scribendi exercitationem intermitteret.

CICERO S. D. M. FABIO GALLO.

25 Quid epistolam concessam doles, noli laborare. salva est domi. petes cum libebit. Quod autem me m onces, valde gratum est: idque ut semper facias, rogo. videris enim mihi vereri, ne, si istum habuerimus, rideamus γάλατι σαρδόνιος. Sed heus tu, manum de tabula. magister adest civis, quam putaramus. Vereor ne in Catonibus, Catonibus. Mi Galle, cave putes quid quam melius, quam epistolæ tuæ partem ab eo loco: cetera labuntur. Secretis hoc audi: tecum habeto: ne a pel læ quidem, liberto tuo, dixeris. præter duo nos, loquitur isto modo nemo: bene, malene, vide o: sed, quidquid est, nostrum est. Urge igitur: nec transversum unguem (quod ajunt) à stilo. is enim est dicendi opifex. atque equidem aliquantum jam etiam noctis assumo. Vale.

¶ ARG. De morbo ex herbarum usu contracto scribit.

CICERO S. D. GALLO.

26 CUM decimum jam diem graviter ex intestinis laborarem: neque iis, qui mea opera uti volebant, me probarem non valere, quia febrem non haberem: fugi in

Tusculanum: cum quidem biduum ita jejunos fuisset, ut ne aquam quidem gustarem. Itaque, confectus languore, & fame, magis tuum officium desideravi, quam abs te requiri putavi meum. Ego autem cum omnibus morbos reformido, tum in quod Epicurum tuum Stoici male accipiunt, quia dicat, *δύσχεμα, & δύσπτεμα* πένθη, sibi molesta esse: quorum alterum, morbum edacitatis esse putant: alterum etiam turpioris intemperantia. Sanè *δύσπτεμα* pertimueram. Sed visa est mihi vel loci mutatio, vel animi etiam relaxatio, vel ipsa fortasse jam senescentis morbi remissio profuisse. Attamen, ne mirere unde hoc aciderit, quomodo ve commiserim: lex sumtuaria, quæ videtur *λεπίτης* attulisse ea mihi fraudi fuit. Nam dum volunt isti lauti terra nata, quæ lege excepta sunt, in honorem adducere: fungos, heluellas herbas omnes ita condiunt, ut nihil possit esse suavius. in eas cum incidissem in cena augurali apud Lentulum, tanta me *ἀγχοπία* arripuit, ut hodie primum videar coepisse conittere. Ita ego, qui me olivæ, & murænis facile abstinerebam: à beta etiam & à malva deceptus sum. Posthac igitur erimus cautiore. Tu tamen cum audisses ab Anicio (vidit enim me nauseantem) non modo mittendi causam iustam habuisti, sed etiam visendi. Ego hic cogito commorari, quoad me reficiam, nam & vireis, & corpus amisi. Sed, si morbum depulerit, facile, ut spero, illa revocabo.

¶ ARG. Accusationi Galli respondet.

CICERO S. D. M. FABIO GALLO.

MIROR, cur me accuses, cum tibi id facere non liceat, 26 quod si liceret, tamen non debebas EGO ENIM TE IN CONSULATU OBSERVARAM. Et ais, fore, ut te Cæsar restituat. Multa tu quidem dicis: sed tibi nemo credit. 5 Tribunalatum plebei dicis te mea causa petisse. Utinam semper esses tribunus: intercessorem non quæres. Negas, me audere, quod sentiam, dicere. Quæsi tibi, 6 cum impudenter me rogares, patum fortiter responderim. Hæc tibi scripsi, ut isto ipso in genere, in quo aliquid posse vis, te nihil esse cognosceres. Quod si humaniter mecum questus esses, libenter tibi me, & facile purgasset. Non enim ingrata mihi sunt, quæ fecisti: sed quæ scripsisti, molesta. Me autem, propter quem ceteri liberi sunt, tibi liberum non visum, demitor. Nam si falsa fuerunt, quæ tu ad me, ut ais, detulisti: quid tibi ego debeo? si vera: tu es optimus testis, quid mihi populus Rom. debeat.

¶ ARG. Probat Curium, qui, Rep. desperata, in Graciam se contulerit.

M. CICERO S. D. CURIO.

MEMINI, cum mihi desipere videbare, 7 quod cum 27 istis potius viveres, quam nobiscum. Erat enim multo domicilium hujus urbis, (cum quidem hæc urbs,) aptius

1. Quam valent alium diem si sumissem. Hæc est Vat. codicis lectio, in Vid. quoque editione conspicua vulgo: quem vellet.

2. Et factissimum auditorum. Alii ex conjectura: facti tenam cantorem: ego miror, cur hoc velit quoque Man. Sic autem est in pall. editione prima: et, ac Vid. duo Gul. Videtur unde ille facit dicitur.

3. Vereor ne in Catonibus Catonibus. Ita pall. editioque Vid. nec longè abt impressio prima: in Catonibus Catonibus. Malebat tamen Vid. sicut & apud A. Gellium Catonibus. Alii tamen in Catonibus Catonibus. Mur. verò pro Catonibus malebat Charonibus ex vollice. Notat quoque Gul. ex suo uno Catonibus. Cato nre. Vulgatum est in Catonibus, Cato in nre: quod licet mollis logis explicet Man. corda nrorum tamen nemini probaverit. Vereor ne in Catonibus Catonibus. Id est: ne morte afficiat Catoniam nrorum partium homines & orco demittat. Salmaf.

4. Ut hodie primum videret eripisse conspexerit. Ita pall. Grut. præca editio Stev. alii videretur.

5. Tribunalatum plebei dicis te mea causa petisse. Sic est in pall. Grut. præc. editione principe, si que ex Med. notat Victor. illud tamen quoque ne-

tandum, in Varicano & Grut. haberi Tribunalatum. Vulgatum autem: Tribunalatum plebei dicis te mea causa petisse, ceteram viginti lib. XVI. Annal. evincit hæc scribi ad T. Fadum, Gallum, non ad Fabium, consulatum.

6. Cum impudenter me rogares. Ita pall. Vat. Victorii editio. prima tamen & Grut. cum parum impudenter mendosè. Editum est, cum parum impudenter me rogares. Illud peres miror Vid. edidit: quod si inhumaniter mecum questus esses: Sphalma accotæ sismi typographi non puto esse Finem vero epistolæ ita concipiunt pall. Gr. editionum prima, Tu es optimus testis mihi populus Rom. debeat. distinguere si vera: tu es optimus testis, mihi, populus Rom. debeat. Senon acriter facile penetravit.

7. Quod cum istis parum videret. Ita melius pall. Gr. prima editio ac Victorii. vulgatum est: quod istis parum videret. In fine ferè epistolæ volebat ex conjectura Gulielmianis: alia etiam nostrâ culpa sic accidit. Male, primò quia contra libros omnes: deinde avertit & invertit sensum totum: quem si attendisset, non tam temerè ad emendandum proflasset.

aprius humanitati, & suavitati tua, quam tota Peloponnesus, nedum Patrae. Nunc contra & vidisse mihi multum videris, cum, prope desperatis his rebus, te in Graeciam contulisti, & hoc tempore non solum sapiens, qui hinc ab sis, sed etiam beatus. quamquam, quis, qui aliquid sapiat, nunc esse beatus potest? Sed, quod tu, cui licebat, pedibus es consecutus, ut ibi esses, ubi nec PELOPIDARUM, nosti cetera: nos idem propemodum consequimur alia ratione. Cum enim salutationi nos dedimus amicorum: quae sit hoc etiam frequentius, quam solebat, quod, quasi avem albam, videntur bene sentientem civem videre: abdo me in bibio: hecama. Itaque opera efficio tanta, quanta fortasse tu senties. Intellexi enim ex tuo sermone quodam, cum meam moestitiam, & desperationem accusares domitum, dicere te, ex meis libris animum meum desiderare. Sed mehercule & tum tempore lugebam, quae non solum suis erga me, sed etiam meis erga se beneficiis erat mihi carior: & hoc tempore, quamquam me non ratio solum consolatur, quae plurimum debet valere, sed etiam DIES, QUAE SULTIS QUOQUE MEDERI SOLENT: tamen doleo, ita rem communem esse dilapsam, ut ne spes quidem, melius aliquando fore, relinquatur. Nec verò nunc quidem culpa in eo est, in cuius potestate omnia sunt, (nisi forte id ipsum esse non debuit) sed alia casu, alia etiam nostra culpa sic acciderunt, ut de praeteritis non sit querendum. Reliquam spem nullam video. quare ad prima redeo. Sapienter haec reliquisti, si consilio: feliciter, si casu.

ARG. *Littera commendatitia petis ad Sulpicium. CURIUS M. CICERONI SUO S.*

29 **S**i valet, bene est. Sum enim *χρηστος* tuus, *καθημερι* Attici nostri. ergo fructus est tuus, mancipium illius, quod quidem si inter fenestras coemtionales venale proscrisperit, egerit non multum. At illa nostra praedictio, quanti est, nos, 2 quod sumus, quod habeamus, quod homines existimemur, id omne abs te habere? Quare, Cicero mi, persevera constanter nos conservare, & Sulpicii successori nos de meliore nota commenda, quo facilius tuis praecipis obtemperare possimus, teque ad verba libentes videre & nostra desigere, deportareque tuto possimus. Sed, amice magne, noli hanc epistolam Attico ostendere: sine eum errare, & putare, me vitum bonum esse, nec solere duo parietes de eadem fidelia dealbare. Ergo, patrone mi, bene vale. Tironemque meum saluta nostris verbis. Dat. ad 1111. Kal. Novemb.

ARG. *De Caninio, Fabio prid. Kgl. Ian. mortuo subregato. De litteris commendatitiis ad Atticum Sulpicii successorem.*

CICERO CURIO, S. D.

30 **E**Go verò jam te nec hortor, nec rogo, ut domum redeas, quin hinc ipse evolare cupio, & aliquò perveni-

te, ubi nec PELOPIDARUM NOMEN, NEC FACTA MENDIAM. Incredibile est, quam turpiter mihi facere videar, qui his rebus interim. Ne tu videris multo ante providisse, quid impenderet tui, cum hinc profugisti, quamquam haec etiam auditu acerba sunt, tamen AUDIRE TOLERABILIS EST, quam videre. In campo certe non fuisti, cum H. II. comitiis quaestoris institutus, sella Q. Maximi, quem illi consulem esse dicebant, posita esset: quo mortuo nuntiato, sella sublata est. Ille autem, qui comitis tribus esset auspiciatus, centuriata habuit: eos. H. VII. renantiavit, qui usque ad Kalendas Jan. cilet: quae erant futurae mane posttridie. Ita Caninio consule scito neminem prandisse, nihil tamen eo consule mali factum est. fuit enim mitifica vigilantia, qui suo toto consulatu somnum non viderit. Hae tibi ridicula videntur, non enim ades, quae si videres, lacrymas non teneres. Quid si cetera scribam? sunt enim innumerabilia generis ejusdem: quae quidem ego non ferrem, nisi me in philosophiae portuum contulisset, & nisi haberem locum studiorum meorum, Atticum nostrum: cujus quum proprium te esse scribis mancipio, & nexu: meum autem usu, & fructu, contentus isto sum. ID ENIM est cujusque proprium, quo quisque fruatur, atque utatur. Sed haec alia pluribus. Acilius, qui in Graeciam cum legionibus missus est, maximo meo beneficio est, bis enim est à me judicio capitis, rebus salvis, defensus: & est homo non ingratus, meque vehementer observat. Ad eum de te diligentissime scripsi, eamque epistolam cum hac conjunxi: quam ille quomodo accepit, & quid tibi pollicitus sit, velim ad me scribas.

ARG. *Invisar Curionem ad mutua officia & reditum urbanum.*

CICERO CURIO S. D.

FACILE perspexi ex tuis litteris, quod semper studui, & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi curus es. Quod quam uterque nostrum consecutus est; reliquum est, ut officiis certemus inter nos: quibus a quo animo vel vincam te, vel vincam abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari litteras, facile patior. Sulpicii tibi operam intelligo ex tuis litteris, non multum opus fuisse, propter tuas res ita contractas, ut, quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes. Equidem vellem, uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem: ut Pomponius noster suo jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur, quoslo, ne tamen semen urbanitatis una cum rep. intereat.

ARG.

1. Si inter fenestras coemtionales venale proscrisperit. Hoc est, si mihi interrejicula situsmodi mancipia titulum in venalio pinxerit, vendiditque me, parum ei fecerit. Quare? quia inutiles sumus & nullius pretii. Ita de se modeste. Recordare, nunc venale *καθημερι* Attici dici de mancipiis venit. *Græc. venalium.* Plaut. *Græc. Pal.* prima editio: Peccatio excerpta: si inter fenestras coemtionales. Grut. si inter fenestras coemtionales ven. Hottoman. verò ad LL. XII. Tabularum dicit legi in vet. libro, inter fenestras coemtionales. At Egnat. ad oram praefæc editionis, annotat per scriptum aliàs esse in eod. vet. inter fenestras, sicut non multum diversè ex Grut. indicavi.

2. Quod sumus quod habeamus quid homines existimemus. Ita Pal. Stev. & editio praefatae Victorii. Gruterianus autem codex, quod sumus habeamus, quod homines existimemus. Neque erat Lambini zallitico factu tam bonam mercem effundere nam illa verba, quod habeamus, abjicit rectè ergo revocantur praeposterà importunitate pulsa innoxie: sicut & paulo post, te prius possumus, cum resideret in Pall. editione prima, ac Vict. Manutiique videtur quæ adeo in illo libro fuisse, ex quo Gruterianus transcriptus est nam priore deceptus, cum putaret se posterius quoque scriptis tota illa verba praeteritis tempore ad verba libentes videre, & nostra desigere, & deportareque tuto possimus. Quod verò pro desigere videtur Dionysius deserre seu regere mavult, suo ingenio auctas esse, & impu-

dens omnes libros in ordinem cogendi. paulo denique post scripti ex Victorii editione ac Vaticano: Duo parietes de eadem fidelia dealbare: sicut Ep. XXV. ex Pall. atque isdem praeter duo nos loquitur: si nos de sumus, cum edatur ad gustum quidem pullatorum ac veterum praedagogorum duresced qui contra dicunt, in lingua latina barbari sunt.

3. Persequens verba contra? Non damio lect. omem Stev. & Gr. per uno verba contra? imo elegantior mihi videtur ac vetior. illa vero verba nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam, videntur ex aliquo veterere potè huc traducta à Cicrone elegantior: ideoque justis diverso caractere imprimenda, tamquam integrum complexa Trochaicum.

4. Ne tamen semen urbanitatis cum Rep. intereat. Sic elegantior Pall. Vac Victorii editio licet displiceat Manutio, quoniam hujus particulae elegantiam capere non potuit sic Terent. Eunuch. *Perfice ut huc ab ab. qua in parte sanam apud Thaidem.* Plura notarunt ex Sallustio, atque eodem Terent super hac Particula docti. Vulgo interpolative nimis intrusum est, propugnante tamen Man. eamdem, cum vel flos sentire possit merum rus ac pus illud esse ad hanc nostram, lectionis elegantiam. Quidam Gul. codex quoque refertur eam rep. in totum intereat: ex glossa verisimè.

¶ ARG. De dicitu seu dicitur in Ciceronem. De ju-
diciu. De Republica. De D. Labella.

M. T. CICERO. S. D. VOLUMNIO.

32 Quid sine prænominе familiariter, ut debebas, ad
me epistolam misisti, primū addubitavi, num à Vo-
lumnio senatore esset, quocum mihi est magnus usus: de-
deinde εὐταπειλίαι litterarum fecit, ut intelligerem, tuas
esse. Quibus in literis omnia mihi per jucunda fuerunt,
præter illud, quod parum diligenter possessio salinarum
mearum à te procuratore defenditur. Ais enim, ut ego
dixissetim, omnia omnium dicta, in his etiam Sestiana,
in me conferri. Quid? tu id pateris? nonne defendis?
non resistis? equidem sperabam, ita notata me reliquisse
genera dæstorum meorum, ut cognosci sua sponte possent.
Sed quando tanta fax est in urbe, ut nihil tam sit ἰ ἀκρί-
θηνον, quod non alicui venustum esse videatur: pugna,
si me amas, nisi acuta ἀμφιβολία, nisi elegans ὑπερ-
βολή, nisi παρορρημια bellum, nisi ridiculum παρρη-
σιαστικόν, nisi cetera, quæ sunt à me in secundo libro
de Oratore per Antonii personam disputata de ridiculis,
ἐπιγίγνα, & arguta apparebunt, ut sacramento contendas
mea non esse. Nam de judiciis quod quereris, multo labo-
ro minus, trahantur per me pedibus omnes rei: sit
vel Selius tam eloquens, ut possit probare, se liberum:
non laboro. Urbanitatis possessionem, amabo, quibus-
vis interditiis defendamus: in qua te unum metuo,
contemno ceteros. Derideri te putas. Nunc demum
intelligo te sapere. Sed mehercules, extra jocum. val-
de mihi tuæ litteræ factæ, elegantisque visæ sunt. illa
quamvis ridicula essent, sicut erant, mihi tamen ri-
sum non moverunt. Cupio enim nostrum illum ami-
cum in tribunatu quam plurimum habere gravitatis:
2 id cum ipsius causa, (est mihi, ut scis, in amoribus)
tuum mehercule etiam reip. quam quidem, quamvis in me
ingrata sit, amare non desinam. Tu, mi Volumni, &
quam instituisti, & mihi vides esse gratum, scribe ad me
quam sæpissimè de rebus urbanis, de republ. Jucundus est

mihi sermo litterarum tuarum. Præterea Dolbellam
quem ego perspielo, & judice cupidissimum esse, atque
amantissimum mei, cohortare, & confirmari, redde planè
meum. Non mehercule, quod quidquam desit: sed quia
valde cupio, non videor nimium laborare.

¶ ARG. Afflicta Republica se ad exercitia declamatio-
ni retulisse scribit, auditoribus Hirrio, Casrio, Dolabella. Volumnium
ad eandem studia invitat.

M. CICERO S. D. VOLUMNIO.

Quid declamationibus nostris cares, damni nihil
facis. Quod Hirrio invideres, nisi cum amares, non
erat causa invidendi: nisi fortè ipsius eloquentiæ magis,
quam, quod me audiret, invideres. Nos enim plane, mi
suavissime Volumni, aut nihil sumus, aut nobis quidem
ipsis displicemus, gregalibus illis, quibus, te plaudente,
vigeamus, amissis: ut etiam, si quando aliquid dignum
nostro nomine emisimus, ingemiscamus, quod hæc pin-
nigero, non armigero in corpore vela exercentur, ut ait Phi-
loctetes apud Accium, abjecta gloria. Sed tamen omnia
mihi erunt, si tu veneris, hilariora. quamquam venis, ut
ipse intelligis, in maximarum quasi concursum occupa-
tionum: quas si, ut volumus, exceperimus, ego verò
multam salutem & foro dicam, & curiæ: vivamque tecum
multum, & cum cõmunibus nostris amatoribus. Nam
& Cassius tuus, & Dolabella noster, vel potius uterque
noster, studiis iisdem tenentur, & meis æquissimis urun-
tur auribus. 4 Opus est huc limatulo, & politulo tuo judi-
cio, 5 & illis interioribus litteris meis, quibus sæpe vere-
cundiosem me in loquendo facis. Mihi enim judicatum
est, si modò hoc Cæsar aut patietur, aut volet, deponere
illam jam personam, in qua me sæpe illi ipsi probavi, ac me
totum in litteras abdere, tecumque, & cum ceteris earum
studiosis honestissimo otio perfrui. Tu vellem, ne veritus
esses, ne perinvitus legerem tuas litteras, si mihi (quem-
admodum scribis) longiores fortè missiles: ac velim post-
hæc sic statuas, tuas mihi litteras longissimas quasque, gra-
tissimas fore.

M. Tvl.

1. Α κριθηνον. Sic rectè Lamb. quemadmodum quoque ipse
video expressissimè in Pal. pr. & edit prima manu Egnatii ex v. c. adno-
tatum. vulgo ἀκρίθηνον inoptè.

2. Id cum ipsius causa est mihi in amoribus. Ita Pall. Vatic. editio
Victorii. vulgo: Id cum ipsius causa est tui mihi, ut scis, in amoribus.
Grut. & Stevv. id cum ipsius. Prima editio: id tamen in ipsius causa, statim
postscripta ex Pall. Grut. editione Victorii ac Vat. in me ingrata sit, ame-
ri non desinam: deleta particula superflua tamen ante amare.

3. Cum communibus nostris amatoribus. Pall. prima editio: cum omnibus
nostris amatoribus. Grut. verò ac Stevv. succinctius: cum amantibus nostris.
Nam & Cas. sine. Nihil hinc audeo mutare: quandoquidem pro vulgata
Rene Vict. Lamb. Manutius.

4. Opus est huc limatulo & politulo tuo iudicio. Ita Vaticanus codex, at-
que editio Victorii: nec secus liber Politianus nisi quod pro huius ex-
hibeat, in primo erat politulo, sed notæ additæ expunctio nis duarum

litterarum ad Veneta, seu editio primaria, quæ est huc delimitata & poli-
ta: unde conjicio coaluisse lectionis monitum in Grut. delimitata &
sclis tuo iudicio, vulgabatur antehac politulo.

5. Et illis interioribus litteris meis. Ita Pall. Victorii editio, atque om-
nium prima Veneta: Stevv. tantum & Grut. minima mutatione, meis
litteris, quod dico ob accusandam audaciam Lambini, in visis omnibus
libris ingentis. litteris, sive quibus & c. & aperient dam vanitatem Vri-
ni, nescio ex quo λαγορραγίτω codice afferentis: illis interioribus li-
teris quibus, sed ne obliuiscat, quemadmodum Lamb. emendat præce-
pit Ferrarius, ut videas, quàm sagaces iste homo unguas habuerit, qui
omnia sine discrimine cum pulvisculo sic legerit. in fine verò epistolæ
retinui vulgatam scripturam, ne perinvitus legerem, quæ ea existit in
Vatic. neque exceperit Vict. in nostris omnibus, sicut & Stevv. editio. at-
que editione principe est, ne pluribus legrem.

I. Quid.

M. COELII
EPISTOLARVM
LIBER OCTAVUS.
AD
M. TVLLIVM CICERONEM.

¶ ARG. De rerum urbanarum commentario: De comitiis Transpadanorum: De successione Galliarum: De Pompeio: De Casare & Domitio: De Cicerone & Pompeio. De Plancio: De libri Ciceronis politici seu de Republica.

M. COELIUS M. CICERONI, S. D.

UOD tibi decedens pollicitus sum, me omnis res urbanas diligentissime tibi perscriptarum: data opera paravi, qui sic omnia persequeretur, ut verear, ne tibi nimium arguta hæc sedulitas videatur. Tametsi tu, scio, quam sis curiosus, & quam omnibus peregrinantibus gratum sit, minutarum quoque rerum, quæ domi gerantur, fieri certiores: tamen in hoc te deprecor, ne meum hoc officium arrogantia condempnes, quod hunc laborem alteri delegavi: non quin mihi suavissimum sit, & occupato, & ad litteras scribendas, ut tu nosti, pigerrimo, tuæ memoriæ dare operam. Sed ipsum volumen quod tibi misi, facile, ut ego arbitror, me excusat. Nescio quojus otii esset, non modo perscribere hæc, sed omnino animadvertere. Omnia enim sunt ibi senatus consulta, edicta, fabulæ, tumores: quod exemplum si forte minus te delectarit: ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam, fac me certiores. Si quid in rep. majus actum erit, quod isti operarii minus commode persequi possint: & quemadmodum actum sit, & quæ exstimatio secuta, quæque de eo spes est, diligenter tibi perscribemus. Ut nunc est, nulla magnopere expectatio est. Nam & illi tumores de comitiis Transpadanorum, Cumatum tenus caluerunt. Romam, cum venissem, ne tenuissimam quidem auditionem de ea re accepi. Præ-

terea Marcellus quod adhuc nihil retulit de successione provinciarum Galliarum: & in Kalendas Jun. ut mihi ipse dixit, eam distulit relationem. 4 sanè quam eos sermones expressit, qui de eo tum fuerant, cum Romæ nos essemus. Tu si Pompejum, ut volebas, offendisti: qui tibi visus sit, & quam orationem habuerit tecum, quamque ostenderit voluntatem, (solet enim aliud sentire, & loqui: neque tantum valere ingenio, ut non appareat, quid cupiat, sic mihi pertribas. 5 Quod ad Casarem crebri, & non belli de eo rumores: sed susurratores duntaxat veniunt: alius equitem perdidisse, 6 quod opinor certè factum est, alius septimam legionem vapulasse: ipsum apud Bellovacos 7 circumfederali, interclusum ab reliquo exercitu: neque adhuc certi quidquam est, 8 neque hæc incerta tamen vulgò jactantur: sed inter paucos, 9 quos tu nosti, palam secretò narratur: at Domitius, cum manus ad os apposuit. Te ad 18. Kalendas Jun. subrostrani, (quod illorum capiti sit) dissipant petiisse: ita ut in urbe, ac foro toto maximus rumor fuit, te à Qu. Pompejo in itinere occisum, Ego, qui scirem Qu. Pompejum 10 Baulis embæneticam facere, & usque eo, 11 ut ego miserer ejus esuriei, non sum commotus: & hoc mendacio, si qua pericula tibi impenderent, ut defungeremur, optavi. Plancus quidem tuus Ravennæ est: & magno congiario donatus à Casare, nec beatus, nec bene instructus est. Tui politici libri omnibus vigent.

¶ ARG.

1. Quod tibi decedens pollicitus sum. Ita Pall. prim. quint. (nam in Pall. sec. tert. XI. Epistolæ desiderantur) editio prima & Vict. nec longius distendit quart. decedens affini lapsu scribens. vulgò decedens. 2. Nescio quojus otii esset. Cùm in Pal. quart. editioe præf. esset quodvis in Pal. quint. quart. scribendum dixi quojus, quemadmodum erat ex Pal. prim. & Pec. K. paullo post scripserunt tres Pall. prim. editio: senatus consulta, edicta, fabulæ, tumores: quam bene non discerno. 3. Quæ exstimatio secuta, quæque de eo spes est, sit. Sic in pall. tribus, editioe prima & Victoriæ, vulgatum erat, consuetudo, quæque de eo oper. dilig. 4. Sane quam vis sermones expressit. Ita Vict. editio, & Vat. pall. omnes hic leviter corrupti sunt. Primus saneque ter. quart. sane quia mior, sicut prima editio saneque mea serm. quint. proximè ad verum, sane qua mea serm. Expressit autem habent unanimo consensum, non, ut vulgò, repr. est. 5. Quod ad Casarem: crebri & non belli de eo rumores. Vulgò quod ad Casarem attinet: crebri, sed illud verbi suppositum renovi à Cælio auctoritate pall. tribus, editioe primæ ac Victoriæ. sicut & statim illud susurratores, cum idem libri, singuli, quemadmodum & excerpta peckii & Vat. codicis, susurratores. 6. Quod opinor certè factum est. Ita scripti ex pall. quart. quint. Vat. editioe Vict. pal. tamen primus & editioe verulissimas, factum esse: vulgò aliàs verbum substiitendi, ut vocant, deficit. 7. Circumfederali. Vulgò Circumfederali: illud malui, quia in his epistolis tales antiquitatis affectationes deinde quia sic reperi in Pall. pr. quint.

editioe primariæ, & Vaticano.

8. Neque hæc incerta tamen, vulgò jactantur. Politiani codex expugnat. To tamen, neque mihi necessarium magnopere videtur: cum de eo quoque ambigere videam pal. quart. neque hæc incerta quidem cum vulgò, ad. quintum: neque hæc incerta quidem tamen vulgò jactantur.

9. Quos tu nosti, palam secretò narratur. Ita est in tribus pall. editioe, prima ac Florentina: sunt tamen qui distinguunt: quos tu nosti palam secretò narratur vulgatum est: quos tu nosti palam secretò narratur: sic. post statim in Pall. tribus, atque editioe primogenitæ: tamen Domitius, cum ad eam notet Egnat. ex v. c. legi, sicut & politici libri agnoscit, apud Domitium melius meo animo quam vulgò.

10. Baulis embæneticam facere. Ita castigatissimus pal. pr. Vaticano excerpta, editio prima ac Victoriæ. nec dissentunt multa pall. quart. quint. baulis embæneticam. Miror Lambini aviditatem, pro Turnebi imperiticum statim de Esurie illius insequatur. Alii Epibaticam, notumque Epibaticam facere idem esse quod Varroni velaturum facere. Gloss. ἐπιβατικῆς, Vellor. Alii Embaticam. Alii nupere ἀροβατικῆς sabbinunt. vulgata lectio est Schænbaticam facere. Duo Gulielmo consulti, embæneticam facere.

11. Ut ego miserer ejus esuriei. præfere pal. & editioe præf. primi scripturam: miserer ejus esuriei quod valde distillat meis auribus. Quartus miserer esuriei: quint. melius, excicare, vulgatam lectionem non sanam esse liquido, pro, jam constat.

ARG. De Messala absoluto: De Republica: De Marcello, De comitiis Consularibus, De Syngrapha Sitionis, De Commentariis rerum urbanarum.

COELIUS CICERONI, S.

CERTUM inquam, absolutus est, & me representante pronuntiatum est, & quidem omnibus ordinibus, & singulis in unoquoque ordine sententiis. Vide modo; inquis. Non mehercules. nihil enim umquam tam praeter opinionem, tam quod videretur omnibus indignum, accidit. quin ego, cum pro amicitia validissime favissem ei, & me jam ad dolendum praeparassem; postquam factum est, obstupui, & mihi visus sum captus esse. Quid alios puras? clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt; & ostenderunt, plane esse quod ferri non posset. Itaque relictis lege Licinia, majore esse periculo videtur. Accessit huc, quod a postredie ejus absolutionem in theatrum Curionis Hortensius introiit, puto ut suum gaudium gauderemus. Hic tibi strepitus, fremitus, clamor tonitruum, & 3 rudentium similia. Hoc magis animadvertum est, quod intactus a libello pervenerat Hortensius ad senectutem. 4 Sed tum ita, ut in totam vitam cuius satis esset, & pœniteret eum jam vixisse. De rep. quid tibi scribam, nihil habeo. Marcelli impetus resederunt, non inertia, sed, (ut mihi videbatur,) consilio. De comitiis consularibus incertissima est existimatio. Ego in eadem in 5 competitorumobilem, & nobilem agentem. Nam M. Octavius, Cn. filius, & C. Hirrus mecum petiit. Hoc ideo scripsi, quod scio te acriter propter Hirrum, nuntium nostrorum comitorum expectaturum. Tu tamen simul ac me designatum audieris, ut tibi cura sit, 6 quod ad pantheras attinet, rogo. Syngrapham Sitionam tibi commendo. Commentarium rerum urbanarum primum dedi L. Castrinio Peto; secundum ei, qui has litteras tibi dedit.

ARG. De suis ad Ciceronem litteris. De Hirro. De Philotimo & Milone: Petus Syngnagma aliquod a Cicerone sibi mitti.

COELIUS CICERONI, S.

ESTNE? vici? & tibi saepe, quod negaras discedens curaturum, tibi litteras nunc? est, si quidem perferuntur quas do. Atque huc eo diligentius factito, quod cum otiosus sum, plane, ubi delectem otiosum meum, non habeo. Tu cum Roma eras, hoc mihi certum, ac jucundissimum vacanti negotium erat, tecum id otii tempus consumere: idque non mediocriter desidero: ut non modo mihi solus esse, sed Romae, te profecto, solitudo videatur facta: & qui, (qua mea negligentia est,) multos saepe dies ad te, cum hic eras, non accedebam, nunc quotidie non esse te, ad quem cursitem, discrucior. Maxime vero, ut te dies, noctisque quæram, competitor Hirrus curat. Quomodo illum putas auguratus tuum competitorum do-

lere, & dissimulare, me certiore, quam te, candidatum? de quo, ut, quem optas, quam primum nuntium accipias, tua mediis fidius magis, quam mea causa cupio. 7 Nam mea, si fido, forsitan cum locupletiore referam. sed hoc usque eo suave est, quod, si acciderit, tota vita risus nobis deesse non poterit. Sed tanti mehercule, non multum M. Octavius eorum odis, qui Hirrum premunt, quæ permulta sunt, sublevat. Quod ad Philotimi liberti officium, & bona Milonis attinet: dedimus operam, ut & Philotimus quam honestissimè Miloni absenti, ejusque necessariis satisfaceret, & secundum ejus fidem, & securitatem existimatio tua conservaretur. Illud nunc a te peto, steteris, (ut spero) otiosus, aliquid ad nos, ut intelligamus nos tibi cura esse, scribere. Qui tibi istuc, inquis, in mentem venit, homini non inegro? Aliquid ex tam multis tuis monumentis exstare, quod nostræ amicitiae memoriam, posteris quoque prædat. Cujusmodi velim, puto, quæris. 8 Tu citius, qui omnem nostri disciplinam, quod maxime conveniat, excogitabis. Genere tamen, quod & ad nos pertineat, & ad id quod dico quandam, ut versetur inter manus, habeat. Vale.

ARG. De rebus urbanis. De Syngrapha Sitionis. De Pantheris. De Regi Alexandrini morte.

M. COELIUS M. CICERONI, S. D.

INVIDIO tibi; tam multa quotidie, quæ mirere, istud perferuntur. Primum illud, absolutum Messallam: deinde eundem condemnatum. C. Mercelem, consulem factum: 9 M. Claudium, 10 a repulsa postulatam a Gallis duobus P. Dolabellam quindecimvirum factum. Hoc tibi non in video, curi te pulcherrimo spectaculo, 11 & Lentuli cruris repulsi vultum non vidisse. At qua spe, quam certa opinione descenderat? quam ipso diffidente Dolabella? & Hercules, nisi nostri equites acutiùs vidissent, pene concedente adversario superasset. Illud te non a rbitror miratum, Servium, designatum tribunum pl. condemnatum: cuius locum C. Curio petiit. sanè quam incurrit multis, qui eum, facilitatemque ejus non norunt, magnum metum. Sed ut spero, & volo, & ut se fert ipse, bonos, & senatum malet, 12 totus, ut nunc est, hoc scaturit. 13 Hujus voluntatis initium, & causa inest, quod eum non mediocriter Caesar, qui solet infimorum hominum amicitias sibi qualibet impensa adungere, valde contempsit. Qua in re mihi videtur illud perquam venuste cecidisse: quod à reliquis quoque usque eo est animus diversum, ut Curio, qui nihil consilio facit, ratione, & insidiis usus videretur in evitandis iis consiliis, qui se intenderant adversarios in ejus tribunalium: Lælios, & Antonios, & id genus valentis dico. Has ego tibi litteras eo majore mihi intervallo, quod comitorum dilationes occupatorem me habebant, & expectare in dies exitum cogebant, ut, confectis omnibus,

1. De representante pronuntiatum est. Ita in Pall. quart. editione prima Victoriana vulgo presens. statim post emendavi, ex Pal. pr. Vaticano editione Vict. & quidem omnibus ordinibus, & singulis in unoquoque ordine sententiis. Canterus totum hoc initium sic reformaverit, in quoque vultus est. (me presens pronuntiatum est) nec quidem omnibus ordinibus sed singulis in unoquoque genere sententiis. 2. Postredie ejus absolutionem. Sic Vaticani & Peckii excerpta editione ad Victoriam, nam ceteri tres Pall. hic mihi turbas ac tricas inconciliant transposuerunt in modum: sicque notant decti, Caesar postredie sua dixit, vulgo, absolutionem. 3. Rudentium similia. Ita Vict. & Vat. Lamb. unica voce rudentium similia, quod non satis poterat confodere atque expungere Gul. Rivius olim, Rudentium similia similia congenerat, quod explodit Lamb. vulgo similia. 4. Sic ut nunc est, hoc scaturit. Ita Vict. & Vat. Lamb. habent quoque duo Gul. elmi libri. Edebatur aliis: a repulsa condemnatum a Gal. la duobus. 5. Competitorumobilem & nobilem agentem. Ita Vat. Peck. Vict. ac Lam. vulgo competitorumobilem & nobilem agentem. 6. Quod ad pantheras attinet, rogo Syngrapham Sitionam tibi c. Peck. excerpta sic concipit, quod pantheras attinet, Syngrapham. Vat. vero, ut & Vict. editio, attinet regi Syngrapham Sitionam: sic quoque etiam hæc Syngrapham, in fine epistolæ ex excerptis Peck. ac Vat. editione Vict. editi, qui hæc litteras tibi dedit, vulgo reddidit. 7. Den mea si hoc, forsitan cum locupletiore referam. Hæc est Victorii lectio, quam magis ac lubentius amplexus sum, quam Lambianam illam: Nam mea si hoc, forsitan cum locupletiore referam quando & Peckio excerpta cum non te non agnoscant, vulgatum est: Nam mea si hoc, forsitan cum locupletiore referam. paullo superius emendatum i verax ex conjectura Gul. delæ & dissimulati, quod ipsius causa, probare non possum. 8. Tu citius, qui omnem nostri disciplinam. Vulgo, Tu citius, sed nostrum accepimus ex Peck. Vat. editione Vict. statim post ex editione Vict. & Peck. editi excogitabis. Genere tamen cum vulgatur aliis: excogitabis: ex te: tamen genere: sicut & superius ex eisdem repulsi postredie quoque prædat, cuiusmodi velim, melius quam vulgo: prædat vultum cuiusmodi, quæris, quæris. 9. M. Claudium. Ita vero M. Calpurnius pluribus firmat Pighius ad annum V. C. DCC. III. qui consulatur. 10. A repulsa postulatam a Gallis duobus. Ita Vict. editio, quem in hac editione [quandoquidem tempus præteritum, accurate nisi consulendi] totum sequi imbibimus. Lamb. tamen, a Gallis duobus. sed Galii habent quoque duo Gul. elmi libri. Edebatur aliis: a repulsa condemnatum a Gal. la duobus. 11. Lentuli Cruris repulsi vultum non vidisse. Ita Vaticani & Peck. excerpta: nec secus Vict. editio, vulgo, Lentuli Cruris, duo Gulielm. libri a curio: quia curiaria erant comitia. 12. Totus, ut nunc est, hoc scaturit. Ita Vict. & Lamb. tamen, hoc scaturit, nescio qua fiducia, videtur tamen Turneb. lib. XIII. c. 20. Adverbi, vulgo hic pro hoc. 13. Hujus voluntatis initium & causa inest. Ita scripti, nam Peck. excerpta ignorant te autem post provocabulum hujus, deinde Vict. quoque editio ipsi, præter vulgato est.

14. Hujus voluntatis initium & causa inest. Ita scripti, nam Peck. excerpta ignorant te autem post provocabulum hujus, deinde Vict. quoque editio ipsi, præter vulgato est.

te facerem certiore. Ad Kalendas Sextileis usque expectavi. Pratoris moræ quædam incidere. Mea porro comitia, quem eventum sint habitura, nescio. opinionem quidem, quod ad Hirum attinet, incredibilem; ædiliū pleb. comitiis, nacta sunt. 1. Nam M. Coelium Vicinianum mentio illa fatua, quam deriseramus olim, & promulgatio de dictatore, subito deiecit, & dejectum magno clamore infecuta est. 2. Inde Hirum cuncti an non faciendum flagitare. Spero, te celeriter, & de nobis quod sperasti, & de illo; quod vix sperare ausus es, auditorum. De republ. jam novi quidquam expectare desieramus. Sed cum senatus habitus esset: d. Apollinis, ad xi. Kalend. Sex. & referretur de stipendio Cn. Pompeii: mentio facta est de legione ea, quam expensam tulit C. Casari Pompejus, quo numero esset, quo appeteretur: cum ex Gallia coactus esset dicere Pompejus se legionem abducatum, sed non statim sub mentionem, & conviciū obtestatorum. Inde interrogatus de successione C. Casaris: de qua, hoc est, de provinciis, placitum est, ut quàm primum ad urbem revertetur Cn. Pompejus: ut coram eo de successione provinciarum ageretur. Nam Ariminum ad exercitum Pompejus erat iturus: & statim iit, puto idib. Sextil. de ea re factum iit. profectio aut transigeretur aliquid, aut turpiter intercederetur. Nam in disputando coniecit illam vocem Cn. Pompejus, Omnes oportere senatui dicto audienteis esse. Ego tamen sic nihil exspecto, quomodo Paullum consullem designatum primum sententiam dicentem. Sæpius te admoneo de syngrapha Sittiana. cupio enim te intelligere, eam rem ad me valde pertinere. Item de Pantheris, ut Cibratas accersas, cureque ut mi vehantur. Præterea nuntiatum nobis, & pro certo jam habetur, regem Alexandrinum mortuum, quid mihi suadeas, quomodo regnum illud se habeat, quis procuret, diligenter mihi perferibas. Kalendis Sextil.

¶ ARG. De providentia Ciceronis, De successione provinciæ.

COELIUS CICERONI, S.

5 **Q**ua tu cura sis, quod ad pacem provinciæ tuæ, fini timarumque regionum attinet, nescio: ego quidem vehementer animi pendeo. Nam si hoc moderari possemus, ut pro viribus copiarum tuarum, belli quoque existeret magnitudo, & quantum gloriæ, triumphoque opus esset, assequeremur, periculoamque, & gravem illam dimicationem evitarem: nihil tam esset optandum. Nunc si Partus movere aliquid, scio non mediocrem fore contentionem, tuus porro exercitus vix unum saltem tueri potest.

1. *M. Coelium Vicinianum.* Ita edidit Vici, cui planè accedunt Peckio excerpta, & alter Gulielmii liberij in quo Vicinianum Lamb propugnat Vicinianum, ut & Vrsinus noster in Liciniæ tibi invehitur in Manuim reponentem Licinianum, consulatur. nos & libri isti unica littera à vulgata lectione alieni sumus. Tricinium enim prius legebat.

2. *Inde Hirum cuncti an non faciendum flagitare.* Lambin. in duobus se Memmianis reperisse testatur: cuncti jam ad non faciendum flag. Nos Victor. lectionem retinimus à Vat. quoque exhibitam, eo magis, quod exiguissima mutatione à vulgata dicit: nam pro jam regestimus an.

3. *Quod vix sperare ausus es.* Duo libri Gulielmii consulti, visus est, postquam numero esset appeteretur, edidit Vici quod ipsi quoque retinimus. Lamb. verò, quo appelleretur: quia legiones à numero appellabantur, legio prima, secunda, tertia. Alii volunt legi, quando repereretur. Gul. duplicem suam conjecturam adnotavit. vel. quo ad petere ut, vel, quo ad dueretur. sed non video, cur vulgata præ illis omnibus locum habere non possit.

4. *Sane tanquam in quodam silice jam omnia adhaeserunt.* Retinimus vulgatam lectionem, cum Vici, & Vaticanis excerptis: Antiquiores codices, adnotante Vici habent: sane tanquam in quodam in Cilicia omnia adhaeserunt. Libri autem Gulielmii duo in Cilicia omnia quidem in Cilicia malebat ipse in quodam silice. Turneb. tamen lib. xii. c. 17. ex vestigiis v. c. hactenus expediebat, in quodam silice: quod per Cilicium ex clausula ali quando liquoris transmittitur, ut in his ramenta auri adhaerent aqua transfusa. Paullos Man. quod probabat Lambin. in quodam in silice omnia adha. utramque tamen conjecturam ingeniosam quidem, sed fortal-

Hanc autem nemo ducit rationem: sed omnia desiderantur ab eo (tamquam nihil negatum sit ei, quo minus quam paratissimus esset) qui publico negotio præpositus est. Accedit huc, quod successorem futuram propter Galliarum controversiam non video. Tameñ hac de re puto te constitutum, quid facturus esses, habere: tamen, quo maturius constitueres, cum hunc eventum providebam, visum est, ut te facerem certiore. Nosti enim hæc tralartia: de Gallis constituitur: erit, qui intercedat: deinde alius existet, qui, nisi liberè liceat de omnibus provinciis decernere senatui, reliquis impediatur. sic multum, ac diu ludeatur, atque ita diu, ut plus biennium in his tricis moretur. Si quid novi de rep. quod tibi scriberem, haberem, visum esset mea consuetudine, ut diligenter, & quid actum esset, & quid ex eo futurum sperarem, perferiberem. 4. Sane tanquam in quodam silice jam omnia adhaeserunt. Marcellus idem illud de provinciis urget, neque adhuc frequentem senatum efficere potuit. Quod si anno præterito Curio tribunus, & eadem actio de provinciis introivit, quàm facile nunc sit omnia impedire, & quàm hoc C. Casari, qui suam causam temp. non curet, superet, non te fallit.

¶ ARG. De Appio à Dolabella accusato, De mandato sibi à Cicrone dato, De Pompejo Apii amico & Appio absoluto, De Consulū negligentia, De Curionis vitiosam civitatem.

COELIUS CICERONI, S.

6 **N**on dubito, quin perlatum ad te sit, Appium à Dolabella reum factum: sanè quàm non ea, quam existimaveram, invidia. Neque enim stulte Appius: qui simulatque Dolabella accessit ad tribunal, introierat in urbem, triumphique postulationem abjecerat. 6. Quo facto retulit sermonem, paratiorque visus est, quàm speraverat accusator. Is nunc in te maximam spem habet. Scio tibi eum non esse odio, quàm velis eum obligare, in tua manu esse: cum quo similtas tibi non fuisset, liberius tibi de tota re esset. 7. Nunc si ad illam summam veritatem legitimum jus exegeris: cavendum tibi erit, ne parum simpliciter, & candidè posuisse inimicitias videaris. In hanc partem porro tutum tibi erit, si quid volueris, gratificari, nemo enim necessitudine, & amicitia te deterium ab officio dicit. Illud mihi occurrit, quod inter postulationem, & nominis delationem, uxor à Dolabella discessit. Quid mihi discendens mandaris, memini, quid ego tibi scripserim, te non arbitror oblitum. Non est jam tempus plura narrandi. Unum illud monere te possum: si res tibi non displicebit, tamen hoc tempore nihil de tua voluntate offendas, & exspectes, quemadmodum exeat ex hac causa. 8. Denique invidiam

se coactorem: & alieniorem affirmat Andreas Schottus, mavultque ex antiquæ scripturæ vestigiis codic. Mass. in quodam vestigio omnia adha. in quodam vestigio ea omnia adhaeserunt: quod fictilia vasa odorem semel imbuta retinent. Legendum sane tanquam aqua in Cilicia vocat Pliinius, ampliores sulcos, qui interponebantur ad educendam aquam in fossas. Et eadem videntur cum elicibus: Qui in aliquo difficili negotio impediti hærebant, nec exitum rei reperiebant, his aquam hæretic dicebant, metaphorè ducta ab aqua: quæ in huiusmodi sulcis & collicis hærebant, nec educatur. Sabinus. Sane tanquam aqua in Cilicia omnia adhaeserunt. Omnino scribendum: Sane tanquam in quodam vestigio omnia adhaeserunt. Conqueritur in illa epistola Coelius, quod plus biennium in hie tricis moretur. Idem hic reperit omnique ipsorum consilio ait hære in quodam civitio, in meris tricis & re nihili. Adhaerere in re aliqua probum est & Latinum. ff. De usuf.

5. *Casari qui sua causa temp. non curet, superet.* Libri mss. Lamb. hanc lectionem habent representatam quoque in editione Vici. Peck. quoque sequitur. Vulgata lectio tota abhorret: Casari & iis qui suam causam non resp. curant, superet, non te fallit.

6. *Quo facto retulit sermonem.* Sic Victorii, nescio que malo in vulgatis reulit. paullo post scripsit ex Vici. cum que simulat tibi non fuisset, licet editum sit: cum quo similtas tibi non fuisset.

7. *Nunc si ad illam summam veritatem.* Ita mss. teste Lamb. quidam, ita quoque Peckio excerpta, editioque Vici. Vulgo severitatem.

8. *Denique invidiam tibi sit quod.* Ita mss. alii, & Peck. & Vici editio. vulgo, ut que invidiam tibi sit quod. sequi se potius ajebat Dionysius Lam.

invidiosum tibi sit, si emanarit. Porro, significatio ulla si intercesserit, clarius, quam deceat, aut expediat, fiat. Neque ille tacere eam rem poterit, quæ suæ spei, tam opportuna acciderit; quæque in negotio conficiendo tanto illustrior erit: cum præsertim is sit, qui si perniciosum sciret esse, loqui de hac re, vix tamen se contineret. Pompejus dicitur valde pro Appio laborare, ut etiam potent alterutrum de filiis ad te missurum. Hic nos omnes absolvimus: & hercule confecta omnia, fœda, & inhonesta sunt. Consules autem habemus summa diligentia; ad huc senatusconsultum nisi de feriis Latinis, nullum facere poterunt. Curioni nostro tribunatus conglaciati. Sed dici non potest, quomodo hic omnia jaceant. Nisi ego cum tabernariis, & aquariis pugnarem, veteris civitatem occupasset. Si Parthi vos nihil calfaciant, i nos hic frigore frigesimus. Tamen, quoquo modo hic omnia jaceant, porrit sine Parthis. Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit. Hoc sic nuntium est. Quod tibi supra scripsi, 2 Burionem valde frigare; jam calet. nam ferventissimè concerpitur. Levissimè enim, quia de intercalando non obtinuerat, transigit ad populum, & pro Cæsare loqui coepit: legemque Viariam, non dissimilem Agrariæ Rullii, & Alimentariæ, quas jubet ædileis metiri, jactavit. hoc nondum fecerat, cum priorem partem epistolæ scripsi. Amabo te, si quid, quod opus fuerit, Appio facies, 3 ponito me in gratia. De Dolabella integrum tibi referes, luadeo, & huic rei, de qua loquor, & dignitati tuæ, æquitatisque opinioni hoc ita facere expedit. Turpe tibi erit 4 pantheras Græcas me non habere.

ARG. Se presentem Ciceroem cupere, De Cornificii & Orestilla mptiu, De Paula divorcio, De Ocella adulteris. COELIUS CICERONI, S.

7 QUAM citò tu istinc decedere cupias, nescio: ego quidem eo magis, quò adhuc felicidus rem gessisti. Dum itic eris, de belli Parthici periculo cruciabor, ne hunc risum meum, & metus aliqui perturbet. Breviares has literas properanti publicanorum tabellario subito dedit: tuo liberto pluribus verbis scriptas pridie dederam. Res autem novæ nullæ sanè acciderunt, nisi hæc vis tibi scribi, quæ certè vis. Cornificius adolescens Orestilla filiam sibi despondit. Paula Valeria, soror Triarii, divorcium sine causa, quo die vir è provincia venturus erat, fecit. Nuptura est D. Bruto, nondum retulerat. Multa in hoc genere incredibilia, te absente, acciderunt. Servius Ocella nemini persuasisset se mœchum esse, nisi triduo bis deprehensus esset. Quæres, ubi? ubi hercule ego minime vellem. relinquo tibi quod ab aliis quæres. neque enim displicet mihi, imperatorem singulos percontari, cum qua sit aliqui deprehensus.

ARG. De M. Tuccio & M. Servilio accusati senatusconsultu de Pompejo, Casare, Curione, De Pompejo. De Curione. De Panthera. De Siliana syngrapha. De Philone & Diogene liberti.

M. COELIVS M. CICERONI, S. D.

ETS I de rep. quæ tibi scribam, habeo: tamen nihil, quo magis gavifurum te putem, habeo, quàm hoc. 6 Scito, C. Sempronium Rufum, Rufum mel, ac delicias tuas, 7 calumniam maximo plausu tulisse: quæris quâ in causa? M. Tuccium, accusatorem suum post ludos Romanos, reum lege Plotia de vi fecit, hoc consilio, quò videbas, si extraordinarius reus nemo accessisset, sibi hoc anno, causam esse dicendam. Dubium potro illi non erat, quid futurum esset. Nemini hoc deferre munusculum maluit, quàm suo accusatori. Itaque sine ullo subscriptore descendit, & Tuccium reum fecit. At ego, simulatque audivi, invocatus ad subellia rei occurro: surgo, neque verbum de te facio. Totum Sempronium usque eò perago, ut Vestorium quoque interponam, & illam fabulam natrem, quemadmodum tibi pro beneficio dederit, si quid injuriis suis esset, ut Vestorius teneretur. Hæc quoque magna nunc contentio forum tenet. M. Servilius, postquam, ut coeperat, omnibus in rebus turbat, & ne, quod non venderet, quocumque reliquerat: maximeque nobis traditus erat invidiæ: 9 neque Laterensis, prætoris postulante Pausania, nobis patronis, QUO EA PECUNIA PERVENISSET, recipere voluit. Quod Pilius, necessarius Attici nostri, de repetundis cum postulavit: magna illico fama surrexit: & de damnatione serventer loqui est coeptum. Quo vento projicitur Appius minor, 10 ut implicet pecuniam ex bonis patris pervenisse ad Servilium, prævaricationisque causa diceret depositum L. S. LXXXI, Admiraris amenitiam, 11 immò si actiones stultissimas, quid si nefarias patris confessiones audisses? Mittit in consilium eosdem illos, qui lites æstimant, iudices. Cum æquo numero sententiæ fuissent, Laterensis leges ignorans, pronuntiavit, quod singuli ordines judicassent: & 12 ad extremum, ut solent, non redigam. Postquam discessit, & pro absoluto Servilius haberi coeptus, legisque unum & centesimum caput legit, in quo ita erat: 13 QUOD EORVM JUDICIUM MAIOR PARS JUDICARIT, ID JUS RATUMQUE ESTO: in tabulas absolutum non retulit, ordinum judicium percipit. postulante rursus Appio, cum L. Lollio transgressisset, & se relaturum dixit. Sic nunc neque absolutus, neque damnatus Servilius, de repetundis saucius Pilio tradetur. Nam de divinatione Appius, cum calumniam jurasset, contempdere ausus non est, Pilioque cessit: & ipse de pecuniis repetundis à Servilio est postulatus, & præterea de vi reus à quodam emissario suo, Titio, factus est. Rectè hoc

Bbb par

1. Nisi hic frigore frigesimus. Pec. nos nihil frigore frigesimus, quemadmodum superius pro casilla, conscripta. Gul. pro frigesimus conjecit rescriptus non male, nisi & sic auctoritas loqueretur.
2. Curionem valde frigare. Anteriori valde, ex Viè. editione, Pec. Kiano, Vatic. Sicur ex in idem L. vii. non beki. sine, ut vulgo. paulo post Gul. malebat, quod jubet ad iter, ex conjectura.
3. Ponito me in gratia. Sic rectus V. ac Viè. editio, vulgo nequius edium est gratia, paulo post editi ex Pec. V. ac Viè. editione, æquitasque spiritus hoc ita facere ex diti. om. ito ille re quod non bene ante hoc constitit.
4. Pantheras Græcas me non habere. Ita Viè. & Pec. ut quoque Lamb. in hanc discessit sententiam, vulgo, Pantherarum pergerit.
5. Mente aliqui perperit. Secuti sumus cum Lamb. accuratissimum p. Viè. eò magis, quod sic habent Vaticani excerpta. Qui non intellexerunt sic aliqui qui pro aliquo qui in v. e. perferri perperit bene ex perperit sollicit emendarent, perperit illi, qui aliquo suppositum ierunt. Sicut in fine: cum qua sit aliqui deprehensus ex Viè. & Vat. non aliqua.
6. Suis C. Sempronium Rufum, Rufum mel ac delicias tuas. Elegantiissime ex v. e. repetit Ta Rufum Viè. cum quo Vat. facit, securusque est in sua editione Lamb. ut Carullus.
7. Calumniam maximo plausu tulisse. quæris quâ in causa? Vt editi Viè. ita lequutus est Lamb. e quibus neque nos didicimus. Vaticani tamen excerpta tulisse quæris quâ in causa, vulgo: tulisse, quod è in causa.

8. Nequid non venderet, quocumque reliquerat, maximeque nobis traditus erat invidiæ. Ita hunc locum emendavi ex Peccio excerptis, & editione Viè. vulgabat, nequid non venderet, quocumque reliquerat: maxima nobis traditus erat invidiæ. Vat. & Viè. inquam. sed quia in Pec. excerptis erat quo inquam, cui vis proclive erat facere quocumque.
9. Neque Laterensis prætoris postulante Pausania. Sic Viè. amplius Pec. Laterensis prætoris, vulgo, Laterensis prætoris, postulante Pausania.
10. Ut implicet pecuniam. Sic Viè. & Viè. Pec. tamen implicet de pecunia, hinc forte replicari, vulgo, malè, inducit. Sequitur, et de postum u. s. LXXXI, hoc est, septiescentis octoginta sex vel octoginta et centum nullis, nostrorum aureorum ducentum duo millia quingenti. Gram.
11. Immò si actiones stultissimas. Secuti sumus Viè. & Vaticani excerpta, vulgo, quid si actiones. Pec. nos, ut liquido videas accedere nostratum idem, qui de se nefarias patris confessiones audisset.
12. Ad extremum, ut solent, non redigam. Quæmadmodum editi Viè. & probavit Lamb. habent Peccio excerpta, vulgatum est: ut solent, referantur.
13. QUOD EORVM JUDICIUM MAIOR PARS JUDICARIT. Vulgo Iudicem, sed illud antiquius, quemadmodum apud Plaut. meretricium pro meretricium. Itaque apud Fabium Quintil. inveni. Aristonem in pal. m. pro Aristonem, sic quoque editio Antwerp. scripsi præterea Karumque: pro quo Pec. excerpta curanturque, paulo item post transgressisset ex Vat. & Viè. editione. Vulgatum transgressisset.

par habet. Quod ad temp. pertinet, omnino multis diebus expectatione Galliarum actum nihil est. Aliquando tamen saepe te dilata, & graviter acta, & plane perspecta Cn. Pompei voluntate in eam partem, ut eum decedere post Kalendas Martias placeret: senatusconsultum, quod tibi misi, factum est, auctoritatesque perscriptae. & C. auctoritas. *Prædixit Kal. Octob. in aede Apollinis scrib. assuerunt L. Domitius, Cn. Fulvius, Ahenobarbus, Q. Caecilius, Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius, Lucius F. Pont. Annals C. Septimius, T. F. Quirina, Caius Lucius C. F. Pup. Horius, C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Attejus, L. F. An. Capito, M. Oppius, M. fil. Terentina.* Quod M. Marcellus consul, V. F. de provinciis consularibus, D. E. R. I. C. uti L. Paulus, C. Marcellus consules, cum magistratum vissent, ad ex Kal. Mart. quæ in suo magistratu futura essent, de consularibus provinciis ad senatum referant, neve, quid prius ex Kalendis Mart. neve quid conjunctim de ea referretur a consulibus, utique ejus rei causa per dies comitiales senatum haberent, S. Q. C. facerent. Et, cum de ea re ad senatum referretur a COSS. eorum, qui in CCC. iudicibus essent. Sex adducere liceret. Si quid ea re ad populum, ad plebem velato opus esset, ut Serv. Sulpicius, M. Marcellus COSS. prætores, tribuni que pleb. quibus eorum videretur, ad populum, plebemve referrent: quodam nonnullis sunt, quicumque deinceps essent ad populum plebemve ferrent. L. V. Præd. Kalend. Octob. in aede Apollinis, scrib. assuerunt, L. Domitius, Cn. F. Ahenobarbus, Q. Caecilius, Q. F. Metellus Pius Scipio, L. Iulius, L. F. Pont. Annals, C. Septimius T. F. Quirina, C. Scribonius, C. F. Pop. Curio, L. Attejus L. F. An. Capito, M. Oppius, M. F. Terentina. Quod M. Marcell. COS. V. F. de provinciis, D. E. R. I. C. senatum existimare, nonnumquam eorum, qui potestatem habent intercedendi, impediendi, moram afferre oportere, & quo minus de repub. ad senatum referri, seu atque consultum fieri possit, qui impedierit, prohibuerit, eum senatum existimare contra tempus, fecisse. Si quis huic senatusconsulto intercesserit, senatus placere, auctoritatem perscribi, & de ea re ad senatum, populumque referri. Huic senatusconsulto intercessit C. Coelius, L. Vicinius, P. Cornelius, C. Vibius Pansa. Item senatus placere, de militibus, qui in exercitu C. Caesaris sunt: qui eorum stipendia emerita aut causas, quibus de causis missi fieri debeant, habeant, ad hunc ordinem referri, ut eorum parte habeatur, causaque cognoscantur. Si quis huic S. C. intercesserit, senatus placere auctoritatem perscribi, & de ea re ad senatum, populumque referri. Huic S. C. intercessit C. Coelius, C. Pansa, tribuni pleb. Itemque senatus placere, in Ciliciam provinciam, in ceteris reliquis provinciis, quæ prætori pro prætore obtinerent, eos, qui prætores fuerunt, neque in provinciis cum imperio fuerunt, quos prætor ex S. C. cum imperio in provincias pro prætore mitti oporteres: non sortitio in provincias mitti placere. Sex ex eo numero, quos ex S. C. in provincias ire oporteret, ad numerum non essent, qui in eas provincias profecti essent: tum uti quodque collegium prætorum fuisset, neque in provincias profecti essent, ita sorte in provincias proficiscerentur. Si ad numerum non essent, tunc deinceps proximi cuiusque collegii, qui prætores fuissent, neque in provincias profecti essent, in sortem conjicerentur, quoad si numerus esset, quem ad numerum in provincias mitti oporteret. Si quis huic S. C. intercesserit, auctoritas perscriberetur. Huic senatusconsulto intercessit C. Coelius, C. Pansa, tribuni pleb. Illa præterea Cn. Pompei sunt animadvertenda, quæ maximè confidentiam attulerunt hominibus, ut diceret, se ante Kalend. Mart. non posse sine injuria de provinciis Caesaris statuere, post Kal. Mart. se non dubitaturum. Cum interrogaretur, si qui tum intercederent: dixit, hoc nihil interesse, utrum C. Caesar senatus dicto audiens futurus non esset, an pararet, qui senatus

tum decernere, non pateretur. Quid si, inquit, assus, & consul esse, & exercitum habere volet? At ille, quare clementer? Quid si filius meus fultem mihi impingeret? His vocibus, ut existimarent homines, Pompei cum Cesare esse negotium, effecit. Itaque jam, ut video, alteramutram ad conditionem descendere vult Caesar, ut aut maneat, neque hoc anno sui ratio habeatur: aut, si designari poterit, decedat. Curio se contra eum totum parat, quid assequi possit, nescio. Illud, video, bene sentientem, et si nihil effecerit, cadere non posse. Me tractat liberabiter Curio, & mihi suo munere negotium imposuit. Nam si mihi non dedisset eas, quæ ad ludos eadem advectæ erant Africanæ, potuit se perfederi. Nunc, quum dare necesse est, velim tibi curæ sit, quod ad te semper petii, ut aliquid istinc bestiarum habeamus. Siritianamque syngropham tibi commendo. Libertum Philonem istuc mihi, & Diogenem Græcum, quibus mandata, & literas ad te dedi. eos tibi & rem, de qua misi, velim curæ habeas. nam, quàm vehementer ad me pertineat: in iis, quas tibi illi reddent, litteris descripsi.

¶ ARG. Hirum repulsam a se passum. De provinciis nihil actum. Pantheras peti. De Festo, De Pompei & Septimii animo in Casarem.

COELIUS CICERONI, 5.

Sic tu, inquis, Hirum tradidisti? Immo, si scias, quàm facile, quam ne contentionis quidem minimè fuerit, pudeat te, autum illum umquam esse incedere tamquam tuum competitorum. Post repulsam verò tuis facti civem bonum ludit, & contra Casarem sententias dicit: expectationem corripit: Curionem proflus non medio-criter objurgatus, hac repulsa se mutavit. Præterea quum numquam in foro apparuerit, non multum in iudicis verusatus sit, agit causas liberales, sed raro post meridiem. De provinciis quod tibi scripseram idibus Sextilib. actum iri, interpellat iudicium Marcelli, consulis designati. 2 In Kalend. relictum ne frequentiam quidem efficere poterant. Has litteras ad iv. Non. Septembr. dedi, cum ad eam diem 3 ne profugam quidem quidquam erat. Ut video causa hæc integra in proximum annum transferretur: & quantum divino, relinquendus tibi erit, qui provinciam obtineat. Nam non expeditur successio, quam Gallia, quæ habent intercessorem, in eandem conditionem, quam cetera provincia, vocantur. Hoc mihi non est dubium. que tibi magis scripsi, ut ad hunc eventum te parares. Fere litteris omnibus tibi de pantheris scripsi, turpe tibi erit, Patischum Curioni decem pantheras misisse, te non multis partibus plures: quas ipsas Curio mihi, & alias Africanas decem donavit: ne putes illum tantum prædæ rustica dare scire. Tu, si modo memoria teneres, & Cibratas arcesseris, itemque in Pamphiliam litteras miseris, (nam ibi plures capi ajunt) quod voles efficias. Hoc vehementius laboro nunc, quod seorsum à collega puto mihi omnia paranda. Amabo te, impera tibi: hoc cura. Soles libenter, ut ego, majorem partem nihil curare. In hoc negotio nulla tua, nisi loquendi, cura est, hoc est, imperandi, & mandandi. Nam simul atque erunt captæ: qui alant eas, & deportent, habes eos, quos ad Siritianam syngropham misi. Puto etiam, si ullam spem mihi litteris ostenderit, me istò missurum alios. 4 Marcum Feridium, equitem Romanum, amici mei

1. Quo minus de repub. ad senatum referri, seu atque consultum fieri. Ita Victorius Vaticanæ, ac Peccio excerpta, vulgo inierciunt post de rep. quam primum, & senatusque consultum. Porius paulo post prohibuerit desiderabatur, quod immisit suo loco ex Vaticano & Pec. & Victorii editione.

2. In Kalend. relictum ne frequentiam quidem efficere poterant. Ita Victorius & Vat. excerpta Pec. quoque expungunt. Ita Pansa, nam edebatur

relicta causa est ne freq.

3. Ne profugam quidem quicquam erat. Hanc lectionem Victorii ut alii exceperunt, in suasque editiones contulerunt: ita eandem quoque præstant Peccio & Vaticano excerpta. editiones alioqui: ne profugam quidem quicquam esset.

4. M. Feridium. Ita Pall. [nam hic redeunt meliores à turbi suis] Vat. Pec. prima editio Feridium; Victorius, autem, vulgo Feridium.

vacet filium, bonum, & strenuum adolescentem, qui ad suum negotium istuc venit, tibi commendo: & te rogo, ut eum in tuorum numero habeas. Agros, quos fructuosos habent civitates, vult tuo beneficio, quod tibi facile, & honestum factum est, immunes esse, gratos, & bonos tibi obligaris. Nolo te putare Favonium à columnariis prateritum esse: optimus quisque cum non fecit. Pompejus tuus aperte Casarem & provinciam tenere cum exercitu, & consulem esse. tamen hanc sententiam dixit, nullum hoc tempore senatusconsultum faciendum. Scipio hanc, ut Kalend. Martiis de provinciis Gallis, neu quid conjunctim referretur. Contristavit hæc sententia Balbum Cornelium: & scio, eum questum esse cum Scipione. Canidius in defensione sua fuit discretissimus, in accusatione satis frigidus.

G. ARG. De Partiu. De rebus urbanis. De suo erga Ciceronem officio.

COELIUS CICERONI, S.

SANE quam literis G. Cassii, & Deiotari, sumus commoti. Nam Cassius cis Euphratem copias Parthorum esse scripsit: Deiotarus, profectas per Commagenem in provinciam nostram. Ego quidem precipuum metum, quod ad te atinebat, habui, qui scirem, quam paratus ab exercitu esses, ne quod hic tumultus dignitati tue periculum afferret. Nam de vita, si paratior ab exercitu esses, rimuissem. nunc hæc exiguitas copiarum, recessum, non dimittentem mihi tuam præsequebat. Hoc quomodo acciperent homines, quam probabilis necessitas futura esset, vereor etiam nunc: neque prius desinam formidare, quam tetigisse te Italiam audiero. Sed de Parthorum transitu nuntii varios sermones excitant. Alius enim, Pompejum mittendum: alius, ab urbe Pompejum non movendum: alius, Casarem cum suo exercitu: alius, consules: nemo tamen ex senatusconsulto privatos. Consules autem, quis verentur, ne illud senatusconsultum fiat, ut paludati exeant, aut contumeliosè, præter eos, ad alium res transferat, omnino senatum haberi nolunt: atque eò, ut parum diligenter in rep. videantur: sed honestè, sive negligentia, sive inertia est, sive ille, quem proposui, metus latet sub hac temperantia existimatione, nolle provinciam. Ad te litteræ non venerunt: & nisi Deiotari subsécuta essent, in eam opinionem Cassius venerat, quæ diripisset ipse, ut viderentur ab hoste vastata, sinxisset bellum, & Arabasin provinciam immisisse, eosque Parthos esse, senatui renuntiasse. Quare tibi suadeo, qui cumque est istis status rerum, diligenter, & caute perscribas, & ne aut bellificatus alicui dicaris: aut aliquid, quod referret scire, reticuisse. Nunc exitus est anni. nam ego has litteras ad xiiii. Kal. Decemb. scripsi. Planè nihil video ante Kalend. Januar. agi posse. Nosti Marcellum, quam tardus, & parum efficax sit: itemque Servius, quam cunctator. Cujusmodi putas hoc esse? aut qui id, quod nolint, conficere posse, qui que cupiunt, tamen ita frigide agunt, ut nolle existimentur? Nevis magistratibus autem, si Parthicum bellum erit, hæc causa primos menses occupabit. Sin autem non erit istis bellum, aut

tantum erit, ut vos, aut successores parvis additis copiis sustinere possint: Curionem video se dupliciter iacturum: primum, ut aliquid Casari adimat: inde ut aliquid Pompejo tribuat, quidvis, quamlibet tenue munusculum. Paulus porò non humanè de provincia loquitur. huius cupiditati occurrurus est Furnius nother, plures suspicari non possum. Hæc novi, alia, quæ præsumt accidere, non cerno. multa tempus afferre, & præparata multa scio, sed intra finis hos, quæcumque acciderint, verentur. Illud addo ad actiones C. Curionis, de agro Campano: de quo negant Casarem laborare, sed Pompejum valde nolle, ne vacuus adveniendi Casari pateat. Quod ad tuum decem, sum attinet, illud tibi non possum polliceri, ne curaturum, ut tibi succedatur. illud certe præstabo, ne amplius prorogetur. Tui consilii est, si tempus, si senatus coget, si honestè à nobis recitari non poterit, velisne perseverare: mei officii est, meminisse, qua obestatione decedens mihi, ne pateret fieri, mandaris.

G. ARG. De supplicationibus Curioni decretis. De Pompeji & Curioni contentione. De commentario rerum urbanarum. De Sitiona syngrapha.

COELIUS CICERONI, S.

NON dia, sed acriter nos tuæ supplicationes torserunt, incidideramus enim in difficilem nodum. Nam Curio tui cupidissimus, cui omnibus rationibus comitiales eripiebantur, negabat se ullo modo pati posse, decerni supplicationes, & ne quod furore Pauli adeptus esset boni, sua culpa videretur amisisse, & prævaricator causæ publicæ existimaretur. Itaque ad pacem descendimus: & confirmarunt consules, le his supplicationibus in hunc annum non uturos. Planè, quod utrisque consulibus gratias agas, est, Paulo magis certè. Nam Marcellus sic respondit ei, spem in istis supplicationibus non habere: Paulus, se omnino in hunc annum non edicturum. Renuntiatum nobis erat, Hirum diutius dicturum: prendimus eum, non modò non fecit, sed cum de hostiis ageretur, & possessorem impedire, si, ut numerarentur, postularer, tacuit. Tantum Catoni assensus est, qui & locutus honorificè, non decrevit supplicationes. Tertius ad hos Favonius accessit. Quare pro cuiusque natura, & instituto, gratia sunt agentur: his, quod tantum voluntatem ostenderunt: pro sententia, cum impedire possent, non pugnarunt: Curionè vero, quod de suarum actionum cursu tua causa deflexit. Nam Furnius, & Lentulus, ut debuerunt, quasi eorum res esset, unà nobiscum circum ierunt, & laborarunt. Balbi quoque Cornelii operam, & sedulitatem laudare possum. Nam cum Curione vehementer locutus est: & eum, si aliter fecisset, injuriam Casari facturum dixit: tum ejus fidem in suspicionem adduxit. Nec deerant quidem, qui neque transigi volebant, Domitii, Scipiones, quibus hæc re ad intercessionem a vocandam interpellantibus, venustissimè Curio respondit, se eo libentius non intercedere, quod quosdam, qui decernerent, videret confici nolle. Quod ad temp. attinet, in unam causam omnis contentio congesta est, de provinciis in quam adhuc incubasse cum senatu Pompejus videtur, & ut Casar Id. Novemb. decedat.

Bbb 2 Curio

1. Nolo te putare Favonium à Columnariis prateritum. Huius lectioni patrocinantur Vict. & Vac. quamquam res Val. in exercitu non perierit. Pall. prim. quint. Favonium qua res Favonium.

2. Optimus quisque cum non fecit. Quis damnet hanc lectionem amplius à tribus Pall. in vestram. & editioni Victoriana utroque tamen vulgo fecerunt, qui a veterum codicum lectio conveniebat palato eorum, non nihil fecit.

3. Pompejus tuus aperte Casarem & provinciam tenere cum exercitu. Et consulem esse. Tuae sima via vivimus, & hanc lectionem ex Vict. editione & Vac. excerptus Pall. tamen primus, quoniam Pec. excerptus. Et consulem esse tamen, quart. verò. Et consulem esse tamen, hanc sententiam, vulgata.

nam tamen est: Pompejus tuus aperte Casarem vocat provinciam tenere cum exercitu & consulem esse.

4. Nosti Marcellum aliter dicaris. Ita prima editio, Pall. prim. quart. Pec. at quint. huiusmodi. Balbi operam gratias agas dictum aliter vel futurum, quod quomodo huc pertinet, non excogito.

5. Ne quod furore Pauli adeptus esset boni. Ita Pall. quart. quint. Varic. & Pec. excerpta. nec displicet Lambini & Pall. primi lectio ut quod furore Pauli ademptus esset boni: quia paullulum secedebat à vulgata: ut si quid furore Pauli ademptus esset boni.

6. Ut Casar Id. Novemb. decedat. Vulgaturus ante Idus Novemb. decedat. sed ut edidi, erat in Victorio editione ac Pall. primo.

Curio omnia potius subire constituit, quam id pati, ceteras suas abiecit actiones. Nostri porro quos tu bene nosti, ad extremum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hęc; Pompejus tanquam Cæsarem non impugnet, sed, quod illi æquum putet, constituat, ait Curionem quærere discordias. Valde autem non vult, & planè timet Cæsarem Cos. Design. prius, quam exercitum & provinciam tradiderit. Accipitur satis malè à Curione: & totus ejus secundus consulatus exagitur. Hoc tibi dico: si omnibus rebus prement Curionem; Cæsar defenderet, si intercessorem, (quod videntur) reformidarint; Cæsar, quoad volet, manebit. Quam quisque sententiam dixerit, in commentario est rerum urbanarum. ex quo tu, quæ digna sunt, selige. multa transi, in primis ludorum explosiones, & funerum, & ineptiarum ceterarum. & plura habet utilia. Denique malo in hanc partem errare, ut, quæ non desideras, audias, quam quidquam, quod opis est, pratermittatur. Tibi curæ fuisse de Sittiano negotio, gaudeo. Sed, quum suspicaris, minus certa fide eos tibi visos: tanquam procurator, sic agas, rogo.

¶ ARG. *Se ab Appio Scantinia accusatum scribit.*

COELIUS CICERONI, S.

PUDET me tibi confiteri, & queri de Appii, hominis ingratiissimi, injuriis, qui me odisse, quia magna mihi debebat beneficia, cœpit; & cum homo avarus, ut ea solveret, sibi imperare non posset, occultum bellum mihi indixit: ita occultum tamen, ut multi mihi renunciarent, & ipse facillè animadverterem, male eum de me cogitare. Posteaquam verò comperi eum collegium tentasse: deinde apertè cum quibusdam locutum: cum L. Domitio, ut nunc est, mihi inimicissimo homine, deliberare: velle hæc munusculum deferre Cn. Pompejo: ipsum reprehenderem, & ab eo deprecaber injuriam, quem vitam mihi debere putaram, impetrare à me non potui. Quid ergo est? Tum quidem aliquot amicis, qui testes erant meorum in illum meritorum, locutus sum. posteaquam illum, ne, cui satisfaceret quidem, me dignum habere sensi, malui collegæ ejus, homini alienissimo mihi, & propter amicitiam tuam, non æquissimo, me obligare, quàm illius simia vultum subire. Id postquam rescit, canduit, & me causam inimicitiarum quærere clamavit, ut si mihi in pecunia minus satiscessisset, per hanc speciem simultatis eum confectarer. Postea non desistit accersere palam Servium accusatorem, inire cum Domitio consilia: quibus cum parum procederet, ut ulla lege mihi ponerent accusatorem, compellari ea lege me voluerunt, qua dicere non poterant. Insolentissimi homines summis Cirenensibus ludis meis postulandum me lege Scantinia curant. Vix hoc erat prælocutus, cum ego Appium censorem eadem lege postulavi. Quod melius caderet, nihil vidi. Nam sic est, a populo, & non infimo quoque approbatum, ut majorem Appio dolorem fama, quàm postulatio, attulerit. Præterea cœpi facellum, in domo quod est, ab eo petere. Consturbat me mora servi hujus, qui tibi litteras attulit. Nam

acceptis prioribus litteris, 3 amplius quadraginta mansit. Quid tibi scribam, nescio. scis Domitio diem timori esse. Exspecto te valde, & quàm primum videre cupio. A te peto, ut meas injurias proinde doleas, ut me exitimas & ulcisci tuas solere. Vale.

¶ ARG. *Gratulatur Dolabellam Ciceroni generum adferum esse. De Curionis intercessione & de provinciis. De morte Hortensii.*

COELIUS CICERONI, S

GRATULOR tibi affinitate viri mediis fidis optimi. Nam hoc ego de illo existimo. Cetera porro, quibus adhuc ille sibi parum utilis fuit, & ætate jam sunt decursa, & consuetudine, atque auctoritate tua, & pudore Tullia, si qua restabant, confido celeriter sublata iri. Non est enim pugna in vitiis, neque hebes ad id, quod melius sit, intelligendum. Deinde (quod maximum est) ego illum valde amo. Velles, C. Curionem nostrum lautè intercessionis de provinciis exitum habuisse. Nam cum de intercessione referretur, quæ relatio fiebat ex S. C. primaque M. Marcelli sententia pronuntiata esset, qui agendum cum tribunis pl. censebat; frequens senatus in alia omnia iit. Stomacho est scilicet Pompejus Magnus nunc ita languenti, ut vix id, quod sibi placeat, reperiant. Transierant illuc, ut ratio esset ejus habenda, qui neque exercitum, neque provincias tradere vellent. Quemadmodum hoc Pompejus laturus sit, cum cognoscat, quidnam reipub. futurum sit, si aut non possit, aut non curet, vos senes divites videritis. Q. Hortensius, cum has litteras scripsi, animam agebat.

¶ ARG. *De L. Domitij Ahenobarbi repulsa in augurato. De Saturnino ab Cn. Domitio Calvino in judicium vocato. De Pompejo, Cæsarisque discordiis. De Appio inepie mores civitatis emendante. De Curione, & Pompejo.*

COELIUS CICERONI, S.

TANTI non fuit Arsacen capere, Seleuciam expugnare, ut earum rerum, quæ hic gestæ sunt, spectaculo careres. numquam tibi oculi doluissent, si in repulsa Domitii vultum vidisses. magna illa comitia fuerunt, & planè studia ex partium sensu apparuerunt: perpauci necessitudinem secuti officium præstituerunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus, & ut ne familiarem quidem suum quemquam tam oderit, quàm me; atque eo magis, quod per injuriam sibi putat ereptum, quojus ego auctor fuerim. Nunc furit, tam gavisos homines suum dolorem, unumque me studiosiorem Antonii. Nam Cn. Saturninum adolescentem, ipse Cn. Domitius reum fecit, sanè quàm superiore à vita invidiosum, quod judicium nunc in expectatione, 7 inest etiam in bona spe, post Sext. Peducæi absolutionem. De summa reipub. sæpe tibi scripsi, me etiamnum pacem non videre: & quo propius ea contentio, quàm

1. Plura habet utilia.) Pec. Italia: unde Gul. legendum probat. talia paullo post pal. pr. legit. Denique malo in hac parte me errare. quod mihi minimè a perferendum videtur.
 2. Tum quidem aliquot amicis.) Ita Viçt. editio. nam pal. pr. tamen quasi aliquos.) Pec. Italia: unde Gul. legendum probat. talia paullo post pal. pr. legit. Denique malo in hac parte me errare. quod mihi minimè a perferendum videtur.
 3. Amplius quadraginta mansit.) Secuti sumus hanc lectionem pal. pr. Vat. editionisque Viçt. & omnium primæ. Qui deesse aliquid putarent, dicit intruderunt.
 4. A Etate jam sunt decursa.) In Pal. pr. irrepsit hujus loci gemina ac diversa lectio: scribitur quippe: ætate jam sunt de. ussa vel decursa & consuetudine atque. & i. quorum utrumque à vestibus desumptum mihi esse videretur: de linu enim sordes deperiuntur. itemque floccatæ ac villosæ detondentur. potest aliunde quoque constare ratio.
 5. Vellet C. Curionem nostrum lautum. & c.) Sic editi Viçt. quod sequuti

sumus: palatinus nihilominus primus, pec. excerpta; Veneta seu prisca editio; Velle, Cicerus Curionem, & c. vulgo: Videt, Cicerus Curionem nostrum.
 6. Ut ne familiarem quidem suum quemquam tam oderit.) Noli descendere à pal. pr. pec. excerptis, Viçt. editione & omnium primaria Veneta. Vulgatum est, familiarem quidem suum, quem ussi, tam oderit, paulo post scripsi ex pal. pr. & pec. excerptis superius à viis, cum Viçt. tamen edidit quàm superius viis invidiosum.
 7. Inest etiam in bona spe.) Et sic distincti, & emendavi ex pal. pr. Viçt. editione & Veneta. vulgo, nunc in expectatione est, etiam in bona spe post Sext. Peducæi: paulo statim, ex pal. pr. pec. editionibus illis quæ semper laudo, itidem scripsimus annum pacem non videre. cum edatur, me etiamnum pacem non videre.

quam fieri necesse est, accedit, eò clarus id periculum apparet. Propositum hoc est, de quo, qui rerum potentiunt, sunt dimicaturi: quod Cn. Pompejus constituit non pati C. Cæsarem consulem aliter fieri, nisi exercitum, & provincias traderit: Cæsari autem persuasum est, se saluum esse non posse, si ab exercitu recesserit. Fert illam tamen conditionem, ut ambo exercitus tradant. Sic illi amores, & invidiosa conjunctio, non ad occultum recedit obrectationem, sed ad bellum se eripit: neque mearum rerum quod consilii capiam, reperio; quod non dubito, quin te quoque hæc deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum hominibus his & gratia & necessitudo est; tum causam illam, non homines odi. Illud te non arbitror fugere, QUIN HOMINES in dissensione domestica debeant, 3 quamdiu civiliter sine armis cerneret, honestiorem sequi partem: ubi ad bellum, & castra ventum sit, firmiter: & id melius statuere, quod tutius sit. In hac discordia video, Cn. Pompejum, senatum, quique res judicant, secum habiturum: ad Cæsarem omnes, qui cum timore, aut mala spe vivunt, accessuros: exercitum conferendum non esse, omnino satis spatii sit ad considerandas utriusque copias, & ad eligendam partem. Prope oblitus sum, quod maximè fuit scribendum. Scis Appium censeorem hic ostenta facere? de signis, & tabulis, 4 de agri modo, de xie alieno accerimè agere? Periculosum est et, censuras, 5 lomentum, aut niterum esse. errare mihi videtur. Nam sordidis eluere vult, venas sibi omnes, & viscera aperit. Curre, per deos, atque homines, & quam primum hæc risum veni: legis Scantinius iudicium apud Drusum fieri; Appium de tabulis, & signis agere. Crede mihi, est properandum. Curio noster sapienter id quod remittit de stipendio Pompeji, fecisse existimatur. Ad summam, queris, quid putem futurum. Si alteruter eorum ad Parthicum bellum non eat, video magnas impendere discordias: quas ferrum & vis iudicabit, uterque animo & copiis est paratus. Si sine tuo periculo fieri posset, magnum, & jucundum tibi fortuna spectaculum parabat.

4. ARG. De Cæsaris victoria Constantiensi. De studio videndi Ciceroni; De itinere ad Alpes; De Domitii hospite Cæsarem interfecto.

COELIUS CICERONI, S.

1. QUANDO tu hominem inepiorem, quam tuum Cn. Pompejum vidisti, qui tantas turbas, qui tam nugax

esset, commisit? Eque enim Cæsare nostro acriorem in rebus gerendis; eodem in victoria temperatorem, aut legisti, aut audisti? Quid est? nunc tibi nostri milites, qui durissimis, & frigidissimis locis, teterrima hieme, bellum ambulando confecerunt, malis orbiculatis esse passi videntur? 6 Quid jam, inquis? gloriosè omnia, si scias quam sollicitus sim, tum hæc meam gloriam, quæ ad me nihil pertinet, derideas, quæ tibi exponere, nisi coram, non possum: idque celeriter fore spero. Nam me, cum expulisset ex Italia Pompejum, constituit ad urbem vocare, id quod jam existimo confectum, 7 nisi si maluit Pompejum Brundisii circumferere. Perceam, si minima causa est properandi isto mihi, quod te videre, & omnia intima conferre discupio: habeo autem quam multa. Hui veteor (quod solet fieri) ne, cum te videro, omnia obliviscor. Sed tamen quodnam ob scelus iter mihi necessarium retro ad Alps versus incidit? Ad eò quod Inimelii in armis sunt, neque de magna causa. Bellicus, verna Demetrii, qui ibi cum præsidio erat, Domitium quendam, nobilem illi Cæsaris hospitem, à contraria factione nummis acceptis, comprehendit, & strangulavit. civitas ad arma iit. eò cum quatuor cohortibus mihi per nives eundem est. 8 Usque quaque, inquis, Domitii mali dant. Vellem quidem Venere prognatus tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum ipse caenatus in hoc habuit. Ciceroni F. S. D.

7. ARG. Suae Ciceroni quid factopus sit Pompejo in Italia pulso: ut vel Cæsari se conjungat, vel ut ei se dedat.

M. COELIUS M. CICERONI, S. D.

EXANIMATUS sum tuis litteris; quibus te nihil, nisi triste cogitare ostendisti: neque id quid eber, perferisti. 9 non enim, quale esset quod cogitares, aperuisti. Has illico ad te litteras scripsi. Per fortunas tuas, Cicero, per liberos oro, obsecro, ne quid gravius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos, hominesque, amicitiamque nostram testificor, me neque temerè tibi prædixisse, neque temerè monuisse, sed postquam Cæsarem convenirem, sententiamque ejus, qualis futura esset, parta victoria, cognoverim te certiore fecisse. Si existimas eam rationem fore Cæsari in dimittendis adversariis, & conditionibus ferendis, erras. Nihil nisi atrox, & favum cogitat, atque etiam loquitur. Iratus senatus exit: his intercessionibus planè incitatus est: non, mehercule,

Bbb 3

1. Sic illi amores & invidiosa conjunctio, non ad occultum recedit obrectationem sed ad bellum se eripit. Induxi hæc lectionem ex Pal. pr. cuius tamen ora alia alita est, & in dies conditio non ad oculi ac recedit obrectationem sed ad bellum se eripit. editionum primaria, ac PeKio Vaticanique excerptis: nec longè d. sicut Vict. nisi quod elegantiam corripit, omittendo se. editiones aliæ habent: Sic illi jam amores & invidiosa conjunctio, non ad occultum recedit obrectationem sed ad bellum eripit.
 2. Et gratia & necesse habito & gratia in causa illam non homines vult. Exemplar ubique nobis est Vict. editio, quam ubique exprimitur fidei, nos, præsertim accidentibus nostris libri, qui leviculis voculis tantum ab hac abhorrent: quippe primus, necessitudine cum causam illam vult homines vult. Sic Veneta quoque impressio, nisi quod in eam solam alienior est, circumferrebat: antea gratia est & necesse habito tamen causam illam, non homines vult.
 3. Quam diu civili ter sine armis cerneret. Elegantiæ nam lectionem & Coeliæ eruditione dignissimam erant accuratissimam Vict. quàm eo libentius admitti, quòd eam propugnet excerpta Vat. ad gultum futuræ plebis excusum erat: ut videtur.
 4. De agri modo. Residit hæc lectio per editiones nostras, & Palatinam primò, quàm ut introduceam, & scienda erat vulgata, de agri modo.
 5. Lomentum aut niterum effluere mihi videtur. Sic Pal. primus Vaticanus & PeKio excerpta, atque adeo editiones, prima ac Victorii. nam vulgo vitium publicatum, ut à Vict. ni. malverum est, paulo antem hæc post, ex Vat. & Vict. impressione de novo vulgavit, nam sordidus hæc vult. Sic etiam Lamb. suo ingenio videret aliunde accipere, ad id, ut non sordidus vult. Libri nostri, mera ostenta hic faciunt: quorum Pal. nam sordidus vult, in causa sibi vult & viscera aperit.

6. Veneta verò editio quemadmodum & PeKio excerpta, nam sordidus vult vult vult publicatum est: nam sordidus vult vult.
 7. Quid jam inquis? gloriosè omnia. Ex Victorii & Veneta editione, tum PeKiano & Pal. traduxi, nisi quod Pal. primus paulo diversus distinguit: quid, am inquis? gloriosè omnia si scias. Publicati libri 3 quid jam, inquis? gloriosè omnia si scias.
 8. Nisi si maluit Pompejum Brundisii circumferere. Vat. nisi si maluit, sed illud tueri Pal. primus, & editio Vict. ac Veneta. Non tamen eandem lectionem, ad quam incipiam Pall. spectatque prima editio, plenamque ex v. cod. ad oram repoint Egnat. maluit Pompejum Brundisii circumferere.
 9. Usque quaque, inquis, Domitii mali dant. Ita Vat. & Vict. editio, quoque multum discrepant Pal. primus & Venetus: usque quaque usque sed Domitii mali dant: cum publicitus excusum sit, neque inquis si D. male habuit. Itaque scripsi ex Vict. editione ac Veneta partim: vult, qui deo Venere prognatus tantum animi habuisset in vestro Domitio, quantum ipse caenatus in hoc habuit: quam quoque non longè hinc discedant suis veltigi a libri calamo exarati. Vellem quidem venere prognatus tantum animi habuisse in vestro Domitio, quantum ipse caenatus vult, quod etiam Lamb. pro verò obtinuit. Psicade natus: quod mihi acutus verò videtur. Excusum erat: illem quidem venere prognatus tantum animi habuisset in v. D. quantum ipse caenatus in hoc habuit.
 9. Non enim quale esset quod cogitares aperuisti. Et hæc clausulam terecem debemus accuratissimo Vict. Pal. & prisca editio hallucinantur hic: cum enim quale esset quod cogitares aperuisti: & vulgare editiones neque non tamen quale esset quod cogitares, aperuisti. Lamb. ingenui temeritatem, qua laudatium & nos & ipsum Tullium ante tot secula compositum habet, apud ipsum met spectare licet.

1. Quid

hercule, erit deprecationi locus. Quare si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuæ reliquæ tibi curæ sunt: si aliquid apud te nos, si vir optimus, gener tuus valet: quorum fortunas non debes velle conturbare, ut eam causam, in cuius victoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus. Denique illud cogita: si quod offensæ fuerit in ista cunctatione, te subisse. nunc te contra victorem face-re, quem dubiis rebus ledere noluisse: & ad eos fugatos accedere, quos resistentis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dum pudet te parum optimatæ esse, pa- rum diligenter, quid optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non possum; saltem, dum, quid de Hispaniis agamus, scitur, exspecta: quas tibi nuntio ad-ventu Cæsaris fore nostras. Quam isti spem habeant, am- missis Hispaniis, nescio. Quod porro tuum consilium sit ad desperatos accedere, non mediis fidiis repero. Hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat: ac simularque, have, mihi dixit, statim quid de te audisset, exposuit. negavi me scire: sed tamen ab eo petii, ut ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum commo- veri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam, nisi ita faceret, ego prius, quam ad urbem accederem, ubicum- que esses, ad te percurrissem, & hoc à te praefens contendis- sem, atque omni vi te retinuissem. Etiam atque etiam Cicero, cogita, ne te, tuosque, omnes funditus evertas: ne te sciens, prudensque eò demittas, unde exitum vides nul- lum esse. Quod si te aut voces optimatium commovent, aut nonnullorum hominum insolentiam, & jactationem ferre non potes: eligas censeo aliquod oppidum, vacuum à bello, dum hæc decernuntur. quæ cum confeceris: &

& ego te sapienter fecisse iudicabo, & Cæsarem non offen- des.

¶ ARG. Conqueritur se Curionis amore & Appii odio Cæsari partes potius quam Pompei secutum esse.

COELIUS CICERONI, S.

ERGO me potius in Hispania tuisse tum, quam For- emiis, cum tu profectus es ad Pompejum? & quod uti- nam ut Appius Claudius in ista parte: C. Curio quojus amicitia me paulatim in hanc perditam causam impo- suit. nam mihi sentio bonam mentem iracundia & amo- re ablatam. Tum tu porro, cum ad te proficiscens noctu Ariminum venissem, dum mihi pacis mandata das ad Cæ- sare, & mirificum civem agis, amici officium neglexisti, neque mihi consulisti. Neque hæc dico, quod diffidam huic causæ: sed, crede mihi, perire satius est, quam hoc videre. Quod si timor vestræ crudelitatis non esset, eje- cti jam pridem hinc essemus. Nam hic nunc, præter fo- neratores paucos, nec homo, nec ordo quisquam est, nisi Pompejanus. Equidem jam effeci, ut maxime plebs, & qui antea noster fuit, populus, vester esset. Cur hoc, in- quis? immo reliquias expectant. Vos invito vincere coegero. Irritavi in me Catonem. Vos dormitis: nec hæc adhuc mihi videmini intelligere, quam nos pateamus, & quam simus imbecilli. Atque hoc nullius præ- mii spe faciam: sed, quod apud me plurimum solet vale- re, doloris, atque indignitatis causa. Quid istic facitis? proelium expectatis, quod firmissimum est? Vestras copias non novi; nostris valde depugnare, & facile algere, & eluere consueverunt.

M. TVL-

1. Quid offensæ fuerit in ista cunctatione, te subisse. Rescripti sic ex Vat. Pal. Peccatque adeo editionibus. Excusi vulgò libri, te prius subisse. in sine epistola turbas dant libri: quare edidi cum Vict. quæ tam confectio: & ego rescriptis cum alii fecerint: quæ jam vana consilia. Id si fecerit. Pall. ve- ro, Peccio excerpta & vetustissima editio: quæ tam erunt confectio. Po- litiani vero codex: quæ tamen in fecerit. paulò superius ibidem ex Vat. atque Vict. emendavi, simulatque hæc mihi dixit, non ut alius est. hoc est, primo statim congressu atque hæc dicto statim de te subiecit, quid au- disset.

2. Quæ utinam ut Appium Claudium in ista parte C. Curio, cuius amicitia

me paulatim in hanc perditam causam impo- suit. Ve Victoris edidit, in- nos repræsentantes Doctus tamen vir leg. putat quid utinam, ut Appius Claudius, in ista parte C. Curio, cuius amicitia me paulatim in hanc impo- suit, utque scriptum in V. C. ait præter quod is habet: in hanc partem causa impo- suit. sed ista verba, partem causa, ut glossam, delenda censeo. Duas, porro, ait, reddi causas à Cælio, cur partes Cæsaris secutus fuerit. na- nam amorem Curionis, quem optat ad Pompei partem, sicut Appius fecerit, transmissit alteram quod sibi Cicero nihil consilii imperitus fue- rit. Libri quoque nostri in hanc partem causam. Vulgo quæ utinam aut uti- nam in ista parte Appium Claudium, quæ utinam in ista parte C. Curio fuisse.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
FAMILIAREIS
LIBER NONUS,

AD
M. TERENTIUM VARRONEM.

¶ ARG. Varroni aduentum expetit.

M. CICERO M. TERENTIO
VARRONI, S. D.

X HIS litteris, quas Atticus à te missas mihi legit, quid ageres & ubi esses, cognovi: quando autem te visuri essemus, nihil sanè ex iisdem litteris potui suspicari. In spem tamen venio: appropinquare tuum aduentum; qui mihi utinam solatio sit: etsi tunc, tantisque rebus urge-
mur, & ut nullam allevationem quisquam non stultis-
simus sperare debeat: sed tamen aut tu potes me; aut ego te fortasse aliqua te iurare. Scito enim me, postea quam in urbem venerim, redisse cum veteribus amicis, id est, cum libris nostris, in gratiam. etsi non idcirco eorum usum dimiseram, quòd iis succenserem: sed quòd eorum me suppudebat. 2. Videbar enim mihi, cum me in res turbulentissimas infidelissimis sociis demissem, præceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt mihi, revo-
cant in consuetudinem pristinam: teque, quod in eo permanferis, sapientiorum, quam me, dicunt fuisse. Quamobrem, quum placatis his utor: videor sperare

debere, si te viderim, & ea, quæ premant, & ea, quæ impendeant, me facillè transiturum. Quamobrem live in Tusculano, 4. live in Cumano ad te placebit, live (quòd minimè velim) Romæ: dummodo simul simus, perficiam profectò, 5. ut id utriusque nostrum commodissimum esse dijudicetur.

¶ ARG. Consilium das, quid cum facere oporteat monito perlato de Casaris Africana victoria.

CICERO VARRONI

CANINIUS idem, & idem noster, cum ad me pervespero venisset, se postridie manè ad te iturum esse dixisset: 7. dixi ei, me daturum aliquid manè; ut peteret, rogavi. Conscripti epistolam noctu: nec ille ad me rediit, oblitum credidi. At tamen eam ipsam tibi epistolam misissem per meos, nisi audissem ex eodem, postridie te manè è Tuscu-
lano exiturum. At tibi repente, paucis post diebus, cum minimè exspectarem, venit ad me Caninius manè: proficisci ad te statim dixit, etsi erat illa epistola, præsertim tantis postea novis rebus allatis, tamen perire lucubrationem meam nolui, & eam ipsam Caninio dedì

Bbb 4 sed

1. **V**T nullam allevationem quæquam non stultissimus sperare debeat. Pal. sextus, quem librum sicut & Tusculanum Quartum, in Germania scriptum esse, divaritas à libris Italicis indicat, præfert ut nullam allevationem. sicut & alibi verbum *allevio* ex aliis libris notavimus. Glossæ: *Allevians* & *Allevio*. Principio quoque epistolæ legit: *Quas Atticus ad se missas mihi legit*: unde Lambinus forte ex simili scriptura alicujus libri, quas Atticus à se ad se missas, quod ego non sequor.

2. *Videbar enim mihi, cum me in res turbulentissimas infidelissimis sociis demissem*. Propono lectionem Pal. primæ: *videbam enim me in res turbulenti-
ssimas infidelissimis sociis demissum*. 2. percepta illorum non satis paruisse, quam confirmant duo libri Gulielmio consulti, qui tantum *videbant* & *arant*.

3. *Ei ea, quæ impendeant, me facillè transiturum*. Locus non genuinus; unus ex Gul. me facillè scaturum tandem ille conjicit, subitarum. Pal. sextos: *qua impudens, me facillè laturum*.

4. *Live in Cumano ad te placebit*. Ita Palatin. primus, Vaticanus, Pætoio excerpta, Steyvechian, editio Victorii ac prima. Pal. tamen

sextus: *adire placebit*. vulgò excudebant: *sive in Cumano ad se tibi placebit*.

5. *Ut id utriusque nostrum commodissimum esse dijudicetur*. Vulgatum erat, *ut id utriusque nostrum commodissimum esse dijudicetur*. nam Pal. sextus, *ut id utriusque nostrum commodissimum esse dijudicetur*, habemus ac debemus Palatino sexto, Vaticano; unoque ex Gulielmianis, Victorii denique editioni. Pal. primus *ut id utriusque*. quatuor Gulielmio consulta, & editio princeps *ut id utriusque*.

6. *Caninius idem & idem noster cum ad me pervespero venisset*. Ex Pal. 7. primo ac Victorii editione recepimus hæc lectionem. nam Pal. sextus, *Caninius idem & idem noster cum ad me pervespero venisset*, ceteroquin Pal. duo tres Gulielmio consulti, Vatic. prima & Victorii editiones, *pervespero*, cum vulgatum nequaquam sit: *Caninius idem cum & idem noster, cum ad me pervespero venisset*.

7. *Dixi ei, me daturum aliquid manè, ut peteret rogavi*. Pulchra lectio seposita in Palat. primo, editione Victorii, ac duobus Gulielmianis. pal. sexte editio princeps: *dixi ei me daturum literarum aliquid: manè ut peteret rogavi*. vulgata lectio elombis est: *daturum aliquid manè*. & ut peteret rogavi.

8. *E'wλ@*.] Obsoleta, non recens.

sed cum eo & cum homine docto, & tui amantissimo, locutus ea sum, quæ pertulisse illum ad te existimo, Tibi autem idem consilii do, quod mihi meti ipsi, ut vitemus oculos hominum, si linguas minus facile possimus. Qui enim victorios se efferunt, quasi victos nos intuentur. Qui autem victos nostros molestè ferunt, nos dolent vivere. Quares fortasse, cur, cum hæc in urbe sint, non absum, quemadmodum tu. Tu enim ipse, qui & me, & alios prudentia vincis, omnia, credo, vidisti, nihil te omnino sefellit. **1** Quis est tam lynceus, qui tantis tenebris nihil offendant? nulquam incurrat? Ac mihi quidem jam pridem venit in mentem, bellum esse aliquò exire, ut ea, quæ agebantur hîc, quæque dicebantur, nec viderem, nec audirem. Sed calumniabar ipse, putabam, qui obviam mihi venisset, ut cuique commodum esset, suspicaturum, aut dicturum, etiam si non suspicaretur: Hic autem tuit, & ea re fugit: aut aliquid cogitat, & habet navem paratam. Denique, levissime qui suspicaretur, & qui fortasse me optimè novisset, putaret me idcirco discedere, quòd quosdam homines oculi mei ferre non possent. Hæc ego suspicans, adhuc Roma maneo: & tamen *λεληθώς* consuetudo diuturna callum jam obduxit stomacho meo. Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hoc censeo: latendum tantisper ibidem, dum efferverit hæc gratulatio, & simul dum audiamus, quemadmodum negotium confectum sit, confectum enim esse existimo. Magni autem intererit, qui fuerit victoris animus, qui exitus rerum, quamquam quò me conjectura ducat, habeo: sed ex *πελο* tamen. Te verò nolo, nisi ipse rumor jam raucus erit factus, ad Bajas venire. Erit enim nobis honestius, etiam cum hinc discesserimus, videri venisse in illa loca ploratam potius quam natatam. Sed hæc tu melius: modò nobis stet illud, unà vivere in studiis nostris: à quibus antea delectationem modò petebamus, nunc verò etiam salutem: non deesse, si quis adhibere volet, non modò ut architectos, verum etiam ut fabros, ad ædificandam remp. & potius libentes accurere: si nemo uteretur opera, tamen & scribere, & legere *παλιέας*: & si minus in curia, atque in foro: at in litteris, & libris, ut doctissimi veteres fecerunt, & navare temp. & de moribus, ac legibus quærere. Mihi hæc videntur. Tu, quid sis acturus, & quid tibi placeat, pergratum erit, si ad me scripseris.

¶ ARG. Caput se Varroni presentem.

CICERO VARRONI.

ETSI, quid scriberem, non habebam: tamen Caninio ad te eunti, non potui nihil dare. Quid ergo potissimum scribam? quod velle te puto, cito me ad te esse venturum. Etsi vide, quæso, satisne rectum sit, nos, hoc tanto incendio civitatis, in istis locis esse? Dabimus sermonem iis, qui nesciunt, nobis, quocumque in loco simus, eundem cultum, eundem victum esse. Quid refert? tamen in sermonem incidemus. Valde id, credo, laborandum est, ne, cum omnes in omni genere & scelere, &

flagitiorum volentur, nostra nobiscum, aut inter nos cessatio vitæ creter. Ego verò neglecta barbarorum inscitia, te persequar. Quamvis enim hæc sint misera, quæ sunt miserrima, tamen artes nostræ nescio quo modo nunc uberioribus fructus ferre videntur, quam olim ferebant: sive quia nulla nunc in te alia acquiescimus, sive quod gravitas morbi facit, ut medicinx egeamus, eaque nunc appareat, cujus vim non sentiebamus, cum valebamus. Sed quid ego nunc hæc ad te, cujus domi nascuntur? *γλαυκῆς εἰς Ἀθήνας*. nihil scilicet, nisi ut rescriberes aliquid, me exspectares, sic igitur facies.

¶ ARG. De Varronis adventu. Ex Diodoti Dialectice sententia jocatur.

M. T. CICERO VARRONI, S.

PECI *διναπῶς* me scito *ἢ Διδώται κείνῃ*. Quapropter, si venturus es, cito necesse est te venire. **4** Nunc autem non es, *ἢ ἀδιναπῶς* est te venire. Nunc vide, utra te, *κείνῃ* magis delectet: *χρυσοπείρανε*, an hæc, quam nos ter Diodotus non coquebat. Sed de his etiam rebus otiosi cum erimus, loquemur. Hoc etiam *ἢ χρυσοπείρανε* est. De Costio mihi gratum est. Nam id etiam Attico mandaram. Tu, si minus ad nos accurremus ad te. si hortum in bibliotheca habes, deerit nihil.

¶ ARG. Probat diem, qui conventuri sunt: & quòd à Cesare videri ab armis discesserint.

CICERO VARRONI.

MHI verò ad Non. bene maturum videtur fore, neque solum propter temp. sed etiam propter annitempus. Quare diem istum probo. itaque eundem ipse sequar. Consilii nostri, nisi eos quidem, qui id sequuti non sunt, non poeniteret, nobis poenitendum putarem. Sequuti enim sumus non spem, sed officium. Reliquimus autem non officium, sed desperationem. Ita verecundiores fuimus, quam qui se domo non commoverunt: saniores, quam qui, amissis opibus, domum non reverterunt. Sed nihil minus fero, quam severitatem otiosorum: & quò modo se res haberet, magis illos vereor, qui in bello occiderunt, quam hos curo, quibus non satisfacimus, quia vivimus. Mihi si spatium fuerit in Tusculanum ante nonas veniendi, istic te videbo. sin minus, persequar in Cumanum: & ante te certior em faciam, & ut lavatio parata sit.

¶ ARG. De Caesaris ex Africana victoria reditu. De Pompeji & Caesaris consiliis. De otio Varroni.

CICERO VARRONI.

CANINIUS noster me tuis verbis admonuit, ut scriberem ad te, si quid esset, quod putarem te scire oportere.

1. Quis est tam Lynceus, qui tantis tenebris nihil offendant. Recidimus hic noxia ac superflua ex Pall. Stev. PecK. editionibus, primas ac Vict. Alias editum fuerat *quæstus qui est tam Lynceus, qui instantis tenebris nihil offendant.*

2. Dum efferverit hæc gratulatio. Stabilisc hæc Victorianæ editionis lectio. Pal. sexto, Hieron. editione principe Inclinat Palat. primus *dum hæc efferverit gratulatio*, erit autem *efferverit* sicut *exserire* Livio, aliis *exserere*, exparare ubi *ser* præpositio sine ferre intelligitur. aliis: *dum deferverit hæc gratulatio*, paullo post Pal. primus scriptum habet *in illa loca ploratam potius natatam*: Sextus vero *ploratum potius natatum*: in ora verò *atavri*: mihi elegancia recondita non per nebulam, ut dicitur, sed meo clarore prom. care videtur.

3. Navare temp. Ita legi duobus in libris suis testatur Manut quamvis ille mendosum puceat. Ego in pluribus libris sic scriptum fuisse reo aut *navare*, unde in Pall. duobus atque etiam Victorii libris *navare* det scriptum fuerat. certe, quin *navare* temp. probum si non dubito. nam ut docti dudum notarunt & apud Tacitum bellum *alicui navare*, & apud Agellium *navare Philosophiam* in v. c. legitur.

4. Ut lavatio parata sit. Ita in editione prima ac Victorii, ita in Pall. & omnibus Gulielmianis. Quia tamen in quibusdam aliis codicibus extabat *lavatio parata*, faciendum putabat Schoppius l. 11 Sesp. ep. 22. *ut lavatio parata sit*, id est, *ut cōdōπιπας*, sive *supellex* ut exponit Solipater. quod etiam Iacobus Lectius probabat.

tere: Est igitur adventus in expectatione: neque tu id ignoras. Sed tamen, cum ille scripsisset, ut opinor, se in Allienis venturum: scripserunt ad eum sui, ne id faceret: multos ei molestos fore, 2 ipsumque multis. Ostia videri commodius eum exire posse. Id ego non intelligebam, quid interesset. Sed tamen Hirtius mihi dixit, & se ad eum, & Balbum, & Oppium scripsisse, ut ita faceret, homines, ut cognovi, amantibus tui. Hoc ego idcirco nosse te volui, ut scites: hospitium tibi ubi parares, vel potius utrobique, quid enim ille facturus sit, incertum est: & simul ostentavi tibi, me istis esse familiarem, & consilii eorum interesse. Quod ego cur nolim, nihil video. NON ENIM est idem, scire, si quid ferendum est: & probare, si quid probandum, non est. 3 Et si quid non probem? quid enim jam scio præter initia rerum. Nam hæc in voluntate fuerunt. Vidi enim (nam tu aberas) nostros amicos cupere bellum: hunc autem non tam cupere, quam non timere. Ergo hæc, consilii fuerunt: reliqua necessaria. Vincere autem aut hos, aut illos necesse esse. Scio te semper mecum in lectu fuisse, cum videremus, quam illud ingens malum alterius utrius exercitus & ducum interitu: tum vero extremum malorum omnium esse civilis belli victoriam: quam quidem ego etiam illorum timebam, ad quos veneramus. Crudeliter enim otiosis minabantur: eratque iis & tua invisa voluntas, & mea oratio. Nunc vero, si essent nostri potius, valde intemperantes fuissent. Erant enim nobis perituri, quasi quidquam de nostra salute decrevissemus, quod non idem illis censuissemus: aut quasi utilius reip. fuerit, eos etiam ad bestiarum auxilium confugere, 4 quam vel emori, vel cum spe, si non optima, at aliqua tamen vivere. At in perturbata repub. vivimus. Quis negat? Sed hoc viderint ii, qui nulla sibi subsidia ad omnes vite status paraverunt. Ite enim ut venirem, superior longius, quam volui, fluxit oratio. Cum enim te semper magnum hominem duxi: tum quod his tempestatibus es prope solus in portu: fructusque doctrinæ percipis eos, qui maximi sunt, ut ea consideres, eaque tractes, quorum & usus, & delectatio est omnibus istorum & actis, & voluptatibus anteponenda. Equidem hos tuos Tusulanensis dies instar esse vite puto: libenterque omnibus omnes opes concesserim, ut mihi liceat, vi nulla interpellante, isto modo vivere. Quod nos quoque imitatur, ut possumus, & in nostris studiis libentissimè conquiscescimus. QVIS ENIM hoc non dederit nobis, ut cum opera nostra patria sive non possit uti sive nolit, ad eam vitam revertamur. quam multi docti homines, fortasse non rectè: sed tamen multi etiam reip. præponendam putaverunt? Quæ igitur studia magnorum hominum sen-

tentia, vacationem habent, & eadem publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur? sed plus facio, quam Caninius mandavit. Is enim si quid ego scirem, rogaret, quod tu nescires. ego tibi ea narro, quæ tu melius scis, quam ipse, qui narro. Faciam ergo illud quod rogatus sum, ut eorum quæ temporis huius sunt, & quæ tua audiero, ne quid ignores.

ARG. Monet ut ab urbe discedat. De reditu Caesaris ab Africano bello scribit.

CICERO VARRONI.

CENASAM apud Sejum, cum utriusque nostrum reddidit sunt à te litteræ. Mihi verò jam maturum videtur. Nam quod antea te calumniatus sum, indicabo molitiam meam. Volebam prope alicubi esset, si quid bonæ salutis *οὐδὲ τὸ ἐξαρθῆναι*, nunc, quum confecta sunt omnia, dubitandum non est, 7 quin equis viris. Nam ut audivi de L. Casare F. mecum ipse, QUID HIC MIHI FACIET PATRI? Itaque non desino apud istos, qui nunc dominantur, cenitare. Quid faciam? tempori servendum est. 8 Sed ridicula missa; præsertim cum sit nihil, quod rideamus. AFRICA TERRIBILITATEM HORRIDA TERRA TYMULTV. Itaque nullum est *καταστροφῆς ἴδιος*, quod non verear. Sed quod quæris, quando, quâ, quo, 9 nihil adhuc scimus. Istuc ipsum de Bais, nonnulli dubitant, an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc prædium suum non insepexit: nec ullum habet deterius, sed tamen non contemnit. Ego omnino magis arbitror per Siciliam: vel jam scimus: adventar enim Dolabella, eum puto magistrum fore. *Πόλις προσηύχεται κρείττονος ὀψιδασκείων*. Sed tamen, si sciam, quid tu constitueris, meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Quare exspecto tuas litteras.

ARG. Petit promissos sibi à Varrone libros de lingua Latina: ad eundem quatuor Academicorum libros mittit. Cupit presentiam Varronem, Gratulatur de domo emptâ.

CICERO VARRONI.

ETS munus flagitare, quamvis quis ostenderit, ne populus quidem solet, nili concitatus: tamen ego expectatione promissi tui moveor, ut admoneam te, non ut flagitem. Mihi autem ad te quatuor admonitores non nimis verecundos. Nosti enim profectò os ejus adolescentioris Academicæ. Ex es igitur media excitatos misi: qui metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandavi, ut rogarent. Exspectabam omnino jamdum, meque iustinebam, ne ad te prius ipse quid scriberem, quam aliquid accepissem, ut possem te remunerari quam simillimo munere.

Bbb 5. Sed

1. Est igitur adventus in expectatione. Omitunt recte nomen Caesaris Victoris ac Lambinus; & sic in melioribus codicibus in Pall. tamen comparat & fuerat ex margine transumptum: ut ex Pal. sexto vel octavo videtur: nam illic: *est igitur adventus Caesaris scilicet in expectatione.*
 2. Ipsumque multis, Ostia videri commodius eum exire posse. Hæc est Palatinæ sexti scriptura, quam ex aliquo suorum Victorius quoque secutus est: ea quoque est in Hirtiano. pro eo Palatinus primus, Stevchianus, Peckio excerpta, optimè videri. Vulgarum est: *multos ei molestos fore, ipsumque multis: in Pompeianum videri eundem esse eorum esse posse.*
 3. Et si quid non probem? quid enim jam scio præter initia rerum. Ita hic locus concipitur in Palatinis duobus, Gruteriano, editione prima ac Victorii. Gallienus ex conjectura volebat: *est ut quid non probem quidem jam scio, quod non opus est exhibita nostra, vulgo: est, quid non probem quidem, scilicet: præter initia rerum: paullo post idem edidi ex duobus Palatinis, Vaticano, Hirtiano, editione Victorii: quam ledinger malum alterius utrius exercitus & ducum interitu. Paullo iterum post Palat. sextus & Hirtor. scribunt: crudeliter enim otiosissimi minabantur.*
 4. Quam vel emori. Ita edidit Victorius, ita Vaticani excerpta: libelli nostri scilicet omnes, sicut & præfata editio, *vellemus, vulgo, quam vel emori.*

5. Eadem publici muneris, iis concedente rep. cur non abutamur. Ita Victorii editio. Manuscripti tamen quingue *canem*, quod non improbo: imò præferendum ducit, eò libentius, quod idem nobis addicit prima editio: vulgo *canem*.
 6. Quæ tua audiero. Excusum erat, *quæ tua interesset audiero*: sed ne nos fecimus, habet Pal. primus, lexeus, Grut. Stevvech. Hirtor. Vatican. editio princeps: quod puto reperisse quoque Victorium; sed offensum reposuisse: *quæ audiero: superius; subsidia ad emori vite status paraverunt: ubi legitur: malebat Gulleimias, casus: & paullo post, alibi, interpretatur literali sterili: quod Cæsar erat futurus in littore.*
 7. Quin equis viris. Hanc lectionem præ se ferunt septem mss. prima editio, quam notat quoque et suis Lambinus, Victorius tamen & Palat. primus: *quin equis viris: nullo quo sensu, vulgo: equis velis.*
 8. Sed ridicula missa; præsertim. Intrusit Lambinus: *missa facionne*, quod quidem verbum in aulo nostrorum invenimus, elegantiorque est tota oratio, si ablegetur: rectè non est in Pall. duobus, Grut. Stev. Hirt. Vatican. editione prima, ac Victorii.
 9. Nihil adhuc scimus. Palat. sextus & Hirtor. *scimus*, unde Gulleimias vel *scimus*. Neco excutere ulterius; nam video nihil esse. Paulle item post quoque ex conjectura legit: *per Siciliam, Verlian.*

Sed, cum tu tardius faceres, id est, ut ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin conjunctionem studiorum, amorisque nostri quo possem, litterarum genere, declararem. Feci igitur sermonem inter nos habitum in Cinnano, cum esset una Pomponius. tibi dedi parteis Antiochinas: quas a te probari intellexisse mihi videbar: mihi sumsi Philonis. Puto fore, ut, cum legeris, mirere, nos id locutos esse inter nos, quod numquam locuti sumus. sed nostri morem dialogorum. Posthac autem, mi Varro, quam plurima, si videtur, & de nobis inter nos: sero fortasse: sed superiorum temporum fortuna reip. causam sustineat. Hac ipsi praestare debemus. Atque utinam quietis temporibus, atque aliquo, si non bono, at saltem certo statu civitatis, haec inter nos studia exercere possent. Quamquam tum quidem vel alia quorundam rationes, honestas nobis & curas & actiones darent: nunc autem quid est, sine his cur vivere velimus? Mihi vero cum his ipsis vix: his autem detractis, ne vix quidem. Sed haec coram, & sapius. Migrationem, & emigrationem feliciter evenire volo, suumque in ea te consilium probo. Cura ut valeas.

¶ ARG. Suadet Cicero ut se velcum Caesare conjungat, vel in otium referat.

DOLABELLA CICERONI. S. D.

S. V. G. V. & Tullia nostra recte V. Terentia minus bellè habuit: sed certum scio jam convalescere eam. Prater ea rectissime sunt apud te omnia. Etsi nullo tempore in suspicionem tibi debui venire, partium causa potius, quam tua, tibi suadere, ut te aut cum Caesare, nobiscumque conjungeres, aut certe in otium referres, praecipue nunc jam, inclinata victoria, ne possum quidem in ullam aliam incidere opinionem, a nisi in eam, in qua scilicet tibi suadere videat, quod pie tacere non possum. Tu autem, mi Cicero, sic haec accipies, ut, si ve probabuntur tibi, si ve non probabuntur, ab optimo certe animo, ac deditissimo tibi, & rogata, & scripta esse iudices. Animadvertis, C. Pompejum nec nominis sui, nec rerum gestarum gloria, neque etiam regum, ac nationum clientelis, quas ostentare crebro solebat, esse tutum: & hoc etiam, quod infimo cuique contigit, illi non posse contingere, ut honestè effugere possit, pulso Italia, amissis Hispaniis, capto exercitu veterano, circumvallato nunc denique: quod nescio, an ulli unquam nostro acciderit imperatori. Quamobrem, quid aut ille sperare possit, aut tu, animum adverte pro tua prudentia. Sic enim facillime, quod tibi utilissimum erit, consilii capies. Illud autem te peto, ut, si jam ille evita verit hoc periculum, & se abdidit in classem, tu tuis rebus consulas: & aliquando tibi potius, quam cuivis, sis amicus. Satis factum est jam a te vel officio, vel familiaritati, satisfactum etiam paribus, & ei reip. quam tu probabas reliquum est, ubi nunc est resp. ibi simus potius, quam dum illam veterem sequamur, simus in nulla. Quare velim, mi jucundissime Cicero, si forte Pompejus pulsus his quoque locis rursus alias regiones petere cogatur, ut tu te vel Athenas, vel in quamvis quietam recipias civitatem. Quod si eris facturus, velim mihi scribas, ut ego, si ullo modo potero, ad te advolem. Quacumque de tua

dignitate ab imperatore erunt impetranda, qua est humanae Caesar, facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare: & meas tamen preces apud eum non minimum auctoritatis habituras puto. Exit tua quoque fidei, & humanitatis, curare, ut is tabellarius, quem ad te misi, reverti possit ad me: & a te mihi litteras referat.

¶ ARG. De se, inter Niciam & Vidium iudice. De morte Sylae. De bonis Pompejanorum hasta subiecta a Caesare.

M. CICERONIS. DOLABELLAE. S. D.

NON sum ausus Salvio nostro nihil ad te litterarum dare, nec mehercule habebam, quid scriberem, nisi te a me mirabiliter amari: de quo etiam nihil scribentis me, te non dubitare, certo scio. Omnino mihi magis litterae sunt expectandae a te, quam a me tibi. Nihil enim Romae geritur, quod te putem scire curare: nisi forte scire vis, me inter Niciam nostrum, & Vidium, iudicem esse. Profert alter (ut opinor) duobus versiculis expensum Niciae: alter Aristarchus hos ὁμοίως. Ego tanquam criticus antiquus, iudicatus sum, utrum sint Ἰππικῆ, an περιμυθησίδιος. Puto nunc dicere: Obliviscere igitur fungorum illorum, quos apud Niciam? & 4 & ingentium culinarum cum Sophia Septimia? Quid ergo? tu adeo mihi excusam severitatem vererem putas, ut ne in foro quidem reliquae prillinae frontis appareant? sed tamen suavissimum obprobrium nostrum, praestabo intellegum: nec committam, ut, si ego eum condemnato, tu restituas, ne habeat Bursa Plancus, apud quem litteras dicat. Sed quid ago? cum mihi sit incertum, tranquillone sis animo, an, ut in bello, in aliqua masculula cura, negotiove versere, labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum, te libenter esse isurum, scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo, vehementer populum sollicitum fuisse de P. Sulla morte, ante quam certum scierit. Nunc quaerere desierunt, quomodo perierit. satis perant, se scire, quod sciant. Ego cetero qui animo aequo fero, unum vereor, ne hasta Caesaris relexerit.

¶ ARG. De morte filiae scribit: cupit praesentem Dolabellam, & suos obstrictos ab eo resurari.

CICERO DOLABELLAE.

VEL meo ipsius interitu mallet litteras meas desiderares, quam eo casu, quo sum gravissime afflictus, quem ferrem certe moderatius, si te haberem. Nam & oratio tua prudens, & amor erga me singularis, multum levaret. Sed quum brevi tempore, ut opinio nostra est, te sum visurus, ita me affectum offendes, ut multum a te possum juvari: non quod ita sim fractus, ut ad hominem me esse oblitus sim, aut fortunae succumbendum putem: sed tamen hilaritas illa nostra, & suavitas, quae te praeter ceteros delectabat, & erepta mihi omnis est. Firmitatem tamen & constantiam, si modo fuit aliquando in nobis, eandem cognosces, quam reliquisti. Quod scribis, praesentem me causa sustinere: non tam id laboro, ut, si qui mihi obstrictent, a te refutentur: quam intelligi cupio, quod certe intelligitur, me a te amari, quod ut facias, te etiam, atque etiam rogo. Ignoscatque brevitate litterarum mearum, nam & celeriter una futuros nos arbitror, & nondum satis confirmatus ad scribendum.

¶ ARG.

1. Tibi dedi parteis Antiochinas. Ita Pal. primus: ut ex suis quoque edidit Victorius: habentque Vaticanæ excerpta, & editio prima, Pal. sextus Antiochinas, vulgo Antiochinas, paulo post ex Pal. duobus, Vatic. Stevv. Hirt. editionum primaria a Victoriana, scripsi: Post haec autem, mi Varro, quam plurima si videtur, & dicitur inter nos: sine fortasse.
2. Nisi in eam, in qua scilicet tibi suadere videtur. Ita Pal. sextus ac Victorius editio: prima vero & Palatinus primus, Peckio excerpta, in qua scilicet te tibi suadere, vulgo: scilicet tuade te tibi suadere videtur. Itacum linea altera inferiore legitur ex conjectura Gulielmii: nec nominis vi, ut in Pisonem.
3. Illud autem te peto. Possilla quidem emendatio, sed ne quis innocentiam miretur locutionis, monendum duxi, ita existare in Pal. duo-

bus, Vaticano, Stevv. Peck. editione prima atque Victorii. excusam est: illud autem a te peto.
4. Ingentium Culinarum cum Sophia Septimia. Nihil a vulgata demutare volumus praeterquam nihil adjuvantibus libris. Pal. pr. ingentium culinarum cum Sophia Septima. Sextus vero: Ex ingentium vinctularum cum Sophia Septima. Variè autem exeatificatus locus: alii ingentium culinarum, alii ingentium galanum: vel ingentium cucularum: partim ingentium ferubarum. Lamb. probavit: ingentium galinarum.
5. Erepta mihi omnis est. Eleganter sic Pal. duo, Vatic. Peck. Victorii editio atque omnium prima, blitez est vulgata lectio: erepta nihil omnis est. paucis lineis post Pal. primus, si qui me obstrictos scribit.

ARG. Dolabella Baisi vultudini restituta gratulatur. Oratorem pro Dejotaro mittit.

CICERO DOLABELLÆ.

12 GRATULATOR Baisi nostris: siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt: nisi forte te amant, & tibi assentantur: & tandem, dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem si ita est, minimè miror, cœlum etiam, & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Dejotaro, quam requirebas, habebam tecum, quod non putaram. Itaque eam tibi misi, quam velim sic legas, ut causam tenuem, & inopem, nec scriptioe magno opere dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico: munusculum mittere volui levidense, crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortisque sis: ut tua moderatio, & gravitas, aliorum infamem injuriam.

ARG. Rogat Dolabellam, ut Suberino & Planio reditum in patriam a Cesare impetret: eosque excoisat.

CICERO DOLABELLÆ, S.

13 CAIUS Subernius Calenus, & meus est familiaris, & Leptæ nostri familiarissimi perneceffarius. is cum vitandi belli causa profectus esset in Hispaniam cum M. Varone ante bellum, ut in ea provincia esset in qua nemo nostrum, post Afranium superatum, bellum ulium fore putaret: incidit in ea ipsa mala, quæ summo studio vitaveat. Oppressus est enim bello repentino: quod bellum commorum à Scapula, ita postea confirmatum est à Pompejo, ut nulla ratione se ab illa miseria eripere posset. Eadem causa ferè est M. Planii heredis, qui est item Calenus, Leptæ nostri familiarissimus. Hocse igitur ambo tibi sic commendo, ut majore cura, studio, sollicitudine animi commendare non possim. Volo ipsorum causa, meque in eo vehementer & amicitia movet, & humanitas. Lepta verò cum ita laboret, ut ejus fortunæ videatur in discrimen venire: non possum ego non aut proximè, atque ille, aut etiam æque laborare. Quapropter, etsi sæpe expertus sum quantum me amares: tamen sic velim tibi persuadeas, id me in hac re maximè judicaturum. Peto igitur à te, vel, si poteris, oro, ut homines miseros, & fortuna, quam vitare nemo potest, magis, quam culpa, calamitosos, conserves incolumem: velisque per te, me hoc muneri cum ipsis amicis hominibus, tum municipio Caleno, quo cum mihi magna necessitudo est, tum Leptæ, quem omnibus antepono, dare. Quod dicturus sum, puto equidem non valde ad rem pertinere, sed tamen nihil obesse dicere. res familiaris alteri eorum valde exigua est, alteri vix equestris. Quapropter quum his Caesar vitam sua liberalitate concessit, nec est, quod eis præterea magnopere possit adimi: reditum, si me tantum amas, quantum certe amas, hominibus confice. In quo nihil est, præter viam longam: quam idcirco non fugiant, ut & vivunt cum suis, & moriantur domi. Quod ut evitare, contendaque, vel potius ut perficias, (posse enim te, mihi persuasi) vehementer te etiam, atque etiam rogo.

ARG. Gratulatur Dolabella ob columnam & aram Cesari mortui tanquam deo erectam, everfam: & homines pessime in patriam animatos supplicio affectos.

CICERO DOLABELLÆ CONSULI.

L. I, S.

EST contentus eram, mi Dolabella, tua gloria, satisque, 14 Ex ea magnam lætitiã, voluptatemque capiebam: tamen non possum non confiteri, cumulãri me maximo gaudio, quod vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni (convenio autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, à qui vultudinis causa in hac loca veniant: præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) qui omnes, cum te summis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem consulem præbeas. Quibus ego, quamquam verissimè possum respondere, te quæ facias, tuo judicio, & tua sponte facere, nec cuiquam agere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur: neque valde nego. Sum enim avidior etiam, quam satis est, gloriæ. Et tamen non alienum dignitati tuæ, quod ipsi Agamemnoni, regum regi, fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiundis Nestorem: mihi verò gloriolam, te juvenem consulem florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ mex. L. quidem Caesar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè, quam me planè salutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum, si ego apud fororis filium valerem, tam salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulem, solum possumus verè consulem dicere. Deinde sculta de facto, ac de te gestatum nihil magnificentius, nihil præclarior æctum unquam, nihil reip. salutarior. Atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem aliena gloriæ sinas cernere: meque aliqua ex parte, in societatem tuarum laudum venire patiãre. quamquam, mi Dolabella, (hæc enim jocatus sum) libentius omneis meas, si modò sunt aliqua meæ laudes, ad te transfuderim, quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum. ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. Nunc est enim (mihi crede) virtute formosus: nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem, atque constantiam. tamen idib. Martii tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat, qui putaret, ad eum amorem, quem erga te habebam posse aliquid accedere? raptum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te honor ut dignitati, & gloriæ servias? propenam tibi claros viros, quod

1. Manusculum mister veli levi duse, crasse ple.] Verbum veli abest à Palatino primo. pro levis duse di vium ille levi duse, sicut sextus; levi duse sed ut edidimus, est huius editio & postea Victorius. Manuiculus, Lambinus. Panagragthus verò; sed vix levis duse & amice mansuetum mister levi duse crasse ple, expugnati. & quod cur tanto opere abest, s. allabeferetationem excoq tavi. Levis verò rippola, quod aristolator Ful. Vilius; amice mansuetum mister veli levi duse ple.

prima edit. alienum dignitati tuæ, quod mihi magis quam vis probatur, tamen ob raritatem testium non auctus sum inducere fundo ac rei Tullianæ. Sic Arico l. i. Ep. 1. non aliena rationi vestra suis illius huius præceptis præferre. sed ut edidi, inveni in Pall. duobus, Varr. duobus Gualtemariis, editione Victorii. Porius certe quadrat lectio prius mihi indicata vulgata comitat, est tamen non auctum à dignitate.

quod facere solent, qui hortantur? neminem habeo clariorum, quam te ipsum, te imitere oportet: tecum ipse certes, ne licet quidem tibi jam tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, horatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis, non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuae: sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius, ita pedetentim, & gradatim tui accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu: neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum facti, intelligere debes, in te positam esse rem, tibi que non modo tuendos, sed etiam ornandos esse illos, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propediem, ut spero. Tu quam rem, nosque conseruas, fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias.

¶ ARG. Duabus epistolis Pato respondet.

CICERO PATO, S.

15 **D**UABUS tuis epistolis respondebo: uni, quam triduo antè acceperam à Zetho: alteri, quam attulerat Phileros tabellarius. Ex prioribus tuis literis intellexi 1 pergratam tibi * perspectum esse gaudeo. Sed, mihi crede, non perinde, 2 ut est recipere, ex literis perspicere potuisti. Nam cum à satis multis (non enim possum aliter dicere) & coli me videam, & diligi, nemo est illorum omnium mihi te jucundior. Nam quod me amas; quod id & jam pridem, & constantiter facis: est id quidem magnum, atque haud scio an maximum; sed tibi commune cum multis. quod tu ipse tam amandus es, tamque dulcis, tamque in omni genere jucundus, id est propriè tuum. Accedunt non Attici, sed saliores quam illi Atticorum Romani veteres, atque urbani sales. Ego autem existimes licet, quod lubet) mirificè capior faciliis, maxime nostratibus, praesertim cum eas videam primum oblitas. Latio, tum cum in urbem nostram est intusa peregrinitas, 3 nunc verò etiam Braccatis, & Transalpinis nationibus, ut nullum veteris leporis vestigium appareat. Itaque, te cum video, & omnes mihi Granios, omnes Lucilios, (verè ut dicam) Crasses quoque, & Lulios videre videor. Moriar, si, praeter te, quemquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquae & vernaculae festivitatis agnoscere. Ad hos lepores cum amor erga me tantus accedat, miraris, me tanta perturbatione validudinis tuae tam graviter exanimatum fuisse? Quod autem altera epistola purgas te, non dis-

suasorem mihi emtionis Neapolitanae fuisse, sed 4 auctorem moderationis urbanae: neque ego aliter accepi. intellexi tamen idem, quod his intelligo literis, non existimasse te, mihi licere, id quod ego arbitrabar, res has non omnino quidem, sed magnam partem relinquere. Catulum mihi narraas, & illa tempora. Quid simile? ne mihi quidem ipsi tunc placebat diutius abesse ab reip. custodia, sedebamus enim in puppi & clavum tenebamus. nunc autem vix est in festina locus. An minus multa senatusconsulta futura putas, si ego sim Neapoli? Roma cum fuis, & urgeo forum, senatusconsulta scribuntur apud amatorem tuum, familiarum meum. Et quidem cum in mentem venit, ponor ad scribendum: & antè audio senatusconsultum in Armeniam, & Syriam esse perlatum, quod in meam sententiam factum esse dicatur, quam omnino mentionem ullam de ea re esse factam. Atque hoc nosim me jocari putares. Nam mihi scito jam à regibus ultimis allatas esse literas, quibus mihi gratias agant, quod se mea sententia reges appellaverim: quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Quid ergo est? tamen quam diu hic erit noster hic praefectus moribus, parebo auctoritati tuae, cum verò aberit, ad fungos me tuos conferam. Domum si habeo 6 in denos dies, singulos sumptuarie legis dies conferam. Sin autem minus invenero, quod placeat: decrevi habitare apud te. Scio enim me nihil tibi gratius facere posse. Domum Sullanam desperabam jam; ut tibi proximè scripsi: sed tamen non abjeci. Tu velim, ut scribis, cum fabris eam perspicias. Si enim nihil est in parietibus, aut in tecto vitii, cetera mihi probabuntur.

¶ ARG. Se Cesarianorum benevolentiam conciliare. Focis Pato respondet.

CICERO PAPIRIO PATO, S.

DELECTARVNT me tuae litterae: in quibus prius inum amavi amorem tuum, qui te ad scribendum incitavit, verentem, ne Silius suo nuntio aliquid mihi sollicitudinis attulisset: de quo & tu mihi antea scripseras, bis quidem eodem exemplo: facile ut intelligerem, te esse commotum: & ego tibi accuratè rescripseram, ut quoquo modo in tali re, atque tempore aut liberarem te ista cura, aut certè levarem. Sed quum proximis quoque literis ostendis, quantè tibi cura sit ea res: sic, mi Pare, habeo: quidquid arte fieri poterit (non enim jam satis est consilio pugnare: artificium quoddam excogitandum est) sed tamen quidquid elaborari, aut effici potuerit, ad istorum benevolentiam conciliandum, & colligendum, summo studio me consecutum esse: nec frustra, ut arbitror. sic enim color, sic observor ab omnibus his, qui à Cesare diliguntur, ut ab his me amari purem. NAM ET SI NON FACILE DILYDICATVR AMOR VERVS, & fictus, nisi aliquod inci-

1. Pergratum tibi perspectum esse gaudeo. Locum hiantem ac lacerum ex Pal. primo ac Victorio malui retinere, quam aliorum ingenio suppletum. Lambinus strenuum se hic dedit legendo: pergratum tibi esse sententiam meam & curam validudinis tuae, animumque erga te meum: quem tibi resp. Pal. tamen sextus & praefata editio: pergratum tibi curam meam validudinis.

2. Ut est recipere ex literis perspicere potuisti. Hæc lectio corrupta in Palatino primo & editionum primaria ansam dedit, ut est te abster literis. Pal. sextus; ut est res ipsa ex literis. Vulgarum vero est: ut est resp. abster ex literis perspicere potuisti. Sed ut edidimus, correxit ex Mediceo Victorias.

3. Nunc verò etiam Braccatis & Transalpinis nationibus. Hæc scriptura invenitur in Pal. Guelmianis, editio prima ac Victorii: alii Braccatis. Peck o verò excerpta volum, nunc verò placet etiam Braccatis: unde Guelmianus non incepte si necessum foret aliquid internectere, nunc vera sacer etiam Braccatis.

4. Omnes mihi Granios, omnes Lucilios (verè ut dicam) Crasses quoque.

Concinne sic magis ex Palatino primo, Victorio ac tribus Guelmianis legitur, prima editio & Peckio excerpta; omnes mihi gratias. Vulgarum est in excussis & omnes mihi Gratias, omnes Lucilios. (Quæ ut vix dicam) Crasses quoque & Lulios videt.

5. Auctorem moderationis urbanae. Securitas hæc quidem sum lectionem, quam ipse non, ut volo, intelligo præbitam mihi & valde quasi ingratam à Palat. quatuor Guelmianis receptam, quoque editioni primariae, Victorio, Manutio, quid si tamen pro demeritatione, in omnibus libris ex compendio scripturæ propagatum est moderatioris? Editum est, commutatioris.

6. In denos dies, singulos sumptuarie legis dies conferam. In antem. Miror cur correctores offenderit iteratum Te dies, sed hic mos est impotentis imperitiae incidere statim, quod illorum captus ferre non potest. Sic est in Palat. sexto (nam primus totum hunc complexum omittit) duobus Guelmianis, Vaticano, editione praefata & Victoriana: vulgo: singulis sumptuarie legis dies conferam, summius.

dāt ejusmodi tempus, ut, quasi aurum igni, sic benivolentia fidelis periculo aliquo perspicui possit: cetera sunt signa communia: sed ego uno utor argumento, quamobrem me ex animo, vereq; arbitrer diligi, quia & nostra fortuna ea est, & illorum, ut simulandi causa non sit. De illo autem, quem penes est omnis potestas, nihil video, quod timeam: nisi quod omnia sunt incerta, cum à jure discessum est: nec præstari quidquam potest, quale futurum sit, quod positum est in alterius voluntate, ne dicam libidine. Sed tamen ejus ipsius nulla re à me offensus est animus. Est enim adhibita in ea re ipsa summa à nobis moderatio. Ut enim olim arbitrabar esse meum liberè loqui, cujus opera esset in civitate libertas, sic, ea nunc amissa, nihil loqui, quod offendat aut illius, aut eorum, qui ab illo diliguntur, voluntatem. Effugere autem si velim nonnullum acutè, & aut faceret dictorum famam, fama ingenii mihi est abjicienda: quod si id possem, non reculerem. Sed tamen ipse Cæsar habet peracere judicium: & ut Servius, frater tuus, quem litteratissimum fuisse judicio, facile diceret, hic verus Plauti non est, hic est, quod tritas aureis haberet notandis generibus poetarum, & consuetudine legendi: sic audio Calarem, cum 2 volumina jam fecerit *ἀποφθην μέρτων*. si quod asseratur ad eum pro meo, quod meum non sit, respicere solere: quod eò nunc magis facit, quia vivunt mecum ferè quotidie illius familiares. Incidunt autem in sermone vario multa, quæ fortasse illis cum dixi, nec illiterata, nec insulsa esse videantur. Hæc ad illum cum reliquis actis perferuntur, ita enim ipse mandavit. Sic fit, ut, si quid præterea de me audiat, non audiendum putet. Quamobrem Oenomaio tuo nihil utor: et si posuisti loco versus Accianos. Sed quæ est invidia? aut quid mihi nunc invideri potest? Verum fac esse omnia. Sic video philosophis placuisse its, qui mihi soli videntur vim virtutis tenere, NIHIŁ ESSE SAPIENTIS PRÆSTARE, nisi culpam: qua mihi videor dupliciter carere: & quod ea senserim, quæ rectissima fuerunt: & quia, cum viderem præsidii non satis esse ad ea obtinenda, viribus certandum cum valetioribus non putarim. Ergo in officio boni civis, certè non sum reprehendendus. Reliquum est, ne quid stultè, ne quid temerè dicam aut faciam contra potentis. Id quoque puto esse sapientis, cetera verò, quid quisque me dixisse dicat: aut quomodo ille accipiat: aut qua fide me cum vivant ii, qui me assidue colunt, & observant, præstare non possum. Ita fit, ut & consiliorum superiorum conscientia, & præsentis temporis moderatione me consolet: & illam Accii similitudinem non modò jam ad invidiam sed ad fortunam transferam: QVAM EXISTIMO LEVEM, & imbecillam, animo firmo, & gravi, tanquam fluctum à saxo, frangi oportere. Etenim cum plena sint monumenta Græcorum, quemadmodum sapientissimi viri regna tulerint vel Athenis vel Syraculis: cum, servientibus suis civitatibus, fuerint ipsi quodammodo liberi: ego me non puto tueri meum statum sic posse, ut neque offendam animum cujusquam, nec frangam dignitatem meam? Nunc venio ad jocationes tuas, quum tu secundum Oenomaum Accii, non ut olim solebat, Atellanum: sed, ut nunc fit, mi-

num introduxisti. Quem tu mihi Popilium, quem Denarium narras? quam Tyrotarichi parinam? facilitate mea ista ferebantur antea: nunc mutata res est. Hirtium ego, & Dolabellam dicendi discipulos habeo, cenandi magistros. Puto enim te audisse, (si forte ad vos omnia perferuntur,) illos apud me declamitare, me apud eos cenitare. Tu autem, quòd mihi bonam copiam ejures, nihil est, tum enim, cum rem habebas, quæsticulis te faciebam attentorem, nunc, cum tam æquo animo bona perdas, non cois consilio, ut, cum me hospitio recipias, æstimationem te aliquam putes accipere etiam hæc levior est plaga ab amico, quam à debitore. Nec tamen eas cenas quæro, ut magnæ reliquæ fiant: quod erit, magnificum sit, & lautum. Memini te mihi Phamex cenam narrare, temperius fiat: cetera eodem modo. Quòd si perseveras me ad matris tuæ cenam revocare, feram id quoque. Volo enim videre animum, qui mihi audeat, ista, quæ scribis, apponere, aut etiam polyptum Miniani Jovis similem. Mihi crede: non audebis. Ante meum adventum fama ad te de mea nova lautitia veniet: eam extimesces. Neque est, quòd in promulside spei ponas aliquid: quam totam sustuli. Solebam enim antea delibitari oleis, & lucanicis tuis. Sed quid hæc loquimur? liceat modo isto venire. Tu verò (volo enim abstergere animi tui metum) ad Tyrotarichum antiquum redi. Ego tibi unum sumptum asseram, quòd balneum calfacias oportebit: cetera more nostro: superiora illa lusimus. De villa Seliciana & curatis diligenter, & scripsisti facietissimè. Itaque puto me prætermisurum, satis enim satis est, sanionum parum. Vale.

ARG. Non esse metuendos rumores de divisionibus agrorum.

CICERO L. PAPIRIO PÆTOS.

NON tu homo ridiculus es, qui, cum Balbus noster, apud te fuerit, ex me quæras, quid de istis municipiis, & agris futurum putem? quasi aut ego quidquam sciam, quod iste nesciat: aut, si quid aliquando scio, non ex isto soleam scire. Immo verò, si me amas, tu fac, ut sciam, quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in tua potestate, ex quo vel ex sobrio, vel certè ex ebrio scire posses. Sed ego ista, mi Pæte, non quæro: primum quia de lucro prope jam quadriennium vivimus: si aut hoc lucrum est, aut hæc vita, superstitem reip. vivere: deinde, quòd scire quoque mihi videor, quid futurum sit, fiet enim quodcumque volent, qui valebunt: valebunt autem femper arma. Satis igitur nobis esse debet, quidquid conceditur, hoc si qui pati non potuit, mori debuit. Vejentem quidem agrum, & Capenatem metiuntur, hoc non longè abest à Tusculano. Nihil tamen timeo: fruo, dum licet, opto, ut semper liceat. Si id minus contigerit: tamen, quum ego vir fortis, idem quod philosophus, vivere pulcherrimum duxi, non possum eum non diligere, cujus beneficio id consecutus sum, qui si cupiat esse temp. qualem fortasse & ille vult, & omnes optare debemus: quid faciat tamen, non habet: ita se cum multis colligavit. Sed longius progredior, scribo enim ad te. Hoc tamen scito, non modò me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidem prim-

1. Aut faceret dictorum famam, fama ingenii mihi est abjicienda. Ita edidit Victorius, cui hæc repugnet Manutius, moneo tamen lectorem, ne attendat: nam ille bonus vir non satis ingenit ad emendationem Tullii attulit, neque, liberè loquor, satis judicii, soleoque P. Victorii operam multis parafangus præferre, erat hanc quoque lectionem ex v. c. vir doctus, qui addit sic v. c. rectè, invito, quamvis Manutio, ait se, ut maxime velit, famam illam acutè dictorum effugere non posse, cum subito animadvertat Cæsar quid verè à Cicerone profectum sit. Palat. sextus, faceret dictorum opinionem, vulgò faceret dictorum impressionem.

2. Volumina conscripsit ἀποφθην μέρτων, si quod asseratur ad eum. Intrudunt, vel per se si quid aff. nequiter & ex putrida glossa, quam ejicio φεβδδ in Pall. Vatic. duobus Galiselmianis, editione prima (quæ ta-

men sicut Peckio excerpta deservat) ac Victorii.

3. Cum rem habebas, quæsticulis te faciebam attentorem. Lambin. ut videretur inventor hujus rei esse, mutata nonnihil facie produxit: cum rem augetur: sed ille homo totus, quantum quantum est, vanitas, nulla auctore fecit. Vulgatum est ante quæstionibus, sed, ut verum erat, emendavit accuratissimus Victorius, exstatque hæc lectio in excerptis Vaticanis.

4. Solebam enim antea delibitari oleis & lucanicis tuis. Ita in omnibus nostris libris, nisi quod in Pal. sexto delibitari in textu: ad marginem tamen apposita nostra: quod cur cum Lambino non recipiamus non video, præsertim Victorio præeunte: alii delibitari, vulgò, delibitavide Turneb. lib. vi. cap. i.

cipem scire, quid futurum sit. Nos enim illi servimus; ipse temporibus, ita nec ille, quid tempora postulatuta sint: nec nos, quid ille cogitet, scire possumus. Hac tibi antea non rescripsi, non quod cessator esse scelerem, praesertim in litteris: sed cum explorati nihil haberem, nec tibi sollicitudinem ex dubitatione mea, nec spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen adscribam, quod est verissimum, me his temporibus adhuc de isto periculo nihil audisse. Tu tamen pro tua sapientia debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quaecumque erunt.

ARG. De ludo eloquentia in Tusculano haberi capio. De Canarum lautitia.

CICERO S. D. L. PAPIRIO PÆTO.

Cum essem otiosus in Tusculano, propterea quod discipulos obviam miseram, ut iidem me quam maxime conciliarent familiari suo: accepi tuas litteras, plenissimas suavitatis: ex quibus intellexi probari tibi meum consilium, quod, ut Dionysius tyrannus, cum Syraculis expulsi esset, Corinthi dicitur ludum aperuisse: sic ego, sublati iudicis, amisso regno forensi, ludum quasi habere coeperim. Quid quaeris? me quoque delectat consilium: multa enim consequor: primum id, quod maxime nunc opus est, munio me ad haec tempora. Id cuiusmodi sit, nescio: tantum video, nullius adhuc consilia me huic anteposere nisi forte mori melius fuit in lectulo. fateor: sed non accidit, in acie non fui. Ceteri quidem Pompejus, Lentulus tuus, Scipio, Afranius, scæde perierunt. At Cato praclare. Jam istuc quidem, cum volumus, licebit. demus modo operam, ne tam necesse nobis sit, quam illi fuit: id quod agimus. Ergo hoc primum. Sequitur illud, ipse melior fio: Primum valitudine, quam intermissis exercitationibus, amiseram: deinde ipsa illa, si qua fuit in me, facultas orationis, nisi me ad has exercitationes retulisset, exaruisset. Extremum illud est, quod tu nescio an primum putes, plaris jam pavones confeci, quam tu pullos columbinos. Tu istuc te Atheriano iure delectato: ego me hic Hirtiano. Veni igitur si vires, & disce jam a *περὸν ἄριστος*, quas quaeris: etsi sus Minervam. Sed quando, ut video assinationes tuas vendere non potes, neque ollam denariorum implere, Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate, quam istuc fame. Video te bona perdidisse: spero idem istuc familiaris tuos. Adum igitur de te est, nisi providis. Potes mulo isto, quem tibi reliquum dicis esse, quam canthemum comedisti, Romam pervenire. Sella tibi erit in Ludo, tamquam hypodidascalo proxima. eam pulvinus sequetur.

ARG. De Balbo excepta à Pæto: à se vero excipiendo. CICERO S. D. L. PAPIRIO PÆTO.

Tamen à malitia non discedis, tenuiculo apparatus significas Balbum fuisse contentum, multo magis consularis esse oportere, nescis me ab illo omnia experiatum, recta enim à porta domum meam venisse, neque hoc admittor, quod non ad tuam potius: sed illud, quod non ad suam. Ego autem primistribus verbis, Quid nosset Pæto? at ille adjuvans, Nusquam se umquam libentius. Hoc si

1. Quod discipulos obviam miseram. Et hic exclusimus ex Pall. duobus, Peck. editione prima ac Victorii vocem *Casari*. solet enim illud nomen subtrahere Tullio nostro, ut superius notavimus binis in locis. Paulo post ex Palat. sexto, Vat. cano, editione Victorii scripti, *sem* Syraculis pulsi esset, melius, quam vulgus, *expulsi esset*. Paulo item post, Gualtemus distinguebat: *nisi forte mori melius fuit, in lectulo? fateor, sed non accidit, in acie? non fui*. Aliquot lineis post Peckio excerpta habent: *et si sus Minervam*, putat Gualtemus *sus*, ut vestis ipse Cicero etiam de Oratore II.
2. *περὸν ἄριστος*.] Quæ præfari solentur, antequam disputationem aliquam explicandam suscipimus.
3. *Tenuis à malitia non discedis.*] Duo Pall. toridemque Gualtemiani omittunt *à*, sicut & prima editio. Gualtemus legendum *iudicium*, *tamen malitia non esse eade* & illudque Virgilii huc trahit.

verbis assecutus es, aureis ad te afferam non minus elegantibus, sin autem obsonio: peto à te, ne pluit esse balbos, quam difertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed, si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te serò à me certiorum factum putes.

ARG. Jovatur & Epicureum se factum ait. Vita rationem refert.

CICERO PÆTO.

Delectatus sum tuis litteris, & quod ipse adisti, & quod te intellexi jam posse ridere. Me autem à te, ut scurram velitem, malis oneratum esse, non molestè tuli. Illud doleo, in ista loca venire me, ut constitueram, non potuisse, habuisse enim non hospitem, sed contubernalem. At quem vitum? non eum, quem tu es solitus promulsi de conficere. Integram famem ad ovum assero. Itaque usque ad assium vitulinum opera perducitur. Illa mea, quæ soletas antea laudare, o hominem facilem! o hospitem non gravem! abierunt. Nam omnem nostram de republicam cogitationem de dicenda in senatu sententia, commentationem cautam abieci. In Epicuri nos adversarij nostri castra coniecimus: nec tamen ad hanc insolentiam: sed ad illam tuam lautitiam, veterem dico, cum in sumus habebas. etsi nunquam plura prædia habuisti. Proinde te para, cum homine & edaci tibi res est, & qui jam aliquid intelligat, *et si magis* autè homines, quàm insolentes sint. deditenda tibi sunt sportelle, & artolagani tui. Nos jam ex artis tantum habemus, ut Verrium tuum, & Camillum, qua munditia homines? qua elegantia? vocare sapius audeamus. Sed vide audaciam, etiam Hirtio cenam dedi sine pavone, tamen in ea cena cocus meus præter jus fervens nihil potuit imitari. Hac igitur est nunc vita nostra. Mane sanè salutamus domi & bonos viros multos, sed tristes: & hos latos victores: qui me quidem perficioris, & peramanter observant. Ubi salutatatio defluxit, litteris me involvo, aut scribo, aut lego. Veniunt etiam qui me audiunt, quæsi doctum hominem, quia paullo sum, quàm ipsi, dector. Inde corpori omne tempus datur. Patriam eluxi jam & gravius & diutius, quam ulla mater unicum filium. Sed cura, si me amas, ut valeas: ne ego, te jacente, s bona tua comedim. Statui enim tibi ne agro quidem parcere.

ARG. De à Papiro eloquentia vel superari: Papiro quædam fuisse etiam patricis.

CICERO PÆTO, S.

In tandem? insani te videris, quod imitere verborum meorum, ut scribis, fulmina? tum insantes, si consequi non posses. cum vero etiam vincas, me prius irritas, quam te, oportet. Quare nihil tibi opus est illud à Trabea, sed potius *ἄριστος* meum. Verum tamen quid tibi ego in epistolis video? nonne plebejo sermone agere tecum? nec enim semper eodem modo. Quid enim simile habet epistola aut iudicio, aut concioni? quin ipsa iudicia non solemus omnia tractare uno modo. Privatas causas, & eas tenuis, agimus subtilis: capitis, aut famæ, scilicet ornatius. epistolas vero, quotidianis verbis texere solemus. Sed tamen, mi Pæto, qui tibi venit in mentem negare,

Cede Deo, dixitque et prælia voce divergit.
qua conjectura nihil esse potest inanis.
4. *ὄριστος*.] Secò discentes.
5. *Non jam ex assu tantum habemus.*] Ne erret quis, antiquam scripturam & in omnibus mss. notabilem præstitimus aliorum conjectationibus. neque ignoramus Victoriam legere & emendasse, *non jam ex assu tantum habemus*. ac Tornebum lib. VI. cap. I. Advers. *ex assu*, quod legitur est Scalger ad Catullum. Quidam tamen assu sunt relictos: *ex assu*, contra veterum librorum auctoritatem. nonnulli, *ex te assu*, vulgo, *ex assu*, quod fuerit: Doufa Prædicanensis ad Catullum; adducto loco Epistolæ ad Gallum lib. VII.
6. *Bona tua comedim.*] Ita Victorius ex Nonto & Mediceo, quem emulatus est Lambinus cum Manutio. vulgo, *Comedim*.
7. *ἄριστος*.] Aberratio, hæc frustratio, infelix successus.
I. Martine

negare, Papiriam quemquam umquam, nisi plebejum fuisse? fuerunt enim patricii minorum gentium, quorum princeps L. Papirius Magillanus, qui consilium cum L. Sempronio Atracino fuit, cum antea censor cum eodem fuisset, annis post Romam conditam cccxvi. Sed iam Papirii dicebamini. Post hunc, XIII. fuerunt sella curuli ante L. Papirium Crassum, qui primum Pifius est vocari desinit. Is dictator cum L. Papirio Curfore, magistrum equitum, factus est, annis post Romam conditam cccxv. & quadriennio post consul cum C. Duilio. Hunc secutus est Curfor, homo valde honoratus: deinde L. Masso, adilitus: inde multi Massones: quorum quidem tu omnium patriciorum imagines haberes, volo. Deinde Carbones, & Turdi insequuntur. Hi plebeji fuerunt: quos contempnas, censeo. Nam praeter hunc C. Carbonem, quem Damasippus occidit, civis est rep. Carbonum nemo fuit. Cognovimus, Cn. Carbonem, & ejus fratrem Isuram. quid his improbius? de hoc amico meo, Rubrix filio, nihil dico. Tres illi fratres fuerunt, C. Cn. M. Carbones. Marcus P. Flacco accusante, condemnatus, fur magnus ex Sicilia: Cajus, accusante L. Crasso, canchardas sum fuisse dicitur. Is & tribunus pleb. seditionis, & P. Africanus vim atulisse exitus est. Hoc vero, qui Lilybei a Pompejo nostro est interfectus, improbius nemo, meo judicio, fuit. Jam pater ejus accusatus a M. Antonio, fucio atramento absolutus putatur. Quare ad patres censeo revertare, plebeji quam fuerint imponi, vides.

ARG. De loquendi licentia & obscenis dicitur. CICERO PATO.

22 **A**tqui hoc Zenoni placuit, homini mehercule acuto: etiam Academi nostrae cum eo magna rixa est. Sed, ut dico, placet Stoicis, suo quamque rem nomine appellare. Sic enim disserunt, Nihil esse obscenum, nihil turpe dictum. Nam, si quod sit in obscenitate flagitium, id aut in re esse, aut in verbo: nihil esse tertium. In re non est. Itaque non modo in comediis re ipsa narratur: ut ille in Demurgo modo (forte nostri canticum: meministi Roscium) ita me desinit nudum. Totus est sermo verbis testas, re impudentiore: sed etiam in tragodiis, quid est enim illud? Quae mulier una? quid, inquam, est? Uxor patris duplex cubile? Quid? hujus Pherei hic cubile inire est ausus. Quid est, Virginem me quondam invitam per vim violat? Jupiter bone, violat? atqui idem significat: sed alterum nemo tulisset. Vide igitur, cum eadem res sit, quae verba non sunt, nihil videri turpe. Ergo in re non est: multo minus in verbis. Si enim quod verbo significatur, id turpe non est, verbum quod significat, turpe esse non potest. Anum appellas alieno nomine: cur non suo potius? Si tupe est, ne alie no quidem: si non est, suo potius. Caudam antiqui penem vocabant: ex quo est propter similitudinem, penicillus. At hodie penis est in obscenitate. At vero Piso ille frugi in Annalibus suis queritur, adolescentis peni deditos esse. Quod tu in epistola appellas suo nomine ille rectius penem. Sed quia multi, factum est tam obscenum, quam id verbum, quo tu usus es. Quid quod vulgo dicitur, Cum nocte volumus convenire, num obscenum est? Memini, in senatu disertum consularum ita eloqui. Hanc conspam majorem, an illem dicam? potuit obscenius? non, inquis, non enim ita sentit. Non ergo in verbo esse, docui autem

in re non esse, nusquam igitur est. Libetis dare operam, quam honeste dicitur? etiam patres rogant filios, ejus operae nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus fidicen. Is Comnus vocatus est, num id obscenum putas? Cum loquimur terti, nihil flagitii dicimus, at cum bini, obscenum est. Graecis quidem, inquit, nihil est ergo in verbo, quum & ego Graece scio: & tamen tibi dico bini: idque tu facis, quasi ego Graece, non Latine dixerim. Rura, & aenta, recte utrumque. Volo mentem pusillam ita appellare, ut rutulam: non licet. Bella tectoriola: dic ergo etiam pavimenta isto modo, non potes. Viden igitur nihil esse, nisi ineptias: turpitudinem nec in verbo esse, nec in re: itaque nusquam esse. Igitur in verbis honestis obscena ponimus. 2. Quid enim, non honestum verbum est divisor? At inest obscenum, cui responderet intercapedo, num hae ergo obscena sunt? Nos autem ridicule. Si dicimus, ille patrem strangulavit, honorem non praefamur, sin de Aurelia aliquid, aut Lollia: honos praefandus est. Et quidem jam non etiam obscena verba pro obscenis sunt. Batuit, inquit, impudenter: deplur multo impudentius. Atqui neutrum est obscenum: 3. TULORVM plena sunt omnia. Testes, verbum honestissimum in judicio: alio loco, non nimis, at honesti, colei Lanuvini: Cliternini, non honesti. Quid? ipsa res modo honesta, modo turpis? 3. Suppedit flagitium est, jam erit nudus in balneo, non reprehendes. Habes scholam Stoicam, 4. O σφόδρ ἐπιρημαίων, quam multa ex uno verbo tuo? Te advenit me omnia audere gratum est. Ego servo, & servabo (sic enim assuevi) Platonis verecundiam. Itaque rectis verbis ea ad te scripsi, quae apertissimis agunt Stoici. Sed illiteriam crepitus ajunt aequae liberos, ac rucius esse oportere. Honorem igitur, Kalendis Mart. Tu me diliges, & valebis.

ARG. Pronuntiat Pato adventum suum. CICERO PAPIRIO PATO.

HER1 veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cum 23 certum sciam, faciam te paullo ante certiore. Esti M. Ceparius, cum mihi in silva Gallinaria obviam venisset, quatuordecimque, quid ageres, dixit te in lecto esse, quod ex pedibus laborares. Tuli scilicet moleste, ut debu: sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem & cenarem etiam. Non enim arbitror cocum etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hospitem, cum minime edacem, tum inimicum cenis sumtuosis.

ARG. Responsum a Pato commendationem ait sibi curae: Monet ut ad canas & convivium familiarium redeat: Republica nihil sibi esse curae s. vltit.

CICERO PATO.

RURVM istum, amicum tuum, de quo iterum jam ad 24 me scribis, adjuvarem, quantum possem, etiam si ab eo laesus essem, cum te tantopere viderem ejus causa laborare, cum vero & ex tuis litteris, & ex illius ad me missis intelligam, & judicem, magna cura ei salutem meam fuisse: non possum ei non amicus esse, neque solum tua commendatione, quae apud me, ut debet, valet plurimum: sed etiam voluntate, ac judicio meo, volo enim te scire, mi Pate, initium mihi suspicionis, & cautionis, & diligentiae fuisse, litteras tuas: quibus litteris congruentes fuerunt alia postea multorum. Nam & Aquini, & Fabreria consilia sunt inita de me, quae te video inaudisse:

1. Marcus P. Flacco accusante condemnatus, fur magnus ex Sicilia. Ita Pall. duo Vaticanus, editio princeps, Victorius quoque. alii vulgo: P. Flacco, Flacco accusante condemnatus: fregit Marcus ex Sicilia. Gulielm. tamen legendum putat: Spuria Cneca ex Sicilia. Gerov. gerinae. 2. Quid enim, non huiusmodi verbum est dicitur? Vaticanus exceptatque ad omnia haec huiusmodi verbum est dicitur. sed nostram lectionem accepimus ex Palaeo sexto, Gruteriano, Stevv. editione prima & Victorii: & sic ferunt Palatinus primus nisi quod ille sicut unus ex Gulielmianis, dicitur. vltit: quid enim? non huiusmodi verbum est dicitur? quod interpre-

tatur Ioseph. Scaliger emendationibus ad Caesillum; Epigrammatarum Dithani caput, &c. 3. Suppedit flagitium est. Noli nec potui a Victorio discedere accidentibus proxime libris nostris, ille enim suppedit, ut & duo Gulielmii: cuius & unus suspenderit, vulgo; Suppeditare flagitium est, quod per me licet defendere Carrioni lib. 1. cap. 12. antiquarum lect. Paullo post pro scholam Palatinus textus ad oram notat legi quoque, sicut. 4. O σφόδρ ἐπιρημαίων. Sapiens recte loqueris.

inaudisse: & quasi divinarent, quàm his molestus essem futurus, nihil aliud egerunt, nisi me ut opprimerent. Quod ego non suspicans, incautior fuisset, nisi à te admonitus essem. Quamobrem iste tuus amicus apud me non eget commendatione. Utinam ea fortuna reip. sit, ut ille me quàm gratissimum possit cognoscere. Sed hæc hæc. Te ad cenam itare desiste, molestè sero. Magna enim te delectatione, & voluptate privasti. Deinde etiam vereor, (licet enim verum dicere) ne scio quid illud, quod solebas, dediscas, & obliviscere cenulas facere. Nam si tum, cum habebas, quos imitare, non multum proficiebas: quid nunc te facturum putem? Spurinna quidem, cum ei rem demonstrassem, & vitam tuam superiorem exposuisset: magnum periculum summæ reip. demonstrabat, nisi ad superiorem consuetudinem tum, cum Favonius flaret, revertisses. hoc tempore ferri posse, si fortè tu frigus ferre non posses. Sed, mehercule, mi Pæte, extra jocum, moneo te, quod pertinere ad beatè vivendum arbitror: ut eum viris bonis, jucundis, amantibus tui vivas. Nihil aptius vitæ: nihil ad beatè vivendum accommodatius. Nec id ad voluptatem refero: sed ad communitatem vitæ, atque victus, remissionemque animorum: quæ maximè sermone efficiuntur familiari, quæ est in convivii dulcissimum: ut sapientius nostri, quàm Græci: illi *συμπόσια*, aut *συνδήματα*, id est, comotationes, aut concenationes: nos convivia: quod tum maximè simul vivitur. Vides, ut te philosophando revocare coner ad cenam? Cura, ut valeas. id foris cernitendo facillimè consequere. Sed cave, si me amas, existimies, me, quòd joculosus scribam, abjecisse curam reip. Sic tibi, mi Pæte, persuade, me dies, & noctis nihil aliud agere, nihil curare, nisi ut mei cives salvi, liberique sint. Nullum locum prætermitto monendi, agendi, providendi. Hoc denique animo sum, ut, si in hac cura, atque administratione vita mihi ponenda sit, præclare actum necum putem. Etiam, atque etiam vale.

¶ ARG. Præcepta militaria sibi à Pato missa tradit, & in ea jocular. Fabium commendat.

CICERO IMP. PÆTO.

25 SUMMVM me ducem litteræ tuæ reddider. planè nesciebam, te tam peritum esse rei militaris. Pyrrhi te libros, & Cinæ video lectitasse. Itaque obtemperare cogito præceptis tuis: hoc amplius, navicularum habere aliquid in ora maritima. contra equitem Parthum negant ullam armatam meliorè inveniri posse. Sed quid ludimus? nescis, quocum imperatore tibi negotium sit. *καυδὲς Κούρ* 1 quam contriveram legendo, totam in hoc imperio explicavi. Sed jocabimur aliàs coram, ut spero, brevi tempore. Nunc ades ad imperandum, vel ad parendum potius: sic enim antiqui loquebantur. Cum M. Fabio (quod scire te arbitror) mihi summus usus est: valdeque eum diligo, cum propter summam probitatem ejus, ac singularem

modestiam, tum quòd in his controversiis, quas habeo cum tuis combonibus Epicureis, optima opera ejus uti soleo. Is cum ad me Laodiceam venisset, mecumque ego cum esse vellem, repente percussus est atrocissimis litteris, in quibus scriptum erat, fundum Herculanensem à Q. Fabio, fratre, proscriptum esse: qui fundus cum eo communis esset. Id M. Fabius pergraver tulit: existimavitque, fratrem suum, hominem non sapientem, impulsu inimicorum suorum eò progressum esse. Nunc si me amas, mi Pæte, negotium totum suscipe: & molestia Fabium libera. Auctoritate tua nobis opus est, & consilio, & etiam gratia. Noli pati litigare fratres, & judiciis turpibus confictari. Matronem, & Pollionem inimicos habet Fabius. Quid multa? non mehercule tam pericribere possum, quàm mihi gratum feceris, si otiosum Fabium reddideris. Id ille in te positum esse putat, mihi persuadet.

¶ ARG. Descriptio & excusatio cæna hilarioris, præsertim accumbente Cytheride meretricæ.

CICERO PÆTO, S. D.

ACCUBERAM hora nona, cum ad te harum exemplum in codicillis exaravi. Dices, ubi? apud Volumentum Eutræpelum, & quidem supra me Atticus, infra Verrius, familiares tui. 2 Miraris tam exhilaratam esse servitum nostram? Quid ergo faciam; te consulo, qui Philosophum audis. Angar? excruciemne me? quid asequar? Deinde quem ad finem? Vivas, inquis, in litteris. An quidquam me aliud agere censes? aut possem vivere, nisi in litteris viverem? Sed est earum etiam non satietas, sed quidam modus. A quibus cum discessi, etsi minimum mihi est in cena: quod tu unum *Ζημιμα* Dioni philosopho posuisti; tamen quid potius faciam, prius quàm me dormitum conferam, non reperio. audi reliqua. Infra Eutræpelum Cytheris excubuit. In eo igitur, inquis, convivio Cicero ille? quem adspectabam? cuius ob os Graji ora obvertebant sua? Non, mehercule, suspicatum sum illam affore: sed tamen Aristippus quidem ille Socraticus erubuit, cum esset obiectum, habere eum Laida. 3 Habeo, inquit, non habeo à Laida. Græcè hoc melius, tu, si voles, interpretare. Me verò nihil istorum, ne juvenem me, movit umquam: ne nunc senem. convivio delector. ibi loquor, quod in solum, ut dicitur, & gemitum, & in risu maximos transfero. An tu id melius, 4 qui etiam in philosophum irriseris? Cum ille, 5 si quis quicquam quæret, dixisset, cenam te quære à mane dixeris. 6 Ille baro te putabat quæsiturum; unum cælum esset, an innumerabilia. Quid ad te? At hercule cena numquid ad te? ibi præsertim: Sic igitur vivitur: quotidie aliquid legitur, aut scribitur: dein, ne amicis nihil tribuamus, epulamur unà non modò non contra legem, si ulla nunc lex est, sed etiam intra legem, & quidem aliquantò, quare nihil est, quòd adventum nostrum extimescas. Non multi cibi hospitem accipies, multi joci. Vale.

M. TUL.

1. Quam contriveram legendo] Vulgò contriveram: sed illud habent Pall. duo, totidem Guelmiani, Victorii editio. Paulo post scripti, sed scribuntur aliis ut eorum, ut spero, brevi tempore, ex Pall. duobus, Peckio excerptis, ac Vaticanis, editione primaria ac Victorii. cum editum sit: eorum, & ut spero, brevi. Nunc. Porro ponè sequentium verborum mentione, Guelmianus emendabat Cæsam lib. vi. Bell. Gall. Senones ad imperandum non venire. vulgo; imperatum. Horat. invitans ad cenam: Sin melius quid habes accersere vel imperium ser.

2. Miraris tam exhilaratam esse servitum nostram.] Nullo modo hanc lectionem sollicitandam esse ante Lamb. admonuit P. Vict. quam quoque tenent Pall. duo, præca editio. Ex Clericano profert Lamb. sententiam nostram, sed æque glossa est ut vulgata servitum post statim scripti ex Pall. itidem duobus, totidem Guelmianis, Vaticanis, editioneque adeo Victoriana; aut possem vivere, si in litteris viverem? cum languidissimè excusum feratur: haud possem vivere nisi in litteris viverem.

3. Habeo, inquit; non habeo à Laida.] Recidi illud Laida ex duobus Pall. Guelmianis quatuor, editione primaria & Victor. Vaticanis excerpta plura decurrant; habeo, inquit: non habeo. Græcè: quod mihi majorem in modum placet; eò magis, quum præceteris, habere eum Laida: quæ verba alias haberi jubebat pro glossa Gruterianis non ferretur; & illa:

medum senem: sed ne nunc senem ut edidi habent Pall. Gruterianus, tres Guelmiani, editio prima & Victorii.

4. Qui etiam in philosophum irriseris.] Eleganter quam non usitate, ita & Pall. Vaticanus, Vict. editio, quod, ut dixi, erat rarius, statim homines perfricte & imperite frontis, præpositionem sustulerunt, in.

5. Si quis quicquam quæret, dixisset, cenam te quære à mane dixeris.] Sic singulis apicibus optimus codex Palat. sextus, quem admodum ex suis eruit P. Victorius: cuius adductis exemplis addas Hirtium de bello Alexandrino: præsertim cum militer à mane à te sejuncti sub armis steterent. Pal. verò primus: ante ne dixeris: Doctus vir, cum eandem scripturam in v. c. reperisset, conjicis, ante, id est, falsè. Editum est: tam ille, si quis quid quæret, dixisset, cenam te quære à mane dixeris.

6. Ille baro te putabas quæsiturum.] Erhic hunc locum incorruptum custodivit laudatissimus codex Palatinus sextus. eruit primus P. Vict. Ad hunc verò locum notat vir doctus: Rectè Epicureos vocat Barones Cicero, & hic ad Atticum, nam in veteri Gualario, Baro exponitur *Βαρον*, id est, interpretibus Suida & Hesychio, factus simul & effeminatus, quare frustra sunt, qui hic Varro malunt, hæc ille, pessimè editum est; illi vero.

M. TVLLII CICERONIS
EPISTOLARUMAD
FAMILIAREIS,
LIBER DECIMVS,AD
CN. PLANCVM, ET ALIOS.

ARG. Involuitur in Antonii potentiam: Plancum hortatur, ut Rempublicam adjuvet: Agit gratias de Furnio honorifice tractate.

Tabui proficiscens in Græciam: & posteaquam de meo cursu reip. sum voce revocatus, numquam per M. Antonium quietus fui: cujus tanta est, non insolentia (nam id quidem vulgare vitium est) sed immanitas, non modo ut vocem, sed ne vultum quidem liberum possit ferre cuiusquam. Itaque mihi maximæ curæ est, non de mea quidem vita, cui satisfeci, vel ætate, vel factis, vel (si quid etiam hoc ad rem pertinet) gloria: sed me patria sollicitat, in primisque, mi Plance, expectatio consulatus tui: quæ ita longa est, ut optandum sit, et ut possimus ad id reip. spiritum ducere. Quæ potest enim spes esse in ea rep. in qua hominis impotentissimi, atque intemperatissimi armis oppressa sunt omnia? & in qua nec senatus, nec populus vim habet ullam? nec leges ullæ sunt, nec judicia, nec omnino simulacrum aliquod, ac vestigium civitatis? Sed quum acta omnia mitti ad te arbitrabar: nihil erat, quod singulis de rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem à tua pueritia susceptum non servavi solum, sed etiam auxi: monere te, atque hortari, ut in temp. omni cogitatione cura que incumberes. Quæ si ad tuum tempus perducitur: facilis gubernatio est. ut perducatur autem, magnæ cum diligentia est, tum fortunæ. Sed & te aliquantò antè (ut spero) habebimus, & præterquam quòd reip. consulere debemus, tamen tuæ dignitati ita favemus, ut omne nostrum consilium, studium, officium, operam, laborem, diligentiam, ad amplitudinem tuam conferamus. Ita facillimè & reip. quæ mihi carissima est, & amicicia nostræ, quam sanctissimè nobis colendam puto, me intelligo satisfacturum. Furnium nostrum tanti à te fieri, quantum ipsius humanitas, & dignitas postulat, nec miror, & gaudeo: teque hoc existimare volo, quidquid in eum iudicii, officiique contuleris, id ita me accipere, ut in me ipsum te putem contulisse.

ARG. Excusat se quòd in senatum non venit, augendi illius honoris gratia: officium autem in aliis omnibus pollicetur.

CICERO PLANCO S.

MEVM studium honoris tuo pro necessitudine nostræ non defuisset, si aut tutò in senatum, aut honestè

venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de rep. sentiens verari potest in summa impunitate gladiorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de rep. dicere, ubi me & melius, & propius audiant armati, quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis. ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, umquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In iis autem rebus, quæ nihilominus, ut ego absum, confici possunt: peto à te, ut me rationem habere velis & salutis, & dignitatis meæ.

ARG. Hortatur ad Rempublicam tuendam.

CICERO PLANCO S. D.

CUM ipsum Furnium per se vidi libentissimè, tum hoc libentius, quod illum audiens, te videbar audire. Nam & in te militari virtutem, & in administranda provincia iustitiam, & in omni genere prudentiam mihi tuam exposuit, & præterea mihi non ignotam in consuetudine, & familiaritate suavitatem tuam adjunxit: præterea summam erga se liberalitatem. Quæ omnia mihi jucunda, hoc extremum etiam gratum fuit. Ego, Plance, necessitudinem constitutam habui cum domo vestra, antè aliquantò, quam tu natus es: amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua: confirmata jam ætate, familiaritatem cum studio meo, tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faveo dignitati tuæ: quam mihi tecum statuo esse communem. Omnia summa consecutus es, VIRTUTE DVCE, COMITE FORTVNA: eaque es adeptus adolescens, multis invidentibus, quos ingenio, industriaque fregisti. Nunc me amantiissimum tui, nemini concedentem, qui tibi ventustate necessitudinis potior possit esse, si audies, omnem tibi reliquæ vitæ dignitatem ex optimo reip. statu acquires. Scis profectò, (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus, cum homines existimarent, te nimis servire temporibus: quod ego quoque existimarem: te, si ea, quæ patiebare, probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem,

Ccc

quid

1. Vt p[er]cipiatur ad id, Reip. spiritum ducere. Vulgo: ad id tempus. Sed et tempus ut glossam eieci, sollicitatus auctoritate optimi codicis Palatini sexti, quicum fuerit unus ex Guelmianis. nemo mihi puto inde traheret. Paulò post quoque scripti: sed quum illa omnia mitti ad te arbitrabar: quandoquidem esset in Pal. sexto quia, in codicibus aliis quoniam solemini mutatione. Illud miror, Victorium editidic: sed quum quoniam illa omnia mitti, vulgo quoad.

2. Te p[er] ea, que patiebare, probare etiam arbitrarer. Rectè sic Pal. Hit-

corplanus, editio prisca ac Victorii. Intricatus editiones, si ut ea, que patiebare, probasse etiam arbitraret. Mox scripti: pro: ut annis rep. devesceta: que scriptura est in Pal. sexto, editione Vict. Pal. vero primus, editio vetusta; sextus ad exteriorem oram, duo Guelmiani deserta. Editiones diversæ. Terum post, ex duobus Palatinis, Hittorpiano, editione Victorii atque antiqua excudendum iussit; quam quo te arbitraret minus et præcipua mea egerit.

quid sentire, te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est. omnium rerum tuum iudicium est, idque liberum. Consul es designatus, optima aetate, summa eloquentia, maxima orbitate reip. virorum talium. Incumbes, per deos immortales, in eam curam, & cogitationem, quae tibi summam dignitatem, & gloriam afferat. Unus autem est, hoc praesertim tempore, per tot annos rep. devexata, reip. bene gerendae cursus ad gloriam. Haec amore magis impulsus scribenda ad te putavi, quam quod arbitraber te monitis, & praecipis egere. Sciebam enim, ex iisdem te haec haurire fontibus, ex quibus ipse haurerem. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putavi: ut potius amorem tibi ostenderem meum, quam ostentarem prudentiam. Interca, quae ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor, studiosè, diligenterque curabo.

¶ ARG. Respondet epistola superiori.

PLANCUS CICERONI.

GRATISSIMAE mihi tuae litterae fuerunt, quas ex Furnii sermone te scripsisse animadverto. Ego autem praeteriti temporis excusationem affero, quod te profectum audieram: nec multò antè redisse scivi, quam ex epistola tua cognovi. Nullum enim in te officium, ne minimum quidem, sine maxima culpa videor posse praeterire. in quo tuendo habeo causas plurimas, vel paterna necessitudine, vel mea à puertitia observantia, vel tui erga me mutui amoris. Quare, mi Cicero, quod mea, tuaque patitur aetas, persuadeat tibi, te unum esse, in quo ego colendo patriam mihi constituerem iustitiam. Omnia igitur tua consilia mihi non magis prudentiae plena, quae summa est, videntur, quam fidelitatis, quam ego ex mea conscientia memor. Quare si aut aliter sentirem, certè admonitio tua me reprimere: aut, si dubitarem, hortatio impelleret possit, ut id sequeretur, quod tu optimum putares. Nunc verò quid est, quod me in aliam partem trahere possit? Quaecumque in me bona sunt, aut fortunae beneficio tributa, aut meo labore parata, etsi à te propter amorem carius sunt aestimata: tamen vel inimicissimi iudicio tanta sunt, ut praeter bonam famam, nihil desiderare videantur. Quare hoc unum tibi persuadeo: quantam vitibus eniti, consilio providere, auctoritate movere potuero, hoc omne reip. semper futurum. Non est ignotus mihi sensus tuus: neque, si facultas operabilis mihi quidem, tui praesentis esset, usquam à tuis consiliis discreparem: nec nunc committam, ut illum meum factum reprehendere iure possis. Sum in expectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in urbe mense Januario geratur, ut sciam. Interim maximam hic sollicitudinem, curamque sustineo, ne inter aliena vitia tuae gentes nostra mala suam putent occasionem. Quod si proinde, ut ipse mereor, mihi successerit: certè & tibi, cui maxime cupio, & omnibus viris bonis satisfaciam. Fac valeas, meque mutuo diligas.

¶ ARG. Hortatur Plancum ad tuendam Rempublicam.

CICERO PLANCO S.

BINAS à te accepi litteras eodem exemplor, quod ipsum Bargumacho mihi fuit diligentiae tuae. Intellexi enim te laborare, & ut ad me mihi expectatissima litterae perferrentur. Ex quibus cepi fructum duplicem, mihi in comparatione difficilem ad iudicandum, amoremne erga me tuum, an animum in reip. piuris estimandum putarem. EST OMNINO patriae caritas, meo quidem iudicio,

maximae sed amor, voluntatisque conjunctio plus certe habet suavitatis. Itaque commemoratio tua paterna necessitudinis, benivolentiaeque ejus, quam erga me à puertitia contulisses, ceterarumque rerum, quae ad eam sententiam pertinebant, à incredibilem mihi laetitiam attulerunt. Rursus declaratio animi tui, quem haberes de rep. quemque habiturus esses, mihi erat jucundissima. eoque major erat haec laetitia, quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed planè etiam oro, quod feceris his litteris, quibus tu humanissime respondisti, ut totamente omnique animi impetu in reip. incumbas. Nihil est, quod tibi majori fructui, gloriaeque esse possit: NEQ. QUID QUAM EX OMNIBUS REBUS HUMANIS EST. PRAECLARIUS, AUT PRAESTANTIVS, QUAM DE RE. BENE MERERI. Adhuc enim paritur tua lumina humanitas, & sapientia, me, quod sentiam, liberè dicere. Fortuna suffragante videris res maximas consecutus: quod quamquam sine virtute non potuisses: tamen ex maxima parte, ea, quae es adeptus, fortunae, temporibusque tribuuntur. His temporibus difficillimis reip. quidquid subveneris, id erit totum, & proprium tuum. Incredibile est omnium civium, latroibus exceptis, odium in Antonium. Magna spes in te, & in tuo exercitu magna expectatio. Cujus, per deos, gratia, gloriaeque cave tempus amittas. Sic monco, ut filium: sic faveo, ut mihi: sic hortor, ut & pro patria, & amicissimum.

¶ ARG. Improbatur consilium Planci: pacem armis, non pacatione quaerendam ait.

CICERO PLANCO:

QUA locutus est Furnius noster de animo tuo in reip. Quae gratissima fuerunt senatui, populoque Rom. probatissima. quae autem recitatae litterae sunt in senatu, nequaquam consentire cum Furnii oratione visa sunt. Pacis enim auctor eras, cum collega tuus, vir clarissimus, à fecidissimis latronibus obsideretur: qui aut postitis armis pacem petere debent: aut si pugnantem eam postulant, victoria pacem, non pacatione paranda tanta sunt, ut praeter bonam Lepidi, vel tuae, quam in partem accepta sint, ex viro optimo, fratre tuo, & ex C. Furnio poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas, ut, quamquam nec tibi ipsi consilium desisset, & fratris, Furniique benivolentia, fidelisque prudentia tibi praesto esset futura, vellem tamen me quoque auctoritatis, pro plurimis nostris necessitudinibus, praecipuum ad te aliquod pervenire. Crede igitur mihi Plance, omnino, quos adhuc gradus dignitatis consecutus sis (es autem adeptus amplissimos, eos honorum vocabula habituros, non dignitatis insignia, nisi te cum libertate populi Rom. & cum senatus auctoritate conjunxeris. Sejungente, quae, aliquando ab iis, cum quibus te non tuum iudicium, sed temporum vincula conjunxerunt. Complures in perturbatione reipub. consules disti: quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo exstitit in reip. consularis. Talem igitur te esse oportet, qui primum se ab impiorum civium, tui dissimiliorum, societate sejungas: deinde & senatui: bonisque omnibus auctorem, principem, ducem praebas: postremo, ut pacem esse iudices non in armis positis, sed in abjecto armorum, & servitutis metu. Haec si & ages, & senties, tum erit non modo consul, & consularis, sed magnus etiam & consul, & consularis: sin aliter: tua in tuis amplissimis nominibus honorum, non modo dignitas.

1. Ut ad me mihi expectatissima litterae perferrentur. Ita Palatinus primus, Mitroplanus, editio prima ac Victorii: quibus tamen omnibus praepone scripturam Palatinam: ut ad me expectatissima litterae perferrentur, vulgo: ad me tua expectatissima.

2. Ita edibilem mihi laetitiam attulerunt. Ita Palat. primus, Stev. vech. Mitroplanus, editio prima, Victorii. Palatinus sextus, praetulerunt quod non negligendum esse iudico. Lambin. suo more, forte ex obli-

quosissimae libris suis, qui nullibi font legit aeraleras, vulgo attulit. Laneis aliquot interiacentibus, Palatinus primus, Stev. atque impressio prima scribunt: quod tibi majoris fructus gloriaeque esse possit. In fine Epistolae Palatinus primus, tres Gulielmo consuli mss. sic vertit, ut & proprium & amicissimum, quemadmodum quoque est in editionum primaria: ad cuius oram hanc sectionem adproxat Egnatius: Sic vertit: ut & pro patria propriumque & amicissimum.

ignitas nulla erit, sed erit summa deformitas. Hæc, impulsus benivolentia, scripsi paulo severius: quæ tu in expectando in ea ratione, quæ te digna est, vera esse cognosces. D XIII. Kal. Aprilis.

ARG. Brevitatem epistola excusat, & cur serius suum in Rempublicam studium patefecerit: Commendat dignitatem suam.

PLANCUS CICERONI.

7 **P**LVRA tibi de meis consiliis scriberem, rationemque omnium redderem verbosius, quæ & tua exhortatione excepti, & mea affirmatione tibi recepi, (non minus enim à te probati, quam diligere semper volui; nec te magis in culpa defensores mihi paravi, quam prædicatores meritum meorum esse volui) sed brevior me dux res faciunt: una, quod publicis litteris omnia sum persecutus: altera, quod M. Variidum, equitem Roman. familiarem meum, ipsum ad te transire iussi, ex quo omnia cognoscere posses. Non, mediis fidius, mediocri dolore afficiebar, cum alii occupare possessionem laudis viderentur: sed usque mihi temperavi, dum perducerem eo rem, ut dignum aliquid & consilium meo, & vestra expectatione efficerem. Quod spero, si me fortuna non fecerit, me consecuturum: ut maximo præsidio reipub. nos fuisset, & nunc sentiant homines, & in posterum memoria teneant. A te peto, ut dignitati meæ suffrageris: & quarum rerum spe ad laudem me vocasti, harum fructu in reliquum facias alacriorem. Non minus posse te, quam velle, exploratum mihi est. Fac valeas, meque tuum diligas.

ARG. Defensorem se libertatis profectus, tamen se id seorsum fecerit, & causas habuerit. De exercitu suo & Republicæ statu significat.

PLANCUS IMP. CONS. DES. S. D. COSS. PR. TRIB. PLEB. SEN. POP. PL. Q. R.

8 **S**I cui forte videor diutius & hominum expectationem, & spem reipub. de mea voluntate tenuisse suspensam: huic prius excusandum me esse arbitror, quam de insequenti officio quidquam ulli pollicendum. Non enim præteritam culpam videri volo redemisse: sed optimæ mentis cogitata jampridem, maturò tempore enuntiare. Non me præteribam, in tanta sollicitudine hominum, & tam perturbato statu civitatis, fructuosissimam esse professionem bonæ voluntatis: magnoque honores ex ea te compluteis consecutus videbam. Sed, cum in eum casum me fortuna demississet, ut aut celeriter pollicendum, magna in spe ad proficiendum impedimenta opponerem: aut, si in eo mihi temperavisset, majores occasiones ad optulandum haberem: expeditius iter communis salutis, quam meæ laudis, esse volui. Nam quis in ea fortuna, quæ mea est, & ab ea vita, quem in me cognitam hominibus arbitror, & cum ea spe, quam in manibus habeo, aut sordidum quidquam pati, aut perniciosum concupiscere potest? Sed aliquantum nobis temporis, & magni laboris, & multa impensæ opus fuerunt, ut quæ reip. bonisque omnibus polliceremur, exitu præstaremus: neque ad auxilium patriæ nudi cum bona voluntate, sed cum facultatibus accederemus. Confirmandus erat exercitus nobis, magnis sæpe præmiis sollicitatus, ut ab reipub. potius moderata, quam ab uno infinita speraret. Confirmandæ complures civitates, quæ superiore anno largitionibus, concessionibusque præmio-

rum erant obligatæ: ut & illa vana putarent, & eadem melioribus auctoribus petenda existimarent. Elicendæ etiam voluntates reliquorum, qui finitimis provincis exercitiis; præfuerunt: ut potius cum pluribus societatem defendendæ libertatis iniremus, quam cum paucioribus a funestam orbi terrarum victoriam partiremur. Munendi verò nosmetipsi fuimus, aucto exercitu, auxiliisque multiplicatis: ut, cum præferremus sensus aperte, tum etiam, inivis quibusdam, sciri, quid defensus essemus, non esset periculosum. Ita numquam dissitebor, multa me, ut ad effectum horum consiliorum pervenirem, & simulasse invitum, & dissimulasse cum dolore: quod præmatura denuntiatio boni civis imparati, quam periculosa esset, ex casu collegæ videbam. Quo nomine etiam C. Furnio legato, viro forti atque strenuo, plura etiam verbo, quam scriptura, mandata dedimus: ut & tectius ad vos perferrentur, & nos essemus tutiores: quibusque rebus & communem salutem muniti, & nos armari conveniret, præcepimus. Ex quo intelligi potest, curam reip. summæ defendendæ jampridem apud nos excubare. Nunc, cum deum benignitate ab omni re sumus paratiores, non solum bene sperare de nobis homines, sed exploratè judicare volumus. Legiones habeo v. sub signis, & sua fide, virtuteque reipub. conjunctissimas, & nostra liberalitate nobis obsequentis. Provinciam, omnium civitatum consensu, paratissimam & summa contentione ad officia certantem: equitatus, auxiliorumque tantas copias, quantas hæc gentes ad defendendam suam salutem, libertatemque conficere possunt. Ipse ita sum animo paratus, vel provinciam tueri, vel ire quò reipub. vocet, vel tradere exercitum, auxilia, provinciamque: ut vel omnem impetum belli in me convertere non recusem, si modò meo casu aut confirmare patriæ salutem, aut periculum possim morari. Hæc si jam expeditis omnibus rebus, tranquilloque statu civitatis polliceor: in damno meæ laudis, reip. commodo lætabor, sin ad societatem integerrimorum & maximorum periculorum accedam: consilia mea æquis iudiciis ab obtrectatione invidiorum defendenda commendo. Mihi quidem ipsi fructus meritum meorum in reip. incolumitate satis magnus est paratus. Eos verò, qui meam auctoritatem, & multò magis vestram fidem secuti, nec ulla spe decipi, nec ullo metu terri potuerunt, ut commendatos vobis habeatis, petendum videtur.

ARG. De studio erga Rempublicam: de dignitate suam quæ egerit, quæ adurisset, qualem exercitum ducat, significat.

PLANCUS CICERONI, S.

Nihil me tibi temerè, aut te ceteris de me frustra recepisse lætor. Certè hoc majus habes testimonium amoris mei, quo maturius tibi, quam ceteris, consilia mea volui esse nota. In dies verò meritum meorum fieri accessiones, & prævidere te spero: cognitum magis recipio. Quod ad me attinet, mi Cicero (ita ab imminentibus malis reipub. me adjuvante liberetur) sic honores, præmiaque vestra suspicio, conferenda certè cum immortalitate, ut sine his nihil de meo studio, perseverantiaque sim remissurus. Nisi in multitudine optimorum civium impetus animi mei fuerit singularis, & opera præcipua: nihil ad meam dignitatem accedere velo suffragatione vestra. Concupisco

Ccc 2 autem

1. Sed aliquantum nobis temporis & magni laboris, & multa impensæ opus fuerunt. Vulgo correxerunt, opus fuit: puto quia eos non obvia statim offendunt & ad remerè mutandum præcipies agunt. Ita habet Palat. primus, sextus, Variianus, tres Gullelmiani: & Hieronimus. Lambinus quoque hic tacere potuisset: immo quantum homo temerarius est! post statim ex Pall. quatuor Gul. editione principe, scripsi, Elicendæ, non ut vulgatus, elicendæ.

2. Præmiis tibi præteram videram partem. Ita Palatinus sextus, Hieronimus, Victorii editio. Palatinus verò primus, Stevæchianus,

editio princeps, partem, unde Gullelmus, fortè, partem: sed nihil opus ad hanc nostram, vulgo, partem ex glossa: alii partem, quod probat Lambinus, habeat tibi.

3. Prævidere te spero. Non video, quid hic agat vulgatum prævidere nostram & res & quatuor mss. Palatinus, primus, sextus, Hieronimus, Stevæchianus, præca editio. In his epistolæ delevi verbum scripsisse in his antibus illud Palatinus, Stevæchiano, Hieronimo, Vaticano, & Victoriana editione.

autem nihil mihi: contra quod ipse pugno, & temporis, & rei te moderatorem, facile patior esse. Nihil aut sero, aut exiguo à patria civi tributum potest videri. Exercitum ad sextum Kal. Majas Rhodanum trajeci: magnis itineribus. Vienna equites mille via brevioris præmisi. Ipsæ, si ab Lepido non impediatur, celeritate satisfaciam: si autem itineri meo se opposuerit, ad tempus consilium capiam. Copias adduco & numero, & genere, & fidelitate firmissimas. Te, ut diligas me, si mutuo te facturum scis, rogo. Vale.

ARG. Cohoritur ad rem publicam adjuvandam.
CICERO PLANCO.

ETS I satis ex Furnio nostro cognoram, quæ tua voluntas, quod consilium de reipub. esset: tamen, tuis literis lectis, liquidius de toto sensu tuo judicavi. Quamobrem, quamquam in uno prælio omnis fortuna reipub. discepat: quod quidem, cum hæc legeres, jam decretum arbitraber fore: tamen ipsa fama, quæ de tua voluntate percrebruit, magnam es laudem consecutus. Itaque si consulem Romæ habuissemus, declaratum esset ab senatu cum tuis magnis honoribus, quam gratus esset conatus, & apparatus tuus. Cujus rei non modo non præterit tempus, sed ne maturum quidem etiam nunc, meo quidem iudicio, fuit. IS ENIM DENIQUE HONOS MIHI VIDERI SOLET, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris defertur, & datur. Quare, si modo aliqua reipub. in qua honos elucere possit, omnibus, mihi crede, amplissimis honoribus abundabis. IS AVTEM QVI VERE APPELLARI POTEST HONOS, non invitamentam ad tempus, sed perpetuam virtutis est præmium. Quamobrem, mi Plance, incumbere toto pectore ad laudem: subveni patriæ: optulari collegæ: omnium gentium consensum, & incredibilem conspirationem adjuva. Me tuorum consiliorum adiutorem, dignitatis fautorem, omnibus in rebus tibi amicissimum, fidelissimumque, cognosces. Ad eas enim causas, quibus inter nos amore sumus, officii, vetustate conjuncti, patriæ caritas accessit: eaq; efficit, ut tuam vitam antefeream meæ. III. Kalendas Aprilis.

ARG. Cicero officia sibi grata esse commemorat: Studium in Republicam pollicetur.

PLANCUS CICERONI.

IMMORTALES ago tibi gratias, agamque dum vivam. Nam reiaturum me, assistere non possum. Tantis enim tuis officiis non video mi respondere posse: nisi forte (ut tu gravissimè, disertissimeque scripsisti) ita sensurus es, ut me referre gratiam putes, cum memoria tenebo. Si de filii tui dignitate esset actum, amabilis certe nihil facere potuisset. Prima tuæ sententiæ infinitis cum numeribus: posteriores, ad tempus, arbitriumque amicorum meorum compositæ: oratio assidua, & perpetua de me jurgia cum obrectatoribus propter me, notissima mihi sunt, non mediocriter adhibenda mihi est cura, ut reipub. me civem dignum tuis laudibus præstem: in amicitia tua memorem, atque gratum. Quod reliquum est, tuum munus tuere: & me, si, quem esse voluisti, eum exitu, rebusque cognosces, defende, ac suscipe. Cum Rhodanum copias trajecissem, fratremque cum tribus milibus equitum præmisissem, ipse iter ad Mutinam dirigere: in itinere, de prælio facto, Brutoque, & Mutina obsidione liberatis, audivi. Animadverti, nullum alium receptum Antonium, reliquaque, quæ cum eo essent, habere, nisi in his parti-

bus: duasque ei spes esse propositas: unam Lepidi ipsius, alteram exercitus. Quod quædam pars exercitus novum minus furiosa est, quam qui cum Antonio fuerunt, equitatum gavocavi. Iste in Allobrogibus constitit, ut proinde ad omnia paratus essem, ac res moneret. Si nudus hæc se Antonius conferret: facile mi videor per me suslinere posse, remque publicam ex vestra sententia administrare, quamvis ab exercitu Lepidi recipiatur. Si vero copiarum aliquid secum adducet: & si decima legio veterana, quæ nostra opera revocata cum reliquis est, ad eundem furorem redierit: tamen, ne quid detrimenti fiat, dabitur opera à me: idque me præstaturum spero, dum istinc copias trajeciantur, conjunctaque nobiscum facilius perditos opprimant. Hoc tibi pondeo, mi Cicero, neque animum, nec diligentiam mihi defuturam. Cupio mehercules nullam residuam sollicitudinem esse. Sed si fuerit, nec animo, nec benivolentia, nec patientia cujusquam, pro vobis cedam. De quidem ego optem, ut etiam Lepidum ad hujus rei societatem incitem: omniaque ei obsequia polliceor, si modo temp. respicere volet. Utor in hac re adiutoribus, interpretibusque, fratre meo, & Laterense, & Furnio nostro. Non me impediunt privata offensiones, quo minus pro reipub. salute, etiam cum inimicissimo consentiam. Quod si nihil proficere, nihilominus maximo sum animo: & majore fortasse cum mea gloria vobis satisfaciam. Fac valens, meque mutuo diligas.

ARG. Litteras Planci Senatui gratissimas fuisse: ad recuperandam Republicam libertatem hortatur.

CICERO PLANCO.

ETS I reipub. causa maxime gaudere debeo, tantum ei te prælidit, tantum opis attulisse extremis patre temporibus: tamen ita te victorem complectar, rep. recuperata, ut magnam partem mihi latitiæ tua dignitas afferat, quam & esse jam, & futuram amplissimam intelligo. Cave enim putes ulla unquam litteras graviores, quam tuas, in senatu esse recitatas. Idq; contigit cum meritorum tuorum in reipub. eximia quadam magnitudine, tum verborum, sententiarumque gravitate. Quod mihi quidem minime novum, qui & te nossem, & tuorum 2 litterarum ad me missarum promissa meminissem, & haberem à Furnio nostro tua penitus consilia cognita, sed senatui majora visa sunt, quam erant expectata: non quod unquam de tua voluntate dubitasset: sed nec, quantum facere posses, nec quoad progredi velles, exploratum satis habebat. Itaque cum ad v. idus Aprilis, manè mihi tuas litteras M. Varisidius reddidisset, easque legissem: incredibili gaudio sum elatus: cumque magna multitudo, optimorum virorum, & civium me domo deduceret, feci continuo omne participes meæ voluptatis. Interim ad me venit Munatius noster, & ut consuleret: at ego ei litteras tuas: nihil dum enim sciebat, nam ad me primum Varisidius: idq; sibi à te mandatum esse dicebat. Paulo post idem mihi Munatius eas litteras legendas dedit, quas ipsi miserat, quas & eas publicè placuit, ut statim ad Cornutum prætorem urbis litteras deferremus: qui, quod consules aberant, consulare munus sustinebat more majorum. Senatus est continuo convocatus, frequensque convenit propter famam, atque expectationem tuarum litterarum. Recitatis litteris, oblata religio Cornuto est, pullatorum admonitu, non satis diligenter cum auspiciis operam dedisse. Idque à nostro collegio

1. Si autem itineri meo se opposuerit. Elephantissima lectio usurpata Victorio, & ex Vaticano codice eruta. Vulgo: si autem in itinere meo opposuerit. in fine epistolæ editi: si nonne se fallarum scis ex Palatinis, Vaticanis excerptis, editione principæ Victoriana. Alias visitur: si nonne me fallarum id scis.

2. Litterarum ad me missarum promissa meminissim. Tenentur hæc contra Rhodiginum & Victorios, & duo Palatini, optimi codices. Et mihi nullo modo videtur aliquid mutandum. Primogenita tamen editio, præmissa, & Stevvechianus codex: præmissa meminissim: quæ addidit, non ut Rhodiginum, quem novissimus irrisivum emendationum & explicationum: cœcum omnia iura confundentem, adjuvemus: sed ut diversitatem hæc à libris esse constaret, quam in suis non inven-

rat post Politanum doctissimus Heurricus suæ. Paullo post duo Palatini, prima editio, Peckio excerptas Stevve senatui majora visa sunt quam erant spectata, ut epistola 14. Pall. duo Gullelmis: eundem spectabat jam suas litteras.

3. De consuetudine: at ego si litteras tuas: nihil dum, &c. Ita Pall. Stevvech. Hicorp. præfata editio. Vulgo: ut consueverat, & ego si litteras tuas dedi. paullo item post ex Patatino sexto ex Hicorpiano editio: quas ipsi miserat, quas publicè licet publicetur: & eas quas publicè. Delevi eundem ex eisdem libris 20 nobis. Iterum mox libentius legemur: ex duobus Gullelmianis: senatus mox consueverat, frequens convenit, & civis velleis nihil.

collegio comprobatur est. Itaque res dilata est in posterum. Eo autem die magna mihi pro tua dignitate contentio cum Servilio: qui cum gratia effecisset, ut sua sententia prima pronuntiaretur, frequens eum senatus reliquit & in alia omnia discessit: meaque sententia, quae secunda pronuntiata erat, cum frequenter assentiretur senatus, rogatu Servilii P. Titius intercessit. Res in posterum dilata. Venit paratus Servilius, Jovi ipsi iniquus: cujus in templo res agebatur. Hunc quemadmodum fregetim, quantaque contentione Titium intercessorem abjecerim: ex aliorum te litteris malo cognoscere. Unum hoc ex meis: senatus gravior, constantior, amicioz tuis laudibus esse non potuit, quam tum fuit. Nec verò tibi senatus amicioz, quam cuncta civitas. Mirabiliter enim populus R. universus, & omnium generum, ordinumque consensus ad liberandam remp. conspiravit. Perge igitur, ut agis, nomenque tuum commenda immortalitati: atque haec omnia, *QUAE HABENT speciem gloriae, collecta inimicissimis splendore insignibus contemne, i breviam, fucata, caduca existima. VERVM DECVS in virtute positum est, quae maximè illustratur magnis in remp. meritis. Eam facultatem habes maximam, quam quum complexus es, & tenes, perface, ut ne minus resp. tibi, quam tu resp. debeas. Me tua dignitas non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognoscet. Id cum resp. quae mihi vita est mea carior, tum nostrae necessitudini debere me iudico. Atque in his curis, quas contuli ad dignitatem tuam, cepi magnam voluptatem, quòd bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam, & fidem, magis etiam perspexi in ejus incredibili erga te benivolentia, & diligentia. 111. idus Aprileis.*

ARG. Scribit de Senatus consilio, in sententiam Planci facta: Hortatur, ut reliquias belli Antoniani conficiat.

CICERO PLANCO.

13 **U**T primum potestas data est augendi dignitatis tuae, nihil praetermissi in te ornando, quod positum est aut in praemio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatus consulto poteris cognoscere. ita enim est per scriptum, ut à me de scripto dicta sententia est: quam senatus frequens sequutus est summo studio, magnoque consensu. Ego quamquam ex tuis litteris, quas mihi misisti, perspexeram te magis iudicio bonorum, quam insignibus gloriae delectari: tamen considerandum existimavi, etiam si tu nihil postulares, quantum tibi à repub. deberetur. Tu contexas extrema cum primis. Qui enim M. Antonium opprèsserit, is bellum consecerit. Itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem sed Ulyssè appellavit *2 πολίπορον*.

ARG. Laudat Plancum quòd celeri auxilio Brutum collegam adjuverit. Hortatur ut belli reliquias extinguat.

CICERO PLANCO, S.

14 **O** GRATIAM famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis. Atque etiam hostibus fuis, spes omnis in te est. Fugisse enim ex praecio Mutinensi dicantur notissimi latronum duces. EST AVTEM non minus gratum extrema delere, quam prima depellere. Equidem spectabam jam tuas litteras, idque cum multis sperabamque etiam, Lepidum reipub. temporibus admonitum, tecum & reipub. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbere, mi Plance, ut ne quae scintilla teterzimi belli relinqueretur, quod si egit factum: & remp. divino beneficio affeceris, & ipse aeternam gloriam consequere D. III. Non. Maj.

ARG. Quid egeris & quid agas in Antonio opprimendo, exponit.

PLANCUS CICERONI.

His litteris scriptis, quae postea accidissent, scire te, ad rempub. putavi pertinere. Sedulitas mea, (ut spero) & mihi, & reipub. tulit fructum. Namque assiduis interuentis cum Lepido egi, ut, ommissa omni contentione, reconciliataque voluntate nostra, communi consilio reipub. succurreret: se, liberos, urbemque pluris, quam unum perditum, abjectumque latronem putaret: obsequioque meo, si ita faceret, ad omnes res abuteretur. Profeci itaque per Laterensem internuntium, fidem mihi dedit, se Antonium, si prohibere provincia sua non potuisset, bello persecuturum: me, ut venirem, copiasque conjungerem, rogavit: eoque magis, quòd & Antonium ab equitatu firmus esse dicebatur, & Lepidus ne mediocrem quidem equitatum habebat. Nam etiam ex paucitate ejus, non multis ante diebus, decem, qui optimi fuerant, ad me transferunt. Quibus rebus ego cognitis, cunctatus non sum in cursu bonorum consiliorum: Lepidum adjuvandum putavi. Adventus meus quid profecturus esset, vidit vel quòd equitatu meo persequi, atque opprimere equitatum ejus possem: vel quòd exercitus Lepidi eam partem, quae corrupta est, & ab repub. alienata, & corrigere, & coercere praesentia mei exercitus possem. Itaque in Iliara, flumine maximo, quod in sinibus est Allobrogum, ponte uno die factò, exercitum ad quartum idus Maji traduxi. Cum verò mihi nuntiatum esset, L. Antonium praemissum cum equitibus, & cohortibus ad Forum Julii venisse: fratrem cum equitum quatuor millibus, ut occurreret ei, misi ad v. idus Maji. Ipse maximis itineribus cum quatuor legionibus expeditis, & reliquo equitatu subsecutus. Si nos mediocri modo fortuna reipub. adjuverit: & audaciae perditorum, & nostrae sollicitudinis hic finem reperiemus. Quòd si latro, praecognito nostro adventu, rursus in Italiam se recipere coeperit, Bruti erit officium, occurrere ei: cui scio nec consilium, nec animum defuturum. Ego tamen, si id acciderit, fratrem cum equitatu mittam, qui sequatur, Italiam à vastatione defendat. Fac valeas, meque mutuo diligas.

ARG. Gratissimas senatus fuisse Planci litteras: Eam se sententiam in Senatu dixisse pro Planco, cui omnes assenserint: Monet, ut in subitò suo consilio utatur, & ne senatus sententiam expellet.

CICERO PLANCO.

N I H I L post hominum memoriam gloriosius, nihil gratius, ne tempore quidem ipso opportunius accidere vidi, quam tuas, Plance, litteras. Reddite sunt enim frequenti senatu Cornuto, cum is frigidus sanè, & inconstans recitasset litteras Lepidi sub eas statim recitate sunt tuae, non sine magnis quidem clamoribus. Cum rebus enim ipsis essent & studiis, beneficiisque in rempub. gratissimae; 3 tum erant gravissimis verbis, & sententiis. Flagitare senatus institit Cornutum, ut referret statim de tuis litteris. Ille se considerare velle. Cum ei magnum convicium fieret cuncto à senatu: quinque tribuni plebei retulerunt. Servilius rogatus, rem distulit. ego eam sententiam dixi, cui sunt assensu ad unum, ea quae fuerit, ex senatus consulto cognoscet. Tu, quamquam consilio non eges, vel abundas potius, tamen hoc animo esse debes, ut nihil huc rejicias: neve in rebus tam subitis, tamque angustis à senatu consilium petendum putes. Ipse tibi sis servatus.

Ccc 3

quocum.

1. *Brevia, fucata, caduca existima.* Elegantiorez mihi gratias agent ob relictum hunc ex Palatino sexto locum: sic enim exsertis litteris syllab. s. conceptum habet. Hittorpi quoque liber fucata agnoscit Palatini verò primus, fugatoria. vulgò, *brevia, fucata & caduca existima.* superius statim edidi ex Pall. duobus, Gubelimanis, editione Victorii, quae habent *speciem gloriae collecta inimicissimis splendore insignibus contemne, i breviam, fucata, caduca existima.* ut arguam lectionem Lambini assentent. ex binis, ut ait, Memorians *collectam ex magnissima.* inferius verò mihi placet Palatini & Stevvechiani scri-

ptura, quum complexus es, tenes, perface.

2. *Πολίπορον.* Vibium eversozem sive vastatorem.

3. *Tum erant gravissimis verbis & sententiis. Flagitare.* Alii *sententia plena.* Lambinus perscripsit pro *plena* sed illud v.ocabali lobdicitium & Ciceronis non esse taceat; rejiciendum tamen aut negligendum non arbitrat. Quid non Tulliana in Tullio: 2. *superum hominis;* Abdicant id certe Pall. Stevvech. Hitt. Varr. atque dudum Victorius. Recet & illud ait vel dicit statim post.

quocumque te ratio reip. ducet, sequare. Cures, ut antè factum aliquid à te egregium audiamus, quàm futurum putavimus. Illud tibi promitto, quicquid à te erit factum, id entatum non modò ut fideliter, sed etiam ut sapienter factum, comprobaturum.

¶ ARG. De statu belli. De fratre à se dimisso.

PLANCUS CICERONI.

17 ANTONIUS Id. Maj. ad Forum Julii cum primis copiis venit. Ventidius bidui spatio abest ab eo. Lepidus ad Forum Voconii castra habet: qui locus à Foro Julii quattuor, & viginti milia passus abest: ibique me expectare constituit, quemadmodum ipse mihi scripsit. Quod si omnia mihi integra & ipse, & fortuna servavit: recipio vobis, celeriter me negotium ex sententia confecturum. Fratrem meum, assiduis laboribus, concursationibusque confectum, graviter se habuisse, antea tibi scripsi: sed tamen, cum primum posse ingredi cepit, non magis sibi, quàm reipub. se convalescere existimans, ad omnia pericula princeps esse non recusabat. Sed ego eum non solum hortatus sum, verum etiam cogi illò proficisci: quod & illa valitudine magis conficere se, quam me juvare posset in castris: & quod acerbissimo interitu consulum repub. nudatam, tali cive pratore in urbanis officiis indigere existimabam. Quod si qui vestrum non probabit, mihi prudentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desiderabam, fecit, ut Apellam ad me mitteret, 1 quo obside, fide illius, & societatis in rep. administranda uterer. Studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Segaviano probavit: quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus. Amicum cum reip. cognosse videor: libenterque ei sum testimonio, & omnibus ero, qui bene merentur. Fac valeas, meque mutuo diligas, dignitatemque meam, si mereor, tuearis, sicut adhuc singulari cum benivolentia fecisti.

¶ ARG. Narrat, quibus ex causis ad Lepidum proficiscatur.

PLANCUS CICERONI.

18 Quid in animo habuerim, cum Lævus, Nervaque discesserunt à me, & ex litteris, quas ei dedi, & ex ipsis cognoscere potuisti, qui omnibus rebus, consiliisque meis interfuerunt. Accidit mihi, quod homini pudenti, & cupido satisfaciendi reipubl. bonisque omnibus accidere solet: ut consilium sequenter periculosum magis, dum me probarem, quàm tutum, quod habere posset obrectationem. Itaque post discessum legatorum, cum binis continuis litteris & Lepidus me, ut venirem, rogaret, & Latrensis multò etiam magis propè implorans obtestaretur: non ullam rem aliam extimescens, quàm eandem, quæ mihi quoque facit timorem, varietatem, atque infidelitatem exercitus ejus: non dubitandum putavi, quin succurrerem, meque communi periculo offerrem. Sciebam enim, & cautius illud erat consilium, expectare me ad Isaram, dum Brutus trajiceret exercitum: & cum collega consentiente, sicut milites faciunt, hostibus obviam ire. Tamen si quid Lepidus bene sentiens, detrimenti cepisset, hoc omne assignatum iri aut pertinacia mea, aut timori videbam, si aut hominem offensum mihi, conjunctum cum repub. non sublevassem: aut ipse à certamine belli tam necessarii me removissem. Itaque potius periclitari volui,

si possem mea presentia & Lepidum tueri, & exercitum facere meliorem, quàm nimis cautus videri. Sollicitiorem certè hominem non suis contractis, neminem puto fuisse. Nam, quæ res nullam habebat dubitationem, si exercitus Lepidi abiret: ea nunc magnam affert sollicitudinem; magnumque habet casum. Mihi enim si contigisset, ut prior occurrerem Antonio, non merchures horam constitisset: tantum ego & mihi confido. & sic percussus illius copias, Ventidiique Mulinis castra despicio. Sed non possum non exhorrescere, si quid intra eum subest vulneris, quod prius nocere potest, quàm sciri, curarique possit. Sed certe nisi uno loco me tenerem, magnum periculum ipse Lepidus, magnam etiam pars exercitus adiret, quæ bene de rep. sentit. Magnam etiam perdit hostes accessionem sibi fecissent, si quas copias à Lepido abstraxissent. Quæ si adventus meus presierit, agam gratias fortunæ, constantiaque meæ, quæ ad hanc periclitantiam excitavit. Itaque ad XII. Kal. Jun. ab Isara castra movi: pontem tamen quem in Isara feceram castellis duobus ad capita positus, reliqui: praesidiaque ibi firma posui, ut vententi Bruto, exercituique ejus sine mora transitus esset paratus. Ipse, ut spero, diebus octo, quibus has litteras dabam, cum Lepidi copiis me conjungam.

¶ ARG. De gratiarum actione Planci. De litteris Planci ad senatum. Plancum hortatur, ut reliquias belle conficiat.

CICERO PLANCO.

19 QUAMQVAM gratiarum actionem à te non desiderabam, cum te re ipsa, atque animo scirem esse gratissimum: tamen (satis enim) fuit ea mihi per jucunda, sic enim vidi, quasi ea, quæ oculis cernuntur, me à te amari. Dices, quid amari? Semper equidem, sed nunquam illustrius. Litteræ tuæ mirabiliter gratae sunt senatui, cum rebus ipsis, quæ erant gravissimæ, & maxime fortissimi animi, summi que consilii: tum etiam gravitate sententiarum, atque verborum. Sed, mi Plance, incumbere, ut bellis extrema perficias, in hoc erit summa & gratia, & gloria. Cupio omnia reipub. causa; sed, merchures, in ea conferenda jam defatigatus non multò plus patriæ faveo, quàm tuæ gloriæ: cuius maximam facultatem tibi dico immortales, ut spero, dedere; quam completere, obsecro. Qui enim Antonium opprulerit, is hoc bellum teterrimum, periculosissimumque confecerit.

¶ ARG. De Lepidi incerta voluntate. Hortatur, ut Antonium opprimas.

CICERO PLANCO.

20 ITA erant omnia, quæ istinc afferbantur, incerta, ut quid ad te scriberem, non occurreret. Modò enim quæ vellemus, de Lepido, modò contrà nuntiabantur. De te tamen fama constans, nec decipi posse, nec vinci: quorum, alterius fortuna partem habet quandam: alterum proprium est prudentia tua. Sed accepi litteras à collega tuo, datas idibus Majis: in quibus erat, te adscripsisse, à Lepido non recipi Antonium. Quod erit certius, si tu ad nos idem scripseris. sed minus audes fortasse propter inanem latitiam litterarum superiorum. 3 Verum, ut errarem, id Plance voluisti (quis enim id effugerit?) sic decipi te non potuisti, quis non videt? Nunc vero etiam jam erroris causa sublata est. Culpa enim illa, BIS AD RVNDEM, vulgari reprehensa proverbio est. Sin ut scripseris ad collegam,

1. Quo obside fide illius & societatis. Ita Palatinus primus. Sextus tantum, fidei, sed cum nota expunctionis elementi i. Miror improbitatem Lambini, qui hoc loco Victorii emendationem verissimam & eruditissimam, quum omnia alia ejusdem visceris suis unguis abstergerit, ignoravit. O litteræ, ô humanitas, sic vos soletis homines immutare! Quid multis? Ita quoque Vaticanæ excerptæ, vulgus imperitiæ suæ volvens obliquavit: fide illius & societate, &c. Mox statim lego ex Victorii editione & Palatino primo: studium mihi suum L. Gellius, de tribus fratribus Segaviano probavit: cum sextus habeat: in ea 14 studium mihi suum L. Gellius à. i. fr. segaviano. Vaticanus: studium mihi L. Gellius. editiones veteres: studium in ea suum L. Gellius de tribus fratribus Segaviano.

2. Si quid intra eum subest vulneris. Delitium quondam suæ Gallia Cl. Puteanus, malebat aliter: jureque præterea carpit Lambinum, paulò ante reponentem: hominem rationibus suis male contractis, planè contra Planci sententiam.

3. Verum, ut errarem, id Plance voluisti. Defendat vulgatum & amplectatur Lambinus: verum ut errares, mi Plance, potuisti: mihi illa potior est, quam reperi in Palatino primo (nam in sexto aliquot harum epistolaram delunt) & Vaticanæ excerptis: quum cum sic in Mediceo incidisset Egnatius, legebat: Verum ut errares id Plance voluisti qui tuum id te fugeres, aut sic decipi te non potuisti qui non videt. Adhuc se sententiam esse ironicum & à contrariis.

Ita se res habet, omni cura liberati sumus: nec tamen erimus prius, quam ita esse tu nos feceris certiores. Mea quidem, ut ad te scripsi scripsi, hæc sententia est: Qui reliquias hujus belli oppresserit, eum totius belli confectorem fore: quem te & opto esse, & confido futurum. Studia mea erga te, quibus certe nulla esse majora poterunt, tibi tam grata esse, quam ego puta vi fore, minime mitior, vehementerque lætor. Quæ quidem tu, si res ista erit, majora, & graviora cognosces. Quarto Kalendas Junias.

ARG. *Lepidum Antonio conjunctum nuntias. Novos copias postulat. Dignitatem suam commendat.*

PLANCUS CICERONI.

21 **P**UDERET me inconstantia rearum litterarum, si non hæc ex aliena levitate penderent. Omnia feci, quare Lepido conjuncto ad temp. defendendam, minore sollicitudine vestra, perditis resisterem. Omnia ei & petenti recepi, & ultro pollicitus sum, scripsi que tibi biduo ante, confidere me, bono Lepido esse usurum, communique consilio bellum administraturum. Credidi chiographis ejus: affirmationi præsentis Laterensis: qui tum apud me erat, reconciliaremque esse Lepido, fidemque haberem, orabat. Non licuit diutius bene de eo sperare. Illud certe cavi, & cavebo, ne mea credulitate reip. summa fallatur. Cum hanc summen, uno die posto effecto, exercitum traduxissem, pro magnitudine rei celeritatem adhibens, quod petierat per litteras ipse, ut maturarem venire: præsto mihi fuit stator ejus cum litteris, quibus, ne venirem, denuntiabat, se posse per se conficere negotium, interea ad hanc expectarem. Iudicabo temerarium meum consilium tibi: nihilominus ire decreram, existimans eum socium gloriæ vitare. Putabam posse me: nec de laude jejuni hominis delibare quidquam: & subesse tamen propinquis locis, ut, si durius aliquid esset, succurrere celeriter possem. Ego non malus homo hoc suspicabar. At Laterensis, vir sanctissimus, suo chiographo mittit mihi litteras, meisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum: in quibus aperte denuntiat, videam, ne fallar, suam fidem solutam esse: reip. ne desum. Exemplar ejus chiographi Titio misi. Ipsa chiographa omnia, & quibus credidi, & ea, quibus fidem non habendam putavi. Lævo Cispio dabo perferenda: qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eo, ut milites ejus, cum Lepido concionaretur, improbi per se, corrupti etiam per eos, qui præsent, Candidos, Rufiniosque, & ceteros, quos, cum opus erit, scietis, conclamarint viri boni, pacem se velle, neque esse cum illis pugnatos, duobus jam consulibus singularibus occisis, tot civibus pro patria amissis, hostibus denique omnibus judicatis, bonisque publicatis: neque hoc aut vindicaret Lepido, aut sanarar. Huc me venire, & duobus exercitibus conjunctis obijcere exercitum fidelissimum, auxilia maxima, principes Galliarum, provinciam cunctam, summam clementiam, & temeritatis esse vidi: mihi que, si ita oppressus essem, remque publicam mecum prodidisset, mortuo non modò honorem, sed misericordiam quoque defuturum. Ita que rediturus sum: nec tanta munera perditis hominibus dari posse sinam. Ut exercitum locis habeam opportunis, provinciam tuear, etiam si ille exercitus desciderit, omnia que integra fervem, dabo operam, quoad exercitus huc summittatis, parique felicitate temp. hic vindicetis. nec depugnare, si occasio tulerit:

nec obideri, si necesse fuerit: nec mori, si casus incidere, pro vobis, paratior, fuit quisquam. Quare hortor te, mi Cicero, exercitum huc trajiciendum quam primum cures, & matures prius, quam hostes magis corroborentur, & nostri perturbentur. In quo si celeritas erit adhibita, respública in possessione victoriae, deletis sceleratis, permanebit. Fac valeas, meque diligas. Fratrem meum tibi, fortissimum civem, & ad omnia paratissimum, excusam litteris, qui ex labore in febriculam incidit assiduam, & satis molestat. Cum primum poterit istuc recurrere, non dubitabit, ne quo loco resp. desit. Meam dignitatem commendatam habeas, rogo. Concupiscere me nihil oportet. habeo te & amantissimum mei, & quod optavi, summæ auctoritatis. Tu videris, quantum, & quando tuum munus apud me velis esse. Tantum terogo, in Hirtii locum me subdas, & ad tuum amorem, & ad meam observantiam.

ARG. *Respondet Planco, agrum dividendum præfici cupienti.*

CICERO PLANCO.

IN TE, & in collega omnis spes est, diis approbantibus. 22 **I**ncordia vestra, quæ senatui declarata litteris vestris est, mihi & senatus, & cuncta civitas delectata est. Quod ad me scripseras de re agraria: si consultus senatus esset ut quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset, eam secutus essem: qui certe ego fuisset. Sed propter tarditatem sententiarum, moramque rerum, cum ea, quæ consulebantur, ad exitum non pervenirent: commodissimum mihi, Plancoque fratri visum est, uti eo, quod ne nostro arbitratu componeretur, quis fuerit impedimento, arbitror te ex Planci litteris cognovisse. Sed si in senatus consulto, si in ceteris rebus desideras aliquid: sic tibi persuade, tantum esse apud omnes bonos tui caritatem, ut nullum genus amplissimæ dignitatis excogitari possit, quod tibi non paratum sit. Litteras tuas vehementer expecto, & quidem taleis, qualeis maxime opto. Vale.

ARG. *Se a Lepido deceptum, se copias illi opposuisse, se ab Octavio auxilia petere.*

PLANCUS CICERONI.

NUM QUAM mehercules, mi Cicero, me pœnitebit, 23 **N**um maxima pericula pro patria subire, dum, si quid acciderit mihi, a reprehensione temeritatis absim. Confinerit imprudentia me lapsus si unquam Lepido ex animo credidisset. **C**REDULITAS ENIM ERROR EST MAGIS, quam culpa: & quidem in optimi cujusque mentem facillime irrepit. Sed ego non hoc vitio pœne sum deceptus. Lepidum enim pulchre noram. Quid ergo est? Pudor me, qui in bello maxime est periculosus, hunc casum coegit subire. Nam, si uno loco esset, verberar, ne cui obrectatorum viderer & nimium pertinaciter Lepido offensus, & mea patientia etiam alere bellum. Itaque copias propè in conspectum Lepidi, Antonii que adduxi, quadragintaque millium passuum spatio relicto consedi, eo consilio, ut vel celeriter accedere, vel salutariter recipere me possem. Adjunxi hæc, in loco eligendo, flumen oppositum ut haberem: in quo mora transitus esset: Vocontii sub manu ut essent, 3 per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Lepidus, desperato adventu meo, quem non mediocriter captabat, se cum Antonio conjunxit ad xv. Kal. Junias: eodemque die ad me castra moverunt: viginti milia passuum cum absissent, res mihi nuntiata est. Dedi operam deum benignitate, ut & celeriter me reciperem, & hic discessus nihil fugæ simile

Ccc 4. mile

1. *Nec de laude jejuni hominis delibare.* Sic edidit Victorius, extatque hæc lectio in Palatino primo, vulgo *delibare*, unde Lambinus *delibare* magno applausu fecit, exponitque *delibare* pro *detrahere* & *diminueret*.

2. *Misericordiam quoque defuturum.* Hoc loquendi genus dudum A. Gellius: eleganter eruditè sic quoque Victorius sagacitas asseruit, inveniuntque sic in excerptis. Quod moneo, ne quis in talia nostræ editionis incidens, *σφάμης* hypothecarum existimet, vulgo: *defuturum*.

ran, sicut Epikola sequenti; Tentum esse apud omnes bonos tui caritatem ex Vaticani excerptis & editione Victorii restitit; vulgo *tantum*.

3. *Per quorum loca mihi fideliter pateret iter.* Nihil hæc mutandum: licet Palatinus sextus initio tenuerit: *mibi pater & frater*; quænam quædam fuisse in Hirtio, adnotavit Gulielmus; & inde legit; *Per quorum loca mihi fideliter pateret & frater*. Veniam adjuvasset rationem, nam parati eramus eas cernere. In Medio sermè epistolæ quoque conjectat: *In quo casu tamen interpretatus*.

miles haberet: non milles ullus, non eques, non quidquam impedimentorum amitteretur, aut ab illis ferventibus lateronibus interciperetur. Itaque pridie nonas Junias omnes copias Isaram trajeci, pontisque, quos feceram, interrupi, ut spatium ad colligendum se homines haberent, & ego me interea cum collega jungerem: quem triduum has dabam litteras, expectabam. Laterensis nostri & fidem, & animum singularem in temp. semper fatebor. Sed certe nimia ejus indulgentia in Lepidum, ad hanc pericula perspicenda fecit eum minus sagacem. Qui quidem cum in fraudem se deductum videret, manus, quas justius in Lepidi perniciem armasset, sibi afferre conatus est. In quo casu tamen interpellatus & adhuc vivit, & dicitur victurus. Sed tamen de hoc mihi parum certum est. Magno cum dolore parricidarum elapsus sum his, veniebant enim eodem furore in me, quo in patriam, incitati. Iracundias autem harum rerum recentis habebant: quod Lepidum castigare non destiteram, ut exstingueret bellum: quod colloquia facta improbabam: quod legatos, fide Lepidi missos ad me, in conspectum venire vetaveram: quod C. Catium Vestinum, tribunum militum, missum ab Antonio ad me cum litteris, exceptam. In quo hanc capio voluptatem, quod certe, quo magis me petiverunt, tanto majorem his frustratio dolorem attulit. Tu, mi Cicero, quod adhuc fecisti, idem praesta: ut vigilantem, nervosaeque nos, qui stamus in acie, subornes. Veniat Caesar cum copiis, quas habet firmissimas, aut, si ipsum aliqua res impedit, exercitus mittatur: cujus ipsius magnum agitur periculum. Quicquid aliquando futurum fuit in castris perditorum contra patriam, hoc omne jam convenit. Pro urbis vero salute cur non omnibus facultatibus, quas habemus, utamur? Quod si vos istuc non deseritis, profecto, quod ad me attinet, omnibus rebus abunde rei pub. satisfaciam. Te quidem, mi Cicero, in dies, mehercules, habeo cariorem: sollicitudinesque meas quotidie magis tua merita exacuunt, ne quid aut ex amore, aut ex iudicio tuo perdam. Opto ut mihi liceat jam, praesenti pietate meorum officiorum tua beneficia tibi facere jucundiora. Octavo idus Jun. 2. Cujazone: ex sinibus Allobrogum.

PLANCUS IMP. CONS. DESIGN. S.D.
CICERONI.

ARG. Beneficiorum se memorem pollicetur. Copias suas narrat. Subsidia Octavii petit, eumque, quasi res publica parum amantem carpit.

24 **F**ACERE non possum, quin in singulas res, meritaque tua, tibi gratias agam. Sed mehercule facio cum pudore. Neque enim tanta necessitudo, quantum tu mihi tecum esse voluisti, desiderare videtur gratiarum actionem. Neque ego lubenter pro maximis tuis beneficiis tam vili munere defungar orationis: & malo praesens observantia, indulgentia, assiduitate, memorem me tibi probare. Quod si mihi vita contigerit, omnes gratas amicitias, atque etiam pietas propinquitates, in tua observantia, indulgentia, assiduitate vincam. Amor enim tuus, ac iudicium de me, utrum mihi plus dignitatis in perpetuum, an voluptatis, quotidie sit allaturus, non facile dixerim. De militum commodis, fuit tibi cura: quos ego non potentis meae causa (nihil enim me non salutariter cogitare scio) ornari vo-

lui à senatu: sed primum, quod ita meritis judicabam deinde, quod ad omnes casus conjunctiores resp. esse volebam: novissimè, ut ab omni omnium sollicitatione a vestros eos, tales vobis praestare possem, quales adhuc fuerunt. Nos adhuc hic omnia integra sustinimus. Quod consilium nostrum, etsi, quantum sit aviditas hominum, non sine causa, talis victoriz, scio: tamen vobis probari spero. Non enim, si quid in his exercitiis sit offensum, magna subsidia resp. habet expedita, 3 quibus subito impetu, ac latrocinio parricidarum resistat. Copias vero nostras notas tibi esse arbitror. In castris meis legiones sunt veteranz tres: tironum vel luculentissima ex omnibus una: in castris Bruti una veterana legio: altera bima: octo tironum. Ita universus exercitus, numero amplissimus est, firmitate exiguus. Quantum autem in acie tironi sit committendum, nimium saepe expertum habemus. Ad hoc robur nostrorum exercituum, sive Africanus exercitus, qui est veteranus, sive Caesaris accessisset, a quo animo summam temp. in discrimen deduceremus. Aliquantò autem propius esse, quod ad Caesarem attinet, videbamus. Nihil detritum eum litteris hotari: neque ille intermisit affirmare, se sine mora venire: cum interim aversum illum ab hac cogitatione ad alia consilia video se contulisse. Ego tamen ad eum Furnium nostrum cum mandatis, litterisque misi, si quid forte proficere posset. Scis tu, mi Cicero, quod ad Caesaris amorem attinet, societatem mihi esse tecum: vel quod in familiaritate Caesaris, vivo illo, jam tueri eum, & diligere fuit mihi necesse: vel quod ipse, quoad ego nosse potui, moderatissimè, atque humanissimè fuit sensus: vel quod ex tam insigni amicitia mea, atque Caesaris, hunc filii loco, & illius, & vestro iudicio substitutum, non proinde habere, turpe mihi videtur. Sed, quicquid tibi scribo, dolenter mehercule magis, quam inimicè facio. Quod vivit Antonius hodie, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non contemnendos, quod sperant, quod audent: omne Caesari acceptum referre possunt. Neque ego superiora repetam. Sed ex eo tempore, quo ipse mihi professus est se venire, si venire voluisset, aut oppressum jam bellum esset, aut in averissimam illi Hispaniam cum detrimento eorum maximo detrusum. Quae mens eum, aut quorum consilia à tanta gloria, sibi verò etiam necessaria, ac salutari, advocat, & ad cogitationem consulatus bimestris, summo cum terrore hominum, & insulsa cum efflagitatione transulerit, exputare non possum. Multum in hac re mihi videntur necessarij ejus, & resp. & ipsius causa proficere posse: plurimum, ut puto, tu quoque: cujus ille tanta merita habet, quanta nemo, praeter me, numquam enim obliviscar, maxima, ac plurima me tibi debere. De his rebus, ut exigeret cum eo, Furnio mandavi. Quod si, quantum debeo, habuero apud eum auctoritatem, plurimum ipsum jureo. Nos interea duriore conditione bellum sustinemus, quod neque expeditissimam ditionem putamus: neque tamen refugiendo commissuri sumus, ut majus detrimentum resp. accipere possit. Quod si aut Caesar se respexerit, aut Africanæ legiones celeriter venerint, securos vos ab hac parte reddemus. Tu, ut institui, me diligas rogo, proprieque tuum esse, tibi persuadeas. V. Kal. Sext. ex castris.

ARG.

1. Legatus fide Lepidi missus ad me, in conspectum venire vetaveram. Ita edidit Victorius, neque aliter in Palatino primo, nam quod vulgo Lepidi dimissus visum est, praecedentique vocabuli extrema syllaba adhaesit posteriori. Vulgo excusum est dimissus ad me in conspectum venire vetaveram. Paulo post, ex Palatino primo ex editione Victoriana (nam ex Mediceo hanc lectionem attulit, quam ad primam quoque impressionem, notat Egnatius) ex Historiano lego: missum ab Antonio ad me non litteris exceptam, quamquam in Palatino sexto, primo erat, exceptam, sed exceptam rectius. Videatur Caesar libro 1. Belli civilis. Adem lib. 111. Virgilius Buc. 112.

Nomen ego te vidi Damonis pessime scriptum
Excipere insidias.

Vulgatum est: missum ab Antonio ad eum cum litteris interceptam.

2. Covarone; Scaliger conjicit Curatone; idemque monuit Gruterum per epistolam Lindebrogius, alluduntque mss. in quibus Curarone.

3. Quibus subito impetu ac latrocinio parricidarum resistat. Ita elegantissime ac probissime Palatinus sextus, Historianus, Stevchianus, et ex Mediceo adnotat quoque P. Vict. Proport. lib. 11. Tangula poterit tradere prima manus: & plura apud Passeratium, & Pistorium, aliosque. sic Virgilius omnia pro curra; vulgo, impetui.

¶ ARG. Prætura petenda præpropere festinationem reprehendit in Furnio.

CICERO S. D. FURNIO.

Sintereſt, id quod homines arbitrantur, reſp. te, ut inſtituiſti, atque feciſti, navare operam, rebusque maximis, quæ ad exſtinguendas reliquas belli pertinent, intereſſe: nihil videris melius, neque laudabilius, neque honeſtius facere poſſe. Iſtamque operam tuam, navitatem, animum in republicam celeritati præturæ antepoſendam cenſeo. Nolo enim te ignorare, quantam laudem conſecutus ſis: mihi crede, proximam Planco, idque ipſius Planci teſtimonio, præterea fama, ſcientiaque omnium. Quamobrem ſi quid operis tibi etiam nunc reſtat, id maximo opere cenſeo perſequendum. Quid enim honeſtius, aut quid honeſto antepoſendum? Sin autem ſatiſfactum reipubl. putas, celeriter ad comitia, quam mature futura ſunt, veniendum cenſeo: dummodò ne quid hæc ambitioſa feſtinatio aliquid immineat ejus gloriæ, quam conſecuti ſumus. Multi clariffimi viri, cum reipubl. darent operam, annum petitionis ſuæ non obierunt. Quod eo facilius nobis eſt, quod non eſt annus hic tibi deſtinatus; ut, ſi aditus fuiſſes, poſt biennium tuus annus eſſet. Nunc nihil prætermittere videre uſitati, & quaſi legitimi temporis ad petendum. Videro autem, Planco conſule, etſi etiam ſine eo rationes expeditas haberes; tamen ſplendidiorem petitionem tuam, ſi modo iſta ex ſententia conſecta eſſent. Omnino plura me ſcribere, cum tuum tantum conſilium, judiciumque ſit, arbitrari non ita neceſſe: ſed tamen ſententiam meam tibi ignotam eſſe nolebam. Cujus eſt hæc ſumma, ut omnia te metiri dignitate malim, quam ambitione: majoremque fructum ponere in perpetuitate laudis quam in celeritate præturæ. Hæc eadem locutus ſum domitio, adhibito Q. fratre meo, & Cæcina, & Calviſio, ſtudioſiſſimis tui, cum Dardanus, libertus tuus, intereſſet. omnibus probari videbatur oratio mea. ſed tu optime judicabis.

¶ ARG. Gratulatur de Narbonenſi pugna eviſitâ. De Planci & Bruti concordia. Diſſuadet prætura petitionem.

M. CICERO S. D. C. FURNIO.

Lecris tuis litteris, quibus declarabas, aut omitteſſas Narbonenſis, aut cum periculo dimicandum, illud magis timui: quod vitatum non moleſtè fero. Quod de Planci & Bruti concordia ſcribis, in eo vel maximam ſpem pono victoriæ. De Gallorum ſtudio, nos aliquando cognoſcemus, ut ſcribis, cujus id opera maximè excitatum ſit. Sed jam (mihi crede) cognovimus. Itaque jucundiffimis tuis litteris ſtomachatus ſum in extremo. Scribis enim, ſi in Sextilem comitia, citò te: ſin jam conſecta, citius, ne diutius cum periculo fatuus ſis. O mi Furni, quam tu cauſam tuam non noſti, qui alienas iam facile diſcas! Tu nunc candidatum te putas, & id cogitas, ut aut ad comitia curras: aut ſi jam conſecta, a domi tua ſis, ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. Non arbitror te ita ſentire. omneſis enim tuos ad laudem impetus novi. Quod ſi, ut ſcribis, ita ſentis, non magis te, quam de te judicium reprehendo meum. Te adipiſcendi magiſtratus leviffimi, & divulgatiſſimi, ſi ita adipiſcatur, ut plerique, præpropere feſtinatio abducat à tantis laudibus, quibus te omneſis in cælum jure, & verè ferunt? Scilicet id agitur, utrum hæc petitione, an proxi-

ma prætor ſias, non ut ita de rep. mercare, omni honore ut digniſſimus judicare? Utrum neſcis, quam alte aſcenderis? an pro nihilo id putas? Si neſcis, tibi ignoſco: nos in culpa ſumus. Sin intelligis; ulia tibi eſt prætura, vel officio, quod pauci, vel gloria, quam omnes ſequuntur, dulcior? Hæc de te & ego & Calviſius, homo magni judicii, tuique amantiſſimus, te accuſamus quotidie. Comitia tamen, quum ex his pendes, quantum facere poſſumus, quod multis de cauſis reipubl. arbitramur conducere, & in Januar. menſem protrudimus. Vince igitur, & vale.

¶ ARG. Accuſat ut immemorem beneficiorum. Diſſuadet, ne cum Antonio pacem conciliet.

CICERO LEPIDO, SAL.

Quod mihi, pro ſumma erga te benevolentia, magna cura eſt, ut quam ampliſſima dignitate ſis, moleſtè tui, te ſenatu gratias non egiffe, cum eſſes ab eo ordine ornatus ſummis honoribus. Pacis inter civeſ conciliandæ te cupidum eſſe lex tor, eam ſi à ſervitute ſejungis, conſules & reipubl. & dignitati tuæ. Sin iſta pax perditum hominem in poſſeſſionem impotentiffimi dominatus reſtitutura eſt, hoc animo ſcito omneſis ſanos, ut mortem ſervituti antepoſant. Itaque ſapientiſſus, meo quidem judicio facies, ſi te in iſtam pacificationem non interpones, quæ neque ſenatu, neque populo, nec cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior ſies literis. Tu pro tua prudentia, quid optimum factu ſit, videbis.

¶ ARG. Dolet ſe participem conſpirationis in Cæſarem non fuiſſe; ut & Antonium, unâ non fuiſſe interfectum; ſtudium libertatis recuperanda declarat.

CICERO TREBONIO, SAL.

Quam vellem ad illas pulcherrimas epulas me idibus Martii invitariſſes! reliquiarum nihil haberemus. At nunc cum his tantum negotii eſt, ut veſtrum illud divinum in republicam beneficium non nullam habeat querelam. Quod verò à te, viro optimo, ſeductus eſt, tuoque beneficio adhuc vivit hæc peſtis, interdum, quod mihi vix fas eſt, tibi ſubiraſcor. Mihi enim negotii plus reliquiſti tui, quam præter me, omnibus. Ut enim primum poſt Antonii ſcediſſimum diſceſſum ſenatus haberi liberè poterit, ad illum animum meum reverti priſtinum, quæ tu cum civi accerimmo, patre tuo, in ore, & amore ſemper habuiſſi. Nam cum ſenatum ad xiiii. Kalendas Januariæ tribuni pleb. vocaviſſent, deque alia te referrent: rotam republicam ſum complexus, egique acerrimè, ſenatumque jam languentem, & deſeſſum, ad priſtinam virtutem, conſuetudinemque revocavi, magis animi, quam ingenti viribus. Hic dies, meaque contentio, atque actio, ſpem primum populo Romano attulit libertatis recuperandæ. Nec verò ipſe poſtea tempus ullum intermiſi de republicam cogitandi ſolum, ſed etiam agendi. Quod niſi res urbanas, aſtaque omnia ad te perferri arbitraret, ipſe perſcriberem: quamquam etiam maximis occupationibus impeditus. Sed illa cognoſces ex aliis: à me pauca: & ea ſummatim. Habemus fortem ſenatum: conſulareſ partim timidos, partim malè ſentienteſ. Magnum damnum factum eſt in ſervio. L. Cæſar optime ſentit: ſed quod avunculus eſt, non acerrimas dicit ſententias. Conſules egregii: præclarus D. Brutus: puer egregius Cæſar, de quo ſpero equidem reliqua. Hoc verò certum habito, niſi ille veteranos celeriter conſcripſiſſet: legionesque

ccc 5

dux

1. Domi tua ſis, ut cum maximo periculo. Ita hunc locum Viſt. editio exturbato vocabulo ſcitius quod poſt ſe & ante ſe injectum hæſerat. At Stev. & Pal. primus Triſt. jugulant. Mihi, ut facit Pal. ſextus, hæc verba omnia unco trahenda videntur: ſcitius ne cum maximo periculo, ut ſcribis, ſtultiſſimus ſis. Nam ex ſuperioribus ab aliquo ſciſto conſecta, & hæc inſecta ſunt.

2. In Januariam menſem protrudimus. Coactus ſum cedere majori conſenſui in hæc lectione admittenda, videlicet Palatino or. mo. Stev. Vancani excerptis, editioni Victoriana: & revera aptius eſt quam vulgarum editionum præſentimus, timentem tamen illud Palatino Sexto, & Hiſtoriano proficiente, præſentimus. In præcedente epiſtola Pal. ſext. & Hiſtor. ſcribunt illum locum: ſin autem officiis reip. ſatiſ factum putas.

3. GALE

dux de exercitu Antonii ad eum se auctoritatem contulissent, atque is oppositus esset tector Antonio: nihil Anronium scelere, nihil crudelitatis prateriturum fuisse. Hæc tibi, etsi audita esse arbitrabar, volui tamen notiora esse. Plura scribam, si plus orti habuero.

G. De suo erga Appium exultantem studio scribit.
CICERO APPIO.

29 DE meo studio erga salutem, & incolomitatem tuam, credo te cognosse ex litteris tuorum: quibus me cumulatissimè satisfecisse cerò scio: nec his concedo, quamquam sunt singulari in te benivolentia, ut te saluum malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quam ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod quidem nec desisti facere, nec desistam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo, magnoque sis, meque tibi nulla re defuturam esse confidas. Prædie nonas Quinquelesis.

G. ARG. Superatum ad Mutinam Antonium scribit.

I GALBA CICERONI
SAL.

30 DECIMO SEPTIMO Kalend. Maji, quo die Pansa in castris Hirtii erat futurus, cum quo ego eram (nam ei obviam processeram millia passus centum, quo maturius veniret) Antonius legiones eduxit duas, secundam, & quintamtrigesimam, & cohortes prætorias duas, unam suam, alteram Silani, evocatorum partem. Ita obviam venit nobis, quod nos quatuor legiones tironum habere solum arbitrabatur. Sed noctu, quo tutius venire in castra possemus, legionem Martiam, cui ego præesse solebam, & duas cohortes prætorias miserat Hirtius nobis. Cum equites Antonii apparuissent, contineri neque legio Martia, neque cohortes prætoriae potuerunt: quas sequi cepimus coacti, quum eas retinere non poteramus. Antonius ad Forum Gallorum suas copias continebat: neque sciri volebat, se legiones habere: tantum equitatum, & levem armaturam ostendebat. Posteaquam vidit, se invito, legionem ire Pansa, sequi se duas legiones iussit tironum. Postea, quam angustias paludis, & silvarum transivimus, acies est instructa à nobis duodecim cohortium. Nondum venerant legiones duæ; repente Antonius in aciem suas copias de vico produxit: & sine mora concurrat. Primum ita pugnatum est, ut acrius non posset ex utraque parte pugnari: & si dexterius cornu, in quo eram cum Martiæ legionis cohortibus octo, impetu primo fugaverat legionem tricesimam quintam Antonii, ut amplius passus * ultra aciem, quo loco steterat, processerit. Itaque cum equites nostrum cornu circumire vellent, recipere me cœpi, & levem armaturam opponere Maurorum equitibus, ne aversos nostros aggredirentur. Interim video me esse inter Antonianos, Antoniumque post me esse aliquantò. repente equum immisi ad eam legionem tironum, quæ veniebat ex castris, scuto rejecto. Antoniani me insequi: nostri pisa conjicere velle. Ita nescio quo fato sum servatus: quod sum citò à nostris cognitus. In ipsa æmilia, ubi cohors Cæsaris prætoria erat, diu pugnatum est. Cornu sinistræ, quod erat infirmius, ubi Martiæ legionis duæ cohortes erant, & cohors prætoria, pedem referre cœperunt, quod ab equitatu circuibantur, quo vel plurimum valet Antonius. Cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissimus cœpi ad castra. Antonius, tamquam victor, castra putavit se posse capere. Quò cum venit, complere is ibi amisit, nec egit quidquam. Audita re, Hirtius cum cohortibus viginti veteranis redenti Antonio in sua castra occurrit, copiasque ejus omnes de-

levit, fugavit eodemque loco, ubi erat pugnatum ad forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis quarta, se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit, unde Pansa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quæ ab Antonio erant oppugnatae. Sic partem majorem suarum copiarum Antonius amisit veteranarum. Nec id tamen sine aliqua jactura cohortium prætorianarum nostratum, & legionis Martiæ fieri potuit. Aquilæ duæ, signa sexaginta sunt relata Antonii. Res bene gesta est. Ad XII. Kalendas Maji, ex castris.

G. ARG. Excusat moram studii in Republicam per litteras nondum declaratis: se tamen resp. studiosum esse.

C. ASINIUS POLLIO. CICERONIS D.

MINIMè mirum tibi debet, videri, nihil me scripsisse, de republ. posteaquam itum est ad arma. Nam salutus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi nunc frequentioribus larciniis infestior factus est: tamen nequaquam tanta in mora est, quanta, qui locis omnibus dispositi ab utraque parte scrutantur tabellarios, & retinent. Itaque nisi nave perlata litteræ essent, omnino nescirem, quid istic fieret. Nunc verò nactus occasionem, posteaquam navigari coeptum est, cupidissimè, & quam creberimè potero, scribam ad te. Ne moveare ejus sermonibus, quem tamen nemo est, qui videre velit, tamen nequaquam proinde, ac dignus est, oderunt homines, periculum non est. Ad eò enim invisus mihi, ut nihil non acerbum putem, quod commune cum illo sit, Natura autem mea, & studia trahunt me ad pacis, & libertatis cupiditatem. Itaque illud initium civilis belli sæpe desievi. Cùm verò non liceret mihi nullius partis esse: quia utrobique magnos inimicos habebam: ea castra fugi, in quibus planè tutum me ab insidiis inimici sciebam non futurum. compulsus eò, quò minimè volebam, ne in extremis essem, planè pericula non dubitanter adii. Cæsarem verò, quod me in tanta fortuna, modò cognitum, vetustissimorum familiarium loco habuit, dilexi summa cum pietate, & fide. Quæ mea sententia gerere mihi licuit, ita feci, ut optimus quisque maximè probaret. Quod iussus sum eo tempore, atque ita feci, ut appareret invito imperaturo esse. Cujus facti injustissima invidia erudire me potuit, quam jucunda libertas, & quam misera sub dominatione vita esset. Ita, si id agitur, ut rursus in potestate omnia unius sint: quicumque is est, ei me proheor inimicum. Nec periculum est ullum, quod pro libertate aut refugiam aut deprecor. Sed consules neque senatus-consulto, neque litteris præceperant mihi, quid facerem. Unas enim post idas Martias demum à Pansa litteras accepi, in quibus hortatur me, ut enatus scribam, me & exercitum in potestate ejus futurum. Quòd cùm Lepidus concionaretur, atque omnibus scriberet, se consentire cum Antonio, maximè contrarium fuit. Nam quibus commeatibus, invito illo, per illius provinciam legiones ducerem? aut, si cetera transissem, num etiam Alpeis poteram transvolare, quæ præsidio illius tenentur? Adde huc, quòd per litteras nulla conditione potuerunt. Sexcentis enim locis excutiuntur: deinde etiam retinentur à Lepido tabellariis. Illud me Cordubæ pro concione dixisse, ne vocabat in dubium, provinciam me nulli, nisi qui ab senatu missus venisset, traditurum. Nam de legione trigesima tradenda quantas haberim conciones, quid ego scribam? Quæ tradita, quanto pro republ. infirmior futurus fuerim, quis ignorat? Hac enim legione, noli acrius, aut pugnacius quidquam putare esse. Quare eum me existima esse, qui primum pacis cupidissimus sim: (omnes enim civeis planè studeo esse salvos) deinde, qui & me, & temp. vindicare in libertate paratus sim. Quòd fami-

I GALBA CICERONI SAL.) Hanc inscriptionem invenimus in optimis codicibus nostris, neque aliter edidit Petrus Vict. Alii *Sergium* Galba scribunt. Lamb. SER. GALBA. Nos nihil neque à libris neque à Vict. decepti volumus.

familiarium meum in tuorum numero habes, opinione tua mihi gratius est. Invideo illi tamen, quod ambulat, & jocatur tecum. Quæ res, quanti æstimem, si umquam liceat vivere in otio, experieris. Nullum enim vestigium abs te recessurus sum. Illud vehementer admittor, non scripsisse te mihi, manendo in provincia, an ducendo exercitum in Italiam, reip. magis satisfacere possim. Ego quidem, etsi mihi tutius, ac minus laboriosum est, manere, tamen quia video tali tempore multo magis legionibus opus esse, quam provinciis, quæ præsertim recuperari nullo negotio possunt, constitui, ut nunc est, cum exercitu proficisci. Deinde ex litteris, quas Panfæ misi, cognosces omnia. nam tibi earum exemplar misi. xviii. Kal. April. Cordubæ. Vale.

ARG. De Balbi flagitio & suo in temp. studio.
C. ASINIUS POLLIO, CICERONI.

BALBUS quaestor, magna numerata pecunia, magno pondere auri, majore argenti coacto de publicis exactionibus, ne stipendio quidem militibus reddito, duxit se à Gadibus, & triduum tempestate retentus ad Calpen, Kal. Junius trajecit sese in regnum Bogudis, planè bene cultiatus. His rumoribus utrum Gadibus reteratur, an Romam, (ad singulos enim nuntios turpissimè consilia mutatur) nondum scio. sed præter furtiva, & rapina, & virgis cæcos socios, hæc quoque fecit, ut ipse gloriari solet, eadem, quæ C. Cæsar. Ludis, quos Gadibus fecit, Herennium Gallum, hisfrionem, summo ludorum die anulo aureo donatum, in xviii. seshum deduxit. tot enim fecerat ordines equestris loci. Quatuorviratum sibi prorogavit; comitia biennii biduo habuit, hoc est, renuntiavit, quos ei visum est. exules reduxit, non horum temporum, sed illorum, quibus à seditionis senatus trucidatus, aut expulsus est, Sex. Varo proconsule. Illa vero jam ne Cæsaris quidem exemplo: quod ludis prætextam de suo itinere ad L. Lentulum proconsulem sollicitandum posuit. Et quidem cum ageretur, flevis, memoria rerum gestarum commotus. Gladiatoribus autem Fadium quendam, militem Pompejanum, quia, cum depressus in ludum bis gratis depugnasset, auctore sese nolebat, & ad populum confugerat: primum Gallos equites immisit in populum; (collecti enim lapides sunt in eum, cum abriperetur Fadius) deinde abstractum defodit in ludo: & vivum conbussit: cum quidem pransus, nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum rejectis, inambularet, & illi miserò querenti, c. r. NATUS SUM: responderet, Abi, nunc populi fidem implora. Bestiis vero civis Romanos, etiam in his i circulatorum quendam auctoritatem, notissimum hominem Hispali, quia deformis erat, objecit. Cum hujuscemodi portentosa res mihi fuit. Sed de illo plura coram. Nunc, quod præstat, quid me velis facere, constituit. Treis legiones firmas habeo: quatum unam vicissimam octavam cum ad se initio belli accessisset. Antonius hac pollicitatione, quo die in castra venisset, denarios quingenos singulis militibus daturum: in victoria vero eadem præmia, quæ suis legionibus (quorum quis ullam finem, aut modum futurum putavit?) incitavit, nam retinui, ægrè mehercules; nec retinuissem, si uno loco habuissem, utpote cum singula quædam cohortes seditionem fecerint. Reliquas quoque legiones non destitit litteris,

atque insinuit pollicitationibus incitare. Nec verò minus Lepidus uris me & suis, & Antonii litteris, ut legionem trigessimam mitterem sibi. Itaque quem exercitum neque vendere ullis præmiis volui, nec eorum periculorum metu, quæ victoribus illis portendebantur, diminuerem, debetis existimare retentum, & conservatum reipub. esse: atque ita credere, quodcumque imperassetis, factum fuisse, si, quod iussistis, feci. Nam & provinciam in otio, & exercitum in mea potestate tenui: sinibus meæ provinciæ nusquam excessit. Militem non modò legionarium, sed ne auxiliarium quidem ullum quoquam missi: & si quos equiteis decedenteis nactus sum, supplicio affeci. Quarum rerum fructum satis magnum republica salva tulisse me putabo. Sed respublica, si me satis novisset, & major pars senatus; majores ex me fructus tulisset. Epistolam, quam Balbo, cum etiam nunc in provincia esset, scripsi, legendam tibi misi: etiam prætextam, si voles legere, Gallum Cornelium, familiarem meum, poscito. vi. idus Junias, Corduba.

ARG. Deplorat prælium ad Mutinam factum.

POLLIO, CICERONI, S. P.

SV. B. E. E. Q. U. Quo tardius certior fierem de præliis apud Mutinam factis, Lepidus effecit, qui meos tabellarios, novem dies retinuit; tamen etsi tantam calamitatem reipubl. quam tardissime audire optandum est: sed illis, qui prodesse nihil possunt, neque mederi. Atque utinam eodem senatusconsulto, quo Plancum, & Lepidum in Italiam accessistis, me quoque iussissetis venire, profectò non accepisset reipubl. hoc vulnus, quo si qui lætantur in præsentia, quia videntur & duces, & veterani Cæsarum partium interiisse, tamen postmodum necesse est doleant, cum vastitatem Italia respexerint. Nam & robur, & soboles militum interiit: si quidem, quæ nuntiantur, ulla ex parte sunt. Neque ego non videbam, quanto usui reipubl. essem futurus, si ad Lepidum venissem. omnem enim cunctationem ejus discussissem, præsertim adjutore Planco. Sed scribenti ad me ejusmodi litteras, quas leges, & concionibus, videlicet, quas Narbone habuisse dicitur, & similibus, palmatè planè necesse erat, si vellem commeatu, per provinciam ejus iter faciens, habere. Præterea verebar, ne, si antè, quam ego incepta perficerem, prælium confectum esset, pium meum consilium raperent in contrariam partem obtrectatores mei, propter amicitiam, quæ mihi cum Antonio, non major tamen, quam Planco fuit. Itaque à Gadibus mense Aprilis binis tabellariis in duas naves impostis: & tibi, & consulibus, & Octaviano scripti, ut me faceretis certiores, quoniam modo plurimum possem prodesse reipubl. Sed, ut rationem in eo, quo sic prælium Panfæ commisit, eodem à Gadibus naves profectæ sunt. Nulla enim post hiemem fuit ante eam diem navigatio. Et hercules longe remotus ab omni suspitione futuri civilis tumultus, penitus in Lusitania legiones in hibernis collocaram. Ita porò festinavit uterque configere, tanquam nihil pejus timerent, quam ne sine maximo reipublica detrimento bellum componeretur. sed, si properandum fuit, nihil non summi ducis consilio gessisse Hirtium video. Nunc hæc mihi scribuntur ex Gallia Lepidi, & nuntiantur, Panfæ exercitum concilium esse: Panfæ ex vultibus

1. Circulatorum quendam auctoritatem. Ita Pall. & vulgatæ editiones. Victorius edidit *adrianum*, nec video ab eo reddi rationem. At Victorius nobis ex aliquo libro protrudit *Asenianum*; videturque ei nomen proprium fuisse ejus, de quo loquitur. utrumque libri nostri adserentur.

2. Similis palmatè planè necesse erat. Existat hæc scriptura in Palatino primo de Gruetiano, quam ex suis quoque indicavit Victorius: quem miror, alias tam liberos, & æquitatis religiosem, hæc sibi tantum

licentiæ sumpsisse, ut illegitimum, quia rarum est, putaret; itaque obrosam nobis *palmatè*, quod illico Lambinus, de quo cito, quid pessimè dixerit, minus erit, in textum recipit. Adhæreo ergo hic Manutio. Futilissimum verò Stephaniscum in suis *Jejunis* ichedialimatis audire parce; præsertim adversus Manutium pro Lambino mentientem. Vulgarum est: *similis: simularum planè necesse erat*. Stevvechianus quoque & Palat. Sext. *palmatè*. præca editio; *palmatè* ram.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVM

AD
FAMILIAREIS
LIBER UNDECIMUS,
AD
BRVTVM, ET BRVTI AD
CICERONEM, &c.

¶ ARG. Qua cum Hirtio egerit: postulatam à se liberam legionem: suum consilium exponit.

D. BRUTUS BRUTO SUO ET
C. CASSIO, S.

Uo in statu sumus, cognoscite. Heri ve
speri apud me Hirtius fuit: qua mente ef
set Antonius, demonstravit: pessima scilicet,
& infidelissima. Nam se neque mihi
provinciam dare posse aiebat, neque arbi
trari, tūto in urbe esse quemquam no
strum: adeo esse militum concitatos animos, & plebis.
Quod utrumque esse falsum, puto vos animadvertite: at
que illud esse verum, quod Hirtius demonstrabat: timere
eam, ne, si mediocriter auxilium dignitatis nostræ habuisse
mus, nullæ partes in republica relinquere. Cū in
his angustiis versarer, placitum est mihi, ut postulare le
gionem liberam mihi, reliquisque nostris, ut aliqua
causa proficiscendi honesta quæretur. Hæc impetra
turum pollicitus est: nec tamen impetratum confido:
tanta est hominum insolentia, & nostris insectatio. Ac si
dederint, quod petimus, tamen paulo post futurum pu
to, & ut hostes iudicemur: aut aqua & igni interdiciamur.
Quid ergo est, inquis, tui consilii? dandus est locus fortu
næ: cedendum ex Italia: migrandum Rhodum, aut ali
quod terrarum arbitror. Si melior casus fuerit, revertemur
Romam: si mediocriter, in exilio vivemus: si pessimum,
ad novissima auxilia descendemus. Succurret fortasse
hoc loco alicui vestrum, cur novissimum tempus ex
spectemus potius, quàm nunc aliquid moliamur? Quia
tibi consistamus, non habemus, præter Sex. Pompejum, &
Bassum Cæcilium: qui mihi videntur, hoc nuntio de Cæ
sare allato, firmiores futuri. Satis tempore ad eos acce
demus, ubi, quid valeant, scierimus. Pro Cassio, & te,
si quid me velitis recipere, recipiam. Postulat enim hoc
Hirtius, ut faciam. Rogo vos, quàm primum mihi re
scribatis. nam non dubito, quin his de rebus ante horam
quartam Hirtius certiorum me sit facturus: quem in lo
cum convenire possumus. Quo me velitis venire, rescri
bite. Post novissimum Hirtii sermonem, placitum est mi
hi postulare, ut liceret nobis esse Romæ publico præsidio:

quod illos nobis non cessuros non puto, magnam enim
invidiam iis faciemus. Nihil tamen non postulandum
putavi, quod æquum esse statuerem.

¶ ARG. Consilium petunt ab Antonio, utrum putet
ipso in urbe tuto esse, præsertim in tam magna veteranorum frequen
tia.

BRUTUS, ET CASSIUS PRÆT. M. ANTONIO
COS.

DE tua fide, & benivolentia in nos, nisi persuasum es
set nobis, non conscripsimus hæc tibi: quæ profecto,
quum istum animum habes, in optimam partem acci
pies. Scribitur nobis, magnam veteranorum multitudi
nem Romam convenisse jam, & ad Kalendas Junias futu
ram multo majorem. De te si dubitemus, aut vereamur,
simus nostri dissimiles. Sed certe, cum ipsi in tua pote
state fuerimus, tuoque adducti consilio dimiserimus ex
municipiis nostros necessarios, neque solum edicto, sed
etiam litteris id fecerimus: digni sumus, quos habeas tui
consilii participes, in ea præsertim re, quæ ad nos pertinet.
Quare petimus à te, facias nos certiores tuæ voluntatis in
nos: putetne, nos tuos fore in tanta frequentia militum
veteranorum, quos etiam de reponenda ara cogitare audi
mus: & quod velle te probate, vix quisquam posse vide
tur, qui nos salvos, & honestos velit. Nos ab initio spe
ctasse otium, nec quidquam aliud libertate communi
quæsisse, exitus declarat. Fallere nemo nos potest, nisi
tu: quod certe abest à tua virtute, & fide: sed alius nemo
facilitatem habet decipiendi nos. tibi enim credidi
mus, & credituri sumus. Maximo de nobis timore affi
ciuntur amici nostri: quibus est tua fides explorata est,
tamen illud in mentem venit, multitudinem veteranorum
facilius impelli ab aliis quolibet, quàm à te retineri pos
se. Rescribas nobis ad omnia, regamus. Nam illud
valde leve est, ac nugatorium, ea re denunciatum esse ve
teranis, quod de commodis eorum mensè Junio laturus
esses. Quem enim impedimento futurum putas, cum de
nobis certum sit, nos quieturos? Non debemus cui
quam videri nimium cupidi vitæ, cum accidere nobis nihil
possit sine pernicie, & confusione omnium rerum.

ARG.

U. Hirtius iudicemur: aut aqua & igni interdiciamur. Non potui non
hanc lectionem probare in iudicibus eam nobis tribus mss. Palat.
tertio, Gruteriano, Stev. Editum est: aut aqua & igni nobis interdici
amur.

2. Quod velle te probate vix quisquam posse videtur. Representavi scri
pturam editionis Victorianæ. Palat. vero tertius ac Stev. vech. quod velle
probate vix quæ posse credere videtur. Lambinus & quo quo facit codex

Historianus: quod velle & probate vix quisquam posse videtur. In Mo
dicato codice erat, ut notat Egnatius & quod velle & probate vix quæ
quam posse videtur. Vulgo quod velle te probate vix quisquam credere posse
vid.

3. Impelli ab aliis quolibet. Quanti vis pretii hæc lectio est, præ vul
gata: Impelli ab aliis quolibet, licet exigua mutatione conversa. Habe
mus eam ex Hirt. cod. Vat. excerptis, atque editione Vich.

ARG. Respondet minacibus Antonii litteris. BRUTUS, ET CASSIUS PRÆT. S. D. ANTONIO, COS.

S. V. E. F. Litteras tuas legimus, simillimas edicti tui contumeliosas, minacis, minimè dignas, quæ à te nobis mitterentur. Nos, Antoni, te nulla laceſſimus in jura: neque miraturum credidimus, si prætores, & ea dignitate homines, aliquid edicto postulassemus à consule. Quod si indignaris, ausos esse id facere; concede nobis, ut doleamus, ne hoc quidem abs te Bruto, & Cassio tribui. Nam de dilectibus habitis, & pecuniis imperatis, exerciti- bus sollicitatis & nuntiis trans mare misis, quod te que- stum esse negas: nos quidem tibi credimus optimo animo te fecisse: sed tamen neque agnosceimus quidquam eorum: & te miramur, cum hæc reticueris, non potuisse continere iracundiam tuam, quin nobis de morte Casaris objiceret. Illud verò quemadmodum ferendum sit, tute cogita: non dicere prætoribus, concordie ac libertatis causa, per edi- ctum, de suo jure decedere, quin consul arma minetur. Quorum fiducia nihil est quod nosterreas. Neque enim decet, aut convenit nobis, periculo ulli submittere ani- mum nostrum. Neque est Antonio postulandum, ut iis imperet, quorum opera liber est. Nos si alia hortaren- tur, ut bellum civile suscitare vellemus, litteræ tuæ nihil proficerent. Nulla enim minantis auctoritas apud liberos est. Sed plachè intelligis non posse nos quoquam impelli: & fortassis ea te minaciter agis, ut judicium nostrum, metus videatur. Nos in hac sententia sumus, ut te cupiamus in libera rep. magnū atq; honestum esse: vocemus te ad nullas inimicitias: sed tamen pluris nostram libertatem, quam tuam amicitiam estimemus. Tu etiam atque etiam vide, quid suscipias, quid sustinere possis: neque, quam diu vixerit Casar, sed quam non diu regnarit, fac cogites. Deo quæsumus, consilia tua reip. salutaria sint, ac tibi. si minus: ut, salva atque honesta rep. tibi quam minimū noceant, optamus. Pridie nonas Sext.

ARG. Regestat aperit; & supplicationes sibi decerni postulat.

D. BRUTUS IMP. COS. DESIGN. S. D. CICERONI.

S. I de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere. sed profectò est ita, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Inalpinos cum exercitu, non tam nomen imperato- rum captans, quam cupiens militibus satisfacere, firmos eos ad tuendas nostras res efficere: quod mihi videor consecutus. Nam & liberalitatem nostram, & animum sunt experti. cum omnium bellicosissimis bellum gessi: multa castella cepi: multa vastavi. Non sine causa ad senatum litteras misi. Adjuva nos tua sententia: quod cum facies, ex magna parte comuni commodo infervieris.

ARG. Excusat Bruti litteris non responsurum: Hortatur ad libertatem recuperandam: officia pollicetur.

M. CICERO S. D. BRUTO IMP. COS. DES.

Lupus familiaris noster, cum à te venisset, cumque Romæ quosdam dies comoraretur, ego etiam erā in iis locis, in quibus maximè me tutò esse arbitrabar. Ed factum est, ut ad re Lupus sine meis litteris rediret, cum ta- men curasset tuas ad me perferendas. Romam autem veni ad quintum idus Decembris, nec habui quidquam antiquius, quam ut Panfam statim convenirem: ex quo ea

1. Progressus sum ad Inalpinos. Quod haberi in suis Vis. id quoque ego de Palatinis primo ac tert. Stevv. ac Hitt. Vis. Inalpinus fuit qui Al- pibus inhabitant vulgo, transalpinos, male, & ut Vis. rectè adnotavit, contra historice fidem. Mox in Pal. pr. ac Vaticani excerptis repertis, cum omnium bellicosè bellum g. 2. Spem reliquam nullam video salutis. Hitt. codex optimus ut in duo- bus hinc libris expertus sum; bellum gerere reliquam nullam video salutis,

de te cognovi, quæ maximè optabam. Quare hortaris- ne tu quidem non eges, si ne illa quidem in re, quæ à te gessa est, post hominum memoriam, maxima, hortatorem desiderasti. Illud tamen breviter significandum videtur, populum Rom. omnia à te expectare, atque in te aliquan- do recuperandæ libertatis omnem spem ponere. Tu si dies, noctisque memineris (quod te facere certò scio) quantam rem gesseris; non obliviscere profectò, quantæ tibi etiam nunc gerendæ sint. Si enim iste provinciam nactus erit, cui quidem ego semper amicus tui antè, quam illum intellexi non modo aperte, sed etiam libenter cum rep. bellum gerere, & spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro iisdem precibus, quibus s. p. q. r. ut in perpetuum temp. dominatu regio liberes: ut princi- piis consentiant exitus. Tuum est hoc munus, tuæ partes: à te hoc civitas, vel omnes potius gentes non expectant solum, sed etiam postulant: quamquam, cum hortatione non egeas, ut supra scripsi, non uar ea pluribus verbis faciam, illud, quod meum est, ut tibi omnia mea officia, stud- dia, curas, cogitationes pollicear, quæ ad tuam laudem, & gloriam pertinebunt. Quamobrem velim tibi ita per- suadeas, me tum reipubl. causa, quæ mihi vita mea est ca- rior: tum quod tibi ipsi faveam, tamque dsignitatem am- plificari velim, tuis optimis consiliis, amplitudini, gloriæ, nullo loco defuturum. Vale.

ARG. Dignitatem Bruti cura sibi sine, ac suis, ait. M. C. S. D. BRUTO, IMP. COS. DES.

Lupus noster cum Romam sexto die Mutina venisset, postidie me manè convenit: tua mihi mandata dili- gentissimè exposuit, & litteras reddidit. Quod mihi tuam dignitatem commendas, eodem tempore existimo te mihi meam dignitatem commendare: quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum facies, si exploratum habebis, tuis laudibus nullo loco nec confi- sium, nec studium meum defuturum. Cum tribuni pl. edixissent, senatus adesset ad XIII. Kal. Jan. haberentque in animo de præsidio consulum designatorum referre: quamquam statueram in senatum ante Kal. Jan. non ve- nire: tamen, cum eo die ipso edictum tuum propositum esset, nefas esse duxi, aut ita haberi senatum, ut de tuis di- vinitis in temp. meritis fletetur, (quod factum esset, nisi ego venissem) aut, etiam si quid de te honorificè diceretur, me non adesse. Itaque in senatum veni manè: quod cum esset animadversum, frequentissimi senatores conven- runt. Quæ de te in senatu egerim, quæ in concione ma- xima dixerim, plerum te litteris malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia, quæ ad tuam dignita- tem augendam pertinebunt, quæ est per se amplissima, summo semper studio suscepturam, & defensuram: quod quamquam intelligo me cum multis esse facturum, tamen appetam hujus rei principatum.

ARG. Monet, ut in libertate populi conservanda au- thoritatem senatus expectet.

M. T. C. S. D. D. BRUTO IMP. CONS. DES.

Cum adhibuisset domi meæ Lupus me, & Libonem, & Servium, consobrinum tuum: quæ mea fuerit sen- tentia, cognoscite ex M. Sejò arbitror: qui nostro sermoni interfuit. Reliqua, quamquam statim Sejum Græceus est subsecutus, tamen ex Græcejo poteris cognoscere. Ca- put autem est hoc, quod te diligentissimè percipere, & meminisse volam: ut ne in libertate, & salute pop. R. con- servanda

erudite aut priscè, si plures codices accederent Pal. verò tert. spon. nullam video salutis: ne pateat, locum, ut vulgo legitur, non sic à Cicero esse profectum Epistola sequenti codex Hitt. legit: quæ in excerptis maxi- ma dixerim aliis concione. 3. Percipere & meminisse volam. Ita Palat. primus, Hittorp. Vaticani excerpta. Medic. ut notat Egnat. atque ex eod. ct. in editione sua; vul- go: meminiſſe velim: plebejè ut lolet, ubi antiquitati honor non tribuitur.

servanda auctoritate senatus expectes, nō dum liberi, ne & tuum factum condemnes, nullo enim publico consilio rēp liberasti: quo etiā res illa major, & clarior, & adolescentem, vel puerū potius, Caesarem, iudices temere fecisse, qui tantam causam publicam privato consilio suscepit: denique homines rusticos, sed fortissimos viros, civis que optimos, dementis fuisse iudices, primum milites veteranos, commitiones tuos, deinde legionem Martiam, legionem quartam: quæ suum consulem hostem judicaverunt. seque ad salutem reip. defendendam contulerunt. Voluntas senatus, pro auctoritate haberi debet, cum auctoritas impeditur metu. Postremo lusepta tibi causā jam bis est, ut non sit integram: primum idibus Martiis: deinde proximè exercitū novo, & copis comparatis. Quamobrem ad omnia ita paratus, seu animatus debes esse, non ut nihil facias, nisi iustus: sed ut ea geras, quæ ab omnibus summa cum admiratione laudentur.

ARG. De legatu ad Antonium missi pacis causa: Brutum à populo Romano dicitur: summam esse in Bruto omnium assensationem.

M. C. S. D. BRUTO IMP. COS. DES.

8 E O tempore Polla tua misit, ut ad te, si quid vellem, darem litterarum, cum quid scriberem, non habebam. Omnis enim erant suspensa propter expectationem legatorum: qui quid egissent, nihil dum nuntiabatur. Hæc tamen scribenda existimaui: primum, s. p. q. n. de te laborare, non solum salutis suæ causa, sed etiam dignitatis tuæ: admirabilis enim est quædam tui nominis caritas, amorque in te singularis omnium civium. Ita enim sperat, atque confidunt, ut antea rege, sic hoc tempore regno te remp. liberatum. Romæ dilectus habetur, totaque Italia, si hic dilectus appellandus est, cum ultro se offerunt omnes: tantus ardor occupavit animos hominum desiderio libertatis, odioque diuinæ servitutis. De reliquis rebus à te jam expectare litteras debemus, quid ipse agas, quid noster Mithus, quid Caesar meus: quos spero brevi tempore societate victoriæ tecum copulatos fore. Reliquum est, ut de me id scribam, quod te ex tuorum litteris & spero, & malo cognoscere: me neque desessula in re, neque umquam defurturū dignitati tuæ.

ARG. Monet, quid agendum sit utroque consule ad Brutum amissis.

D. BRUTUS S. D. M. CICERONI.

9 P ANSA amissio, quantum detrimenti re: publi accepit, non te præterit. nunc auctoritate, & prudentia tua prospicias oportet, ne inimici nostri, C. O. s. subitatis, sperent se convalescere posse. Ego, ne consistere possit in Italia Antonius, dabo operam, sequar eum cunctis. utrumque me præstaturum spero, ne aut Ventidius elabatur, aut Antonius in Italia moretur. In primis logo te, ad hominem ventosissimum, Lepidum, mittas, ne bellum nobis redintegrate possit, Antonio sibi conjuncto. Nam de Pellione Aunio puto te peripicere, quid facturus sis, multæ & bonæ, & firmæ sunt legiones Lepidi, & Aunii. Neque hæc idcirco tibi scribo, quod te non eadem advertere soiam, sed quod mihi persuasissimum est, Lepidum rectè facturum nunquam, si forte vobis id de hoc dubium est. Plancum quoque confirmetis oro: quem spero, pulso Antonio, reipubl. non defuturum. Si se Alpes Antonius trajecerit, constitui prælidium in Alpibus collocare,

1. Si antea hoc tempore ab his videtur dici causa simulationis, mallem me in mente tuam judicium. Nihil discessi. In vulgata lectione quem & in sua editione exhibuit P. Viç. Palat. primus ita hunc locum concipit: *dis an hoc tempore si videtur dici causa mallo me tuum iudicium quam ex alt.* Tert. verò: *si tunc non tempore ab his videtur dici causa mallem me herede.* Lamb. ex consensu Manutii in d. d. *si tunc non hic præterit legio: tamen hoc tempore videtur dici causa mallo me herede.* Gul. puto, Stev. vichianum respicitur, qui sermō Palat. non tertio responderet legendum dicit: *si, an hoc tempore videtur dici causa.* Antonius Augustinus, testante Virgilio malebat: *si tunc non tempore videtur dici causa mallem tuum iudicium.* Hæc collegi, ut studiosus lector ad suum galium eligeret quod lubet: & sus-

& te de omni re facere certiore. 111. Kalend. Mai, ex castris Regii.

ARG. Beneficia in patriam: & Reipubl. periculum exponit.

D. BRUTUS S. D. M. CICERONI.

10 N ON mihi remp. plus debere arbitror, quam me tibi gratiore me esse in te posse, quam isti perverſi sint in me, exploratum habes. Si autem hoc tempore ab his videat ur dici causa simulationis, mallem mehercule tuum iudicium, quam ex altera parte omnium istorum. Tu enim a certo sensu, & vero iudicas de nobis: quod isti ne faciant, summa malivolentia, & livore impediuntur. Interpellent me, quo minus honoratus sim, dum ne interpellent, quo minus respubl. à me commodè administrari possit. Quæ quanto sit in periculo, quam potero brevissimè exponam. Primum omnium, quantum perturbatione rerum urbanarum afferat nobis obitus consulum, quantum cupiditatem hominibus injiciat vacuitas, non te fugit. Satis me multa scripsisse, quæ litteris commendari possint, arbitror. Scio enim, cui scribam. Revertor nunc ad Antonium: qui ex fuga cum parvulam manum peditem haberet inermium, ergastula solvendo, omneque genus hominum arripendo, satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidii, quæ trans Apenninum itinere facto difficillimo ad Vada pervenit, atque ibi se cum Antonio conjunxit. Est numerus veteranorum, & armatorum satis frequens cum Ventidio: Consilia Antonii hæc sunt, necesse est: aut ad Lepidum ut se conferat, si recipitur: aut Apennino, Alpibusque se teneat, & decurſionibus per equites, quos habet multos, vastet ea loca, in quæ incurrit: aut natus se in Eturiam referat, quod ea pars Italia sine exercitu est. Quod si me Caesar audisset, atque Apenninum transisset: in tantas angustias Antonium compulſissem, ut inopia potius, quam ferro conficeretur. Sed neque Casari imperari potest, nec Caesar exercitui suo, quod utrumque pessimum est. Cum hæc talia sint: quo minus, quod ad me pertinebit, homines interpellent, ut supra scripsi, non impedio. Hæc quemadmodum explicari possint, aut à te cum explicabuntur, ne impediatur, timeo. Alere tam milites nō possum. Cum ad remp. liberandam accessi, ut s. mihi fuit pecuniæ eorum amplius. Tantum abest, ut meæ rei familiaris liberum sit quidquam, ut omnes jam meos amicos tre alieno obſtrinxerim. Septennium numerum nunc legionum alo, qua difficultate, tu arbitrate: Non si Varronis thesuros habere, & subsistere summi possem. Cum primum de Antonio exploratum habuero, faciam te certiore. Tu me amabis ita, si hoc idem me in te facere senseris. 111. Non. Mai, ex castris. Derthoma.

ARG. Merita Ciceronis erga se commendat. De Antonij professione ad Lepidum scribit: de dubia Planci fide. De suo in remp. studio.

D. BRUTUS IMP. COS. DES. S. D. M. CICERONI.

11 ODEM exemplo à te mi littera reddita sunt, quo pueri mei atulerunt. Tantum me tibi debere existimo, quantum persolvere difficile est: Scripsi tibi, quæ hic gererentur. in itinere est Antonius: ad Lepidum proficiscitur: ne de Planco quidem spem adhuc abiecit, ut ex libellis ejus animadverti, qui in me incidere. In quibus, quos

temerari in mutando non potuimus esse. 2. Cupiditatem hominibus injiciat vacuitas: Sic est in Vaticani excerptis, item Mediceo, ut ex eo edidit Viç. Palat. tamen primus Stev. vich. *iniciat, [vel iniicit] vacuitas*: ut Plancus dixit *vacuitas adæ auri* pro *vacua*. Palat. tertius hic totis mendis adoptus est: *hominibus iniicit vacuitas*, sicut prima editio *iniicitur in tua rerum vacuitas*, vulgo. *iniicitur vacuitas*. 3. Subsistere summi possem: Elegantisimè sic Palatini duo, pr. tert. Vaticani excerpta, Stev. v. Hitt. idque ex Mod. in sua impressione secutus est Viç. Ex gloria in editionibus sequens legitur *subsistere summi possem*.

ad Afinium, quos ad Lepidum, quos ad Plancum mitteret, scribebat. Ego tamen non habui ambiguum, & statim ad Plancum misi: & biduo ab Allobrogibus, & totius Galliae legatos expecto, quos confirmatos domum remittam. Tu, quae istic opus erunt administrari, prospicies, ut ex tua voluntate, rei publicae commodo fiant. Malivolentiae hominum in me, si poteris, occurrere. si non poteris, hoc consolabere, quod me de statu meo nullis contumeliis deterere possunt. pridie nonas Maji, ex caltris finibus Statiellensium.

T. ARG. De bello ab Antonio renovato Bruti culpa.
M. CICERO S. D. BRUTO IMP.
COS. DES.

TRIS uno die à te accepi epistolas: unam brevem, quam Flaccò Volumnio dederas: duas pleniores: quarum alteram tabellarius T. Vibit attulit; alteram ad me misit Lupus. Ex tuis litteris, & ex Graeci oratione, non modò non restinctum bellum, sed etiam inflammatum videtur. Non dubito autem, pro tua singulari prudentia, quin perspicias, si aliquid firmitatis nactus sit Antonius, omnia tua illa praecleara in temp. metita, ad nihilum esse ventura. Ita enim Romam erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis inermis, perterritis in te, fracto animo, fugisse Antonium. Qui si ita se habet, ut, quemadmodum audebam de Graeco, consilii cum eo sine periculo non possit: non ille mihi fugisse à Mutina videtur, sed locum belligerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt: nonnulli etiam queruntur, quòd persecuti non sitis. opprimi potuisset, si celeritas adhibita esset, existimant. OMNINO est hoc populi, maximeque nostri, in eo potissimum abuti libertate, per quem eam consecutus sit. Sed tamen providendum sit: ne quae iusta querela esse possit. Res se sic habet. Is bellum consecutus, qui Antonium compresserit. Hoc quam vim habeat, te exillimare malo, quam me apertius scriberem.

T. ARG. Tarditatem suam in Antonio persequendo excusat. Qua in statu res sit, exponit.

D. BRUTUS, M. T. C. S. D.

IAM non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volò, quae in manibus sunt. Qua enim prudentia es, nihil te fugiet, si meas litteras diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui. eam sine equitibus, sine iumentis: Hirtium perisse nesciebam; Caesari non credebam prius, quam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postero die manè à Pania sum accersitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas copias, sic enim verè eas appellare possum. Sunt extenuatissimae, & inopia omnium rerum pessimè acceptae. Biduo me Antonius antecessit, itinera multo majora fugiens, quam ego sequens. Ille enim iit passim: ego ordinatim. Quaecumque iit, ergastula solvit, homines attripuit, consistit nusquam prius, quam ad Vada venit. Quem locum volo tibi esse notum. Jacet inter Apenninam, & Alpeis, impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidius conjunxisset: concio ejus ad me est allata: in qua petere coepit à militibus, ut se trans Alpeis sequerentur: sibi cum M. Lepido convenire. Subclamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis, (nam suos valde quam paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Et orare ceperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum

contulit. Hac te mihi nuntiata, statim quinque cohortes Pollentiam praemisit, meumque iter eo contuli. hora autè praesidium meum Pollentiam venit, quam Trebellius cum equitibus. sanè quam sum gavus. in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur: neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant, quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis, qui eò praemisus erat à nobis, sustinebant: nostroque adventu sustineri facillius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu isaram se traecerint, ne quod detrimentum reip. injungant, summa à nobis dabitur opera. vos magnum animum, optimamque spem de summa rep. habere volumus, cum & nos, & exercitus nostros singulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quam paratissimi & ab exercitu, reliquisque rebus pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confugamus, qui quidem eas copias, quas diu simulatione reip. comparabant, subito ad patriae periculum converterunt.

T. ARG. De Decemviri creandis: de Octaviano; De sua inertia. De legione Martia & Quarta: De pecunia. De Bruti & Caesari praesidiis: de Africani legionibus. De bello renovato. De Antonio & Lepido. De suo erga Brutum studio.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. CONS.
DES. S. P. D.

MIRABILITER mi Brute, lator, mea consilia, meaque sententias à te probari de decemviri, de ornatu adolescentente. Sed quid refert? mihi crede, homini non glorioso: planè jam, Brute, frigeo. *Opposui* enim erat meum, senatus. id est jam dissolutum. Tantam spem attulerat exploratae victoriae tua praecleara Mutina eruptio, fuga Antonii, conciso exercitu, ut omnium animi relaxati sint, meaque ille vehementes contentiones, tanquam *exa* *magis* esse videantur. Sed, ut ad rem redeam, legionem Martiam, & quartam negant, qui illas norunt, ulla conditione ad se posse perducì. Pecuniae, quam desideras, ratio potest haberi, eaque habebitur. De Bruto arcessendo, Caesareque ad Italia praesidium tenendo, valde tibi assentior. Sed, ut scribis, habes obretractatores: quos equidem facillimè sustineo, sed impediunt tamen. Ex Africa legiones expectantur. Sed bellum istic renatum mirantur homines. Nihil tam praeter spem unquam. Nam die tuo natali victoria nuntiata, in multa secula videbamus rep. liberatam. Novi timores retexunt superiora. Scripsisti autem ad me ius, quas idibus Majis dedisti, modò te accepisse à Planco litteras, non recipi à Lepido Antonium. Id si ita est, omnia faciliora: sin aliter, magnum negotium: cuius exitum non extimesco. tuae partes sunt. Ego plus, quam feci, facere non possum. Te tamen, id quod spero, omnium maximum & clarissimum videre cupio.

T. ARG. De officio & diligentia Bruti: De Bruti & Planco conjunctione. De studio Bruti intuenda Republica.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. COS.
DES. S. P. D.

ET si mihi tuae litterae jucundissimae sunt: tamen jucundius fuit, quòd in summa occupatione tua Planco collega mandasti, ut te mihi per litteras excusaret: quòd fecit ille diligenter. mihi autem nihil amabilius officio tuo, & diligentia. Conjunctione tua, cum collega, concordiaque vestra, quae litteris communibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute: & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non

T. Sed locum belli gerendum mutasse. Gul. verisimil. lib. 111. c. 2. ex Stevv. libro legit, sed solum belli gerendi mutasse, ut & paullo post: homines alii facti sunt: pro quo in libris miss. alii facti sunt. in editionibus alii facti sunt.

Nos nostram fidem unius codicis auctoritate fundare noluimus. Epistola XIV. ex veltigis Stevv. Kit. legit. Gal. 2001. immut. retexunt superstitio.

non deo, præsertim ad te: quo magistro brevitatis uti cogito. Litteras tuas vehementer exspecto, & quidem talis, qualeis maximè opto.

ARG. Commendat Lamiam in petitione pratura.
M. T. C. BRUTO, IMP. COS. DES.

S. P. D.

PERMAONI interest, quo tibi hac tempore epistola reddita sit: utrum cum sollicitudinis aliquid haberes, an cum ab omni molestia vacuus esses. Itaque ei præcipi, quem ad te misi, ut tempus observaret epistolæ tibi reddendæ. Nam quemadmodum coram, qui ad nos intemptivè adeunt, molesti sæpe sunt: sic epistolæ tibi reddendæ. Si autem, ut spero, nihil te perturbat, nihil impedit: & ille, cui mandavi, satisficet, & commodè tempus ad te cepit adeundi: confido, me, quod velim, faciliè à te impetraturum. L. Lamia præturam perit: hoc ego utro uno omnium plurimum. Magna vetustas, magna consuetudo intercedit: quodque plurimum valet, nihil mihi ejus est familiaritate jucundius. Magno præterea beneficio ejus, magnoque merito sum obligatus. Nam Clodianis temporibus, cum equestris ordinis princeps esset, proque mea salute acerrimè propugnaret, à Gabinio consule relegatus est: quod ante id tempus cum Romano contigit nemini. Hoc cum pop. Rom. meminisset, me ipsum non meminisset turpissimum est. Quapropter persuadere tibi, mi Brute, me petere præturam. Quamquam enim Lamia summo splendore, summa gratia est, magnificentissimo munere adilitio: tamen, quasi ea ita non essent, ego suscepi totum negotium. Nunc, si me tanti facis, quanti certè facis, quam equitum centurias tenes, in queis regnas, mitte ad Lupum nostrum, ut is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo quod sentio. Nihil est, Brute, cum omnia à te exspectent, quod mihi gratius facere possis.

ARG. Commendat quondam Lamiam.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. D.

LAMIA uno omnium familiarissimè utor. Magna ejus in me, non dico officiis, sed merita, eaque sunt pop. Rom. notissima. Is magnificentissimo munere adilitatis perfunctus: petit præturam: omnesque intelligunt, nec dignitate ei deesse, nec gratiam. Sed is ambitus excitare videtur, ut ego omnia pertimescam, totamque petitionem Lamia mihi sustinendam putem. In ea re quantum me possis adjuvare, faciliè perspicio: nec verò, quantum mea causa velis, dubito. Velim igitur, mi Brute, tibi persuadeas, nihil me majore studio à te petere, nihil tibi mihi gratius facere posse, quam si omnibus tuis opibus, omni studio, Lamiam in petitione juveris, quod ut facias, vehementer te rogo.

ARG. Reprehendit in Bruto nonnullam timoris significacionem.
M. T. C. D. BRUTO, IMP. COS. DES.

S. D.

ET si ex mandatis, quæ Galbæ, Volumnioque ad senatum dedisti, quid timendum, suspicandumque putares, suspicabamur: tamen timidiora mandata videbantur, quam erat dignum tua, populique Romani victoria. Senatus autem, mi Brute, fortis est, & habet fortes duces. Itaque molestè ferebat, se à te, quem omnium, quicumque fuisset, fortissimum judicaret, timidum, atque ignavum judicari. Etenim cum, te incluso, ipem maximam omnes habuissent in tua virtute, florente Antonio: quis erat, qui quidquam timecret, profligato illo, te liberao? Nec verò Lepidum timebamus. Quis enim esset, qui illum iam furiosum arbitrareretur, ut qui in maximo bello

pacem velle se dixisset, is in optatissima pace bellum reip. indiceret? Nec dubito, quin tu plus provideas. Sed tamen tam recenti gratulatione, quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus, renovatio timoris magnam molestiam afferbat. Quare velim equidem, id quod spero, ut planè abjectus, & fractus sit Antonius. Sin aliquid virum forte collegerit: sentiet, nec senatui consilium, nec populo Romano virtutem deesse, nec reipubl. te vivo, imperatorem. XIII Kal. Jun.

ARG. Reipubl. vicem times, Vicentinos commendat.
D. BRUTUS M. T. C. S. P. D.

Adsenatum quas litteras misi, velim prius perlegas, & si qua tibi videbuntur, commutes. Necessariò me scripsisse, ipse animadvertes. nam cum putarem, quartam, & Martiam legiones mecum futuras, ut Druso, Pauloque placuerat, vobis assentientibus. minis de reliquis rebus laborandum existimavi. Nunc verò cum sum cum tironibus egentissimis, valde & meam & vestram vicem timeam, necesse est. Vicentini me, & M. Brutum præcipuè observant. His ne quam patiari injuriam fieri in senatu veterum causa, à te peto. Causam habent optimam, officium in rep. summum, & genus hominum adversariorum seditiosum, & inertissimum. XI, Kalend. Jun. Vercellis.

ARG. Timendum Ciceroni, se à Segulio accepisse. Suetet, quid faciendum existimet. De se, suam, exoritur referbit. Litteras petit à Cicerone.
D. BRUTUS IMP. DES. M. T. C.

S. P. D.

QUOD pro me non facio, id pro te facere meus in te amor, tuæque officia cogunt, ut timeam. Sæpe enim mihi cum esset dictum, neque à me contentum, novissimè Labeo Segulius, homo sibi simillimus, narrat mihi, apud Cæsarem se fuisse, multumque sermonem de te habitum esse: ipsum Cæsarem nihil sanè de te questum, nisi dictum, quod diceret te dixisse, laudandum adolescentem, ornandum, tollendum: se non esse commissurum, ut tolli possit. Hoc ego Labeonem credo illi retulisse, aut finxisse dictum, non ab adolescente prolatum. Veteranos verò pessimè loqui, volebat Labeo me credere, & tibi ab iis instare periculum: maxime ego indignari, quod in decemviris neque Cæsar, neque ego habiti essemus: atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Hæc cum audissem, & jam in itinere essem, committendum nondum putavi, prius ut Alpeis transgrederer, quam, quid istic ageretur, scirem. Nam de tuo periculo, crede mihi, jactatione verborum, & denuntiatione periculi, sperare eos, te pertimescero, adolescente impulso, posse magna consequi præmia: & totam istam cantilenam ex hoc pendere, ut quam plurimum lucri faciant. Neque tamen non te cautum esse volo, & insidias vitantem. Nihil enim tua mihi vita potest esse jucundius, neque carius. Illud vide, ne timendo, magis timere cogare. Et, quibus rebus potest occurri veteranis, occurras. Primum, quod desiderant de decemviris, facias: deinde præmiis. Si tibi videtur, agros eorum militum, qui cum Antonio veterani fuerunt, his dandos censeras ab utrisque nobis. De nummis, lenter ac ratione habita pecuniæ, senatum de ea re constituturum: quatuor legionibus iis, quibus agros dandos censuistis, video facultatem fore ex agris Sillani, & agro Campano. Aequaliter, aut forte agros legionibus assignari puto oportere. Hæc me tibi scribere non prudentia mea hortatur, sed amor in te, & cupiditas otii: quod sine te consistere non potest. Ego, nisi valde necesse fuerit, ex Italia non excedam. legiones armo

D d d

paro:

Genus hominum adversariorum seditiosum & inertissimum. Libentius deleverim, de sententia Pal. tertii, & hominum quod injectum mihi ab a. luxurioso videtur. Idem eodem habet seditiosum & inertissimum. Pal. pr. itemque Histosp. scribant inertissimum, sed male omnes.

paro: spero me non pessimum exercitum habiturum ad omnes casus, & impetus hominum. De exercitu, quem Panfa habuit, legionem mihi Cæsar non remittit. Ad has litteras mihi rescribere, tuorumque aliquem mitte, si quid reconditum magis erit, meque scire opus esse putaris. Vale. IIX. Kal. Jan. Eporedia.

ARG. Respondet superiori epistola.

M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. P. D.

Dicit isti Segulio malefaciant, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu illum tecum solum, aut cum Cæsare, qui neminem prætermiserit, quicum loqui poterit, tui non eadem ista dixerit? Te tamen, mi Brute, sic amo, ut debeo, quod istud quidquid esset nugarum, me scire voluisti. Signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod idem Segulius, veteranos querit, quod tu, & Cæsar, in decemviris non esseris, utinam ne ego quidem essem. Quid enim molestius? Sed tamen, cum ego sensissem, de his, qui exercitus haberent, sententiam ferri oportere: idem illi, qui solent, reclamant. Itaque excepti etiam estis, me vehementer repugnantem. Quocirca Segulium negligamus, qui res novas querit: non quod veterem comederit: nullam enim habuit: sed hanc ipsam recentem novam devoravit. Quod autem scribis, te, quod pro teipso non facias, id pro me, ut de me timeas aliquid: omni te, vir optime, mihi que carissimum Brute, de me metu libero. Ego enim, quæ provideri poterunt, non fallar in his, quæ cautionem non habebunt, de his non ita valde laboro. Sim enim impudens, si plus postulem, quam homini à rerum natura tribui potest. Quod mihi præcipis, ut caveam, ne timendo, magis timere cogar: & sapienter, & amicissimè præcipis. Sed velim tibi persuadere, cum te constet excellere hoc genere virtutis, ut nunquam extimescas, nunquam perturbare: me huic tux virtuti proximè accedere. Quamobrem neque metum, quicquam, & cavebo omnia. Sed vide, ne tua jam, mi Brute, culpa futura sit, si ego quidquam timeam, tuis enim opibus, & consiliis tuis, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem abjiceremus: præsertim cum persuasum omnibus esset, mihi que maxime, à te nos unicus diligi. Consiliis tuis, quæ scribis de quatuor legionibus: deque agris assignandis ab utrisque vestrum, vehementer assentior. Itaque cum quidam de collegis nostris agitationem curationem ligurient: disturbavi rem, totamque vobis integram reservavi. Si quid erit occultius, & (ut scribis) reconditum, meorum aliquem mittam, quò fidelius ad te litteræ perferantur. Frigidie Nonas Junii.

ARG. Commendat Appium Claudium.

M. T. C. D. BRUTO, IMP. S. P. D.

Cum Appio Claudio, C. F. summa mihi necessitudo est, multis ejus officiis, & meis mutuis constituta: Peto à te majorem in modum, vel humanitatis tuæ, vel mea causa, ut eum auctoritate tua, quæ plurimum valet, conservatum velis. Volo te, cum fortissimus vir cognovissis, etiam clementissimum existimari. Magno tibi erit ornamento, nobilissimum adolescentem beneficio tuo esse salvum. Cujus quidem causa hoc melior debet esse, quod pietate adductus, propter patris restitutionem, à me cum Antonio conjunxit. Quare etsi minus veram causam habebis, tamen vel probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem, summo loco natum, summo ingenio, summa virtute, officiosissimum præterea, & gratissimum, incolumem in civitate retinere. Quod ut facias, ita à te peto, ut majore studio, magisque ex animo petere non possim.

1. Id pro meo de me timeas aliquid. 2. Edictum est id pro me facere, ut de me timeas aliquid sed verbum facere, neque existat in Palat. pr. cert. neque in ded. editione primitiva aut Victoriana.

3. An Antonii conjunctis. Non habebant illud vulgare se Palat.

ARG. De repub. bene sperandum: se litteras à Cicerone expectare.

D. BRUTUS M. T. C. S. P. D.

Nos hic valeamus rectè: & quò melius valeamus, operam dabimus. Lepidus eorummodè de nobis sentire videtur. Omni timore deposito, debemus liberè reip. consulere. Quod si omnia essent aliena, tamen tribus tantis exercitiis propriis reipub. valentibus, magnam animam habere debebas, quem & semper habuisti, & nunc fortuna adjuvante augete potes. Quæ tibi superioribus litteris mea manu scriptis, terrendi tui causa homines loquuntur. Si frenum momorderis, perream, si te omnes, quot sunt, conantem loqui ferre poterint. Ego, tibi ut antea scripsi, dum mihi à te litteræ veniant, in Italia morabor. IIX. Kal. Jun. Eporedia.

ARG. Respondit epistola superiori. Pecuniam de exercitu esse ait.

CICERO D. BRUTO, S. P. D.

Narro tibi: antea lubrificabar brevitate tuarum litterarum, nunc mihi loquax esse videor. te igitur imitabor. Quam multa, quam paucis? Te rectè valere, operamque dare, ut quotidiè melius: Lepidum eorummodè sentire: tribus exercitiis tuis quidvis nos oportere confidere. Si timidus essem: tamen ista epistola mi omnem metum absterisiles. Sed, ut mones, frenum momordi, etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Cupio jam vigiliam meam, Brute, tibi tradere: sed ita, ut ne deum constanter meam. Quod scribis, in Italia te moraturum, dum tibi litteræ mee veniant: si per hostem licet, non erratis. multa enim Romæ, sin adventu tuo bellum confici potest: nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima quæ erat, tibi decreta est. Habes amantissimum Servium, nos non desumus. IIX. Idus Junias.

ARG. Brevitatem Bruti in scribendo commendat, spem republicæ in ipso & Planco esse: De Bruto nihil certi esse.

M. T. C. D. BRUTO, S. P. D.

Expectanti mihi duas quotidie litteras, Lupus noster subito denuntiavit, ut ad te scriberem, si quid vellem. Ego autem, etsi, quid scriberem, non habebam (acta enim ad te mitti sciebam: inanem autem sermone litterarum tibi injucundum esse audiebam) brevitate secutus sum, te magistro. Scito igitur, in te & in collega spem omnem esse. De Bruto autem nihil adhuc certi, quem ego, quemadmodum præcipis, privatis litteris ad bellum communo vocare non desino: qui utinam jam adesset, intestinum urbis malum, quod est non mediocre, minus timeremus. Sed quid ago? non imitor? *Laconice* tuum? altera jam pagella procedit. Vinco, & vale. XIV. Kal. Quintileis.

ARG. De Antonij, & Lepidi conjunctione sollicitum, laconice stipendium petit.

D. BRUTUS IMP. M. T. C. S. P. D.

Maximo meo dolore hoc solatio utor, quod intelligi homines, non sine causa me timuisse ista, quæ acciderunt. Deliberent, utrum trajiciant legiones ex Africa, necne & ex Sardinia, & Brutum accerant, necne: & mihi stipendium dent, an decernant. Ad senatum litteras misi. Crede mihi, nisi ista omnia ita sunt, quemadmodum scribo, magnum nos omnes adituros periculum. Rogo te, videre quibus hominibus negotium detis, qui ad me legiones adducant. & fide opus est, & celeritate. III. Non. Jun. ex castris.

ARG.

editio Victor. omniumque princeps, quod dico, ne quis, ut vulgo, interpretetur, & præterea ignarus meam fidam flagitet.

3. *Laconice* (i.e.) *Laconice* brevitate.

ARG. Beneficia à Martio accepta commemorat: Respondet duabus querelis Marti. Negat enim se dixisse, Matium suffragium tulisse cuidam legi Caesaris. Deinde bonis interpretatur curationem ludorum, Caesaris mortuo ab Octaviano decatorum, à Martio susceptam.

M. CICERO MATIO, S.

NONDUM satis constitui, molestiane plus, an volu-
pratis attulerit mihi Trebatius noster, homo cum
plenus officii, tum utriusque nostrum amantissimus. Nam
cum in Tusculanum vesperi venissem, postridie ille ad me,
nondum satis firmo corpore cum esset, manè venit. Quem
cum objurgarem, quod parum valitudini parceret: tum
ille, nihil tibi longius fuisse, quam ut me videret. Num
quidnam, inquit, novi? Detulit ad me querelam tuam:
de qua prius, quam respondeo, pauca præponam. Quan-
tum memoria repetere præcepta possum, nemo est mihi
te amicus antiquior: SED VETUSTAS HABET ALI-
QUID COMMUNE CUM MULTIS: amor non habet. Di-
lexi te, quo die cognovi: meque à te diligere iudicavi. Tuus
deinde discessus, isque diuturnus, ambitio nostra, & vita
dissimilitudo non est passa voluntates nostras consuetu-
dine conglutinari. Tuum tamen erga me animum agno-
vi multis annis ante bellum civile, cum Caesar esset in Gal-
lia. Quod enim vehementer mihi utile esse putabas, nec
inutile ipse Caesari, perfecisti, ut ille me diligeret, coleret,
haberet in suis. Multa præterea, quæ temporibus illis
inter nos familiarissime dicta, scripta, communicata sunt,
graviora enim consecuta sunt. Et initio belli civilis cum
Brundisium versus irem ad Caesarem, venisti ad me in For-
mianum. Primum hoc ipsum quanti, præsertim tempo-
ribus illis? Deinde oblitum me putas consilii, sermo-
nis, humanitatis tuæ? quibus rebus interesse memini
Trebatium. Nec verò sum oblitus litterarum tuarum,
quas ad me misisti, cum Caesari obviam venisses in agro,
ut arbitror, Trebulano. Secutum illud tempus est, cum
me ad Pompejam proficisci, sive pudor meus eo egit, sive
officium, sive fortuna. Quod officium tuum, quod stu-
dium i vel in absentem me, vel in præsentem meos defuit?
quem porro omnes mei & mihi, & tibi te amioiorem ju-
dicaverunt? Veni Brundisium, oblitumne me putas,
qua celeritate, ut primum audieris, ad me Tarento advo-
laris? quæ tua fuerit assensio, oratio, confirmatio animi
mei, fracti communium miseriarum metu? Tandem
aliquando Romæ esse cœpimus, quid defuit nostræ fami-
liaritati in maximis rebus? Quonam modo me gere-
rem adversus Caesarem, usus tuo consilio sum. In reli-
quis officiis, cui tu tribuisti, excepto Caesare, præter me,
ut domum ventitares, hora: que multas sæpe suavissimo
sermone consumeres? tum, cum etiam, si meministi, ut
hæc *Φιλοσοφία* scriberem, te me impulisti. Post
Caesaris reditum, quid tibi majori cura fuit, quam ut es-
sem ego illi quam familiarissimus? quod essetetas. Quo-
rum igitur hæc oratio longior, quam putarem? quia sum
admiratus, te, qui hæc nosse deberes, quidquam à me
commissum, quod esset alienum nostra amicitia, credi-
disse. Nam præter hæc, quæ commemoravi, quæ testata
sunt & illustrata, habeo multo occultiora, quæ vix verbis
exsequi possum. Omnia me tua delectant: sed maxime,
maxima cum fides in amicitia, consilium, gravitas, con-
stantia; tum lepos, humanitas, litteræ. Quapropter redeo
nunc ad querelam. Ego te suffragium tulisse in illa lege,

primum non credidi; deinde, si credidissem, numquam
id sine aliqua justa causa existimarem te fecisse. Dignitas
tua facit, ut animadvertatur, quidquid facias; malivolentia
autem hominum, ut nonnulla durius, quam à te facta
sint, proferantur. Ea tu si non audis: quid dicam, nescio,
equidem; si quando audio, tam defendo, quam me scio à
te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem
est duplex. 2. Alia sunt, quæ liquido negare soleam: ut
de isto ipso suffragio, alia, quæ defendam à te piè fieri, &
humanè; ut de curatione ludorum. Sed te, hominem
doctissimum, non fugit, si Caesar rex fuerit, quod mihi
quidem videtur, in utramque partem de tuo officio di-
sputari posse: vel in eam, quæ ego uti soleo, laudandam
esse fidem, & humanitatem tuam, qui amicum etiam
mortuum diligas: vel in eam, quæ nonnulli uruntur, LI-
BERTATEM PATRIAE, VITAE amici anteponendam. Ex
his sermionibus utinam essent delatae ad te disputationes
meae. Illa verò duo, quæ maxima sunt laudum tuarum,
quis aut libentius, quam ego, commemorat, aut sapius e-
te & non suscipiendi belli civilis gravissimum auctorem
fuisse, & moderandæ victoriæ: in quo, qui mihi non as-
sentiretur, inveni neminem. Quare habeo gratiam Tre-
batio, familiari nostro, qui mihi dedit causam harum lit-
terarum; quibus nisi credideris, me omnis officii, & hu-
manitatis expertem iudicaris, quo nec mihi gravius quid-
quam potest esse, nec te alienius.

ARG. Respondet superiori epistola, atque etiam pur-
gat se adversus vituperantes suos.

MATIO S. CICERONI S.

MAGNAM voluptatem ex tuis litteris cepi, quod,
quam speratam, atque optaram, habere te de meo-
pinionem, cognovi. De qua etsi non dubitabam, tamen,
quia maximi aestimabam, ut incorrupta maneret, labora-
bam. Conscius autem mihi eram, nihil à me commis-
sum esse, quod boni cuiusquam offenderet animum. Eo
minus credebam, plurimis, atque optimis artibus ornato
tibi temerè quidquam persuaderi potuisse, præsertim in
quem mea propensa, & perpetua fuisset, atque esset beni-
volentia. Quod quum, ut volui, scio esse: respondebo
circumstantibus, quibus tu pro me, ut par erat, tua singulari
bonitate & amicitia nostra, sæpe restitisti. Nota enim
mihi sunt, quæ in me post Caesaris mortem contulerint.
Vitiis mihi dant, quod mortem hominis necessariè gravi-
ter fero: atque eum, quem dilexi, perisse indignor.
3. Ajunt enim, PATRIAE AMICITIAM PRÆPONEN-
DAM esse: proinde ac si jam vicerint, obitum ejus reipub.
fuisse utilem. Sed non agam astute. Fatgor me ad istum
gradum sapientiæ non pervenisse. Neque enim Caesa-
rem in dissensione civili sum secutus: sed amicum, quam-
quam te offendebar, tamen non deserui: neque bellum um-
quam civile, aut etiam causam dissensionis probavi:
quam etiam nascentem extingui, summè studui. Itaque
in victoria hominis necessariè, neque honoris, neque pec-
uniæ dulcedine sum captus: quibus præmiis reliqui, mi-
nus apud eum, quam ego, cum possent, immoderate sunt
abusi. Atque etiam res familiaris mea, lege Caesaris di-
minuta est: cuius beneficio plerique, qui Caesaris morte
letantur, remanserunt in civitate. Civibus victis ut præ-
ceretur, æque, ac pro mea salute, laboravi. Possum igitur,
qui omneis voluetim incoluimus, eum, à quo
id impetratum est, perisse non indignari: cum præ-
sertim

Ddd 2

1. Vel in absentem me, vel in præsentem meos defuit? Sic editio omnium
vetustissima ac Victoriana. Palatinus duo primus ac ceteri, Nihil est volu-
erat: vel in absentem me, vel in præsentem defuit.

2. Alia sunt, quæ liquido negare soleam. Cum in Med. fuisset aliquid,
rectè Egnar. emendavit liquidè: idque Vict. in sua editione est secutus;
tum Manutius ac denique Lamb. Ego non excedam tot ac tantis?
præsertim tanta inconsistentia nostrarum codicum, & præceptibus
Excerptis Vaticanis, in quibus quoque liquidè, pro eo editur aliquan-
do.

3. Ajunt enim PATRIAE AMICITIAM PRÆPONENDAM esse. Pro-
fecto nullus Lamb. fuit, qui quo alii conque voluerunt, ducatur. Lectio
hæc erat asserta Vict. improbara Man. ecce ferrox repente tanquam
suis animis est, negat colere se posse sed nos eum bonum Man. valere,
ac Lamb. plorare jubemus: adhæresimusque miss. quippe è quibus
duo Pal. Var. excerpta, editio omnium prima, hanc lectionem tenentur.
Vulgo, quia plebeium est, sapit Manut. PATRIAM AMICITIAM PRÆ-
PONENDAM. sed nos scimus, & sapissime nescire Manutium quid di-
cat.

sentim iidem homines illi, & invidia, & exitio fuerint? Plecteris ergo, inquit, quum factum nostrum improbare audes. O superbiam inauditam! alios in facinore gloriaris, & alios ne dolere quidem impunitè licere! At hæc etiam servis semper libera fuerunt, timerent, gauderent, dolerent suo potius, quam alterius arbitrio: quæ nunc, ut quidem isti distant, libertatis auctores, metu nobis extorquere conantur. Sed nihil agunt. Nullius umquam periculi terroribus ab officio, aut ab humanitate desciscam. NUMQUAM ENIM HONESTAM MORTEM PUGNANDAM, SÆPË ETIAM OPERANDAM putavi. Sed quid mihi succensent, si id opto, ut pœniteat eos sui facti? Cupio enim, Cæsaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte rempublicæ velle salvam. Id quidem me cupere, nisi & antè acta vita, & reliqua mea spes, taceente me, probat, dicendo vincere non postulo. Quare majorem in modum te rogo, ut rem potiore oratione ducas: mihi que si sentis expedire, recte fieri, & in dando fidem: maximeque sum expectus, cum initio civilis belli per litteras te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes; eundem ad Pompejum, an manendum in Italia. Suasisti, ut consulerem dignitati meæ, ex quo quid sentiret: intellexi: & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud male amicitissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te delexi, & semper me à te diligenti sensi. Et cum abessem, atque in magnis periculis essem; & me absentem, & meos presentibus à te cultos, & defensos esse, memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & fenserim, & prædicarim, omnibus, qui solent hæc animadvertere, testibus habemus. Gravissimum verò iudicium de mea fide, & de constantia fecisti, cum, post mortem Cæsaris & totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Appi, conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quòd te admonendum putem) meaque omnia tuebere; quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi: à me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

amicos habere. Mihi quidem si optata contingent, quod reliquum est vitæ, in otio Rhodi degam: si casus aliquis interpellarit, ita ero Romæ, ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias, quòd tuum erga me animum simplicem atque amicum aperuit: & quod eum, quem semper libenter dilexi, quo magis iure colere, atque observare deberem, fecit. Bene vale, & medice linge.

ARG. Prefecturus in Græciam, sunt res Oppio commendat, commemorat antè beneficii ab eo accepti.

2 CICERO APPIO, S.

DUBITANTI mihi (quod scit Atticus noster) de hoc toto consilio perfectionis, quòd in utramque partem in mentem multa veniebant, magnum pondus accessit ad tollendam dubitationem, iudicium, & consilium tuum. Nam & scripsisti aperte, quid tibi videretur. Atticus ad me sermonem tuum pertulit. Semper iudicavi, in te, & in capiendo consilio prudentiam summam esse, & in dando fidem: maximeque sum expectus, cum initio civilis belli per litteras te consuluissem, quid mihi faciendum esse censes; eundem ad Pompejum, an manendum in Italia. Suasisti, ut consulerem dignitati meæ, ex quo quid sentiret: intellexi: & sum admiratus fidem tuam, & in consilio dando religionem: quod, cum aliud male amicitissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum, quam illius voluntas fuit. Equidem & ante hoc tempus te delexi, & semper me à te diligenti sensi. Et cum abessem, atque in magnis periculis essem; & me absentem, & meos presentibus à te cultos, & defensos esse, memini. Et post meum reditum, quam familiariter mecum vixeris, quæque ego de te & fenserim, & prædicarim, omnibus, qui solent hæc animadvertere, testibus habemus. Gravissimum verò iudicium de mea fide, & de constantia fecisti, cum, post mortem Cæsaris & totum te ad amicitiam meam contulisti. Quod tuum iudicium, nisi mea summa benevolentia erga te, omnibusque meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu, mi Appi, conservabis amorem tuum (etsi more magis hoc quidem scribo, quam quòd te admonendum putem) meaque omnia tuebere; quæ tibi ne ignota essent, Attico mandavi: à me autem, cum paulum otii nacti erimus, uberiores litteras expectato. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

M. TULLII

1. *Alia ne dolere quidem impunitè licere.* Sic Palatinus, pr. Hitcorpiensis, Vaticanæ excerpta, & Vici. editio elegantius quam vulgo: *dolere impune licere.*

2. CICERO APPIO S. Vulgo Oppio. sed nos illam inscriptionem accepimus ex Palatino tertio, Stereckiani, & editione Vici.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARVM

AD

FAMILIAREIS

LIBER DUODECIMUS,

AD

C. CASSIVM, ET ALIOS.

ARG. Dolabella facinus laudat. Queritur, tyranno Casare occiso tyrannidem fablatam non esse. Cassium hortatur, ut una cum Bruto Rempublicam liberet.

M. T. C. CASSIO. S. P. D.

INEM nullam facio, mihi crede, Cassi, de te, & de Bruto nostro, id est, de te a repub. cogitandi, cuius omnis spes in vobis est, & in D. Bruto. Quam quidem jam habeo ipse meliorem, repub. à Dolabella meo præclarissime gesta. Manabat enim illud malum urbanum, & ita corroboratur quotidie, ut ego quidem & Urbis, & otio disiderem urbano. Sed ita compressum est, ut mihi videamur omne jam ad tempus ab illis duntaxat sordidissimo periculo tuti futuri. Reliqua, magna sunt, ac multa: sed posita omnia in vobis, quamquam primum quidque explicemus. Nam, ut adhuc quidem actum est, non regno, sed tege liberati videmur. Interfecto enim rege, & regis omnes nutus tuemur. Neque verò id solum, sed etiam, quæ ipse ille, si viveret, non faceret, ea nos, quasi cogitata ab illo, probamus. Nec ejus quidem rei finem video. Tabulæ figuntur: immunitates dantur: pecuniæ maxima distribuntur: exules redierunt: senatusconsulta falsa referuntur: ut tantummodo odium illud hominis impuri, & servitutis dolor depulsus esse videatur: respub. jaceat in his perturbationibus, in quas eam ille conjecit. Hæc omnia vobis sunt expedienda. nec hoc cogitandum, satis jam habere tempus, à vobis. Habet illa quidem tantum, quantum nunquam mihi in mentem venit optare, sed contenta non est: & pro magnitudinæ & animi, & beneficii vestri, à vobis magna desiderat. Adhuc ultia suas injurias est per vos, interitu tyranni: nihil amplius. Ornamenta verò sua quæ recupe-

ravit? an quòd ei mortuo pareat, quem vivum ferre non poterat? & cuius ara refrigerare debebamus, etiam chirographa defendimus? at enim ita decrevimus. Fecimus id quidem, temporibus cedentes: quæ valent in repub. plurimùm. Sed immoderatè quidam, & ingrâtè nostrâ facilitate abutuntur. Verùm hæc propediem, & multa alia coram. Interim velim sic tibi persuadeas, mihi cum reipubl. quam semper habui carissimam, tum amoris nostri causa, maximè curæ effectuum dignitatem. Da operam, ut valeas.

ARG. Invehitur in Antonium, quem esse in Cassio ait. M. T. C. CASSIO, S. P. D.

VEHEMENTER lætor, tibi probari sententiam & orationem meam: quasi sæpius uti liceret, nihil esset negotii, libertatem, & rempublicam recipere. Sed homo amens, & perditus, multoque nequior, quàm ille ipse, quem tu nequissimum occisum esse dixisti, exdis initium quærit: nullamque aliam ob causam me auctorem fuisse Casaris interficiendi criminatur, nisi, ut in me veterani incitentur. Quod ego periculum non extimefco, modo vestri facti gloriam cum mea laude communicet. Ita nec Pisoni, qui in eum primus invehctus est, nullo assentiente: nec mihi, qui idem tricesimo post die feci: nec P. Servilio, qui me est consecutus, tutò in senatum venire licet. Eadem enim gladiator quærit, ejusque initium ad XIII. Kalend. Octobr. à me se facturum putavit. At quàm paratus venerat, cum in villa Merelli complureis dies commentatus esset. Quæ autem, in lustris, & in vino commentatio potuit esse? Itaque omnibus est visus, ut ad te antea scripsis-

Ddd 3 r vomere

1. Inem nullam facio. Non habet illud vulgo receptum nullum Palatinus pr. Grat. Stevvech. Medic. ut notat Baptista Egnatius. sic supra lib. x. ep. 31. emendavi, ex Hi. corp. Stevvech. editione Victorii: Quam quoque nonnullam suam aut modum futuram putatis.

2. Ad illa compressa est. Ita Victorius edidit, & sic Palatinus pr. æque adeo editio princeps, Grat. verò compressa est. Solemni motu oner. veterum in sequentibus sic Vaticanus: ut mihi videatur omne, nescio quare: & Pal. pr. Grat. Hicorp. Stevvech. aut non sunt, quod non temerarium, immo verum mihi videtur. Vulgatum est, compressam.

3. Regis omnes nutus tuemur. Qui non ceperunt elegantiam huius dicti, legerunt interuenit. sed hoc magis vitiose fractis frivolum est. Gruterianus: Regis omnes nutus tuemur: nescio quo sensu mihi sincerissima vulgata est.

4. Pecuniæ maxime distribuntur. Hanc lectonem ex Mediceo notat Egnatius. licet Victorius se deseribunt: & perisse affirmet. secutus quoque est Manut. ac Lamb. Pal. pr. Hicorp. deseribuntur. vulgati distri-

buntur.

5. Cuius ara refrigerare debebamus. Hæc scriptura solum est in Palatinis tertio integro & Hicorpiano: nam primus, quartus, & quintus, pro cuius, in ceteris cum tertio facientes secundus, cuius ara refrigerare: quintus, ejus ara refrigerare: Grat. ea erat scriptura: Gullielmus ex duobus sibi inspectis: etiam refrigerare, unde conjicit: ara refrigerare. quod tamen eadem non placet. Non usitatum, scripturam non temere sollicitandam exultimamus: proposuimus autem librorum nostrorum varietatem, ut si forte cui minus vulgata satisfacit, alterius suam indaginem explicet.

6. At quàm paratus venerat. Qui de ser. peura dubitet, eom ego sensu communi carete putem. Nihil illa liquidius, nihil elegantius. Habetur illa in editione Victorii. Vatic. excerptis, probaturque Manutio, ac Lambinus, ut causam adnotandi & dissentiendi haberet. posuit ad quem L. b. alius ad quem, sicut Palat. primus, Hicorp. Stevvech. editio præca.

in vomere suo more, non dicere. Quare quod scribis te considerare, auctoritate, & eloquentia nostra aliquid profici posse: non nihil, ut in tantis malis, est profectum. Intellegit enim pop. Rom. Treis esse consulares, qui, quia de republica bene senserint, liberè locuti sint, iuro in senatum venire non possint. Nec est præterea quod quidquam expectes. Tuus enim necessarius affinitate nova delectatur. Itaque jam non est studiosus ludorum, infinitoque fratris tui plausu dirumpitur. Alter item affinis novis commentariis Casaris delinitus est. Sed hæc tolerabilia: illud non ferendum, quod est, qui vestro anno filium suum consulem futurum putet, ob eamque causam se huic latroni deservire præterferat. Nam L. Cotta familiaris meus, fatali quadam desperatione, ut ait, minus in senatum venit. L. Casar, optimus, & fortissimus civis, valitudine impeditur. Ser. Sulpitius & summa auctoritate, & optime sentiens, non adest. Reliquos, exceptis designatis, ignoscere mihi, si non numero consulares, habes auctores consilii publici: qui numerus etiam bonis rebus, exigua esset: quid censes perditis? Quare spes est omnis in vobis: qui si idcirco abestis, ut fuis in tuto: ne in vobis quidem. sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis: velim salvis nobis. sin id minus, res tamen publica per vos brevi tempore jus suum recuperabit. Ego tuis, neque desum, neque deero. qui live ad me referent, sive non: meatibus tamen benivolentia, fidesque præstabitur.

ARG. Remon invenitur in Antonium. Spem esse in Casio scribit.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

AUGUR tuus amicus furorē in dies: primū in statua, quam posuit in rostris, inscripsit & PARENTI OPTIME MERITO: ut non modò licenti, sed jam etiam patriciæ judicemini, quid dico judicemini? judicemur potius. Vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me principem dicit fuisse. Utinam quidem fuisset: molestus nobis non esset. Sed hoc vestrum est: quod quum præterit, utinam haberem, quid vobis darem consilii. Sed ne mihi quidem ipse reperio, quid faciendum sit. Quid enim est, quod contra vim sine vi fieri possit? Consilium omne autem hoc est illorum, ut mortem Casaris persequantur. Itaque & ante diem sext. Non. Octob. productus in concionem à Canutio, turpissime ille quidem discessit: sed tamen ea dixit de conservatoribus patriæ, quæ dici debent de proditoribus. De me quidem non dubitant quin omnia de meo consilio & vos fecissetis, & Canutius faceret. Cetera cujusmodi sint, ex hoc judica, quod legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos interpretari putas, cum hoc faciunt? Ad hostem scilicet portari. O rem miseram? dominum ferre non potuimus: conservo servimus. Et tamen me quidem favente magis, quam sperante, etiam nunc residet spes in virtute tua. Sed ubi sunt copie? De reliquo, malo te ipsum loqui tecum, quam nostrâ dictâ cognoscere. Vale.

ARG. De Antonio, senatu, populo, legato ad Antonium missu: de ipsi Casio & Bruto.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

VELLEM idibus Martiis me ad cenam invitasses, reliquarum nihil fuisset. Nunc me reliquæ vestrae exercent: & quidem præter ceteros me: quamquam egregios consules habemus; sed turpissimos consulares: senatum fortem; sed infimo quæquam honore fortissimum. Populo verò nihil fortius, nihil melius, Italiae universæ. Nihil autem tædius Philippo, & Pifone, legatis, nihil flagitiosius: qui cum essent missi, ut Antonio ex senatus sententia certas res nuntiarent: cum ille earum rerum nulli paruisset, ultro ab illo ad nos intolerabilia postulata retulerunt. Itaque ad nos concurrunt; factique jam in re soluti populares sumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, ubi denique esses, nesciebam. Fama nuntiabat, te esse in Syria: auctor erat nemo. De Bruto, quo propius est, eo firmiora videtur esse, quæ nuntiantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non infulsis, quod tibi tam citò succederet, cum tu visum triginta dies in Syria fuisses. Itaque constabat, eum recipi in Syriam non oportere. Summa laus & tua, & Bruti est, quod exercitum præter spem existimamini comparasse. Scriberem plura, si rem, causamque nosem. Nunc quæ scribo, scribo ex opinione hominum, atque fama. Tuas litteras avidè expecto. Vale.

ARG. Bruti laudibus Casium accendit. De Mutinensi bello. De statu reip. scribit.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

HÆ MEM credo adhuc prohibuisse, quo minus de te scertum haberemus, quid ageres, maximeque ubi esses. Loquebantur omnes tamen, credo, quod volebant, in Syria te esse, habere copias. Id autem eo facilius credebatur, quia simile vero videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consecutus. Res enim tantas gessit, tamque inopinatas, ut ex eum per se gratæ essent, & tum ornatiores propter celeritatem. Quod si tu ea tenes, quæ putamus: magnis subsidiis fulta reip. est. A prima enim ora Græciæ, usque ad Ægyptum, optimorum civium imperiis muniti erimus, & copiis. Quamquam, nisi me falleret, res se sic habebat, ut totius belli omne discrimen in D. Bruto positum videretur: qui si, ut sperabamus, erupisset Mutina, nihil belli reliqui fore videbatur. Parvis omnino jam copiis obsidebatur, quod magno præsidio Bononiæ tenebat Antonius. Erat autem Claterna noster Hirtius: ad Forum Cornelium Casar: uterque cum firmo exercitu magnisque Romæ paucis copiis ex dilectis Italia comparatis. Hiems adhuc rem geri prohibuerat. Hirtius nihil nisi confidatē, ut mihi crebris litteris significat, acturus videbatur. Præter Bononiæ, Regium Lepidi, Parmam, Noram Galliam, Transpadanos misit conjunctos cum castra habebamus. Erat firmissimus senatus, exceptis consularibus, ex quibus unus L. Casar firmus est: & rectos. Ser. Sulpitii morte, magnum præsidium amissimus. Reliqui partim inertes.

1. Vomere suo more, non dicere. Pal. sec. ac quint. Vomere non dicere. Expuncta illa biga vocularum suo more. Græc. itaque omnibus est visus, ut ad de antea scripsi, vomere vomere, non dicere. quæ mihi scriptura non vana omnino videtur, quandoquidem Palatinus reliqui, præter quart. scripsi vomere vomere, non dicere. repræsentant. Illud quoque monendus est locus ubiqueque verbum est recipere. Medicum, ut annotat Egnat. scribere recipere, quod mihi recte us omnino videtur. si non semper immutari, verècundiam tribuendum est. supra recte, libertatem & temp. recipere.

2. PARENTI OPTIME MERITO. Placet Gualtem. quod invenit in codice Hitropriano: optime merita. sic quidem est apud Plinium 7. 26. vobis merito de merito. Nos nihil à nostris codicibus degenerare volumus. Paullo statim post prima editio. codex Hitropriano, Patriciæ, quod assimilavit Lambinus, neque mihi non probatur. Græci-

nus tamen & Vaticanæ excerpta Patriciæ: vulgo Patriciæ

3. Ant. d. v. Neam. O. Br. Vigilius in Fastis ad annum V. C. DCC. IX. conjicit, Natus O. Br. v.

4. Deur quidem non dubitauer. Recte sic Palatinus prim. Gruterianus, Vaticanæ excerpta, atque Victorii editio ex Mediceo, quam scripturam quoque notat ad oram primæ impressionis Egnat. vulgo 3. non dubitauer.

5. Tomeratiore propter celeritatem. Nugæ hominum, qui quod præcederet gratas gratior hic quoque reformatur, sed videretur in Pall. Græc. Vaticanæ excerptis, editionum primariarum habetque Vict. Paullo post scriptis: copias ex dilectis Italiæ comparatis. quod completas habet editio Vict. Pal. pr. ac Vat. excerpta. Pileum verò semper scribendum est, quod ita prætereunt miss. & vetusti libri, tum quod Lamb. ex suis quoque ita contredit.

inertes, partim improbi: nonnulli invident eorum laudi, quos in rep. probari vident Populi vero & totiusque Italiae mira consensus est. Hæc erant fere, quæ tibi nota esse vellem. Nunc autem opto, ut ab istis Orientis partibus virtutis tuæ lumen eluceat. Vale.

¶ ARG. *Commendat Strabonem. In Cassio & Bruto spem Reipublicæ postquam est.*

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D.

¶ QUæ status rerum fuerit tum, cum has litteras dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optime de rep. sentiente; nam quid dicam, cupidissimo tui, qui, domo, & fortunis relicto, ad te potissimum profectus sit? Itaque eum tibi ne commendo quidem. adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibi que persuadeas, omne periculum bonorum, in te, & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenierit. Res, cum hæc scriberem, erat in extremum adducta discrimen. Brutus enim Mutinæ sinu sustinebat. Qui si conservatus erit, vicinus est ad vos. Proinde fac animum tantum habeas, tantumque apparatus, quanto opus est ad universam rem recuperandam. Vale.

¶ ARG. *De his qua in senatu & ad populum Cassij nominata agerit, scribit.*

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D.

¶ QUANTO studio dignitatem tuam, & in senatu, & ad populum defenderim, ex tuis te malo, quam ex me, cognoscere. Quæ mea sententia in senatu facile valuisse, nisi Panfa vehementer obstitisset. Ea sententia dicta, productus sum in concionem à tribuno plebis, M. Servilio. Dixi dete, quæ potui, tanta contentione, quantum forum est: tanto clamore, consensuque populi, ut nihil unquam simile viderim. Id velim mihi ignoscas, quòd in vita focru tua fecerim. Mulier timida verebatur, ne Panfa animus offenderetur. In concione quidem Panfa dixit, matrem quoque tuam, & fratrem, illam à me sententiam noluisse dici. Sed hæc non movebant; alia malebam. Favebam & reipubl. cui semper favi, & dignitati, ac gloriæ tuæ. Quòd autem, & in senatu pluribus verbis disse-rui, & dixi in concione, in eo velim fidem meam liberes. Promisi enim, & propè confirmavi, te non expectasse, nec expectaturum decreta nostra: sed te ipsum tuo more reipubl. defensurum. & quamquam nihil dum audieramus, nec ubi esses, nec quas copias haberes: tamen sic stituebam, omnem, quæ in istis partibus essent opes copiarumque, tuas esse: per teque Asiæ provinciam confidebam jam reipubl. recuperatam. Tu fac in augenda gloria te ipsum vincas. Vale.

¶ ARG. *Lepidi cum Antonio consulatione bellum renovatum queritur. Cassium hortatur ad Rem. liberandam.*

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D.

¶ SCelus affinis tui, Lepidi, summamque levitatem, & inconstantiam, ex actis, quæ ad te mitti certo scio, cognosce te arbitror. Itaque nos, confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spemque omnem in D. Bruto, & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solum ad præsens periculum, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus quæ vellemus: sed certos auctores non habebamus. Te quidem magnum hominem, & præsentis iudicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi propositio, fac ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non pop. Rom. à te perfici, atque obtineri posse iudicet. Vale.

¶ ARG. *Iterum Lepidi cum Antonio consulatione bel-*

lum renovatum queritur. Cassium ad Rem. liberandam hortatur.

M. T. C. C. CASSIO, S. P. D.

¶ BREVITAS tuarum litterarum me quoque breviorum in scribendo facit: & verè ut dicam, non satis occurrat, quid scribam. Nostras enim res in actis perferri ad te certo scio: tuas autem ignoramus. Tamquam enim clausa sit Asia, sic nihil perferitur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantis, sed adhuc sine auctore. Nos, confectum bellum cum putarem, repente à Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque persuasum est tibi, maximam reipubl. spem in te, & in copiis esse. Firmos omnino exercitus habemus: sed tamen, ut omnia, (ut spero) prosperè procedant, multum interest te venire. Exigua enim spes est reip. nam nullam non libet dicere: sed, quæcumque est, ea despondetur anno consulationis tui. Vale.

¶ ARG. *Lepidum hostem à senatu iudicatum: Cassij cum exercitu in Italiam adventum exoptari.*

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

¶ LEPIDUS, tuus affinis, meus familiaris, pridie Kal. Quintileis sententiis omnibus hostis à senatu iudicatus est, ceterique, qui unà cum illo à reipubl. defecerunt: quibus tamen ad sanitatem redeundi ante Kal. Septemb. potestas facta est. Fortis sanè senatus, sed maxime spe subsidii tui. Bellum quidem, cum hæc scriberem, sanè magnum erat, scelere, & levitate Lepidi. Nos de Dolabella quotidie, quæ volumus, audimus: sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuntio. Quod cum ita esset, tamen litteris tuis, quas nonis Mai ex castris datas accepimus, ita persuasum erat civitati, ut illum jam oppressum omnes arbitrentur, te autem in Italiam venire cum exercitu: ut, si hæc ex sententia confecta essent, consilio, atque auctoritate tua: sin quid forte irruerant, ut sit in bello, exercitu tuo niteremur. Quem quidem ego exercitum quibuscumque potero rebus ornabo, cuius rei tum tempus erit, cum, quid opis reipubl. laturus is exercitus sit, aut quid jam tulerit, notum esse coperit. Nam adhuc tantam conatus audiantur, optimi illi quidem, & præclarissimi, sed gesta res expectatur: quam quidem aut jam esse aliquam, aut a propinquare confido. Tua virtute, & magnitudine animi nihil est nobilius. Itaque optamus, ut quam primum te in Italia videamus, reipubl. nos habere arbitrabimur, si vos habebimus. Præclarè viceramus, nisi spoliatum, inermem, fugientem Lepidus recepisset Antonium. Itaque nunquam tanto odio civitati Antonius fuit, quanto est Lepidus. Ille enim ex turbulenta reipubl. hic ex pace, & victoria bellum excitavit. Huic oppositos consules designatos habemus: in quibus est magna illa quidem spes, sed inceps cura propter incertos exitus procliorum. Persuade tibi igitur, in te, & in Bruto tuo esse omnia: vos expectari: Brutum quidem jam, jamque. Quod si, ut spero, victis hostibus nostris veneritis: tamen auctoritate vestra reipubl. exsurget, & in aliquo statu tolerabili consistet. Sunt enim permulta, quibus erit medendum: etiam si resp. satis esse videbitur sceleribus hostium liberata. Vale.

¶ ARG. *Scribit, à quibus copias accepit: sequæ & Rem. commendat.*

C. CASSIUS PROCOS. M. T. C.

S. P. D.

¶ Ivaies, bene est: ego quidem valeo. In Syriam me profectum esse scito ad L. Murcum, & Q. Crispum, imperatores. Viri fortes, optimique cives, posteaquam audierunt, quæ Romæ gererentur, exercitus mihi traderunt: ipsique mecum unà fortissimo animo temp. administrant. Item legionem, quam Q. Cæcilius Bassus habuit,

Ddd 4

habuit, ad me venisse scito: Quatuorque legiones, quas A. Alienus ex Ægypto eduxit, traditas ab eo mihi esse scito. Nunc te cohortatione non puto indigere, ut nos absenteis, remque publicam, quantum est in te, defendas. Scire te volo, firma præsidia vobis, senatuique non deesse, ut optima spe, & maximo animo republ. defendas. Reliqua tecum agat L. Carreus, familiaris meus. Vale. Data Nonis Martiis, ex castris Taricheis.

¶ A. R. G. Benevolentiam Ciceronis erga se: suam dignitatem, suis duces ac milites commendat. Se in Ciliciam iterum scribit.

CASSIUS PROCOS. S. D. M. CICERONI
S. U. O.

Si vales, bene est: ego quidem valeo. Legi tuas litteras, in quibus mirificum tuum erga me amorem recognovi. Videbaris enim non solum favere nobis, id quod & nostri & republ. causa temper fecisti: sed etiam gravem curam suscepisse, vehementerque esse de nobis sollicitus. Itaque, quod te primum existimare putabam, nos, oppressa republ. quiescere non posse: deinde, cum suspicarer nos moliri, quod te sollicitum esse & de salute nostra, & de rerum eventu putabam: simul ac legiones accepi, quas A. Alienus eduxerat ex Ægypto, scripti ad te, tabellariosque complures Romam misi. Scripti etiam ad senatum litteras, quas reddi tui prius, quam tibi recitaret essent: si forte mei obtemperare mihi voluerint. Quod si litteræ perlatæ non sunt, non dubito, quin Dolabella, qui, nefarie Trebonio occiso, Asiam occupavit, tabellarios meos deprehenderit, litterasque intercepit. Exercitus omnem, qui in Syria fuerat, teneo. Habeo paullulum mora, dum promissa militibus persolvo. Nunc jam sum expeditus. A te peto, ut dignitatem meam commendatam tibi habeas, si me intelligis, nullum neque periculum, neque laborem patriæ denegasse: si contra importunissimi mos latrones arma cepit te hoiante, & auctore: si non solum exercitus ad republ. libertatemque defendendam comparavi, sed etiam crudelissimis tyrannis eripui. Quos si occupasset Dolabella, non solum adventa, sed etiam opinione, & expectatione exercitus sui Antonium confisisset. Quas ob res milites tuere, si eos mihi de republ. merito esse animadvertis: & effice, ne quem poeniteat, republ. quam spem prædæ, & rapinarum, sequi maluisse. Item Marci, & Cuspi, imperatorum, dignitatem, quantum est in te, tuere. Nam Bassus miser noluit mihi legionem tradere. Quod nisi milites invito eo legatos ad me misissent, clausam Appameam tenuisset, quoad vi esset expugnata. Hæc a te peto, non solum republ. quæ tibi semper fuit carissima, sed etiam amicitia nostra nomine, quam confido apud te plurimum posse. Crede mihi, hunc exercitum, quem habeo, senatus, atque optimi cuiusque esse, maximeque tuum. De cuius voluntate assidue audiendo, mirifice te diligit, carumque habet. Qui si intellexerit, commoda sua cura tibi esse: debere etiam se tibi omnia putabit. Litteris scriptis, audii, Dolabellam in Ciliciam, quid egerit, celeriter ut scias, dabo operam. Ac velim, ut mereamur de republ. sic felices sumus. Fac vales, & meque ames. Nonis Mai, ex castris.

¶ A. R. G. Gratulatur de victoria Mutinensi: Ciceronem commendat: res a se gestas exponit.

C. CASSIUS, S. D. M. CICERONI

Si vales, bene est: valeo. Cum republ. vel salute, vel victoria gaudemus: tum instauratione tuarum laudum, quod maximus consularis maximus consulem te

Habeo paullulum mora. Ita Vict. & Pal. pr. reliqui habui. Ceterum e suis mss. postquam legit Gul sicque corrigi Tibullum liti. Ep. 5.

As qua Delabri regio; prius ire solebat.
Exiguus pulvis per rada hinc aqua.
Regitur, inquam, spolia.

ipse vicisti, & latamur, & mirari satis non possumus. Fatale nescio quid tuae virtuti datum: id quod saepe jam experti sumus. Est enim tua toga omnium armis felicior: quæ nunc quoque nobis præ victam republ. ex manibus hostium eripuit, ac reddidit. Nunc ergo vivemus liberi: nunc te, omnium maxime civis, & mi carissime, id quod maxime republ. tenebris comperisti: nunc te habebimus testem nostri, & in te, & in conjunctissimam tibi republ. amoris: & quæ saepe pollicitus es, te & taciturnum, dum serviremus: & dicturum de me tuo, cum mihi profutura essent: nunc illa non ego quidem dici tantopere desiderabo, quam tentari a te ipso. Neque enim omnium iudicio malim me a te commendari, quam ipse tuo iudicio dignè ac mereor. commendatus esse: ut hæc novissima nostra facta, non subita, nec inconvenientia, sed familia illis cogitationibus, quarum tu testis es, fuisse iudices, meque ad optimam spem patriæ non minimum tibi ipsi producendum putes. Sunt tibi, M. Tulli, liberi, propinquique, digni quidem te, & merito tibi carissimi. esse etiam debent in republ. proximè hos cari, qui studiorum tuorum sunt amuli, quorum esse cupio tibi copiam. Sed tamen non maxima meturba puto excludi, quo minus tibi vacet me excipere, & ad omnia, quæ velis, & probes, producere. Animum tibi nostrum fortasse probabimus. ingenium diutina servitus, certe, qualemcumque est, minus tamen, quam erat, passa est videri. Nos ex ora maritima Asia provincia, & ex insulis, quas potuimus, naveis deduximus. Dilectum remigum, magna continuita civitatum, tamen satis celeriter habuimus. Secuti sumus classem Dolabellæ, cui Lucilius præerat: qui spem transitionis præbendo, neque umquam non decedendo, novissimè Corycum se contulit, & clauso portu se tenere coepit. Nos illa relicta, quod & in castra pervenire satius esse putabamus, & sequebatur classis altera, quam annopriore in Bithynia Tullius Cimber compararat, cui Turtullus quæstor præerat, Cyprum petivimus. Ibi, quæ cognovimus, scribere ad vos quam celerimè voluimus. Dolabellam, ut Taricenses, pessimi socii: ita Laodiceni, multo amentiores, ultra arcesierunt, ex quibus urisque civitatibus, 2 Græcorum militum numero, speciem exercitus effecit. Castra habet ante oppidum Laodicæam posita: & partem muri demolitus est: & castra oppido conjunxit. Cassius noster cum decem legionibus, & cohortibus viginti auxiliaribus, & quatuor millium equitatu à millibus passuum viginti, castra habet posita πάλω, & existimat, se sine prælio posse vincere. Nam jam ternis tetradrachmis triticum apud Dolabellam est: nisi quidnavibus Laodicæorum supportarit, citò fame pereat, necesse est. Ne supportare possit, & Cassii classem bene magna, cui præest Sextilius Rufus, & tres, quas nos adduximus, ego, Turullus, Patiscus, facili præstent. Et volo vos bene sperare, & republ. ut & vos istic expeditis, ita pro nostra parte celeriter nobis expedit posse, confidere. Vale. Data idibus Jun Cypro, a Crommyu acridæ.

¶ A. R. G. Exponit res a se gestas, Rhodos accusari Procuratorem Asia pete. Merita sua in Remp. commemorat.

LENTULUS CICERONI S. U. O.

Cum Brutum nostrum convenissem, eumque tardius in Asiam venturum animadvertissem: in Asiam redii, ut reliquias mei laboris colligerem, & pecuniam quam primum Romam mitterem. Interim cognovi, in Lycia esse classem Dolabellæ, ampliusque centum naveis operarias,

2. Græcorum militum numero.] Gul. legi volebat, numerus: nos contra libros nihil movetur. In fine Epistolæ ex Pal. or. & Grut. excerptis Vat. editione Vict. æque adeo omnium principe scriptis: Et vale bene sperare: cum edatur, vale igitur vos bene sperare.

rias, in quas exercitus ejus imponi posset: idque Dolabella-
lam ea mente comparasse, ut, si Syria spes eum frustrata
esset: condescenderet in navis, & Italiam peteret, seque
cum Antonis, & reliquis latronibus conjungeret. Cujus
rei tanto in timore fui, ut, omnibus rebus relictis, cum
paucioribus & minoribus navibus ad illas ire conatus sim.
Quæ res, si à Rhodiis non essem interpellatus, fortasse tota
sublata esset: tamen magna ex parte profugata est. Quum
quidem classis dispersa est: adventus nostris timore mili-
tes, ducesque effugerunt: onerariæ omnes ad unam à nobis
sunt exceptæ. Certe (quod maxime timui) videor etiam
consecutus, & ut non possit Dolabella in Italiam pervenire,
nec locis suis firmatis durius vobis efficere negotium.
Rhodii nos, & repub. quàm valde desperaverint, ex literis,
quas publicè inisi, cognosces. Et quidem multo patiens
scitipb, mirari noli. Mira est eorum amentia: nec me
meæ ullæ privatim injuriæ umquam malus animus eorum
in nostram salutem, cupiditas partium alienarum, perseverantia
in contentione optimi cuiusque ferenda mihi non
fuit. nec tamen omnes perditos esse puto. Sed iidem illi,
qui tum fugientem patrem meum, qui L. Lentulum, qui
Pompejum, qui ceteros viros clarissimos non receperunt,
iidem, tamquam aliquo fato, & nunc aut magistratum
gerunt, aut eos, qui sunt in magistratu, in sua habent
potestate. Itaque eadem superbia in pravitate utuntur. Quo-
rum improbitatem aliquando retundi, & non pati impunitate
augeri, non solum utile est reipub. nostræ, sed etiam
necessarium. De nostra dignitate, velim tibi ut semper
cura sit: & quocumque tempore occasionem habueris, &
in senatu, & in ceteris rebus laudi nostræ suffragere. Quum
consulibus decreta est Asia, & permillum est eis, ut, dum
ipsi venirent, darent negotium, qui Asiam obtineant: rogo
te, petas ab iis, ut hanc dignitatem potissimum nobis
tribuuant, & mihi dent negotium, ut Asiam obtineam, dum
ipsorum alteruter venit. Nam, quod huc properant in ma-
gistratu venire, aut exercitum mittere, causam non habent.
Dolabella enim in Syria est: & ut tu divina tua mente
prosperasti, & prædicasti, dum isti veniunt, Cassius eum
opprimit. Exclusus enim ab Antiochia Dolabella, & in
diccannam male acceptus, nulla alia confusus urbe, Laodiceam,
quæ est in Syria ad mare, se consulit: ibi spero
celeriter eum poenas daturum. Nam neque quod refugiat,
habet: neque diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii
sustinere. Spero etiam confectum esse iam, & oppressum
Dolabellam. Quare non puto, Pansa, & Hirium in
consulatu properaturos in provincias exire, sed Romæ
acturos consulatum. Itaque si ab his petieris, ut interea
nobis procuratorem Asiae dent, spero te posse impetrare.
præterea mihi promiserunt Pansa, & Hirius coram, &
absenti mihi scripserunt: Verriusque nostro Pansa affirmavit,
se daturum operam, ne in suo consulatu mihi succedatur.
Ego potè non, mediis fidiis, cupiditate provinciarum
produci longius spatium mihi volo. nam mihi fuit ista
provincia plena laboris, periculi, detrimenti. Quæ ego ne
frustra subierim, neve prius, quàm reliquias meæ diligentæ
consequar, decedere cogar, valde laboro. Nam si potuifsem,
quàm exegeram pecuniam, universam mittere: postularem,
ut mihi succederetur. Nunc, quod Cassio dedi, quod
Trebonii morte amissum, quod etiam crudelitate Dolabellæ,
aut perfidia eorum, qui mihi fidem, reique publicæ non
præstiturunt: id consequi, & reficere volo.

Quod aliter non potest fieri, nisi spatium habuero, id, ut
per te consequar, velim, ut solet, tibi cura sit. Ego me de
rep. puto esse meritum, ut non provinciarum istius benefici-
cium expectare debeam, sed tantum, quantum Cassius, &
Bruti, non solum illius facti, periculique societate, sed
etiam hujus temporis studio, & virtute. Primus enim ego
leges Antoninas fregi: primus equitatum Dolabellæ ad
temp. traduxi, Cassioque tradidi: primus dilectus habui
pro salute omnium contra conjurationem sceleratissimam:
solum Cassio, & reip. Syriam, exercitusque, qui ibi erant,
conjuxi. Nam nisi ego tantam pecuniam, tantaque præ-
sidia, & tam celeriter Cassio dedissem: ne auius quidem
esset ire in Syriam: & nunc non minora pericula reip. &
Dolabella instarent, quàm ab Antonio. Atque hæc omnia
is feci, qui sodalis, & familiarissimus Dolabellæ eram: con-
junctissimus sanguine Antonis: provinciam quoque illor-
um beneficio habebam: sed *παρρησια ἔχω μὲν οὐ φίλον*,
omnibus meis bellum primus indixi. Hæc etiã adhuc
non magnopere mihi tulisse fructum animadverto, tamen
non despero: nec detragabor permanere, non solum in
studio libertatis, sed etiam in labore, & periculis. Attamen
si etiam aliqua gloria iusta, & merita provocabimur,
senatus, & optimi cuiusque officis: majore cum auctori-
tate apud ceteros erimus, & eo plus prodesse reip. poterimus.
Filiam tuam, ad Brutum cum veni, videre non potui,
ideo quod jam in hiberna cum equitibus erat profectus.
Sed, mediis fidiis, ea esse eum opinio, & tua, &
ipsius, & in primis mea causa, gaudeo. Fratris enim loco
mihi est, qui ex te natus, teque dignus est. Vale. D. IIII
Kalend. Jun. Pergæ.

ARG. Res à se gestas commemorat: In Rhodiis in-
venitur. De Dolabella scribit.

P. LENTULUS, C. F. PROQUÆST. PROPRI-
COSS, PRÆT. TRIB. FL. SEN.
P. Q. R. S. N. D.

SI valetis, liberique v. v. s. v. Scelere Dolabellæ op-
pressa Asia, in proximam provinciam Macedoniam,
præsidiaque reip. quæ M. Brutus, v. c. tenebat, me con-
tuli: & id egi, ut, per quos celeritè possent, Asia pro-
vincia, vestigaliaque in vestram potestatem redigerentur:
Quod cum pertinuisset Dolabella, vastata provincia, cor-
ruptis vestigalibus, præcipuè civibus Romanis omnibus
crudelissimè denudatis, ac divenditis, celeriusque Asia ex-
cessisset, quàm eò præsidium adduci potuisset: diutius mo-
rari, aut expectare præsidium non necesse habui: & quàm
primum ad meum officium, revertendum mihi esse existi-
mavi, ut & reliqua vestigalia exigere, & quam deposui
pecuniam, colligerem: quidquid ex ea corruptum esset,
aut quorum id culpa accidisset, cognoscerem quàm pri-
mum, & vos de omni re facerem certiores. Interim cum
per insulas in Asiam naviganti mihi nuntiatum esset, clas-
sem Dolabellæ in Lycia esse, Rhodiosque naveis complureis
instructas, & paratas in aqua habere: cum his navibus,
quas aut mecum adduxeram, aut comparaverat Patiscus
proquæstor, homo mihi cum familiaritate, rum etiam sen-
sibus in rep. conjunctissimus, Rhodum reverti, consilium
auctoritate vestra, senatusque consulto, quo hostem Dol-
bellam judicatis: fœdere quoque, quod cum his, M.
Marcello, Ser. Sulpicio renovatum erat: quo juraverant
Rhodii, eosdem hosteis se habituros, quos S. P. Q. R. Quæ-
res nos vehementer fefellit. Tantum enim absuit, ut illo-
rum

D d d s rum

1. Ut non possit Dolabella in Italiam pervenire? Delevi vocem interje-
ctivam classis, post pædis ex Palatino primo. Græcicæ, Hystoripiano
ex Steyvech. Vanc. ex iisdem & editione principe edidi: Et quidem
malis partem scripsi: mirari noli. Mira est eorum amentia: ejectione illis, quæ
nullibi comparantur quàm verba fuerit ut invenit, quod vero aliquid de his
scripsi. Sicut statim ex iisdem omnibus quoque, nec me una alla p...

tim in iura nunquam nãm nullus eorum agnoscat verbum movetur quod,
alienâ manu additum, post v. injuria, margini Mediceæ, notæ Egna-
tius. Relegemus & nos, nam cur aliena toleremus, ac spatium inter-
legitima locum demus: cum frugi agricolæ malas herbas fructuare in
hortis, & solum ab illis frugari nolms, feliciteribus plantis pingue-
factum?

rum praesidio nostram firmaremus classem, ut etiam à Rhodiis urbe, portu, statione, quæ extra urbem est, com-
 meatu, aqua denique prohiberentur nostri milites: nos vix
 ipsi singulis cum navigiis recipere. Quam indigni-
 tatem, diminutionemque majestatis, non solum juris nos-
 tri, sed etiam imperii, populique Rom. idcirco tulimus,
 quòd interceptis litteris cognovimus, Dolabellam, si de-
 sperasset de Syria, Ægyptoque, quod necesse erat fieri, in
 naveis cum omnibus suis latronibus, atque omni pecunia
 conscendere esse paratum, Italiamque petere: idcirco etiam
 naveis onerarias, quarum minor nulla erat dum illium
 amphorum, contractas, in Lycia à classe ejus obsideri.
 Hujus rei timore, patres conscripti, percitus, injurias per-
 peti, & cum contumelia etiam nostra omnia prius experi-
 ri malui. Itaque ad illorum voluntatem introductus in
 urbem, & in senatum eorum, quam diligentissimè potui,
 causam reip. egi: periculumque omne, quòd instaret, si il-
 le latro cum omnibus suis naveis conscendisset, exposui.
 Rhodios autem tanta in pravitate animadverti, ut
 omnes firmiores putarent, quam bonos: ut hanc concor-
 diam, & conspirationem omnium ordinum ad defenden-
 dam libertatem, propensè non crederent esse factam: ut pa-
 tientiam senatus, & optimi cujusque manere etiam nunc
 confiderent, nec potuisse audere quemquam Dolabellam
 hostem judicare: ut denique omnia, quæ improbi sige-
 bant, magis vera existimarent, quam quæ verè facta erant,
 & à nobis docebantur. Qua mente etiam ante nostrum
 adventum post Trebonii indignissimam eadem, ceteraque
 tot, tamque nefaria facinora, binæ profectæ erant ad Dola-
 bellam legationes eorum, & quidem novo exemplo, con-
 tra leges ipsorum, prohibentibus iis, qui tum magistratus
 gerebant. Hæc sive timore, (ut dicitant) de agris, quos in
 continenti habent, 2 sive furore, sive patientia paucorum,
 (qui & antea pari contumelia viros clarissimos affectant,
 & nunc maximos magistratus gerentes) nullo exemplo,
 neque vestra ex parte, neque nostro presentium, neque im-
 minenti Italia, ubique nostræ periculo, si ille parricidâ
 cum suis latronibus, navibus ex Asia, Syriaque expulsus,
 Italiam petisset, mederi cum facile possent, noluerunt.
 Nonnullis etiam ipsi magistratus veniebant in suspicio-
 nem, detinuisse nos, & demorati esse, dum classis Dola-
 bellæ certior fieret de adventu nostro. Quam suspensionem
 consecuta res aliquot auxerunt: maximè quòd subito ex
 Lycia Sex. Marius, & C. Titius, legati Dolabellæ, à classe
 discesserunt, navique longa profugerunt, onerariis relictis:
 in quibus colligendis non minime temporis, laborisque
 contulerunt. Itaque eam ab Rhodo cum iis, quas habue-
 ramus, navibus, in Lyciam venissemus, naveis onerarias
 recepimus, dominisque restitimus: idemque, quòd maxi-
 mè verebatur, ne posset Dolabella cum suis latronibus in
 Italiam venire, timere desimus. classem fugientem perse-
 cuti sumus usque Sidam, quæ extrema regio est provincia
 hæc. Ibi cognovi, partem navium Dolabellæ dissi-
 gisse, reliquas Syriam, Cyprumque petisse. Quibus disiectis,
 cum scirem, C. Cassii, singularis civis, & ducis, 3 classem
 maximam fore præsto in Syriam, ad meum officium rever-
 ti: daboque operam, ut meum studium, diligentiam vobis,
 R. C. reique p. præstem: pecuniamque, quam maximam

potero, & quàm celerrimè cogam, omnibusque cum ratio-
 nibus ad vos mitram. Si peccerit provinciam, & cogno-
 vero, qui nobis, & reip. fidem præstitertur in conferenda
 pecunia à me deposita, quique scelere ultro defertens pec-
 uniam publicam, hoc munere societatem facinorum cum
 Dolabella inierunt, faciam vos certiores. De quibus, si
 vobis videbitur, si ut meriti sunt, graviter constitueritis,
 nosque vestra auctoritate firmaveritis: facilius & reliqua
 exigere vestigalia, & exacta servare poterimus. Interea
 quòd commodius vestigalia tueri, provinciamque ab injuria
 defendere possim praesidium necessarium, voluntariumque
 comparavi. His litteris scriptis, milites circiter xxx, quos
 Dolabella ex Asia conscripserat, è Syria fugientes in Pam-
 phyliam venerunt. hi nuntiaverunt, Dolabellam Antio-
 cheam, quæ in Syria est, venisse: non receptum, conatum
 esse aliquoties vi introire: repulsum semper esse cum ma-
 gno suo detrimento. Itaque centum circiter amissis,
 ægris relictis, noctu Antiochea profugisse Laodiceam ver-
 sus: ea nocte omnes ferè Asiaticos milites ab eo discessisse:
 ex his ad octingentos Antiocheam redisse. & se iis tra-
 didisse, qui à Cassio relictis, urbi illi præerant, ceteros per
 Amanum in Ciliciam descendisse: quò ex numero, se
 quoque esse dicebant: Cassium autem cum suis omnibus
 copiis nuntiatum esse quatruidi iter Laodicea abuisse,
 tum cum Dolabella eò tenderet. Quam obrem opinione ce-
 lerius confido sceleratissimum latronem pœnas daturum.
 Quarto Nonas Junias, Pergæ.

ARG. Gratulator de Filii Ciceroni indole. Versus missis
 in eum improbi à se conscriptos. Petis à Cicero, ut de Casari
 interitu scribat.

TREBONIUS CICERONIS.

V. N. E. Athenas veni ad x. Kal. Jun. atque ibi, quod
 S. maximè optabam, vidi filium tuum, deditum optimis
 studiis, summaque modestiæ fama. Qua ex re quantam
 voluptatem ceperim, scire potes, etiam me tacente. Non
 enim nescis, quantè te faciam, & quàm, pro nostro veteri-
 mo, verissimoque amore, omnibus tuis etiam minimis
 commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare,
 mi Cicero, me hoc auribus tuis dare: nihil adolescente
 tuo, atque ad eò nostro, (nihil à te potest esse sejunctum)
 aut amabilius omnibus, qui Athenis sunt, est: aut stu-
 diosius earum artium, quas tu maximè amas, hoc est opti-
 marum. Itaque tibi, quòd verè facere possum, libenter
 quoque gratulor, nec minus etiam nobis: quòd eum, quem
 necesse erat diligere, qualiscumque esset, italem habemus,
 ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone
 injecisset, se velle Asiam visitare: non modò invitatus, sed
 etiam rogatus est à me, ut id potissimum nobis obtinenti-
 bus provinciam faceret. Cui nos & caritate, & amore
 tuum officium præstaturus non debes dubitare. Illud quo-
 que erit nobis curæ, ut Cratippus non debet dubitare. Illud quo-
 que in Asia senatum illum ab iis studiis, in quæ tu cohortatio-
 ne incitatus, futurum. Nam illum paratum, ut video & in-
 gressum pleno gradu, cohortari non intermitteremus, quo in
 dies longius, discendo, exerceendoque se, procedat. Vos quid
 ageretis in rep. cum has litteras dabam, non sciebam. Au-
 diebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut ali-
 quando otiosa libertate fruarur: quòd vel minimè adhuc
 mihi

1. Rhodios autem tanta in pravitate animadverti. Non dubito de veri-
 tate hujus lectionis: quum superiore Epistola dixerit: *Eadem superbia
 in pravitate utuntur.* Certè agnoscunt illam Vaticanæ excerpta, prima
 editio, neque secus Gruterianus, & Stevvechianus, nisi quòd præpositio-
 nem in omiserint. Palatinus primus, sicut vulgata, tanta impuritate
 Guilielmius, quòd Hitortiano codex nostram lectionem habere
 putabat, in pravitate. Paulò verò post nolebat, *Pop. Non penè
 novit desunt.*
 2. sive furore sive patientia paucorum. Ita codex Medicus, ut notat
 Equetius, nihilò tamen minus ille emendat præsentia, ut postea in o-
 mni editione. Sed præsentia agnoscunt Pall. Gruterianus, &
 rectè ex illo laudatis in codice. Nam lectionem in sua editione Vi-
 ctorius, habetque eandem editio veterima.
 3. classem maximam fore præsto in Syriam. Hanc lectionem restitit ex
 Gruteriano, editione principe; quam cum in Medico reperisset, quæ

Victorius, distinctione peccavit; edidit enim; *fore præsto, in Syriam ad
 meum officium reversi.* Sed quòd ad illud dixerit, cum Gruterianus com-
 dex supra haberet Epistola præcedente: *aut ter qui sunt in magistratu suam
 in habent portuam?* Sic supra scriptus tacitus ex libris ac. uill. insinuavi
 hanc præsentem lectionem. Vulgatum est: *fore præsto in Syria.*
 4. Centum circiter amissis, ægris relictis, noctu Antiochea per. Quid vol-
 gatarum editionum cymbala tibi respondeant, prius advertit: *C. circi-
 ter amissis, ægris relictis, noctu Antiochea.* quid ergo restitue-
 rimus, quòd amiserimus, quid emendaverimus vides. Idque præstiti-
 mus ex Pall. Gruteriano, Stevvechiano, Hitortiano, Vaticanæ ex-
 ceptis, atque editione prima, simulque Victoriana. Mox habet Ste-
 vvech. codex, *omnes ferè Asiaticos milites ab eo discesse.* quòd rectum
 patet; etiam Grammaticas tribus mihi ob id iratas habeam, & nescio
 quos, quibus nihil placeat, nisi sui simile, hoc est, obvium, vile, sordi-
 dum Capitis?

mihî contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pu-
sillum laxamenti, concinnavi tibi maniculum ex instituto
meo; & dictum, cum magno nostro honore à te dictum,
conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi
quibusdâ verbis & *ἰσχυρισμοῖς* videbor: turpitudine
personæ ejus, in quam liberius invehimur, nos vindicabit.
Ignosces etiam iracundiæ nostræ: quæ justa est in ejusmo-
di & homines, & civeis. Deinde, qui magis hoc Lucilio
licuerit assumere libertatis, quam nobis? tum etiam si odio
par fuerit in eos, quos læsit, tamen certe non magis dignos
habuerit, in quos tanta libertate verborum incurreret. Tu,
sicut mihi pollicitus es, adjunges me quam primum ad
tuos sermones. Namque illud non dubito, quin, si quid
de interitu Caesaris scribas, non patiaris me minimam par-
tem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meoque
tibi commendatos habe. D. VIII. Kal. Junias, Athenis.

ARG. De rebus in Syria allatis. De opo civitatis De ora-
tore à se scripto. De suo erga illum studio.

CICERO S. D. CORNIFICIO, COLLEGA.

77 **G**RATA mihi vehementer est memoria nostri tua,
quam significasti litteris: quam ut conferves, non
quò de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogan-
di, rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nuntiata
sunt, quæ, quia tibi sunt propiora, quam nobis, tu me
causa magis movent, quam meâ. Romæ summum otium
est: sed ita, ut malis salubre aliquod, & honestum nego-
tium: & quod spero fore; video id curæ esse Cæsari. Me
scito, dum tu abis, quasi occasionem quandam, & licen-
tiam nactum, scribere auctius: & cetera quidem fortasse,
quæ etiam tu concederes; sed proxime scripsi de optimo
genere dicendi, in quo sæpe suspicatus sum, te à iudicio
nostro, sic scilicet, ut doctum hominem à non indocto, paul-
lulum disidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo: si
minus, gratiæ causa suffragere. Dicam tuis, ut eum, si velint,
describant, ad teque mittant. Puto enim, etiam si rem mi-
nùs probabis, tamen in ista solitudine, quidquid à me
profectum sit, jucundum tibi fore. Quòd mihi existima-
tionem tuam, dignitateque commendas, facis tu quidem
omnium more: sed velim sic existimes, me, cum amori,
quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tri-
buam, tum de summo ingenio, & de studiis tuis optimis,
& de spe amplissimæ dignitatis ita judicare, ut neminem
tibi antepoam, comparem paucos.

ARG. De infrequentia litterarum: De Cecilio Basso. De
Cornificio. De Cæsare, ejus iudicij & Plancio ab eo restituti.

CICERO CORNIFICIO, COLLEGA, S. D.

78 **Q**UOD extremum fuit in ea epistola, quam à te proxi-
mè cecepi, ad id primum respondebo. 3 Animum
advoti enim, hoc vos magnos oratores facere nonnum-
quam. Epistolas requiris meas, ego autem numquam,
cum mihi denuntiatum esset à tuis, ire aliquem, non dedi.
Quòd mihi videor ex tuis litteris intelligere, te nihil com-
missurum esse temerè, nec antè, quam scisses, quòd iste
necio qui Cecilius Bassus erumperet, quidquam certi con-
stituturum. id ego & sperarem, prudentia tua fretus: &
ut considerem, fecerunt tuæ gratissimæ mihi litteræ. Id-

1. E. ἰσχυρισμοῖς) Liberio sine aperiore, in loquendo.

2. Quod spero fore; video id curæ esse Cæsari.] Omnes hinc hinc oratio-
nem credabant, iteo suffulciebant hoc tibione: quia videbatur. sed
eject tantum impedimentum, non pedamentum. Palatini primi, sexti,
Vaticani editionis que Victorianæ auctoritate itam principio ex Pa-
latino sexto, Hitropriano, Vaticano; Non qui de tua constantia dubi-
tarem, idque infinitis locis feci, ubi semper edebatur quædam. Paulo ante
finem, legendum est *salutariorem non saluberrimam* ex Palatino sexto; Van-
ticano, Medio, editione Victorii. Illud quoque admonendum est, in
Palatino sexto, Hitropriano, Stevvechiano, in ambulico Epistolæ ita
concepi eorum fermè orationis complexum; *Non iudicio nostro, sic scilicet,
ut delitum hominum ab indilite paulum disidere*. Tantum erat supra hac
Epistola.

3. Animum advoti enim hoc vos magni.] Sic elegantissimus & accurat-
issimus Victorius edidit, qui cum facit Palatinus sextus; Vaticanus.

que ut facias quàm sepius, ut &, quid tu agas, & quid
agatur, scire possim, & etiam quid acturus sis, valde te
rogo, etsi periniquo patiebar animo, te à me digrediri: ta-
men eo tempore me consolabar, quòd & in summum
otium te ire arbitrabar, & ab impendentibus magnis ne-
gotiis discedere. Utrumque contrà accidit. istic enim bel-
lum est exortum: hic pax consecuta: sed tamen ejus-
modi pax, in qua, si adesces, multa te non delectarent:
ea tamen, quæ ne ipsum Cæsarem quidem delectent. *BRU-
TORVM ENIM CIVILIVM HI* semper exitus sunt, ut non
ea solum fiant, quæ velit victor, sed etiam, ut iis mos ge-
rendus sit, quibus adiutoribus sit parta victoria. Equidem
sic tam obduri, ut ludis Cæsaris nostri æquissimo animo
viderem T. Plancum, audirem Laberii, & Publii postu-
mata. Nihil mihi tam deesse scito, quàm qui-cum hæc fa-
miliariter, doctæque rideam. Is tu eris, si quàm primùm
veneris. Quòd ut facias, non mea solum, sed etiam tua in-
teresse arbitror.

ARG. Syria administrationem gratulatur, & consilium
impertitur.

M. T. C. CORNIFICIO, S. D.

79 **L**IBENTISSIME legi tuas litteras: in quibus jucundissi-
mum mihi fuit, quòd cognovi meas tibi redditas esse.
Non enim dubitabam, quin eas libenter lecturus esses.
& verebar, ut redderentur. Bellum, quòd est in Syria, Sy-
riamque provinciam tibi tributam esse à Cæsare, ex tuis
litteris cognovi. Eandem rem tibi volo bene, & feliciter
evenire. Quòd ita fore confido, fretus & industria, & pru-
dentia tua. Sed de Parthici belli suspitione quòd scribis,
sanè me commovit. Quantum copiarum haberes, cum
ipse conjectura consequi poterem, tum ex tuis litteris
cognovi. Itaque opto, ne se illa gens moveat hoc tempore,
dum ad te legiones experducantur, quas audivo duci. Quòd
si pares copias ad configendum non habebis, non te fugiet
uti consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo, & cop-
iosissimo, tamdiu tenuit, quamdiu in provincia Parthi
fuerunt. Sed hæc melius ex te, & ex tempore constitues.
Mihi quidem usque curæ erit, quid agas, dum, quid egeris,
sciero. Litteras ad te numquam habui cui darem, quin
dederim. A te, ut idem facias, peto: in primisque, ut ita ad
tuos scribas, ut me tuum sciant esse.

ARG. Jocatur.

CICERO CORNIFICIO.

80 **G**RATA mihi tuæ litteræ, nisi quòd sinuissimum di-
versiorium contempsisti. Quam quidem contumeliam
villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano, & Fom-
pejano reddideris *παύλο ἢ δὲ πύρρον*. Sic igitur Fompe-
ique amabis, & scripro aliquo laceffies. Ego enim respon-
dere facilius possim, quàm provocare. 3 Quòd si, ut es, ces-
sabis, laceffam nec tua ignavia etiam inertiam afferat.
Plura otiosus hæc, cum essem in senatu, exaravi.

ARG. Commendat Anicium senatorum.

M. T. C. CORNIFICIO, S. D.

81 **C**ARYS Anicius, familiaris meus, vir omnibus rebus
Cornatus, negotiorum suorum causa legatus est in
Africam legatione libera. Eum velim rebus omnibus ad-
juves,

Vulgatum erat *animadversis*: sed illud melius & antiquius. Paulo post
ex Festo Gulielmus malebat: cum mihi renuntiatum esset. Paulo ite-
rum post, ex editione primaria, Victoriana, Palatino sexto (nam
primum hæc epistola desicuit) Hitropriano, Stevvechiano, Vaticano ex-
ceptis edidi: *fecerunt tuæ gratissimæ mihi litteræ*, cum detersis vulgatum
sit: *fecerunt tuæ gratissimæ litteræ*. Itaque.

4. Verebar ut redderentur.] Hanc lectionem profiteatur omnes libri
Palatini, Vaticani, excerpti, Stevvech. Hitropriano. Et sic ante Lam-
binum, editum erat in impressione prima, atque Florentina. Vulgo
male, ut redderentur.

5. Quòd si, ut es, cessabis; laceffam.] Palatinus sextus lectionem no-
bis offert, quæ mihi non indigna vix adnotari; *Quòd si, ut es, delica-
tus cessabis; laceffam*. De qua alii statuunt; ego nihil decerno, neque
vacat, post, quæ Lamb. legit: *tuæ ignavia etiam mihi inertiam off*. Putat
Gulielmus tuis *gratissimæ mihi inertiam*, à quo non differo.

juves, operamque des, ut quam commodissime sua negotia conficiat. in primisque, quod ei carissimum est, dignitatem ejus tibi commendo: idque à te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus, non rogatus, ut omnibus senatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies: ceterisque rebus omnibus ejus dignitati, rei que, si me amas, consules, id erit mihi gratissimum. Da operam, ut valeas.

¶ ARG. De statu reipublica post Casaris interitum scribit. Monet ut provinciam retineat in potestate.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

22 **N**OS hic cum homine gladiatore, & omnium nequissimo, collega vestro, Antonio, bellum gerimus: sed non pari conditione, contra arma verbis. At etiam de te concionatur: nec impunè, nam sentiet, quos laeserit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab aliis: à me futura debes cognoscere: quorum quidem non est difficilis conjectura. Oppressa omnia sunt: nec habent ducebim boni: nostrique *τυραννοκρατία* longè gentium abluunt. Pansa & sentit bene, & loquitur fortiter: Hirtius noster tardius convalescit. Quid futurum sit, planè nescio. Spes tamen una est, aliquando pop. R. majorum similem fore. Ego certè reip. non deero: & quidquid acciderit, à quo mea culpa absit, animo forti feram. Illud profectò, quoad poterò, tuam famam, & dignitatem tuebor. Ad XIII. Kalendas Januar. senatus frequens mihi est assensus, cum de ceteris rebus magnis, & necessariis, tum de provinciis, ab iis, qui obtinerent, retinendis, neque cuiquam tradendis, nisi qui ex senatusconsulto successisset. Hoc ego cum reip. causa censui, tum, mehercule, in primis retinendæ dignitatis tuæ. Quamobrem te, amoris nostri causa, rogo, reip. causa hortor, ut ne cui quidquam juris in tua provincia esse patiar: atque ut omnia referas ad dignitatem: qua nihil potest esse præstantius. Verè tecum agam, ut necessitudo nostra postulat. in Sempronio, si meis litteris obtemperasset, maximam ab omnibus laudem adeptus esses. Sed illud & præterit, & levius est. Hæc magna res est. Fac ut provinciam retineas in potestate reip. Plura scripsissem, nisi tui festinarent. Itaque Cherippo nostro me velim excuses.

¶ ARG. De conditionem provincie Cornifici à Stratorio cognovisse. De forma Reipublica, Casare interfecto: se Philosophiam tradidisse scribit. Stratoris fidem commendat. Monet ut valedudini inserviat.

M. T. C. P. CORNIFICIO, S. D.

23 **O**MNEM conditionem imperii tui, statimque provincie mihi demonstravit Stratorius. O multa intolerabilia locis omnibus! Sed quo tua major dignitas, eo, que tibi acciderunt, minus ferenda. Neque enim, quæ tu propter magnitudinem ingenii moderatè fers, à te non alienanda sunt, etiam si non sunt dolenda. Sed hæc posterius. Rerum urbanarum acta tibi mitti certò scio, quod ni ita putarem, ipse perscriberem, in primisque Casaris Octavianiani conatum: de quo multitudini scitum ab Antonio crimen videtur, ut in pecuniam adolescentis impetum faceret. Prudentes autem, & boni viri, & credunt factum, & probant. Quid quæris? magna spes est in eo. Nihil est, quod non existimetur laudis, & gloriæ causa facturus. Antonius autem, noster familiaris, tanto se odio esse intelligit, ut, cum interfectores suos domi comprehenderit, rem proferre non audeat. Ad VII. Idus Octobr. Brundisium erat profectus obviam legionibus Macedonicis XIII.

quas sibi conciliare pecunia cogitabat, easque ad urbem adducere, & in cervicibus nostris collocare. Habes formam reip. si in castris potest esse resp. in qua tuam vicem sæpe doleo, quod nullam partem, per certatem, sanx, & salvæ reip. gustare potuisti. Atque antehac quidem sperare saltem licebat: nunc etiam id ereptum est. Quæ enim est spes, cum in concione dicere ausus sis Antonius, Cannurium apud eos sibi locum quærere, quibus, se salvo, locus in civitate esse non posset? Equidem & hæc, & omnia, quæ homini acciderè possunt, sic fero, ut philosophia magnam habeam gratiam, quæ me non modò ab sollicitudine abducit, sed etiam contra omnia fortunæ impetus armat: tibi que idem censeo faciendum, nec, à quo culpa absit, quidquam in malis numerandum. Sed hæc tu melius. Stratorium nostrum cum semper probassem: tum maxime in tuis rebus summam ejus fidem, diligentiam, prudentiamque cognovi. Da operam, ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes.

¶ ARG. Hortatur Cornificium, ut omni cura in Remp. incumbat. De legatū ad Antonium à Senatu missis scribit. Pinarium commendat.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

EGO nullum locum prætermitto (nec enim debeo) non modò laudandi tui, sed ne ornandi quidem. Sed mea studia erga te, & officia malo tibi ex tuorum litteris, quam ex meis, esse nota. Te tamen hortor, ut omni cura in remp. incumbas. hoc est animi, hoc est ingenii tui, hoc ejus spei, quam habere debes, amplificandæ dignitatis tuæ. Sed hæc de re aliis, ad te pluribus, cum enim hæc scriberem, in expectatione erant omnia nondum legati redierant: quos senatus non ad pacem deprecandam, sed ad denuntiandum bellum miserat, nisi legatorum nuntio paruisset. Ego tamen, ut primum occasio data est, meo priusino more temp. defendi: me principem senatui, populoque R. professus sum: nec postea, quam suscepi causam libertatis, minimum tempus amisi tuenda salutis libertatisque communis. Sed hæc quoque te ex aliis malo. T. Pinarium, familiarissimum meum, tanto tibi studio commendando, ut majore non possim. Cui cum propter omnes virtutes, tum etiam propter studia communia, sum amicissimus. Is procurat rationes, negotiaque Dionysii nostri, quem & tu multum amas, & ego omnium plurimum. 2. Ea tibi ego non debeo commendare: sed commendatam. Facies igitur, ut ex Pinarii, gratissimi hominis litteris, tuum & erga illum, & erga Dionysium studium perspiciamus.

¶ ARG. De Senatusconsulto ex litteris Cornifici factò: De Sempronio: De Lucejo.

M. T. C. S. P. D. CORNIFICIO.

24 **L**IBERARIUS litteras accepi tuas, quas mihi Cornifici-23
cius altero vicelimo die, ut dicebat, reddidit. Eo die non fuit senatus, neque postero. Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi non invita Minerva. Etenim eo ipso die senatus decrevit, ut Minerva nostra, custos urbis, quam turbo deiecerat, restitueretur. Pansa tuas litteras recitavit. Magna senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, & offensione Minotauri, id est, Calvisii, & Tauri. Factum de te senatusconsultum honorificum, postulabatur autem, etiam illi notarentur: sed Pansa clementior. Ego, mi Cornifici, quo die primum in spem libertatis ingressus sum, & cunctantibus ceteris ad XIII.

Kal.

1. Omnium nequissimò collega vestro.] Sic Palatinus, primus sextus, Vaticanus excerpta. Hirtorpius, Steyvechianus, Victoriana editio. probat tamen Lambinos noster, ut & ante illum Lætanus Manutiusque, quod erat collega Ciceronis in Anguratū. Nos partem consensu

aurem & obsequelam dedimus.
2. Ea tibi ego non debeo commendare: sed commendatam.] Hirtorpius, dex; ea tibi commendat, tamen est non debeo commendari: unde Gulielmus conjectabat: commendatamque est non debeo commendare.

Kal. Jan. fundamenta jeci reip. eo ipso die providi multum, atque habui rationem dignitatis tuæ. Mihi enim est assensus senatus de obtinendis provinciis. Nec verò postea defuiti labefactare eum, qui summa cum tua injuria, contumeliaque reip. provinciam absens obtinebat. Itaque crebras, vel potius quotidianas compellationes meas non tulit, seque in urbem recepit invitus: neque solum spe, sed certa te jam, & possessione deturbatus est. Meo justissimo, honestissimoque convicio te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse, provinciaque honoribus amplissimis affectum; vehementer gaudeo. Quòd te mihi de Sempronio purgas, accipio excusationem. I fuit enim illud quoddam cæcum tempus servitutis. Ego tuorum consiliorum auctor, dignitatique fautor, iratus temporibus, in Græciam, desperata libertate, rapiebar: cum me Eteliæ, quasi boni civis, relinquente temp. profequi noluerant: Ausserque adversus maximo statu me ad tribuleis tuos Regium retulit: atque inde ventis, remis in patriam omni festinatione properavi. postmodumque in summa reliquorum servitute liber unus fui. Sic sum in Antonium invehit, ut illic non ferret, omnemque suum violentum furorem in me unum effunderet: neque cum elicere vellet ad cædis causam, tum tentaret infidiis: quem ego ructantem, & nauseantem conjeci in Cæsaris Octavianæ plagas. Puer enim egregius præsidium sibi primum, & nobis; deinde summa reip. comparavit: qui nisi fuisset, Antonii reditus in Brundisio, pestis patriæ fuisset. Quæ deinceps acta sint, scire te arbitror. Sed redeamus ad illud, unde divertimus. Accipio excusationem tuam de Sempronio, neque enim statui quid in tanta perturbatione habere potuisti. 3 Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat, ut ait Terentius. Quamobrem, mi Quinte, consende nobiscum, & quidem ad puppim. Una navis est jam honorum omnium: quam quidem nos damus operam, ut rectam teneamus. utinam prospero eursu. Sed quicumque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Quid enim prætere aliquid virtus potest? Tu fac magno animo sis, & excessio: cogitesque omnem dignitatem tuam cum rep. conjunctam esse debere. P. Lucium mihi meum commendas: quem, quibuscumque rebus poterò, diligenter tenebor. Hiitium reip. & Pansam, collegas nostris, homines in consulum reip. salutatis, alieno sane tempore amissimus, rep. Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum omnino explicata: quam nos, si licebit, more nostro tuebimur, quamquam admodum sumus jam defatigati. Sæd NYLLA LASSITUDO impedire officium, & fidem debet. Verum hæc hæc tenus. Ab aliis te de me, quam à me ipso, malo cognoscere. De te audiebamus ea, quæ maxime vellemus. De Cn. Minucio, quem tu quibusdam litteris ad cæzum laudibus extulisti, rumores duriores erant. Id quale sit, omninoque, quid illuc agatur, facias me velim certiorum.

ARG. Commendat heredes Turis.
CICERO CORNIFICIO S. D.

26 Q. TURIUS, qui in Africa negotiatus est, vir bonus, & honestus, heredes fecit similes sui, Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, C. Annejum, Q. Confidivm Galium, L. Servilium Postumum, C. Rubellinum. ex eorum oratione intellexi, gratiarum actione eos magis egere,

quam commendatione. Tanta enim liberalitate se tua usos prædicabant, ut iis plus à te tributum intelligerem, quam ego te auderem rogare. audebo tamen, scio enim, quantum ponderis mea commendatio sit habitura. Quare à te peto, ut ad eam liberalitatem qua sine meis litteris utus es, quam maximus his litteris cumulus accedat. Caput autem est meæ commendationis, ne patiare Erotem Turium, Q. Turii libertum, ut adhuc fecit, hereditatem Turianam avertere, ceterisque omnibus rebus habeas eos commendatissimos. Magnam ex eorum splendore, & observantia capies voluptatem. Quod ut velis, te vehementer etiam, atque etiam rogo.

ARG. Commendat Aufidii equitum Africanæ negotia.
M. T. C. S. P. D. Q. CORNIFICIO.

SEX. Aufidius & observantia, qua me colit, accedit ad 27 proximos: & splendore, equiti R. nemini cedit. Est autem ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ita commendo, ut majore studio, magisve ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, meas apud te litteras maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer mi Cornifici, rogo.

ARG. Reprehendit Cornificium, quòd in quosdam Lilybæo minime non animadverserit: Studium in Rempub. laudat. De omittenda gratiarum actione assentitur. De pecunia & Republica.

M. T. C. S. P. D. Q. CORNIFICIO.

ASSENTIOR tibi, eos, quos scribis Lilybæo minari, 28 assitit pœnas dare debuisse: sed metuisti, ut ais, ne nimis liber in ulciscendo viderere. Metuisti igitur, ne gravis civis, ne nimis fortis, ne minus te dignus viderer. Quòd societatem reip. conservandæ tibi mecum à patre acceptam renovas, gratum est: quæ societas inter nos semper, mi Cornifici, manebit. Gratum etiam illud, quòd mihi tuo nomine gratias agendas non putas. nec enim id inter nos facere debemus. Senatus sæpius pro dignitate tua appellaret, si, absentibus consulibus, umquam, nisi ad te novam cogere. Itaque nec de h. s. xx. nec de h. s. dcc. quidquam agi nunc per senatum potest. Tibi autem ex senatu consulto imperandum, mutuumque sumendum censeo. In rep. quid agatur, credo te ex eorum litteris cognoscere, qui ad te acta debent perscribere. Ego sum spe bona: consilio, cura, labore non desum: omnibus inimicis reip. esse me acerrimum hostem præ me fero. Res neque nunc difficili loco mihi videtur esse: & fuisset facillimo, si culpa à quibusdam abfuisset.

ARG. Commendat L. Lamia negotia.

M. T. C. S. P. D. Q. CORNIFICIO.

NON modo tibi, cui omnia nostra notissima sunt, sed 29 neminem in populo R. arbitror esse, cui sit ignota ea familiaritas, quæ mihi cum L. Lamia est. Etenim magno theatro spectata est tum, cum est ab A. Gabinio consule relegatus, quòd libere, & fortiter salutem meam defendisset. Nec ex eo amor inter nos natus est: sed quòd erat verus, & magnus, propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. Ad hæc officia, vel merita potius, jurandissima consuetudo accedit, ut nullo prorsus plus homine delecter.

1. P.ais enim illud quoddam cæcum tempus servitutis. Non aliter est in Palatino sexto & Hicorpi. nisi quod, eadem tempus quoddam, in primo græcum, unde all. Græce: Victorius egregium fecerat. Lambinus tamen ait se sequi Vbaldirii Bordinelli conjecturam; laudatam ac probatam Manutio fuisse enim quoddam necessarium tempus quod tam è in illius commentariis non invenio. Ego, quod vilius erat veteribus codicibus, excutere temporari.

2. Ad tribuleis tuos Regium venit. J. Stevvochianus, tribuliter fuerit, quod quid sit ignoro. ceterum pro venit inferre Palatinus sextus, Hicorpianus, assitit, unde volebat Gulielmus apponere idem ego enim festinatione.

ne glossa ducit. Post Palatinus primus, sextus, Hicorpianus, Stevvochianus editionum primaria scribunt, quem ego ructantem & nauseantem conjeci in Cæs. ult. plagas. Mihi videtur ex ignorantia scribarum occur.

3. Nunc hic dies aliam vitam affert. In codicibus Terentianis legitur, affert. quod sequuntur hic alium Manutius. sed quia hæc lectio nem reperit in Palatino primo, sexto, Vaticanis excerptis, Stevvochiano, editionum primaria, retineque Victorius, non dubitandum amplius fuit, quin Cicero ita scripsisset, & suo arbitratu ex memoria laudasset. Hicorpianus non longe quoque abis, legit enim 3 diffinitio.

lester. Non puto te jam exspectare, quibus cum tibi verbis commendem. causas enim tanti amoris intelligis: quæ verba desideret, iis me omnibus usum putato. Tantum velim existimes, si negotia Lamia, procuratores, libertos, familiam, quibuscumque rebus opus erit, defenderis, gratius mihi futurum, quam si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Nec dubito, quin sine mea commendatione, quod tuum est iudicium de hominibus, ipsius Lamia causa studiosè omnia facturus sis; quamquam erat nobis dictum, te existimare, alicui senatusconsulto, quod contra dignitatem tuam fieret, scribendo Lamiam affuisse: qui omnino consulibus illis numquam fuit ad scribendum: deinde omnia tua falsa senatusconsulta deferebantur. Nisi forte etiam illi Semproniano senatusconsulto me censere affuisse: qui ne Romæ quidem tum fui, deque eo ad te scripsi, te recenti. Sed hæc hæc tenus. Te mi Cornifici, etiam atque etiam rogo, ut omnia Lamia negotia, mea putes esse: curetque, ut intelligat, hanc commendationem maximo sibi usui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura, ut valeas.

¶ ARG. Purgat litterarum infrequentiam. De bello Anniano renovato. De suo studio in amicitia colenda. De angustis pecunia publica. De Dionysio. De Luccio. De legato Calvisio.

M. T. C. S. P. D. CORNICIO.

30 ITANE præter litigatores, nemo ad te meas litteras? multa ista quidem, tu enim perfecisti, ut nemo sine litteris meis tibi se commendatum putaret. sed quis unquam tuorum mihi dixit esse, cui darem, quin dederim? aut quid mi jucundius, quam cum coram tecum loqui non possim, aut scribere ad te, aut tuas legere litteras? Illud magis mihi solet esse molestum, tantis me impediri occupationibus, ut ad te scribendi meo arbitratu facultas nulla detur. Non enim te epistolis, sed voluminibus lacesserem: quibus quidem me à te provocari oportebat. Quamvis enim occupatus sis, otii tamen plus habes. Aut, si ne tu quidem vacas, noli impudens esse, nec mihi molestiam exhibere, & à me litteras crebriores, cum tu mihi rarè mittas, flagitare. Nam cum antea distinebar maximis occupationibus, propterea quod omnibus curis remp. mihi tuendam putabam: tum hoc tempore multò distineor vehementius. Ut

enim gravius ægotant ii, qui, cum levati morbo videntur, in eum de integro inciderunt: sic vehementius nos laboramus, qui, prostrato bello, ac panè sublato, renovatum bellum gerere conamur. Sed hæc hæc tenus. Tu tibi, mi Cornifici, fac ut persuadeas: non esse me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, ut à te vinci possim aut officii, aut amore. Non dubitabam equidem: verum tamen multò mihi notiozem amorem tuum effecit Cherippus. O hominem, semper illum quidem mihi aprum, nunc verò etiam suavem! Vultus mehercule tuos mihi expressit omneis: non solum animum, ac verba pertulit. Itaque noli vereri, ne tibi succensuerim, quòd eodem exemplo ad me, quòd ad ceteros. Requisivi equidem propitias ad me unum litteras: sed neque vehementer, & amanter. De sumtu, quem te in rem militarem facere, & fecisse dicis, nihil sanè possum tibi opulari, propterea quòd & orbis senatus, consulibus amissis, & incredibiles angustia pecuniarum publicarum: quæ conquiruntur undique, ut optimè meritis militibus promissa solvantur: quòd quidem fieri sine tributo posse non arbitror. De Actio Dionysio nihil puto esse: quoniam mihi nihil dixit Stratorius. De P. Luccio nihil tibi concedo, quò studiosior ejus sis, quam ego sum. est enim nobis necessarius. Sed à magistris cum contenderem de proferendo die; probaverunt mihi, sese, quò minus id facerent, & compromisso, & iurejurando impediri. Quare veniendum arbitror Luccio, quamquam, si meis litteris obtemperavit, cum tu hæc leges, illum Romæ esse oportebit. Ceteris de rebus, maximeque de pecunia, cum Panæ mortem ignorares, scripsisti, quæ per nos ab eo consequi te posse arbitrare, quæ te non fessissent, si viveret. nam te diligebat. Post mortem autem ejus quid fieri posset, non videbamus. De Venulejo, Latino, Hortatio, valde laudo. Illud non nimium probo, quòd scribis, quò illi animo æquiora ferrent, te tuis etiam legatis historibus ademit. Honore enim digni cum ignominia dignis non erant comparandi: eoque ex senatusconsulto, si non decedunt, cogendos, ut decedant, existimo. Hæc ferè ad eas litteras, quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo, velim tibi persuadeas, non esse mihi meam dignitatem tuam cariorem.

M. TULLII CICERONIS

EPISTOLARUM

AD

FAMILIAREIS,

LIBER DECIMVS TERTIVS,

AD

C. MEMMIUM.

¶ ARGUM. Commendat Patronum Epicureum.
M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO.

31 TS non satis mihi confiterat, cum aliquam animi mei molestia, an potius libenter te Athenis visurus essem, quòd injuria, quam accepisti, dolore me afficeret; sapientia tua, quæ fers injuriam, lætitia: tamen vidisse te malle. Nam quòd est molestia, non sanè multo levius est, cum te non video, quòd

esse potuit voluptatis, certè, si vidissem te, plus fuisset. Itaque non dubitabo dare operam, ut te videam, cum id satis commodè facere poterò. Interea quòd per litteras & agi tecum, & ut arbitror, conscribi potest, agam nunc. Ac te illud primum rogabo, nequid invitus mea causa facias: sed id, quòd mea intelliges, tua nullam in partem multum interesse, ita mihi des, si tibi, ut id libenter facias, antè persuaseris. Cum Patrone Epicureo mihi omnia sunt: nisi quòd in philosophia vehementer ab eo dissen-

tio. Sed & in iudicio Romæ, cum te quoque, & tuos omnes observabat, me me coluit in primis: & nuper, cum ea, quæ voluit, de suis commodis, & præmiis consecutus est, me habuit suorum defensorum, & amicorum, ferè principem: & jam à Phædro, qui nobis, cum pueri essemus, antè quàm Philonem cognovimus, valde, ut philosophus, postea tamen, ut vir bonus, & suavis, & officiosus, probabatur, traditus, mihiq; commendatus est. Is igitur Patrio, cum ad me Romam litteras misisset, uti te sibi placarem, peteremque, ut nescio quid illud Epicuri præconatum sibi concederes: nihil scripsi ad te ob eam rem, quòd ædificationis tuæ consilium mea commendatione nolebam impedire. Idem, ut veni Athenas, cum idem, ut ad te scriberem, rogasset: ob eam causam impetravi, quòd te abjecisse illam ædificationem constabat inter omnes amicos tuos. Quòd si ita est, & si jam planè tua nihil interest, velim, si qua offensus facta est animi tui, perveritate aliquorum (novi enim gentem illam) des te ad lenitatem, vel propter tuam summam humanitatem, vel etiam honoris mei causa: Equidem si, quid ipse sentiam, quaris: nec cur ille tantopere contendat, video, nec cur tu repugnes: nisi tamen multò minus tibi concedi potest, quàm illi, laborare sine causa. Quamquam Patronis & orationem, & causam tibi cognitam esse certò scio, honorem, officium, testamentorum jus, Epicuri auctoritatem, Phædro obestimationem, sedem, domicilium, vestigia summorum hominum, sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam, rationemque, quam sequitur in philosophia, deridemus licet, si hanc ejus contentione volumus reprehendere. Sed mehercules, quum illi, ceterisque, quos illa delectant, non valde inimicæ sumus: nescio an ignoscendum sit huic, si tantopere laborat: in quo etiam si peccat, magis inceptis, quàm improbitate peccat. Sed, ne plura (dicendum enim aliquando est) Pomponium Atticum si amo, ut alterum fratrem, nihil est illo mihi nec carius nec juvenius. Is (non quòd sit ex istis: est enim omni liberali doctrina politissimus: sed valde diligit Patronem, valde Phædro amavit) sic à me hoc contendit homo minimè ambitiosus, minimè in rogando molestus, ut nihil unquam magis: nec dubitat, quin ego à te nutu hoc consequi possem, etiam si ædificaturus essem. Nunc verò, si audierit te ædificationem deposuisse, neque tamen me à te impetrasse: non te in me liberalem, sed me in se negligentem putabit. Quamobrem peto à te, ut scribas ad tuos, posse tua voluntate decretum illud Areopagitarum, quem *ἄπο μὴ ἔστιν ἡγοῦ* illi vocant, tolli. Sed redeo ad prima. Prius velim tibi persuadeas, ut hoc mea causa libenter facias, quàm ut facias, si tamen habeto: sic feceris, quòd sogo, fore mihi gratissimum. Vale.

ARG. Commendat Evandrum statuarium libertum M. Amilii.

CICERO MEMMIO SAL.

CARO AVIANO Evandro, qui habitat in tuo sacrario, & Cyplo multum utor, & patrono ejus, M. Amilio familiarissimè. Peto igitur à te in majorem modum, quòd sine tua molestia fiat, ut ei de habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum, sibi tum est ei remigrare Kal Quint. Impedior verecundia, ne te pluribus verbis rogem. Neque tamen dubito, quin, si tua nihil, aut non multum interest, eo sis animo, quo ego essem, si quid tu me rogares, mihi certè gratissimum feceris.

ARG. Commendat Fufium.

M. T. C. S. P. D. C. MEMMIO.

ALVUM Fufium, unum ex meis inimicis, observantissimum, studiosissimumque nostris, eruditum hominem, & summa humanitate, tuæque amicitia dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recipisti. Tam gratum mihi id erit, quòd gratissimum. Ipsum præterea summo officio, & summa observantia tibi perpetuum devinxeris. Vale.

ARG. Commendat Volaterranos.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCÆ, LEG. PROP. R. T. S. D.

CUM municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est, magno enim meo beneficio affecti, cumulatissimè mihi gratiam retulerunt, nam nec in honoribus, meis laboribus unquam defuerunt. Cum quibus si mihi nulla causa intercederet, tamen, quòd te vehementissimè diligo, quòdque me à te plurimi fieri sentio, & monerem te, & hortarer, ut eorum fortunis consuleres, præsertim cum propè præcipuam causam haberent ad jus obtinendum. Primum quòd Sullani temporis acerbitatem, deorum immortalium benignitate subterfugerunt: deinde, quòd summo studio populi R. à me in consulatu meo defensi sunt, cum tribuni pl. legem iniquissimam de eorum agris promulgavissent: facile S. P. Q. R. persuasit, ut eos civis, quibus fortuna pepercerat, salvos esse vellent. Hanc actionem meam C. Cæsar primo suo consulatu in lege Agraria comprobavit, agrumque Volaterranum, & oppidum omni periculo in perpetuum liberavit: ut mihi dubium non sit, quin is, qui novas necessitudines adjungat, vetera sua beneficia conservari velit. Quamobrem est tua prudentiæ, aut sequi ejus auctoritatem, cujus actam, atque imperium summa cum tua dignitate secutus es: aut certè illi integram omnem causam reservare. Illud verò dubitare non debes, quin tam grave, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligare velis. Sed hæc, quæ supra scripta sunt, eo spectant, ut te hortet, & suadeam. Reliqua sunt, quæ pertinent ad rogandum: ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed etiam quòd mihi opus sit, me à te petere, & rogare. Gratissimum igitur mihi feceris, si Volaterranos omnibus rebus integros, incolumisquæ esse volueris. Eorum ego domicilia, sedes, rem, fortunas, quæ à diis immortalibus, & à præstantissimis in nostra rep. civibus, summo S. P. Q. R. studio, conservate sunt, tuæ fidei, justitiæ, bonitatiq; commendo. Si pro meis præstatis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret, ut ita defendere possem Volaterranos, quemadmodum consuevi tueri meos: nullum officium, nullum denique certamen, in quo illis prodesse possem, prætermitterem. Sed, quum apud te nihil minus hoc tempore valere me confido, quàm valuerim semper apud omnes: pro nostra summa necessitudine, parique inter nos, & mutua benivolentia abs te peto, ut ita de Volaterranis mereare, ut existiment, eum quasi divino consilio isti negotio præpositum esse, apud quem unum nos eorum perpetui defensores, plurimum valere possumus.

ARG. Commendat Curtium: & ne Curtii ager ab eo dividatur.

M. T. C. Q. VALERIO, Q. F. ORCÆ, LEG. PROP. R. T. S. P. D.

NON molestè fero, eam necessitudinem, quæ mihi tecum est, notam esse quàm plurimis: neque tamen ob eam causam (quòd tu optimè existimare potes) te impedio, quo minus susceptum negotium, pro tua fide, & diligentia,

In honoribus meis laboribus unquam defuerunt. Præterea hanc lectionem ex editione Victorii: ideo quòd verissima & maxime gemina videretur, quòd non longe abeunt alii miss. Pal. primus, Sre. pvechianus, Peckio exceptæ præditio princeps: nec in honoribus meis labo-

ribus unquam defuerunt: ut illud que, copulatio ab Scirolo. Sed sententiam non penetrante adjectum videtur. Facessant ergo aliorum conjectationes: nec in laboribus unquam mihi defuerunt. Editum antehac est: Non nec in honoribus meis, nec in laboribus unquam defuerunt.

diligentia, ex voluntate Cæsaris, qui tibi rem magnam, difficilemque commisit, gerere possis. Nam cum multi à me petant multa, quod de tua erga me voluntate non dubitent, non committo, ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte ætate familiarissimè sum usus. Ejus & Sullani temporibus injustissima calamitate dolui: & cum iis, qui similem injuriam acceperant, amissis omnibus fortunis, reditus tamen in patriam voluntate omnium concedi videretur, adjutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano possessionem, cum in eam, tamquam è naufragio, reliquias contulisset. Hoc autem tempore eum Cæsar in senatum legit: quem ordinem ille, ista possessione amissa, tueri vix potest. Gravissimum autem est, cum superior factus sit ordine, infriorem esse fortunam minimeque convenit, ex eo agro, qui Cæsaris jussu dividatur, cum moveri, qui Cæsaris beneficio senator sit. Sed mihi minus libet multa de æquitate rei scribere, ne causa potius apud te valuisse videar, quam gratia. Quamobrem te in majorem modum rogo, ut C. Curtii rem, meam putes esse: quidquid mea causa faceres, ut id C. Curtii causa cum feceris, existimes, quod ille per me habuerit, id me habere abs te. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

¶ ARG. *Commendat Cuspis amicos Julium & Cornelium.*
M. T. C. VALERIO, Q. F. ORCÆ,
PROCOS. S. P. D.

6 S I vales, bene est: valeo. Credo te memoria tenere, me & coram P. Cuspio tecum locutum esse, cum te prosequeretur paludatum: & item postea pluribus verbis tecum egisse, ut, quoscumque tibi ejus necessarios commendarerem, haberes eos in numero meorum necessariorum. Id tu pro tua summa erga me benivolentia, perpetuaque observantia mihi liberalissimè, atque humanissimè recepisti. Cuspis, homo in omnes suos officiosissimus, mirificè quosdam homines ex ista provincia tuetur, & diligit, propterea quod fuit in Africa bis, cum maximis societatis negotiis præfesset. Itaque hoc ejus officium, quod adhibet erga illos, ego mea facultate, & gratia soleo, quantum possum, adjuvare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi. reliquis epistolis tantum faciam, ut notam apponam eam, quæ mihi tecum convenit, & simul significem, de numero esse Cuspianorum. Sed hanc commendationem, quam his litteris consignare volui, scito esse omnium gravissimam. Nam P. Cuspis singulari studio contendit à me, ut tibi quam diligentissimè L. Julium commendarem. Ejus ego studio vis videor mihi satisfacere posse, si utar verbis iis, quibus, cum diligentissimè quid agimus, uti solemus. Nova quædam postulat: & putat me ejus genetis artificium quoddam tenere. Ei ego pollicitus sum, me ex intima nostra arte depromptum mirificum genus commendationis. Id quum assequi non possum, tu re velim efficias, ut ille genere mearum litterarum incredibili quiddam perfectum arbitretur. Id facies, si omne genus liberalitatis, quod & ab humanitate, & pietate tua proficisci poterit, non modò re, sed etiam verbis, & vultu denique expromiseris: quæ quantum in provincia valeant, vellem exper rus esses. Sed tamen suspicor, ipsum hominem, quem tibi commendo, perdignum esse tua amicitia: non solum, quia mihi Cuspis dicit, credo, (tamen id satis esse debeat) sed quia novi ejus judicium in hominibus, & amicis diligendis. Harum litterarum vis quanta fuerit, propediem judicabo: tibi que, uti confido, gratias agam. Ego, quæ te velle, quæque ad te pertinere arbitror, omnia studiosè, diligenterque curabo. Cura ut vales. P. Cornelius, qui

tibi litteras dedit, est mihi à P. Cuspio commendatus: ejus causa quanto opere cuperem, deberemque, profectò ex me facile cognosti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspis quam maximas, quam primum, quam læpissimè gratias agat. Vale.

¶ ARG. *Commendat municipium Atellanum & ne ejus ager dividatur, sed integra causa Cæsari servetur.*

M. T. C. CLUVIO, S. P. D.

CUM in Galliam proficiscens, pro nostra necessitudine (quæ tua summa in me observantia) ad me domum venisses, locutus sum tecum de agro vectigali municipii Atellani, qui esset in Gallia: quantoque opere ejus municipii causa laborarem, tibi ostendi. Post tuam autem protectionem, cum & maxima res municipii honestissimi, mihi que conjunctissimi, & summum meum officium ageretur, pro tuo animo in me singulari, existimavi, me oportere ad te accuratius scribere: etsi non sum nescius, & quæ temporum ratio, & quæ tua potestas sit: tibi que negotium datum esse à C. Cæsare, non judicium, præclare intelligo. Quare à te tantum peto, quantum & te facere posse, & libenter mea causa facturum esse arbitror. Et primum velim existimes, quod res est, municipii fortunas omnes in isto vectigali consistere: his autem temporibus hoc municipium maximis oneribus pressum, summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis: tamen, mihi crede, singularis huic municipio calamitates accidisse, quas idcirco non commemoro, ne de miseris meorum necessariorum conquerens, homines, quos nolo, videar offendere. Itaque, nisi magnam spem haberem, C. Cæsari nos causam municipii probaturos: non erat causa, cur à te hoc tempore aliquid contenderem. sed quia confido, mihi que persuasi, illum & dignitatis municipii, & æquitatis, etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem: idèd à te non dubitavi contendere, ut hanc causam illi integram conservares. Quod etsi nihilominus à te peterem, si nihil audivissem te tale fecisse: tamen majorem spem impetrandi nactus sum, postea quam mihi dictum est, hoc idem à te Regiensis impetravisse. qui etsi te aliqua necessitudine attingunt: tamen tuus amor in me, sperare me cogit, te, quod tuis necessariis tribueris, idem esse tributurum meis: præsertim cum ego pro his unis petam; & habeam autem qui simili causa laborent, compluribus necessarios. Hoc me non sine causa facere, neque aliqua levi ambitione commotum à te contendere, etsi te existimare arbitror: tamen mihi affirmanti credas velim, me huic municipio debere plurimum: nullum unquam fuisse tempus neque honorum, neque laborum meorum, in quo non hujus municipii studium in me existere singulari. Quapropter à te etiam atque etiam, pro nostra summa conjunctione, proque tua in me perpetua, & maxima benivolentia, majorem in modum peto, atque contendo, ut, cum fortunas agi ejus municipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, officiis, benivolentia conjunctionissimum, id mihi des. Quod erit hujusmodi, ut, si à Cæsare, quod speramus, impetravimus, tuo beneficio nos id consecutos esse judicemus. sin minus: pro eo tamen id habeamus, quom à te data sit opera, ut impetraremus. Hoc cum mihi gratissimum feceris: tum viros optimos, homines honestissimos, eosdem gratissimos, & tua necessitudine dignissimos; summo beneficio in perpetuum tibi, tuisque devinxeris.

¶ ARG.

1. Vultu denique expromiseris. In Mediceo erat, ut notat Egnatius ad oram primæ editionis, ex prospera; unde credo Victorius fecit expromiseris rectè: idque omne totis apicibus reperit in Palatino sexto.

Vaticani excerptis, eratque sic in Stevvechiano & Hittorpiano. Vultu, expresseris. Alii addunt, fuisse vultu denique exp. nescio quibus auctoritatibus.

¶ ARG. Commendat Albinum, & in agro divisione Albinis prævia attingat.

M. T. C. M. RUTILIO, S. P. D.

3 **C**UM & mihi concius essem, quanti te facerem, & quam erga me benivolentiam expertus essem, non dubitavi te petere, quod mihi petendum esset. P. Sestium quanti faciam, ipse optime scio: quanti autem facere debeam, & tu, & omnes homines sciunt. Is cum ex aliis tui mei studiosissimum esse cognosset, petivit à me, ut ad te quam accuratissime scriberem de re C. Albinii senatoris: cuius ex filia natus est L. Sestius, optimus adolescens, filius P. Sestii. Hoc idcirco scripsi, ut intelligeres, non solum me pro P. Sestio laborare debere, sed Sestium etiam pro Albinio. Res autem est hæc: A. M. Laberio C. Albinus prædia in æstimationem accepit: quæ prædia Laberius emerat à Cæsare de bonis Plotianis. ea si dicam non esse à rep. dividi, docere te videar, non rogare. Sed tamen cum Cæsar Sullanæ venditiones, & assignationes ratas esse velit, quod firmiores existimentur suæ: si ea prædia dividantur, quæ ipse Cæsar vendidit, quæ tandem in ejus venditionibus esse poterit auctoritas? Sed hoc quale sit, tu pro tua prudentia considerabis. Ego te planè rogo, a quo ita, ut majore studio, justiore de causa, magis ex animo rogare nihil possim, ut Albinio parcas, prædia Laberiana ne attingas. Magna me affecteris non modò lætitia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sestius homini maxime necessario satisfecerit, per me ut ego illi uni plurimum debeam. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Majus mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi intelliges esse gratissimum.

¶ ARG. Commendat Bithynicam publicanorum societatem, & mihi Pupium.

M. T. C. CRASSI EDI, S. P. D.

9 **Q**UAM tibi præfens commendavi, ut potui, diligentissime, socios Bithyniæ: teque cum mea commendatione, tum etiam tua sponte intellexi cupere ei societati, quibuscumque rebus posses, commodare: tamen, cum illi quorum res agitur, magni sua interesse arbitrantur, me enim per litteras declarare tibi, qua essem erga ipsos voluntate, non dubitavi hæc ad te scribere. Volo enim te existimare, me, cum universo ordini publicanorum semper libentissimè tribuerim, idque magnis ejus ordinis erga me meritis facere deberim, tum in primis amicum esse huic Bithynicæ societati: quæ societas ordine ipso, hominum genere, pars est maxima civitatis, constat enim ex ceteris societatibus: & casu permulti sunt in ea societate valde mihi familiares: in primisque is, cujus præcipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius, P. F. Men. qui est magister in ea societate. Quæ cum ita sint, in majorem modum à te peto, Ca. Pupium, qui est in operis ejus societatis, omnibus tuis officiis, atque omni liberalitate tue are: tutesque, ut ejus operæ, quod tibi facile factu est, quam gratissime sint sociis: remque, & utilitatem sociorum, (cujus rei quantam potestatem quaestor habeat, non sum ignarus) per te quam maxime defensam, & auctam velis. Et cum mihi gratissimum feceris, tum illud tibi expertus promitto, & spondeo, te socios Bithyniæ, si iis commodata, memores esse, & gratos cogniturum.

¶ ARG. Commendat M. Davonem.

CICERO BRUTO, S.

20 **C**UM ad te tuus quaestor, M. Varro, proficisceretur, commendatione egere eum non putabam. Satis enim commendatum tibi eum arbitrabar ab ipso more majorem: qui, ut te non fugit, hanc quaesturæ conjunctionem, liberum necessitudini proximam voluit esse. Sed cum tibi ita persuasisset ipse, meas de te accurate scriptas litteras, maximum apud te pondus habituras: à neque conten-

deret, ut quam diligentissime scriberem malui facere quod meus familiaris tanti sua interesse arbitraretur. Ut igitur debere me facere hoc intelligas, cum primum M. Tereptius in forum venit, ad amicitiam se meam contulit. Deinde, ut se corroboravit, duæ causæ accesserunt, quæ meam in illum benivolentiam auferent: una, quod verfabatur in hoc studio nostro, quo etiam nunc maxime delectamur, & cum ingenio, ut nosti, nec sine industria: deinde, quod naturæ se contulit in societates publicanorum: quod quidem nollem. Maximis enim damnis affectus est, sed tamen causa communis ordinis, mihi commendatissimi, fecit amicitiam nostram firmiorem. Deinde veritatis in utrisque sublellis optima & fide, & fama, jam ante hanc commutationem reip. petitioni sese dedit, honoremque honestissimum existimavit, fructum laboris sui. His autem temporibus à me Brundisio cum litteris, & mandatis profectus ad Cæsarem est: qua in re & amorem ejus in suscipiendo negotio perspexi, & conficiendo ac renuntiando fidem. Videor mihi, cum separatim de probitate ejus, & moribus dicturus fuisset, si prius causam, cur eum tantopere diligerem, tibi exposuissem, in ipsa causa exponenda satis etiam de probitate dixisse. Sed tamen separatim promitto, in meque recipio, fore eum tibi & voluptati, & usui. Nam & modestum hominem cognosces, & prudentem: & à cupiditate omni remotissimum: præterea magni laboris, summæque industria. Neque ego hæc polliceri debeo, qui tibi ipsi, cum bene cognovis, judicanda sunt. SED TAMEN IN OMNIBUS NOVIS CONIUNCTIONIBUS interest, qualis primus aditus sit, & qua commendatione quasi amicitia fores aperiantur. quod ego his litteris efficere volui, etsi id ipsa per se necessitudo quaesturæ efficere debet. sed tamen nihilo infirmius iud, hoc addito. Cura igitur, si me tanti facis, quanti & Varro existimat, & ipse sentio, ut quam primum intelligam, hanc meam commendationem tantum illi utilitatis attulisse, quantum & ipse speravit, nec ego dubitarim.

¶ ARG. Commendat vestigalia Arpinatum in Gallia: & legatos, qui ad ea exigenda proficiscerantur.

M. T. C. BRUTO, S. P. D.

QVIA semper animadverti, studiosè te operam dare, ut nequid meorum tibi esset ignotum: propterea non dubito, quin scias, non solum, cujus municipii sum, sed etiam, quam diligenter soleam meos municipales Arpinatensium tueri. Quorum quidem omnia commoda, omnesque facultates, quibus, & sacra conficere, & facta testata ædificia sacrarum, locorumque communium tueri possint, consistunt in his vestigalibus, quæ habent in provincia Gallia. Ad ea visenda, pecuniasque, quæ à colonis debentur, exigendas, totamque rem & cognoscendam, & administrandam, legatos equites Romanos misimus, Q. Fusidium, Q. F. M. Faucium, M. F. Q. Mamerum, Q. F. Peto à te in majorem modum, pro nostra necessitudine, ut tibi ea res cura sit, operamque des, ut per te quam commodissime negotium municipii administraretur, quam primumque conficiatur: ipsosque, quorum nomina scripsi, ut quam honorificentissime pro tua natura, & quam liberalissimè tractes. Bonos viros ad tuam necessitudinem adjunxeris: municipiumque gratissimum beneficio tuo devinxeris: mihi vero etiam gratius feceris, quod cum semper tueri municipales meos consuevi, tum hic annus præcipuè ad meam curam, officiumque pertinet. Nam constituendū municipii causâ, hoc anno ædilem filium meum fieri volui, & fratris filium, & M. Casium, hominem mihi maxime necessarium (is enim magistratus in nostro municipio, nec alius ullus creari solet) quos cohonestaris, in primisque me, si resp. municipii, tuo studio, diligentia bene administrata erit. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

Ecc

¶ ARG.

ARG. Commendat Q. Fufidium legatum Arpinatum. M. T. C. BRUTO, S. P. D.

22 A LIA epistola communiter commendavi tibi legatos Arpinatum, ut potui diligentissime: hac separatim Q. Fufidium, quo cum mihi omnes necessitudines sunt, diligentius commendo: non ut aliquid de illa commendatione comminam, sed ut ad hanc addam. Nam & privignus est M. Cæsii, mei maxime & familiaris, & necessarii, & fuit in Cilicia mecum tribunus militum: quo in munere ita se tractavit, ut accepisse ab eo beneficium videret, non dedisse. Est præterea (quod apud te valet plurimum) à nostris studiis non abhorrens. Quare velim eum quam liberalissime complectare: operamque des, ut in ea legatione, quam suscepit contra suum commodum, secutus auctoritatem meam, quam maxime ejus excellat industria. Vult enim, id quod optimo cuique natura tributum est, quam maximam laudem, cum à nobis, qui eum impulsimus, tum à municipio consequi: quod ei continget, si hac mea commendatione tuum erga se studium erit consecutus.

ARG. Commendat C. Castronium Patum Lucensem. M. T. C. BRUTO, S. P. D.

23 L Castronius Patus, longè princeps municipii Lucensis, est honestus, gravis, plenus officii, bonus planè vir, & cum virtutibus, tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet, ornatus: meus autem est familiarissimus, sic priorius, ut nostri ordinis observet neminem diligentius. Quare ut & meum amicum, & tua dignum amicitia, tibi commendo. Cui, quibuscumque rebus commoda veris, tibi profectò jucundum, mihi certè erit gratum. Vale.

ARG. Commendat L. Titium Strabonem ejusq. procuratorem libertum. M. T. C. BRUTO, S. P. D.

24 L Titio Strabone, equite Romano, in primis honesto, & ornato, familiarissimè utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecunia debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius, quam si mea res esset, quo est honestius de amicorum pecunia laborare, quam de sua, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi æquum, & rectum videbitur, ut quam commodissima conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titium cognoscas amicitia tua dignissimum. quod ut tibi curæ sit, ut omnia solent esse, quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo.

ARG. Commendat Præcilium. M. T. C. C. CÆSARI, IMP. S. P. D.

25 P RÆCILIVM tibi commendo unice, tui necessarii, mei familiarissimi, viri optimi filium: quem cum adolescentem ipsum propter ejus modestiam, humanitatem, animum, & amorem erga me singularem, mirificè diligo: tum patrem ejus, te doctus, intellexi, & didici mihi fuisse semper amicissimam. 2. En, hic ille est, de illis maxime, qui ir-

ridere, atque oburgare me solitus est, quod me non tecum, præferim cum abs te honorificentissimè invitaret, conjungerem. 3. Αλλ' ἐμοὶ ἔπειτα θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κέχρηται, ὡς ἐν ἐπιπέδῳ ἐκείνῳ μέλειαισι. audiebam enim nostros proceres clamitantes, 4. Αλλήμιθ' ἔσθ', ἢ καὶ τίς σε κήλησεν ἄνθρωπος; Sed tamen idem me consolatur: & sui nominem peritum etiamnum gloria, volunt incendere atque ita loquuntur: 5. Μηδὲν ἀσπόμενοι καὶ ἀκαλειῶς ἀποδοῦμεν, Αλλὰ μὲντα ῥέεας πη καὶ ἑσπεροῦσι πύραυλοι. Sed minus jam movent, ut vides. Itaque ab Homeni magniloquentia confero me ad vera præcepta Eὐελπίδου: 6. Μισὸν σφίσι γὰρ ὄστις ἐχ' αὐτῶν σφός, quem verum senex Præcilium laudat: egregie: & ait, posse eundem & 7. Ἄμεινον πρὸς ἄνθρωπον ἴσθαι, & tamen nihilominus, 8. Ἄνθρωπος ἐστὶν ἄνθρωπος ἐμμετρεῖ ἀλλοθεν. Sed, ut redeam ad id, unde cepi: vehementer mihi gratum feceris, si hunc adolescentem humanitate tua, quæ est singularis, comprehendens: & ad id, quod ipsorum Præciliorum causa te velle arbitror, addideris cumulum commendationi meæ. Genere novo sum litterarum ad te usus, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem.

ARG. Commendat Apollonium P. Crassi libertum. M. T. C. C. CÆSARI IMP. S. P. D.

26 P RASSIVM ex omni nobilitate adolescentem dilexi plurimum: & ex eo, cum ab meute ejus ætate bene speravissem, tum per me existimare coepi ex iis judiciis, quæ de eo feceram, cognitis. Ejus libertum Apollonium jam tum equidem, cum ille viveret, & magni faciebam, & probabam. Erat enim & studiosus Crassi, & ad ejus optima studia vehementer aptus. Itaque ab eo admodum diligebatur. Post mortem autem Crassi, eo mihi etiam dignior visus est, quem in fidem, atque amicitiam meam recipere, quod eos à se observandos, & colendos putabat, quos ille dilexisset, & quibus carus fuisset. Itaque & ad me in Siciliam venit, multisque in rebus mihi magno usui fuit & fides ejus, & prudentia: & si ut opinor, tibi in Alexandrino bello, quantum studio, & fidelitate consequi potuit, non defuit. Quod cum speraret, te quoque ita existimare, in Hispaniam ad te, maxime ille quidem suo consilio, sed etiam me auctore se profectus. Cui ego commendationem non sum pollicitus, non quin eam vulturam apud te arbitraret: sed neque mihi egere commendatione videbatur, qui & in bello tecum fuisset, & propter memoriam Crassi de tuis annis esset: & si uti commendationibus vellet, etiam per alios eum videbam id consequi posse. Testimonium meum de eo judicii, quod & ipse magni æstimabat: & ego apud te valere eram expertus, ei libenter dedi. Doctum igitur hominem cognovi, & studiis optimis deditum, idque à puero. Nam domi meæ cum Diodoto Stoico, homine, meo judicio, eruditissimo, multum à puero fuit. Nunc autem incensus studio rerum tuarum, eas litteras Græcis mandare cupiebat, posse arbitror: valet ingenio: habet usum: jam pridem in eo genere studii, litterarumque versatur: satisfacere immortalitati laudum tuarum mirabiliter cupit. Habes opinionis meæ testimonium: sed tu hoc facilius multo, pro tua singulari prudentia, judicabis. Et

1. Non ut aliquid de illa commendatione comminam. Potius sic, quàm vulgè deminuan, aut cum Lambino, deminuan. Er ammon eleganter sic editio princeps, Patavinisq. tibi Victorius sentit. 2. En hic ille est, de illa maxime. Medicus codex, & alii veteres, ut notat accuratissimus Victorius. En, ut Politianus Terentius in Adelphis, En sibi respicit unum rem: id nunc clamat. Quod probo. sed quid hoc quod optimus codex Palatinus textus, sicut & Hætorpianus scribunt? Hic ille est maxime qui irridere, omisso illo En. 3. Αλλ' ἔπειτα. Sed meum nunquam animum in pectore inflexit: Nubes n. tegebat atra.

4. Αλλήμιθ' ἔσθ'. Srenuus esto, ut te & posterorum aliqui laudet. 5. Μηδὲν ἀσπόμενοι. Ne ignoviter & ingloriè pescam: sed magno aliquo facinore edito, quod audeatur à posteris. 6. Μισόν. Sapientem oai, qui sibi ipse non sapit. 7. Ἄμεινον πρὸς ἄνθρωπον. Simul à fronte & à tergo. 8. Ἄνθρωπος ἐστὶν ἄνθρωπος. Semper fortiter agere, & aliis præstare.

Et tamen, quod negaveram, commendo tibi eum. Quid quid ei commodaveris, erit id majorem in modum gratum.

ARG. *Commendat M. Curium, Patris negotiantem.*
M. T. C. SER. SULPICIO, S. P. D.

17 **M**agnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia perveris mihi cum eo est, ut primam in forum veni, instituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proximè hoc miserimo bello, domus ejus tota mihi patuit: quia si opus fuisset, tam essem usus, quam mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimum, eumque unum præter ceteros observat, ac diligit. Quem si tu jam illi commendas, nunc me hoc, quod facio, facere serius. Ea est enim humanitas, & gratitudo, ut eum tibi jam per se ipsum commendatum putem. Quod tamen si tu magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas litteras contulisti, quam maximus postea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minus se tibi obtulit, aut nondum eum satis habes cognitum, aut quæ causa est, cur majoris commendationis indigeat: sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quemquam, neque justioribus de causis commendare possim. Faciamque id, quod debent facere hi, qui religiose, & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curii mores: eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tua, & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero, has litteras tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse.

ARG. *Agit gratias de optima in Atticum voluntate.*
CICERO SERVIO S.

18 **N**ON concedam, ut Attico nostro, quem elatum latinita vidi, jucundiores tuis suavissimè ad eum, & humanissimè scripta litteræ, fuerint, quam mihi. Nam etsi utriusque nostrum propè æquè grata erant: tamen ego admirabar magis, te, quasi rogatus, aut certe admonitus, liberaliter Attico respondisses, (quod tamen dubium nobis, quin ita futurum fuerit, non erat) ultro ad eum scripsisse, eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per litteras detulisse. De quo non modò rogare te, ut eo studiosius mea quoque causa facias, non debeo (nihil enim cumulatius fieri potest, quam polliceris) sed ne gratias quidem agere, quod tu & ipsius causa, & tua sponte feceris. Illud tamen dicam, mihi id, quod fecisti, esse gratissimum. Tale enim tuum judicium de homine eo, quem unice diligo, non potest mihi non summè esse jucundum. Quod cum ita sit, esse gratum necesse est. Sed tamen, quum mihi, pro conjunctione nostra, vel peccare apud te in scribendo licet: utrumque eorum, quæ negavi mihi faciendæ esse, faciam. Nam & ad id, quod Attici causa te offendisti esse facturum, tantum velim addas, quantum ex nostro amore accessionis fieri potest. Et, quod modo verebar tibi gratias agere, nunc plane ago, teque ita existimare volo, quibuscumque officiis in Epitoniis, reliquisque rebus Atticum obstruxeris, illdem me tibi obligatum fore.

ARG. *Commendat Lysonem.*

M. T. C. SER. SULPICIO, S. P. D.

19 **C**um Lysonem Patrensis est mihi quidem hospitium verus: quam ego necessitudinem sanctè colendam puto: sed ea causa etiam cum aliis compluribus: familiaritas tanta nullo cum hospite: & ea cum officiis ejus multis, tum etiam consuetudine quotidiana sic est aucta, ut nihil

sit familiaritate nostra conjunctius. Is cum Romæ annum propè ita fuisset, ut mecum viveret, etsi eramus in magna spe, te meis litteris, commendationeque diligentissimè facturum, id quod fecisti, ut ejus rem, & fortunas absentis tuerere: tamen quòd in unius potestate erant omnia, & quòd Lyso fuerat in nostra causa, nostrisque præsidis, quotidie aliquid timebamus. Effectum tamen est & ipsius splendore, & nostro, reliquorumque hospitem studio, ut omnia, quæ vellemus, à Casare impetrarentur: quod intelliges ex his litteris, quas Casar ad te dedit. Nunc non modò non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione, quasi adepti jam omnia: sed eo vehementius à te contendimus, ut Lysonem in fidem, necessitudinemque tuam recipias. cujus dubia fortuna timidius tecum agebamus, verentes, ne quid accideret ejusmodi, ut ne tu quidem mederi posses: explorata verò ejus incolunitate, orem, totam tibi domum commendo. In his adolescenteris filium ejus, quem C. Mænius Gemellus cliens meus, cum in calamitate exsili sui Patrensis civis factus esset, Patrensi legibus adopravit: ut ejus ipsius hereditatis jus causamque tueare. Caput illud est, ut Lysonem, quem ego virum optimum, gratissimumque cognovi, recipias in necessitudinem tuam. Quod si feceris, non dubito, quin in eo diligendo, ceterisque postea commendando, idem, quod ego, sis judicii, & voluntatis habiturus. Quod cum fieri vehementer studeo, tum etiam illud vereor, ne si minus cumulatè viderebere fecisse aliquid ejus causa, me ille negliger scripsisse putet, non te oblitum mei. Quanti tamen me faceres, cum ex sermonibus quotidianis meis, tum ex epistolis etiam tuis potuit cognoscere.

ARG. *Commendat Asclapionem medicum.*

CICERO SERVIO S.

ASCLAPIONEM Patrensis, medicum, utor valde familiariter, & ejusque cum consuetudo mihi jucunda fuit, tum ars etiam, quam sum expertus in validudine meorum. In qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate, benivolentiaque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo: & à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse de sese, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum.

ARG. *Commendat M. Emiliam Avianum & C. Avianum Hammonium.*

M. T. C. SER. SULPICIO, S. P. D.

22 **M**Emilius Avianus ab ineunte adolescentia me observavit, semperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus, & omni genere officii diligendus. Quem si arbitraret esse Sicyone & nisi audirem ibi eum etiam nunc, ubi ego reliqui, Cibyæ commorari, nihil esset necesse plura me ad te de eo scribere. Perficeret enim ipse profectò suis moribus, suaque humanitate, ut sine cujusquam commendatione diligeretur abs te non minus, quam & à me, & à ceteris suis familiaribus. Sed cum illum abesse putem, commendo tibi in majorem modum domum ejus, quæ est Sicyone, remque familiarem, maximè Cajum Avianium Hammonium, libertum ejus, quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio, & fide singulari, tum etiam in me ipsum magna officia contulit, mihi que molestissimis temporibus ita fideliter, benivoleque præfuit, ut si à me manumissus esset. Itaque peto à te, ut eum Hammonium, & in patroni ejus negotio sic tueare, ut ejus procuratorem, quem tibi commendo, & ipsum suo nomine diligas, habeasque in numero tuorum, hominem pudentem, & officiosum cognosces, & dignum, qui à te diligatur.

¶ ARG. Commendat T. Manlium.
CICERO SERVIO S.

T Manlium, qui negotiatur Telspiis, vehementer diligo. Nam & semper me coluit, diligentissimeque observavit, & à studiis nostris non abhorret. Accedit eo, quòd Varro Murena magnopere ejus causa vult omnia: qui tamen existimavit, etis suis litteris, quibus tibi Manlium commendabat, valde consideret: tamen mea commendatione aliquid accessione fore. Me quidem cum Manlii familiaritas, tum Varronis studium commovit, ut ad te quam accuratissime scriberem. Gratissimum igitur mihi feceris, si huic commendationi meae tantum tribueris, quantum cui tribuisti plurimum: id est si te Manlium, quam maxime, quibuscumque rebus honeste, ac pro tua dignitate poteris, juveris, atque ornaveris. Ex ipsiusque praeterea gratissimis, & humanissimis moribus confirmo tibi, te eum, quem soles, fructum à bonorum virorum officio capere, cui capere.

¶ ARG. Commendat L. Cossinium.
CICERO SERVIO S.

L Cossinio, amico, & tribuli tuo, valde familiariter uor. Nam & inter nosmetipsos vetus usus intercedit: & Atticus noster majorem etiam mihi cum Cossinio consuetudinem fecit. Itaque tota Cossinii domus me diligit, in primisque libertus ejus, L. Cossinius Anchialus, homo & patrono, & patroni necessariis, quo in numero ego sum, probatissimus. Huic tibi ita commendo, ut si meus libertus esset, eodemque apud me loco esset, quo & est apud patronum suum, majore studio commendare non possem. Quare pergratum mihi feceris, si eum in amicitiam tuam receperis: atque eum, quod sine molestia tua fiat, si qua in te opus ei fuerit, juveris. Id & mihi vehementer gratum erit, & tibi postea jucundum. Hominem enim summa probitate, humanitate, observantiaque cognoscas.

¶ ARG. Commendat Lysonem.
CICERO SERVIO S.

Cum antea capiebam ex officio meo voluptatem, quòd meminerm, quam tibi diligenter Lysonem, hospitalem, & familiarem meum, commendassem, tum verò postea quam ex litteris ejus cognovi, tibi eum falso suspectum fuisse, vehementissime laetatus sum, me tam diligentem in eo commendando fuisse. Ita enim scripsit ad me, sibi meam commendationem maximo adjumento fuisse, quod ad te delatum diceret, sese contra dignitatem tuam Romae de te loqui solitum esse. De quo etis pro tua facilitate, & humanitate purgatum se tibi scribit esse: tamen primum, ut debeo, tibi gratias ago, cum tantum litterarum potuerunt, ut, his lectis, omnem offensionem suspicionis, quam habueras de Lysonem, deponeres: deinde credas mihi affirmanti velim, me hoc non pro Lysonem magis, quam pro omnibus scribere, hominem esse neminem, qui unquam mentionem sine tua summa laude, fecerit. Lyso verò cum mecum prope quotidie esset, unaque viveret, non solum quia me libenter audire arbitrabatur, sed quia libentius ipse loquebatur omnia mihi tua & facta, & d' sta laudabat. Qua propter etis à te ita tractatur, ut jam non desideret commendationem meam, unisque se litteris meis omnia consecutum putet: tamen à te peto in majorem modum, ut eum etiam atque etiam tuis officiis, liberalitate complectare. Scriberem ad te, qualis vir esset, ut superioribus litteris feceram, nisi eum jam per seipsum tibi laetis esse notum arbitrarer.

T. Magnum esse tamen speravi apud te meae quoque litterae. Summo cum Judio hunc locum primus P. Vici restituit, cuius tamen genus dicitur di Manu: non satisfacit; non novum, quem & certissimis argumentis nimis strabum fuisse induit & gloriae Victoriana postum con-

¶ ARG. Commendat Hagarum.
CICERO SERVIO S.

HAGESARETVS Larissus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor, & gratus fuit: meque postea diligentissime coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitalem meam & familiarem: & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suae: & tua necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse.

¶ ARG. Commendat L. Mescinium.
CICERO SERVIO S.

L Mescinius ea mecum necessitudine conjunctus est, quòd mihi quæsi fuit. Sed hanc causam, quam ego, ut à majoribus accepi, semper gravem duxi, fecit virtute, & humanitate sua justiore, ita ut nec familiaritate, nec consuetudine, sed quamquam confidere videbatur, & sua causa, qua honeste posses, liberate esse facturum, & magnum esse tamen speravit apud te meas quoque litteras. Id cum ipse ita judicabat, tum pro familiari consuetudine saepe ex me audierat, quam suavis esset inter nos, & quanta conjunctio. Peto igitur à te, tanto scilicet studio, quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi necessario, & tam familiari: ut ejus negotia, quae sunt in Achaja, ex eo, quòd heres est M. Mindio, fratri suo, qui Eli negotiatus est, explices, & expedias cum jure, & potestate, quam habes, tum etiam auctoritate, & consilio tuo. Sic enim praescripsimus iis quibus ea negotia mandavimus, ut omnibus in rebus, quae in aliquam controversiam vocarentur, te arbitro, & quod commodo tuo fieri posset, te disceptatore uterentur. Id ut honoris mei causa suscipias, vehementer te etiam atque etiam rogo. Illud praeterea, si non alienum tua dignitate putabis esse, feceris mihi pergratum: si qui difficiliore erunt, ut rem sine controversia confici nolint, si eos, quum cum senatore res esset, Romam rejeceris. Quod quò minore dubitatione facere possis, litteras ad te à M. Lepido consule, non quae te aliquid juberent, (neque enim id tuae dignitatis esse arbitramur) sed quodammodo quasi commendationis summissas. Scriberem, quam id beneficium bene apud Mescinium positurus esses, nisi & te scire considerem, & mihi peterem. Sic enim velim existimes, non minus me de illius re laborare, quam ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facillime ad suum pervenire: tum illud laboro, ut non minimum hac mea commendatione se consecutum arbitretur.

¶ ARG. Commendat C. Avianum. Laudat Servium filium.
CICERO SERVIO S.

Licet eodem exemplo saepius tibi hujus generis litteras mittam, cum gratias agam, quòd meas commendationes tam diligenter observes: quòd feci in aliis, & faciam, ut video, saepius: sed tamen non parcam opera, & ut vos loletis in formulis, sic ego in epistolis de eadem re alio modo. C. Avianus igitur Hammonius incredibile sibi mihi gratias per litteras egit, & suo, & Amilii, Aviani, patroni sui, nomine, nec liberalius, nec honorificentius potuisse tractari, nec se praesentem, nec rem familiaritatem absentis patroni sui. Id mihi cum jucundum est eorum causa, quos tibi ego summa necessitudine, & summa conjunctione adductus commendaveram, quòd M. Amilius unus est ex meis familiarissimis, atque intimis, maxime necessarius homo, & magnis meis beneficiis devinctus, & prope omnium, qui mihi debere aliquid videntur, gratissimus.

vincere; & praeterea non semper teretes aures attendisse vel habuisse. Eam me quis de ea dubitantes lectionem reperit in Pall. duobus opibus Vaticanis extempis, deletaque erat dudum ex Mediceo, in prima editione, ab Hagnato, illa cauda duarum vocum, pondus habuisse. T. Quid

simus: tum multo jucundius, te esse in me tali voluntate, ut plus profis amicis meis, quam ego prælens fortasse prodessem: credo, quod magis ego dubitarem, quid illorum causa facerem, quam tu, quid mea. Sed hoc non dubito, quin existimes mihi esse gratum. Illud te rogo, ut illos quoque gratos homines esse putes: quod ita esse tibi promitto, atque confirmo. Quare velim, quidquid habent negotii, des operam, quod commodo tuo fiat, ut, te obtinente Achajam, conficiant. Ego cum tuo Servio jucundissime, conjunctissimè vivo: magnamque cum ex ingenio ejus, singularique studio, tum ex virtute, & probitate voluptatem capio.

¶ ARG. Commendat L. Mescinium, & Lacedæmonios.
CICERO SERVIO, S.

28 **E**T si libenter petere à te soleo, si quid opus est meorum cuiquam: tamen multo libentius gratias tibi ago, cum fecisti aliquid commendatione mea: quod semper facis. Incredibile est enim, quas mihi gratias omnes agant, etiam mediocriter à me tibi commendati: quæ mihi omnia grata: sed de L. Mescinio gratissimum. Sic enim est mecum locutus, te, ut meas litteras legeris, statim procuratoribus suis pollicentem esse omnia: multò vero plura, & majora fecisse. Id igitur (puto enim etiam atque etiam mihi dicendum esse) velim existimes, mihi te fecisse gratissimum. Quod quidem hoc vehementius laetor, quod ex ipso Mescinio te video magnam capturam voluntatem. Est enim in eo cum virtus, & probitas, & summum officium, summaque obsequantia: tum studia illa nostra, quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus. Quod reliquum est, velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus, quæ te erunt dignæ. Sed duo, quæ te nominatim rogo: Primum, ut, si quid satisdandum erit, **AMPLIUS EO NOMINE NON PETI**, cures, ut satisdetur fide mea. Deinde, cum ferè consistat hereditas in his rebus, quas avertit Oppia, quæ uxor Mindii fuit: adjuves, ineaque rationem, quemadmodum ea mulier Romam perducatur, quod si putari illa fore, ut opinio nostra est, negotium conficiemus. Hoc ut assequamur, te vehementer etiam atque etiam rogo. Illud, & quod supra scripsi, id * in meque recipio, te ea, quæ fecisti Mescinii causa, quæque feceris, ita bene collocaturum, ut ipse iudices, homini te gratissimo, jucundissimo benigne fecisse. Volo enim, ad id, quod mea causa fecisti, hoc etiam accedere. Nec Lacedæmonios dubitare arbitror, quin ipsi sua, majorumque suorum auctoritate satis commendati sint fidei, & iustitiae tuae: & ego, qui te optime novissem, non dubitavi, quin tibi notissima & iura, & merita populorum essent. Itaque cum à me peteret Philippus Lacedæmonius, ut tibi civitatem commendarem: etsi memineram, me ei civitati omnia debere: tamen respondi, commendatione Lacedæmonios apud te non egerè. Itaque sic velim existimes, me omnes Achajæ civitates arbitrari pro horum temporum perturbatione felicis, quod his tu præsitis: eundemque me ita iudicare, te, quod unus optime nosset, non nostra solum, sed etiam Græciæ monumenta omnia, tua sponte amicium Lacedæmonii & esse, & fore. Quare tantum à te peto, ut, cum ea facies Lacedæmoniorum causa, quæ tua fides, amplitudo, iustitia postulat: ut his, si tibi videbitur, significes, te non molestè ferre, quòd intelligas, ea quæ facias, mihi quoque grata esse. Pertinet enim ad officium meum, eos ex-

istimare, curæ mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

¶ ARG. Commendat Capitonem pro hereditate Antistii.

M. T. C. L. PLANCO, S. D.

NON dubito, quin scias, in his necessariis, qui tibi à patre relicti sunt, me tibi esse vel conjunctissimum, non his modo causis, quæ speciem habeant magnæ conjunctionis, sed iis etiam, quæ familiaritate, & consuetudine tenentur: quam scis mihi jucundissimam cum patre tuo, & summam fuisse. Ab his initiis noster in te amor profectus, auxit paternam necessitudinem, & eo magis, quod intellexi, ut primum per ætatem iudicium facere potueris, quanti quisque tibi faciendus esset, me à te in primis ceptum esse observari, coli, diligi. Accedebat non mediocre vinculum cum studiorum, quod ipsum est per se grave: tum eorum studiorum, earumque librium, quæ per se ipsæ eos, qui voluntate eadem sunt, etiam familiaritate devinciunt. Expectare te arbitror, hæc tam longè repetita principia quo spectent. Id primum ergo habeto, non sine magna, iustaque causa hanc à me commemorationem esse factam. C. Atejo Capitone utor familiarissime. Notæ tibi sunt varietates meorum temporum, in omni genere, & honorum & laborum meorum, & animus, & opera, & auctoritas, & gratia, & etiam res familiaris C. Capitonis præsto fuit, & patuit & temporibus, & fortunæ mex. Huius propinquus fuit T. Antistius: qui cum fortè quæstior Macedoniam obtineret, neque ei successum esset, Pompejus in eam provinciam cum exercitu venit. Facere Antistius nihil potuit. Nam, si potuisset, nihil ei fuisset antiquius, quam ad Capitonem, quem ut parentem diligebat, reverti: præsertim cum sciret, quanti is Cæsarem faceret, semperque fecisset. Sed oppressus, tantum attigit negotii, quantum recusare non potuit. Cum signaretur argentum Apolloniæ, non possum dicere, eum præfuisse, neque possum negare affuisse, sed non plus duobus, an tribus mensibus. Deinde abfuit à castris: fugi: omne negotium, hoc mihi, ut testi velim credas, meam enim ille molestiam in illo bello videbat, mecum omnia communicabat. Itaque abdidit se in intimam Macedoniam, quò potuit longissimè à castris, non modò ut non præstet ulli negotio, sed etiam ut ne interesset quidem. Is post prælium se ad hominem necessarium, Aulum Plautium in Bithyniam contulit. Ibi eum Cæsar cum vidisset, nihil aspere, nihil acerbè dixit, Romam iussit venire. Ille in morbum continuo incidit: ex quo non convaleuit. Ager Corcyram venit: ibi est mortuus, testamento, quod Romæ Paulo & Marcello consulibus fecerat, heres ex parte dimidia, & tertia est Capito. In sextante sunt ii, quorum pars sine ulla cuiusquam querela publica potest esse: ea est ad **H. S. XXX.** Sed de hoc Cæsar viderit. Te mihi Plance, pro paterna necessitudine, pro nostro amore, pro studiis, & omni cursu nostro totius vitæ simillimo, rogo, & à te ita peto, ut majore cura, majore studio nullo possim, ut hanc rem suscipias: meam putes esse: enitare, contendas, efficias, ut mea commendatione, tuo studio, Cæsaris beneficio, hæreditatem propinqui sui C. Capito obtineat. Omnia, quæ potui in hac summa tua gratia, ac potentia à te impetrare, si petissem, ultro te ad me detulisse putabo, si hanc rem impetravero. Illud fore tibi adjumento spero, cuius ipse Cæsar esse optimus iudex potest: semper Cæsarem Capito coluit & dilexit: Sed ipse

E e e 3

hujus

Y. Quod supra scripsi, id * in meque recipio. Securi sumus Victorium in hunc locum ut mancum notantem. In Palatino sexto, ut valde editus est, scribitur, id tibi confirmo in meque recipio. Sed ut ex optimo libro descriptus est, ita non admodum verus est, ut monachus qui lacianam viderit, eam aliunde exemplaribus inspectis imperie. prima editio: illud quod supra scripsi, id in me recipio. Palatinus primus: id illud in me recipio.

a. Etiam inter familiaris C. Capitonis præsto fuit & patris. Sic in libris suis

reperit Vrsinus: in nostris tamen omnibus, Palatinis sex, Gruterianis, editione prima, parvis, sed quoniam parvis admixti Victorius, & ex eo Lambinus, exstiterunt in Vaticanis excerptis, non admodum incommodum visum fuit esse sententiam, præsertim cum illi responderet in officio: Nec ita claudenda est res familiaris, & cum beneficiis de aperire non possit. Ego interim non damno T. parvis, imò jam melius placet: ac quoniam in hac editione præcipue æmulatur Victorium; non licuit hic ab ipso deviare. Dicam tum Deo alibi plura super hac re.

hujus rei testis est: novi hominis memoriam. Itaque nihil te doceo, tantum tibi sumito pro Capitone apud Caesarem, quantum ipsum meminisse senties. Ego, quod in meipso experiri potui, ad te deferam. In eo quantum sit ponderis, tu videbis. Quam partem in rep. causamque defenderim, per quos homines, ordineque steterim, quibusque munus fuerim, non ignoras. Hoc mihi velim credas: si quid fecerim hoc ipso in bello minus ex Caesaris voluntate, quod intellexerim scire ipsum Caesarem, me invitisimum fecisse: id feci aliorum consilio, horratu, auctoritate: quod fuerim moderatior, temperatiorque, quam in ea parte quisquam, id me fecisse maxime auctoritate Capitonis: cujus similem si reliquos necessarios habuisset, reip. fortasse non nihil, mihi certe plurimum profuissent. Hanc rem, mi Plance, si effeceris, meam de tua erga me benivolentia spem confirmaveris ipsum Capitonem, gratissimum, officiosissimum, optimum virum, ad tuam necessitudinem, tuo summo beneficio adjunxeris.

¶ ARG. Commendat L. Manlium in hereditate fraterna.
M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

30 **L** Manlius est Sosis is fuit Catinensis: sed est una cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurioque Neapoli. erat enim adscriptus in id municipium ante civitatem, foecis, & Latinis datam. Ejus frater Catina nuper mortuus est. Nullam omnino arbitramur de ea hereditate controversiam eum habiturum: & est hodie in bonis: sed, quum habet praeterea negotia vetera in Sicilia sua: & hanc hereditatem fraternam, & omnia ejus tibi commendo, in primisque ipsum virum optimum, mihi que familiarissimum, his studiis litterarum, doctrinaeque praeditum, quibus ego maxime delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive aberit, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximeque necessariis scias esse: itaque tractes, ut intelligat, meam commendationem sibi magno adjumento fuisse.

¶ ARG. Commendat C. Flavium.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

31 **C** Flavio, honesto, & ornato equite Romano, utor valde familiariter. Fuit enim generi mei, C. Pisonis, per necessarius: meque diligentissime observat & ipse, & L. Flavius, frater ejus. Quapropter velim honoris mei causa, quibus rebus honeste, & pro tua dignitate poteris, quam honorificentissime, & quam liberalissime C. Flavium tractes. Id mihi sic erit gratum, ut gratius esse nihil possit. Sed praeterea tibi affirmo, neque id ambitione adductus facio, sed cum familiaritate, & necessitudine, tum etiam veritate: te ex C. Flavii officio, & observantia, & praeterea splendore, atque inter suos gratia, magnam voluptatem esse capturum.

¶ ARG. Commendat Archagatum & Philonem hospites suos.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

32 **I**n Halesina civitate, tam laeta, tamque nobili, conjunctissimos habeo & hospitio, & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem. sed vereor, ne, quia compluribus tibi praecipue commendo, exaequare videar ambitione quadam commendationes meas. quamquam à te quidem cumulare fatissit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos, mihi maxime esse conjunctos veritate, officii, benivolentia. Quam obrem peto à te in majorem modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua fides dignitasque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissime gratum.

¶ ARG. Commendat Cn. Otacilii Nasoni negotia & libertos.
M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Cut illius ordinis nullo familiarissimè, ita profusè, & probe in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utar, ut scripsi. Habet is in provincia tua negotia, quae procurant liberti, Nilarus, Antigonus, Demoftratus: quos tibi, negotiaque omnia Nasonis, non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero, hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse.

¶ ARG. Commendat Lysonem hospitem suum.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Avirum mihi hospitium est cum Lyfone, Lysonis filio, Lilybitano, valdeque ab eo observor: cognovique dignum & patre, & avo. est enim nobilissima familia, Quapropter commendo tibi majorem in modum rem, domumque ejus: magnoque opere abs te peto, cures, ut is intelligat, meam commendationem maximo sibi apud te, & adjumento, & ornamento fuisse. Vale.

¶ ARG. Commendat C. Avianum Philoxenum.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

CAvianus Philoxenus, antiquus est hospes meus, & praeter hospitium, valde etiam familiaris: quem Caesar meo beneficio in Novocomensis retulit. Nomen autem Aviano secutus est, quod homine nullo plus est usus, quam Flacco Aviano, meo, quem admodum te scire arbitror, familiarissimo. Quae ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum: periciasque, ut intelligat, has litteras meas magno sibi usui fuisse. Erat id mihi majorem in modum gratum.

¶ ARG. Commendat Demetrium Megam in iura civitatis & omnibus.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

Cum Demetrio Mega mihi vetustum hospitium est: familiaritas autem tanta, quanta cum Siculo nullo. Ei Dolabella rogata meo civitatem à Caesare impetravit: qua in re ego interfui itaque nunc P. Cornelius vocatur. Cumque propter quosdam sordidos homines, qui Caesaris beneficia vendebant, tabulam, in qua nomina civitate donatorum incisae essent, revelli jussisset: eidem Dolabellae, me audiente, Caesar dixit, nihil esse, quod de Mega vereretur. beneficium suum in eo manere. Hoc te scire volui, ut eum in civium Romanorum numero haberes. Ceterique in rebus tibi eum ita commendo, ut majore studio neminem commendarim. Gratissimum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut intelligat, meam commendationem magno ornamento fuisse.

¶ ARG. Commendat Hippium in liberatione bonorum.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

2 **H**ippium, Philoxeni filium, Calactinum hospitem, & necessarium meum, tibi commendo in majorem modum. Ejus bona, quem admodum ad me delata res est, publice possidentur alieno nomine, contra leges Calactinorum. Id si ita est, etiam sine mea commendatione ab aequitate tua res ipsa impetrare debet, ut ei subvenias. Quoquo modo autem se res habet. peto à te, ut honoris mei causa, eum expeditas, tantumque ei commodes & in hac

1. L. Manlius est Sosis. Alii Sosis. parum quidem interesse, & exigua laesse videtur mutatio: sed ut nos vidimus in Palatino primo, editionibus, vetustissima, ac Florentina, P. Victorii ita bonum factum esse judicavimus edere.

2. Hippium Philoxeni filium Calactinum. Sic invenit in suis libris Victorius, expressitque Lambinus, nos in Palatino sexto, sicut in Mit-

torpiano Calactinum ostendimus. Si quid praeterea in his epistolis: quae ferè nominibus alienorum atque amicorum tota contexta sunt, immutatum fuerit, id scias nos auctoritate m. & praesente P. Victorio, viro ad unguem facti & accurato, fecisse. nam singulorum rationes promerere, impenitens molis earum esset. Volgo: de-

facere, & in ceteris, quantum tua fides, dignitasque patietur. Id mihi vehementer gratum erit.

ARG. *Commendat L. Brutius negotia & procuratores.*
M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

33 **L** Brutius, eques Rom. adolescens omnibus rebus ornatus, in meis familiarissimis est, neque observat diligentissimè: cujus cum patre magna mihi fuit amicitia jam inde à quaestura mea Siciliensi. Omnino nunc ipse Brutius Romæ mecum est: sed tamen domum ejus, & rem familiarem, & procuratores tibi sic commendo, ut majore studio commendare non possim. Gratissimum mihi feceris, si curaris, ut intelligat Brutius, id quod ei recepi, hanc meam commendationem sibi magno adjumento fuisse.

ARG. *Commendat Titurnium Rufum.*
M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

39 **C**UM familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus: ex qua reliquus est M. Titurnius Rufus, qui mihi omni diligentia, atque officio est tuendus. Est igitur in tua potestate, ut ille in me satis sibi præsidii putet esse. Quapropter eum tibi commendo in majorem modum: & abs te peto, efficias, ut is commendationem hanc intelligat sibi magno adjumento fuisse. Erit mihi vehementer gratum.

ARG. *Commendat L. & C. Aurelios fratres.*
M. T. C. Q. ANCHARIO, Q. F. PROC. S. P. D.

40 **L** & C. Aurelios, C. filios, quibus & ipsis, & patre eorum, viro optimo, familiarissimè utor, commendo tibi majorem in modum, adolescentis omnibus optimis artibus ornatos, meos per necessarios, tua amicitia dignissimos. Si ulla mea apud te commendatio valuit, quod scio multas plurimum valuisse: hæc ut valeat, rogo. Quod si eos honorificè, liberaliterque tractaris: & tibi gratissimos, optimosque adolescentis adjunxeris, & mihi gratissimum feceris, vale.

ARG. *Commendat denno L. Lucejum.*
M. T. C. L. CULLEOLO, S. P. D.

41 **Q**UAE fecisti L. Lucejii causa scire te plane volo, te homini gratissimo commodasse: & cum ipsi, quæ fecisti, pergrata sunt: tum Pompejus quoruscumque me videt, (videt autem sæpe) gratias tibi agit singularis. Adde etiam illud, quod tibi jucundissimum esse certò scio, me ipsum ex tua erga Lucejum benignitate, maxima voluptate affici. Quod superest, quamquam mihi non est dubium, quin cum antea nostra causa, nunc jam etiam tua constantæ gratia, mansurus sis in eadem ista liberalitate: tamen abs te vehementer etiam atque etiam peto, ut ea, quæ initio ostendisti, deinceps fecisti, ad exitum auferi, & cumulari per te velis. Id & Lucejo, & Pompejo valde gratum fore, neque apud eos præclarè posturum confirmo, & spondeo. De republi. deque his negotiis, cogitationibusque nostris perscripseram ad te diligenter paucis ante diebus: easque litteras dederam pueris tuis.

ARG. *Commendat L. Lucejii procuratores.*
M. T. C. L. CULLEOLO PROC. S. P. D.

42 **L** Lucejus meus, homo omnium gratissimus, mirificas tibi apud me gratias agit, cum diceret, omnia te cumulatisimè, & liberalissimè procuratoribus suis pollicitum esse. Cum oratio tua tam ei grata fuerit, quam gratam rem ipsam existimas fore, cum, ut spero, quæ pollicitus es, feceris? Omnino ostenderunt Bulliones, se se Lucejo Pompeji arbitrato satisfacturos. Sed vehementer opus est nobis, & voluntatem, & auctoritatem, & imperium tuum accedere. Quod ut facias, te

etiam atque etiam rogo. Illudque mihi gratissimum est, quòd ita sciunt Lucejii procuratores, & ita Lucejus ipse ex litteris tuis, quas ad eum misisti, intellexit, hominis nullius apud te auctoritatem, aut gratiam valere plus, quam meam. Id ut te experiatur, iterum, & sæpiuste rogo.

ARG. *Commendat L. Oppium, L. Egnatii Rufi procuratores.*
M. T. C. QUINTIO GALLIO, S. P. D.

43 **E**T plurimis rebus spero fore, ut perspiciam, quòd tamen jam pridem perspicio, me à te amari: tamen nunc ea causa tibi datur, in qua facile declarare possis tuam erga me benivolentiam. L. Oppius, Marci filius, Philomeli negotiatur, homo mihi familiaris, cum tibi unicè commendo: eoque magis, quòd cum ipsum diligo, tum quòd negotia procurat L. Egnatii Rufi: quo ego uno equite Romano familiarissimè utor, & qui consuetudine quotidiana, tum officiis plurimis, maximisque mihi conjunctus est. Oppium igitur præsentem ut diligas, Egnatii absentis tem ut tueare, æque à te peto, ac si mea negotia essent. Velim memoriz tuæ causa des litterarum aliquid, quæ tibi in provincia reddantur: sed ita conscribas, ut tum, cum eas leges, facile recordari possis hujus meæ commendationis diligentiam. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

ARG. *Eundem L. Oppium iterum commendat.*
CICERO GALLIO, S.

44 **E**T ex tuis, & ex L. Oppii, familiarissimi, litteris cognovi, te memorem commendationis meæ fuisse, idque pro tua summa erga me benivolentia, proque nostra necessitudine minimè suum admiratus: tamen etiam atque etiam tibi L. Oppium præsentem, & L. Egnatii, mei familiarissimi, absentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritasque, ut, si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi feceris, si curaris, ut is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipse existimo. Hæc mihi gratius facere nihil potes, idque ut facias, vehementer te rogo.

ARG. *Anchialium L. Egnatii servum commendat.*
M. T. C. APPULEJO PROQUÆSTORI, S. P. D.

45 **L** EGNATIO uno, equite Romano, vel familiarissimè utor. Ejus Anchialium servum, negotiaque, quæ habet in Asia, tibi commendo, non minore studio, quam si rem meam commendarem: Sic enim existimes velim, mihi cum eo non modò quotidianam consuetudinem summam intercedere, sed etiam officia magna, & mutua nostra inter nos esse. Quamobrem etiam atque etiam à te peto, ut cures, ut intelligat, me ad te satis diligenter scripsisse, nam de tua erga me voluntate non dubitabat. Id ut facias, te etiam atque etiam rogo.

ARG. *Commendat L. Nostium Zoilum coheredem.*
M. T. C. APPULEJO PROQUÆSTORI, S. P. D.

46 **L** NOSTIVS Zoilus, est coheres meus: heres autem patroni sui, ea re utrumque scripsi, ut & mihi cum illo causam amicitia scires esse, & hominem probum existimares, qui patroni judicio ornatus esset. Eum tibi igitur sic commendo, ut unum ex nostra domo. Valde mihi gratum erit, si curaris, ut intelligat, hanc commendationem sibi apud te magno adjumento fuisse.

ARG. *Commendat Egnatium.*
M. T. C. SILIO, S. P. D.

47 **Q**UID ego tibi commendem eum, quem tu ipse diligis? Sed tamen, ut scires, eum à me non diligi solum, verum etiam amari, ob eam rem tibi hæc scribo.

Eec 4 Omnim

[Lucejus Lucejii mens homo omnium.] Reclisimè expunxit Victorinus post meos & familiarissimè quod æque non comparat in Palatio primo Stovvechiano, Vaticani excerptis. Palatinus tamen lex-

tas, & Hirtorpianus, qui codices in multis conjurant, mens familiaris, quo errate, quoto judicio præditi vident.

Omnia tuorum officiorum, quae & multa, & magna sunt, mihi gratissimum fuerit, si ita tractatis Egnatium, ut sentiat, & se à me, & me à te amari. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt. Utarur igitur vulgari consolatione. Quid si melius hoc? Sed haec coram. Tu fac, quod facis, ut me ames, teque amari à me scias.

¶ ARG. Commendat Cyprios & Paphios.

M. T. C. C. SEXTILIO RUFO, QUÆST. S. P. D.

42 **O**MNEIS tibi commendo Cyprios, sed magis Paphios: quibus tu quaecumque commodaris, erunt mihi gratissima. Eoque facio libentius, ut eos tibi commendem, quod & tuae laudi, cuius ego fautor sum, conducere arbitror, cum prius in eam insulam quætor veneris, ea te instituire, quæ sequantur alii: quæ, ut spero, facilius consequere, si & P. Lentuli, necessarii tui, legem, & ea, quæ à me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magna laudi fore.

¶ ARG. Commendat Q. Pomp. Sext. filium.

CICERO CURIO, PROC. S. P. D.

49 **Q**UOD MEIUS tibi commendo Cyprios, sed magis Paphios: quibus tu quaecumque commodaris, erunt mihi gratissima. Eoque facio libentius, ut eos tibi commendem, quod & tuae laudi, cuius ego fautor sum, conducere arbitror, cum prius in eam insulam quætor veneris, ea te instituire, quæ sequantur alii: quæ, ut spero, facilius consequere, si & P. Lentuli, necessarii tui, legem, & ea, quæ à me constituta sunt, sequi volueris. Quam rem tibi confido magna laudi fore.

¶ ARG. Commendat M. Curium.

M. T. C. AUCTO, PROC. S. D.

50 **S**UMSI hoc mihi pro tua in me observantia, quam penitus perspexi, quamdiu Brundisii fuimus, ut ad te familiariter, & quasi pro meo jure scriberem, si quæ res esset, de qua valde laborarem, M. Curium, qui Patris negotiatur, ita mihi familiaris est, ut nihil possit esse conjunctius. Multa illius in me officia, & multa in illum mea quoque: maximum est, summus inter nos amor, & mutuus. Quæcum ita sint, si ullam in amicitia mea spem habes, si ea, quæ in me officia, & studia Brundisii contulisti, vis mihi etiam gratiora efficere, quamquam sunt gratissima: si me à tuis omnibus amari vides: hoc mihi da, atque largire, ut M. Curium, factum & rectum, ut ajunt, ab omnique incommodo, detrimento, molestia sincerum, integrumque conserves. Et ipse spondeo, & omnes hoc tibi tui pro me recipient, ex mea amicitia, & ex tuo in me officio maximum te fructum, summamque voluptatem esse capturum.

¶ ARG. Commendat P. Messianum.

M. T. C. P. CÆSIO, S. D.

51 **P**ORNATUM, meumque per familia rem, tibi commendo ea commendatione, quæ potest esse diligentissima. Peto à te & pro nostra, & pro paterna amicitia, ut eum in tuam fidem recipias, ejusque rem famamque tueare. Virum bonum, tuæque amicitia dignum tibi adjunxeris, mihi que gratissimum feceris.

¶ ARG. Commendat A. Licinium Aristotelem Melitensem hospitem & familiarem.

CICERO REGI, S. D.

52 **A**LICINIVS Aristoteles Melitenis, antiquissimus est hospes meus, & præterea conjunctus magno usu fa-

millaritatatis. Hæc cum ita sint, non dubito, quin tibi satis commendatus sit. Etenim ex multis cognosco, meam commendationem plurimum apud te valere. Hunc ego & Casari liberavi. Frequens enim fuerat nobiscum: atque etiam diutius in causa est, quam nos, commoratus: quo melius te de eo existimaturum arbitror. Fac igitur, mi Rex, ut intelligat, has sibi litteras plurimum profuisse.

¶ ARG. Commendat L. Genucilium Curvum.

CICERO THERMO, PROP. S.

LGENVICILIO Curvo jam pridem utor familiarissimè, meo optimo viro, & homine gratissimo. Eum tibi penitus commendo, atque trado. Primum, ut omnibus in rebus ei te commodes, quoad fides tua, dignitasque patietur: patietur autem in omnibus, nihil enim abs te umquam, quod sit alienum tuis, aut etiam suis moribus, postulabit. Præcipue autem tibi commendo negotia ejus, quæ sunt in Helleponto, primum, ut obtineat id juris in agris quod ei Pariana civitas decrevit, & dedit, & quod semper obtinuit sine ulla controversia: deinde, si quid habebit cum aliquo Helleponto controversæ, ut in illam *Dolony* rejicias. Sed non mihi videor, cum tibi totum hominem diligentissimè commendarem, singulas ad te ejus causas perhibere debere. Summa illa sit: quidquid officii, beneficii, honoris, in Genucilium contuleris, id te existimabo in me ipsum, atque in rem meam contulisse.

¶ ARG. Commendat M. Marcilium.

M. T. C. THERMO, PROP. S. D.

CUM multa mihi grata sunt, quæ tu adductus meam commendatione fecisti: tum in primis, quod M. Marcilium, amici, atque interpretis mei filium, liberalissimè tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihi que propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quum apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes: opera meque des, quoad fides tua patietur, ut focus adolescentis rea ne fiat. Ego cum antea studiosè commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius, quod in longa apparatione, singulari, & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi.

¶ ARG. Commendat M. Annium legatum.

M. T. C. THERMO, PROP. S. D.

ET SI mihi videos intellexisse, cum tecum Ephesi de re M. Annei, legati mei, locutus sum, te ipsius causa vehementer omnia velle: tamen & M. Annejum tanti facio, ut mihi nihil putem præmittendum, quod, illius intersit: & me à te tanti fieri puto, ut non dubitem, quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis meæ. Nam cum jam diu diligenter M. Annejum, deque eo sic existimarem, ut res declarat, quod ultro ei detulerim legationem, cum multis petentibus denegassem: tum verò postea quam mecum in bello, atque in re militari fuit, tantam in eo virtutem, prudentiam fidem, tantamque erga me benevolentiam cognovi, ut hominem neminem pluris faciam. Eum cum Sardinias habere controversiam scis: causam tibi exposuimus Ephesi: quam tu tamen coram facilius, meliusque cognosces. De reliquo mihi mehercule, diu dubium fuit, quid ad te potissimum scriberem. Jus enim, quemadmodum dicas, clarum, & magna cum tua laude

1. Multa in illum me quoque: maximum est summus, &c. Ita Palatinus primus, quod omnibus lineis velut perfectus Victorius: & sic emendavit primam impressionem Signatus; cum exhiberet: multa in illum me quoque: & quod maximum est. exegit enim inverbo calamo bigam illam alienam, & quod. Editum aliis est: multa in illum me quoque: maximum est. Interpolatitæ, ut vel *ymy* appareat.

2. P. Messianum? Alii D. pro P. substituant sed D. natum ex Epigra- phe. nam in Palatino sexto, & Historicano: Cæsar P. Cæsar & D. Messianum. Rectius Messianus non Messianus, ut à Messio Messianus, sic ab Alia Alienus. Stevechianus legit, Messianum: alii duo Gallesimo inspecti, P. Messianum. Nos quod in Palatinis & editione Victorii reperimus, repræsentavimus.

de notum est. Nobis autem in hac causa nihil aliud opus est, nisi te jus instituto tuo dicere. Sed tamen cum me non fugiat, quanta sit in pretore auctoritas, praesentim ista integritate, gravitate, clementia, qua te esse inter omnes constat: peto abs te pro nostra conjunctissima necessitudine, plurimisque officiis paribus, ac mutuis, ut voluntate, auctoritate, studio tuo perficias, ut M. Annejus intelligat, te, & sibi amicum esse, quod non dubitat: (sape enim mecum locutus est) & multo amicorem his meis literis esse factam. In tuo toto imperio, atque provincia nihil est, quod mihi gratius facere possis. Jam, apud ipsum gratissimum hominem, atque optimum virum, quam bene positurus sis studium tuum, atque officium, dubitare te non existimo.

ARG. *Commentat Cluvium Puteolanum adversus Mylosos, Alabandenses, Heraclidas, Bargyletas.*

M. T. C. THERMO PROPR.

S. D.

56 **C**luvius Puteolanus valde me observat, valdeque est mihi familiaris. Is tibi persuadet, quod in tua provincia negotii habeat, nisi te provinciam obtinente, meis commendationibus confecerit, id se in perditis, & desperatis habiturum. Nunc, quoniam mihi ab amico officiosissimo tantum oneri imponitur, ego quoque tibi imponam pro tuis in me tumis officiis: ita tamen, ut tibi nolim molestus esse. Mylaseis & Alabandis pecuniam Cluvio debent. Dixerat mihi Euthydemus, cum Ephesi essem, se curatorem, ut edicti Mylasi Romanis mitterentur. Id factum non est: Legatos audio missos esse, sed malo edictos, ut aliquid confici possit. Quare peto à te, ut eos, & Alabandis jubeas edictos Romam mittere. Praterea Philotes Alabandensis *wordineas* Cluvio dedit, haec commissae sunt. Velim cures, ut aut de hypothecis decedat, easque procuratoribus Cluvii tradat: aut pecuniam solvat, Praterea Heraclidae, & Bargyletae, qui item debent, aut pecuniam solvant, aut fructibus suis satisfaciant. Caunii praterea debent: sed ajunt se depositam pecuniam habuisse. Id velim cognoscas: & si intellexeris, eos neque ex edicto, neque ex decreto depositam habuisse, des operam, ut usurae Cluvio, instituto tuo conferentur. His de rebus eo magis laboro, quod agitur res Cn. Pompeji, etiam nostri necessarii: & quod is magis etiam mihi laborare videtur, quam ipse Cluvius: cui satisfactum esse à nobis valde volo. His de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

ARG. *Commentat M. Anejum legatum adversus populum Sardinianum.*

CICERO THERMO, PROPR. S.

57 **Q**uo magis quotidie ex litteris, nuntiisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eo vehementius à te petio nostra necessitudine contendendo, ut mihi M. Annejum legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus opera, consilio, scientia rei militaris, vel maxime intelligo, me, & temp. adjuvare posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet: neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Kal. Maj. Ante eam diem Annejus ad me redeat oportet. Illud, quod tecum & coram, & per litteras diligentissime egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, curae tibi sit, ut suum negotium, quod habet cum populo Sardiniano, pro causa veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii causa omnia velle. Sed tamen sic ve-

lim e istimes, te mihi nihil gratius facere posse quam si intellexero, per te, illum ipsum negotium ex sententia confecisse. Idque quam primum ut efficias, te etiam atque etiam rogo.

ARG. *Commentat L. Cuspidium tribulum ejusque causam.*

M. CICERO C. TITIO L. F. RVFO, PR.

URBANO, S.

Lcuspidius est tribulis, & municeps, & familiaris meus. Is causam habet: quam causam ad te deferet. Commendo tibi hominem, sicuti tua fides, & meus pudor postulat: tantam, ut facileis ad te aditus habeat: & quae aqua postulat, ut libente te impetret: sentiatque meam sibi amicitiam, etiam cum longissimè abim, prodesse in primis apud te.

ARG. *Commentat M. Fabium, ejusque controversiam.*

M. T. C. C. GURTIO PEDUCEANO

PRÆTORI, S. D.

M factum unice diligo, summaque mihi cum eo consuetudo, & familiaritas est per vetus. In ejus controversiis quid decernas, à te non peto (servabis, ut tua fides, & dignitas postulat, edictum, & institutum tuum) sed ut quam facillimos ad te aditus habeat: quae erunt aqua, libenter te impetret: ut meam amicitiam tibi, etiam cum procul abim, prodesse sentias, praesentim apud te. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.

ARG. *Commentat L. Livinium Tryphonem L. Reguli familiarissimum suum libertum.*

M. T. C. C. MINATIO, C. F. S. D.

Livineius Trypho est omnino L. Reguli, familiarissimi mei, libertus: cujus calamitas etiam officio. *60* suorem me facit in illum, nam benivolentior, quam semper fui, esse non possum. Sed ego libertum ejus per se ipsum diligo, summa enim ejus erga me officia extiterunt his nostris temporibus, quibus facillimè bonam benivolentiam hominum, & fidem percipere potui. Eum tibi ita commendo, ut homines grati, & memores benemeritos de se commendare debent. Pergratum mihi feceris, si ille intellexerit, se, quod pro salute mea multa pericula dicit, saepe hieme summa navigarit, pro tua erga me benivolentia gratum etiam tibi fecisse.

ARG. *Commentat T. Pinnium pupillum, ejusque causam adversus Nicaenses.*

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

Tinnio familiarissimè me usum esse, scire te arbitror: quod quidem ille testamento declaravit: qui me cum tutorem, tum etiam secundum heredem instituerit. Ejus filio mirè studioso, & erudito, & molesto, pecuniam Nicaenses grandem debent, ad n. s. octogies: & ut audio, in primis volunt ei solvere. Pergratum igitur mihi feceris, quando non modò reliqui tutores, qui sciunt, quanti me facias, sed etiam puer ipse sibi persuasit, te omnia mea causa facturum esse, si dederis operam, quoad tua fides, dignitasque patietur, ut quam plurimum pecuniae Pindio solvatur Nicaensium nomine.

ARG. *De Atilio gratias agit, & Q. fratrem commendat.*

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

Et in Atilii negotio te amavi: cum enim serò venissem, tamen honestum equitem Rom. beneficio tuo conservavi: & mehercule semper sic in animo habui, te in meo a te esse propter Lamiae nostrae conjunctionem, & singularem necessitudinem. Itaque primum tibi ago gratias, *61*
Ecc 5 quod

1. Prae vestra conjunctissima necessitudine. Scripsit in his pro hoc necessitate repetens sicut hic quoque in Pal. sexto & Hicorp. & credibile est ita Cicero nem necessitatem extulisse, quum ita Celsus locutus esse deprehendatur in fragmentis.

2. Quae aqua postulat, ut libente te impetret. Placet jam haec lectio L. in prima editione post habita vulgata, ut jubente te impetret. Eam certe in editionum primaria, Pal. Vat. excerptis, Scæv. Hist. eandemque quoque rectè admittit Vici.

quod me omni molestia liberat; deinde impudentia prosequor: sed idem sarcism. Te enim semper sic colam, & tuebor, ut quem diligentissimè. Quintum fratrem meum, si me diligis, eo numero cura ut habeas, quo me, Ita magnum beneficium tuum magno cumulo auxeris.

¶ ARG. *Commendat C. Lanium ejusque causam.*
M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. P. D.

63 **N**ON putavi fieri posse, ut mihi verba deessent; sed tamen in C. Lanio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis: sed tamen, ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Lanium. id sit tum plurimis ejus officiis, tum summa probitate, & singulari modestia. Eum ego à me invitissimus dimisi, cum propter familiaritatem, & consuetudinis suavitatem: tum quod consilio ejus fidelis, ac bono libenter utebar. Sed vereor, ne jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis, me, de quo ea suprà scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua provincia negotii, expedias, quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum, liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quam primum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris.

¶ ARG. *Agit gratias de Nerone honorificentissimè tractato. Nescit familiares ejusdem Neronis Servilium: sed & ipsum Neronem commendat.*

M. T. C. P. SILIO, PROPR. S. D.

64 **N**ERO meus mirificas apud me tibi gratias egit, proptus incredibile, ut nullum honorem sibi haberi potuisse diceret, qui à te pretermisus esset. Magnum fructum ex ipso capies. nihil est enim illo adolescentente gratius. Sed mehercule mihi quoque gratissimum fecisti. Pluris enim ex omni nobilitate neminem facio. Itaque, si ea feceris, quæ ille per me tecum agi voluit, gratissimum mihi feceris, primum de Pausania Alabandensi, sustententes rem, dum Nero veniat. Vehementer ejus causa cupere eum intellexi. Itaque hoc valde terogo. Deinde Nysæos, quos Nero in primis habet necessarios, diligentissimeque tuetur, ac defendit, habeas tibi commendatissimos: ut intelligat illa civitas, sibi in Neronis patrocinio summum esse praesidium. Strabonem Servilium tibi saepe commendavi: nunc eò facio id impensius, quod ejus causam Nero suscepit. Tantum à te petimus, ut agas eam rem, ne relinquas hominem innocentem ad alicujus sui dissimilis quæstum. Id cum gratum mihi erit: tum etiam existimabo, te humanitate tua esse usum. Summa hujus epistolæ hæc est, ut omnes omnibus rebus Neronem, sicut institui, atque fecisti. Magnum theatrum habet ista provincia, non ut hæc nostra, adolescentis, ingeniosissimi, abstinentis commendationem atque gloriam. Quare, si te fautore usus erit, sicuti praefecto & utetur, & ulus est, amplissimas clientelas acceptas à majoribus confirmare poterit, & beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eum adjuveris eo studio, quo ostendisti: apud ipsum praclarissimè posueris: sed mihi etiam gratissimum feceris.

¶ ARG. *Commendat P. Terentium Hispanem.*
M. T. C. P. SILIO, PROPR.

S. D.

65 **C**UM P. Terentio Hispano, qui operas in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas, consuetudoque est: multa que, & magna inter nos officia paria, & mutua intercedunt. Ejus summa existimatio agit in eo, ut pactiones eum civitatibus reliquis conficiat. Non me pretererit, nos eam rem Ephesi expertos esse, neque ab Ephesiis ullo modo impetrare potuisse. Sed quum,

quemadmodum omnes existimant, & ego intelligo, tua cum summa integritate, tum singulari humanitate, & mansuetudine consecutus es, ut libentissimis Græcis, natus, quod velis, consequare: peto à te in majorem modum, ut honoris mei causa, hæc laude Hispanem affici velis. Præterea cum sociis scripturæ mihi summa necessitudo est, non solum ob eam causam, quod ea societas universa in mea fide est, sed etiam quod plurisque focis utor familiarissimè. Ita & Hispanem meum per me ornas, & societatem mihi conjunctiorem feceris: tuque ipse & ex hujus observantia, gratissimi hominis, & ex locorum gratia, hominum amplissimorum, maximum fructum capies, & me summo beneficio affectus. Sic enim velim existimes, ex tota tua provincia, omnique isto impetio, nihil esse, quod mihi gratius facere possis.

¶ ARG. *Commendat A. Cæcinam in colligenda Asiaticæ negotiationis reliquiis.*

M. T. C. P. SERVILIO, PROR.

S. D.

66 **A** CÆCINAM, maxime proprium clientem familiae vestræ, non commendarem tibi, cum scirem, quæ de in tuos, quæ clementia in calamitosos soleres esse, nisi me & patris ejus, quo sum familiarissimè usus, memoria, & hujus fortuna ita moveret, ut hominis, omnibus mecum studiis, officisque conjunctissimi, movere debebat. At hoc omni contentione peto, sic, ut majore cura, majore animi labore petere non possum: ut ad ea, quæ tua iponte sine cujusquam commendatione faceres in hominem tantum, & talem calamitosum, à iquem afferant summum meæ litteræ, quo studiosius eum, quibuscumque rebus possis, juves. Quod si Romæ fuisset, etiam salutem A. Cæcinæ etiam (ut opinio mea fert) per te consecuti. De qua tamen magnam spem habemus, freti clementiæ collega tui. Nunc, quum tuam iustitiam secutus, tutissimum tibi portum provinciam istam esse duxit: & iam atque etiam te rogo, atque oro, ut eum & in reliquis veteris negotiationis colligendis juves, & ceteris rebus, tegas, atque tueare. Hoc mihi gratius facere nihil potes.

¶ ARG. *Commendat Andronem Laodiceensem.*

M. T. C. P. SERVILIO, PROR.

S. D.

67 **E**X provincia mea Cilicenti, cui scis regis diocæhoris Asiaticas à tributis fuisse, nullo sum familiarissimè usus, quam Andronem, Attemonis filio, Laodiceensi: eumque habui in ea civitate cum hospitem, tum vehementer ad meam vitæ rationem, & consuetudinem accommodatum. Quem quidem multo etiam pluris postea, quam decessi, facere cepti, quod multis rebus expertus sum gratum hominem, meique memorem. Itaque eum Romæ libentissimè vidi. Non te enim fugit, qui plurimis in ista provincia benigne fecisti, quam multi grati reperiantur. Hæc propterea scripsi, ut & me non sine causa laborare intelligeres, & tu ipse eum dignum hospitio tuo iudicares. Feceris igitur mihi gratissimum, si ei declaratis, quanti me facias: id est, si receperis eum in fidem tuam, & quibuscumque rebus honestè, ac sine molestia tua poteris, adjuveris. Hoc mihi erit vehementer gratum: idque ut facias, te etiam atque etiam rogo.

¶ ARG. *Cursum navigationis illius cognovisti, gratum sibi fuisse ait. De statu provincie ac institutis sui petit. Officium pollicetur.*

M. T. C. P. SERVILIO ISAURICO,

PROC. COLLEGAR. S. D.

68 **G**RATIAE mihi vehementer tua litteræ fuerunt: ex quibus cognovi cursum navigationum tuarum. Si gratia

gnificabas enim memoriam tuam nostrae necessitudinis : qua mihi nihil poterat esse jucundius. Quod reliquum est, multo etiam erit gratius, si ad me de republica, id est, de statu provinciae, de institutis tuis familiariter scribes. Quae quamquam ex multis pro tua claritate audiam, tamen libentissimè ex tuis litteris cognoscam. Ego ad te, de reipubl. summa quid sentiam, non saepe scribam, propter periculum ejusmodi litterarum. Quid agatur autem, scribam saepius. Sperare tamen video, Caesari, collegae nostro, fore curae, & esse, ut habeamus aliquam rem publicam; cujus consilium magni referebat te interessè. Sed, si tibi ututus est, id est, gloriosus, Aiaz praeside, & itam partem reipublicae male affectam tuam: mihi quoque idem, quod tibi, & laudis tuae profuturum est, optatus debet esse. Ego, quae ad tuam dignitatem pertinere arborabor, summo studio, diligentiaque curabo: in primisque tebor omni observantia clarissimum virum, partem tuam: quod & pro veritate necessitudinis, & pro beneficiis nostris, & pro dignitate ipsius facere debet.

ARG. *Commendat C. Curtium.*
M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE,
S. D.

69 CURTIUS, Mithres, est ille quidem, ut scis, libertus Postami, familiarissimus mei: sed me colit, & observat, aequè atque illum ipsum patronum suum. Apud eum ego sic Ephesi fui, quotiescumque fui, tantquam domi meae. Multaque acciderunt, in quibus & benevolentiam ejus erga me experirer, & fidem. Itaque si quid aut mihi, aut meorum cuiquam in Asia opus est, ad hunc scribere consuevi: hujus cum opera, & fide, tum domo, & re uti, tamquam mea. Haec ad te eò pluribus scripsi, ut intelligeres, & me non vulgare, nec ambitiosè, sed ut pro homine intimo, ac mihi peraeccario, scribere. Peto igitur à te, ut in ea controversia, quam habet de fundo cum quodam Colophonio & in ceteris rebus, quantum fides tua patietur, quantumque tuo commodo poteris, tantum & honoris mei causa commodes: etiam, ut ejus modestiam cognovi, gravis tibi nulla in re erit. Si & mea commendatione, & sua probitate affectus eris, uti de se bene existimes: omnia se adeptum arbitrabitur. Ut igitur eum recipias in fidem, habeasque in numero tuorum, te vehementer etiam atque etiam rogo. Ego, quae te velle, quaeque ad te pertinere arborabor, omnia studiosè, diligenterque curabo.

ARG. *Commendat Menandrum libertum Balbi.*
M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE,
S. P. D.

70 QUA non est obscura tua in me benevolentia, sic fit, ut multi per me tibi velint commendari. Ego autem tribuo nonnumquam in vulgus: sed plerumque necessarios in hoc tempore. Nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas, necessitudoque est. Ejus libertum, T. Ampium Menandrum, hominem frugi, & modestum, & patrono, & nobis vehementer probatum, tibi commendo majorem in modum. Vehementer mihi gratum feceris, si quibuscumque rebus, sine tua molestia poteris, ei commodaris. Quod ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo.

ARG. *Commendat T. Agurium.*
M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE, S. D.

71 MULTOS tibi commendem necesse est, quum omnibus nota nostra necessitudo est, tuaque erga me benevolentia. Sed tamen estis omnium causa, quos commendo, velle debet: tamen cum omnibus non eadem mihi cau-

sa est. T. Agurium, & comes meus fuit illo miserrimo tempore, & omnium itinerum, navigationum, laborum, periculorum meorum socius: neque hoc tempore discessisset à me, nisi ego ei permisisset. Quare sic tibi eum commendo, ut unum de meis domesticis, & maximè necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut intelligat, hanc commendationem sibi magno usui, atque adjumento fuisse.

ARG. *Commendat Caerelliam.*
M. T. C. P. SERVILIO, COLLEGAE, S. D.

72 CAERELLIAE necessariae meae rem, nomina, possessio, & ceterae Asiaticas commenda vi tibi praesens in hortis tuis, quam potui, diligentissimè: inque mihi, pro tua consuetudine, proque tuis in me perpetuis, maximisque officiis, omnia te facturum liberalissimè recepisti. Meminisse te id spero. scio enim solere. Sed tamen Caerelliae procuratores scripserunt, te propter magnitudinem provinciae, multitudinemque negotiorum, etiam atque etiam esse commonefaciendum. Peto igitur, ut memineris, te omnia, quae tua fides pareretur, mihi cumulatè recepisse. Equidem existimo, habere te magnam facultatem (sed hoc est tui consilii, & iudicii) ex eo senatusconsulto, quod in heredes C. Vennonii factum est, Caerelliae commodandi. id senatusconsultum tu interpretare pro tua sapientia. Scio enim, ejus ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse. Quod reliquum est, sic velim existimes, quibuscumque rebus Caerelliae benignè feceris, mihi te gratissimum esse facturum.

ARG. *Gratulatur Philippo salvo & incolumi. De Egnatio & Oppio gratias agit: Petit ut Antipatri filios sibi condones.*
M. T. C. Q. PHILIPPO, PROCOS. S. D.

73 GRATULOR tibi, quod ex provincia salvum te ad tuos, & recepisti incolumi fama, & rep. Quod si Romae te vidissem, coramque gratias egissem, quod tibi L. Egnatius, familiarissimus meus, absens, L. Oppius, praesens, cura fuisset. Cum Antipatro Derbete mihi non solum hospitium, verum etiam summa familiaritas intercedit. Ei te vehementer successisse audivi, & molestè tuli. De te nihil possum judicare, nisi illud mihi certè persuadeo, te, talem virum, nihil temerè fecisse. A te autem, pro veteri nostra necessitudine, etiam atque etiam peto, ut ejus filios, qui in tua potestate sunt, mihi potissimum condones: nisi quid existimas in ea re violari existimationem tuam. Quod ego si arbitrarer, numquam te rogarem: mihique tua fama multo antiquior esset, quam illa necessitudo est. Sed mihi ita persuadeo (potest fieri, ut fallar) eam rem laudi tibi potius, quam vituperationi fore. Quid fieri, & quid mea causa facere possis (nam, quid velis, non dubito) velim, sit tibi grave non erit, certiozem me facias.

ARG. *Commendat L. Oppium: & L. Egnatii negotia.*
M. T. C. Q. PHILIPPO, PROCOS. S. D.

74 ESTI non dubito, pro tua in me observantia, proque nostra necessitudine, quin commendationem meam memoria teneas: tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium, familiarium meum praesentem, & L. Egnatium, familiarissimum mei, absentem, negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo est, familiaritasque, ut si mea res esset, non magis laborarem. Quapropter gratissimum mihi feceris, si curaris, ut is intelligat, me à te tantum amari, quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes, idque ut facias, te vehementer rogo.

ARG. *Commendat C. Avianum Flaccum.*
M. T. C. T. TITIO, TITI FLEGATO, S. D.

75 ESTI non dubito, quin apud te mea commendatio prima, satis valeat, tamen obsequor homini familiarissimè, C. Aviano Flacco: cujus causa omnia tum cupio, tum me hercule etiam debeo. De quo & praesens tecum

1. De non vulgare nec ambitiosè. Sic edidi ex Palatinis Hirt. Stevyn. notaque eam sectionem ad primam impressionem ex Med. Egnat. quem admodum videt. quoque in omnibus suis legi testatur, vulgò 7. h. g. v. i. i. quod contra omnes liberos recipi non debet, neque illud quod ignotius, id est

egi diligenter, cum tu mihi humanissime respondi: & scripsi ad te accuratè antea, sed putat interesse tua, me ad te quam sapissime scribere. Quare velim mihi ignoscas, si illius voluntati obtemperans, minus videbor meminisse constantiae tuae. A te idem illud peto, ut de loco, quò deportet frumentum, & de tempore, Avianio commodus: quorum utrumque per eundem me obtinuit triennium, dum Pompejus isti negotio praesuit. Summa est, in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris, ut Avianius, quam se à me amari putat, me à te amari sciat, Erit id mihi pergratum. Vale.

¶ ARG. Petis ut C. Valgius emptam in agro Fregellano possessionem liberam immunemque habeat.

M. T. C. QUATUOR VIRIS, ET DE-
CURATORIBUS, S. D.

76 **T**ANTAE mihi cum Q. Hippii causae necessitudinis sunt, ut nihil possit esse conjunctius, quam nos inter nos sumus. Quod nisi ita esset, uterer mea consuetudine, ut vobis nulla in re molestus essem. Etenim vos mihi optimi testes estis, cum mihi persuasum esset, nihil esse, quod à vobis impetrare non possem, numquam me tamen gravem vobis esse voluisset. Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei causa liberalissime C. Valgium Hippianum tractetis, remque cum eo conficiatis, ut, quam possessionem habet in agro Fregellano, à vobis emptam, eam liberam, & immunem habere possit. Id si à vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor.

¶ ARG. Narrat officium in supplicatione decernenda: Commendat Bollandum: patitur sibi Dionysium servum fugitivum restituendum cives.

M. T. C. P. S. S. P. S. D.

77 **C**UM his temporibus non sanè in senatum ventitarem, tamen, ut tuas litteras legi, non existimavi, me salvo jure nostrae veteris amicitiae, multorumque inter nos officiorum, facere posse, ut honori tuo deessem. Itaque affui, supplicationemque tibi libenter decrevi; nec reliquo tempore ullo, aut rei, aut existimationi, aut dignitati tuae deero. Atque, hoc ut tui necessarii sciant, hoc me animo erga te esse, velim facias eos per litteras certiores, ut, si quid tibi opus sit, ne dubitent mihi jure suo denuntiare. M. Bolanum, virum bonum & fortem, & omnibus rebus ornatum, meumque veterem amicum, tibi magno opere commendo. Pergratum mihi feceris, si curaris, ut intelligat, hanc commendationem sibi magno adjumento fuisse. Ipsumque virum optimum, gratissimumque co-

gnosces. Promitto tibi, te ex ejus amicitia magnam voluptatem esse capturum. Præterea à te peto in maiorem modum, pro nostra amicitia, & pro tuo perpetuo in me studio, ut in hac re etiam elaborares. Dionysius, servus meus, qui meam bibliothecam multorum numerorum tractavit, cum multos libros surripuisset, nec se impunè latitaturum putaret, aufugit. Is est in provincia tua. Eum & M. Bolanus, familiaris meus, & multi alii Narone viderunt. Sed cum se à me manumissum esse diceret, crediderunt. Hunc tu si mihi restituendum curaris, non possum dicere, quam mihi gratum futurum sit. Res ipsa parva, sed animi mei dolor magnus est. Ubi sit, & quid fieri possit, Bolanus te docebit. Ego si hominem per te recipiaro, summo me à te beneficio affectum arbitrabor.

¶ ARG. Commendat Democritum Sicyonium.

M. T. C. ALLIENOPROC, S. D.

DEMOCRITUS Sicyonius, non solum hospes meus est, sed etiam, quod non multis contingit, Gracis praesertim, valde familiaris. Est enim in eo summa probitas, summa virtus, summa in hospites liberalitas, & observantia: meque praeter ceteros & colit, & observat, & diligit. Eum tu non modo suorum civium, verum penè Achaeae principem cognosces. Huic ego tantummodo i aditum ad tuam cognitionem patefacio, & munio. Cognitum, per te ipsum, qua tua natura est, dignum tua amicitia, atque hospitio iudicabis. Peto igitur à te, ut, his litteris lectis, recipias eum in tuam fidem; pollicere, omnia te facturum mea causa. De reliquo, si, id quod confido, fore dignum eum tua amicitia, hospitioque cognoveris: peto, ut eum complectare, diligas, in tuis habeas. Erit id mihi maiorem in modum gratum. Vale.

¶ ARG. Commendat C. & M. Avianos.

M. T. C. ALLIENO PROCONS.

S. P. D.

ET te scire arbitror, quanti fecerim, C. Avianium Flac- cum: & ego ex ipso audieram, optimo, & gratissimo, homine, quam à te liberaliter esset tractatus. Ejus filios dignissimos illo patre, meosque necessarios, quos ego unice diligo, commendo tibi sic, ut maiore studio nullos commendare possim. C. Avianius in Sicilia est. Marcus est nobiscum. Ut illius dignitatem praesentis ornes, rem utriusque defendas, te rogo. Hoc mihi gratius in ista provincia facere nihil potes. Idque ut facias, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. TVL-

3. Additum ad tuam cognitionem patefacio, & munio. Hanc actionem elegantissimam restituo ex Palatinis, Vaticani excerptis editione prima atque V. C. Pal. tamen sextus maiore varietate, ad quam quoque alludit Hirc. patefacto suo: ad id ad tuam cognitionem patefacto. Sed malo vulgatum, nisi putes Hircoripiani codicis scripturam veram & verbum frequentativum, ut vocant, patefacto: quod non memini. Elegantissimum autem est, additum munio, sic ipse Tullius pro Cluentio: Tamen us ad hoc usque factus accideret, additum sibi alius sceleribus ante munio. Et sic varie ipse Tullius, Vulgatum est, patefacio & inno.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVMAD
FAMILIAREIS
LIBER DECIMVS QVARTVS,
AD
TARENTIAM.

ARG. De exsilijs causis. De spe reditus. De familia. De pestilentia. De Plancio. De Pisone. De Q. fratre. Gratias à se in oclis scribit, quibus agendas esse Terentia scripserat. De viis venditione.

TULLIUS TARENTIÆ SUÆ, TULLIO.
LÆ SUÆ, CICERONI SUO S. D.

ET LITTERIS multorum, & sermone omnium perfertur ad me, incredibilem tuam virtutem, & fortitudinem esse: teque nec animi nec corporis laboribus defatigari. Me miserum! te ista virtute, fide, probitate, humanitate, in tantas ærumnas propter me incidisse? Tullio iamque nostram, ex quo patre tantas voluptates capiebat, ex eo tantos percipere luctus! Nam quid ego, de Cicerone dicam? qui cum primum sapere cepit, acerbissimos dolores, miseriasque percepit. Quæ si, ut tu scribis, facta putarem, ferrem paulo facilius: sed omnia sunt mea culpa commissa, qui ab his me amari putabam, qui invadebant; eos non sequebar, qui petebant. Quod si nostris consilijs usi essemus, neque apud nos tantum valuisset sermo, aut stultorum amicorum, aut improborum: beatissimi viveremus. nunc, quum sperare nos amici jubent: dabo operam, ne mea validus tuo labori desit. Res quanta sit intelligo; quantoque fuerit facilius manere domi, quam redire. Sed tamen, si omnes tribunos pleb, habemus, si Lentulum tam studiosum quam videtur, si verò etiam Pompejum, & Casarem: non est desperandum. De familia, quomodo placuisse amicis scribis, faciemus. De loco nunc quidem jam abiit pestilentia: sed quamdiu fuit, me non attingit. Plancius, homo officiosissimus; me cupit esse secum: & adhuc retinet. Ego volebam loco magis deserto esse in Epiro, quo neque Hispo veniret, nec milites: sed adhuc Plancius me retinet. Iperat posse fieri, ut necum in Italiam decedat. Quem ego diem si videro, & si in vestrum complexum venero, ac si & vos, & me ipsum recuperaro: satis magnum mihi fructum videbor percipisse, & vestra pietatis, & meæ Pisonis humanitas,

virtus, amor in omnes nos, tantus est, ut nihil supra possit. Utinam ea res ei voluptati sit: gloriæ quidem video fore. De Q. fratre nihil ego te accusavi: sed vos, cum præsertim tam pauci sitis, volui esse quam conjunctissimo. Quibus me voluisti agere gratias, egi & me à te certiorum factum esse, scripsi. Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum venditurum: quid, obsecro te, (me miserum) quid futurum est? Et, si nos premet eadem fortuna, quid pro meo misero fiet? Non queo reliqua scribere (tanta vis lacrymarum est) neque te in eundem stertem adducam. Tantum scribo: si erunt in officio amici: pecunia non deerit. si non erunt, tu effice tua pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras, & vide, ne puerum perditum perdamus. cui si aliquid erit; ne egeat, mediocri virtute opus est, & mediocri fortuna, ut cetera consequatur. Fac valeas, & ad me tabellarios mitas, ut sciam, quid agatur, & vos quid agatis. Mihi omnino jam brevis expectatio est. Tullio, & Cicero salutem dic. Valete. D. a. d. vi. Kalendas Decembris, Dyrrachii. Dyrrachium veni, quod & libera civitas est: & in me officiosa, & proxima Italia. Sed si me offenderet loci celebritas, aliud me conferam, ad te scribam.

ARG. Brevitatem litterarum excusat: Pisoni generi officia erga se commendat. De spe reditus quadam adjicit. Terentia vicem dolet: rogat, ut de suo factus non faciat, & ut valitudini serviat.

TULLIUS TARENTIÆ SUÆ, TULLIO.
LÆ SUÆ, CICERONI SUO S. D.

NON putare, me ad quemquam longiores epistolas scribere, nisi, si qui ad me plura scripsit, cui puto referri oportere. Nec enim habeo, quid scribam: nec hoc tempore quidquam difficilius facio. Ad te verò, & ad nostram

1. Quod ad me, mea Terentia, scribis, te vicum venditurum. Hanc elegantiam & in superioribus manu scriptis reddidit. Tullio, & hic eandem vindicant Palat. pr. Vatican. excerpta. V. G. edico. Plebeje Magistelli fecerunt venditurum. Paul. post ser. p. si. neque te: eundem serm. addidit. ex Pall. prima editione. Hittorp. Sievv. V. G. neque resolveris & ut te. &c.

2. Vide ut puerum perditum perdamus. Hæc est omnium eodentem scriptura: adnotatque hæc Egnat. illud Virgili. saltem sermo abru. papper. Ant. deas verò Schortas. Nod. lib. III. c. 1. pertransit legendum, per puerum per-

ditum camuzque quidem conjectura auctori blanditur, & alii fortasse prima facie: mihi excussa, non potest, imò vel decem vicem rationibus, hæc non pertinere. Paul. post Pec. Kio excerpta per notas scribunt Tullio & Cicero S. D. quas illo interpretatur, salutem dico in his salus Graecæ, ut puto, non vertitur.

3. Nec hoc tempore quicquam difficilius facio. Hittorpianus diffinitur salis. Palatinus sextus salis, paulo post ex Palatino primo, Vatican. excerptis, lego: ut ante me miseris mea miseris sub-

fram Tulliolam non queo sine plurimis lacrymis scribere. Vos enim video esse miserimas, quas ego beatissimas semper esse volui; idque praestare debui: & nisi tam timidi fuissetis, praestitisset. Pisonem nostrum merito ejus amo plurimum. Eum, ut potui, per litteras cohortatus sum, gratiasque egi, ut debui. In novis tribunis pleb. intelligo spem te habere. id erit firmum, si Pompei voluntas erit. sed Crassum tamen metuo. A te quidem omnia fieri fortissimè, & amantissimè video: nec miror: sed mereo casum ejusmodi, ut tantis tuis miseriis in ea miseris subleventur. Nam ad me P. Valerius, homo officiosus, scripsit, id quod ego maximo cum metu legi, & quemadmodum à Vestra ad tabulam Valeriam ducta esset. Hem, mea lux, meum desiderium, unde omnes ope perire solebant: te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic jacere in lacrymis, & sordibus: idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus? Quod de domo scribis, hoc est, de area: ego verò tum denique mihi videbor restitutus, si illa nobis restituta. Verum hac non sunt in nostra manu. Illud doleo, quod impensa facienda est, in ejus partem, te miseram, & despoliatam venire. Quod si conficitur negotium, omnia consequemur. sin eadem non fortuna premet, 2 etiamne reliquias tuas miseris proicies? Obsecro te, mea vita, quod ad summum attinet, sine alios, qui possunt, si modo volunt, sustinere: & validudinem istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctisque verseris. Omnes labores te excipere, video. timeo, ut sustineas. sed video in te esse omnia. Quare, ut id, quod speras, & quod agis, consequamur, servi validudini. Ego, ad quos scribam, nescito, nisi ad eos, qui ad me scribunt, aut ad eos, de quibus ad me vos aliqui scribitis. Longius, quam ita vobis placet, non discedam: sed velim, quam sepius litteras mitatis, praestem si quid est firmius, quod speremus. Valere, mea desideria, valere. a. d. xii. nonas Octobr. Thessalonica.

ARG. Conqueritur de suo exilio, Vi tuto esse si possit, securaturum. De Pisone. De sperandis. TULLIUS TERENTI ET TULLI, ET CICERONI SUIS, S. P. D.

Accipias Aristocrito tres et istolas, quas ego lacrymis prope delevi. Conficior enim morore, mea Terentia: nec mea me miseris magis excruciant, quam tuas, vestraeque. Ego autem hoc miserior sum, quam tu, quae res miserima, quod ipsa calamitas, communis est utriusque nostrum: sed culpa mea propria est. Meum fuit officium, vel legatione vitare, periculum, vel diligentia, & copiis resistere: vel cadere fortiter, hoc miserius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore conficiatur, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori meae optimae, suavisimae libertis, 3 virtutem, & diligentiam non praestitisse. Nam mihi ante oculos dies noctisque versatur squalor vester, & moror, & infirmitas validudinis tuae: spes autem salutis pertenuis ostenditur. Inimici sunt multi: invidi pene omnes. Ejicere nos magnum fuit, excludere facile est. Sed tamen quamdiu vos eritis in spe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Ut tuto sim, quod laboras, id mihi nunc facilissimum est: quem

etiam inimici volunt vivere in his tantis miseriis. Ego tamen faciam, quae praecipis. Amicis, quibus voluiti, egi gratias: & eas litteras Desippo dedi: meque de eorum officio scripsi à te certiore esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos, & officio, & ego persicio, & omnes praedicant. Dii faxint, ut tali genero mihi praesenti tecum simul, & cum liberis nostris stui liceat. Nunc spes reliqua est in novis tribunis pleb. & in primis quidem diebus. Nam si inveteratis, actum est. Ea te ad te statim Aristocritum misi, ut ad me continuo initia rerum, & rationem totius negotii posses scribere: et si Desippo quoque ita imperavi, statim ut recurreret: & ad fratrem misi, ut crebro tabellarios mitteret. nam ego eo nomine sum Dyrrachii hoc tempore, ut quam celerime, quid agatur, audiam, & sum tuto. Civitas enim hac semper à me defensa est. Cum inimici nostri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quod scribis, te, si velim, ad me venturam: ego verò, cum iociam magnam partem istius oneris abs te sustinere, te istic esse volo. Si periculis quod agitis: me ad vos venire oportet. sin autem, sed nihil opus est reliquis scribere. Ex primis, aut summum secundis litteris tuis constitutere poterimus, quid nobis faciendum sit. Tu modo ad me veni omnis diligentissimè perferbas: et si magis jam rem, quam litteras, debes spectare. Cura, ut valeas, & ita tibi persuadeas, mihi carius nihil esse, nec unquam fuisse. Vale mea Terentia, quam ego video color. itaque debilitor lacrymis. Vale. Pridie Kalendas Decembr.

ARG. Conqueritur de statu suo. De sua mansione, suoque itinere scribit. De Terentia, Tulliola, Cicero suo. De rebus domesticis meminit. De Pisone. De servis suis manumissis. De sua spe. Consolatur Terentiam. De libertis suis, à se Terentia missis, suos salutat.

TULLIUS TERENTIAE, ET TULLIOLAE, ET CICERONI SUIS, S. P. D.

Ego minus saepe ad vos do litteras, quam possum, propterea, quod, cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero cum aut scribo ad vos, aut vestras lego, conficior lacrymis, sic, ut ferre non possim. Quod utinam minus vita cupidi fuissetis. certè nihil, aut non multum in vita mali didissemus. Quod si nos ad aliquam alicuius commodi aliquando recuperandi spem fortuna reservavit: minus est erratum à nobis. si haec mala fixa sunt: ego verò te quam primum, mea vita, cupio videre, & in tuo complexu emori: quum neque dii, quos tu castissime coluisti: 4 neque homines, quibus ego servivi, nobis gratiam retulerunt. Nos Brundisii apud M. Lenium Flaccum dies xxi. fuimus, virum optimum: quod periculum fortunarum, & capitis sui pra me salute neglexit: neque legis improbissima poena deductus est, quo minus hospitii, & amicitiae, officiumque praestaret. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus. Habebimus quidem sen per. Brundisio profecti sumus ad v. Kalend. Maj per Macedoniam Cyzicum petebamus. 5 O me perditum! O afflictum! quid nunc rogem te, ut venias, mulierem agam, & corpore & animo confectam? non rogem? sine te igitur sum? Opinor, sic agam. si est spes nostris

1. Quomodo ad Vestra ad tabulam Valeriam ducta esset. Nihil à vulgata discedere volui, quam custodiunt ceteri quoque nisi praeter Palat. pr. Stev. editionem principem. Vicit quoque editio à Vestra. quod te quaerit qui vult.
 2. Etiamne reliquias tuas miseris proicies? Sic legendam ex Pal. & edic. ohe primaria. Vicit tamen & vulgo, miseris proicies quod non improbo, veterem tamen lectionem hederonam tenere malo.
 3. Virtutem et diligentiam praestitisse? Hec codex, ut experior, optimus, virtutem & diligentiam, quod quale sit, non licet librare, in hoc loco temporis.
 4. Nihil homines, quibus ego servivi, nobis gratiam retulerunt. Hec est codicum antiquorum ac meliorum scriptura, Palatini sexti, et cum Gal. inspectorum, Vaticani. Pal. pr. vocula auctior: quibus ego semper ser-

nostri reditus, eam confirmes, & rem adjuves. sin, ut metuo, transactum est, quoquo modo potes, ad me fac venias. Unum hoc sciro: si te habebis, non mihi videbor plane perisse. Sed quid Tulliola mea fiet? jam id vos videte: mihi deest consilium. Sed certe, quoquo modo res habebit, illius miscella & matrimonio, & fama servendum est. Quid? Cicero meus quid agat? lite vero sit in sinu semper, & complexu meo. Non queo plura jam scribere: impedit mœror. Tu quid egeris, nescio: utrum aliquid teneas, an, quod metuo, plane sis spoliata. Pisonem, ut scribi, spero fore semper nostrum. De familia liberata, nihil est, quod te moveat. Primum tuis ita promissum est, te facturam esse, ut quisque esset meritis. Est autem in officio adhuc Orpheus: præterea magnopere te nemo ceterorum servorum. Ea causa est, ut, si res à nobis abesset, liberti nostri essent: si obtrahere potuissent: sin ad nos pertinerent, servirent, præterquam oppido pauci. Sed hæc minora sunt. Tu quod me honoras, ut animo sim magno, & spem habeam recuperanda salutis: id velim sit ejusmodi, ut recte sperare possimus. Nunc, miser, quando tuas jam litteras accipiam? quis ad me perferet? quas ego expectassem Brundisii, si esset licitum per nautas, qui tempestatem prætermittere noluerant. Quod reliquum est, sustenta te, mea Terentia, ut potes. honestissime vivimus: stultitiam non vitium nostrum, sed virtus nostra nos affixit. peccatum est nullum, nisi quod non unâ animam cum ornamentis amissimus. Sed si hoc fuit liberis nostris gratius, nos vivere: cetera, quamquam ferenda non sunt, feramus. Atque ego, qui te confirmo, ipse me non possum. Clodium Philhetarum, quod valitudine oculorum impediatur, hominem fidelicem, remisit. Sallustius officio vincet omnem. Pescennius est perbenivolus nobis: quem semper spero tui fore observantem. Sicca dixerat te mecum fore: sed Brundisio discessit. Cura, quoad potes, ut valeas: & sic existimes, me vehementius tua miseria, quam mea commoveat. Mea Terentia, fidissima, atque optima uxor, & mea carissima filiola, & spes reliqua nostra, Cicero, valete. Prædic Kalendas Mai. Brundisio.

ARG. Sa Athenas venisse. De litteris Terentii sua reddita. Acasto. De hereditate Preciana.

M. T. C. TARENTIA ET TULL. S. P. D.

Situ, & Tullia, lux nostra valeatis, ego & suavissimus Cicero, valeamus. Prædic idus Octobris Athenas venimus, cum sanè adventis ventis usi essemus, tardeque, & incommodè navigassemus. De nave exeuntibus nobis Acastus cum litteris præsto fuit uno & vicesimo die, sanè strenuè. Accepi tuas litteras, quibus intellexi, te veteri, ne superiores mihi reddere non essent. Omnes sunt redditæ: diligentissimeque à te perscripta sunt omnia: idque mihi gratissimum fuit. Neque sum admiratus, hanc epistolam, quam Acastus attulit, brevem fuisse. jam enim me ipsum expectas, si ve nos ipsos, qui quidem quam primum ad vos venire cupimus: etsi in quam republ. venimus, intelligi, cognovi enim ex multorum amicorum litteris, quas attulit Acastus, ad arma rem spectare: ut mihi, cum venero, dissimulare non liceat, quid sentiam. Sed, quam subeunda fortuna est, eo citius dabimus operam, ut veniamus, quod facilius de rota se delibeteremus. Tu velim, quod commodo valitudinis tua fiat, a quam

longissime poteris, obviam nobis properes. De hereditate Preciana, quæ quidem mihi magno dolori est, (valde enim illum amavi) sed hoc velim cures: si cautio ante meum adventum fiet, ut Pomponius, aut, si is minus poterit, Camillus nostrum negotium curet. Nos cum salvi venerimus, reliqua per nos agemus. Sin tu jam Roma profecta eris, tamen curabis, ut hoc ita fiat. Nos, si dii adjuvabunt, circiter idus Novembr. in Italia speramus fore. Vos mea suavissima, & optatissima Terentia, & Tulliola, si nos amatis, curate ut valeatis. Athenis, ad xv. Kalendas Novembr.

ARG. Excusat infrequentiam litterarum. Voluntatem in are alieno dissolvendo significat. De Tullia. De Polluce.

M. T. C. TARENTIA, ET TULLIA, S. P. D.

Nec saepe est, cui litteras demus: nec rem habemus nullam, quam scribere velimus. Ex tuis litteris, quas proximè accepi, cognovi, prædium nullum venire potuisse. Quare videatis velim, quomodo satisfiat ei, cui scitis me satisfieri velle. Quod nostra tibi gratias agis, id ego non miror te mereri, ut ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pollicem, si adhuc non est profectus, quam primum fac extrudas. Cura, ut valeas, idibus Quintil.

ARG. Sa liberatum sollicitudine. Hortatur ad fortitudinem: & valetudinem tuendam: & ut Arpinati fundo utatur.

M. T. C. TARENTIA SUÆ, ET TULL. S. P. D.

OMNIS molestias, & sollicitudines, quibus & te mihi serriam habui, id quod mihi molestissimum est, Tulliolamque, quæ nobis nostra vita dulcior est, deposui, & ejeci. Quid causæ autem fuerit, postmodum intellexi, quam à vobis discessi. *ἄλγος ἀγέρας* noctu ejeci. statim ita sum levatus, ut mihi deus aliquis medicinam fecisse videatur. Cui quidem tu deo, quemadmodum soles, & pie & castè satisfacias, id est, Apollini & Æsculapio. Navem spero nos valde bonam habere, in eam simul atque conscendi, hæc scripsi. Deinde conscribam ad nostros familiaris multas epistolas, quibus te, & Tulliolam nostram diligentissime commendabo. Cohortarer vos, quo animo fortiores essetis, nisi vos fortiores cognossem, quam quemquam virum. Et tamen ejusmodi spero negotia esse, ut & vos istic commodissime sperem esse, & me aliquando cum similibus nostri republ. defensuros. Tu primum valitudinem tuam velim cures: deinde, tibi si videbitur, villis iis utere, quæ longissime aberunt à militibus. Fundo Arpinati bene poteris uti cum familia Urbana, si annona carior fuerit. Cicero bellissimus tibi salutem plurimam dicit. etiam atque etiam vale. D. xix. Junii.

ARG. Valetudinem curet, hortatur. Petit certiora se de Casare fieri.

M. T. C. TARENTIA, S. P. D.

Sivales, bene est: ego valeo. Valitudinem tuam velim cures diligentissime. Nam mihi & scriptum, & nuntiatum est, te in febrem subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Casaris litteris certiora. fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies, ut sciam. Cura ut valeas. Vale. D. xiii. nonas Junii.

ARG

1. Quid reliquum est sustenta te, mea Terentia. Eleganter meo animo abesse pro vocabulum te, quod video certe excludi ab optimis libris Palatino sexto & Hist. Plautus sustenta te, sedale est. In fine quoque epistole scribendum ex Pall. Hist. Sev. Pec. cura quod potes ut valeas. Nam quod significat quod in sexto est glossa, quæ dicitur.

2. Quam longè spero, quæ res, ab am. tibi properes. Non ausus sum cum Viti hanc movere lectorem, resistantem in Palap. & editionum an-

1. quisque. Lamb. illud lectorem Viti. recepit, prodest, quam tamen conspicio in Palatino sexto, & Histop.

2. Pie & castè satisfacias, id est, Apollini & Æsculapio. Ejecerunt ut Glossam illa verba, id est, Apollini & Æsculapio. emendatores: non debuissent. extant illa cum in editionibus antiquissimis; tum in nostris omnibus nisi præterea Gul quinque, & alio post, Pall. Var. Hist. Med. leg. & me aliquando cum similibus usque temp. defensorum, vulgo, & in sum.

9. ARG. De Dolabella & Tullia valetudine.

M. T. C. TERENTIAE, S. P. D.

AD ceteras meas miseras accessit dolor è Dolabella valetudine, & Tullia. omnino de omnibus rebus, nec quid consilii capiam, nec quid faciam, scio. Tu velim tuam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

10. ARG. Mandat, ut cum Attico loquatur, litteraeque mittat.

M. T. C. TERENTIAE SUAE,

S. P. D.

10. QUOD fieri placeret, scripsi ad Pomponium serius, quam oportuit. Cum eo si locuta eris, intelliges, quid fieri velim. Apertius scribi, quam ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re, & de ceteris rebus quam primum velim nobis litteras mittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. septimo idus Quintil.

11. ARG. De Tullia & Cicero filio.

M. T. C. TERENTIAE SUAE,

S. P. D.

11. SI vales, bene est; valeo. Tullia nostra venit ad me pridie idus Junii: cuius summa virtute, & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostra factum esse negligentia, ut longè alia in fortuna esset, atque ejus pietas, ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Caesarem mittere, & eum eo Cn. Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorum. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. xvii. Kalend. Quintil.

12. ARG. De suo in Italiam adventu. Monet uxorem, ne ad ipsum eat.

M. T. C. TERENTIAE, S. P. D.

12. QUOD nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuo gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo ne id consilii ceperimus, quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes, adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. in viam quod te des hoc tempore, nihil est: & longum est iter: & non tutum: & non video, quid prodesse possis, si veneris. Vale. D. prid. nonas Novembr. Brundisio.

13. ARG. Permittit uxori ut de divortio consilium capiat.

M. T. C. TERENTIAE, S. P. D.

13. QUOD scripsi ad te proximis litteris de nuntio remittendo, quae sit istius vis hoc tempore, & quae concitatio multitudinis ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nasceretur. Totum judicabis, quale sit: quod in miseris rebus minime miserum putabis, id facies. Vale. vi. idus Quintil.

14. ARG. Monet, quod consilij capiant Cesare Romam veniente, addit de Labieno partibus Pompeij adjuncto. De Pisone à Caesaris generi sui, causa disidente.

TULLIUS TERENTIAE, ET PATER

TULLIOLAE, DUABUS ANIMIS

SUIS; ET CICERO MATRI

OPTIMAE, SUAVISS.

SORORI,

S. P. D.

14. SI vos valetis, nos valeamus. Vestrum jam consilium est, non solum meum, quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste venturus est: rectè in praesentia domi esse potestis, sin homo amens diripiendam urbem daturus est, vereor, ut Dolabella ipse satis nobis prodesse possit. Etiam illud metuo, ne jam intercludamur, ut, cum velitis exire, non liceat. Reliquum est, quod ipse optime considerabitis, vestri similes faminae sintne Romae. Si enim non sunt, videndum est, ut honeste vos esse possitis. Quomodo quidem nunc se res habet, modo ut haec vobis loca tenere liceat, bellissime vel mecum, vel in nostris praedius esse poteritis. Etiam illud verendum est, ne

brevi tempore fames in urbe sit. His de rebus velim cura Pomponio, cum Camillo, cum quibus vobis videbitur, consideretis. ad summam, animo forti sitis. Labienus rem meliorem fecit. Adjuvat etiam Piso, quod ab urbe discedit, & sceleris condemnat generum suum. Vos meae carissimae animae, quam sapissime ad me scribite, & vos quid agatis, & quid istic agatur. Quintus pater, & filius, & Rufus vobis salutem dicunt. Valet. viii. Kalend. Quintil. Menturnis.

15. ARG. Se filium ad Caesarem non missurum.

M. T. C. TERENTIAE, SUAE,

S. P. D.

15. SI vales, bene est. Constitueramus, ut ad te antea scriberem, obviam Ciceronem Caesari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De ceteris rebus, etsi mihi nihil erat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. xii. Kalendas Quintil.

16. ARG. De litteris. De Volturnia. De suo dolore.

M. T. C. TERENTIAE SUAE,

S. P. D.

16. SI vales, bene est; valeo. Etsi ejusmodi tempora nostrae sunt, ut nihil habeam, quod ad te litterarum expectem, aut ipse ad te scribam: tamen nescio quomodo & ipse vestras litteras expecto, & scribo ad vos, cum habeo, qui ferat. Volturnia debuit in te officiosior esse, quam fuit, & id ipsum, quod fecit, potuit diligentius facere, & cautiùs: quamquam alia sunt, quae magis curemus, magisque doleamus. Quae me ita conficiunt, ut si voluerunt, qui me de mea sententia destruxerunt. Cura, ut valeas. Pridie Kalend. Januar.

17. ARG. Materiam scribendi sibi deesse dicit: summum dolorem ex Lepa & Trebatii sermone posse cognosci. Valetudinem commendat.

M. T. C. TERENTIAE SUAE, S. D.

17. S. V. B. E. V. Si quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sapius. Nunc quae sunt negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus; ex Lepa & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam, & Tullia valetudinem cures. Vale.

18. ARG. Uxoris & filia consilio permittit Romanè sine in adventu Caesaris, an alio tuto loco.

TULLIUS TERENTIAE SUAE, ET

PATER SUAVISS. ELIAE TULLIOLAE,

CICERO MATRI, ET SO-

RORI. S. P. D.

18. CONSIDERANDUM vobis etiam, atque etiam, animae meae, diligenter puto, quid faciatis: Romae ne sitis, an mecum in aliquo tuto loco. Id non solum meum consilium est, sed etiam vestrum. Mihi veniunt in mentem haec, Romae vos esse tuto posse per Dolabellam, eamque rem posse nobis adjumento esse, si quae vis, aut si quae rapina fieri coeperint. Sed rursus illud me movet, quod video, omnes bonos abesse Roma, & eos mulieres suas secum habere. Haec autem regio, in qua ego sum, nostrorum est cum oppidorum, tum etiam praediorum: ut & multum esse mecum, & cum abieritis, commode & in nostris esse possitis. Mihi plane non satis constat adhuc, utrum sit melius. Vos videte, quid alia faciant isto loco feminae: & ne, cum velitis, exire non liceat. id velim diligenter etiam atque etiam vobiscum, & cum amicis consideretis. Domus ut propugnacula, & praesidium habeat. Philorimo

totum dicetis. Et velim tabellarios instituas certos, ut quotidie aliquas a vobis litteras accipiam. Maximè autem date operam, ut valeatis, si nos vultis valere. VIII. Formis.

¶ ARG. *Valitudine filia dolorem suum augeri scribis.*
M. T. C. TERENTIÆ, S. D.

19 **I**N maximis meis doloribus ex cruciat me validus Tulliz nostræ. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. tibi enim æquè magnæ curæ esse certo scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum. etiam antè fecissem: sed me multa impediunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto litteras, quas ad me quàm primum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

¶ ARG. *Se in Tusculanum venturum.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

20 **I**N Tusculanum nos venturos putamus aut nonis, aut postidie. ibi ut sint omnia parata. Plures enim fortasse nobiscum erunt, & ut arbitror, diutius ibi commorabimur. Labrum si in balineo non est: ut sit. item cetera, quæ sunt ad victum, & ad validitatem necessariâ. Vale. Kal. Octobr. de Venusino.

¶ ARG. *Valeitudinem & negotia commendat.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

21 **S**I Vales, bene est: valeo. Da operam, ut convalescas, quod opus erit, ut res, tempusque postulet, provideas,

atque administres: & ad me de omnibus rebus, quàm fixissimè litteras mittas. Vale.

¶ ARG. *Te consilii ancipitem esse vultu Pompejo*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos quotidie tabellarios nostros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit: faciemusque te statim certiores. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. Kal. Septembr.

¶ ARG. *De litteris Caesaris sibi redditâ.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Redditæ mihi tandem sunt à Cæsare litteræ satis liberales: & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrùm obviam procedam, an hic cum expectem, cum constituerò, faciam te certiores. Tabellarios mihi velim quàm primum remittas. Validitatem tuam cura diligenter. Vale. D. pridie idus Sext.

¶ ARG. *Litteras Caesaris se expectare.*
M. T. C. TERENTIÆ SUÆ,
S. P. D.

SI vales, bene est: valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de litteris, quas Philotimus habere dicitur, quidquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiores. Validitatem tuam fac ut cures. Vale. III. idus Sextileis.

1. Non quædam tabellarios nostros expectamus. Non vestros ut vulgo, ex Pall. Vat. Hitt. addit. Gal. id est. familiares quo in infirmis si vultis præterea idem ille codex, sicut, & Pal. sex. Non tota hic tabell. sicut Plautus Stichus: unus servulus vosa dit in partu est.

M. TULLII CICERONIS EPISTOLARVM

AD

FAMILIAREIS

LIBER DECIMVS QVINTVS,

AD

CONSVLES, ET ALIOS.

¶ ARG. *De Parthorum irruptione. Auxilia mitti in eas provincias vetit.*

M. TULLIUS M. F. CICERO PRO-
CONS. S. P. D. COSS. PRAEET.

TRIB. PL. SENAT.

SI vos V. V. B. E. E. Q. V. Etsi non dubiè mihi nuntiabatur, Parthos transisse Euphratem cum omnibus ferè suis copiis: tamen, quod arbitrabar, à M. Bibulo proconsole certiora de his rebus ad vos scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publice scribere ea, quæ de alterius provincia nuntiarentur. Postea verò quàm certissimis auctoribus, legatis, nuntiis, litteris sum certior factus: vel quòd tanta res erat, vel quòd nondum audieramus, Bibulum in Syria venisse:

vel quia administratio hujus belli mihi cum Bibulo parè est communis: quæ ad me delata essent, scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Commagene legati primi mihi nuntiaverunt, Parthorum magnas copias Euphratem transire coepisse. Quo nuntio allato, cum essent nonnulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent, statim expectandum esse, si quid certius offerretur. A. d. III. Kal. Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem, in finibus Lycaoniae, & Cappadociae mihi litteræ redditæ sunt à Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum, amicissimusque populæ R. existimatur: Pacorè Orodi, regis Parthorum filium, cum magno equitatu Parthico transisse Euphratè, & castra posuisse Tyba: magnèque tumultu esse in provincia Syria exci-

Fff

tatum

ratum. Eodem die ab Jamblico Phylarcho Arabum, quem homines opinantur bene sentire amicūque esse reipublicæ nostræ, litteræ de eisdem rebus mihi reddita sunt. His rebus allatis, et si intelligebam, socios infirmè animatos esse, & novarum rerum expectatione suspensos: sperabam tamen, eos, ad quos jam accesseram, quique nostram consuetudinem, integritatemque perspexerant, amiciores populo Romano esse factos: Ciliciam autem firmiorem fore, si æquitatis nostræ particeps facta esset. Et ob eam causam, & ut opprimerentur ii, qui ex Cilicium gente in armis essent, & ut hostis iis, qui esset in Syria, sciret, exercitum ad Taurum institui ducere. Sed, si quid apud vos auctoritas mea ponderis habet, in iis præsertim rebus, quas vos audistis, ego panè cerno: magno opere vos & hortor, & moneo, ut his provinciis seriùs vos quidem, quam decuit, sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instructos, & quibus præsidis manitos ad tanti belli opinionem miseritis, non estis ignari, quod ego negotium non stultitia obsecutus, sed verecundia deterritus, non recusavi. Neque enim umquam ullum periculum tantum putavi, quod subterfugere mallem, quam vestra auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res se sic habet, ut, nisi exercitum tantum, quantum ad maximum bellum mittere soletis, mature in has provincias miseritis, summum periculum sit, ne amittendæ sint omnes hæc provinciæ, quibus vesticilia populi Romani retinentur. Quamobrem autem in hoc provinciali dilectu spem habeatis aliquam, causa nulla est: neque multi sunt: & diffugiunt qui sunt, metu oblato. Et, quod genus hoc militum sit, iudicavit vir fortissimus M. Bibulus in Asia: qui, cum vos ei permisistis, dilectum habere noluerit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem, atque injurias imperii nostri, aut ita imbecilla sunt, ut non multum nos juvare possint: aut ita alienata à nobis, ut neque expectandum ab iis, neque committendum iis quidquam esse videatur. Regis Dejotari, & voluntatem, & copias, quantumque sunt, nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges, tyrannique, neque opibus satis firmi, nec voluntate saluti. Mihi in hac paucitate militum animus certè non deerit: spero ne consilium quidem. Quid casurum sit, incertum est. Utinam saluti nostræ consulere possimus: dignitati certè consulimus.

g. ARG. De rebus in provincia gestis.
M. TULLIUS M. F. CICERO PRO.
CONS. S. P. D. COSS. PRAEET.
TRIB. PL. SENAT.

2. S. IV. B. E. E. Q. V. Cum pridie Kalend. Sext. in provinciam venissem, neque maturius propter itinerum, & navigationum difficultatem venire potuissem: maximè convenire officio meo reipublicæ conducere putavi, parare ea, quæ ad exercitum, quæque ad rem militarem pertinerent. Quæ cum essent à me cura magis, & diligentia, quam facultate, & copia, constituta: nuntique & litteræ de bello à Parthis in provinciam Syriam illato, quotidie fere afferentur, iter mihi faciendum per Lycaoniam & per Mauros, & per Cappadociam arbitratus sum.

erat enim magna suspicio, Parthos, si ex Syria egredi, atque irumpere in meam provinciam conarentur, iter eos per Cappadociam, quòd ea maximè pareret, esse facturos. Itaque cum exercitu per Cappadociam partem eam, quæ cum Cilicia continens est, iter feci: castraque ad Cybistra, quòd oppidum est ad montem Taurum, locavi: ut Artuades, rex Armenius, quocumque animo esset, sciret, non procul à suis finibus exercitum populi Romani esse: & Dejotarum, fidelissimum regem, atque amicissimum reipublicæ nostræ, maximè conjunctum haberem, cujus & consilio, & opibus adjuvari posset respubl. Quocum in loco castra haberem, equitatumque in Ciliciam misissem, ut & meus adventus in iis civitatibus, quæ in ea parte essent, nuntiatus, firmiores animos omnium faceret: & ego maturè, quid ageretur in Syria, scire possem: tempus ejus tridui, quod in his castris morabar, in magno officio, & necessario mihi ponendum putavi. Cum enim vestra auctoritas intercessisset, ut ego regem Ariobarzannem, Eulebon, & Philorhomæum tuerer, ejusque, regis salutem, incolunitatem, regnumque defenderem: regi regnoque præsidio essem: adjunxissetque, salutem ejus regis, populo, senatuique magnæ curæ esse, quod nullo unquam de rege decretum esset à nostro ordine: existimavi me iudicium vestrum ad regem deferre debere, eique præsidium meum, & fidem, & diligentiam polliceri: ut, quum salus ipsius, incolunitas regni mihi commendata esset à vobis, diceret, si quid vellet. Quæ cum essem in consilio meo cum rege locutus, initio ille orationis suæ vobis maximas, ut debuit, deinde etiam mihi gratias egit: quod ei permagnum, & perhonorificum videbatur, S. P. Q. R. tantæ curæ esse salutem suam: meque tantam diligentiam adhibere, ut & mea fides, & commendationis vestra auctoritas perspicere posset. Atque ille primo, quod mihi maximè lætitiæ fuit, ita mecum locutus est, ut nullas insidias neque vitæ suæ, neque regno diceret, se aut intelligere fieri, aut etiam suspicari. Cum ego ei gratulatus essem, idque me gaudere dixissem: cohortatus, ut recordaretur casum illum interitus paterni, & vigilanter se tueretur, atque admonitu senatus consuleret salutem suam: tum à me discessit in oppidum Cybistra. Postero autem die cum Ariarathæ, fratre suo, & cum paternis amicis, majoribus natu, ad me in castra venit: perturbatusque, & fletus, cum idem & frater faceret, & amici, meam fidem, vestram commendationem implorare cepit. Cum admirarer, quid accidisset novi: dixit, ad se indicia, manifestarum insidiarum esse delata, quæ essent ante adventum meum occultata, quod ii, qui ea patefacere possent, propter metum reticissent: eo autem tempore spe mei præsidii complures ea, quæ scirent, audacter ad se detulisse: in his amantissimum sui, summa pietate præditum, fratrem, dicere ea, quæ is me quoque audiente dicebat, se sollicitatum esse, ut regnare vellet: id vivo fratre suo accidere non potuisse: se tamen ante illud tempus eam rem numquam in medium, propter periculum metum, protulisse. Quæ cum esset locutus: monui regem, ut omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet: amicosque in patris ejus atque avi iudicio probatos hortatus sum, regis

1. Et Philorhomæum tuerer.) Id est, amicū populi Romani pro lege Manilia circa initium, unde in vet. nummis: ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΟΥ ΦΙΛΟΡΟΜΑΟΥ. quidam cod. Philonem. hæc adnotat Cl. Puteanus.
2. Atque admonitu senatus consuleret salutem suam.) Quia Hirt. codex habebat, admonitum, tibi volebat Gul. ad monitum, vel, quod Stevv. admonitū, volebat admonitū. Sed h. s. omnibus nihil opus. Paulo ante scribitur locupletius Pal. sext. & Hirt. idque me gaudere dixissem: & tamen adolecentem esse in ebrietate.
3. Propter metum reticissent.) Locum non genuinum esse scripturæ varietate deprehendo. Pal. sextus, reticissent alii: obicissent. primus vero & Stevv. vechech. reticissent, unde faciendum forte, rem misissent.

ne volebat Gulielmus.

4. Amicosque in patris ejus atque avi iudicio probatos.) Repræsentationem, quam reperio in Pal. sexto, optimo codice: nam pr. secund. lectio, quam reperio in Pal. sexto, optimo codice: nam pr. secund. tert. Græc. præsa editio, amicosque in patris ejus atque iudicio probatos: mutile. Quart. verò & quint. vulgatam & quam Victor secutus est, prorogant, amicosque in patris ejus fide atque iudicio probatos. notat Egnatius in Med. ab aliena manu hæc addidit: quod Vict. quoque non diffinitur. Mayult tamen deleri hæc in Andreas Schottus lib. 111. no. dor. cap. 4. vestigiis, ut ait, codicis Mædicæ insistentibus amicosque patris ejus atque iudicio probatos, emendabat mihi non displicet Titi Popmæ conjectura quam proxima nostro libro; amicosque patris ejus atque avi iudicio probatos.

regis sui vitam, docti casu acerbissimo patris ejus, omni cura, custodiaque defenderent. Cum rex à me equitatum, cohortisque de exercitu meo postularet: etsi intellegebam, vestro senatusconsulto non modò posse me id facere, sed etiam debere; tamen, cum republica postularer, propter quotidianos ex Syria nuntios, ut quam primum exercitum ad Ciliciam sineis adducerem: cumque mihi rex, patefactis jam insidiis, non egeret exercitu populi Romani, sed posse se suis opibus defendere videretur: illum cohortatus sum, ut in sua vita conservanda primum regnare disceret: à quibus perpexisset sibi insidias paratas, in eos uteretur iure regio: poena à ficeret eos, quos necesse esset; reliquos metu liberaret: praesidio exercitus mei ad eorum, qui in culpa essent, timorem potius, quam ad contentionem uteretur. fore autem, ut omnes quum senatusconsulto nosset, intelligerent, me regi, si opus esset, ex auctoritate vestra praesidio futurum. Ita confirmato illo, ex eo loco castra movi, iter in Ciliciam facere institui; cum hac opinione è Cappadocia discederem, ut consilio vestro, casu incredibili, ac paxè divino, regem, quem vos honorificentissime appellassetis, nullo postulante, quemque meæ fidei commendassetis, & ejus salutem magnæ vobis curæ esse decrevissetis, meus adventus praesentibus insidiis liberaret. Quod ad vos à me scribi, non alienum putavi, ut intelligeretis ex iis, quæ penè acciderunt, vos multo antè, ne ea acciderent, providisse: eoque vos studiosius feci certiores, quòd in rege Ariobarzane ea mihi signa videor virtutis, ingenii, fidei, benivolentiaque erga vos perpexisse, ut non sine causa tantam curam, in ejus vos salutem videamini voluntasse.

ARG. De rumoribus Parthici belli: Excusata cur publicè nihil scripserit.

M. T. C. IMPER. M. CATONI,

S. D.

CUM ad me legati, missi ab Antiocho Commagene, venissent in castra ad Iconium ad VII. Non. Septembr. iique mihi nuntiasent, regis Parthorum filium, quo cum esset nupta regis Armeniorum soror, ad Euphratem cum maximis Parthorum copiis, multarumque praeterea gentium magna manu venisse, Euphratemque jam transire coepisse; dicitque Armenium regem in Cappadociam impetum esse facturum: putavi, pro nostra necessitudine, me hoc ad te scribere oportere. Publicè propter duas causas nihil scripsi: quod & ipsum Commagenum legati dicebant ad senatum statim nuntias, litterasque misisse: & existimabam, M. Bibulum proconsulem, qui circiter idus Sextileis ab Epheso in Syriam navibus profectus erat, quòd secundos ventos habuisset, jam in provinciam suam pervenisse; cujus litteris omnia certiora perlatum iri ad senatum putabam. Mihi, in hujusmodi re, tantoque bello maximæ curæ est, ut, quæ copias, & opibus tenere vix possumus, ea mansuetudine, & continentia nostra, sociorum fidelitate teneamus. Tu velim, ut consuevi, nos absente diligas, & defendas.

ARG. De rebus in provincia gestis, supplicationem sibi deerni peti.

M. T. C. IMPER. M. CATONI,

S. D.

SUMMA tua auctoritas fecit, meumque perpetuum de tua singulari virtute iudicium, ut magni mea interesse putarem, & res eas, quas gestissem, tibi notas esse, & non ignorari à te, qua aequitate, & continentia tuerer socios,

provinciamque administrarem. His enim à te cognitis arbitrabar, facilius me tibi, quæ vellem probaturum. Cum in provinciam pridie Kal. Sext. venissem, & propter anni tempus ad exercitum mihi confestim esse eundem viderem, biduum Laodiceæ fui: deinde Apameæ quadrimum: triduum Synnadis: toridem dies Philomeli. Quibus in oppidis cum magni conventus fuissent, multas civitates acerbissimis tribujis, & gravissimis usuris, & falso aere alieno liberavi. Cumque ante adventum meum seditione quadam exercitus esset dissipatus: quinque cohortes sine legato, sine tribuno militum, denique etiam sine centurione ullo apud Philomelum confidissent: reliquus exercitus esset in Lycaonia; M. Annejo legato imperavi, ut eas quinque cohortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitum, castra in Lycaonia apud Iconium faceret. Quod cum ab illo diligenter esset actum: ego in castra ad VII. Kal. Septemb. veni: cum interea superioribus diebus ex senatusconsulto, & evocatorum firmam manum, & equitatum sanè idoneum, & populorum, regumque sociorum auxilia voluntaria comparavissem. Interim cum exercitu lustrato, iter in Ciliciam facere coepissem: Kal. Septembr. legati à rege Commagene ad me missi, pertumultuosè, acque tamen non verè, Parthos in Syriam transisse nuntiaserunt. Quo audito, vehementer sum commotus cum de Syria, tum de mea provincia, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum mihi ducendum per Cappadocia regionem eam, quæ Ciliciam attingeret, putavi. Nam si me in Ciliciam demissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amanî naturam facile tenuissem; (Duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria: quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest, nec est quidquam Cilicia contra Syriam munitius) sed me Cappadocia movebat: quæ patet à Syria, regesque habet finitimos, qui etiam si sunt amici nobis, tamen apertè Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longè à Taurò apud Oppidum Cybistra castra feci, ut & Cilicam tuerer, & Cappadociam tenens, nova finitimum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu, tantaque expectatione maximi belli, rex Dejotarus, cui non sine causa plurimum semper & meo, & tuo, & senatus iudicio tributum est, vir cum benivolentia, & fide erga populum Romanum singulari, & tum praesenti magnitudine & animi, & consilii, legatos ad me misit, se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cujus ego studio, officioque commotus, egi ei per litteras gratias: idque ut maturaret, hortatus sum. Cum autem ad Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus: regem Ariobarzanem, cujus salutem à senatu, te auctore, commendatam habebam, praesentibus insidiis nec opinantem liberavi: neque solum ei salutem fui: sed etiam curavi, ut cum auctoritate regnaret. Metram, & eum, quem tu diligenter mihi commendaras, Athenarum, importunitate Athenaidis exilio multatos, maxima apud regem auctoritate, gratiaque constitui. Cumque magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defenderet, adolescens & equitatu, & pecunia paratus, & toto, iis qui novari aliquid volebant: perfecti, ut è regno ille discederet: rexque sine tumultu, ac sine armis, omnia auctoritate aulae communita, regnum cum dignitate obtineret. Interea cognovi multorum litteris, atque nuntiis, magnas Partho-

Fff 2 rum,

1. Tum praesenti magnitudine. Palatinus, Hitt. tum praesentis magna sicut & Med. Vnde rectè hanc lectionem extraxit Vatt. quæ vultur quoque in Vaticanis excerptis: Manue, tamen: tum praesentis, magnitudinis & animi & consilii.

2. Pecunia paratus & totus qui novari aliquid volebant. Retinui lectionem Manutianam, quam & Vatt. in suis invenit, testorque eam ex-

stare in Pal. primo, quarto, quinto. & editionum primaria. Vult tamen ex conjectura, & omnino iusque novari aliquid vel. quam prae se ferunt excerpta Vaticani. Palatinus sextus & Hicorpianus. & vult hic. Pecunia excerpta. & alius Gulielmo inspectus, & vult hic, legit inde, uterque vel, & vult hic. Patianus conabatur, pecunia paratus & totus hic & c.

rum copias, & Arabum ad oppidum Antiocheam accessisse, magnumque eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset, ab equitum eorum turmis, & a cohorte pratoria, quae erat Epiphaneæ praesidii causa, occisione occisum. Quare cum viderem à Cappadocia Parthorum copias avertas, non longè à finibus esse Ciliciæ: quàm potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. Quò ut veni, hostem ab Antiochea recessisse, Bibulum Antiochez esse cognovi: Dejotarumque confestim jam ad me venientem cum magno, & firmo equitatu, & peditatu, & cum omnibus suis copiis, certiorum feci, non videri esse causam, cur abesset à regno: meque ad eum, si quid novi fortè accidisset, statim, litteras, nuntiosque missurum esse. Cumque eo animo venissem, ut utrique provinciae, si ita tempus ferret, subvenirem: tum id, quod jam antè statueram, vehementer interesse utriusque provinciae, pacare Amanum, & perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cumque me dilcedere ab eo monte simularem, & alias partem Ciliciæ petere, abessemque ab Amano iter unius diei, & castra apud Epiphaneam fecissem: ad quartum idus Octobris, cum advesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci, ut ad tertium idus Octobris, cum lucifceret, in Amanum ascenderem, distributisque cohortibus, & auxiliis, cum aliisque frater, legatus, mecum simul: aliis C. Pomtinus, legatus: reliquis Marcus Annejus, & L. Tullejus, legati praesentent: plerosque nec opinantes oppressimus, & qui occisi, captique sunt: interclusi fugam. Evanam autem, quae fuit non vici instar, sed urbis, quod erat Amani caput: itemque Sepyram, & Commorin acriter, & diu repugnantibus, Pomtino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore, usque ad horam diei decimam, magna multitudine hostium occisa, coepimus: castellaque lex capta: complura incendimus. His rebus ita gestis, castra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quatrimum: & in reliquiis Amani delendis, agrisque vastandis, quae pars ejus montis meae provinciae est, id tempus omne consumimus. Confectis his rebus, ad oppidum Eleutherolicum Pindenissum exercitum adduxi: quod cum esset altissimo, & munitissimo loco, ab iisque incoletetur, qui ne regibus quidem unquam paupissent: cum & fugitivos recipere, & Parthorum adventum acerrime expectarent: ad existimationem imperii pertinere arbitratus sum, comprimere eorum audaciam: quò facilius etiam ceterorum animi, qui alieni essent ab imperio nostro, frangerentur. Vallo, & fossa circumdedi: sex castellis, castrisque maximis septi: aggere, vineis, turribus oppugnari: usque tormentis multis, mulis sagittariis, magno labore meo, sine ulla molestia, sunt utve sociorum, septimo quinquagesimo die rem confeci: ut, omnibus partibus urbis disturbatis, aut incensis, compulsi in potestatem meam pervenirent. His erant finitimi parzi scelere, & audacia Tibarani; ab his Pindenisso capto, obsides accepi: exercitum in hiberna dimisi. P. fratrem negotio praeposui, ut in vicis aut captis, aut male pacatis exercitus collocaretur. Nunc velim tibi sic persuadeas, si de his rebus ad senatum relatum sit, me existimaturum, summam mihi laudem tributam, si tu honorem meum sententia tua comprobabis. Idque, etsi talibus de rebus gravissimos si omnes & rogare solere, & rogari scio, tamen admonendum potius te à me, quam rogandum puto. Tu es enim is, qui me tuis sententiis sapientissime ornasti: qui oratione, qui praedicatione, qui luminis laudibus in senatu, in concionibus ad caelum extuli

sti: cujus ego semper tanta esse verborum pondera putavi, ut uno verbo tuo cum mea laude conjuncto, omnia adsequi me arbitrarer. Te denique memini, cum euidam clarissimo, atque optimo viro supplicationem non decerneret, dicere, te decreturum, si referretur ob eas res, quas is consul in urbe gessisset. Tu idem mihi supplicationem decrevisti rogato, non ut multis, re publ. bene gesta, sed ut nemini, re publ. conservata. Mitto, quòd invidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempestates, & subieris, & multò etiam magis, si per me licuisset, subire paratissimus fueris: quòd denique inimicum meum, tuum inimicum putaris: cujus etiam interitum, ut facile intelligerem, mihi quantum tribueres, Milonis causa in senatu defendenda, approbaris. A me autem haec sunt profecta: quae ego in beneficii loco non pono, sed in veri testimonii, atque iudicii: ut praestantissima tuas virtutes non tacitus admirarer: (quis enim idem non facit?) sed in omnibus scriptis, Graecis, Latinis, omni denique varietate litterarum mearum, te non modò iis, quos vidissemus, sed iis, de quibus audissemus, omnibus anteferebam. Quares fortasse, quid sit, quòd ego hoc necicio quid gratulationis, & honoris à senatu, tanti aestimem. Agam jam tecum familiariter, ut est & studiis & officiis nostris mutuis, & summa amicitia dignum, & necessitudine etiam paterna. Si quisquam fuit unquam remotus & natura, & magis etiam, ut mihi quidem sentire videor, ratione, atque doctrina, ab inani laude, & sermonibus vulgi, ego profecto is sum. Testis est consulatus meus: in quo, sicut in reliqua vita, fateor, ea me studiosè secutum, ex quibus vera gloria nasci posset. ipsam quidem gloriam per se numquam putavi expectandam. Itaque & provinciam ornata, & spem non dubiam triumphi, proplexi. Sacerdotium denique, cum (quemadmodum te existimare arbitror) non difficillime consequi possem, non appetivi. Idem post injuriam acceptam, quam tu reipubl. calamitatem semper appellas, meam non modò calamitatem, sed etiam gloriam, studium quàm honoratissima senatus, populi que Romani de me iudicia intercedere. Itaque & augur postea fieri volui, quòd antea neglexeram: & eum honorem, qui à senatu tribui rebus bellicis solet, neglectum à me olim, nunc mihi expectandum puto. Huic meae voluntati, in qua inest aliqua vis desiderii, ad sanandum vulnus injuria, ut faveas, adiutorque sis, quòd paulò antè me negaram rogaturum, vehementer te rogo: sed ita, si non jejunum hoc necio quid, quòd ego gessi, & contemnendum videbitur, sed tale, atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores summos à senatu consecuti sint. Equidem etiam mihi illud animum advertisse videor: (scis enim, quàm attentè te audire solem) te non tam res gestas, quàm mores, instituta, atque vitam imperatorum spectare solere, in habendis, aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa considerabis, reperies, me exercitum inbecillo contra metum maximi belli, firmissimum praesidium habuisse, equitatem, & continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus, quae nullis legionibus consequi potuissem: ut ex alienissimis locis amicissimos, ex inaequalissimis firmissimos redderem, animosque novarum rerum expectatione suspensos, ad veteris imperii benivolentiam traducerem. Sed nimis haec multa de me praesertim ad te, à quo uno omnium sociorum querelae audiuntur, cognosces ex iis, qui meis institutis se recreatos putant. Cumque omnes

1. Tum id, quod jam antè statueram. Hæc lectio ex Med. est, ab Egnat. ad primam impressionem notata: & ab Vi. et quoque usurpato in editione: conspicio jam eam quoque in Pal. Vat. excerptis. Hitt. valgò: *tamen id, quae jam antè constitueram.* Paulo post Hitt. codex legit: *abessemque Amanum iter unius diei.* putaque Gul. legendum *abessemque Amanum.*

2. Quod neci captique sunt, interclusi fuga. Evanam, &c. In Medico erat, *interclusi fuga ranon*, ex qua rectè hanc lectionem extricavit accuratissimus Vi. et. Nam vox *reliqui* ab omnibus nostris æque abest. Primus Palaetinus & prisca editio: *interclusi fugerant amani a-*

uno propè consensu de me apud teea, quæ mihi optatissimi sunt, prædicabunt: tum dux maximæ clientelæ tuæ, Cyprus insula, & Cappadocia regnum, tecum de meloquentur. Puto etiam regem Dejotarum, qui uni tibi est maximè necessarius. Quæ si etiam majora sunt: & in omnibus sæculis pauciores viri reperti sunt, qui suas cupiditates, quam qui hostium copias vincerent: est profectum, cum ad res bellicas hæc, quæ rariora, & difficiliora sunt, genera vitæ adjunxeris, ipsas etiam illas res gestas, justiores esse, & majores putare. Extremum illud est, ut, quasi dissidens rogationi meæ, philosophiam ad te allegem: qua nec mihi carior ulla unquam res in vita fuit, nec hominum generi majus à diis manus ullum est datum. Hæc igitur, quæ mihi tecum communis est, societas studiorum, atque artium nostrarum, quibus à pueritia dediti, ac devincti, soli propemodum nos philosophiam istam veram, & antiquam, quæ quibusdam orti esse ac delitidæ videatur, in forum atque in tempus, atque in ipsam aciem præne deduximus; tecum agit de mea laude, cui negari à Catone fas esse non puto. Quamobrem tibi sic persuadeas, velim: si mihi tua sententia tributus honor: ex meis litteris fuerit, me sic existimaturum, cum auctoritate tua, tum benevolentia erga me, mihi, quod maximè cupierim, contigisse. Vale.

ARG. Excusat se, quod Ciceronis supplicationem non decreverit: & tamen decretam gaudet, sequi de eo honorificentia sensisse, quam eos, qui supplicationem decreverant.

M. CATO, M. T. C. IMP. S. P. D.

Quod & respub. me, & nostra amicitia hortatur, libenter facio, ut tuam virtutem, innocentiam, diligentiam, cognitam in maximis rebus, domi togati, armati foris, pari industria administrari gaudeam. Itaque, quod pro meo judicio facere potui, ut innocentiæ, consilioque tuo defensam provinciam, servatam Ariobarzani cum ipso rege regnum, sociorum revocatam ad studium imperii nostri voluntatem, sententia mea, & decreto laudarem, feci. Supplicationem decretam, si tu, quæ in nihil fortuitum, sed summa tua ratione, & continentia reipublicæ provisum est, diis immortalibus gratulari nos, quàm tibi referre acceptum mavis, gaudeo. Quod si triumphum prærogativam putas, supplicationem, & idcirco casum potius, quàm te laudari mavis: neque supplicationem sequitur semper triumphus, & triumpho multo clarior est, senatus judicare, potius mansuetudine, & innocentia imperatoris, provinciam, quàm vi militum, aut benignitate deorum retentam, atque conservatam esse: quod ego mea sententia censebam. Atque hæc ego idcirco ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi: ut, quod maximè volo, existimes me laborare, ut tibi persuaderem, me & voluisse de tua majestate, quod amplissimum sibi arbitratum: & quod tu maluisti, factum esse gaudere. Vale, & nos dilige, & instituto itinere severitatem, diligentiamque locis, & resp. præsta.

ARG. Laudat Ciceronis sententiam, ex litteris Ciceronis

se voluptatem cepisse. Petit, ut si favore naturæ in adipiscenda triumpho, saltem si adipiscatur, gaudeat.

M. T. C. CATONI S. P. D.

LÆTUS sum laudari me, inquit Hector, opinor apud Nævium, abs te pater, à laudatis viro. EA EST ENIM profectò jucunda laus, quæ ab iis proficitur, qui ipsi in laude vixerunt. Ego verò vel gratulatione litterarum tuarum, vel testimonii sententiæ dictæ, nihil est, quod me non affectum putem. Idque mihi cum amplissimum, tam gratissimum est, te libenter amicitia dedisse, quod liquido veritati dares. Et, si non modò omnes, verum etiam multi Catones essent in civitate nostra, in qua unum existisse mirabile est, quem ego curram, aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? Nam ad meum sensum, & ad illud sincerum, ac subtile iudicium, nihil potest esse laudabilius, quàm ea tua oratio, quæ est ad me perscripta à meis necessariis. Sed causam meæ voluntatis, non enim dicam cupiditatis, exposui tibi superioribus litteris: quæ etiam si parum justa tibi visa est, hanc tamen habet rationem, non ut nimis concupiscendus honores: sed tamen, si deferatur à senatu, minimè aspernandus esse videatur. Spero autem, illum ordinem, pro meis ob rempublicam susceptis laboribus, me non indignum honore, usitato præsertim existimaturum. Quod si ita erit, tantum ex te peto, quod amicissimè scribis, ut, cum tuo iudicio, quod amplissimum esse arbitraris, mihi tribueris: si id, quod maluero, accidit, gaudeas. Sic enim fecisse te, & sensitse, & verius scripsisse video: resque ipsa declarat, tibi illum honorem nostrum supplicationis jucundum fuisse, quod scribendo affuisti. Hæc enim senatusconsulta non ignoro ab amicissimis ejus, cujus de honore agitur, scribi solere. Ego, ut spero, te propediem videbo, atque utinam republ. meliorem, quàm timeo.

ARG. Gratulatur C. Marcello de consulatu, M. T. C. PROCOS. C. MARCELLO COS. DESIGN. S. P. D.

MAXIMA sum læticia affectus, cum audivi, te consulatum esse: eumque honorem tibi deos fortunare volo, atque à te pro tua, parentisque tui dignitate administrari. Nam cum te semper amavi, dilexique, tum mei amantissimum cognovi in omni varietate rerum mearum: tum patris tui pluribus beneficiis, vel defensus tristibus temporibus, vel 4 secundis: & sum totus vester, & esse debeo: cum præsertim matris tuæ, gravissimæ, atque optimæ foemina, majora erga salutem, dignitatemque meam studia, quàm erant à muliere postulanda, perpexerim. Quapropter à te peto in majorem modum, ut me absentem diligas, atque defendas.

ARG. Gratulatur C. Marcello, de filio consule designato.

M. T. C. PROC. MARCELLO, COL. LEGAR. S. P. D.

MARCELIUM tuum, consulem factum, teque ea læticia affectum esse, quam maximè optasti, & mirandum

1. Insuper illi feceritatem illigentiæque factis (veip. p.) Gal. p. ubi: Insuper in materia, sed quam possit, et primogenia lectio, in editione prima & in Pall. Vac. Pec. Stev. Hitt. propagata, adeo ut mirari viderent illam superam novitiam feceritatem indolgentiam. Cuius Cato nihil minus nominare quàm indulgentiam. Cap. 12.

2. Etsi non modo inveniuntur in multis Cicerone affert. Sic legendum ex recensione Viet. editione primariæ Pal. lexto, Vatie excerptis Hitt. Lamb. ne non sincerum vas intrullaret, faciebat quod si non modo inveniunt, verum, & Gul. legebat, & similitudo inveniuntur in multis. Vulgo: & si non modo inveniunt.

3. Sic enim se ferit, & sensisse verius scripsisse video. Sic Viet. & Palat. licet ex codice vetusto primam impressionem emendat Egnat. neque aliter Var. excerpta & Hitt. Gul. nihilominus etiam ab aliis, esse se & se-

esse se. Paulò post Pec. excerpta, Hitt. Pall. scribunt: enim bene agitur scribit se. unde ille, cuius bene agitur. Ego pro recepta lectione ita habeo potius, quàm rutilius alterius conjecturis sine maceris labori.

4. Secundus: & sum totus vester, & esse debeo. Succinctus ac melius sic editio prima & Viet. Palat. Hitt. Pec. Vaticanique excerpta, emissio illo superfluo humore ac pituita scholæ, necesse est, ut & sim totus vester & esse debeam.

5. Mirandum in modum gaudet, Pall. Stev. Vatie & Pec. excerpta editiones, prima atque Viet. non miram, licet infra introduxi ex eod. editione prima, Viet. Pal. primo: A te id, quod scripsisti potest negare non possum, referam in Pal. textos Stev. Hitt. quem omnimodum & Lamb. edidit, & sic scripsit: sed illud germanius esse putavi. Vulgo exculum est: quod scripsisti.

dum in modum gaudeo: idque cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico: cuius erga me singularem benivolentiam vel in labore meo, vel in honore perspexi: totam denique domum vestram vel salutis, vel dignitatis meæ studiosissimam, cupidissimamque cognovi. Quare gratum mihi feceris, si uxori tuæ Junia, gravissimæ, atque optimæ famina: meis verbis eris gratulatus. A te id, quod facti, peto, me absentem diligas, atque defendas.

ARG. Gratulatur M. Marcello de fratre patruelis designato: Petique ab eo ut sibi quam primum annuo imperio provinciam finito successor mitteretur consule.

M. T. C. PROCOS. M. MARCELLO
COS. S. P. D.

TE & pietatis in tuos, & animi in rempublicam & clarissimi, atque optimi consulatus, C. Marcello consule facti, fructum cepisse, vehementer gaudeo. Non dubito, quid presentes sentiant. nos quidem longinqui, & à te ipso missi in ultimas gentes, ad cælum mehercule tollimus verisimis, ac iustissimis laudibus. Nam cum te à puericia tua unice dilexerim, tuque me in omni genere semper amplissimum esse & volueris, & iudicaris: tum hoc vel tuo facto, vel populi Romani de te iudicio, multo acrius, vehementiusque diligo: maximaque lætitia afficior, cum ab hominibus prudentissimis, virisque optimis, omnibus dictis, factis, studiis, institutis, vel me tui similem esse audio, vel te mei. Unum verò si addis ad præclarissimas res consulatus tui aut mihi succedat quam primum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id, quod tu mihi & senatus consulto, & lege finisti: omnia me per te consecutum putabo. Cura ut valeas, & me absentem diligas, atque defendas. Quæ mihi de Parthis nuntiata sunt, quia non putabam à me etiam nunc scribenda esse publice, propterea ne pro familiaritate quidem nostra volui ad te scribere: ne, cum ad consulem scripisssem, publicè viderer scripisse.

ARG. Supplicationem sibi decerni postulat.

M. T. C. IMP. C. M. MARCELLO, C. F.
COS. DESIGN. S. P. D.

QUUM id accidit, quod mihi maxime fuit optatum, ut omnium Martellorum, Marcellinorum etiam, (mirificus enim generis, ac nominis vestri fuit erga me semper animus) quum ergo ita accidit, ut omnium vestrum studio tuus consulatus satisfacere posset, in quem meæ res gestæ, lausque, & honores earum potissimum incidere: peto à te id, quod facillimum factum est, non aspernante, ut confido, tenatu, ut quam honorificentissimum senatusconsultum, litteris meis recitatis, faciendum cures. Si mihi tecum minus esset, quam est cum tuis omnibus, allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipue diligi. Patris tui beneficia in me sunt amplissima, neque enim salutis meæ, neque honori amicior quisquam dici potest. Frater tuus, quanti me faciat, semperque fecerit, esse hominem, qui ignoret, arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis profecuta est. Neque verò tu in me diligendo cuiquam concessisti tuorum. Quare à te peto in maiorem modum, ut me per te quam ornatisimum velis esse: meamque & in supplicatione decernenda, & in ceteris rebus existimationem satis tibi esse commendatam puces.

ARG. Agit gratias de supplicatione decernita.
M. T. C. IMP. C. MARCELLO,
COS. DESIGN. S. P. D.

QUANTA curæ tibi meus honos fuerit, & quam idem existiteris consul in me ornando, & amplificando, qui fueras semper cum parentibus tuis, & cum tota do-

mo, etsi res ipsa loquebatur, cognovi tamen ex meorum omnium litteris. Itaque nihil est tantum, quod ego non tua causa debeam, facturisque sim cum studiose ac libenter. Nam magni interest, cui debeas. debere autem nemini malui, quam tibi: cui me cum studia communia, beneficia paterna, tuæque jam antè conjunxerant: tum accedit, mea quidem sententia, maximum vinculum, quod ita rempubl. geris, atque gessisti, qua mihi carius nihil est, ut, quantum tibi omnes boni debeant, quod minus tantundem ego unus debeam, non recusem. Quamobrem tibi velim hi sint exitus, quos mereris, & quos fore confido. Ego, si me navigatio non morabitur, quæ incurtebat in ipsos Etesias, propediem te, ut spero, videbo.

ARG. Gratulatur Paulo de consulatu.

M. T. C. IMP. L. PAULO, COS. DE.
SIGN. S. P. D.

ET si mihi numquam fuit dubium, quin te populus Romanus pro tuis summis in rempublicam meritis, & pro amplissima familiaritate dignitate, summo studio, cunctis suffragiis contulerit facturus esset: tamen incredibili lætitia sum affectus, cum id mihi nuntiatum est: eumque honorem tibi deos fortunare volo, à teque ex tua, majorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam præsens illum diem mihi optatissimum videre potuissem, proque tuis amplissimis erga me studiis, atque beneficiis tibi operam meam, studiumque navare. Quam mihi facultatem quum hic nec opinatus, & improvisus provinciarum casus eripuit: tamen, ut te consulem rempubl. pro tua dignitate gerentem videre possim, magnopere à te peto, ut operam des, efficias, nequid mihi fiat injuriæ, neve quid temporis ad meum annum munus accedat. Quod si feceris, magnus ad tua pristina erga me studia cumulus accedet.

ARG. Petit supplicationem sibi decerni.

M. T. C. IMP. L. PAULO, COS.
S. P. D.

MAXIME mihi fuit optatum Romæ esse tecum, multas ob causas, sed præcipue, ut & in petendo, & in gerendo consulatu meum tibi debitum studium perspicerem posse. Ac petitionis quidem tuæ ratio mihi semper fuit explorata: sed tamen navare operam volebam. In consulatu verò cupio equidem te minus habere negotii: sed molestè fero, me consulem studium tuum ad adolescentis perpexisse: te meum, cum id atatis sim, perspicerem non posse. Sed ita fato nescio quomodo contigisse arbitror, ut tibi ad me ornandum semper detur facultas: mihi ad remunerandum nihil suppetat præter voluntatem. Ornasti consulatum, ornasti reditum meum. Incidit meum tempus rerum gerendarum in ipsum consulatum tuum. Itaque cum & tua summa amplitudo, & dignitas, & meus magnus honos, magna que existimatio postulare videatur, ut à te plurimis verbis contendam ac petam, ut quam honorificentissimum senatusconsultum de meis rebus gestis faciendum cures: non audeo vehementer à te contendere, ne aut iple perpetuæ tuæ consuetudinis erga me oblitus esse videar, aut te oblitum putem. Quare, ut te velle arbitror, ita faciam: atque ab eo, quem omnes gentes sciunt de me optime meritum, breviter petam. Si alii consules essent, ad te potissimum, Paulle, mitterem, ut eos mihi quam amicissimos redderes. nunc, cum tua summa potestas, summaque auctoritas, nota que omnibus nostra necessitudo sit, vehementer te rogo, ut & quam honorificentissime cures decernendum de meis rebus gestis, & quam celeritè. Dignas res esse honore, & gratulatione, cognosces ex iis litteris, quas ad te, & collegam, & senatum publicè misi: omniumque mearum reliquarum rerum, maximè que existimationis meæ procuracionem suscep-

ptam velim habeas. In primisque tibi curæ sit, quod abs te superioribus quoque litteris petivi, me mihi tempus prorogetur. Cupio te consulem videre, omnia que spero, cum absens, tum etiam præfens te consule assequi. Vale.

¶ ARG. Sibi commendat Fabium: docet, se Cassium ad urbem non vidisse: petit administrationem sibi non prorogari.
M. T. C. IMP. C. CASSIO, PROQUÆST.

S. P. D.

M FABIUM quod mihi amicum tua commendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cum ille in ære meo est, & à me diligitur propter summam suam humanitatem, & observantiam. Sed tamē quod te ab eo egregiè diligere sensi, multo amicior ei sum factus. Itaque quamquam profecerunt litteræ tuæ: tamen aliquantò plus commendationis apud me habuit animus ipsius erga te, mihi perspectus & cognitus. Sed de Fabio faciemus studiosè, quæ rogas: tu multis de causis vellem me convenire potuisses: primùm, ut te, quem jamdiu plurimifacio, tanto intervallo viderem; deinde, ut tibi, quod feci per litteras, possem præfens gratulati: tum, ut quibus de rebus vellemus, tu tuis, ego meis, inter nos communicarem: postremò, ut amicitia nostra, quæ summis officiis ab utroque culta est, sed longis intervallis temporum interruptam consuetudinem habuit, confirmaretur vehementius. Id quom non accidit, utemur bono litterarum, & eadem ferè absentes, quæ, si coram essemus, consequeremur. 1. Unus fructus, qui in te videndo est, percipi litteris non potest. alter, gratulationis est, is quidem exilior, quàm si tibi te ipsum intuens gratularet. Sed tamen & feci autè, & facio nunc, tibi que cum pro rerum magnitudine, quas gessisti, tum pro opportunitate temporis gratulor, quod te de provincia decedentem summa laus, & summa gratia provincie profecata est. Tertium est, ut id, quod de nostris rebus coram communicavimus inter nos, conficiamus idem litteris. Ego ceterarum rerum causa tibi Romam properandum magnopere censeo. Nam & ea, quæ reliqui, tranquilla de te erant: & hac tua recenti victoria tanta, clarum adventum tuum fore intelligo. Sed si qua sunt onera tuorum, ut si tanta sunt, ea sustinere possis. 2. propra: nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius, nisi majora: considera, ne in alienissimum tempus cadeat adventus tuus. Hujus rei totum consilium tuum est. tu enim scis, quid sustinere possis. Si potes: laudabile, atque populare est. sin planè non potes: absens hominum sermones facilius sustinebis. De me autem idem tecum his ago litteris, quod superioribus egi, ut omneis tuos nervos in eo contendas, ne quid mihi ad hanc provinciam, quam & senatus, & populus annuam esse voluit, temporis prorogetur. Hoc à te ita contendo, ut in eo fortunæ meas politas putem. Habes Paullum nostrum nostri cupidissimum. est Curio: est Furnius. Sic velim enitare, quàm in eo sint mihi omnia. Extremum illud est de iis, quæ proposueram, confirmatio nostræ amicitie: de qua pluribus verbis nihil opus est. Tu quæ me appetisti: ego autem semper ornamento te mihi fore

dux. Fuisti etiam præsidio tristissimis meis temporibus. accessit post tuum discessum familiaritas mihi cum Bruto tuo maxima. Itaque in vestro ingenio, & industria mihi plurimum & suavitas, & dignitatis constitutum puto. Id tu, ut tuo studio confirmes, te vehementer rogo: litterasque ad me, & continuo mittas, & cum Romam veneris, quam sæpissimè.

¶ ARG. De bello civili non renovando: De clementia Casarii: De gemitu Italia: Consilium Cassi de futuris exquiris.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

ET si uterque nostrum spe pacis, & odio civilis sanguinis, 3. abesse à belli pertinacia voluit: tamen, quom ejus consilii princeps ego fuisse videor, plus fortasse tibi præfere ipse debeo, quàm à te expectare. Etsi, ut sæpe soleo tecum recordari, sermo familiaris meus tecum, & item tecum tuus, adduxit utrumque nostrum ad id consilium, ut uno prælio putarem, si non totam causam, at certè nostram judicium definiti convenire. Neque quisquam hanc nostram sententiam verè unquam reprehendit, præter eos, qui arbitrantur melius esse, deleri omnino rempubl. quam immutatam, & debilitatam manere. Ego autem ex interitu ejus nullam spem scilicet mihi proponebam: ex reliquiis magnam. Sed ea sunt consecuta, ut magis mirum sit, accidere illa potuisse, quàm nos non vidisse ea futura: nec, cum essemus, divinare potuisse. Equidem fateor meam conjecturam hanc fuisse, ut illo quasi quodam fatali prælio facto, 4. & victores communè saluti consuli vellent, & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari in celeritate victoris, ut illo set, eandem clementiam experta esset Africa, quom cognovit Asia: quam etiam Achaja, & ut opinor, ipso legato, ac deprecatore. Amisiss autem temporibus, quæ plurimum valent, præsertim in bellis civilibus, interpositus annus alios induxit, ut victoriam sperarent, alios, ut ipsam vinci contemnerent. Atque horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis autem aut Alexandriæ belli tantam moram huic bello adjunctum iri, aut nescio quem istum Pharnacem Asiæ terrorem illaturum putaret? Nos tamen in consilio pari, casu dissimili usi sumus. tu enim eam partem petisti, ut & consiliis interesses, & quod maxime curam levat, futura animo prospicere posses. ego, qui festinavi, ut Casarem in Italia viderem, (sic enim arbitrabamur) eumque multis honestissimis viris conservatis redeuntem, ad pacem currentem, ut ajunt, incitarem: ab illo longissime & absens, & absui. Versor autem in gemitu Italia, & in urbis miseris querelis: quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro tua, pro sua quisque parte ferre potuisset, si auctor assuisset. Quare velim pro tua perpetua erga me benivolentia, scribas ad me, quid videas, quid sentias, quid expectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tuæ litteræ: atque utinam primis illis, quas Luceria miseris, paruissem. sine ulla enim molestia dignitatem meam retinuissem. Vale.

Fff 4

¶ ARG.

1. Unus fructus, qui in te videndo est. Sic scripti, quod alii libri ignorant: te illi (sic Pall. Hinc. Pec. excepta, editio præsca & Manut.) alii te fructus, quæ revera dux vocula ab gloriographo interjecta sunt. Palæstræ textus: silicet fructus, quod nunquam alias facere soleasur inter scribendam voluerit consilere capri suo. Nihil verius est hac nostra emendatione.
2. Propra: nihil tibi erit lautius, nihil gloriosius.) Recepti quidem hanc lecturam ob consensum tot librorum habetur enim illa in Palæstrino, Vaticanis, Pæctio exceptis, editionibus primariis, Victoriana, sed tamen ut magis probem Palæstrinæ sextæ scripturam: propra: nihil tibi erit lautius: ut emenda videret Man. quod in uno Mætorum invenisse te scatur, & in altero uno propra. Vulgatum est: ea sustinere possis: nihil tibi

bi erit lautius.

3. Abesse à belli pertinaciâ veluis.) Vulgo necessaria pertinaciâ, sed non tum voculam non necessariam & hinc ineptam, tum à Palæstrino sexto, Historp. Medic. Victor. editione exclamam protelare ipsi quoque volumus.

4. Et victores communè saluti consuli vellent & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari in celeritate victoris.) Ita hunc orationis tractum reformavi ex Palæstrino primo, duobus Gallicianis ac Medico: nisi quod ille, consule, pro consiliante qua scriptura. Paullò etiam ante quæstus (sic & Historp. ponit pro quæstus: ut sibi pro sibi. Vulgo editum est: communi saluti consuleret vellent, & victi suæ: utrumque autem propositum esse arbitrari.

¶ ARG. Vocatur in Epicureorum opinionis, hoc est, in Cassium Epicurea scita deditum.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

¶ Frote jam suppudere, i cum hac tertia iam epistola ante operis sit, quam tu schedulam aut litteram. sed non urgeo. longiores enim expectabo, vel potius exigam. Ego, si semper haberem, cui darem, vel ternas in hora darem. Fit enim nescio quid, ut quasi coram adefse videare, cum scribo aliquid ad te: neque id κατ' εἰδῶλον φαντασίας, ut dicunt tuis amici novi: qui putant etiam Αἰγίον καὶ Φαντασίας spectris Catianis excitari. Nam, ne te fugiat, Cattu Infuber, Epicureus, qui nuper est mortuus, quæ ille Gargettius, etiam ante Democritus, εἰδῶλον, hic spectra nominat. His autem spectris etiam si oculi possent feriri, quod vel his ipsa occurrunt: animus qui possit, ego non video. Doceas tu me oportebit, cum salvus veneris, in meane potestate ut sit spectrum tuum, ut, simulac mihi collibitum sit de te cogitare, illud occurrat: neque solum de te, qui mihi hæres in medullis: sed, si insulam Britanniam coepero cogitare, ejus εἰδῶλον mihi advolabit ad pectus. Sed hæc posterius tento enim te, quo animo accipias. si enim itomachabeate, & molestè feres, plura dicemus: postulabimusque, ex qua hæresi, v. HOMINIBUS ARMATIS, defectus sis, in eâ restituate. In hoc interdico non solet addi, IN HOC ANNO. Quare si jam biennium, aut triennium est, cum virtuti nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis: in integro res nobis erit. quanquam quicum loquor? cum uno fortissimo viro: qui postea, quam forum attigisti, nihil fecisti, nisi plenissimum amplissimæ dignitatis. In ista ipsa αἰρέσει metuo ne plus verborum sit, quam ego putarim, si modo eam tu probas. Quid tibi in mentem venit? inquires: quia nihil habebam aliud, quod scriberem. De repub. enim nihil scribere possum, neque enim quod sentio, libet scribere.

¶ ARG. De tabellariorum importunitate: De Sulla morte. De bello Hispaniensi. De Pansa profectioe in provinciam: De mansione Brundisina Cassi. De litteris mutuis.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

¶ PRAEPOSTEROS habes tabellarios: etsi me quidem non offendunt: sed tamen cum à me discedunt, flagrant litteras. cum ad me veniunt, nullas afferunt: atque id ipsum facerent commodius, si mihi aliquid spatii ad scribendum darent: sed petafati veniunt: comites ad portam expectare dicunt. Ergo ignosces, alteras habebis, has brevis. sed exspecta πάντα περι πάντων. Etsi quid

ego me tibi purgo, cum tui ad me inanes veniant: ad te cum epistolis revertantur? Nos hic (tamen ad te scribam aliquid) D. Sullam patrem mortuum habebamus, alii à latronibus, alii crudelitate dicebant, populus non curabat. combustum enim esse constabat. hoc tu profipientia tua ferēs æquo animo, quamquam ἀφίστατος πόλειως amissimus. Casarem putabant molestè latrum, verentem, ne hasta refraxisset. Mindius Marcellus, & Attius pigmentarius valde gaudebant, se adversarium perdidisse. De Hispania novi nihil: sed expectatio valde magna, rumores tristiores, sed ἀδέσποτοι Pansa nosset, paludatus ad III. Kalend. Jan. profectus est, ut quisvis intelligere possit id, quod tu nuper dubitare cœpisti, ἢ τὸ καλὸν δι' αὐτὸ αἰρετὸν esse. Nam quod multis miseris levavit, & quod le in his malis hominem præbuit, mirabilis eum virorum bonorum benivolentia profecta est. Tu quod adhuc Brundisii moratus es, valde probo, & gaudeo: & mehercule puto te sapienter facturum, si ἀκρόποσθεσθ fueris. Nobis quidem, qui te amamus, erit gratum, & amabo te, cum dabis posthac aliquid domum litterarum, mei memineris. Ego nunquam quemquam ad te, cum sciam, sine meis litteris ire patiar.

¶ ARG. De epistole brevitate: De tristitia temporum. De bello Hispaniensi. Absenti gratularor.

M. T. C. CASSIO, S. P. D.

LONGIOR epistola fuisse, nisi eo ipso tempore petira esset à me, cum jam iretur ad te. longior etiam, si Φλαργὸν aliquem habuisset. nam ἀναδύσει, sine periculo vix possumus. Ridere igitur, inquires, possumus. Non mehercule facillimè. verumtamen aliam aberrationem à molestiis nullâ habemus? Ubi igitur, inquires, philosophia tua? Quidem in culina mea, molesta est. pudet enim te vivere. Itaque facio me alias res agere, & ne convicium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc certi, nihil omnino novi. Te abesse, mea causa molestè feo, tua, gaudeo. Sed flagitat tabellarius. Valebis igitur, meque, ut à puero fecisti, amabis.

¶ ARG. Respondet dualis epistola Ciceronis: Epicuream scitam laudat: Casarem cupit victorem.

C. CASSIUS M. T. C. S. P. D.

SVB Non mehercule in hac mea peregrinatione quidquam libentius facio, quam scribo ad te. video enim cum præsentè loqui, & jocari. Nec tamen hoc uti venit propter spectra Catiana: pro quo tibi proxima epistola tot rusticos Stoicos rogeram, ut Catium Athenis natum esse dicas Pansam nostrum & secundâ voluntate hominum paludatum ex urbe exisse, cum ipsius causa gaudeo, tum mehercule

1. Cum hac tertia iam epistola ante operis sit. Quinque Palatinis, Grut. ante epist. sit, quam tu schedulam aut litteram. ut mirer profecto tum hic manum Manutum obsecrantem tam candidis Vict. auspiciis. Pal. text. Nolutum hac tertia iam epistola ante operis sit quam tu schedulam. Retinuit ergo lectionem à Vict. hom. ne antiqui tatis & Ciceronis studiosissimo, primo ex Med. productam & à ror Palatinis libris stabilitam, sed in eo ab illo dissentis, quod schedulam pecculeram, licet non damnum illius scidam & in Vat. excerptis propositam: audaciam verò Lamb. & fidem hic merito suspicam habeo, reponentis AEscidinis susserum fiduciam, syllabam aut litteram. Vulgo: cum hæc tertia iam epistola ante operis sit quam tu schedulam, &c.

2. Κατ' εἰδῶλον. Secundum spectrorum visiones.

3. Nos hic D. Sullam patrem mortuum habebamus. Y Stephanus Pighius enonvic in falsis suis ad annum urbis conditæ DCCCII. legendum hinc & infra D. Silannum.

4. Α' δέσποτοι) Sine auctore.

5. Τὸ καλὸν. Honestum propter se ipsum appetendum.

6. Ακρόποσθεσθ) Abhorrens à studio rerum.

7. Ubi igitur inquires, Philosophia tua? Quidem in culina mea molesta est. Sic habet Pal. text. sic quoque Med. nisi quod suo more molesta est. Notatque Egoat. illam lectionem emendacorum ingenio exivisse: in culina quidem mansit, sed molesta est. Manut. putabat legendum olim, teste Lamb. ubi igitur Philosophia tua quidem, in culina mea, tu palestra est. quam tamen jacturam ipse probare non potuit, sed hæc consuevit amici sui: ubi igitur Philosophia tua quidem, in culina mea in molesta est. Gul. pro in molesta est, putabat, tu molesta est. Videndus Festus. Pal. pr. ubi igitur inquires Philosophia tua quidem in culina mea molesta est: quæ scriptura vitiosè nata est ab Med. Editio prima exhibebat ubi igitur, inquires, Philosophia tua & quidem in culina mea molesta est. Nos sœtismus ab optimo Palatine & Vict.

8. Ne convicium Platonis audiam. J Monuit Claudius Puteanus, V. Cl. Comicum intelligi, cujus hi sunt versus in Phæone: ὄμν' γὰρ εἶδ' ἐν κατὰ πρὸς ἢ παρορμία, ἐν τῷ καπὴλω ὄς ἐβέναι μοι δοκῆσ.

9. Secundâ voluntate hominum paludatum ex urbe exisse. Palat. pr. Secv. Pœ. excerpta editio princeps, & uti videtur.

hercule etiam omnium nostrum. Spero enim, homines intellecturos, quanto sit omnibus odio crudelitas, & quanto amori probitas, & clementia; atque ea, quæ maximè mali petant, & concupiscant, ad bonos pervenire. Difficile est enim persuadere hominibus, τὸ κερδὸν εἶναι αἰρετὸν esse: ἠδὲν ἄλλο, & ἡλικίαν virtute, justitia, καὶ καλῶ παραί, & verum, & probabile est. Ipse enim Epicurus, à quo omnes Catiæ, & Amasini, mali verborum interpretes, proficiuntur, dicit: 2 σὺν ἔσθῃ ἠδὲν, ἀλλὰ ἔκκαλῶς καὶ δικαίως, ζῆν. Itaque & Pania, qui ἠδὲν sequitur, virtutem retinet: & ii, qui à nobis φιλόδοξοι vocantur, sunt φιλόδοξοι, καὶ φιλοδικαίοι, omniumque virtutes & eolunt, & retinent. Itaque Sulla, cujus iudicium probare debemus, cum dissentire philosophos videret, non quaesivit, quid bonum esset, omnia bona coemit: cujus ego mortem forti mehercules animo tuli. Nectamen Cæsar diutius nos eum desiderare patietur, nam habet damnatos, quos pro illo nobis restituat: nec ipse sectorem desiderabit, cum filium viderit. Nunc, ut ad temp. redeam, quid in Hispaniis geratur, rescribe. Peream, nisi sollicitus sum, ac malo veterem, & clementem dominum habere, quam novum & crudelē experiri. Scis, Cneus quam sit fatuus; scis, quomodo crudelitatem, virtutem putet; scis, quam se semper à nobis desitum putet. Vereor, ne nos rustice gladio velit ἀπικνεύεσθαι. Quid sit, si me diligis, rescribe. Hui, quam velim scire, utrum ista sollicito animo, an soluto legas. sciam enim eodem tempore, quid me facere oporteat. Ne longior sim, vale: & me, ut facis, ama. Si Cæsar vicit, celeriter me expecta.

ARG. Se librum de oratore perfecto ad Trebonium misisse, Sabino traditum; quem ipsum commendat. Petit crebras litteras.
M. T. C. TREBONIO, S. P. D.

ORATOREM meum, (sic enim inscripsi) Sabino tuo commendavi. Natio me hominis impulit, ut ei recte putarem, nisi forte candidatorum licentia hic quoque usus, hoc subito cognomen attripuit. etiam modestus ejus vultus, sermoque constans, habere quiddam à Curibus videbatur. Sed de Sabino satis. Tu, mi Treboni, quum ad amorem meum aliquantum olim discedens addidisti; quo tolerabilius feramus igniculum desiderii tui, crebris nos litteris appellato: atque ita, si idem fiet à nobis: quamquam duæ causæ sunt, cur tu frequentior in isto officio esse debeas, quam nos: primum, quod olim solebant, qui Romæ erant, ad provinciales amicos de rebus scribere: nunc tu nobis scribas oportet. Res enim publica ista est: deinde, quod nos aliis officiis tibi absentem satisfacere possumus: tu nobis, nisi litteris, non video, qua re alia satisfacere possis. Sed cetera scribes ad nos postea. Nunc hæc primò cupio cognoscere: iter tuum cujusmodi sit; ubi Brutum nostrum videris: quamdiu simul fueris: deinde, cum processeris longius, de bellicis rebus, de toto negotio, ut existimare possumus, quo statu lanus. Ego tantum me scire putabo, quantum ex tuis litteris habeo cognitum. Cura ut valeas, meque ames amore illo tuo singulari.

ARG. Litteras petit. Trebonii officia numerat. De Calvo oratore mortuo quæ sentiat, exponit.

M. T. C. TREBONIO, S. P. D.

ET epistolam tuam legi libenter, & librum libentissimè: sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem, quod, cum incendisses cupiditatem meam consuetudinis augenda nostræ, (nam ad amorem quidem nihil poterat accedere) tum discedis à nobis, meque tanto desiderio afficis, ut unam mihi consolationem relinquant, fore, ut utriusque nostram absentis desiderium crebris, & longis epistolis leniatur. Quod ego non modo de me tibi spondere possum, sed de te etiam mihi. Nullam enim apud me reliquit ambulationem, quantum me amares. Nam ut illa omnium, quæ civitate teste fecisti, cum mecum inimicitias communicasti, cum me concionibus tuis defendisti, cum quaestor in mea, atque in publica causa consulum parteis suscepisti, cum tribuno plebis quaestor non parvisti, cui tuus praetor collegæ pareret: ut hæc recentia, quæ meminero semper, obliviscar: quæ tua sollicitudo de me in armis, quæ latuita in reditu, quæ cura, qui dolor, cum ad te curæ, & dolores mei perferrentur? Brundisium denique te ad me venturum fuisse, nisi subito in Hispaniam missus esses? Ut hæc igitur omnium, quæ mihi tanti æstimanda sunt, quantum vitam æstimo, & salutem meam: hiber iste, quem mihi misisti, quantum habet declarationem amoris tui? primum, quod tibi factum videtur, quicquid ego dixi: quod aliis fortasse non item: deinde, quod illa live taceta sunt, sive sic sunt, narrante te, venustissima. quin etiam antè quam ad me veniatur, risus omnis pane contumitur. Quod si in his scribendis nihil aliud, nisi, quod necesse fuit, de uno me tantum cogitavisses: ferreus essem, si te non amarem. Cum verò ea, quæ scriptura persecutus es, sine summo amore cogitare non poteris: non possum existimare, plus quemquam à seipso, quam me à te amari. Cui quidem ego amori, utinam ceteris rebus possem, amore certe respondebo: quo tamen ipse tibi confido futurum satis. Nunc ad epistolam venio, cui copiose, & suaviter scriptæ, nihil est, quod multa respondeam. Primum enim ego illas Calvo litteras mihi non plus, quam has, quas nunc legis, existimans exituras aliter enim scribimus, quod eos solos, quibus mittimus: aliter, quod multos lecturos putamus. Deinde ingenium ejus melioribus extuli laudibus, quam tu id verè potuisse fieri putas. Primum, quod ita judicabam, acutè movebatur, genus quoddam sequebatur: in quo iudicio lapsus, quo valebat, tamen assequebatur, quod probaret. Multa erant, & recondita litteræ: vis non erat. Ad eam igitur adhortabar. In excitando autem, & in acuendo plurimum valet, si laudes eum, quem cohortere. Habes de Calvo iudicium, & consilium meum: consilium, quod hortandi causa laudavi iudicium, quod de ingenio ejus valde existimavi bene. Reliquum est, tuam profectorem amore prosequar: reditū spe expectem; absentem memoria colam: omne desiderium litteris mittendis, accipiendisque leniam. Tu velim tua in me studia, & officia multum tecum recordere: quæ cum tibi liceat, mihi nefas sit oblivisci, non modo vitum bonum me existimabis, verum etiam te à me amari plurimum iudicabis. Vale.

Fff 5

M. TVL-

1. A (καρδίαν.) Scatum mentis perturbatione vacuum.

2. σὺν ἔσθῃ. Non licet jucundè vivere nisi honestè iudicet

vivatur.

3. ἀπικνεύεσθαι. Vicissim irridere.

Osio

EPISTOLARUM

A D

FAMILIAREIS,

LIBER DECIMUS SEXTUS,

A D

TIRONEM.

¶ ARGUM. Suum Tironis desiderium commendat.

M. T. C. ET CICERO MEUS, ET FR. ET FRATRIS FIL. TIRONI S.P.D.

DAVILLO facilius putavi posse me ferre desiderium tui: sed planè non fero: & quamquam magni ad honorè nostrum interest, quàm primùm ad urbem me venire, tamen peccasse mihi videor, qui à te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse, ut profusus, nisi, confirmato corpore, nolles navigare, 2 approbavi tuum consilium, neque nunc muto, si tu in eadem es sententia. Sin autem postea, quàm cibum cepisti, videris tibi posse me consequi, tuum consilium est. Mariõnem ad te ed misi, ut aut tecum ad me quàm primùm veniret: aut, si tu morarere, statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade, si commodo valitudinis tuæ fieri possit, nihil me malle, quàm te esse mecum. si autem intelliges opus esse, te Patris, convalescendi causa, paullùm commorari, nihil me malle, quàm te valere. Si statim naviges, nos Leucade consequere. sin te confirmare vis: & comites, & tempestates, & navem idoneam ut habeas, diligenter videbis. Unum illud, mi Tiro, videto, si me amas, ne te Mariõnis adventus, & hæ litteræ moveant. Quod valitudinè tuæ maxime conducet, si feceris: maxime obtemperaris voluntati meæ. Hæc pro tuo ingenio considera. Nos ita te desideramus, ut amemus. amor, ut valentem videamus, hortatur: desiderium, ut quàm primùm. Illud igitur potius. Cura ergo potissimum, ut valeas: de tuis innumerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. 111. Nonas Novembreis.

¶ ARG. De sua solitudine, suaque ad Alyziam adventu.
TULLIUS TIRONI SUO S.P.D.

NON quo ad te, nec lubet scribere, quo animo sim affectus: tantum scribo, & tibi, & mihi maximæ voluptati fore, si te firmum quàm primùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est citra Leucadem stadia CXX. Leucade aut te ipsum, aut tuas litteras à Mariõne putabam me accepturum. Quantùm me diligis, tantùm fac ut valeas, vel quantùm te à me scis diligi. Nõnis Novembr. Alyzia.

¶ ARG. Valitudinè tuam commendat.
TULLIUS ET CICERO, TIRONI SUO, S.D. ET Q. FRATER, ET Q. FILIUS.

NOS apud Alyziam, ex quo loco tibi litteras antè dederamus, unum diem commorati sumus, quòd Quintus nos consecutus non erat. Is dies fuit nona Novembr. Inde ante lucem proficiscentes, ante diem VIII idus Novemb. hæ litteras dedimus. Tu, si nos omneis amas, & præcipuè me, magistrum tuum, confirma te. Ego valde suspensò animo exspecto, primùm te scilicet, deinde Mariõnem cum tuis litteris. Omnes cupimus, ego in primis, quàm primùm te videre: sed, mi Tiro, valentem. Quare nihil properatis, satis quotidie videro, si valebis. Uultibus tuis possum carere: te valere, tua causa primùm volo, tum mea, mi Tiro. Vale.

¶ ARG. Valitudinè tuam commendat.

M. T. C. ET Q. FR. ET Q. FIL. TIRONI, S.

VARE sum affectus tuis litteris: valde priore pagina perturbatus, paullùm altera recreatus. Quare nunc quidem non dubito, quin, quoad planè valeas, te neque navigationi, neque viæ committas. Satis te maturè videro, si planè confirmatum videro. De medico & tu bene existimari scribis, & ego sic audio. sed planè curationes ejus non probo. Jus enim dandum tibi non fuit, cum *ἡγοῦσθαι* esses: sed tamen & ad illum scripsi accurate, & ad Lysoem. Ad Curium verò, suavissimum hominum, & summi officii, summæque humanitatis, multa scripsi: in his etiam, ut, si tibi videretur, te ad se transferret. Lyso enim noster vereor, ne negligentior sit: primùm, quia omnes Græci: deinde, quòd, cum à me litteras accepisset, mihi nullas remisit. sed eum tu laudas. Tu igitur, quid faciendum sit, judicabis. Illud, mi Tiro, te rogo, sum tui ne parcas ulla in re, quod ad valitudinè tuam opus sit. Scripsi ad Curium, quod dixisses, daret medico. ipsi pato aliquid dandum esse, quòd sit studiosior. Innumerabilia tua sunt in me officia, domestica, forensia, urbana, provincialia: in re privata, in publica, in studiis, in litteris nostris. Omnia viceris, si, ut spero, te validum videro. Ego pato te bellissimè, si rectè erit, cum quaerere

1. Oratio Epistolarum in hoc extremo libro valde perturbata est. nos enim quem Lambinus construxit, secuti sumus, non multum interesse existimantes, quo loco hæc vel illa legatur. Vitiis bellum indiximus, ut suam nitorem Tullio reciperemus: velitari verò, quid priore, quid posteriore acie collocandum sit, cum tot editionibus anti-

mum nunquam induximus.

2. *Approbat: suum consilium, neque nunc muto.* Nihil mutandum censet: Pecko excerpta, neque *ἡγοῦσθαι*, sicut & prima editio. Palatinus tertius legit *ἡγοῦσθαι*.

store Mescinio decursuram, non inhumanus est. teque, ut mihi visus est, diligit, & cum valitudini tuæ diligentissime consulueris, tum, mi Tiro, consulto navigationi. Nulla in te jam te festinare volo. nihil laboro, nisi ut saluus sis. Sic habeto, mi Tiro, neminem esse, qui me amet, quin idem te amet; & cum tua, & mea maxime interest te valere, tum multis est cura. Adhuc, dum mihi nullo loco deesse, numquam te confirmare potuisti, nunc te nihil impedit: omnia depono, corpori servi: quantam diligentiam in valitudinem tuam contuleris, tanti me fieri iudicabo. Vale, mi Tyro, vale, vale, & salve. Lepta tibi salutem dicit, & omnes. Vale. VII. Idus Novembr. Leucade.

¶ ARG. Valitudinem iterum commendat.

TULLIUS, ET CICERO, ET Q. Q. TIRONI HUMANISS ET OPT. S. P. D.

VIDE, quanta sit in te suavis. I quas horas Thyrei fuimus. Xenomenes hospes tam te diligit, quam si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmiter es, 2 ut te Leucadem deportaret, ut tibi te plane confirmares. Videbis, quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Voleb. in ad te Marionem remittere: quem, cum meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, unas litteras Morionem afferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur, & facies, si me diligit, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus rectè litteras dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostris amantius. Ei te totum trade. malo te paulo post valentem, quam statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas: cetera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens, VII. idus Novembr.

¶ ARG. Valitudinem commendat.

M. TULLIUS CIC. PATER ET FIL. ET Q. Q. TIRONI, S. D.

TERTIAM ad te hanc epistolam scripsi eodem die, magis institui mei tenendi causa, quia nactus eram cui darem, quam, quod haberem, quid scriberem. Igitur illa quantum me diligit, tantum adhibe in te diligentia. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium, cum valitudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me litteras dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto. Cura, cura te, mi Tiro, quom non contigit, ut simul navigares, nihil est, quod festines: nec quidquam cures, nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. VII. idus Novembr. Actio, velerei.

¶ ARG. Se adversis ventis Corcyra teneri: Valitudinis euntem commendat.

M. T. C. TIRONI, S. P. D.

SEPTIMUM jam diem Corcyra tenebamur. Quintus autem pater, & filius Buthroii. Solliciti eramus de tua valitudine mitum in modum: nec mirabamur nihil à te litterarum. Iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyra non sederemus. Cura igitur te, & confirma: & cum commodè, & per valitudinem, & per anni tem-

pus navigare poteris, ad nos, amantissimos tui, veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. carus omnibus, expectatusque ventis. Cura, ut valeas etiam atque etiam, Tiro nosser. Vale. xv. Kalend. Novembr. Corcyra.

¶ ARG. Valitudinem Tironis sibi cura esse.

Q. C. TIRONI, S.

MAGNÆ nobis est sollicitudini valitudo tua. nam, Matetui qui veniunt, & ἀκίδωια ἔδω, & ἡσπέρου 3 nuntiant, tamen in magna consolatione ingens inest sollicitudo, si diutius à nobis futurus est is, cujus usum & suavitatem desiderando sentimus. Attamen quamquam videre te tota cogitatione cupio, tamen te penitus rogo, ne tam longæ navigationi, & vita per hiemem, nisi beneficium committas; neve naviges; nisi explorete. Vix in ipsis tectis, & oppidis frigis infirma valitudine vitatur nedum in mari, & via sit facile abesse ab injuria temporis. 4 ψυχῶ 5 ἀπὸ τῆς ἡσπέρου πολυμυαίῳ, inquit Euripides. Cui tu quantum credas, nescio ego certè singulos ejus versu, singula ejus testimonia puto. Effice, si me diligit, ut valeas, & ut ad nos firmus, ac valens quam primam venias. Ama nos, & vale. Qu. F. tibi salutem dicit.

¶ ARG. Navigationem describit: Valitudinem commendat.

M. T. ET C. ET Q. TIRONI, S. P. D.

NOs à te, ut scis, discessimus ad xv. non Novembr. Leucadem venimus ad VII. idus Novembr. ad VII. Actium, ibi propter tempestatem ad VI. idus morati sumus. Inde ad quintum idus Corcyram bellissime navigavimus. Corcyra fumus usque ad XVI. Kalend. Decemb. tempestatibus retenti, ad XV. Kalend. Decembr. à portu Corcyraorum, ad Cassiopen stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis sumus usque ad IX. Kalendas. Interea, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die exnati solvimus. Inde Austro lenissimo, calo sereno, nocte illa, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque ventu postridie (id erat ad VII. Kalend. Decembr.) hora quarta Brundisium venimus: eodemque tempore simul nobiscum oppidum intravit Terentia: quæ te facit plurimi. Ad V. Kal. Decemb. servus Cn. Plancii Brundisii tandem aliquando mihi à te expectatissimas litteras reddidit, datas idibus Novembr. quæ me molestia valde levarunt: utinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat propediem te valentem fore. 5 Nunc quid ego te hortor? ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi. scio te omnia futurum, ut nobiscum quàm primùm sis. Sed tamen ita velim, ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses: ne in quartam hebdomada incideres. Sed, quom pudori tuo maluisti obsequi, quàm valitudini, reliqua cura. Curio mihi, ut medico honos haberetur: & tibi daret, quod opus esset: me, cui iussisset, curaturum. Equum & mulum Brundisii tibi reliqui. Romæ vereor, ne ex Kal. Jan. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne semerè naviges. Solent nautæ festinare quæ tuis sui causa. Cautus sis, mi Tiro, Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris: cum Messinio. cautè is solet navigare. si minus, cum honesto

1. Dnas hanc Thyrei fuimus. Monet vir eruditus, (indicantur alii, quorum verba ferè pono) videamus an rectius Thyria legatur: cuius, ut Epiri insulæ, mentionem facit Strabo. Panllò post legunt Palatinus lectus, Hicorpianus, quæsi dixerit rectum: sed vulgatum defendit Carullus, uti etiam bene, quom mihi paratim: imò potius istam quàm ex v.c. ore vulgatarum editionum inprofesserunt, quam dixerit rectum: mihi illa geninam ac vererem elegantiam redolere videtur.

50: deperit.

3. Ακίδωια.) Periculi quidem expertia seu cura, sed diuturniora.

4. ψυχῶ 5.) Frigus autem ternis cuti inimicissimum.

5. Nunc quid ego te hortor? Elegantisimè & rectissimè sic restituo ex Vaticanis excerptis ac Victorii editione, simulque interpungo. Nec multum me deficiunt Palatini, doabz litteris peccantes; Nunc quidem ego te hortor. Vulgò; nunc quidem ego te hortor.

honesto aliquo homine, cuius auctoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem praestitens, omnia à te habebō. Etiam atque etiam, noster Tiro, vale. Medico Curio Lyfoni de te scripsi diligentissimè. Vale, salve.

¶ ARG. Periculosum esse, post morbum itineri se committere: Eius operam in studio exigit.

M. T. C. TIRONI, S. P. D.

¶ EGO verò cupio te ad me venire: sed viam timeo. gravissimè aegrotasti: inedia, & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si quæ culpa commissa est. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum venis, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad 111. Kalend. esse volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Litterulæ meæ, sive nostræ, tui desiderio oblanguerunt. Hæc tamen epistola, quam Acastus atulit, oculos paululum sustulerunt. Pompeius erat apud me, cum hæc scriberem. Hilare, & libenter ei cupienti audire nostræ dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu Musis nostris para ut operas reddas nostræ ad diem dictam fient. Docui enim te, fides *εργου* quod haberet. Fac planè ut valeas, nos adsumus. Vale. xij. Kal.

¶ ARG. Valentudinem commendat. De suo ad urbem adventu. De statu Republica. De Triumpho. De praesectura Campana. M. T. C. TERENTIA, ET TULLIA, QV. FRATER, ET QV. F. TIRONI, S. P. D.

¶ ETSI opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamen non mea, quam tua causa doleo, te non valere. Sed quum in quartanam conversa vis est morbi (sic enim scribit Curius) spero, te, diligentia adhibita, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quam commodissimè convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores, sed erunt omnia facilia, si valebis. festinare te nolo, ne naufragi molestiam suscipias æger, & periculosè hieme naviges. Ego ad urbem accessi pridie nonas Januæ obvium mihi sic est proditum, et ut nihil possit fieri ornatus. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potius belli: cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem: cupiditates certorum hominum (nam ex utraq; parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt omnino. & ipse Cæsar, amicus noster, minaceis ad senatum, & acerbas litteras miserat, & erat adhuc impudens, qui exercitum, & provinciam, invito senatu, teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster, & Q. Cassius, nulla vi expulsi, ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Postea quam senatus consulibus, pratoribus, tribunis pleb. & nobis, qui proconsules sumus, negotium dederat, ut curaremus, ne quid resp. detrimenti caperet: numquam majore in periculo civitas fuit: numquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem, omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur. Id sit auctoritate, & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem serò cepit timere. Nobis inter has turbas, sen. tus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Lentulus consul, quò majus suum beneficium faceret, simul atque expedit, quæ essent necessaria de rep. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostræ pluris auctoritas Italia regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura, ut valeas,

litterasque ad me mittas, quotiescumque habebis, tui des. Etiam atque etiam vale. D. pridie idus Jan.

¶ ARG. De statu Republica & initio bellorum civilium suam in Tironem benevolentiam significat.

M. T. C. TIRONI SUIO, S. P. D.

¶ QVO in discrimine versetur salus mea, & bonorum omnium, atque universæ reipub. ex eo scire potes, quod domos nostras, & patriam ipsam, vel diripiendam, vel inflammandam reliquimus. In eum locum res deducta est, ut, nisi qui deus, vel casus aliquis subveniret, salvi esse nequeamus. Equidem ut veni ad urbem, non destitit omnia & sentire, dicere, & facere, quæ ad concordiam pertinerent: sed mirus invaserat furor non solum improbis, sed etiam his, qui boni habentur, ut pugnare cuperent, me clamante, nihil esse bello civili miseris. Itaque cum Cæsar amentia quadam raperetur, & oblitus nominis, atque honorum suorum, Ariminum, Pistorium, Anconam, Arretium occupavisset, Urbem reliquimus: quàm sapienter, atque quam fortiter, nihil attinet disputare. Quo quidem in calu sumus, vides. Feruntur omnino conditiones ab illo, ut Pompeius eat in Hispaniam: dilectus, qui sunt habitus, & praesidia nostra, dimittantur: se ulteriorem Galliam Domitio, citiorem Confidio Noniane (his enim obtigerunt) traditurum: ad consulatus petitionem se venturum: neque se jam vel, absente se, rationem haberi sui, se praesentem trinum nudinum petiturum. Accepimus conditionis: sed ita ut removeat praesidia ex his locis, quæ occupavit, ut sine metu de his ipsis conditionibus Romæ senatus haberi possit. Id ille si fecerit, spes est pacis non honestæ: leges enim imponuntur, sed quidvis est melius, quam sic esse, ut sumus. Sin autem ille suis conditionibus stare noluerit: bellum paratum est: ejusmodi tamen, quod sustinere ille non possit, praeterim cum à suis conditionibus ipse fugerit, tantummodò ut eum intercludamus, ne ad urbem possit accedere: quod sperabamus fieri posse. Dilectus enim magnos habebamus: putabamusque illum metuere, si ad urbem ire cœpisset, ne Gallias amitteret: quas ambas habet inimicissimas, præter Transpadanos: ex Hispaniaque sex legiones, & magna auxilia, Afranio, & Petrejo ducibus, habet à tergo. Videtur, si insaniet, posse opprimi, modò ut urbe salva. Maximam autem plagam accepit, quòd is, qui summam auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, socius sceleris esse noluit, reliquit illum: & nobiscum est: multique idem facturi esse dicuntur. Ego adhuc ora maritimæ præsum à Formiis. Nullum majus negotium suscipere volui, quò plus apud illum meæ litteræ, cohortationisque ad pacem valerent. Sin autem erit bellum, video me castris, & certis legionibus præ futurum. Habeo etiam illam molestiam, quòd Dolabella noster apud Cæsarem est. Hæc tibi nota esse volui: quæ cavè ne te perturbent, & impediunt valitudinem tuam. Ego A. Varroni, quem cum amantissimum mei cognovi, tuam etiam valde tui studiosum, diligentissimè te commendavi, ut & valitudinis tuæ rationem haberet, & navigationis, & totum te susciperet, ac tueretur: quem omnia facturum confido. recepit enim & mecum locutus est suavissimè. Tu, quum eo tempore mecum esse non potuisti, quo ego maxime operam, & fidelitatem desideravi tuam, cave festines, aut committas, ut aut æger, aut hieme naviges. Numquam serò te venisse putabo, si salvus veneris. Adhuc neminem videram, qui te postea vidisset, quam

1. Ut nihil posset fieri ornatus. Hæc est Pall. Vatic. editionis Victorianæ ipsissima atq; optima lectio. nec longè abt. impressio prima; ut nihil fieri posset ornatus. at Hieronimus. ut nihil fieri posset ordinatus. ut garrus est: ut nihil fieri posset honoratus. Paullo post ex Pall. Hieroniano. Peckio excerptis, editione prima ac Victoriana scriptis, omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur: cum aliis edicim fuerit, dicitur non dixi hæc quoque parte diligentissimè bellum comparatur.

2. Sed meum instruat furor non solum improbis, sed etiam his. Hæc quoque est Pall. codicum lectio, quam Victorius indicavit: tum etiam editiones primæ: ut flagellanda merito veniat aliorum temeritas, intrudendum casum acculandi pro tercio. nam ex cœdator, sed mirus instruat furor non solum, sed etiam his. Timiditas tamen hic Victorianum non placet: cœtus Lambinus, qui fideat eam admittit. Hæc & Manutius.

quàm M. Volusius, à quo tuas litteras accepi : quod non mirabar. neque enim meas puto ad te litteras tanta hieme perferri. Sed da operam, ut valeas : & si valebis, cum rectè navigari poterit, tum naviges. Cicero meus in Formiano erat ; Terentia, & Tullia Romæ. Cura, ut valeas. iv. Kalendas Febr. Capua.

ARG. *Valeitudinem commendat.*
M. T. C. TIRONI, S. P. D.

13 OMNIA à te data mihi putabo, si te valentem videro. Summa cura expectabam adventum Menandri, quem ad te miseram. Cura, si me diligis, ut valeas : & cum te bene confirmaris, ad nos venias. Vale iv. idus April.

ARG. *Valeitudinem iterum commendat.*
M. T. C. TIRONI, S. P. D.

14 ANTIQVVS postredie ad me venit, quàm expectaram. Itaque i habui noctem plenam timoris, ac miseræ. Tuis litteris nihilo sum factus certior, quomodo te haberes ; sed tamen sum relectus. Ego omni delectatione, litterisque omnibus careo : quas antiè, quàm te videro, attingere non possum. Medico mercedis, quantum poscet, promitti iubeto. id scripsi ad Ummium. Audio te animo angere & medicum dicere, ex eo te laborare. Si me diligis, excita ex somno tuas litteras, humanitatemque, propter quam mihi es carissimus. nunc opus est te animo valere, ut corpore possis. Id cum tua, tum mea causa facias, à te peto. Acastum retine, quo commodius tibi ministretur. Conserva te mihi, dies promissorum adest. et quem etiam representabo, si adveneris. Etiam atque etiam vale. iv. idus hora vi.

ARG. *Suam de Tironis valeitudine sollicitudinem significat.*
M. T. C. TIRONI, S. P. D.

15 ÆGYPTA ad me venit pridie idus Aprileis. Is etsi mihi nuntiavit, te plane febrè carere, & belle habere : tamen, quod negavit te potuisse ad me scribere, curam mihi attulit & eo magis, quod Hermia, quem eodem die venire oportuerat, non venerat, incredibili sum sollicitudine de tua valeitudine : qua si me liberaris, ego te omni cura liberabo. Plura scriberem, si jam putarem, libenter te legere posse. Ingenium tuum, quod ego maximi facio, confer ad te mihi, tibi que conservandum. Cura te etiam atque etiam diligenter. Vale. Scripta jam epistola, Hermia venit. Accepi tuam epistolam, vacillantibus litterulis : nec mirum, tam gravi morbo. Ego ad te Ægyptum mihi, quod nec inhumanum est, & te visus est mihi diligere, ut iste, cum esset : & cum eo cocum, quo utere. Vale.

ARG. *De Tironis manumisso gratias agit & gratulatur.*
M. T. C. TIRONI, S. P. D.

16 DE Tironem. mi Marce, ita te, meumque Cicertonem, & meam Tulliolam, tuumque filium videam, ut mihi gratissimum fecisti, cum eum indignum illa fortuna, ac nobis amicum, quàm servum esse maluisti. Mihi crede, tuis, & illius litteris perlectis, exilii gaudio, & tibi & ago gratias, & gratulor. Si enim mihi Statii fidelitas est tantè voluptati : quanti esse in isto hac eadem bona debent, additis litteris & sermonibus, humanitate, quæ sunt his ipsis commodis potiora ? Amo te omnibus equidem maximis de causis, verùm etiam propter hanc, vel quòd mihi sic, ut debuisti, nuntiasti. Te roium in litteris vidi. Sabini pueris, & promisi omnia, & faciam.

ARG. *Reprehendit Tironem quia Latini scripserat minus proprie, valeitudinis fideliter infervere.*

M. T. C. TIRONI, S. P. D.

VIDEO, quid agas. tuas quoque epistolas vis referri in 7 volumina. Sep heus tu, qui *ἡγάρων* esse meorum scriptorum soles, unde illud tam *ἀκρυβος* VALITUDINI FIDELITER INSERVENDO ? Unde in istum locum FIDELITER, venit ? cui verbo domicilium est proprium in officio : migrationes in alienum, multa. Nam & doctrina, & domus, & ars, & ager etiam, fidelis dici potest : ut sit, quomodo Theophrasto placet, verecunda tralatio. Sed hæc coram. Demetrius venit ad me : quo quidem comitatu 3 *ἀφωμίλη(α)* : satis scis. Tu cum videlicet non potuisti videre. cras aderit. videbis igitur. Nam ego hinc perendie manè cogito. Valitudo tua me valde sollicitat : sed infervi : & fac omnia. tum te mecum esse, tum mihi cumulatissimè satisfacere putato. Cuspicio quòd operam dedisti, mihi gratum est. Valde enim ejus causa volo. Vale.

ARG. *Se Tironi manumisso inscriptorum M. Tullio Tironi, neque eo tantum modo, sed & suo Tironi. Ab hu valeitudinem commendat.*

TULLIVS TIRONI, S. P. D.

VID igitur ? non sic oportet ? Equidem censeo sic, iddeudum etiam, suo. sed, si placet, invidia viterur : quam quidem ego sape contemsi. Tibi 4 *Διαφωμίλη(α)* gaudeo profuisse. si verò etiam Tusculanum, dii boni, quanto mihi illud erit amabilius ! Sed, si me amas, quod quidem aut facis, aut perbellè simulas, quod tamen in modum procedit : sed ut ut est, indulge valitudini tuæ : cui quidem tu adhuc, dum mihi deservis, servisti non satis, ea quid postulet, non ignoras : 5 *πείνη ἀκρυβος, ἀδελπαιτων σιμμετρον, πέρην, διδουσια κχιλίας*. Fac bellus revertare, non modote, sed etiam Tusculanum nostrum plus amem. Parhedum excita, ut hortum ipse conducat. Sic olitorem ipsum commovebis. Helico nequissimus h-3 *εἰς* dabat nullo aprico horto, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa. Ille nos tanta impensa derideat ? calface hominem, ut ego Mothonem. Itaque abutor coronis. De Crabra quid agatur, etsi nunc quidem etiam nimium est aqua, tamen velim scire. Horologium mittam, & libros, si erit sudum. Sed tu nullosne tecum libellos ? an pangis aliquid Sophocleum ? fac opus appareat. A. Ligurius, Cafaris familiaris, mortuus est, bonus homo, & nobis amicus. Te quando expectemus, fac ut sciam. Cura te diligenter. Vale.

ARG. *De litteris de Demetrio de Aufidiano nomine.*
M. T. C. TIRONI, S. P. D.

EXPECTO tuas litteras de multis rebus : te ipsum multò magis. Demetrium redde nostrum, & aliud, si quid potest boni. De Aufidiano nomine nihil te hortor, scio tibi curæ esse. sed confice. Et, si ob eam rem moraris, accipio causam, si id te non tenet, advola. Litteras tuas valde expecto. Vale.

ARG. *De valeitudine Tironis. De libri componendū. De olitore. De reditu Tironi.*

M. T. C. TIRONI, S. P. D.

SOLLICITAT, ita vivam, me tua, mi Tiro, valitudo : sed confido, si diligentiam, quam instituisti, adhibueris, ac citò te firmum fore. Libros compone, indicem cum Metrodoro

1. Habui nōllim plenam timoris ac miseræ. Secutus hic sum Codicem Hitcrpianum, qui sere obnoxium habet Palatinum sextum in illo enim sicut & ex Memmianis libris adnotat Lambinus, *Plenam timoris ac miseræ*. Victorii lectio mihi valde coacta videtur. Et revera habui nōllim plenam timoris : ac miseræ, tuis litteris : & revera est interpolata ex illo, quam attuli de Palatino sexto. Edicum est : *Plenam timoribus ac miseræ*. Porro pro *quibus* Hitcrpianus codex, nullò modo.

2. *Quem etiam representabo, &c.* Vbi legendum videtur ; *etiam representabo, &c.* Gronovius.

3. *Αφωμίλη(α)*. Me à colloquio separavi.

4. *Διαφωμίλη(α)*. Animi relaxationem.

5. *Πείνη*. Concoctionem, vitationem lassitudinis, ambulationem moderatam, delectationem, solutionem alvi.

trodoro ludebit, quam ejus arbitrato vivendum est. cum olitore, ut videtur. Tu potes Kalendis spectare gladiatores, postmodum redire: & ita cenſeo. Verum, ut videbitur. Cura te, si me amas, diligenter. Vale.

¶ ARG. De suo ad virtutem studio: De pradio à Tirone scripto.

C. FIL. TIRONI SUO DULCISS. S. P. D.

21 CUM vehementer tabellarios expectarem quotidie, aliquando venerunt post diem XL, & v. quam à nobis discesserant: 1 quorum mihi fuit adventus adoptatissimus. Nam cum maximam cepissem lætitiā ex humanissimi, & carissimi patris epistola: tum verò jucundissimæ literæ cumulum mihi gaudii attulerunt. Itaque me jam non poenitebat, intercapedinem scribendi tecisse: sed potius lætabar. fructum enim magnum humanitatis tuæ capiebam ex silentio mearum literarum. Vehementer igitur gaudeo, te meam sine dubitatione accepisse excusationem. Gratos tibi optatosque esse, qui de me rumores afferuntur, non dubito, mi dulcissimi Tiro: præstaboque, & enitar, ut in dies magis, magisque hæc nascens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris te buccinatores fore existimationis meæ, firmo id, constantique animo facias licet. Tantum enim mihi dolorem, craciatumque attulerunt errata atatis meæ, ut non solum animus à factis, sed aures quoque à commemoratione abhorreant. Cujus te sollicitudinis, & doloris participem fuisse, notum, exploratumque est mihi: nec id mirum. Nam cum omnia mea causa velles mihi successa: tum etiam tua. socium enim te meorum commodorum semper esse volui. Quod igitur tum ex me doluisti, nunc, ut duplicetur tuum ex me gaudium, præstabo. Cratippo me scito non ut discipulum, sed ut filium, esse conjunctissimum. nam cum & audio illum libenter, tum etiam propriam ejus suavitatem vehementer amplector. Sum totos diem cum eo, noctisque sæpenuerò partem exoro enim, ut mecum quàm sapissimè cenet. Hac introducta consuetudine, sæpe inficientibus nobis, & cenantibus obrepit, sublataque levertitate philosophiæ, humanissimè nobiscum jocatur. Quare da operam, ut hunc talem, tam jucundum, tam excellentem virum videas quàm primum. Nam quid ego de Brutio dicam? quem nullo tempore à me patior discedere: cujus cum frogi, severa que est vita, 2 tum etiam jucundissima convictio. non est enim sejunctus locus à philologia, & quotidiana συζητήσῃ. Huic ego locum in proximo conduxī, & ut possum, ex meis angustiis illius sustento tenuitatem præterea declamitare Græcè apud Cassium institui: Latine autem apud Bruttium exerceri volo. Vt or familiaribus, & quotidianis convictoribus, quos secum Mitylenis Cratippus adduxit, hominibus & doctis, & illi probatissimis. Multum etiam mecum est Epicrates, princeps Atheniensium, & Leonides, & horum ceteri similes. 3 τῶν ῥῶν ἐν κατ' ἡμέρας, πᾶσι. De Gorgia autem quod mihi scribis, erat quidem ille in quotidiana declamatione utilis: sed omnia postpositi, dummodo præceptis patris parerem. 4 ἀφ' ἡδὲν enim scripsit, ut eum dimitterem statim. tergiversari nolui, 4 ne mea nimis ἀσυνδίῃ suspitionem ei aliquam importaret. Deinde illud etiam

mihi succurrebat, grave esse, me de judicio patris judicare. Tuum tamen studium, & consilium, gratum acceptumque est mihi. Excusationem angustiarum tui temporis accipio. scio enim, quàm soles esse occupatus. Emisse te prædium vehementer gaudeo: feliciterque tibi rem istam evenire cupio. Hoc loco me tibi gratulari, noli mirari. eodem enim ferè loco, tu quoque emisse te, fecisti me certiorum. 5 Habes, deponenda tibi sunt urbanitates. rusticus Romanus factus es. Quomodo ego mihi nunc ante oculos tuum jucundissimum conspectum propono; video enim: videre eminentem te rusticas res, cum villico loquentem, in laciniis servantem ex mensa secundæ femina. Sed quod ad rem pertinet, me tum tibi deuisse, aquè, actu, doleo. Sed non dubitare, mi Tiro, quin te sublevaturus sim, si modò fortuna me: præsertim cum sciam, communem nobis emtum esse istum fundum. De mandatis quod tibi curæ fuit, est mihi gratum. Sed però à te, ut quàm celerim mihi librarius mittatur, maxime quidem Græcus: multum mihi enim eripitur operæ in excubendis hypomnematis. Tu velim in primis cures, ut valeas, ut unà 6 συμφιλολογέην possimus. Antherum tibi commendo. Vale.

¶ ARG. Valentudinem commendat. relique partes epistolæ de variis rebus agunt.

TULLIUS TIRONI, S. P. D.

SPERO ex tuis literis tibi melius esse cupio certè. Cuius quidem rei omni ratione cura ut infervias: & cave suspicieris, contra meam voluntatem te facere, quod non sis mecum. mecum es, si te curas. Quare malo te validitudini tuæ servire, quàm meis oculis, & auribus. Etsi enim & audio te, & video libenter: tamen hoc multo erit, si valebis, jucundius. Ego hic cesso, quia ipse nihil scribo: lego autem libentissimè. Tu istic, si quid librarii mea manu non intelligent, monstrabis. Vna omnino interpositio difficilior est, quam ne ipse quidem facile legere soleo, 7 de quadrimo Catone. De trichinio, cura, ut facis. Tertia ad erit, modò ne Publius rogatus sit. Demetrius iste numquam omnino Phalerens fuit: sed nunc planè Bilienus est. Itaque te do vicarium tu eum observabis. Etsi: verumtamen de illis: nostri cetera. Sed tamen, si quem cum eo sermonem habueris, scribes ad me, ut mihi nascatur epistolæ argumentum, & ut tuas quàm longissimas literas legam. Cura, mi Tiro, ut valeas. hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

¶ ARG. Horatur ut professionem conficiat: se amicitiam Antonis conservare velle.

TULLIUS TIRONI SUO, S. P. D.

Tuncia ex eo genere est, ut professione non egeat. Verumtamen Balbus ad me scripsit, tanta se epiphora oppressum, ut loqui non possit. Antonius de lege quid egerit, liceat modo rusticari, ad Bithynicum scripsi. De Servilio tu videris, qui senectutem non contempsit. Etsi Atticus noster, quia quondam me commoveri πεινήσῃ intellexit, idem semper putat, nec videt, quibus præsidis philosophiæ factus sim: & hercè, quod timidus ipse est,

1. Quorum mihi fuit adventus adoptatissimus. Sic habet Palatinus pr. sec. textus, Vaticani excerpta editio Victorii: quod licet pusillum, tamen indicandum fuit, eo quod Hittorpianus, adoptatissimus, editiones aliorum: adventus optatissimus. Itam idem & Pall. sext. non cum maximam ergissem lætitiā, & humanissimi & carissimi patris epistolam. Ex iterum paullo post: Itaque etiam non poenitebat.
2. Tum etiam jucundissima convictio. Elegans hæc lectio debetur Mediceo, ut adnotat Egnatius, usurpavitque ut genuinum Victorius in editione sua; posteaque in suam transtulit. Lambinus confirmatur jaro mihi de excerptis Vaticani. Alias plebeje est: jucundissima conjunctio. & cur non à convivere convivio?
3. Tō ῥῶν. Quæ igitur ad nos pertinent, hæc sunt.
4. Ne mea nimis ἀσυνδίῃ suspitionem ei aliquam importaret. Gulielmus ex veteri libro notat suspensionem, sed revera leg. suspitionem. quæ

vox & superius occurrit. Gorgias autem hic erat Rhetor, ut notat ad primam impressionem Egnatius, quem Cicero summovit à contubernio confictuque filii; causatus, quod adolescentens pelliceret ad voluptates & vinum, teste Plutarcho in Cicero.
5. Habes, deponenda tibi sunt urbanitates. Sincerissima lectio hæc à Lambini libris est: quam quoque deprendi in Pall. Vaticani excerptis, & editionum primana Victor. editit: habet ubi sunt deponenda urbanitates. vulgo verò: Habet ubi deponenda tibi sunt urbanitates.
6. Συμφιλολογέην. De literis disputare.
7. De quadrimo Catone. Exat in Palatino primo, tertio, & editione antiquissima; De qua prima Catone. unde alii cum Manutio legunt de quo primo caret. Alii, de primo Catone. nos in hoc obscurissimo loco nihil adferre adjumenti possumus. Palatinus sextus videtur præferre de quadrimo Catone. L. Sid

est, ἡγοροποιεῖ. Ego tamen Antonii inveteratam sine ulla offensione amicitiam retinere sanè volo: scribamque ad eum: sed non antiè, quàm te video: nec tamen te avoco à syngrapha τῶν κρημῶν. Cras exspecto Leptam. etenim ad cuius ratam pulegio mihi tui sermonis utendum est. Vale.

ARG. De rebus domesticis & publicis.
TULLIUS TIRONI, S. P. D.

4. **E**TSI manè Harpalum miseram: tamen, cum haberem, cui rectè darem litteras, et si novi nihil erat, iisdem de rebus volui ad te sapius scribere: non quin considerem diligentia tua: sed rei me magnitudo movebat. Mihi propterea, & puppis, ut Græcorum proverbium est, fuit à me tui dimittendi, ut rationes nostras explicares. O filio, & Aurelio utique satis fiat. A Flamma, si non potes omne partem aliquam velim extorqueas: in primisque, ut expedita sit pensio Kalendis Jan. De attributione, conficies. De representatione, videbis. De domesticis hæcenus. De publicis omnia mihi certa, quid Octavius, quid Antonius: quæ hominum opinio, quid futurum putes. Ego vix teneor, quin accurram. Sed litteras tuas exspecto: & scito Balbum tum fuisse Aquini, cum tibi est dictum, & postredie Hirinum. Puto utrumque ad aquas. Sed quod egerint Dolabella procuratores, fac admoncantur, appellabis etiam Papiam. Vale.

ARG. Litteras à Tirone requirit.
CICERO FIL. TIRONI, S. P. D.

25. **E**TSI justa, & idonea usus es excusatione de intermissione litterarum tuarum, tamen id ne sapius facias, rogo, nam et si de rebus, rumoribus, & nuntiis certior sis, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quavis minima te scripta à te ad me epistola semper fuit gravissima. Quare cum in primis tuas deside-

rem litteras, noli committere, ut excusatione potius expleas officium scribendi, quàm assiduitate epistolarum. Vale.

ARG. Litteras ab eodem Tirone petit.

Q. CICERO TIRONI SUO, S. P. D.

VERBAVI te cogitationis tacito duntaxat convicio, quòd fasciculus alter ad me jam sine tuis litteris perlatus est. Non potes effugere hujus culpæ pœnam. De patrono Marcus est adhibendus: si que diu, & multis lubricationibus commentata oratione, vide ut probare possit, te non peccasse. Planè te rogo, sicut olim matrem nostram facere memini, quæ lagenas etiam inaneis obsignabat, ne dicerentur inane aliquæ fuisse, quæ furtim essent exlicata: sic tu, etiam si, quod scribas, non habebis, scribito, tamen, ne furtum cessationis quælivisse videaris. Valde enim mi semper & vera, & dulcia tuis epistolis nuntiantur. Ama nos, & vale.

ARG. Invehitur in Hirinum, & C. Pansam consules.

Q. C. TIRONI SUO, S. P. D.

MIRIFICAM mihi verberationem cessationis epistola 27 dedisti. Nam, quæ parcius frater perscripserat, vercundia videlicet, & properatione, ea tu sine assentatione, ut erant, ad me scripsisti, & maximè de consulibus designatis: quos ego penitus novi libidinum & languoris effeminatissimi animi plenos: qui nisi à gubernaculis recesserint, maximum ab universo naufragio periculum est. Incredibile est, quæ ego illos scio, oppositis Gallorum castris, in æstivis fecisse, quos ille latro, nisi aliquid firmus fuerit, societate vitiorum deliniet. Res est aut tribunitiis, aut privatis consiliis munienda. Nam isti duo vix sunt digni, quibus alteri Casenam, alteri Cossutianarum tabernatum fundamenta credas. Te, ut dixi, fero oculis. Ego vos ad III Kalend. videbo, tuosque oculos, etiam si te veniens in medio foro videro, dissaviabor. Me ama. Vale.

1. Sed litteras tuas exspecto. Non aliter hic locus in Mediceo sed Pall. aliquot & editio prima, quemadmodum & Victorius edidit, sed si litteras tuas exspecto: Lambinus non male, quod quidam libri haberent, sed si scriberet litteras, finxit, sed si litteras, &c.

2. Puto utrumque ad aquas. Sed quod egerint. Victorianæ editionis lectionem tenuimus, approbatam & confirmatam à Palat. sexto, Hirtorp. Nam, primus sicut & antiquissima editio; puto utrumque ad aquas

seu quod egerint Dol. proc. Turnebus ex conjectura emendabat, vel: puto utrumque ad aquas. Emae quid egerint: vel puto utrumque ad aquas Xenias, quid egerint scribam ad te scilicet: quod Lambino magis placet, quam Manutianum commentum; puto utrumque ad aquas scimus quid egerint: quod tamen aliquanto remotius esse à scriptura vulgata eademque antiqua ait idem. Editiones quippe ferunt, puto utrumque ad aquas ferendo: unde faciendum Galicelmus esse putat aquas ferendo.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARVM
LIBER PRIMVS,
AD
ATTICVM.

CICERO ATTICO SAL.

RATIONIS nostræ, quàm tibi summæ curæ esse scio, hujusmodi ratio est, quòd adhuc conjectura provideri possit. I Prestat unus P. Galba, sine fuco ac fallaciis, more majorum, negatur, ut opinio est hominum, non

aliena rationi nostræ fuit illius hæc præpropere præfatio, nam illi ita negant vulgo, ut mihi se debere dicant. ita quiddam spero nobis profici, cum hoc percrebescit, plurimos nostros amicos inveniri. Nos autem initium præfandi facere cogitavimus eo ipso tempore, quo tuum puerum cum his litteris proficisci Cincius dicebat,

1. Prestat unus P. Galba, sine fuco ac fallaciis, more majorum, negatur. Ita interponxit hunc locum Malaspina: & Muretus firmat lib.

IX. Variat. lect. cap. 10. Prius erat; P. Galba sine fuco ac fallaciis more majorum. Negatur; quod præfert P. Manutius.